

הגדה של פסח – אור דניאל

נוסח עדות המזרח

ליקוט יקר דרשות וחידושים בלשון בהירה משולבים במעשיות ומשלים נאים
מותר להעתיק ולפרסם שלא למטרת מסחר ובתנאי לציון מקור ההעתיקה
ניתן להשיג את הסדרה אצל המחבר: דניאל אוהיון טל' 03-5528988, 050-4131728,
הרב דניאל אוהיון שליט"א - שנת תש"ע

• הלכות חדש ניסן • הלכות שבת הגדול • דיני בדיקת חמץ • סדר בדיקת חמץ • סדר בעור
חמץ • סדר קרבן פסח • סימני
הסדר • קדש • ורחץ • כרפס • יחץ • מגיד • רחצה • מוציא • מצה • מרור • כורץ • שלחן
עורך • צפון • ברך • הלל • נרצה • כי לו נאה, כי לו יאה • אדיר • אחד מי יודע • חד
גדיא • שיר השירים • מילואים - אסופת אמרים"

הקדמה

הלכות חדש ניסן

קמחא דפסחא קולות מים רבים כ"קול שופר" "החמץ אסור אפלו במשהו חמץ רומז
ליצר הרע סעדה מתימן מחכה למשיח להזהר מדבור קשה בהכנות לפסח ר' רפאל הפקיר
את כל חמצו במסירות נפש" כל דכפיז ייתי ויכול" בנחת ובשלוה ללא כעסים
לפני הפסח נכוחה קשה

הלכות שבת הגדול

שבת הגדול - הנס נעשה בשבת שבת הגדול - קדשה גדולה

דיני בדיקת חמץ

זמן בדיקת חמץ דין ברכת הבדיקה דיני בדיקת חמץ בדיקת חמץ לאור הנר - ועם
הנשמה בדיקת חמץ של הרב שמשון פינקוס זצ"ל בדיקת חמץ - "דחזיתה ודלא חזיתה לבטל
ולהוי כעפרא דארעא" "בדיקת חמץ של האר"י הקדוש מה עשה הרב שך זצ"ל בליל בדיקת
חמץ?

סדר בדיקת חמץ

סדר בעור חמץ

סדר קרבן פסח

סגלה נפלאה לאמרה בערב פסח סדר מ"ב מסעות סדר ערוב תבשילין סדר הדלקת
נרות הלכות ערב פסח כחו הגדול של היצר בליל הסדר ליל הסדר של ר' שלום
שבדרון מפתח ליהדות לחוות את הסדר ליל הסדר - קדושת הלילה הזה רבה עד

מאד הנהגות כלליות ערב התקדש החג התקונים והאורות שבתפלות החג שמחת יום
טוב פותרים את ליל הסדר בכבוד... הרעיה בליל הסדר - לשמח במצות ה 'נשים חיבות
בארבע כוסות מה הטריד את הרבנית אויערבך?

הגדה של פסח

סימני הסדר

סדר הקערה דיני קדוש מצות צריכות כונה רמזי ליל הסדר לתקון ולתשובה

קדש

" בין ישראל לעמים"

ורחץ

כרפס

יתץ

ליל הסדר של עם הארץ

מגיד

" כל דכפין" - כראוי שאל בני: למה מזמינים את העניים "ברגע האחרון" "כל דכפין ייתי
ויכול" - הכנסת אורחים - אמתית מה נשתנה הלילה הזה? עבדים היינו לפרעה וגו'
ויוציאנו ה'" - מהעבודות מגיעים לחרות" הגיע זמן קריאת שמע של שחרית "אל תאחר זמן
קריאת שמע" כל ימי חיך - להביא לימות המשיח" - משעבוד לגאלה" אחד חכם ואחד
רשע" "את פתח לו" "והגדת לבנך "ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו ויעבדו אלהים
אחרים וארבה את זרעו" שהקדוש ברוך הוא חשב את הקץ לעשות" "שלא אחד בלבד
עמד עלינו ללותנו" "שפרעה לא גזר אלא על הזכרים" "לבן בקש לעקור את
הכל" "וירבו ויעצמו במאד מאד" "ואעבר עליך ואראך מתבוססת בדמיך" "ואעבר עליך
ואראך מתבוססת בדמיך" "ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך" "ונצעק אל ה' אלקי אבתינו
וישמע ה' את קלנו" "כל הבן הילוד - היארה תשליכהו" "וכל הבת תחיון "ונצעק אל
ה'" "ויוציאנו ה' ממצרים" ועברתי בארץ מצרים - אני ולא מלאך "...מדה כנגד מדה
בעשר המכות רבי יהודה היה נותן בהם סימנים" "...ועל הים מהו אומר" "?וירא ישראל
את היד הגדלה וגו'" "ויואמינו בה" "ועל הים לקו מאתים וחמשים מכות" "וקרע לנו את
הים" "וקרע לנו את הים" "אלו האכילנו את המן "...אלו נתן לנו את התורה" פסח
שהיו אבותינו אוכלים "ואת בתינו הציל מצה זו שאנו אוכלים על שום מה" מצה זו
שאנו אוכלים "...מצוה לספר על הנסים שארעו ביציאה ממצרים

רחצה

מוציא

מצה מרור כורך

מוציא מצה

שלחן עורך

" פניני הגדה לשלחן הסדר"

צפון

זמן אכילת האפיקומן הרב שבדרון אכל את האפיקומן אחר חצות בקשה מיחדת של ילד יהודי לאפיקומן

ברך

זה השלחן אשר לפני ה' 'ועל תורתך שלמדתנו' לא לידי מתנת בשר ודם" "שלא נכשל"

הלל

את עיני מן דמעה מה אשיב לה' לא אמות כי אחיה" "לא ינום ולא יישן"

נרצה

כי לו נאה, כי לו יאה.

אדיר

אחד מי יודע

חד גדיא

העונש למצרים - ומשל הכלב שהתעבר על ריב לא לו המתלוצץ על "חד גדיא" חייב נדוי !ואתא כלבא בקש "מי שברך" ל...כלב

שיר השירים

קריאת שמע על המטה בליל הסדר

מילואים - אסופת אמריס"

כנגד ארבעה בני דברה תורה :הדגמא האישית - היא תנאי בסיסי לחנוך והוראה ההבדל בין שאלת החכם - לרשע" רשע מה הוא אומר "רשע... הקהה את שניו החכם מבקש לדעת טעמי המצוה איך שואל החכם טעם על חקה ?חנך לנער "ביום ההוא "ואף אתה הקהה את שניו יכול מראש חדש" והגדת לבנך "ה"בבא סאלי" נלחם למען חנוך

טהור "הבה נתחכמה לו" ואראך מתבוססת בדמיד "ונצעק אל ה'" "אלו עשר מכות שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים" "אלו עשר המכות שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים ואלו הן" "עמלנו - אלו הבנים" "עמלנו אלו הבנים" "למה דוקא עשר מכות הכו פרעה ומצרים, לא פחות ולא יותר ? קריעת ים סוף מכת בכורות

הקדמה

יתברך היוצר וישתבח הבורא על אשר הגדיל והפליא את חסדיו עמנו על כל הטובה והברכה וזפני במתנת חנם לחבר חברי בשם **"אור דניאל"** - **פרך מועדים, חלק שני על "הגדה של פסח"**.

בספר שיחות ורעיונות, משל ומליצה, ספורים ודברי אגדה, דברים שהשמעו בקהל עם והעליתים על הכתב לחקקם בעט ברזל ועופרת.

יודע אני ערכי ומעוטי בתורה ואומר אני כי איני ראוי ואיני כדאי להיות חובר חבר ולא להורות את הדרך לאחרים, וסהדי במרומים שכל רצוני לעשות רצון בוראי ולזכות את הרבים.

כל הפרושים - חדשים גם ישנים - לקטתי מספרים קדושים של גדולי הדורות כפי מסת היד, המדברים אל לבם של בני דורנו והמחזיקים את האמונה בה'.

הרמב"ם (הלכות חמץ ומצה פ"ז ה"א) כותב: "מצות עשה של תורה לספר בנסים ונפלאות שנעשו לאבותינו במצרים בליל חמשה עשר בניסן, שנאמר 'זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים' (שמות יג, ג) ... **וכל המאריך בדברים שארעו ושהיו - הרי זה משבח**". וכן "אפלו חכמים גדולים חגיבים לספר ביציאת מצרים. **וכל מה שיוסיף... יהיה יותר טוב**".

אמנם יש גבול לידיעת ספור המעשה, אבל אין גבול לשבח והודיה, אבל המרבה להודות - הרי זה משתבח בעבודת השם יתברך.

הרמב"ם בסוף פרוש המשניות למסכת ברכות כותב: "כשיבוא זכר דבר בענין האמונה לבאר בו מעט, **כי יקר בעיני ללמד עקר מעקרי הדת והאמונה יותר מכל אשר אלמדהו**".

ספר זה יצא לאחר שרבים הם האנשים שאינם בקיאים מלקים פראוי את מצות "והגדת לבנך", ופרט לקריאת ההגדה פלשוניה אינם יכולים לספר או להוסיף נפך משלהם.

בהגדה זו ניתן משקל רב לשאלות הילדים, שגם הם יוכלו להביע עצמם ולהיות שתפים מרכזיים בליל הסדר. על כן הוספנו את החלק של "שאל בני" - שאלות קצרות ותשובות תמציתיות בהן יוכלו הילדים לשאל ואף להשיב על קשיות שנמסרו מפי גדולי רבותינו ובכך יוכלו "להחיות" את אמירת ההגדה.

ואין לה נחת רוח גדולה יותר מבו השואל ומשיב, מקשה ומתרח ואולי זה מעט מן השכר בו יכולים לזכות האב והאם לאחר חדש של "עבודות" בהכנות לפסח.

ואף אם יודעים את השאלות ואולי גם את חלקם של הספורים, חשוב לשמע זאת גם בשנית, כפי שהובא בדברי רבותינו: "המסיר אָזְנוֹ מִשְׁמַע תּוֹרָה גַם תּפֹלְתוֹ תוֹעֵבָה!"

לכו, ונאפלו שאנו חכמים, פלנו נבונים, פלנו זקנים, פלנו יודעים את התורה - מצנה עלינו לספר ביציאת מצרים, וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משבח.

בעל "שואל ומשיב" בפרושו להגדה של פסח "דברי שאול" מבאר על דברי חז"ל "אפלו פלנו חכמים", שהחדוש הוא שגם תלמידי חכמים חייבים בזכירת יציאת מצרים אף שלא היו בשעבוד הגוף בפעל ונפטרו מכל על, אך מכל מקום, חייבים להודות על שיצאו מטמאת מצרים.

והנה מצנה מיחדת זו של "והגדת לבנך" לא מצינו פדגמתי בשאר ימים טובים אלא בפסח בלבד, דבחג המצות יש צווי מיחד שהזהירה התורה כמה פעמים כי המשך הקיום של עם ישראל בתור עם הוא על ידי הבנים, וכדי שיהיה הבנן נמשך הלוך וגדל, זקוקים אנו לדור העתיד שילך בדרכי האבות וימשיך קיום העם לדורי דורות.

ואין ספק, שאחד הדברים הנקלטים בלב הבן לחנוכו בדרך התורה והמצות ובקיומן היא הדגמא האישית של האב בהנהגתו, שיהא נאה דורש ונאה מקים. ואם הדברים הללו נחרטים בלב הבן גם כי יזקין לא יסור ממנו, וכאשר עושה האב הדברים בנעימות - הדברים נכנסים ללב הבן באפו הנכון והראוי.

על כן באנו כאן להעיר ולהאיר רעיון, שפון הראוי שנתן עליו את הדעת, והוא ההכנה לליל הסדר. אין ספק, כי ההשקעה הגדולה היא בהכשרת הבית ונקיונו בשלשים יום, כמעט "לילה ויום" במרץ ובקדחתנות ובמסירות יתרה, ואלו ההכנה להגדה נעשית רק בליל הסדר, כאשר מכינים בחפזה, תוך כדי קריאת ההגדה, את הפרושים, הבאורים ואולי

גם ספורים. כמובן, שפך קשה מאד ללמד וללמד את ההגדה ולענגן את
הילדים - וחבל!

על פן פדאי מאד לעין בהגדה זו לפני ליל הסדר וכך נוכל להגיע לליקה
הקדוש כאשר אנו, ברוך ה', גדושים בספורים מרתקים ומדהימים
המשלבים בבאורים נפלאים. ובכך נוכל לענגן את בנינו ובנותינו ואת כל
המסבים ביותר שאת.

קראתי לספר בשם "אור דניאל" כדברי הרוקח שדרך המחבר לרמו שמו
בספרו ורמזתי בכך לשמי ושם רעיתי מנשים באהל תברך אורה שתחיה.

כאן המקום להעלות את זכרו של מורי ורבי אבי, ר' דוד אוחיון ז"ל, איש
תם וישר, אוהב תורה ולומדיה, אשר זכה לגדל בנים ובנות "דור ישרים
מברך".

זכה שכל בניו ובנותיו יוצאי חלציו שומרים תורה ומצוות. אבא היה
ממשפילי קום לבתי הכנסת "היכל אליהו" ו"מחנה ישראל", והקפיד
להגיע ראשון לתפלה.

בעשור האחרון ישב והתמיד באהלה של תורה וזכה להסתופף בכולל
"בית יעקב" מהבקר עד השעות המאחרות של הלילה.

אבא ז"ל במשך עשרות שנים הקפיד שלא להוציא מלה מיתרת בבית
הכנסת ובכתלי בית המדרש, פיו היה ממש חתום. כך גם דרש מאתנו
מכניסתינו ועד יציאתנו מהתפלה והלמוד.

בשנותיו האחרונות סבל יסורים קשים ולמרות זאת בקשנו לקחתו מדי
בקר לתפלת "הנץ" ולאחר מכן לכולל. במוצאי שמחת פורים, ט"ז באדר
תשס"ד, נפטר בשם טוב מן העולם. תהא נשמתו צרורה בצרור החיים.

ברכות שמים מעל לאמי מורתי, רודפת צדקה וחסד, מרת איבט בת גזלה
שתחיה, שסיעה רבות להוצאת כל סדרת הספרים "אור דניאל" ותמכה
ביד נדיבה בכל מאדה על מנת שהספרים יצאו לאור ומעל לכל - מסירותה
העצומה וכל כחה למען ילדיה ונכדיה אינה יודעת גבולות. זכות התורה
ולומדיה יעמדו לה להתברך בכל טוב ובבריאות איתנה, בנחת ושלום,
ותזכה לראות בכל יוצאי חלציה תלמידי חכמים יראי ה' וחושבי שמו.

ושפתי לא אכלה מלברך את חמי היקר והנעלה, ר' עזרא סעד הי"ו, רודף
צדקה וחסד על עזרתו ועזודו להגדיל תורה ולהאדירה ואף תרם מהונו
סכום נכבד להוצאת הספר. יהי רצון, שיזכהו הקדוש ברוך הוא להמשיך
ולתמוך בעמלי תורה ויזכה לראות ברכה והצלחה בכל מעשי ידיו, ויראה
רב נחת מכל יוצאי חלציו.

וְלִי נֶאֱדָה לְבָרְךָ בְּרִכָּה מִיַּחְדָּת וּמִזְמוֹר לְתוֹדָה אֶת רַעֲיָתִי הַיְקָרָה, עֲקֵרֶת הַבַּיִת, עֲזָרְתִּי בַּחַיִּים, אֲשֶׁת חַיִּל מְנַשִּׁים בְּאֵהָל תְּבָרֶךְ, מֶרֶת אוֹרָה קְלָרָה בֵּת בְּרִטָּה שְׁתַּחֲיָה, אֲשֶׁר לָרַב מְסִירוֹתֶיהָ וְאַהֲבָתָהּ לְתוֹרָה זְכִיתִי לְזָכוֹת אֶת הָרַבִּים בַּיּוֹם וּבַלַּיְלָה וּלְסִיִּם אֶת חַבּוּרֵי עַל חַמְשָׁה חֲמִשֵּׁי תוֹרָה וְעֵתָהּ לְהוֹצִיא חַבּוּר נוֹסֵף עַל הַמוֹעֲדִים. עֲצוֹתֶיהָ וְהַדְרָכוֹתֶיהָ, שְׁנִינוּתָהּ וּפְקוּחֹתָהּ כְּמוֹ גַם יִרְאֵת הַשָּׁמַיִם הַמְּפַעֲמֶת בְּתוֹכָהּ, אוֹתָם יִרְשָׁה מֵאִמָּה עָלֶיהָ הַשְּׁלוֹם וּמֵאֲבִיהָ יִבְדֵּל לְחַיִּים טוֹבִים, הָיוּ לִי לְעֶזֶר רַב, וְאִין סִפֵּק כִּי לֹא עֲזָרְתָהּ בְּגִדוּל הַיְלָדִים שֶׁיַּחֲיוּ לֹא יִכְלָתִי לְהַגִּיעַ עַד הַלּוֹם וְעַל כֵּן אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא **”שְׁלִי וּשְׁלָכֶם - שְׁלָהּ הוּא!”**

יְהִי רְצוֹן, שְׁתִּזְכֶּה לְבְרִיאוֹת אֵיתָנָה וְנִרְאָה יַחַד נַחַת מִבְּנֵינוּ וּבְנוֹתֵינוּ, וְנִזְכֶּה לְעוֹד בְּנִים וּבְנוֹת עוֹסְקִים בְּתוֹרָה וּבְמִצְוֹת, חַיִּים עַד הָעוֹלָם.

וּבְטָרִם אֲכַלֶּה דְבָרִי, הַנְּנִי לְהוֹדוֹת מְקָרֵב לֵב לְגִיסֵי הַיְקָר וְהַנְּעִלָה, הַרְהִי"ג יִצְחָק סַעַד שְׁלִיט"א, רֹאשׁ כּוֹלֵל "בֵּת-ים" אֲשֶׁר בְּבֵית מְדָרְשׁוֹ הַסְּתוּפָפְתִּי וְהַדְרִיכֵנִי בְּעֵצָה וּבְחֵדוּד הַרְעִיוֹנוֹת וְנִגְתִּי רַבּוֹת מִמַּעַן חֲכָמָתוֹ.

יְהִי רְצוֹן, שְׁיִזְכְּהוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְעֲלוֹת בְּמַעְלוֹת הַתּוֹרָה, וְיִרְאָה נַחַת מִכָּל יוֹצְאֵי חֻלְצִיו, וְיִזְכֶּה לְאַרְךְ יָמִים וּשְׁנוֹת חַיִּים.

תּוֹדָה מִיַּחְדָּת לְר' **טוֹבִי וְהִבֵּה נ"י**, שְׁכַשְׁם שְׁשֻׁקָד עַל הַפְּקַת סְדֵרֵת "אוֹר דְּנִיָּאֵל" עַל הַחֲמִשִּׁים בְּמַקְצוּעִיּוֹת רַבָּה וְלֹא חֶסֶד כָּל מֵאֲמָץ לְהַבִּיאֵם לַיָּדִי שְׁלֵמוֹת בְּעֵזְרַת הַשֵּׁם, מִמְּשִׁיד לְשֻׁקָד עַל הַפְּקַת הַסְּדֵרָה עַל הַמוֹעֲדִים לִילוֹת כַּיָּמִים. יְהִי רְצוֹן, שְׁיִשְׁלַח לוֹ ה' רְפוּאָה שְׁלֵמָה בְּכָל רַמ"ח אֲבָרָיו וּשְׁס"ה גִּידָיו, וְיִוְסִיף חַיִּל יוֹתֵר מִבְּעֶבֶר בְּעַבּוּד וְהַפְּקַת סְפָרֵי קִדְשׁ מִבְּחָרִים.

תּוֹדָה מִיַּחְדָּת לְאַחַד מְגִדּוּלֵי מְזִכֵּי הָרַבִּים בְּאַרְץ וּבְעוֹלָם, ר' **פִּנְחָס רְאוּבֵן** הַי"ו, שְׁסִיעַ רַבּוֹת בְּהוֹצָאת הַסְּדֵרָה, וְעֵתָה נָטַל עַל עֲצָמוֹ לְהַפִּיץ אֶת הַסְּפָרִים בְּאַרְץ וּבְעוֹלָם. שְׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא יִשְׁלַח לוֹ רְפוּאָה שְׁלֵמָה וּבְרִיאוֹת אֵיתָנָה, וְיִתֵּן לוֹ כַּחוֹת גּוֹף וְנַפֶּשׁ לְהַמְשִׁיד בְּמַפְעַל הָאֲדִיר שֶׁל זְכוּי הָרַבִּים. יְהִי רְצוֹן, שְׁיִמְשִׁיד לְזָכוֹת וּלְהַפִּיץ תּוֹרָה בְּכָל אֶתֶר וְאֶתֶר.

יִשְׁלַם לָהֶם ה' כְּפָעֲלָם הַטּוֹב וּבְכָל אֲשֶׁר יִפְנוּ יִשְׁפִּילוּ וְיִצְלִיחוּ.

וְאַחֲתָם בְּתַפְלָה מְעַמְקָא דְלִבָּא לְחַי עוֹלָמִים: יְהִי רְצוֹן, שְׁלֹא תִצָּא תַקְלָה מִתַּחַת יָדֵי וְתֵן בִּי כַח לְכוֹן לְאַמְתָּהּ שֶׁל תּוֹרָה וְיִהְיוּ כָּל מַעֲשֵׂינוּ לְשֵׁם שָׁמַיִם, וְכַשֵּׁם שֶׁזְּכִיתִי לְהַשְׁלִים אֶת סְדֵרֵת הַסְּפָרִים "אוֹר דְּנִיָּאֵל" עַל הַתּוֹרָה, כֵּן אֲזַכֶּה, בְּעֵזְרַת הַשֵּׁם, לְהַשְׁלִים חַבּוּרֵי עַל הַמוֹעֲדִים וּבְכָךְ לְעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְבוֹרָא עוֹלָם.

וְיִהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹקֵי וְאֱלֹקֵי אֲבוֹתַי שְׁתֵּאִיר עֵינַי בְּמֵאוֹר תּוֹרָתֶךָ וְתִצְלִינִי מִכָּל מַכְשׁוֹל וְטָעוּת, גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נִפְלְאוֹת מִתּוֹרָתֶךָ, וּמֵה שְׁשִׁיגִיתִי הַעֲמִידֵנִי עַל הָאֲמֶת, עֲזָרְנִי וְחִזְקֵנִי נָא בְּעַז וְתַעֲצוּמוֹת לְהַפִּיץ

מעִינֹתֵינוּ חוֹצָה וְלֹהוֹצִיא לְאוֹר יִתֵּר חֲבוּרֵינוּ לְזָכוֹת בְּהֵם אֶת הַרְבֵּים,
וְנִזְכָּה לְרֵאוֹת אֶת פְּנֵי מְשִׁיחַ צְדָקְנוּ, בְּגֹאֲלֵה הָאֲמִתִּית וְהַשְּׁלֵמָה, אָמֵן וְאָמֵן!

דְּנִיָּאל

אוֹחִיוֹן

הַצַּב"י

הלכות חדש ניסן

א. שוֹאֲלֵין בְּהִלְכוֹת פֶּסַח קֶדֶם פֶּסַח שְׁלוֹשִׁים יוֹם.

ב. בְּכָל חֹדֶשׁ נִיסָן אֵין נוֹפְלִים עַל פְּנִיָהֶם, וְאֵין אוֹמְרִים
וְדוּי וְתַחֲנוּנִים.

ג. מְנַהֵג טוֹב הוּא לְקָרוֹת בְּכָל יוֹם הַחַל מֵרֵאשׁ חֹדֶשׁ נִיסָן
פְּרִשְׁת הַנְּשִׂיא שֶׁל אוֹתוֹ יוֹם. וּבְיוֹם י"ג בְּנִיסָן קוֹרְאִים
מִתְחַלֵּת פְּרִשְׁת בְּהַעֲלֵתָּ עַד "כֹּן עָשָׂה אֶת הַמְּנוֹרָה".
וּמְנַהֵגנוּ לְקָרָא מִתּוֹךְ סְדוּר.

ד. אֵין לוֹמֵר מְזִמּוֹר "יַעֲנֶךָ ה' בְּיוֹם צָרָה" בְּתַפְלַת שְׁחֵרִית
בְּכָל יְמֵי חֹדֶשׁ נִיסָן וְכֹן אֵין לוֹמֵר מְזִמּוֹר "תִּפְלֵה לְדָוִד
הַטָּה ה' אֲזַנְךָ עֲנִנִי" וּמְזִמּוֹר לְתוֹדָה אוֹמְרִים בְּכָל חֹדֶשׁ
נִיסָן, אֲפִלוּ בְּעָרֵב פֶּסַח וּבַחֵל הַמוֹעֵד שֶׁל פֶּסַח.

ה. נוֹהֲגִים שְׁלֵא לוֹמֵר "צְדָקְתָּךְ" בְּתַפְלַת מְנַחָה בְּשַׁבַּת
בְּכָל חֹדֶשׁ נִיסָן.

קמחא דפסחא

שוֹאֲלִים בְּהִלְכוֹת הַפֶּסַח קֶדֶם פֶּסַח שְׁלֹשִׁים יוֹם (שׁו"ע או"ח תכט א).

הג"ה: וּמְנַהֵג לְקַנּוֹת חֲטִים לְחַלְקוֹן לְעַנְיִים לְצַרְךָ פֶּסַח.

כְּתַב הַרְמַב"ם [בְּהַלְכוֹת יוֹם טוֹב]: כִּשְׁהוּא אוֹכֵל וְשׁוֹתֶה חַיֵּב לְהַאֲכִיל לַגֵּר לִיתּוֹם וְלְאֻלְמָנָה עִם שְׂאֵר הָעֲנִיִּים הָאֲמֻלָּלִים, אֲבָל מִי שֶׁנוֹעֵל דְּלִתּוֹת בֵּיתוֹ וְאוֹכֵל וְשׁוֹתֶה הוּא וּבְנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְאִינוּ מְאֻכֵּל וּמִשְׁקָה לְעֲנִיִּים וּלְמַרְי נֶפֶשׁ, אִין זֶה שְׂמַחַת מִצּוּהָ אֵלֶּא שְׂמַחַת כְּרִסוֹ, וְעַל אֵלּוּ נֹאמֵר "זְבַחִיהֶם כֹּלְחָם אוֹנִים לָהֶם כָּל אוֹכְלֵיו יִטְמְאוּ כִּי לַחֲמָם לְנַפְשָׁם", וְשְׂמַחָה כְּזוֹ קָלוֹן הִיא לָהֶם שֶׁנֹּאמֵר "וְזָרִיתִי פָּרַשׁ עַל פְּנֵיכֶם פָּרַשׁ חֲגִיכֶם". וּבִזְהַר הַקְּדוֹשׁ מִפְּלִיג מְאֹד בְּעֵנֶשׁ מִי שֶׁאִינוּ נוֹתֵן לְעֲנֵי מִסְעוּדָתוֹ בַּיּוֹם טוֹב, רַחֲמָנָא לְצַלָּן. (מִשְׁנָה בְּרוּרָה סִימָן תַּקְכַּט ס"ק יז)

בְּחַג הַפֶּסַח נוֹהֲגִים לְתַתּ מְעוֹת וּמְצַרְכִּים לְעֲנִיִּים, וּבְרוּךְ ה' אֲנִי עֲדִים לַחֲסֵד הַגְּדוֹל שֶׁעוֹשִׂים כְּדִי לְסַיֵּעַ לְמִשְׁפָּחוֹת שֶׁקִּשְׁה לָהֶן לְקִנּוֹת מְצַרְכִּים, בְּגוּד וְכָל מָה שֶׁנֶּצְרָךְ כְּדִי לְהַגִּיעַ לַלַּיִל הַסֹּדֵר כְּפִי שְׂצָרִיךְ.

וּבְרוּךְ ה' עִם יִשְׂרָאֵל נוֹתֵן בְּיַד רַחֲבָה וּבִנְפֶשׁ חֲפֵצָה וּמִשְׁפָּחוֹת רַבּוֹת לֹלָא סִינֵיעַ זֶה יִקְשֶׁה עֲלֵיהֶן לְשִׂמַח בְּלַיִל הַסֹּדֵר.

לְעֵתִים לֹא כָּל מִשְׁפָּחָה יִכּוֹלָה לְהַכְנִס לְרִשְׁימָה שֶׁל מְקַבְּלֵי הַמְּזוֹן, דְּוָקָא אֲרַגוּנִים קִטְנִים יִכּוֹלִים לְהַגִּיעַ לְאוֹתָן מִשְׁפָּחוֹת "שֶׁאִינָן יִכּוֹלוֹת לְהַכְנִס לְרִשְׁימָה" אוֹ שֶׁנִּשְׁאָרוֹת בְּסוֹף הַרִשְׁימָה.

הָרִי לְפָנֵינוּ מַעֲשֶׂה נִפְלָא שֶׁסִּפֵּר הַגַּר"י זִילְבֵּר שְׁטֵיין שְׁלִיט"א :

בְּלַיִל הַסֹּדֵר שֶׁל שְׁנַת תַּשְׁס"ה הִתְרַחַשׁ אַרוּעַ מְצַעַר בְּבֵיתָה שֶׁל אַחַת הַמִּשְׁפָּחוֹת הַנִּכְבְּדוֹת בְּבִנֵי בְּרַק. רַק הִתְחִילוּ אֶת הַסֹּדֵר, וְאַחַת מִבְּנוֹת הַמִּשְׁפָּחָה נִפְלָה אֲרַצָּה מִתְעַלְפָּת. לְמוֹתֵר לְצִיָּן אֶת עֲגֻמַת הַנֶּפֶשׁ הַרְבֵּה שֶׁנִּגְרַמָּה לְמִשְׁפָּחָה, כְּאִשֶּׁר לְבַד מַעֲצָם הִתְעַלְפוֹת שְׁעֲרַעְרָה אֶת הַרְגָּשָׁתָם שֶׁל בְּנֵי הַבַּיִת, הָרִי שְׁבוּאָם שֶׁל הָאֲמֻבּוּלִנִּס וְצוֹתֵי הַרְפּוּאָה וְהִתְעַלְפָּה, בְּלַיִל הַסֹּדֵר, עוֹרֵר רַעַשׁ גְּדוֹל בְּרַחוּב כָּלוּ, מָה שֶׁלֹּא מוֹסִיף, כִּידוּעַ, לְהַרְגָּשָׁה הַטּוֹבָה שֶׁל בְּנֵי הַבַּיִת...

הַבַּת הַבְּהֵלָה לְבֵית הַחוֹלִים, וְאַחַד מֵאֲחֵיהֶם הַגְּדוֹלִים הַצָּטוּרָף אֵף הוּא לְנִסְיָעָה. אֲפֹשֶׁר רַק לְתַאֵר בְּאִיזוֹ הַרְגָּשָׁה עֶבֶר לַיִל הַסֹּדֵר עַל יִתֵּר בְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה שֶׁנּוֹתְרוּ בְּבֵית, וְלֹא יָדְעוּ מָה מִצְבָּה שֶׁל הַנְּעֲרָה, וְהָאִם הִיְתָה זֶה הַתְעַלְפוֹת סְתֻמִּית, שֶׁנִּגְרַמָּה בְּשֶׁל חֲלָשָׁה, אוֹ שֶׁמָּא עֵתָה יִתְגַּלֶּה חֲלִילָה שֶׁהִיא לוֹקָה בְּאִפְּיִלְפִּסְיָה (מַחֲלַת הַנִּפְּלִיָּה), וְכָל הַמִּשְׁפָּחָה תִּכְנַס לְסַחְרוּר.

עַל מָה וְלָמָּה עָשָׂה הָאֱלֹקִים כֵּכָה?

בְּתֵם הַיְסֻדְרִי הַמְזֻרָז מְהֵרָה הָאָבָא לְבֵית הַחֹלִים, וְכִיּוֹן שְׂמֵדְבָר בְּאֲדָם נִכְבָּד מְאֹד, תִּלְמִיד חָכֵם וְיֵרָא אֱלֻקִּים, הָרִי שְׂכָבָר בְּעוֹדוֹ בְּדָרְךָ הַחֵל לַעֲשׂוֹת חֲשָׁבוֹן נֶפֶשׁ עַל מָה וְלָמָּה עָשָׂה לוֹ הָאֱלֻקִּים כֹּזָאת. הֲלֹא דְבָר הוּא!

הָרִי מְדַבֵּר בְּיַלְדָּה בְּרִיאָה לְחֻלוּטִיו, וּמָה קָרָה שְׂלֶפְתֵּעַ הִיא מִתְעַלְפֶּת?!

בְּהִגִּיעוֹ לְבֵית הַחֹלִים הַתְּבַשֵּׁר הָאָב שְׂמֵצָבָה שֶׁל בְּתוֹ שְׂפִיר, וְלֹא הִתְגַּלּוּ כָּל סִימָנִים מְדַאֲיָגִים עַל מַחְלוֹת כְּאֵלוֹ וְאַחֲרוֹת. אָבֵל דְּוָקָא עֵתָהּ, לְאַחַר הַבְּשׂוּרָה הַטּוֹבָה, מְשַׁשְׁבָּה אֵלָיו נֶפֶשׁוֹ, עָשָׂה אֶת חֲשָׁבוֹן נֶפֶשׁוֹ בְּצוּרָה יוֹתֵר מְעֻמִּיקָה, וְאִכּוֹן עַד מְהֵרָה הִגִּיעַ לְמִסְקָנָה בְּשֶׁל מָה אֵרַע הָאֵרוּעַ הַמְצַעֵר.

יְהוּדִי זֶה הוּא אֶחָד מִחֲשׁוּבֵי הַשְּׂכוּנָה בָּהּ הוּא מִתְגוֹרֵר, וְלִבָּד מִכֶּדֶךְ שֶׁהוּא מְרַבֵּץ תּוֹרָה לְרַבִּים, מִתְעַסֵּק גַּם בְּעִנְיָנֵי חֶסֶד. מִיָּד לְאַחַר פּוּרִים, וְעַד לַחַג הַפֶּסַח, הוּא נוֹהֵג - בְּמִשְׁךְ שָׁנִים רַבּוֹת - לְהִסְתַּוֵּבֵב עִם יְדִיד נוֹסֵף בְּבֵתֵי הַדִּירִים וְלֶאֱסֹף כְּסָפִים עֲבוּר אֱלֻמְנוֹת.

בְּתַקוּפָה שְׂלֶפְנֵי הַחַג, הוּא מְעַבִּיר מִדֵּי שְׁנָה סְכוּמֵי כֶּסֶף נִכְבָּדִים לְאֱלֻמְנוֹת, הַמְסַתִּיעוֹת בְּכֶדֶךְ בְּצוּרָה מְשֻׁמְעוּתִית בְּקִנְיַת צָרְכֵי הַחַג.

בְּשָׁנָה זוֹ הִתְעוֹרְרוּ אֲנָשֵׁי וְעַד הִקְהֵלָה לְמִסַּד אֶת פְּעִילוֹת הַחֶסֶד בְּשְׂכוּנָה, וְלִבְצָעָהּ בְּצוּרָה מְאֻרְגָּנָה, תַּחַת קוֹרֵת גַּג אַחַת, וְזֹאת כְּדֵי שְׂתִהְיֶה אֶפְשָׁרוּת לֶאֱסֹף סְכוּמֵי כֶּסֶף יוֹתֵר גְּדוֹלִים, וְלְחַלֵּקֵם לְפִי הַצָּרְךְ.

הַנְּעִד הַעֲבִיר הַיּוֹדְעָה לְכָל הָעוֹסְקִים בְּצָרְכֵי צְבוּר וְגִבְאֵי הַצָּדָקָה בְּשְׂכוּנָה, לְבַל יֵאֲסֹפוּ עוֹד כְּסָפִים בְּצוּרָה עֲצֻמָּאִית, וְיִחַדְּלוּ מִמְּגִבִּיּוֹתֵיהֶם הַפְּרֻטִיּוֹת, לְמַעַן טוֹבֵת הַמְּגִבִּיּוֹת הַכְּלִלִּית, וְהַדְּגִישׁוּ שֶׁהַמְּגִבִּיּוֹת הַשְּׂכוּנָתִית תִּתְדַּאֵג לְהִגִּיעַ לְכָל הַמְּקוֹמוֹת, וְלְחַלֵּק כֶּסֶף לְכָל סוּגֵי הַנְּצָרְכִים שֶׁקָּבְלוּ עַד הַיּוֹם אֶת הַתְּמִיכָה מִהַגּוֹפִים הַפְּרֻטִיִּים.

מִיִּדְעֵנוּ הַתְּקוּמָה כְּנֶגֶד הַהוֹרָאָה, וְטַעַן שִׁיקְשָׁה עָלָיו לְצִיַּת לָהּ, מְשׁוּם שֶׁהוּא חוֹשֵׁשׁ שְׂאֲחָרֵי הַכָּל וְעַם כָּל רְצוֹנָם הַטּוֹב שֶׁל אֲנָשֵׁי הַנְּעִד, וְכִנּוּנֵיהֶם הַטּוֹבוֹת, הָרִי כְּאֲשֶׁר תִּתְאָרְגֵן הַמְּגִבִּיּוֹת בְּצוּרָתָהּ הַחֲדָשָׁה, הָאֱלֻמְנוֹת שֶׁקָּבְלוּ מִמֶּנּוּ אֶת הַכֶּסֶף מִדֵּי שְׁנָה, לֹא תִקְבַּלְנָה אוֹתוֹ עֲכָשׁוּ בְּמוֹעֵד וּבְכַמּוֹת הַרְגִילָה, וְהוֹן עֲלוּלוֹת לְהַפְּגַע מִכֶּדֶךְ, וְיֵאֲיַנְנֵי

רוצה לחשב מה עלול לקרות כִּאֲשֶׁר פּוֹגְעִים בְּאַלְמָנָה',
אָמַר.

אֲנֹשִׁי הַנּוֹעַד הִרְגִיעוּ אוֹתוֹ, וְאָמְרוּ שְׂאִין לוֹ מַה לְחַשֵּׁשׁ, וְכָל
הָאֲלֻמָּנוֹת שֶׁקִּבְּלוּ אֶת הַכֶּסֶף יִקְבְּלוּ אוֹתוֹ גַּם עִכְשָׁו בְּאִפְּן
הַמְּכַבֵּד בְּיוֹתֵר, וּבַמּוֹעֵד הָרְאוּי, וְהַכֵּל יִפְעַל עַל הַצַּד הַטּוֹב
בְּיוֹתֵר.

בְּשִׁמְעוֹ אֶת זֹאת, נִאֲוֹת בַּעַל הַחֶסֶד לְהַצָּעָה, וְלֹא אָסַף
כְּמִדֵּי שָׁנָה אֶת הַכֶּסֶף עֲבוּר הָאֲלֻמָּנוֹת.

בַּעַת אֶפְיַת הַמְּצוֹת, בְּעָרְב חַג הַפֶּסַח, נִגַּשׁ אֵלָיו בְּנֵה שֶׁל
אַחַת הָאֲלֻמָּנוֹת, וְשָׂאֵל בְּשֵׁם אִמּוֹ מִדּוֹעַ לֹא קִבְּלוּ הַשָּׁנָה
אֶת הַתְּמִיכָה הַקְּבוּעָה...

הָאִישׁ נִדְהַם עַד עִמְקֵי נִשְׁמָתוֹ, וְהִבִּין עַל אֶתֶר שֶׁהַחֲשָׁשׁוֹת
שֶׁהֶעֱלָה בְּפִנֵּי הַנּוֹעַד הַתְּבַרְרוּ כְּמַצְדָּקִים וּנְכוֹנִים. הוּא פָּנָה
מִיַּד אֶל הַנּוֹעַד, וְטַעַנְתּוֹ בְּפִיו: 'הֲרִי הַבְּטַחְתֶּם לִי מִפְּרִשׁוֹת
לְהַעֲבִיר אֶת כָּל הַכֶּסֶף שֶׁל הָאֲלֻמָּנוֹת?'

אֲנֹשִׁי הַנּוֹעַד הִשִּׁיבוּ לוֹ, שְׂאֵכֵן כֵּן, הִם הַתְּכוֹנְנֵנוּ לְקַיֵּם אֶת
הַהֲבֻטָּחָה, אֲלֵא שְׁלַפְנֵי שְׁחַלְקוּ אֶת הַכֶּסֶפִּים שֶׁנֶּאֱסַפּוּ,
דִּרְגוּ אֶת רְשִׁימַת הַנִּצְרָכִים בְּרְשִׁימָה אַחַת גְּדוֹלָה, וְכִיּוֹן
שֶׁהָאֲלֻמָּנָה הַזֹּאת שֶׁהוּא מְדַבֵּר עָלֶיהָ הִיְתָה בְּסוֹף הַרְשִׁימָה,
לֹא הִסְפִּיק הַכֶּסֶף...

הַדְּבָר הַכְּאִיב לוֹ עַד מְאֹד, וְהוּא בָּא בְּטְרוּנִיָּה אֶל אֲנֹשִׁי
הַנּוֹעַד מִדּוֹעַ לְפָחוֹת לֹא טָרַחוּ לְהוֹדִיעוֹ עַל כָּךְ, וְאִזּוֹ הִיְתָה
עוֹשָׂה מְאֻמָּצִים אִישִׁיִּים עַל מְנַת לְהַעֲבִיר לְאַלְמָנָה אֶת
הַכֶּסֶף, אוֹ לְפָחוֹת אֶת חֻלְקוֹ.

הַדְּבָר הָיָה כְּאִמּוֹר בְּעָרְב חַג הַפֶּסַח, לְאַחַר חֲצוֹת...
לְמִרוֹת הַזְּמַן הַקָּצֵר שֶׁעָמַד לְרִשׁוּתוֹ, קִבַּל הָאִישׁ עַל עֲצָמוֹ
לְהַשְׁתַּדֵּל לְהַעֲבִיר אֶת הַכֶּסֶף עַד כְּנִיסַת הַחֹג, אוּלָם
טְרַדוֹת הַהֲכָנָה לְחֹג, וְאַפְיַת הַמְּצוֹת, הַשְּׂכִיחוּ מִמֶּנּוּ אֶת
הַדְּבָר לְחֻלְטִין, וְכִשְׁנִזְכָּר בְּכָל זֶה - הָיָה כְּבָר לִיד מִטַּת
בֵּיתוֹ בְּבֵית הַחוּלִים.

הַהֲתַעֲלָפוֹת הִיְתָה, כְּאִמּוֹר, בְּתַחֲלַת לַיַּל הַסֵּדֶר, וְלְמַחֲרָת,
בְּתַחֲלַת שַׁחֲרִית בְּבֵית הַכְּנֹסֶת, נִגַּשׁ אֵלָיו בֶּן אַחַר שֶׁל
אוֹתָהּ אֲלֻמָּנָה, וְאָמַר לוֹ:

'בְּרַצוֹנִי לְסַפֵּר לָךְ מַה הָיָה אִמָּשׁ בְּבֵיתֵנוּ בְּתַחֲלַת לַיַּל
הַסֵּדֶר. כְּאֲשֶׁר אָמַרְנוּ 'הָא לְחֻמָּא עֲנִיא', וְהִגַּעְנוּ לְמַלְאִים

יְפֹל דְכַפִּינִי יִיְתִי וַיְכֹלֵל, פְּרָצָה אִמִּי בְּבִכִּי, וְאָמְרָה 'רְאוּ, רְאוּ אֵיךְ שָׁכַחוּ מִמֶּנִּי הַשָּׁנָה... נִשְׁכַּחְתִּי כְּמַת מֶלֶב, וְאִף אֶחָד גַּם לֹא זָכַר אֶת כָּל הַטּוֹבוֹת וְהַמַּפְעָלִים שֶׁבַעֲלִי עָשָׂה כְּאִן בְּשִׁכּוּנָה, וְהִיטִיב עִם הַרְבֵּה תּוֹשָׁבִים; שָׁכַחוּ אוֹתִי לְגַמְרִי..."

אִישׁ הַחֶסֶד שָׁאַל אֶת בֶּן הָאֱלֹמָנָה הָאֵם הוּא יְכוֹל לְהַזְכֵּר מֶה הִיְתָה הַשָּׁעָה שֶׁבָּהּ פְּרָצָה אִמּוֹ בְּבִכִּי. הִבֵּן כִּן אֶת הַשָּׁעָה, וְהִתְבָּרַר שֶׁהִיא זֶה בְּדִיוֹק בְּאוֹתוֹ רָגַע שָׁבוּ הַתַּעֲלָפָה הַנִּעְרָה, וְהִשְׁבִּיתָה אֶת הַשְּׂמֵחָה גַּם בְּקֶרֶב בְּנֵי מִשְׁפַּחְתָּה!!!

'אִם אַתָּה מְשַׁמַּח אֶת שְׁלִי, אֲנִי מְשַׁמַּח אֶת שְׁלֹדִי. וְאִם לֹא עוֹשִׂים כֵּן, וּמִשְׁבִּיתִים אֶת הַשְּׂמֵחָה מִבֵּיתוֹ שֶׁל הָאֱלֹמָנָה, אֲזִי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא גּוֹרֵם לְהִשְׁבִּתָּת הַשְּׂמֵחָה בְּבֵיתָהֶם שֶׁל מִי שֶׁהֵיוּ יְכוֹלִים לְסַיֵּעַ.

וְהַגַּם שֶׁבְּמִקְרָה זֶה אֵי אֶפְשָׁר לְהַאֲשִׁים אֶת בַּעַל הַחֶסֶד, שֶׁכֵּן הוּא דָּאֵג אֶת דְּאִגְתָּהּ שֶׁל הָאֱלֹמָנָה, וּבִתְחִלָּה אִף סָרַב לְהַעֲנוֹת לְהַצְעָתָם שֶׁל אֲנָשֵׁי הַנְּעֻד, אֲבָל אַחֲרֵי הַכֹּל הָאֱלֹמָנָה שֶׁהֵיוּ רְגִילוֹת לְקַבֵּל אֶת הַכֶּסֶף מִמֶּנּוּ, לֹא קִבְּלוּ אוֹתוֹ הַשָּׁנָה, וְנִגְרַם לָהּ צַעַר.

קולות מים רבים כ"קול שופר"

ב"מבצע פסח" בכל בית יש "30 ימי מלואים" שבהם נקראים האבות והבנים להתניצב בזמן ובשעה היעודה ויחד עם האם מתרגלים את המבצע הגדול של השנה. ודוקא כאן המקום להעיר ולהאיר, שפדי שמבצע זה יכתר בהצלחה חגיבים אנו לחשב שקולות הנקיון, המרוק והצחצוח הם כ"קול שופר".

רבי לוי יצחק מברדיטשוב היה רגיל לסנגר על ישראל, ובערב פסח היה אומר: "בני אמות העולם, כמה שמזוהרים אותם ומאימים עליהם שלא להבריח סחורה דרך הגבול, אף על פי כן הם מבריחים ועוברים על החק בכל מיני דרכים. ואלו עמך ישראל נצטוו לבל יראה ובל ימצא חמץ ברשותם, ואין יהודי בעולם שהותיר חמץ בביתו".

וְהָיָה רַבִּי לְוֵי יִצְחָק נֶגֶשׁ לְגוֹי וְשׂוֹאֵל אוֹתוֹ אִם יֵשׁ לוֹ סְחוּרָה גְנוּבָה, וְהַגּוֹי מְשִׁיב לוֹ בְּחַיִּיב. וְאֵלּוּ כְּשֶׁהָיָה נֶגֶשׁ לַיהוּדִי וְשׂוֹאֵלוֹ אִם נִשְׁאַר בְּרִשּׁוֹתוֹ חֶמֶץ, הַיְהוּדִי הָיָה נֶעְלָב עַד עִמְקֵי נִשְׁמָתוֹ עַל שְׁחַטְדוֹ בְּאִסּוּר חֶמֶץ בְּפֶסַח.

מִיָּד הָיָה נוֹשֵׂא עֵינָיו לְמָרוֹם וְאוֹמֵר :

"רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם! רְאֵה עִמָּךְ יִשְׂרָאֵל כְּמָה זְהִירִים הֵם בְּמִצְוֹתֶיךָ, וְאִפְלוּ מָה שֶׁנִּצְטַוִּינוּ לְפָנֶיךָ שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים שָׁנָה נִשְׁמַר עַד הַיּוֹם בְּדַקְדּוּק וּבְקִפְדָּנוּת, רְאֵה כְּמָה טוֹבִים בְּנֵיךָ, מֵלֹא כָּל מְשֻׁאֵלוֹת לֵבָם לְטוֹבָה וּגְאֹל אוֹתָם גְּאֹלָה שְׁלֵמָה".

פְּעַם אַחַת בְּעֲצוּמָם שֶׁל הַנְּקִיוֹנוֹת לְפֶסַח, בִּקֵּשׁ אֶת מְשֻׁמְשׁוֹ לְבוֹא עִמּוֹ לְבֵית הַכְּנֶסֶת עִם מַחְזוֹר שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה.

הַשְּׁמֵשׁ, שֶׁלֹּא הָבִין מָה לְמַחְזוֹר שֶׁל רֹאשׁ הַשָּׁנָה וּלְעֶרֶב פֶּסַח, לֹא שָׁאַל שְׁאֵלוֹת וַיִּדַּע שֶׁעַל רַבּוֹ נֶאֱמַר "סוּד ה' לִירְאָיו".

כְּשֶׁהִגִּיעוּ לְבֵית הַכְּנֶסֶת, רַבִּי לְוֵי יִצְחָק הִתְעַטֵּף בְּטִלְיָתוֹ, וְהִשְׁמֵשׁ סָגַר אֶת הַחִלּוּנוֹת כְּדִי שֶׁהִרְעֵשׂ שֶׁל סִילוּנֵי הַמַּיִם וְהַמְּלֵת הַשְּׁטִיפוֹת לֹא יִפְרִיעוּ לְתַפְלָתוֹ שֶׁל הַרַבִּי. אוּלָם רַבִּי לְוֵי יִצְחָק צָוָה עָלָיו לְפָתַח אֶת הַחִלּוּנוֹת וְאָמַר: "לְקוֹלוֹת אֱלֹהֵי אֲנִי צָרִיךְ!" וּפְתַחוּ יַחַד בְּאִמְרַת "יְהִי רְצוֹן" שֶׁל תְּקִיעַת שׁוֹפָר. וְשֵׁם כְּתוּב: "יְהִי רְצוֹן, שְׁיַעֲלוּ לְפָנֶיךָ הַקּוֹלוֹת הַיּוֹצְאִים מִן הַשׁוֹפָר, מִהַתְּקִיעָה וּמִהַתְּרוּעָה וּמִהַשְּׁבָרִים, וּבְעִבּוּרָם תַּעֲמִד מִכֶּסֶּא הַדִּין וְתֵשֵׁב עַל כֶּסֶּא הַרְחָמִים".

עַמֵּד רַבִּי לְוֵי יִצְחָק וְאָמַר: "רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם! בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה אָנוּ תּוֹקְעִים לְפָנֶיךָ בְּקוֹלוֹת שׁוֹפָר וְאַתָּה עוֹמֵד מִכֶּסֶּא דִּין וְיוֹשֵׁב עַל כֶּסֶּא רְחָמִים, כְּעֵת אָנוּ מְשַׁמְיְעִים לְפָנֶיךָ קוֹלוֹת מִיָּם רַבִּים אֲדִירִים שֶׁל הַשְּׁטִיפוֹת וְהַנְּקִיוֹנוֹת לְפֶסַח.

וְיְהִי רְצוֹן, שְׁיַעֲלוּ לְפָנֶיךָ קוֹלוֹת אֱלֹהֵי וְיִהְיוּ חֲשׂוּבִים כְּקוֹלוֹת הַשׁוֹפָר וּבְעִבּוּרָם תַּעֲמִד מִכֶּסֶּא הַגְּלוּת וְתֵשֵׁב עַל כֶּסֶּא הַגְּאֹלָה, וְתִגְאֹל אֶת עִמָּךְ יִשְׂרָאֵל גְּאֹלֵת עוֹלָם, וְכַמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַז"ל (רֹאשׁ הַשָּׁנָה יא.) 'בְּנִיסָן נִגְאָלוּ וּבְנִיסָן עֲתִידִים לְהִגְאָל'".

וְכַדֵּי שְׁנֹזְכָה שְׁקוּלוֹת אֵלוּ שֶׁל הַשְּׁטִיפָה וְהַנְּקִיוֹנוֹת יַעֲלוּ לִפְנֵי רַבּוֹן
הַעוֹלָמִים, צָרִיךְ לְדַעַת לְשֹׁמֵר עַל אֲפוּק וְסִבְלָנוּת יִתְרָה דְּוָקָא בְּיָמִים אֵלֶּה
שֶׁל מֵתַח נוֹרָא הַנְּשָׂא בְּחִלּוֹל הָאֵוִיר.

לֹא אַחַת אָנוּ שׁוֹמְעִים זְעָקוֹת שֶׁבֶר מֵהָאֲמָא הַצְּדִיקָה הַרוֹצָה כָּל כֶּךָ לְשֹׁמֵר
עַל הַיְלָדִים שֶׁלֹּא יֵאָכְלוּ בְּחֻדְרִים חֲמֵץ, אֲדָּ זְעָקוֹתֶיהָ וְצַעֲקוֹתֶיהָ נִשְׂאוֹת
מִמֶּשׁ עַד לְמָרוֹם וְלַפְעָמִים יוֹצֵא שְׂכָרָה בְּהַפְסָדָה.

דְּוָקָא בְּיָמִים אֵלֶּה נִבְחָנַת מֵדַת הַסִּבְלָנוּת וְהָאֲפוּק. הַהֲעָרוֹת אֲסוּר
שְׁתַּהֲיִינָה בְּנִעְרוֹת וְלַעֲתִים הַהֲכָנוֹת לְפִסַּח עוֹבְרוֹת עַל הַבַּעַל וְהַיְלָדִים
כִּי"סִבְל", כִּי"עֲנָשׁ" שֶׁצָּרִיךְ לְהַפְטֹר מִמֶּנּוּ.

כָּאֵן צָרִיכָה הָאִם לְגַלוֹת גְּדוּלוֹת רְאוּיָה לְשִׁמָּה, לְדַעַת כִּי צַד לְהַגִּיעַ לְאוֹתָן
וְתוֹצְאוֹת אֲדָּ עִם מִינִימוֹם כְּעָסִים. צָרִיךְ לְזַכֵּר שֶׁאֲבָק אֵינוֹ חֲמֵץ וְהַיְלָדִים
אֵינָם קָרְבָן פִּסַּח...

כְּדָאֵי וּמִמְלָץ לְהַטִּיל גְּדָרֵי אַחֲרֵי עַל כָּלֵם. אֲפֹשֶׁר לְקַבֵּעַ גַּם לִיחַ זְמַנִּים
וְאִזּוֹ הַדְּבָרִים יַעֲשׂוּ בְּרָצוֹן, בְּנִעִימוֹת, בְּאֲכַפְתִּיּוֹת. כָּאֵן יִתְגַּלֶּה הַרְצוֹן שֶׁל
הַיְלָדִים לְסִיעֵעַ לְאֲמָא וְלְהִרְאוֹת לָהּ "הִנֵּה עָשִׂינוּ כָּל אֲשֶׁר צִוִּיתָנוּ". וְאִם כֶּךָ
נִנְהַג נִגְלָה בִּילְדֵינוּ אַחֲרֵי וּמִסִּירוֹת וְעֲשִׂיָה נְכוֹנָה לְמַעַן שְׁמוֹ בְּאֵהָבָה.

עַל כֵּן נִשְׁתַּדַּל לֹא לְעַרְבֵב אֶת הַקּוּלוֹת וּכְדָאֵי שֶׁנִּשְׁמִיעַ לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא
אֶת קוּלוֹת הַשְּׁטִיפָה וְהַנְּקִיוֹנוֹת וּבִפְנֵי נִשְׁמִיעַ דְּוָקָא דְּבָרֵי הַלֵּל וְשִׁבַּח.

וּמִמְלָץ בְּיָמִים אֵלוּ לְחַשֵּׁב עַל רַעֲיוֹנוֹת כִּי צַד לְהַנְעִים אֶת הָעֲבוֹדוֹת שֶׁל בְּנֵינוּ
וּבְנוֹתֵינוּ, וְשֶׁלֹּא יִרְגִּישׁוּ שֶׁהַעֲבוֹדוֹת הַלְלוּ הֵן בְּבַחֲיַנַּת "עֲבוֹדוֹת פְּרָד"...

הַחֲמֵץ אֲסוּר אֵפְלוּ בַּמִּשְׁהוּ

רַבֵּנוּ הָאֲר"י ז"ל כָּתַב שֶׁהַהֲבָדֵל בֵּין חֲמֵץ לְמִצָּה הוּא כְּקוֹצוֹ שֶׁל יו"ד,
הַמְבַדֵּילָה בֵּין הָאוֹת ח' בְּמִלָּה חֲמֵץ וּבֵין הָאוֹת ה' בְּמִלָּה מִצָּה, וּבֵא הַדְּבָר
לְלַמְּדֵנוּ שֶׁאֲסוּר חֲמֵץ הוּא אֵפְלוּ בַּמִּשְׁהוּ.

כָּתַב הַרְדְּב"י: הַחֲמֵץ רוֹמֵז לִיצָר הַרַע שֶׁאֲסוּר לְהַתְּפֹתוֹת אַחֲרָיו אֵפְלוּ
בַּמִּשְׁהוּ.

דְּרַכּוֹ שֶׁל יִצָּר הַרַע לְהַסִּיחַ דַּעְתּוֹ שֶׁל אָדָם מִן הַמִּצְוֹת כְּדִי לְטַרְדּוֹ מִן הָעוֹלָם
הַבָּא עַל יְדֵי כֶּךָ שֶׁהוּא בָּא לְאָדָם בְּכָל מִינֵי תַחֲבוּלוֹת כְּדִי לְצוּדוֹ בְּרִשְׁתּוֹ
וְשִׁימַעַט כָּכָל הָאֲפֹשֶׁר בְּקִיּוֹם הַמִּצְוֹת וְלַמּוֹד הַתּוֹרָה.

דְּבָר זֶה מְבַאֵר בְּסִפֵּר "בְּרִפְתַּת חֵיִים" עַל פִּי מַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה:

מעשה בדיג אחד, שהעלה בחפתו דג זהב נפלא. הלך והביאו לארמון המלך. שמח בו המלך שמחה רבה והעניק לדיג חמש מאות זהובים.

ראה המשנה למלך את הדבר והיתה עינו צרה בדיג שקבל מתנה כה גדולה בעבור דג אחד. מה עשה? הורה לכל שומרי הארמון שלא יניחו לאיש להביא מתנות למלך.

למחרת היום, הפליג דיג אחד בים והעלה בחפתו דג נדיר וססגוני, מרהיב בשלל צבעיו. הואיל ושמע שהמלך נתן חמש מאות זהובים בעבור דג זהב, חשב בלבו: 'בעבור דג זה ודאי אקבל אלף זהובים!'

נטל את הדג ועלה אל הארמון, אולם בשער עצרו השומר ולא הועילו כל תחנוניו והוא לא הרשה לעבר.

אמר לו הדיג: "הבט וראה ביפי הדג. אנא, הניחני לתתו למלך במתנה - ואני אתחלק איתך בכסף שאקבל!"

השומר חמד את הממון והניח לו לעבר. עבר הדיג בשער החומה וחצה את הקצר. בפתח הארמון עצרו השומר הבא: "אין מעבר!"

הבטיח לו הדיג חצי ממה שישאר בגדו והשומר הרשה לו לעבר.

נכנס הדיג לקומת הקרקע ולפני המדרגות נצטוה לעצר על ידי שומר אחר, וגם לו הבטיח הדיג מחצית ממה שישאר בגדו. כך נעצר הדיג לפני המסדרון ולפני האולם על ידי אחד-עשר שומרים ולכל אחד הבטיח מחצית משכרו, עד שהתיצב לפני המלך והגיש לפניו את הדג הנהדר.

אורו עיניו של המלך: דג כה נפלא טרם ראה!

"אמר אתה ונקב את שכרך!" - אמר לו המלך.

"ברצוני ללקות אלפים מלקות!" - ענה הדיג.

נדהם המלך: "בקש זהובים ולא מלקות!"

ענה הדיג: "זהו רצוני ואבקשך להיות נוכח בהלקאתי."

אמר המלך: "רצונו של אדם הוא כבודו, אך דע לך שמעולם לא קבל אדם אלפים מלקות ונותר בחיים!"

ענה הדיג: "אל דאגה, אפה תגזר את המלקות ואני לא אקבל יותר ממכה אחת!"

תמה המלך מאד ואמר לעשות כדבריו. רכן הדיג ארצה, הונף השוט והנחת בין כתפיו. צעק הדיג: "די, הרף!"

אמר לו המלך: "הלא אמרתי לך שלא תוכל לסבל את המכות!"

ענה הדיג: "לא זו הסבה, אלא משום שלקיתי די. יש לי שתפים לשכרי!"

שאל המלך: "מי הם השתפים ומדוע תתחבו מלקות?"

ענה הדיג: "משום שהבטחתי להם להתחלק בשכרי. והרי לך החשבון: השומר הראשון יקח ממני אלה מלקות, מחצית השכר. השני יקבל חמש מאות, מחצית מהמלקות הנותרות. השלישי - מאתיים וחמשים. הרביעי - מאה עשרים וחמש. החמישי - ששים ושתים וחצי, מחצית הנותר. והששי - שלושים ואחת ורבע. השביעי - חמש-עשרה וחצי. והשמיני - כשמונה. התשיעי - ארבע ולעשירי - נותרו שתיים לו ושתים לי. את האחת קבלתי אני, ואת השניה יקבל השומר האחד-עשר..."

צחק המלך לחכמתו של הדיג, העניש את השומרים חומדי הבצע, השעה את המשנה למלך מתפקידו והעניק לדיג אלפים זהובים במקום אלפים המלקות.

נמצא שהשומר חומד הבצע היה בטוח שהוא עומד לזכות באוצר בלום והדיג הערמומי הטעהו לחשב שאמנם כן הוא, ולמעשה הסגירו לענש ולמלקות...

כון היצר הרע. נכון הוא שהקדוש ברוך הוא בראו כדי להחטיא את האדם, אבל היה עליו להתמודד בישר כנגד היצר הטוב ולהסית את האדם לחטא. אולם היצר הרע יודע שאדם שפוי בדעתו לא יסכים למרד בקונו. מה הוא עושה? פונה אל השקר והתרמית; מבטיח לאדם הנאות לאין סוף, ומרגיע אותו שהעברה אינה גדולה ויש פתח להקל ולהתיר,

והקדוש ברוך הוא ותרו וסולח - והכל שקר וכזב! כשהאדם שומע בקולו, נוכח לפתע לדעת שההנאה הייתה רגעית וחולפת, והדבר הזה אסור לחלוטין, והקדוש ברוך הוא אינו מותר ומדת הדין מקטרגת.

ואת כל התרמיות הללו לא נצטוה היצר הרע לעשות! הוא משל לאותו דיג ערמומי, שבכונה תחלה הבטיח אוצרות מתוך מחשבה ותחבולה להפיל בפח - ועל כן יעגש בכל חמר הדין!

על כן יאמר לו הקדוש ברוך הוא: "הייתה לך עזות מצח להפיל את בני בפח ולטמן להם מלכודת? על כך לא תנקה ותתן את הדין!"

דוקא בחג הפסח הפתוי כל כך קשה, לכאורה. נשמעת הטענה הנדושה "אין מה לאכל בפסח" ופתיאום מחפשים כל מיני הקלות והתרים להקל. והיצר הרע בערמומיותו מכשיר ומטהר ונוטה להקל, ועקר תחבולתו היא שלא הכל אסור בפסח.

פמובן, חיב האדם לזכר שאסור חמץ אסור אפלו במשהו, ועד כדי כך החמירו חז"ל בענין החמץ בפסח שאסרוהו אפלו במשהו. וחבל שדוקא בחג גדול וקדוש זה נגלה רפיון בכל הקשור לכשרות המאכלים וההקפדה הנשמרת כל השנה במסירות מתמוטטת בימים אלו.

זהו ההבדל בין חמץ למצה, כפי שכותב האר"י ז"ל, בקוצו של יו"ד - מקו קטן שלא מרגישים בו כלל אך בדרך האמת הוא כלל וכלל לא קטן...

ואכן כיון שחמץ אסור אפלו במשהו, מן הראוי לתור ולחפש אחר כשריות מהדרין, להשתדל לא לקנות מצרכים שיש ספק לגבי טיב כשרותם ולא לתת ליצר הרע את הניתח שהוא חומד.

חמץ רומז ליצר הרע

החמץ רומז ליצר הרע, וכשם שבאסור חמץ אנו יודעים שהוא אסור בכל שהוא, שחמץ אינו בטל אפלו באלף, עד כדי כך היא חמרתו, פיוצא בזה הוא היצר הרע - גם הוא אסור בכל שהוא ואסור לתת לו אפלו מדרס רגל ואין להכניע לו אפלו בקוצו של יו"ד.

הגמרא (סכה נב.) אומרת: אמר רבי יוסי: יצר הרע בתחלה דומה לחוט של בוכיאה (עכביש) ולבסוף דומה כעבותות העגלה, שנאמר "הוי מושכי העל בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה" (ישעיהו ה). רש"י מפרש: ולבסוף משאדם נמשך אחריו מתגבר והולך לו.

כחו של היצר הרע הוא, שאדם נמשך אחריו. יש לו כח למשך את לבו של האדם אף על פי שהאדם יודע ומרגיש שהוא אינו הולך בדרך הטובה אלא אחר יצרו הרע. אבל הכח העצום כמנגנט שיש ליצר הרע גובר על עמידתו האיתנה של האדם המנסה לא לפל ברשת.

זו הסבה שהחמץ אסור אפלו בכל שהוא בפסח שמא נגרר אחריו...

משל נפלא אמר המגיד מבאר זצ"ל:

מעשה באדם כילי וערירי, קמצן קפוץ יד שלא מלאו לבו להוציא כסף על שכירת דירה, והיה ישן בחנותו בין השחורות.

יום אחד חלפה במחו מחשבה: הן לא טוב היות האדם לבדו, מתי אעשה גם אנכי לביתי ומתי אקים משפחה?

פנה לשדכן ובקשו שיחפש לו אשה הראויה לו.

אמר לו השדכן: "וכי עלה בדעתך שתהא אשה שתסכים להתגורר בין השקים בתוך חנותך? וכלום אינך יודע מה שאמרו חכמים, שלעולם יבנה אדם בית ואחר כך ישא אשה?! לא אוכל לטפל בענייך עד שיהיה לך בית לשכון בו את רעייתך!"

אמר לו הקמצן: "אכן תוך שבוע ימים אביא לך בית מפאר!"

ענה השדכן: "לא ממלאך לבד אף לשכר צריך קטן..."

השיבו הקמצן: "ראה תראה איזו דירה אשיג..."

סיר בעיר והגיע לשכונה יקרה, נעץ עיניו במעונות המהדרים רחבי הידים, ותמה: כסף כה רב בזבזו כאן לשוא!

פנה לאחד הבתים ובקש לשכר בו פנה קטנה, לקבע בה מסמר.

בבית הראשון טרקו את הדלת בפניו, בשני אמרו שבעל הבית איננו. בשלישי נתקל באדם חמדן.

"לשם מה הנך צריך לתלות מסמר?" - שאלו האיש.

"כְּדֵי לְתַלּוֹת בּוֹ צָרוֹרוֹת וְחִפְצִים. מְסַמֵּר אֶחָד וְיַחֲדָא
אֶתְלָהּ. נִכְתָּב עַל כָּד חוּזָה מְפָרֵט." - עָנָהוּ הַקְּמָצוֹן.

"מֵאָה זְהוּבִים!" - דָּרַשׁ בַּעַל הַבֵּית.

"בְּשָׂבִיל מְסַמֵּר אֶחָד לֹא אֶתֵּן יוֹתֵר מִזְּהוּב!"

סוֹף דְּבַר הַתְּפִשְׁרוּי הַשְּׁנַיִם עַל עֲשָׂרָה זְהוּבִים וְעָרְכוּ חוּזָה
מְפָרֵט.

תִּקַּע הַכִּילִי מְסַמֵּר וְתַלָּה עָלָיו אֶת כּוֹבְעוֹ. כְּעֵבֶר שְׁעָה שָׁב,
חָבֵשׁ אֶת כּוֹבְעוֹ וְתַלָּה אֶת מְעִילוֹ. בְּעָרֵב הַגִּיעַ, נָטַל אֶת
מְעִילוֹ וְתַלָּה אֶת צָרוֹרוֹ. בְּחִצּוֹת הַלְּיָלָה הַקִּישׁ עַל הַדְּלֶת
וְהַחְרִיד אֶת בְּנֵי הַבֵּית מִשְׁנָתָם - יֵשׁ לוֹ לְטַל דְּבַר-מָה
מִהַצָּרוֹר.

בְּאַשְׁמֶרֶת הַבֶּקֶר הָעִירִם בְּדַפְּיוֹתָיו וְהֵנִיחַ דְּבַר-מָה
בְּצָרוֹר.

לְפָנָי הַצְּהָרִים שָׁב, הַפַּעַם אֲחִז בְּיָדוֹ שֶׁק כָּבֵד. נָטַל אֶת
הַצָּרוֹר וְתַלָּה אֶת הַשֶּׁק עַל הַמְּסַמֵּר.

הַרִיחוּ בְּנֵי הַבֵּית רִיחַ צַחְחָה עוֹלָה מִן הַשֶּׁק. בְּדַקּוֹ וְהֵנָּה
פָּגַר שֶׁל חֲתוּל שָׁם... רָדְפוּ אַחֲרָיו וּבְקִשׁוֹ שְׁיִטַּל אֶת גּוֹשׁ
הַצַּחְחָה.

אָמַר לָהֶם: "כָּד רְצוֹנִי וְאִין בְּיַדְכֶם לְמַנַּע זֹאת מִמֶּנִּי!"

פָּנוּ שׁוּב לְבֵיתָם וְלֹא יָכְלוּ לְהַכְּנִס. הַנְּבִלָה הַמְּבֹאֵיֶשֶׁה
הַעֲלֵתָה צַחְחָה נוֹרָאָה וְהַדִּירָה הַמְּתָה זְבוּבִים וְיַתוֹשִׁים.

בְּעוֹדָם עוֹמְדִים חֲסָרֵי אוֹנִים וְהַכִּילִי הַגִּיעַ וּבְיָדוֹ... שְׁנֵי
פָּגָרִים נוֹסְפִים...

שָׁמוּ דִּנְרֵי הַבֵּית נִפְשָׁם בְּכַפָּם, כִּסּוּ בְּיָדָם הָאֲחַת אֶת
חֲטָמָם וּבִשְׁנֵיהֶם גָּרְרוּ אֶת חֲפְצֵיהֶם הַחוּצָה כְּשֶׁהֵם נִמְלָטִים
מִדִּירָתָם...

פָּנָה הַכִּילִי אֶל הַשֶּׁדֶכֶן וּבִשְׂרָ לֹא בְּחִיוּךְ כִּי הַשִּׁיג דִּירָה
מִהַדְּרַת בַּעֲשָׂרָה זְהוּבִים...

על כן אסור לתת ליצר הרע אפלו פתח, כיון שלבסוף הוא אינו משאיר דבר, ולכן החמץ אסור אפלו במשהו.

סעדה מתימן מחכה למשיח

ספור עממי רווח בין יהודי תימן על סעדה:

סעדה זו, אשה פשוטה וצדיקה היתה, ומאמינה בכל לבה בדברי רבותינו ככל יהודיה פשרה.

והנה, ליל סדר אחד חשה וקנתה בכל לבה כי הלילה יבוא המשיח לגאל את ישראל, וכרתה און כל משך ה"סדר" לשמע כבר את שופרו של משיח. ברם, לאחר ששתתה ארבע כוסות, כבדו שמורות עיניה, והיא לא עצרה פח להלחם בהן. פחד תקף אותה: שמה יבוא המשיח והיא תישן, חס ושלום...

מה עשתה? אמרה לעצמה: הלא המשיח יבוא רכוב על חמור, וחמור הרואה את חברו נוער לקראתו בשמחה. קשרה אפוא בקשר עניבה חבל מרגליה אל רגלי החמור שבבית וכך עלתה על יצועה בלב קל מדאגה: תכף כשיבוא המשיח ינער החמור, והיא הולכת אחרי המשיח שפמה שנים חכינו לו!

בעונות, לא זכינו באותו הלילה שיבוא משיח, ואולם החמור נהג כמו שאמרו חז"ל (ברכות ג.) שבמשמרת ראשונה של לילה החמורים נוערים. פתח אם כך החמור בנעירות עצות, וכיון שהרגיש חבל מסבך את רגליו, נסה להמלט ממנו ורץ אל הרחוב הפתוח.

וסעדה, הלומת שנה היתה, אך בעוד עיניה עצומות למחצה הוצף לבה בשמחה עצומה: הנה היא הולכת אחרי המשיח!

הרגיש החמור בכבד ברגליו ופתח במרוצה. סעדה אבדה את פחה וצוחה: "אדוני המשיח, לאט! לא כל כך מהר!"

נערו השכנים לקול הצעקות והביטו במחזה המשנה, אחזו בסעדה להעירה מחלומה והסבירו באזניה:

”סעדה, את לא רצה אחרי המשיח, את רצה אחרי
החמור!”...

סעדה בודאי תקבל שכר על אמונתה הגדולה ואולם לנו יש פאן לפוד
מוסר השכל נורא:

לעתים אנו מקדישים את כל כחותינו ומרצנו למה שנראה לנו כ”מצוה”
גדולה. ואולם, היצר הרע, ערמומי הוא. נותן הוא לנו להמשיך אחר
”חמור” בחשבנו שאנחנו רצים אחרי ”משיח”.

ערב פסח, הכל קוצף וגועש ורותח. בהמולה הגדולה מי יודע אם לא
נזרקת איזו מלת פגיעה, איזה פעם ורתיחה שאינה מצדקת. והיצר הרע
מטהר את השרץ: הכל לשם שמים! הכל מתר! הלא אנחנו רוצים פסח
כשר וטהור, אז מה זו איזו ”העלבה” בתוך המצוה הגדולה הזו?

ובתוך כל זה עלינו להרהר באמת: האם אנחנו עובדים את ה' יתברך או
את עצמנו? את ההלכה או את הרצפה, הקירות והמשקופים?

והמבחן הוא פשוט: **מי שכל יגיעתו ורתיחתו היא לצורך קיום מצות ה',
אין לו סבה לעבר על אף מצוה אחרת - בדרך לקיום מצות הפסח.** לא
בטול תפלה במנון, ולא קניה שלא בישר, לא מלת פעם וגערה ולא ברפת
המזון חטופה. הלא את ה' הוא עובד, ומי שצוה על זה צוה על זה, ומה
ירויה אם יזרק יהלומים כדי לאסוף זהב?

אבל מי שאינו עומד בנסיונות אלו בתוך הריצה אחרי ”מצות ההכנה
לפסח”, וכבול הוא במדות רעות בתוך מצות אלו, רץ הוא, במחילה,
אחרי החמור, לא אחרי המשיח...

הבה נתבונן כל אחד בתוך ביתו ונבדק אחר מה אנו רצים, כיצד אנו
יכולים לייעל את ההכנות לפסח, ודוקא בימים אלו פדאי לזכר את אגרת
הרמב”ן זיע”א בה נאמר: **”וחשב הדבור קדם שתוציאנו מפיך”**. משפט
זה מפנה להורים היקרים העושים מאמצים כפירים כדי להגיע לחג
הפסח כאשר הבית כשר למהדרין.

ואולי פדאי לזכר שילדינו שונים באפיים, לא תמיד המשימות המטלות
על האחד יכולות להיות מבצעות על ידי אחיו; יש בן שהוא זריז וקל
רגלים, ומנגד אחר כבד תנועה וכל פעלה מבצעה בקשי ולעתים מביא
עצמו לידי בכי שהמשימה ”גדולה עליו”.

אָכּוּ, לֹא כָדָאֵי לְהִגִּיעַ לְלַיִל הַסֵּדֶר כַּאֲשֶׁר עֲבַרְנוּ בְּדֶרֶךְ עַל כַּמָּה אֲסוּרֵי תוֹרָה, הַיְלָדִים רַבִּים, בּוֹכִים וְצוֹעֲקִים, וְלַעֲתִים מִתְנַהֲלוֹת מְלַחְמוֹת בֵּין הָאֵב לָאֵם כַּאֲשֶׁר הִיא מְבַקֶּשֶׁת אֶת עֲזָרְתּוֹ בְּטַפּוֹל נְאוֹת בִּיבֵן הַסּוֹרֵר."

כָּדָאֵי וְרֵאוּי שֶׁלֹּא נֵצָא מִ"כָּלֵל שְׁלִיטָה" שֶׁל מִדַּת הַכַּעַס וְנִגְלָה בְיָמִים אֵלּוּ אַחֲרָיוֹת וְהִבְנָה לְכָל הַקְּשָׁיִים הַנִּקְרָאִים בְּדַרְכֵנוּ וְתַמִּיד עָלִינוּ לְזָכֵר שֶׁעַם הַיְלָדִים יֵשׁ לְהִתְנַהֵג בִּי"שְׁמֵאל דּוֹחָה וְיָמִין מְקַרְבֵת."

וְכֵן רֵאוּי לְהִגִּיעַ לְלַיִל הַסֵּדֶר בְּשִׂמְחָה, בְּרוֹמָמוֹת, וְאֶת הַכָּל לַעֲשׂוֹת בְּאַהֲבָה.

להזהר מדבור קשה בהכנות לפסח

פְּרָטִי הַמַּעֲשֶׂה הַתְּקַבְּלוּ אֶצֶל הַגֵּרִי זֵילְבֶרְשְׁטֵיין בְּמַכְתָּב מְפָרֵט שֶׁהִגִּיעַ מִבְּנֵי זוּג שְׁחוּוֹ אֶת הַדְּבָרִים עַל בְּשָׂרָם.

הַכָּל יוֹדְעִים שֶׁכָּכֵל שֶׁקִּדְשָׁתֶם שֶׁל הַיָּמִים שֶׁלִפְנֵי הַפֶּסַח, הִיא גְדוֹלָה וְעֲצוּמָה, כֵּן רַבָּה הַסַּכָּנָה שֶׁל הַתְּפָרְצִיּוֹת כַּעַס בְּבֵית, כַּאֲשֶׁר אֶחָד מִבְּנֵי הַזוּג, אוֹ גַם שְׁנֵיהֶם יַחַד, אֵינָם שׁוֹלְטִים בְּעֲצָמָם מִפְּאַת לַחַץ הָעֲבוּדָה, וְלַפְעָמִים נַעֲשֶׂה הַדָּבָר לִפְנֵי הַיְלָדִים, וּמִשְׁמַשׁ כְּדַגְמָה שְׁלִילִית שְׂאִין כְּמוֹתֶה לְבֵית יְהוּדִי.

תְּחַלְתּוֹ שֶׁל הַסְּפִיור הָיָה בְּעָרֵב שֶׁבַת הַגְּדוֹל, כַּאֲשֶׁר בְּאוֹתוֹ בֵּית עָלְיוֹ אָנוּ מְדַבְּרִים נְבִדְקוּ כְּבָר רַב הַחֲדָרִים וְהַכְּשָׁרוֹ סוּפִית לְפֶסַח, וְעַל הַיְלָדִים נֶאֱסָר לְהַכְנִיס חֶמֶץ לְמִקְוֹמוֹת הַלְלוּ.

אֶחָד הַיְלָדִים הַקְּטַנִּים לֹא נִזְהַר דִּיּוֹ, וְלִמְרוֹת הָאֲזָהָרָה שֶׁל הַהוֹרִים, וְהַפְּתִיק בְּאוֹתֵי קִדּוּשׁ לְבָנָה שֶׁנִּתְּלָה עַל הַדֵּלֶת וְבוֹ הוֹדְעָה שֶׁהַחֲדָר כָּשֶׁר כְּבָר לְפֶסַח, נִכְנָס הַיֶּלֶד אֶל הַחֲדָר כְּשֶׁכָּלוּ מֵלֵא בְּפִרוּרֵי חֶמֶץ.

הָאֵב, שֶׁמֶן הַסֵּתֶם הָיָה לְחוּץ מְאֹד בְּאוֹתוֹ רָגַע, הַתְּרַגְזוּ עַל הַיֶּלֶד הַקָּטָן, וְכַעֲסוּ גֵבֵר בּוֹ, עַד שֶׁהִתְחִיל לְצַעֵק בְּקוֹל רַעַשׁ גְּדוֹל, טָרַק אֶת דֵּלְתוֹת הַבַּיִת בְּחִזְקָה, וְעָשָׂה רֶשֶׁם כְּמִי שֶׁאֵבַד שְׁלִיטָה עַל עֲצָמוֹ.

מָה צְרִיכָה לַעֲשׂוֹת עֲקֶרֶת בֵּית הַרוֹאָה אֶת בַּעֲלָה בְּמַצָּב כְּזֶה? - לְהַרְגִיעַ אֶת הַבַּעַל, לֹא לְהָרִים אֶת קוֹלָה, לֹא לְהַמְשִׁיךְ וְלַצַּעֵק אִף עַל הַיְלָדִים, וְכַמוֹכֵן לֹא לְהַגִּיב בְּדַבְּרִים חִזְקִים נֶגֶד בַּעֲלָה.

אָבֵל עֵקֶרֶת הַבַּיִת שֶׁהַעֲבִירָה לָנוּ אֶת הַמְכֻתָּב, בְּרֵאוֹתֶיהָ
אֶת בַּעֲלָהּ מִתְרַגֵּז וְכוֹעֵס בְּצוּרָה חֲמוּנָה שְׂכֹזוֹ, הַגִּיבָה אִף
הִיא בְּחִזְקָה כְּנִגְדּוֹ, אָבֵל לֹא הִסְתַּפְּקָה בְּתַגּוּבָה סְתָמִית,
אֲלֵא הוֹסִיפָה מִשְׁפָּט שְׁנַפְּלֵט מִפִּיהָ:

'אִם אַתָּה מִתְנַהֵג בְּדַרְךְ שְׂכֹזוֹ כְּלַפֵּי הַיְלָדִים, לֹא מַגִּיעַ לָךְ
יְלָדִים!' - - -

לְאַחַר מִכֵּן יֹאמֵר לָהּ בַּעֲלָהּ, שְׂכֵבֵר בְּרַגַע שֶׁהוֹצִיאָה אֶת
הַמְּלִים הַלְלוּ מִן הַפֶּה, הַרְגִישׁ מְאֹד לֹא טוֹב... 'הַרְגִישְׁתִּי
הֵיטֵה שְׁלֵא יִרְחַק הַיּוֹם וְהַמְּלִים הֵלֵא טוֹבוֹת הַלְלוּ
תִפְעַלְנָה אֶת פְּעֻלָּתָן!'

וְהַיּוֹם הַהוּא הִגִּיעַ הַרְבֵּה יוֹתֵר מֵהַר מִכְּפֵי שְׁחֻשָּׁבוּ.

הָאִשָּׁה הֵיטֵה הָרָה, וְהֵינָה לֹא עֲבָרוּ מִסְפָּר יָמִים, וּבַעֲצוּמוֹ
שֶׁל חֵל הַמּוֹעֵד פָּסַח - נִפְטַר הָעֶבֶר שְׁלָהּ, בְּאִפְּן פְּתֵאוּמִי
לְחִלוּטִין, וְשִׁבַּק חַיִּים לְכָל חֵי, לְלֹא כָּל סִבָּה רְפוּאִית
נִרְאִית לְעֵין.

אִיךְ אָמְרָה הָאִשָּׁה: 'לֹא מַגִּיעַ לָךְ יְלָדִים!!!'

הֵם לֹא הָיוּ צְרִיכִים יוֹתֵר מִזֶּה, הַרְמֹז הָיָה שְׁקוּף וּבְרוּר!

בְּנֵי הַזִּיג הִגִּיעוּ לְבֵיתוֹ שֶׁל מָרֵן הַגֵּר'יח קִנְיִבְסָקִי, וְסָפְרוּ
אֶת שְׁעֵבֵר עֲלֵיהֶם.

הַגָּאוֹן הִבִּיעַ אֶת הַשְּׂתוּמָמוֹתוֹ כִּי צַד מוֹצִיאִים מְלִים
שְׂכָאֵלוּ בְּבֵית יְהוּדִי, וְאָמַר שְׂבוּדָאִי הַעֲנֵשׁ בָּא עֲלֵיהֶם
בְּגִלְלֵ זֶה, וְכִשְׁשָׁאֵלוּהוּ מָה הַתְּקוּן לְכָךְ, אָמַר בְּפִשְׁטוֹת
'תִּקְבְּלוּ עַל עֲצָמְכֶם לֹא לֹמֵר שׁוּב שְׁטִיּוֹת שְׂכָאֵלוּ...'

הַרְבֵּנִית קִנְיִבְסָקִי הוֹסִיפָה וְאָמְרָה שְׂיֵאִם אֶת רֹאֵה אֶת
הַכַּח הָאֲדִיר שְׂיֵשׁ לָךְ בְּפֶה, תִּנְצְלִי זֹאת לְדַבְרִים חַיּוּבִיִּים,
וְתִתְפַּלְלִי עַל דְּבָרִים שֶׁהִנְךָ זְקוּקָה לָהֶם.

הָאִשָּׁה שָׁמְעָה וְקִבְּלָה עַל עֲצָמָה לַעֲשׂוֹת כְּדַבַּר הַזֶּה. וְהֵינָה,
בְּנֵי הַזִּיג לֹא נִפְקְדוּ בְּמִשְׁךְ שְׁנַיִם רַבּוֹת בִּילְדִים, וְחֻשְׁשׁוֹ
שְׂלֵאחַר פְּטִירָתוֹ הַפְּתֵאוּמִית שֶׁל הָעֶבֶר, לֹא יִפְקְדוּ שׁוּב
לְמִשְׁךְ תִּקּוּפָה אַרְכָּה.

עֵתָה, לְאַחַר שֶׁשָׁמְעָה הָאִשָּׁה עַל הַכַּח שְׂיֵשׁ בְּפִיהָ, עֲמָדָה
וְהִתְפַּלְּלָה לְבוֹרְאָהּ שְׂיִפְקְדָנָה בִּילְדִים נוֹסְפִים, וְהִשְׁקִיעָה
מְאֹד בְּתַפְלוֹת אֵלוּ.

לא עברה תקופה קצרה והאשה נפקדה וילדה תאומים.

ר' רפאל הפקיר את כל חמצו במסירות נפש

רבי רפאל, זה היה שמו. תלמיד-חכם ומכניס אורחים מאין כמוהו. הפונדק שלו היה ידוע בכל הסביבה, כלם העריצוהו והעריכוהו בגלל ישרו. גם על הכפרים ואפרי הסביבה היה רבי רפאל נערץ ביותר, באשר ידעו אל נכון כי בפונדק שלו לא ירמו אותם. וכאשר לא היתה הפרוטה מצויה בכיסו של אחד מהם, לא היה מסרב רבי רפאל ונותן לו בהקפה עד אשר יפרע את חובו.

מובן מאליו, כי רבי רפאל – הוא ואשתו – חיו חיים מאשרים.

אלא שהיה דבר אחד שהעיב על שמחתם: לא זכו להפקד בפרי בטן. ימים רבים ולילות רבים היה רבי רפאל שופך דמעות כמים, מתפלל אל ה' כי יזכנו להביא ילדים לעולם, ולגדלם כרצון הבורא...

אלא ששערי שמים היו נעולים בפני תפלתו זו, ואף על פי שכל בקשותיו האחרות נתמלאו, למלוי בקשה זו לא זכה עדיו. אולם, רבי רפאל חזק היה באמונתו ולא זו כמלא הנמה מדרך התורה הישרה שסלל לעצמו.

יום אחד הגיע לכפר כמר אחד שהיה שונא ישראל גדול. כמר זה לא יכול היה להשלים עם העבדה שרבי רפאל יהיה חשוב כל כך בעיני האכרים, והחל להסית את התושבים נגדו. אלא שהסתתו נחלה כשלו חרוץ: רק אכרים מעטים מאד אכן החלו להדיר רגליהם מפונדקו של רבי רפאל.

הכמר המשיך להסית ביצעו היטב כי האכרים הנבערים מדעת אינם אוהבי ישראל ובסופו של דבר יעלה בידינו לשכנעם להתיצב לימינו.

חג הפסח התקרב. הכמר ידע כי היהודים נוהגים למכר את החמץ שלהם לגוי לפני הפסח, ורק הודות לכך הם פטורים מהחובה להשמיד את כל החמץ שלהם לפני בוא החג. הוא היה בטוח שגם רבי רפאל מוכר את החמץ שלו למישהו מהכפר.

הלך הכמר וברר אצל מי נוהג היהודי למכר את החמץ. לאחר שנודע לו מיהו, הלך אצלו והחל לשכנעו שלא יקנה השנה את החמץ מהיהודי. בתחלה לא אבה הגוי לשמע... אולם הכמר הבטיח לו "מחילת כל עונותיו" וכן "עולם הבא" אם ישמע בקולו, והרבה עליו דברים עד שנאות אותו ערל והבטיח שלא ילך השנה אל היהודי לקנות ממנו את החמץ.

כאשר הצליח בזאת, אסף הכמר את כל תושבי הכפר והשביע אותם שלא יקנו מרבי רפאל את החמץ שלו. הוא הבטיח להם תמורת זה "עולם הבא", וגם הסביר להם: היות ורבי רפאל אינו יכול להשאר עם החמץ שלו בפסח, מכרח להיות שהוא יפקיר אותו, ואז – כל מי שירצה יבוא ויקח כאות נפשו באין תשלום.

ביום י"ד בניסן הגיע זמן המכירה, והגוי המופיע כל שנה – לא בא... רץ רבי רפאל לחפשו, אולם לא מצאו. נסה את מזלו אצל ערל אחר, אולם הוא השתמט ממנו. והזמן "בוער" לרבי רפאל: עוד מעט כבר יהא אסור לו להחזיק חמץ. התרוצץ ממקום למקום, בקש את מי שמצא, אולם כל אחד מן הגויים נשמט ממנו באמתלאות שונות, ורבי רפאל נשאר עם חמצו בלבד...

רבי רפאל ידע כי הקדוש ברוך הוא מעמיד אותו פעת בנסיון: האם ישאיר חמץ בפסח או לא ישאיר?

התאזר עז, ואף על פי שיידע כי כל ביתו חמץ הוא, שהרי הפונדק שלו מלא יין-שרף שהוא חמץ, פתח את דלתו ביתו ושאג בקול בשפה הפולנית: "להוי יהא ידוע: כל החמץ שלי מכרז בזה הפקר! כל אחד יכול לבוא ולקחת בחנם כמה שהוא רוצה!"

לאחר מכן עלה על המרפבה עם אשתו, האיץ בסוסו ונסע העירה לחג אצל משפחתו. את דלתו הפונדק השאיר פתוחות לרוחה, שהרי כל יינו הפקר הוא...

בְּשִׁחֲזֵר קִדְמוּהוּ שְׂכָנָיו הַגּוֹיִים וְנִשְׁקוּ אֶת כַּפּוֹת רִגְלָיו.
"מִיָּד אַחֲרֵי שֶׁהִלְכֶתָּ, " סִפְרוּ לוֹ, "בָּאוּ שְׁנֵי כְּלָבִים גְּדוֹלִים
וְשָׁמְרוּ עַל הַבַּיִת. אִישׁ לֹא נִכְנַס. רַק עָתָה הֵם הִלְכוּ..."

רַבִּי רַפָּאֵל הוֹדָה לַה' וְלִשְׁנֵי הַבָּאָה – זָכָה לָבוֹ.

"כל דכפין ייתי ויכול" בנחת ובשלוה ללא כעסים!

בְּלִיל הַסֵּדֶר מְצוּיִם אָנוּ לְקַיֵּם מֵאִמֵּר בְּעַל הַהַגָּדָה: "כָּל דְּכַפִּין יִיתִי וַיְכּוֹל,
כָּל דְּצָרִיף יִיתִי וַיִּפְסַח". שְׁלֹא רַק נִדְאָג לְעַצְמֵנוּ וְלִבְנֵי בֵיתֵנוּ, אֲלָא מִן
הָרְאוּי לְתוֹר וְלַחֲפֵשׁ אַחֵר מִי שְׂאִין לוֹ הֵיכָן לַעֲשׂוֹת אֶת לֵיל הַסֵּדֶר, מִי שְׂאִין
לוֹ אֲפָשְׁרוֹת לְקִנּוּת אֶת מְצַרְכֵי הַמְּזוֹן לַחַג וְעַלִּיד מְטַלֵּת הַחוּבָה לְהַזְמִינּוּ.

רַמְזוּ לְכָד רֹאִים בְּמַצּוֹת הַחַג - "וְהִיִּית אֵד שְׂמַח" - בְּגִימַטְרִיא: הַכְּנַסֵּת
אוֹרְחִים.

הֵבֵה נִבְחַן אֶת עַצְמֵנוּ: הָאֵם כְּפֹאֶשֶׁר אָנוּ אוֹמְרִים "כָּל דְּכַפִּין יִיתִי וַיְכּוֹל"
אָנוּ מִתְכַּוְּנִים בְּאַמֶּת וּבִתְמִים שְׂיָבוֹא עָנִי לְפִתַח הַבַּיִת וַיִּבְקֶשׁ לְהַכְּנִס
וְלִהְשֵׁתֵתָף עִמָּנוּ בְּלִיל הַסֵּדֶר? וְאִם אֲכֹן זֹו כְּפֹנְתֵנוּ הָאֲמֵתִית, הָאֵם אִין זֵה
מִן הָרְאוּי לְהַזְמִינּוּ מִקֵּדָם יוֹתֵר וְלֹא בְּ"רַגַע הָאַחֲרוֹן" בְּלִיל הַסֵּדֶר?

וְאוּלַי הַהַזְמָנָה הַטּוֹבָה בְּיוֹתֵר הִיא לְאַנְשֵׁים שְׂאִינָם "מִן הַשׁוֹרָה
הָרְאוּשׁוֹנָה", אֲנָשִׁים שְׂאִין לָהֶם בְּאַמֶּת וּבִתְמִים הֵיכָן לַחַג אֶת לֵיל הַסֵּדֶר?

אִין סָפֵק, שְׂחִיבִים לְהִיּוֹת חֲדוּרִים בְּאַמוּנָה חֲזָקָה כְּדִי לְהַזְמִין אֲנָשֵׁי דְלָא
מְעַלִּי, חוֹלִים וְנִדְכָּאִים שְׂיִסְבּוּ עִמָּנוּ בְּלִיל הַסֵּדֶר, אוֹ, לְפָחוֹת, לְהַעֲנִיק לָהֶם
מְצַרְכִים אוֹ מַצּוֹת שְׂמוּרוֹת לְלִיל הַסֵּדֶר.

הָאַמֶּת שְׂצָרִיף לְכָד סְבָלְנוּת יִתְרָה, וְעַלִּינוּ לְהִיּוֹת חֲדוּרִים בְּמַדַּת הַחֶסֶד,
לַעֲשׂוֹת זֹאת בְּנַחַת, בְּשִׁלְוָה, לֹא בְכַעַס, לֹא בְּאֵי רָצוֹן, אֲלָא דְוָקָא בְּמֵאוּר
פְּנִים, בְּתַחוּשָׁה שְׂזֵה מַה שְׂיִוְסִיף לְגַאֲלֵתֵנוּ. וְכַמוּבֹן, לְהַשְׁתַּדֵּל שְׂשׁוּם דְּבַר
שְׂפֵעוּלָם לֹא יִגָּרַם לָנוּ לְהַכְּנִס לְלִיל הַסֵּדֶר בְּכַעַס וּבְמִרְרוּת.

עַד אֵילוּ גְבוּלוֹת צָרִיף לְהַשְׁמֵר בְּמַדָּה זֹו שֶׁל כַּעַס, נוֹכַח לְלַמֵּד מִמַּדַּת
סְבָלְנוּתוֹ שֶׁל הָרַב מִשֵּׁה פִּינְשֵׁטִין זְצ"ל הַפּוֹסֵק הַדְּגוּל, וְהֵיכּוֹל לְלַמְדֵנוּ
הַנְּהַגָה מְפִלְאָה שֶׁל חֶסֶד מֵהוּ לְכָל דְּכַפִּין:

אחר פטירתו מן העולם התקבלה בביתו שיחה טלפונית סמוך לכניסת השבת. מעבר לקו היתה אשה אחת אשר בקשה לשוחח עם כבוד הרב, אך מה גדול היה צערה לשמע הבשורה המרה כי כבוד הרב נפטר לבית עולמו.

לשאלת אחד מבני הבית במה הוא יוכל לעזור לה, בקשה האשה לברר את זמני כניסת השבת.

"האם לשם כך את מתקשרת לגדול הדור, וכי קשה לך להשיג לוח זמני הדלקת הנרות?!"

"אני מתפלאה על תמיהתך. הרי זה כבר יותר משלושים שנה שאני נוהגת להתקשר מדי שבוע לכבוד הרב לברר מהו זמן כניסת שבת, ותמיד השיב לי הרב בסבלנות רבה ומעולם לא הפנה אותי ללוח שנה!" - השיבה האשה בנימה של כעס.

אכן, זו תורת המנהיגות במלא תפארתה.

ואכן, סבלנות, ארך רוח, הארת פנים, אלו המדות הצריכות חזיק אצל כל אחד ואחד מאיתנו. ויתכן שבגלל הלחצים הקשים שבהם נמצאים רבים מן האנשים לפני החג הדבר גורם להם לחסר סבלנות, קצר רוח וכו'.

דוקא בליל הסדר, שהטרח והמאמצים הם כה רבים לקראתו, ולצערנו, גם המכשלות בכעס נותנות אותותיהן, על כן מן הראוי לקחת את דבר בעל ההגדה "כל דכפין ייתי ויכול, כל דצריך ייתי ויפסח" - לתור ולחפש לפני ליל הסדר אחר אנשים שיתכן שהם יתבישו לבקש להתארח, אנשים שאינם פונים מיוזמתם ומודיעים שהם נותרים לבד בחג. לשם כך צריך ארך רוח וסבלנות לתור, לחפש ולמצא את האורחים שישבו עמנו לליל הסדר. ועלינו לדעת, שבפעם יש רבים מן האנשים שאינם פונים מפאת בשותם ונשארים בודדים בליל הסדר, ויש שאינם מבינים את חשיבות הלילה הזה ובודאי אינם חוגגים אותו כהלכתו.

זה הזמן שעלינו לאזר אמצ וכוחות להתעניין, לשאל ולדאג שלא יעבר עלינו הפסח הזה ללא אורחים שהקדוש ברוך הוא כה חפץ ביקרם. בכך נוכל לקיים ביתר שאת את כל ה"דכפין ייתי ויכול".

הגר"מ פיינשטיין זצ"ל למדנו לאילו גבולות של סבלנות נתן להגיע ואולי יותר מכל זה כיצד אנו מתייחסים במאור פנים לאנשים שאינם בני

תורה ולעיתים אף אינם בני תרבות ודוקא אנו רואים לנכון לבקשם להסב
עמנו לליל הסדר.

נכותה קשה לפני הפסח

כל אם יהודיה מתפללת לעבר את הפסח הזה בשלום. חדש שלם של נקיונות, מרוק הבית, הקפדה על קלה פחמורה והכל כדי שנגיע לחג הפסח שאפשר להכריז עליו "כשר למהדרין". אך לא אחת אנו נתקלים בעבדה ש"רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום"... אך ברצוננו לעשות רצונך, אך פעמים שלא הכל הולך על פי רצוננו. פעמים שהקדוש ברוך הוא מביא "תקלות", "נסיונות" על האדם כדי לבחון את מדת עמידתו במצב שבו שלא הכל מתנהל כשורה.

כל אחד מאתנו חש באויר את המתח, הלחץ והרצון לעשות את הכל במהירות האפשרית. לא לותר על אף מדף, לא לדלג על שום פנה.

דוקא בימים אלה צריכים להיות אזורים בכל הכחות האפשריים כדי שנגיע לחג לאחר שהבית מרק, צחצח והוכן כראוי לליל הסדר כדי שנקימו כהלכתו.

מעשה נפלא שספר הגר"י זילברשטיין שליט"א ממחיש כיצד התמודדה אשה שדוקא לפני פסח "השתנו תכניותיה":

המעשה התרחש לפני חג הפסח כאשר אשה זו התכוננה, ככל בת ישראל כשרה, לסדר את ביתה ולנקותו מכל שאור ומחמצת.

והנה, מספר ימים לפני התקדש החג, נגעה בלא פונה בחפץ בוער ואחת מידיה נכונה קשות והיתה אמורה "לצאת מכלל שמוש" לזמן ממשך. עם כויות שכאלה, למותר לציין, אי אפשר לעבד לפסח. האשה לא היתה מסוגלת יותר לעשות מאומה בביתה, זאת לבד מהכאבים העזים שתקפוה.

עוד נתבונן על עצמנו: כיצד מגיב אדם מן השורה למקרה כגון זה? ראשית, היה מאשים את עצמו, מדוע ולמה נגע באותו חפץ בוער; הוא גם היה מאשים את כל אלה שעמדו ליגדו ולא הזהירו אותו ממה שעלול להתרחש, ולבסוף נופל למרה שחרה.

אָכוּ, נִסְיוֹן קֶשֶׁה: אֲנִי עוֹבֵד לְפָסַח, מִתְכוּוֵן לַעֲשׂוֹת אֶת רְצוֹנוֹ שֶׁל הָאֱלֹקִים, וּלְפָתַע יְסוּרִים שְׂפָאֵלָה; מִכָּה שְׂבָאָה מִתּוֹךְ הָעֲבוּדָה לְפָסַח, מִתּוֹךְ הַצּוּוּי הָאֱלֹקִי!

אָדָם מֵאֲמִין אֵינוֹ שׂוֹאֵל שְׂאֵלוֹת כְּאֵלוֹ. כִּי אֵין זֶה נִכְנָס כָּלֵל לְגִדְרֵי שְׂאֵלָה... גַּם אוֹתָהּ אֲשֶׁת חֵיל לֹא בָאָה בְּטַעֲנוֹת וּמַעֲנוֹת. הִיא יִדְעָה אֶת הַכְּתָבֵת הַנִּכּוֹנָה, וְהַחֲלָה לְהַתְּפַלֵּל לְאֱלֹקִים:

"רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם! אֲנִי מְקַבֵּלֶת בְּאַהֲבָה גְמוּרָה אֶת כָּל הַיְסוּרִים שְׂאֵתָה רוּצָה לְהַבִּיא עָלַי, אֵין לִי עֲלִידָה כָּל תַּרְעֻמָּת, חֶסֶד וְשָׁלוֹם, בְּטוּחָה אֲנִי שֶׁהַמֶּכֶה הַזֶּאת הַגִּיעָה בְּצִדִּיק גְמוּר. בְּרַם, כְּשֶׁם שְׂאֵתָה הוּא זֶה שֶׁהַבֵּאתָ עָלַי אֶת הַמֶּכֶה הַזֶּאת, אֵתָה גַם צוּיֶת בְּתוֹרָתְךָ לְבַעַר אֶת כָּל הַחֲמִץ מִבֵּיתֵנוּ, וְרָצִיתָ שְׁנַעֲשֶׂה אֶת זֶה עִם כָּל הַחֲמֻרוֹת וְהַהֲדוּרִים, וְהִנֵּה אֲנִי חֲפָצִים לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בְּלִבִּי שְׁלָם, וְאִם כֵּן אֶפּוֹא יֵשׁ כָּאֵן 'סִתִּירָה', אֵידָ אוּכַל לַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בִּיד פְּצוּעָה שְׂכֹזוּ?! - - -

"אֲנִי מְבַקֶּשֶׁת מִמֶּךָ, אָבִי שְׂבִשְׂמִים, שְׁתַּדְּחָה אֶת הַכְּאֲבִים עַד אַחֲרֵי פֶסַח, אוֹ לְפָחוֹת עַד שְׂאֲסִים אֶת מְלֹאכֶת נְקוּי הַבֵּית, וְהַכֵּל יִהְיֶה מוּכָן וּמְזֻמָּן לְחַג, אֲזוֹ תִבְיֵא עָלַי אֶת הַמֶּכֶה שְׁנִית - - -"

כֶּךָ הַתְּחַנְנָה מֵעַמְּקֵי הַלֵּב, בְּדַמְעוֹת שְׁלִישׁ.

עוֹד הִיא מִתְּפַלֵּלֶת, וּשְׂפָתֶיהָ נְעוֹת בְּחֶסֶד, אֲרַע לָהּ נֶס שֶׁל מִמֶּשׁ. לְפָתַע שְׂכָכוּ הַכְּאֲבִים, הִיא מְנַסֶּה לְהִזִּיז וְאִף לְהָרִים אֶת יָדָהּ שְׂנִכּוֹתָה - וּמִצְלִיחָה! לֹא עֶבֶר זְמַן קֶצֶר וְהִנֵּה הִיא כְּבֵר מְצוּיָה רֹאשָׁה וְרַבָּה, אוֹ יוֹתֵר נְכוּן: רֹאשָׁה וְיָדָהּ, בְּעֲבוּדוֹת הַבֵּית, וּבְמִלֵּא הַמְּרָץ.

כֶּךָ, עַד שֶׁהַגִּיעַ הַפֶּסַח וְכָל הַמְּלֹאכָה הִיָּתָה כְּבֵר מֵאַחוּרֵיהָ.

בְּעָרֵב הַחֹג הִיא יוֹרֶדֶת לְחַצֵּר הַבֵּית כְּדִי לְרוֹקֵן אֶת הַפֶּחַ וּלְפָתַע קוֹפֵץ עָלֶיהָ חֲתוּל וְנוֹשֵׁד אֶת יָדָהּ. עֲכָשׁוּ כְּבֵר בְּאַמָּת יִהְיֶה אֲסוּר לָהּ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בִּיד זוֹ עַד שְׂתִרְפֵּא...

וּכְמוֹ שֶׁהַבְּטִיחָה, כֶּךָ קִיָּמָה. הָאִשָּׁה הַצְּדִיקְנִית הִיָּתָה נֶאֱמָנָה לְדַבּוּרָה, קִבְּלָה אֶת הַמֶּכֶה הַחֲדָשָׁה בְּרָצוֹן וּבְשִׂמְחָה וְאִף לֹא עָשְׂתָה הַשְׂתַּדְּלוּת לְרַפֵּא אֶת יָדָהּ, בְּחִשְׂשָׁה שְׂתִּהְיֶה בְּכֶךָ פְּגִיעָה בְּנֶאֱמָנוּת.

מִן הָרְאוּי שֶׁנֶאֱמַץ גַּם אָנוּ אֶת הָאֲמוּנָה הַתְּמִימָה שֶׁל אוֹתָהּ אֲשֶׁה וּבְכֶד
נִתְגַּבֵּר עַל כָּל ה"פְּעֻסִים" וְהָאֲסוּרִים הַנִּקְרִים בְּדַרְכֵנוּ לְהַכְנִת הַבַּיִת
וְהַכְשָׁרְתוֹ
לְפִסַּח.

הלכות שבת הגדול

א. שַׁבַּת שְׁלֹפְנֵי פִּסַּח נִקְרָא "שַׁבַּת הַגְּדוֹל" מִפְּנֵי הַיָּסוּד
שֶׁנֶעֱשֶׂה בּוֹ. כִּי פִּסַּח שֶׁיֵּצְאוּ בּוֹ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם חָל אֲזוֹ
בַּיּוֹם חֲמִישִׁי בְּשַׁבַּת, וְעוֹד בְּשַׁבַּת שְׁלֹפְנֵי שֶׁהוּא יוֹם עֲשִׂירִי
לְנִיסוֹן נֶצְטוּי לְקַחַת שָׁה לְבַיִת אֲבוֹת לְצַרְדֵּי קָרְבָן פִּסַּח,
וְכִשְׁעָשׂוּ יִשְׂרָאֵל כֵּן, נִתְקַבְּצוּ בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם אֶצֶל יִשְׂרָאֵל
וְשָׂאוֹם פֶּשֶׁר הַדָּבָר, עָנוּ לָהֶם: זֶבַח פִּסַּח הוּא לֵה' שְׁעַתִּיד
לְהַרְגֵ כָּל בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם.

וְלָכֵן נֶצְטוּיֵנוּ לְתַת מִדָּם הַקָּרְבָן עַל שְׁתֵּי הַמְּזוּזוֹת וְעַל
הַמְּשָׁקוֹף לְבַל יָבוֹא הַמְּשַׁחִית אֶל בְּתֵינוּ לְנֹגֵף. וּמִיָּד הִלְכוּ
הַבְּכוֹרוֹת אֶצֶל אֲבוֹתֵיהֶם וְאֶצֶל פְּרַעַה וְדָרְשׁוּ לְשַׁלַּח אֶת
יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם לְבַל יִהְרָגוּ בְּגִלְלָם, וְנִתְקַלוּ בְּסֵרוּב
מַחֲלָט, וְאִזּוֹ פְּתַחוּ בְּמַלְחָמָה זֶה לְעַמֵּת זֶה, וְנִהְרָגוּ רַבִּים
מִמִּצְרַיִם, וְכִמוֹ שֶׁנֶאֱמַר "לְמַכָּה מִצְרַיִם בְּבְכוֹרֵיהֶם",
כְּלוּמַר: שְׁמִצְרַיִם הָכּוּ עַל יְדֵי בְּכוֹרֵיהֶם. וְכִשְׁרָאוּ
הַמִּצְרַיִם כֶּד חָגְרוּ אִישׁ חֲרָבוֹ לְנִקְסֵי בְּיִשְׂרָאֵל, וְיִבְקֶשׁוּ
לְהַשְׁמִיד וְלְהַרְגֵ אֶת יִשְׂרָאֵל חַס וְשָׁלוֹם.

ב. וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הִגֵּן עֲלֵיהֶם בְּרַב רַחֲמָיו וְהַחֲלָה אֶת
מִצְרַיִם בְּתַחֲלוֹאִים רַבִּים וּמִשְׁנֵי וּבִיִּסוּרִים גְּדוֹלִים עַד
שֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶם קַהוֹת וּמַעִיָּהֶם מִתְחַתְּכִים, וְנֶאֱלָצוּ לְסָגַת
אֲחוֹר. וְעַל יְדֵי כֶּד נֶצְלוּ עִם יִשְׂרָאֵל מִזַּעֲמָם. וְלָכֵן נִקְרָא
שַׁבַּת זֶה שַׁבַּת הַגְּדוֹל, כִּי יוֹם גְּדוֹל הוּא לְיִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּצְלוּ
מֵאֲבָדוֹן וְכִלְיוֹן חָרוֹץ חַס וְשָׁלוֹם. וְנִהְיָ שֶׁבְּמִקּוֹם אֲמִירַת
"שַׁבַּת שָׁלוֹם וּמְבָרָךְ" אוֹמְרִים "שַׁבַּת הַגְּדוֹל וּמְבָרָךְ".

וְהַהֲפָטָה בַּשַּׁבָּת הַגָּדוֹל: "וְעָרְבָה לָהּ מִנַּחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלַיִם", בֵּין כְּשֶׁחֵל שַׁבַּת הַגָּדוֹל בְּעָרֵב פֶּסַח, בֵּין כְּשֶׁחֵל קֹדֶם לָכֵן. וְאִם יֵשׁ מְנַהֵג בְּרוּר וְקָבוֹעַ בְּאֵיזָה בֵּית כְּנֹסֶת שְׂאִין מִפְּטִירֵין אֶלָּא בְּכַרְשֵׁת הַשְּׁבוּעַ אֵין לְשָׁנוֹת מִהַמְנַהֵג מִפְּנֵי הַמַּחְלָקֶת, וּבְכַרְשֵׁת שְׂיֵשׁ לָהֶם עַל מַה שְּׂיִסְמְכוּ.

ג. חוֹבָה קְדוּשָׁה לְהִתְאַסֵּף בְּרַב עִם בְּבִתֵּי כְּנִסְיֹת וּבְבִתֵּי מִדְרָשׁוֹת לְשִׁמְעַת דְּרָשׁוֹת רַבְּנֵי גְדוּלֵי יִשְׂרָאֵל "בַּשַּׁבָּת הַגָּדוֹל" בְּכָל אֶתֶר וְאֶתֶר, וְעַל הַרְבָּנִים לְהוֹרוֹת לְעַם אֶת הַדָּרֶךְ אֲשֶׁר יֵלְכוּ בָּהּ בְּדִינֵי פֶסַח וְהַלְכוּתֵיו הַמְרַבִּים, וְעָרִיכֶת הַסֵּדֶר כְּמִשְׁפָּטוֹ, לְדַעַת מַה יַּעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל, וְיִרְחִיבוּ אֶת הַדְּבָר גַּם בְּאַגְדָּה וּבִסְפּוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם וּפְרוּשֵׁי הַהֲגָדָה שֶׁל לַיִל פֶּסַח לְהַזְכִּיר גְּבוּרוֹת ה' עֲזִיזוֹ וְנִפְלְאוֹתָיו. וְכָל הַמְזַכֶּה אֶת הַרְבֵּים זְכוֹת הַרְבֵּים תְּלוּי בּוֹ. אֲשֶׁרֵיו בְּעוֹלָם הַזֶּה וְטוֹב לוֹ לְעוֹלָם הַבָּא.

וּכְשֶׁחֵל עָרֵב פֶּסַח בַּשַּׁבָּת יֵשׁ לְהַקְדִּים דְּרָשַׁת שַׁבַּת הַגָּדוֹל לַשַּׁבָּת שְׁלִפְנָיו (חֲזוֹן עוֹבְדֵיהָ - פֶּסַח).

שבת הגדול - הנס נעשה בשבת

"שַׁבַּת שְׁלִפְנֵי פֶסַח קוֹרִין אוֹתוֹ שַׁבַּת הַגָּדוֹל מִפְּנֵי הַנֶּס שֶׁנַּעֲשֶׂה בּוֹ" (טוֹר אֶרֶח חַיִּים) - שֶׁבְּשָׁנָה שְׂיִצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם חָל עֲשָׂרָה בְּנִיסוֹן בְּיוֹם שַׁבַּת, וְלָקְחוּ כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שָׁה לְפִסְחוֹ וּקְשָׁרוּהוּ לְכַרְעֵי הַמָּטָה, וְהָיוּ שְׂנִיָּהֶם שֶׁל הַמִּצְרַיִם קָהוֹת עַל שְׁשׁוּחַטִים אֶת אֱלֹהֵיהֶם וְאֵין הֵם רְשָׁאִים לוֹמַר דָּבָר.

וַיֵּשׁ לְהַבִּין: בְּמָה הַנֶּס גָּדוֹל יוֹתֵר כְּשֶׁהוּא הִתְרַחַשׁ בַּשַּׁבָּת, וְהָרִי אֱלוֹהֵי חָל עֲשָׂרָה בְּנִיסוֹן בְּיוֹם חָל גַּם כֵּן הָיָה מִתְרַחַשׁ אוֹתוֹ הַנֶּס!

בְּרַם, בְּיָדוּעַ שֶׁהַמְכּוֹת לֹא הָיוּ שׁוֹלְטוֹת בַּשַּׁבָּת (בְּעַל הַטּוֹרִים, וְאֶרֶא). עֲשָׂרָה בְּנִיסוֹן חָל בְּדִיוֹק בְּעֵת שֶׁשְׂרָרָה מִכַּת חֲשָׁד בְּמִצְרַיִם. הָרִי אֱלוֹהֵי הָיָה זֶה יוֹם חָל, לֹא הָיוּ הַמִּצְרַיִם יְכוֹלִים לְרַאוֹת אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּשֶׁהֵם שׁוּחַטִים אֶת הַשָּׂה וּמִמִּילָא לֹא הָיָה הַנֶּס מִתְרַחַשׁ. עֲכָשׁוּ שֶׁהָיָה זֶה בַּשַּׁבָּת, שְׂאֵז לֹא שְׁלֹטָה מִכַּת הַחֲשָׁד, יְכָלוּ הַמִּצְרַיִם לְרַאוֹת הַכָּל וּבְכָל זֹאת נֶאֱלָצוּ לְשִׁתֵּק - וְזֶה הָיָה הַנֶּס. ("דִּבְשׁ לִפְיֵי")

לפי המדרש כבר היו ישראל שומרים את השבת בעודם במצרים. ברם, נקל לשער שבהיותם תמיד טרודים בעבודת הפרך, נאלצים היו לקצר את השבת, מאחרים היו לבוא בה, בעצומו של לילה, וכנגד זה נאלצו למהר לצאת ממנה, בעוד היום גדול.

עכשו, כיון שהוקל העל מבני ישראל, כבר יכלו לשמר את השבת כהלכתה, הוסיפו מן החל על הקדש, מהרו לבוא ואחרו לצאת, וממילא היתה זו באמת "שבת הגדול" ... ("שרגי טובא")

ואולי כדאי שנלמד מהנהגה זו לכלל שבתות השנה - לקבל פני שבת המלכה מקדם ונאחר להוציא את השבת, ואולי בכך נזכה שבכל שבת ושבת יהיה בעינינו כ"שבת הגדול". ומן הראוי בשבת זו לשמע שעורי תורה ולהרבות בלמוד, ובמיחד עתה בימות הקיץ שהיום ארץ וראוי לנצל שבת זו כדבעי.

מנהג ישראל שביום שבת הגדול מתאספים בבתי פנסיות ובתי מדרשות והרבנים גדולי התורה משמיעים דרשות בהלכות הפסח.

יש נוהגים שבשעה שמברכים את חבריהם אומרים "שבת הגדול מברך" במקום "שבת שלום ומברך", כדי לזכר את נסי הקדוש ברוך הוא שנעשו בשבת זו ומנהג יפה הוא. ("אוצרות יוסף" - הגדה של פסח)

שבת הגדול - קדשה גדולה

פרושים רבים נכתבו לסבת השם שנתן לשבת זו. פרוש נפלא שמעתי מחתני היקר, ר' יצחק ברנס הי"ו:

ידוע, שהשבת שקדם חג הפסח נקראת שבת "הגדול" וזאת משום הנס הגדול שנעשה לעם ישראל בשבת זו בזמן יציאת מצרים (וככל ההסברים שבזה, מה היה הנס הגדול - או שלא יכלו המצרים להזיק לעם ישראל אף על פי שקשרו את השנה, שהיה אלהיהם, או בזאת שהמצרים הבכורות נתרעמו על פרעה שלא משחרר את בני ישראל ופחדו למות ולכן נהרגו על ידי עבדי פרעה).

אבל בעצם הלשון שנקרא "שבת הגדול", משמע ששבת זו עצמה היתה בה גדלות בקדשת השבת גופא (ולא רק ב"נס" גדול - אלא בעצם השבת). ובאמת יש להבין: איזו גדלה התוספה באותה שבת זו?

ואפשר לבאר ענין זה על פי מה שכתב "אור החיים" הקדוש בענין "פקוח נפש דוחה שבת", שהואיל וכל ענין שמירת השבת מורה על הקשר האמיץ והחזק שבין הקדוש ברוך הוא לעם ישראל - "אות היא ביני וביניכם", לכן, כאשר, חס ושלום, ישנו צורך לחלל שבת להציל אדם מבני ישראל -

הרי אין זה קרוי חלול שבת וכי הרי מטרת השבת היא הקשר בין הקדוש ברוך הוא לעם ישראל, וכאן פדי לקיים קשר זה צריכים לחלל שבת; נמצא, שאין זה חלול שבת אלא שמירת שבת! כי רק על ידי הצלת היהודי הזה, שישאר חי, רק אז מתקיימת מטרת השבת, שהיא, כאמור, הקשר בין הקדוש ברוך הוא לעם ישראל משום שאם, חלילה, ימותו יהודי זה - הרי הוא לא יתקשר לקדוש ברוך הוא ואז תתבטל "האות ביני וביניכם".

וכעין זה ארע בשבת הגדול, שבשבת זו היו צריכים עם ישראל לקחת שיה ולקשרו לכרעי המטה ולהכינו לקרבן פסח, ופעלה זו הרי כרוכה, לכאורה, בחלול שבת, וכיצד עשו זאת?

אלא שהיא הנותנת! כיון שכל מטרת השבת היא חיוב הקשר בין עם ישראל לקדוש ברוך הוא - הרי כאן הקדוש ברוך הוא רוצה שישארו ממצרים ויגאלו מן השעבוד וכך יבחר בהם פעם סגולה, אם כן, גם אם בשל כך יצטרכו לחלל שבת על ידי לקיחת השנה וקשירתו וכו' - הרי אין זה חלול שבת אלא שמירתה, כיון שסוף סוף נתקיימה המטרה של "אות ביני וביניכם".

ולפי זה יובן מדוע נקראת שבת זו "שבת הגדול", שמשמע מזה שקדשת השבת עצמה היתה גדולה (ולא רק נס גדול) - כי דוקא על ידי שהקדוש ברוך הוא התיר ובקש מהם, כביכול, לחלל שבת לצורך שיה קרבן פסח - דוקא משום כך הרי הדבר מורה על הקשר החזק שלו לעם ישראל, שחפץ רק בטובתו וזוהי גדלה מיחדת מסתם שבת רגילה.

ואכן שבת זו כחה גדול משבת רגילה מפני הנס שנעשה בה, ויום זה מסגל לנסים ולישועות כפי המעשה שארע עם ה"בבא סאלי" צוק"ל:

ביום חמישי כ"ז בשבט תש"ס, התקבלה שיחת טלפון בהולה בבית הבבא סאלי צ"ל. מעבר לקו היה יהודי מארגנטינה שבקש את עזרת הרב למקרה שארע זה עתה לידידו הטוב.

הוא ספר שהנער ישראל, בנו של שאול סתהון דבאח, מעשירי היהודים בארגנטינה, נחטף. אבי הנער תומך תורה ורודף צדקה וחסד. וסבו, הגאון רבי דוד סתהון דבאח צ"ל, בעל "יעלה הדס", ממקימי עליה של תורה בארצו.

שמע הצדיק והרפין ראשו בדומיה. שעה כך שעה קלה, נשא ראשו ואמר: "החוטפים תפסו, והוא ישחרר בשלום!" והוסיף: "חנם אין כסף!"

חלפו ימים ושבועות, כל חדש אדר חלף, ומהחטוף לא נשמע דבר. עקבותיו נעלמו, לדאגת לב הוריו.

בְּרֵאשִׁית חֲדָשׁ נִיסָן טָס אָבִיו בְּמִיחָד לְאַרְץ הַקֹּדֶשׁ. בְּיוֹם
רֵאשׁוֹן, ו' בְּנִיסָן, בָּא אֶל הַצַּדִּיק לְהַעֲתִיר לְשָׁלוֹם בְּנוֹ.
אָמַר לוֹ הַצַּדִּיק: "הַשְּׁלַחן עָרוֹךְ הוּא סֵפֶר הַלְכָה, לְהוֹרוֹת
אֶת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר נַעֲשָׂה. וְנִכְתַּב בּוֹ: שֶׁבֶת שְׁלֹפְנֵי פֶסַח
קוֹרִין אוֹתוֹ 'שֶׁבֶת הַגְּדוֹל' מִפְּנֵי הַנֶּס שֶׁנַּעֲשָׂה בּוֹ. יֵשׁ כָּאֵן
אִפּוּא הוֹרָאָה לְדוֹרוֹת שְׁיוֹם זֶה מְסַגֵּל לְנִסִּים וְלִישׁוּעוֹת."

וְהִבְטִיחַ: "בְּשֶׁבֶת הַגְּדוֹל יִשְׁחַרַר הַבֵּן, חֲנַם אֵין כְּסָף!"

מְעוֹדָד חֲזַר הָאֵב לְבוֹאֲנוֹס אֵירֶס וּמִבְּנוֹ אֵין סִימֹן חִיִּים.

עָרַב שֶׁבֶת הַגְּדוֹל, י"ב בְּנִיסָן, צִלְצַל הַטְּלָפוֹן בְּבֵית הָעֵשִׂיר.
הַחוֹטְפִים הוֹדִיעוּ שֶׁהֵבֵן בְּיָדָם וְנִקְבוּ בְּסִכּוּס רַב. "אִם
יִשְׁלַם הַכֶּפֶר - יִשְׁחַרַר הַבֵּן. הַמְּסַכְּימִים אַתֶּם?"

הַהִסְכָּמָה נִתְּנָה.

"אִם כֵּן, מְחַר יָבוֹא אֶחָד מֵכֶם לְמָקוֹם פְּלוֹנִי, לְבוֹשׁ
בְּחִלְצָה בְּצַבַּע פְּלוֹנִי, וּבְיָדוֹ מְזוֹדָת הַכֶּסֶף. לְאַחַר שֶׁנִּקְבַּל
אֶת הַכֶּפֶר, יִשְׁחַרַר הַחֲטוּף. אֵךְ אִם תּוֹדִיעוּ עַל כֶּךָ
לְמַשְׁטָרָה - מוֹת יָמוּת!"

אֲמָנָם הֵם זָכְרוּ שֶׁהַצַּדִּיק הִבְטִיחַ שֶׁיִּשְׁחַרַר בְּלֹא כֶּפֶר, אֵךְ
הֵם חָשְׁשׁוּ לְהִסְתַּכֵּן בְּעֵנְוֵן סִפְק פְּקוּחַ נַפְשׁ. מִשׁוּם כֶּךָ, אֵף
לֹא הוֹדִיעוּ לְמַשְׁטָרָה.

דָּוִד, אַחֵי הַחֲטוּף, הִשְׁיִג חִלְצָה בְּצַבַּע הַנִּקְוֵב וְצִיָּד בְּמְזוֹדָת
הַכֶּפֶר. הִלָּךְ לְמָקוֹם הַמְּפֻגֵשׁ, כֶּכֶר הוֹמָה אָדָם, וְהִמְתִּין
שֶׁיִּגְשׁוּ אֵלָיו, שֶׁיִּקְחוּ מִיָּדוֹ אֶת הַמְּזוֹדָה.

אֵךְ דָּבָר אֶחָד הוּא לֹא הֶעֱלָה בְּדַעְתּוֹ. הוּא לֹא יָדַע
שֶׁהַמַּשְׁטָרָה מְאִזִּינָה לְטְלָפוֹן בְּבֵיתָם, וְשִׁמְעָה כְּמוֹתָם עַל
דְּרִישַׁת הַכֶּפֶר וְעַל כֵּן הִיא הַכִּינָה מְאָרְב. הַשׁוֹטְרִים
הִבְחִינוּ בְּשָׁנֵי הַחוֹטְפִים הָעוֹשִׂים דְּרָכָם לְעֵבֶר הָאֵח
הַמְּצִיָּד בְּמְזוֹדָת הַכֶּסֶף וְיָצְאוּ לְקִרְאָתָם. הִבְחִינוּ הַשָּׂנִים
בְּשׁוֹטְרִים וְנִמְלָטוּ.

רָאָה דָּוִד וְחָשְׁכוּ עֵינָיו. הַחוֹטְפִים יִסִּיקוּ שָׁהֵם הַזְּעִיקוּ אֶת
הַמַּשְׁטָרָה וַיִּמְמָשׁוּ אֶת אִיוֹמָם. הוּא לֹא הֵעִז לְשׁוּב הַבֵּיתָה
וּלְסַפֵּר אֶת שְׂאֵרָע. בְּטוּחַ הִיָּה שְׁהוֹרִיו לֹא יַעֲצְרוּ כַּח לְשִׁמְעַ
אֶת הַבְּשׂוֹרָה. עָמַד כֶּךָ בְּשִׁמְשׁ הַקּוֹפְחַת וּבְיָדוֹ הַמְּזוֹדָה.

הַשׁוֹטְרִים עָמְדוּ אֵף הֵם נְבוֹכִים. טְרַפָּם נִשְׁמַט מִיָּדָם.
הָאֶחָד נִבְלַע בְּרַחוּבוֹת הַכְּרֶךְ, וְהַשָּׁנִי חָמַק לְבֵית קָפָה

סָמוּד. נִכְנַס לְחֵדֶר הַשְּׂרוּתִים וּפָשֵׁט אֶת אֶפְדָּתוֹ בְּהַרְאוֹהוּ
הַשׁוֹטְרִים. הוּא חָלַף עַל פְּנֵיהֶם, עָמַד בְּתַחֲנַת הָאוֹטוֹבוּס
וְהִמְתִּין בְּקֶר רֹחַ.

הָאוֹטוֹבוּס הִגִּיעַ. לָפְתַע הִבְחִין אֶחָד הַשׁוֹטְרִים שֶׁהֵעוֹלָה
לְאוֹטוֹבוּס טוֹרַח לְהִכְנִיס אֶת חֻלְצָתוֹ לְמַכְנָסָיו. הִתְעוֹרַר
חֲשָׁדוֹ: אוּלַי אֶחָד הַחוֹטְפִים הוּא, שֶׁבְּחִפְזוֹנוֹ לָפֶשֶׁט אֶת
אֶפְדָּתוֹ יֵצֵאוּ כְּנֹפֵי חֻלְצָתוֹ. מִיָּד רָץ וְעָצַר אֶת הָאוֹטוֹבוּס,
הוֹרִיד מִמֶּנּוּ אֶת הַנוֹסֵעַ וּלְקַחוֹ עִמּוֹ לְתַחֲנַת הַמְּשֻׁטָּרָה.

כְּעֵבֶר שָׁעָה וְחֻצֵי שָׁל חֻקִּיָּה לֹא מְעַדְנֶת נִשְׁבֵּר הַחוֹטֵף
וְהַסְגִיר אֶת חֲבֵרָיו. חֻלְצַת שׁוֹטְרִים יֵצֵאָה לְמָקוֹם
מַחְבֹּאִים.

וְדוּד... עוֹדְנוּ עוֹמֵד בְּכֶפֶר וְהַמְזוֹנָה בְּיָדוֹ. אֵינּוּ יוֹדֵעַ מַה
לַעֲשׂוֹת...

לְבַסּוֹף הַחֲלִיט לִפְנוֹת לְתַחֲנַת הַמְּשֻׁטָּרָה לְהוֹנֵעַ
בְּשׁוֹטְרִים.

כְּשֶׁהִגִּיעַ, מָצָא שָׁם אֶת... אָחִיו הַחֲטוּף, שֶׁשָּׁחַרַר כְּעֵבֶר
חֲמִישִׁים וְשָׁשָׁה יָמֵי כְּלִיאָה בְּתַנְאִים מַחְפִּירִים.

בְּשִׁבְתַּת הַגְּדוֹל, בְּלֹא תַשְׁלוּם כֶּפֶר...

דיני בדיקת חמץ

זמן בדיקת חמץ

א. הנזק ממשוהו חמץ בפסח מן השמים מסייעים בידו שלא יחטא כל השנה [אבאר היטב סימן תמו סק"א. דבש לפי מערכת ח אות יח. ועוד]. ולכן קדם ליל י"ד בניסן נוהגים לנקות היטב את כל חדרי הבית והחצר בנקוי יסודי, כדי שלא ישאר שום חשש חמץ ברשותם בימי הפסח. וכן יש לבדק בכיסי הבגדים ובחוד בכיסי בגדי הילדים ובילקוטי בית הספר שלהם, פן נשאר שם חמץ. אך אין צריך לבדקם שוב לאור היר, בליל ארבעה עשר בניסן [הרמ"א סימן תלג סעיף יא].

ב. בתחלת ליל ארבעה עשר בניסן בודקים את החמץ לאור היר. וזמן בדיקת חמץ הוא אחר צאת הכוכבים תקף ומיד, דהינו כעשרים דקות לאחר שקיעת החמה [חזון עובדיה פסח מהדורת תשס"ג עמ' לג].

ג. אסור לאכל סעודה של פת יותר משעור כפיצה [בלק קלפתה] קדם בדיקת החמץ, החל מחצי שעה קדם זמן הבדיקה. ודין עוגה כדון הפת. ופרות וירקות מתר אפלו יותר מכפיצה, וכן תבשיל ארוז וכיוצא, או תה וקפה, מתר.

ג. אסור להתחיל בשום מלאכה חצי שעה קדם הבדיקה, ואם התחיל במלאכה או באכילה בהתר, אף על פי שאין צריך להפסיק, מכל מקום ודאי שאם רצה להפסיק תבוא עליו ברכה.

ה. וכן אסור להתחיל ללמד משעה שהגיע זמן בדיקה עד שיבדק. ואף מי שיש לו זמן קבוע בכל ערב ללמד תורה, בליל בדיקת חמץ לא ילמד עד שיבדק את החמץ. ואם התחיל ללמד לפני זמן הבדיקה, אינו רשאי להפסיק מתלמודו.

ו. שעור הנאמר ברבים בכל יום בערב, בהלכה או בדרך היומי, אפשר לקימו גם בליל י"ד קדם הבדיקה, אף על פי שנמשך שעה או יותר, משום שהרבים מזכירים זה את זה ואין לחוש שישכחו לבדק כשילכו לבתיהם. ומכל מקום טוב שעם סיום השעור, יכריז ויזכיר השמש שהמשתתפים בשעור ילכו לבדק החמץ.

ז. אם עדין לא התפלל ערבית והגיע זמן הבדיקה, יקדים להתפלל ערבית ואחר כך יבדק.

דין ברכת הבדיקה

א. אסור לדבר בין הברכה לבדיקה, ואם עבר ודבר טרם שהתחיל לבדק בדברים שאינם מענין הבדיקה, צריך לחזור ולברך. ובאמצע הבדיקה רשאי לדבר בכל מה שיש בו צורך הבדיקה, אבל לא ישיח בדברים אחרים מתחלת הבדיקה עד סופה. ומכל מקום אם עבר ושח אפלו בדברים בטלים אינו חוזר לברך לפי שספק ברכות להקל, ובפרט שסוף סוף התחיל במצות הבדיקה.

ב. אם התחיל לבדק בלא ברכה, יברך כל זמן שלא סיים בדיקתו [רמ"א סימן תלב סעיף א'].

ג. אין מברכים שהחינו על מצות בדיקת חמץ. נכון להשתדל להשיג פרי חדש, ולהניחו לפניו בשעת ברכת על בעור חמץ שלפני הבדיקה, ואחר שיתחיל מעט בבדיקה, יברך ברכת הנהנין על הפרי ויאכלנו.

ד. בברכה אחת שמברך על הבדיקה, יכול לבדק כמה בתים או חנויות. ואפלו אם הבתים רחוקים קצת זה מזה, אין ההליכה נחשבת להפסק.

ה. אם קשה לו לבדק בעצמו בכל חדרי הבית, יוכל להעמיד אצלו מבני ביתו או ממכריו בשעה שהוא מברך על הבדיקה, והם יתכוננו לצאת בברכתו ויענו אחריו אמן, ואחר כך יתפזרו לבדק איש איש במקומו על סמך הברכה שברך בעל הבית. ואינם רשאים לברך כל אחד בפני עצמו. ואם לא עמדו אצלו בשעת הברכה, אין ראוי שיבדקו, שנמצאים עושים המצוה בלא ברכה. ומצוה שגם בעל הבית ישתתף בעצמו בבדיקת החמץ, וכמו שאמרו מצוה בו יותר מבשלוהו. וכיון שגם הוא בודק קצת, יכול לברך.

ו. אם אין בעל הבית בודק כלל, וממנה שליח לבדק, לא יברך בעל הבית אלא יברך השליח שעושה את המצוה

[חזון עובדיה פסח עמוד כט, ובמהדורת תשס"ג עמוד מט].

ז. נוהגים לתת חתיכות קטנות של לחם, כל אחת פחות מפזית, וטוב שלא יהיה בכל חתיכה יותר משמונה עשר גרם, ויעטף אותן בנייר, ויפזרו בבית, והבודק מחזר אחריהן למצאן ולבערו עם יתר החמץ אשר ימצא בזמן הבעור. ועל פי הקבלה יש להניח עשר חתיכות, ואין מנהג זה לתת פתיתי חמץ מעכב המצוה כלל, שתקנת חכמים לבדק את החמץ היא גם באפן שאינו מוצא חמץ כלל. ומכל מקום נכון לקיים מנהג זה שמנהג ישראל תורה הוא.

ח. אם לא מצא חתיכה אחת מעשרה הפתיתים של החמץ שפזרו בבית, אין צריך לבדק כל הדירה היטב עד שימצאנה אלא יסמוך על בטולו שמבטל את החמץ לאחר הבדיקה. ולכתחלה אם יש חשש שישכח היכן מניח את החמץ, יכתב על דף היכן מניח כל חתיכה וחתיכה [חזון עובדיה פסח עמוד כג, ובמהדורת תשס"ג עמוד לח הערה ט].

דיני בדיקת חמץ

א. הבדיקה צריכה להיות לאור נר של שעוה, אבל נר אבוקה פסול לבדיקה, מפני שאינו יכול להכניסו לחורים ולסדקים.

ב. פנס כיס קטן שיכול להכניסו לחורים ולסדקים, וכן נר חשמלי קטן שאפשר לטלטלו בכל פנות הבית, מתיר לבדק בהם בשעת הצורך כשאינו לו נר אחר כשר, ויכול גם כן לברך עליהם.

ג. צריך לבדק בחורים ובסדקים בכל פנות הבית, לרבות המרפסות וחדרי המדרגות, והגנות, וביחוד יש לבדק במזנון, במקרר, בארונות המטבח, ובכל יתר המקומות

שְׁמֵצֻנִיעִים שֶׁם מֵאֲכָל וּמִשְׁקָה שֵׁישׁ בָּהֶם חֲשֵׁשׁ חֲמֵץ.
לְפִיכֵן כָּל חֲדָרֵי הַבַּיִת צָרִיכִים בְּדִיקָה, אִף שֶׁבְּרוּר לֹו
שֶׁמֶעוֹלָם לֹא אֲכָל שֶׁם חֲמֵץ. וּכְשֵׁישׁ יִלְדִים קִטְנִים יְבַדֵּק
גַּם תַּחַת הָאֲרוֹנוֹת וְהַמְטוֹת, שֶׁמָּא הִכְנִיסוּ שֶׁם חֲמֵץ.
וְאִפְלוּ אִם תִּהְיֶה לוֹ טַרְחָא רַבָּה בְּבִדְיָה קַפְדָּנִית כְּזֹאת
אֵל יִקוּץ בְּבִדְיָתוֹ. כִּי כָּבֵר אָמְרוּ חֲז"ל: לְפִיּוֹם צִעֲרָא
אֲגָרָא.

ד. אֵין צָרָךְ לְכַבּוֹת אֶת אֹור הַחֲשֵׁמֶל הַדּוֹלֵק בַּבַּיִת בְּעֵת
בְּדִיקַת הַחֲמֵץ [חֲזוֹן עוֹבְדָה עַל פְּסַח מִהַדוֹרֶת תַּשְׁס"ג
עֲמוּד מִהַעֲרָה טז]. וְכָבֵר נִתְבָּאֵר שֶׁאֵין צָרִיךְ לְבַדֵּק אֶת
כִּיסֵי הַבְּגָדִים לְאֹור הַנֵּר, אִו בְּלִיל י"ד, וְדִי בְּמָה שֶׁמְנַקִּים
אוֹתָם הֵיטֵב קִדְּם הַפְּסַח [חֲזוֹן עוֹבְדָה שֶׁם].

ה. מִי שֵׁישׁ לוֹ מְכוּנִית פְּרָטִית, צָרִיךְ לְבַדֵּקָה בְּלִיל י"ד
לְאֹור הַנֵּר, כְּמִצְוֹת חֲז"ל, וְאִף עַל פִּי שֶׁמְנַקִּים הֵיטֵב אֶת
הַמְכוּנִית לְפָנֵי לֵיל י"ד. וְאִפְלוּ אִינוּ רוֹצֶה לְהַשְׁתַּמֵּשׁ
בְּמְכוּנִית בְּכָל יְמֵי הַפְּסַח, צָרִיךְ לְבַדֵּק אוֹתָהּ מִן הַחֲמֵץ.
וְכֵן בְּעֲלֵי אוֹטוֹבוֹיִסִים צְבוּרִיִים וּמְטוֹסִים שֶׁל חֲבֵרוֹת
תְּעוּפָה יִשְׂרָאֵלִיּוֹת חֲיָבִים לְבַדֵּק הַחֲמֵץ בְּלִיל י"ד נִיטָן אִף
שֶׁנִּקְוָה אוֹתָם הֵיטֵב קִדְּם לְכֹן. וּמִכָּל מְקוֹם כְּשֶׁבָּא לְבַדֵּק
בְּמְכוּנִית אֵין לוֹ לְחַזֵּר וּלְבַרֵּךְ "עַל בְּעוֹר חֲמֵץ", אֶלָּא דִּי
בְּמָה שֶׁבָּרַךְ בְּבֵיתוֹ בְּשַׁעַת הַבְּדִיקָה, וְעַל סִמְךָ בְּרַכָּה זֹו
יִחַזֵּר וְיַבְדֵּק הַחֲמֵץ בְּמְכוּנִיתוֹ. וְאִף עַל פִּי שֵׁישׁ מְרַחֵק
מְסִיִם בִּינֵיהֶם, אֵין הַהֲלִיכָה נַחֲשֶׁבֶת הַפְּסַח [שׁו"ת יַחֲוֶה
דַּעַת חֵלֶק א' סִימָן ה. חֲזוֹן עוֹבְדָה עַל הַלְכוֹת פְּסַח
מִהַדוֹרֶת תַּשְׁס"ג עֲמוּד נב].

בדיקת חמץ לאור הנר - ועם הנשמה

"אור לארבעה-עשר בודקין את החמץ לאור הנר" (ואם חל יום י"ד בניסן
בשבת בודקין בליל י"ג).

ליל בדיקת החמץ הוא הלילה שבו נתן לקיים מצוה זו בשמחה ולא בצער
או בכעס.

הבדיקה אינה פֶּעִין "עֵנֶשׂ" שְׁחֲיָבִים לְבַצֵּעַ וּלְהַגִּיעַ לְסִיוְמָה בְּמְרוּצָה, אֶלָּא
צְרִיכָה הִיא לְהַעֲשׂוֹת בְּנַחַת וּבְסִבְלָנוּת יְתֵרָה.

כְּדַאי שֶׁכָּל אֶחָד מֵאַתְּנוּ יִתְבוּןן כִּי־צַד הוּא בּוֹדֵק אֶת הַחֶמֶץ. יֵשׁ כְּפֹאֵלָה הַבּוֹדְקִים בְּחֶמֶשׁ-עֶשֶׂר דְּקוֹת וּמְרַגְיִשִׁים שֶׁ"הַעֲקָר לַעֲשׂוֹת אֶת הַמְצָוָה". כִּדְ לֹא מוֹצֵאִים חֶמֶץ בְּלִילָה זֶה.

אֵד מְנַגֵּד, יֵשׁ הַלְכָה (בְּשִׁלְחוֹן עֲרוּדָה אוֹ"ח תּלג) : "בּוֹדֵק כָּל הַמְקוֹמוֹת שֶׁיֵּשׁ לְחוֹשׁ שְׂמָא הַכְּנִיסוּ בָּהֶם חֶמֶץ וְלִכֵּן כָּל חֲדָרֵי הַבַּיִת וְהַעֲלִיּוֹת צְרִיכִים בְּדִיקָה, שְׂפָעִמִים אָדָם נִכְנָס בָּהֶם וּפְתוּ בִידוֹ..."

בדיקת חמץ של הרב שמשון פינקוס זצ"ל

"אור לארבעה-עשר" - יום זה אצל רבנו היה "אור" ממש. אותו יום האיר לו לכל ימי חייו.

וכך גלה רבנו זצ"ל בעת רצון מיחדת:

"בהיותי בחור בישיבת בריסק התגוררתי בדירה משתפת עם עוד בחורים, ובליל בדיקת חמץ נותרתי לבדי בחדר מגורי. בשעה המיעדת נהגתי כמצוה עלינו מחז"ל מדינא דרבנן 'אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור היר'.

"בדיקת החמץ בכל הבית-דירה התארכה שעה ארכה, ועוד שעה, ועוד כמה שעות, המלאכה הייתה קשה. התעייפתי מאד, ובסיום המצוה התישבתי על מקומי יגע ושבע רצון מקיום ההלכה כדינה.

"לפתע, נרתעתי לאחורי: 'עלית הגג!' - הרהרתי וקמתי ממקומי כנשוד נחש - 'הרי אין מי שיבדק את העליה, גם השכנים הגרים בבנין לא בדקו שם, ועלית הגג מה תהא עליה? הרי מבאר בשלחן ערוך 'חדרי הבית והעליות צריכים בדיקה!'

"ואז, פמובו, נערכה בקרבי מלחמה: וכי דוקא עלי מטלת המצוה? הרי עלית הגג שיכת לכל השתפין, למה שאני אדדק לעבודה זו? - חשבתי לעצמי. העיפות פמובו הייתה משקל לכל השקולים, מחשבות והרהורים עמדו מול עיני והקשי היה גדול. אך בסופו של דבר גמלה בלבי ההחלטה: 'אני לא אפגע! אקים את המצוה בשלמותה - בדיקת חמץ כדין'.

יצאתי ועליתי בגרם המדרגות.

"פתחתי את דלת העליה המשתפת, הדלקתי את האור ועיני חשכו. מסתברא מלתא ששנים רבות לא נקו את המקום, הגג היה עטוף בשכבות אבק עבות... לא היתה אפשרות אפלו להתחיל לבדק ומי מדבר להגיע לחורין ולסדקיו, וגם על פי דין אין לבדק חמץ לפני נקוי המקומות - 'וכל אדם צריך לכבד חדריו קדם הבדיקה' (סימן תלג סע"ף יא). והמקום היה חלב לכאורה בבדיקה, שהיה נחשב למקום שמכניסים בו חמץ.

"עמדתי בפתח הגג והעיפות התפשטה בכל איברי. כמעט שלא היה לי כח הכרעה מה מטל עלי לקיים בשעה זו, והנה אזרתי חיל בעז וגמרתי אמר בלבי: 'אקיים את החיוב בכל לב עד מסירות כל הפחות, ויהי מה!'

"אספתי את כחותי, ירדתי לבית, מלאתי דלי מים, עליתי עמו למעלה לעליה והתחלתי במלאכתי. בחור ישיבה בודד עומד אי-שם, קרוב לחצות ליל בדיקת חמץ, ומתחיל בנקוי גג מאבק ולכלוך של שנים רבות... מפעם לפעם כשהתבוססתי בכלוך וכחותי הלכו ואזלו, שאלתי את עצמי: 'האם ודאי שאני עושה כן מעשה מצוה?' ומשנעניתי לעצמי שאכן מצוה דרבנן יש כאן, התחזקתי עוד ועוד - עד קרוב לעלות השחר. בסוף האשמורה האחרונה הדלקתי את הנר והתחלתי בבדיקת חמץ. אצבעותי רעדו ועיני נעצמו וממש סמוך לקריאת הגבר סימתי את חיוב בדיקת החמץ.

"בבקר, בשחרית, וכל שכן אחר כך הייתי עיף מאד, לנוח לא הייתי יכול יקב טרדות ערב יום טוב - שרפת חמץ וכל שאר המצוות וההכנות, וחשבתי בלבי: 'מי יודע איזה 'ליל סדר' כבר יהיה לי כשהעיפות תכריע אותי...'

"הגיע 'ליל הסדר', והנה בשעה זו החל לפעפע בי טעם חדש מתוק מאד. חשתי באור גדול, התחלתי לומר את ההגדה וכזה טעם לא טעמתי מעודי בכל מלה ותבה. כשאכלתי את המצה הרגשתי שאני מוכן גם למסר נפש על אכילתה, ואור גדול היה לי כל אותו לילה. הרגשתי קרבת אלקים. הייתי בהתרוממות גדולה. נהפכתי לאדם אחר! כך ממש, עד סוף ה'סדר' לאחר חצות.

”כְּשֶׁנִּגְמַר הַסְּדֵר, לֹא הֵייתִי מְסֻגָּל לְלַכֵּת לַיִשׁוּן... נִשְׁאַרְתִּי עַר כָּל הַלַּיְלָה וְעִסְקָתִי בְּסִפּוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם - כְּזוֹ הַרְגָּשָׁה שֶׁל קִרְבַּת אֱלֹקִים לֹא הֵיטָה לִי מִיּוֹם עֲמִדִי עַל דַּעְתִּי. בְּתַחֲלָה חֲשַׁבְתִּי שֶׁהַרְגָּשָׁה מְרוֹמָמֶת כְּזוֹ שֵׁיכֶת רַק לַיְלִיל הַסְּדֵר, אֲדָּ גַם לְמַחֲרַת בְּבִקּוּר וּבְמִשְׁדָּ כָּל הַיּוֹם הַמְשַׁכְּתִי לְהַרְגִישׁ אוֹתוֹ טַעַם נִפְלָא שֶׁל קִרְבַּת אֱלֹקִים.

”בְּיוֹם-טוֹב אַחַר הַצְּהָרִים חֲשַׁבְתִּי לְנַפְשִׁי: מִי יוֹדֵעַ אִם הַהַרְגָּשָׁה תִּמְשִׁיךְ, אוֹלַי הַתְּחוּשׁוֹת הַיְקָרוֹת שֵׁיכֹת רַק לַיּוֹם הַחֵג הָרֵאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח. אֲדָּ גַם לְמַחֲרַת בְּחַל הַמוֹעֵד הַרְגָּשְׁתִּי עוֹד רוֹמָמוֹת וְהַהַרְגָּשׁוֹת הַנִּעְלוֹת הַמְשִׁיכּוֹ לְקַנֵּן בִּי, עַד שֶׁבְּמִשְׁדָּ כָּל יְמֵי הַמוֹעֵד לֹא הֵייתִי מְסֻגָּל לְהַתְנַתֵּק מֵהַגְּמָרָא - לֹא עִסְקָתִי בְּדַבָּר אַחַר מַלְבַּד קִרְבַּת אֱלֹקִים.

”וּכְשֶׁהִסְתַּיִם הַחֵג, עָלְתָה מִחֲשַׁבֶּת צַעַר בְּלִבִּי עַד שֶׁכִּכִּיתִי: ‘כִּיזֶה יוֹם טוֹב נִפְלָא הֵיךָ לִי, וַיְמָה יְהִיָּה מֵהַיּוֹם וְאַיִלְדָּ?’ מֵאַנְתִּי לְהַפְרֵד בְּשׁוּם אִפְּן מֵהַפְּנִימִיּוֹת וְהָאוֹר שֶׁל יָמוֹת הַחֵג שֶׁעָבְרוּ עָלַי.

”בְּשָׂנָה הַהִיא חָל יוֹם שַׁבַּת קֹדֶשׁ אַחַר יוֹם טוֹב אַחֲרוֹן שֶׁל פֶּסַח.

”הַתְּחִלָּתִי בַּעֲצָמִי וְחֲשַׁבְתִּי: הֲרִי מְחַר יְחוּל שַׁבַּת קֹדֶשׁ, וְהִלֵּא שַׁבַּת מְקֻדָּשֶׁת יוֹתֵר מִיּוֹם טוֹב, שֶׁהֲרִי בְּשַׁבַּת נֶאֱמַר ‘וְקֻדְשׁוֹ מִכָּל הַיָּמִים’.

”בְּאוֹתָהּ שַׁבַּת חֲשַׁתִּי לְרֵאשׁוֹנָה אֶת טַעְמָהּ שֶׁל שַׁבַּת קֹדֶשׁ, וְלְרֵאשׁוֹנָה הַבְּנִיתִי אֶת עֲנָנוֹ שַׁבַּת קֹדֶשׁ!

”וַיִּמְאַז הַחֲלָה כָּל עַלְיָתִי!

”אִם יֵשׁ לִי מִשְׁהוֹ הַיּוֹם, הֲרִי שֶׁהַכֵּל מִכְּחָה שֶׁל מִצּוּהָ אַחַת דְּרַבְּנָן שֶׁל בְּדִיקַת חֲמֵץ שֶׁנֶּאֱחָזְתִּי בָּהּ וְקִיַּמְתִּיהָ בְּמִסִּירוֹת נֶפֶשׁ!”

אֵלּוֹ דְּבַרֵּי רַבֵּי שֶׁמִּשׁוֹן פִּינְקוּס זַצ״ל.

בדיקת חמץ - "דחזיתה ודלא חזיתה לבטל ולהוי כעפרא דארעא"

אמר המגיד מקוֹז'ניץ זצ"ל:

הבדיקה מחמץ - הכונה ליצר הרע - צריכה להעשות במקומות שבהם מכניסים חמץ - במקום שם שוכן היצר הרע.

כְּלוּמַר: בְּאִיזוֹ מְדָה שְׁאָדָם לְקוֹי, שֶׁם צָרִיךְ הוּא לְבַדֵּק וּלְשׁוּב בְּתִשׁוּבָה. לְמַשָּׁל, אִם רָגִיל הוּא בְּדַבּוּר פִּי, אוֹ שֶׁלְקוֹי הוּא בְּשִׁמְיעַת דְּבָרִים אֲסוּרִים, עָלָיו לְבַדֵּק בְּמִקְוֹמוֹת אֵלּוּ אֲצֵלוֹ, וּלְקַבֵּל עָלָיו לְהִשְׁמַר מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם וָאָז עַל הָעֵבֶר יִמְחַל לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. אֲבָל מְקוֹם שֶׁאֵין מְכַנִּיסִים שֶׁם חֲמֵץ - שֶׁם אֵין צָרֵךְ לְבַדֵּק, מִשְׁמַע כִּי אֵל לוֹ לְאָדָם לְבַדֵּק בְּמַעֲשֵׂיהֶם שֶׁל אֲחֵרִים, שֶׁלֹּא יִהְיֶה מֵאֵלֶּה הַמְחַפְּשִׁים חֲמֵץ אֲצֵל הַזּוֹלָת וְ"שׁוֹכְחִים" לְבַדֵּק אֶת הַחֲמֵץ הַמְצוּי אֲצֵלָם...

אמר הבעל שם טוב הקדוש ז"ל, שאם מזדמן לו לאדם לראות פגם בחברו, להגוי ידוע לו כי מן השמים זמנו לו שיראה זאת - לפי שפגם זה מצוי גם בו ועל ידי כך מבקשים לעוררו בתשובה. חברו משקף לו גם את פגמו הוא.

יוצא אפוא שבמדה מסיימת זכות היא זאת, כשרואה אדם פגם בחברו, למען ידע מה עליו לתקן ולשוב בתשובה. גרוע מזה הוא, כשאין אדם רואה כל פגם בחברו ואין הוא יודע במה לשפר את עצמו.

זהו שמבקש אדם מישראל בשעת בדיקת חמץ: הן "דחזיתה" - העברות שראיתין וכבר ידועות לי, והן "דלא חזיתה" - העברות שעדין לא ראיתין ואינן ידועות לי - כל אלה "לבטל ולהוי הפקר כארעא דארעא" ... ("כנסת מרדכי" בשם הרב הקדוש מסדיגורא-פשמישל זצ"ל)

בדיקת חמץ של האר"י הקדוש

נוהגים לתת חתיכות קטנות של לחם, כל אחת פחות מעשרים ותשעה גרם, עטופות בנייר לפזון בבית, והבודק מחזר אחריהם למצאם. ועל פי הקבלה יש להניח עשר חתיכות ואף שאין זה מעכב, מפל מקום מנהג ישראל תורה היא. (חנה דעת ח"ה סימן לא, רמ"א סימן תל"ג סעיף ג' בהגה"ה)

אור ליי"ד בודקין את החמץ ונוהגים לשים עשר חתיכות של לחם פחות מפיזת עטופות בנייר כסף ובעל הבית מחפש אחריהן.

וְהִטְעַם לְחֻתִּיכוֹת אֱלוֹ, שְׁאֵם לֹא יִמָּצֵא חֲמֵץ בְּרִכְתּוֹ תִּהְיֶה לְבִטְלָהּ. וְדוֹקָא
עָשָׂר חֻתִּיכוֹת עַל פִּי הַקֶּבֶלָה.

אֵד שְׁמַעְתִּי מִחֻתְנֵי הַיָּקָר ר' יֶחֱזֶק בְּרַנְס הִי"ו, דְּבַר נִפְלָא שְׁנַהֲג לַעֲשׂוֹתוֹ,
וְהוּא עַל פִּי מְנַהֵג הָאֲרִיז"ל:

הָאֲרִיז"ל הָיָה רוֹשֵׁם עַל כָּל חֻתִּיכָה שֶׁהֵיְתָה עֲטוּפָה בְּנִיר מְדוּת שֵׁישׁ
לְשֶׁרְפוֹ, כְּגוֹן: גְּאָוָה, כְּעֵס, לְשׁוֹן הָרַע וְכִיּוֹצֵא בָּאֱלוֹ וְלִמְחַרְתֵּי הָיָה שׁוֹרֵף
פְּתָקִים אֱלוֹ עִם הַחֲמֵץ.

הָרִי מְדוּת רְעוֹת אֱלוֹ שֶׁל גְּאָוָה, כְּעֵס וְלְשׁוֹן הָרַע הֵן מְדוּת רְעוֹת שֵׁישׁ בְּהֵן
עֲנִין שֶׁל תְּאֵוָה, עַל כֵּן אָנוּ לִמְחַרְתֵּי, בִּי"ד בְּנִיסוֹן, שׁוֹרְפִים אוֹתָן דּוֹקָא בָּאֵשׁ.

וּמִן הָרֵאוּי שְׁכָל אֶחָד יִחַפֵּשׂ לַעֲצֻמוֹ אֶת הַמְדוּת שֶׁאוֹתָן הוּא חֲפֵץ לְתַקֵּן
וְאוּלַי כְּדַאי לְחַנֵּד בְּעֲנִין זֶה גַם אֶת בְּנֵינוּ וּבְנוֹתֵינוּ שֶׁיִּחְשְׁבוּ עַל תַּקּוֹן הַמְדוּת
כָּל אֶחָד אֶצֶל עֲצֻמוֹ.

וּכְדַאי שְׁגַם אָנוּ נִנְיַח בְּתוֹךְ הַשְּׁקִיט עִם הַלְחָם אֶת הַמְדוּת הָרְעוֹת אוֹתָן אָנוּ
רוֹצִים לְבַעַר וְלְשַׂרֵף יַחַד עִם הַחֲמֵץ הַגְּשָׁמִי, וְלִמְחַרְתֵּי בְּשֶׁרֶפֶת הַחֲמֵץ נְשַׂרֵף
פְּתָקִים אֱלוֹ בְּתַקְנָה שְׁבַעֲזָרֵת ה' מַעֲתָה נִקְבֵּל עָלֵינוּ לְתַקֵּן וְלִשְׁפֹר אֶת
מְדוּתֵינוּ.

חַז"ל אָמְרוּ: "אֵין בַּעוֹר אֱלֵא שְׂרָפָה" - וְזֶה רֵמֵז שֶׁאֵין תַּקְנָה לְהַתְגַּבֵּר עַל
הַיֵּצֵר הָרַע אֱלֵא עַל יְדֵי שִׂישְׁרָפוֹ אֶת מִידוֹתֵינוּ בָּאֵשׁ הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ
חַז"ל: "בְּרֵאתִי יֵצֵר הָרַע - בְּרֵאתִי לוֹ תּוֹרָה תְּבַלִּין" (קְדוּשֵׁין ל).

הַרְגֵל

(שְׁמַחַת)

מה עשה הרב שך זצ"ל בליל בדיקת חמץ?

בספר "קנין תורה" מובא מעשה אותו ספר הגרף"א שוורצמן שליט"א,
ראש ישיבת ליקווד בירושלים, המלמדנו שגם בעתות לחץ כמו ליל
בדיקת חמץ, יודעים גדולי ישראל, שיש דברים שאסור לדחותם:

היודעים אתם מה עשה מרן הרב שך זצ"ל בבדיקת
חמץ? ספר זאת פסיכולוג חרדי המתגורר בירושלים.
בבקרן של ערב חג הוא הגיע לבית הכנסת, והמתפללים
קדמו פניו בשמחה: "זכית! אורח גדול היה אצלך!"

"מי?" - תהה הפסיכולוג.

"הרב שך היה אצלך - אבל מדוע הסתובב בחצר שעה כה ארוכה?"

"הרב שך?! לא יכול להיות, אתם ודאי טועים!" אמר נחרצות. רק כשהבטיחו נאמנה שאכן ראו את מרן זצ"ל בחצר ביתו, חדרו הדברים לתודעתו. בחרדה תפס בשתי ידיו את ראשו: "אבוי לי! אני הוא שאמרתי לו שלא יעלה. לא הרשיתיו להכניס לביתי!"

המתפללים הביטו בו בתמיהה, והוא לא ידע את נפשו מרב צער. ביום הראשון של חל המועד נסע לבני ברק, לבקש מחילה. מרן זצ"ל קבל פניו בשמחה: "לא אתה הוא שצריך לבקש מחילה, אני הוא שצריך לבקש ממך!"

והסביר: "בליל בדיקת חמץ בא אלי בחור, וראיתו שזקוק הוא לטיפול דחוף. טלפנתי אליך, אף על פי שידעתי שטרוד אתה בזמן כזה. הצעתי לבוא עם הבחור, ואתה אמרת שאין צורך, שלא אבוא, אתה מוכן לבוא לכאן."

לך לא הסכמת, לא רציתי להטריחך. לפיכך אמרתי שהבחור יעלה לבדו, והסכמת. אבל לא רציתי לשלח את הבחור לבדו, חניבים היו ללונתו. ולבקש מאחרים זה לא הזמן, כלם טרודים. אני אדם זקן, ואין לי הרבה לנקות ולסדר. לכן נסעתי עמו, וכדי שלא להביד אותך שלחתיו אליך לבדו ובינתים טילתי בחצר הירוש'למית הנעימה וחשבתני בלמוד - ממש תענוג. באמת תודה..."

סדר בדיקת חמץ

לפני הברכה והבדיקה יאמר בקשה זו [מלשון חכמים עמי מ"ג]:

לְשֵׁם יְחֻד קִדְשָׁא בְּרִידָּה הוּא
וְשְׂכִינְתָּהּ, בְּדַחֲלוֹ וּרְחִימוֹ וּרְחִימוֹ
וְדַחֲלוֹ, לְיַחְדָּא שְׁמֵ אֹת יי וְאוֹת הִי
בְּשֵׁם אֹת וי וְאוֹת הִי בְּיַחְוּדָא שְׁלִים
בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל, וּבְשֵׁם כָּל הַנְּפֹשׁוֹת
וְהָרוּחוֹת וְהַנְּשָׁמוֹת הַמְּתִיחָסִים אֶל
שְׂרָשֵׁי נַפְשָׁנוּ, רוּחָנוּ וְנַשְׁמָתָנוּ,
וּמִלְבוּשֵׁיהֶם וְהַקְּרוּבִים לָהֶם
שְׂמִמְכָלוֹת אֲצִילוֹת בְּרִיאָה יִצְיָרָה
עֲשִׂיָה, וּמְכָל פְּרָטִי אֲצִילוֹת בְּרִיאָה
יִצְיָרָה עֲשִׂיָה, דְּכָל פְּרָצוּף וְסַפִּירָה.
לְאַקְמָא שְׂכִינְתָּא מְעַפְרָא וְלַעֲלוּי
שְׂכִינְתָּ עֲזָנוּ, הֲרִינִי מוּכָן וּמְזָמָן לְקִים
מְצוֹת עֲשֵׂה דְרַבָּנָן לְבַדִּיק אֶת הַחֲמִץ
לְאוֹר הַנֵּר בַּחֲוָרִין וּבִסְדָּקִין
שְׁבַרְשׁוֹתָנוּ בְּלֵיל אַרְבָּעָה עָשָׂר לְחֹדֶשׁ
נִיסָן, כַּאֲשֶׁר הוֹרוּ לָנוּ רַבּוֹתֵינוּ זִ"ל:
אוֹר לְאַרְבָּעָה - עָשָׂר בּוֹדֵקִין אֶת
הַחֲמִץ לְאוֹר הַנֵּר. לְבַעַר שְׂאוֹר וְחֲמִץ
הַנִּמְצָא בַּבַּיִת בַּחֲוָרִין וּבִסְדָּקִין. כְּדִי
לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרָנוּ וְלַעֲשׂוֹת

רָצוֹן בּוֹרְאֵנוּ, לְתַקֵּן שָׂרֵשׁ מִצְוָה זוֹ
בְּמָקוֹם עֲלִיוֹן :

וַיְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׁתַּהַיְהֶיּה חֲשׁוּבָה
וּמְקַבֶּלֶת וּרְצוּיָה לְפָנֶיךָ מִצְוָה זוֹ.
וַיַּעֲלֶה לְפָנֶיךָ כְּאֵלוֹ כּוֹנְנֵתִי בְּכָל הַכּוֹנֹת
הָרְאוּיֹת לְכוֹן בְּמִצְוָה זוֹ :

עַל כֵּן נִקְוָה לָךְ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְרְאוּת
מִהֲרָה בְּתַפְאֲרַת עֲזָךְ לְהַעֲבִיר גְּלוּלִים
מִן הָאָרֶץ וְהָאֱלִילִים כָּרוֹת יַכְרִתוּן.
לְתַקֵּן עוֹלָם בְּמַלְכוּת שִׁדִּי וְכָל בְּנֵי
בָשָׂר יִקְרְאוּ בְּשִׂמְךָ, לְהַפְנוֹת אֵלֶיךָ כָּל
רְשָׁעֵי אֶרֶץ, יִכִּירוּ וַיִּדְעוּ כָּל יוֹשְׁבֵי
תֵּבֵל. כִּי לָךְ תִּכְרַע כָּל בָּרֶךְ תִּשָּׁבַע כָּל
לְשׁוֹן. לְפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יִכְרַעוּ וַיִּפְּלוּ
וְלִכְבוֹד שִׂמְךָ יִקָּר יִתְנוּ. וַיִּקְבְּלוּ כָּל־
אֶת עַל מַלְכוּתֶךָ. וְתִמְלֹךְ עָלֵיהֶם
מִהֲרָה לְעוֹלָם וָעֶד. כִּי הַמַּלְכוּת שְׁלֹךְ
הִיא. וְלְעוֹלָמִי עַד תִּמְלֹךְ בְּכָבוֹד :

כַּפְתּוֹב בְּתוֹרַתְךָ (שְׁמוֹת טו, יח) : "יְהוָה
יִמְלֶךְ לְעֹלָם וָעֶד" : וְנֹאמֶר (זְכָרְיָה יד, ט) :
"וְהָיָה יְהוָה לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ, בַּיּוֹם
הַהוּא יְהִיָּה יְהוָה אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד" :

"וַיֹּאמֶר אִם שָׁמוּעַ תִּשְׁמַע לְקוֹל יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ וְהִישָׁר בְּעֵינָיו תַּעֲשֶׂה וְהֶאֱזַנְתָּ
לְמִצְוֹתָיו וְשָׁמַרְתָּ כָּל חֻקָּיו, כָּל
הַמַּחְלָה אֲשֶׁר שִׁמְתִּי בַּמִּצְרִים לֹא
אָשִׁים עָלֶיךָ כִּי אֲנִי יְהוָה רַפְּאֵךְ" (שְׁמוֹת
טו, כו) :

וְאַחַר כֵּן יֹאמֶר (ז' פְּעָמִים) : "יֵרָ לְרַגְלֵי דְבָרְךָ, וְאוֹר לְנִתְיַבְתֵּי" (תְּהִלִּים קיט,
קה).

"**לֵב טָהוֹר בְּרָא לִי אֱלֹהִים, וְרוּחַ נְכוֹן**
חִדָּשׁ בְּקִרְבִּי" (שָׁם נא, יב) (ז' פְּעָמִים) "יְהִי
לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהִגִּיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ,
יְהוָה צוּרֵי וְגֹאֲלֵי" : "וַיְהִי נֵעַם אֲדָנִי
אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יַדֵּינוּ כּוֹנֵנָה
עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יַדֵּינוּ כּוֹנֵנָה" (ב' פְּעָמִים)

וְאַחַר כֵּן יִבְרָךְ בְּכוֹנָה וּבְשִׁמְחָה "עַל בְּעוֹר חֲמִצ", וַיִּתְחִיל לְבַדֵּק הַיֵּטֵב :

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ
הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ
עַל בְּעוֹר חֲמִץ :

לפני הבטול יאמר [מלשון חכמים מ"ד]:

לְשֵׁם יְחִוּד קִדְּשָׁא בְּרִידָה הוּא
וְשְׂכִינְתָהּ, בְּדַחִילוֹ וּרְחִימוֹ וּרְחִימוֹ
וְדַחִילוֹ, לִיַּחְדָּא שֵׁם אוֹת יי וְאוֹת ה' ה'י
בְּשֵׁם אוֹת וי וְאוֹת ה', בְּיַחְדָּא שְׁלִים
בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל, לְאַקְמָא שְׂכִינְתָא
מֵעַפְרָא וּלְעֵלוֹי שְׂכִינְתָא עֲזָנוּ, הֲרִינֵי
מְקִיִּים מִצְוֹת עֲשֵׂה דְרַבָּנָן לְבַטֵּל שְׂאוּר
וְחֲמִץ בְּלִיל אֲרַבְּעָה-עָשָׂר בַּחֲדָשׁ נִיסָן.
כְּדִי לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרֵנוּ וְלַעֲשׂוֹת
רְצוֹן בּוֹרְאֵנוּ, לְתַקּוֹן שְׂרֵשׁ מִצְוָה זוֹ
בְּמָקוֹם עֲלִיוֹן :

וַיְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
וְאֵלֵהֶי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂתַהֲיָה חֲשׁוּבָה
וּמְקַבֵּלַת וּרְצוּיָה לְפָנֶיךָ מִצְוָה זוֹ.
וַיַּעֲלֵה לְפָנֶיךָ כְּאֵלוֹ כְּוִנְתִּי בְּכָל הַכְּוִנּוֹת
הַרְאוּיוֹת לְכוּן בְּמִצְוָה זוֹ. וְאַתָּה הָאֵל

הַגְּדוֹל הַגְּבוּר וְהַנּוֹרָא, "עוֹרְרָה אֶת
גְּבוּרְתְּךָ, וּלְכֹה לִישׁעֲתָה לָּנוּ" (תְּהִלִּים פ',
ג). וְתַבְטִיל כַּחוֹת הַטְּמֵאָה וְהַקְּלָפָה.
וְכָל אוֹיְבֶיךָ וְכָל שׁוֹנְאֵיךָ, מְהֵרָה
יִפְרֹתוּ. וּמַלְכוּת הַרְשָׁעָה מְהֵרָה תִּעְקָר
וְתִשָּׁבֵר וְתִכָּלֵם וְתִכְנִיעַם וְתִשְׁמִידֵם
בְּמֵהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְהִסֵּר מִמֶּנּוּ יָגוֹן
וְאֲנָחָה. וּמֶלֶךְ עָלֵינוּ מְהֵרָה אֲתָה יְהוָה
לְבַדְּךָ בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים בְּצַדִּיק
וּבְמִשְׁפָּט. וְאֶת צַמַּח דָּוִד עַבְדְּךָ מְהֵרָה
תִּצְמִיחַ, וְקִרְנוֹ תָרוּם בִּישׁוּעֲתְךָ. כִּי
לִישׁוּעֲתְךָ קוִינּוּ כָּל הַיּוֹם. "יְהִיו לְרָצוֹן
אֲמָרֵי פִי וְהִגִּיוֹן לְבִי לְפָנֶיךָ, יְהוָה צוּרֵי
וְגֹאֲלֵי" (תְּהִלִּים יט, טו) : "וְיִהְיֶה נַעַם אֲדָנִי
אֶלְהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יַדֵּינוּ כּוֹנֵנָה
עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יַדֵּינוּ כּוֹנֵנָהוּ" (שָׁם צ, יז) :

וְאַחַר כֵּן יֵאמֶר בְּקוֹל רִם שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים :

**כָּל חַמִּירָא דְאַכָּא בְּרִשׁוּתֵי. דְלֹא
חֲזִיתִיה וְדְלֹא בִיעַרְתִּיה, לְבַטִּיל וְלִהְיוּ
כְּעַפְרָא דְאַרְעָא:**

וְאִם אֵינּוּ מִבֵּין לָשׁוֹן אֲרָמִית יֹאמֵר: כָּל חֲמֵץ וְשֹׂאֵר שְׂיֵשׁ
בְּרִשׁוֹתַי, שְׂלֵא רְאִיתִיו וְשְׂלֵא בְעֵרְתִּיו, יִתְבַטֵּל
וְיִהְיֶה בְּעֵפֶר הָאָרֶץ.

אַחֲרֵי הַבְּטוּל יֹאמֵר תְּפִלָּה זוֹ [מִלְשׁוֹן חֲכָמִים עַמִּי מִי"ה]:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ, שְׁתַּתֵּן לָנוּ כַּח וְיִכְלֹת וְעֶזֶר
וְסִיוֵעַ, לְפִשְׁפִּשׁ בְּנִגְעֵי בֵּיתִי הַנִּפְּשׁ אֲשֶׁר
נִוְאלָנוּ בְּעֵצַת יְצִירָנוּ הָרָע:

אָנָּה יְהוָה, הַפְּרַד נָא מֵעֲלֵינוּ צַד הָרָע
שְׁבִיִצֵר הָרָע, וְתִזְכְּכֵנוּ וְתִלְבַּבְנוּ בְּכַח
הַיִּצֵר הַטּוֹב. הִשְׁיבֵנוּ אָבִינוּ לְתוֹרָתְךָ.
וְקַרְבָנוּ מִלְּכָנוּ לְעִבּוּדְתְךָ. וְהַחֲזִירֵנוּ
בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ. וְתִרְפָּא אֶת
מְאֵתֵינוּ וְאֲרַבְעֵינוּ וְשִׁמוּנָה אֵיבָרֵינוּ,
וְשִׁלֵּשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וְחֲמִשָּׁה גִידֵינוּ
שֶׁל נַפְשֵׁנוּ, וְשֶׁל גּוּפֵנוּ, רְפוּאָה שְׁלֵמָה.
וְהַעֲלֵה אֲרוּכָה וּמִרְפָּא לְכָל תַּחֲלוּאֵינוּ
וְלְכָל מַכְאוּבֵינוּ וְלְכָל מַכּוֹתֵינוּ. כִּי אֵל
מְלֶכֶךְ רּוֹפֵא רַחֲמָנוּ וְנֶאֱמָן אַתָּה. "עֲזָרֵנוּ
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל דְּבַר כְּבוֹד שְׁמֶךָ"
(תְּהִלִּים ע"ט, ט).

אֶפְלוּ מִכָּל שְׁהוּא, בְּשָׁנָה זוֹ וּבְכָל שָׁנָה
וְשָׁנָה הַבָּאָה עָלֵינוּ לְחַיִּים טוֹבִים
וְלְשָׁלוֹם, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן. "יְהִי
לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהִגִּיוֹן לְבִי לְפָנֶיךָ,
יְהוָה צוּרֵי וְגֹאֲלֵי."

סדר בעור חמץ

לפני שרפת החמץ יאמר בקשה זו [מלשון חכמים עמי מ"ו]:

לְשֵׁם יְחִוּד קְדוּשָׁא בְּרִידָה הוּא
וְשְׂכִינְתָהּ, בְּדַחֲלוֹ וְרַחֲמוֹ וְרַחֲמוֹ
וְדַחֲלוֹ, לְיַחְדָּא שְׁמֵי אֱוֹת יי וְאֱוֹת הִי
בְּשֵׁם אֱוֹת וי וְאֱוֹת הִי בְּיַחְוּדָא שְׁלִים
בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל, לְאַקְמָא שְׂכִינְתָא
מֵעַפְרָא וְלַעֲלוֹי שְׂכִינְתָא עֵזְנוּ, הִרִינִי
מוֹכֵן וּמְזִמֵן לְקַיִם מְצוֹת בְּעוֹר חָמֵץ
בְּשִׂרְפָה, לְשִׂרְפוֹ בְּיוֹם אֲרַבְעָה-עָשָׂר
לְחֹדֶשׁ נִסָּן, כְּדִי לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ
לְיוֹצְרֵנוּ וְלַעֲשׂוֹת רָצוֹן בּוֹרְאֵנוּ. וְיְהִי
רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי

אבותינו, שתהיה חשובה ומקבלת
ורצויה לפניך מצוה זו, ויעלה לפניך
כאלו פונתי בכל הפונות הראויות
לכון במצוה זו של שרפת החמץ,
ויעלה לפניך כאלו קימנו מצות
"פסילי אלהיהם תשרפון באש"
(דברים ז, כה). ותבער לחות הטמאה
והקלפה. וכל אויביך וכל שונאיך
מהרה יפרתו. ומלכות הרשעה מהרה
תעקר ותשבר ותכלם ותכניעם
ותשמידם במהרה בימינו:

על כן נקוה לך יהוה אלהינו לראות
מהרה בתפארת עזך. להעביר גלולים
מן הארץ והאילים פרות יפרתו.
לתקן עולם במלכות שדי וכל בני
בשר יקראו בשמך, להפנות אליך כל
רשעי ארץ. יפירו וידעו כל יושבי
תבל. כי לך תכרע כל ברך תשבע כל
לשון. לפניך יהוה אלהינו יכרעו ויפלו
ולכבוד שמך יקר יתנו. ויקבלו כלם
את על מלכותך. ותמלך עליהם

מִהָרָה לְעוֹלָם וָעֶד. כִּי הַמַּלְכוּת שְׁלֶךְ
הִיא. וְלְעוֹלָמִי עַד תִּמְלֹךְ בְּכָבוֹד.
כַּפְתּוֹב בְּתוֹרַתְךָ (שְׁמוֹת טו, יח) : "יְהוָה
יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד" : וְנֹאמַר (זְכַרְיָה יד, ט) :
"וְהָיָה יְהוָה לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ, בַּיּוֹם
הַהוּא יְהִי יְהוָה אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד" :

וְיִשְׂרָאֵל הַחֲמִיץ וְאַחַר כֵּן יִבְטְלוּנוּ, וְלִפְנֵי תִבְטוּל יֵאמַר בְּקִשָּׁה זוֹ [מִלְשׁוֹן
חֲכָמִים עַמִּי מ"ז] :

לְשֵׁם יְחִוּד קִדְשָׁא בְּרִידָה הוּא
וְשְׂכִינְתָהּ, בְּדַחֲלוֹ וְרַחֲמוֹ וְרַחֲמוֹ
וְדַחֲלוֹ, לְיַחְדָּא שֵׁם אוֹת יי וְאוֹת ה' י
בְּשֵׁם אוֹת וי וְאוֹת ה' בְּיַחְוּדָא שְׁלִים
בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל, לְאַקְמָא שְׂכִינְתָא
מֵעַפְרָא וְלַעֲלוֹי שְׂכִינַת עֲזָנוּ, הֲרִינִי
מוֹכֵן וּמְזִמֵן לְקִים מְצוֹת עֲשֵׂה מִן
הַתּוֹרָה לְבַטֵּל שְׂאוֹר וְחֲמִץ בַּיּוֹם
אַרְבַּעַה-עָשָׂר בְּחֻדְשׁ נִיסָן, כְּמוֹ שְׂצוֹנוֹ
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה (שְׁמוֹת
יב, טו) : "אֵךְ בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן תִּשְׁבִּיתוּ
שְׂאֹר מִבֵּיתְכֶם". כְּדִי לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ
לְיוֹצְרֵנוּ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹן בּוֹרְאֵנוּ :

וַיְהִי רָצוֹן מִלְּפָנָיִךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׁתַּהֲיֶה חֲשׁוּבָה
וּמְקַבֶּלֶת וּרְצוּיָה לְפָנֶיךָ מִצָּוָה זוֹ שֶׁל
בֶּטוּל שְׂאֹר וְחֵמֶץ בַּיּוֹם זֶה. וַיַּעֲלֶה
לְפָנֶיךָ כָּאֵלוֹ כְּוִנָּתִי בְּכֹל הַכְּוִנּוֹת
הָרְאוּיֹת לְכַוֵּן בְּמִצְוָה זוֹ:

וְאַתָּה הָאֵל הַגָּדוֹל הַגְּבוּר וְהַנּוֹרָא,
”עוֹרְרָה אֶת גְּבוּרָתְךָ, וּלְכֵה לִישַׁעֲתָה
לָנוּ”. וְתַבְטֵל כַּחוֹת הַטְּמְאָה וְהַקְּלָפָה
הַנִּקְרָאִים שְׂאֹר וְחֵמֶץ. וְכֹל אוֹיְבֶיךָ
וְכֹל שׁוֹנְאֵיךָ מִהֲרֵה יַכְרֵתוּ. וּמַלְכוּת
הַרְשָׁעָה מִהֲרֵה תַעֲקֹר וְתִשְׁבֵּר וְתַכְלֵם
וְתַכְנִיעַם וְתִשְׁמִידֵם בְּמַהֲרָה בְּיַמֵּינוּ:

וּבְכֹן תֵּן כְּבוֹד לְעַמְּךָ. תִּהְלֶה לִירְאֵיךָ.
וְתִקּוֹה טוֹבָה לְדוֹרְשֶׁיךָ. וּפְתַחֲוֹן פֶּה
לְמִיחֲלִים לָךְ. שְׂמַחָה לְאַרְצְךָ. וְשִׁשׁוֹן
לְעִירְךָ. וְצַמִּיחַת קֶרֶן לְדוֹד עַבְדְּךָ.
וְעַרִיכַת נֵר לְבֹן יֹשֵׁי מְשִׁיחְךָ. בְּמַהֲרָה
בְּיַמֵּינוּ:

וּבִכֹּן צְדִיקִים יִרְאוּ וַיִּשְׁמְחוּ. וַחֲסִידִים
בְּרָנָה יִגִּילוּ. וְעוֹלָתָה תִקְפָּץ פִּיהָ.
וְהַרְשָׁעָה כָּלָה כָּעֶשֶׂן תִּכְלָה. כִּי תַעֲבִיר
מִמִּשְׁלַת זָדוֹן מִן הָאָרֶץ :

וְתִמְלֹךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מִהָרָה עַל
כָּל מַעֲשֵׂיךָ. בְּהַר צִיּוֹן מִשְׁכֵּן כְּבוֹדֶךָ.
וּבִירוּשָׁלַיִם עִיר מְקֻדָּשְׁךָ. כַּפְתוּב
בְּדַבְרֵי קֹדֶשְׁךָ (תְּהִלִּים קמו, י) : "יִמְלֹךְ
יְהוָה לְעוֹלָם אֱלֹהֶיךָ צִיּוֹן לְדָר וְדָר
הַלְלוּיָהּ" : "יְהִיוּ לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי
וְהִגִּיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ. יְהוָה צוּרֵי וְגֹאֲלֵי" :

וְאַחַר כֵּן יֹאמֶר שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים :

**כָּל חַמִּירָא דְאַפָּא בְּרִשׁוֹתֵי. דְחִזִּיתִּיה
וְדָלָא חִזִּיתִּיה. דְּבַעֲרִיתִּיה וְדָלָא
בַּעֲרִיתִּיה. לְבַטִּיל וְלֵהוּי כְּעַפְרָא
דְּאַרְעָא :**

בַּפֵּעַם הַשְּׁלִישִׁית יֹאמֶר הַפְּקֵר כְּעַפְרָא דְאַרְעָא.

וְאִם אֵינּוּ מִבֵּין לְשׁוֹן אֲרַמִּית יֹאמֶר : כָּל חֲמִץ וּשְׂאֹר שְׂיִשׁ
בְּרִשׁוֹתֵי, שְׂרָאִיתִיו וְשָׁלָא רְאִיתִיו, שְׂבַעֲרִיתִיו וְשָׁלָא
בַּעֲרִיתִיו, יִתְבַּטֵּל וְיִהְיֶה כְּעַפְרָא הָאָרֶץ.

ואחר הבטול יאמר בקשה זו [מלשון חכמים עמי מ"ח]:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ, שְׁתַּרְחַם עָלֵינוּ. וְתִשְׁמְרֵנוּ
וְתִצְלֵנוּ מֵאֲסוּר חֲמֵץ אֲפֹלוּ מִכָּל
שָׁהוּא, שָׁנָה זוֹ וְכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, כָּל יְמֵי
חַיֵּינוּ. וּכְשֵׁם שֶׁבְעָרְנוּ הַחֲמֵץ מִבֵּיתֵינוּ
הַיּוֹם הַזֶּה. כֵּן תִּזְכְּנוּ וְתִסְיַעְנוּ לְבַעַר
הַיֵּצֵר הָרַע מִקֶּרְבָּנוּ:

אֲנֵא יְהוָה, הַפְּרֵד נָא מֵעָלֵינוּ צַד הָרַע
שֶׁבַיֵּצֵר הָרַע. וְתִזְכְּנוּ וְתִלְבְּבוּנוּ בְּכַח
הַיֵּצֵר הַטּוֹב. וְתִזְכְּנוּ לְזַכֵּךְ נַפְשֵׁנוּ
וּלְהַאֲרִיךָ בָּהּ וּלְהוֹסִיף בָּהּ כַּח וְהַאֲרִיחַ
גְּדוּלָּה. וּלְהַתְקַשֵּׁר לְמַעַלָּה בְּקִדְשָׁהּ
עָלְיוֹנָה. וְתִמְיֵד תִּשְׁרָה וְתַחוּל עָלֵינוּ
קִדְשָׁהּ הָעָלְיוֹנָה:

קִדְשֵׁנוּ בְּמִצּוֹתֶיךָ. תֵּן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ.
שִׁבְעֵנוּ מִטּוֹבֶךָ. שִׂמַּח נַפְשֵׁנוּ בִּישׁוּעָתֶךָ.
וְטַהַר לְבָבֵנוּ לְעִבְדֶּךָ בְּאֵמֶת. וְתַעֲזָרְנוּ עַל
דְּבַר כְּבוֹד שְׁמֶךָ. וְתַמְלֵא מִשְׁאֲלוֹת
לְבָבֵנוּ לְטוֹבָה לְעִבּוֹדְתֶךָ, אָמֵן כֵּן יְהִי

רָצוֹן. "יְהִי לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהִגִּיוֹן לְבִי
לְפָנֶיךָ, יְהוָה צוּרֵי וְגֹאֲלֵי":

סדר קרבן פסח

בְּזֶמַן שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ קָיָם הָיָה הַפֶּסַח נִשְׁחַט בַּיַּיִד בְּנִיסָן אַחַר תְּמִיד
שֶׁל בֵּין הָעֲרֵבִים. וְעַל כֵּן פָּדִי שִׁישְׁלָמוּ פָּרִים שְׁפָתֵינוּ רָאוּי לְכָל הַיָּרָא
וְחָרַד עַל דְּבַר ה' לְעֶסֶק בְּסֹדֶר קָרְבַּן פֶּסַח בְּזֶמְנוֹ אַחַר תְּפִלַּת מְנוּחָה
שֶׁהִיא נֶגֶד תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֲרֵבִים. וְיַעֲלֶה לוֹ כְּאֵלוֹ הַקָּרִיב קָרְבַּן פֶּסַח
בְּמוֹעֵדוֹ וְיִתְפַּלֵּל לְפָנֵי ה' בּוֹרָא עוֹלָם שְׂיִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה
בְּיָמֵינוּ וְהָא לֵךְ סְדוּרוֹ

רְבוֹן הָעוֹלָמִים אַתָּה צוּיִתָּנוּ לְהַקָּרִיב
קָרְבַּן הַפֶּסַח בְּמוֹעֵדוֹ, בְּאַרְבַּעַה-עָשָׂר
לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן, וְלִהְיוֹת כְּהַנִּים
בְּעִבּוּדְתֶם וְלוֹיִם בְּדוּכָנָם וְיִשְׂרָאֵל
בְּמַעֲמָדָם קוֹרְאִים אֶת הַהֵלֵל. וְעַתָּה
בְּעוֹנוֹתֵינוּ חָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וּבָטַל
קָרְבַּן הַפֶּסַח. וְאִין לָנוּ לֹא כִּהֵן
בְּעִבּוּדְתוֹ וְלֹא לוֹי בְּדוּכָנוּ וְלֹא יִשְׂרָאֵל
בְּמַעֲמָדוֹ, וְנִשְׁלָמָה פָּרִים שְׁפָתֵינוּ. לְכֵן
יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִהְיֶה שִׁיחַ שְׁפָתוֹתֵינוּ

חָשׁוּב לְפָנֶיךָ כְּאֵלוֹ הַקָּרְבָּנוֹ אֶת הַפֶּסַח
בְּמוֹעֲדוֹ וְעַמְדָנוּ עַל מַעְמָדוֹ וְדַבְּרוּ
הַלְוִיִּם בְּשִׁיר וְהִלֵּל לְהוֹדוֹת לַיְיָ. וְאַתָּה
תִּכּוֹנֵן מִקְדָּשְׁךָ עַל מְכוֹנּוֹ, וְנַעֲלֶה
וְנִקְרִיב לְפָנֶיךָ אֶת הַפֶּסַח בְּמוֹעֲדוֹ כְּמוֹ
שֶׁכָּתַבְתָּ עָלֵינוּ בְּתוֹרָתְךָ עַל יַדֵּי מֹשֶׁה
עֲבֹדְךָ כְּאִמּוֹר :

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵּאמֹר : צוּ אֶת
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת קְרָבָנִי
לְחֶמֶי לְאִשֵּׁי רִיחַ נִיחָחִי תִשְׁמְרוּ
לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ : וְאָמַרְתָּ לָהֶם זֶה
הָאִשָּׁה אֲשֶׁר תִּקְרִיבוּ לַיהוָה כְּבָשִׂים
בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם שְׁנַיִם לַיּוֹם עֲלֶה
תְּמִיד : אֶת הַכֶּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה בַבֶּקֶר
וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין הָעֲרֻבִים :
וְעֲשִׂירִית הָאֵיפָה סֵלֶת לְמִנְחָה בְּלוּלָה
בְּשֶׁמֶן כָּתִית רְבִיעֵת הֶהֱיִן : (ויכּוּן בִּשְׁמֵם
תּוֹלִיעַ) עֲלֹת תְּמִיד הָעֲשִׂיָּה בְּהַר סִינַי
לְרִיחַ נִיחָחִי אִשָּׁה לַיהוָה : וְנִסְכּוֹ
רְבִיעֵת הֶהֱיִן לְכֶבֶשׂ הָאֶחָד בְּקֹדֶשׁ הַסֹּד
נִסְדֹּךְ שֶׁכָּר לַיהוָה : וְאֶת הַכֶּבֶשׂ הַשֵּׁנִי

תַּעֲשֶׂה בֵּין הָעֲרָבִים כְּמִנַּחַת הַבֶּקָר
וּכְנִסְכּוֹ תַעֲשֶׂה אִשָּׁה רֵיחַ נִיחַח
לִיהוָה:

דַּבְּרוּ אֶל כָּל עַדַת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
בַּעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ הַזֶּה וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ
שָׂה לְבֵית אָבוֹת שָׂה לְבַיִת: וְאִם יִמְעַט
הַבַּיִת מִהָיֹת מִשָּׂה וְלָקַח הוּא וּשְׂכֵנוֹ
הַקָּרוֹב אֶל בֵּיתוֹ בְּמִכְסַת נַפְשׁוֹת אִישׁ
לְפִי אָכְלוּ תָכוֹסוּ עַל הַשָּׂה: שָׂה תָמִים
זָכָר בֶּן שָׁנָה יִהְיֶה לָכֶם מִן הַכֹּבָשִׁים
וּמִן הָעִזִּים תִּקְחוּ: וְהָיָה לָכֶם
לְמִשְׁמֶרֶת עַד אַרְבַּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֲדָשׁ
הַזֶּה וּשְׁחָטוּ אוֹתוֹ כָּל קָהָל עַדַת
יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעֲרָבִים: וְלָקַחוּ מִן הַדָּם
וְנָתְנוּ עַל שְׁתֵּי הַמְּזֻזוֹת וְעַל הַמִּשְׁקוֹף
עַל הַבָּתִּים אֲשֶׁר יֹאכְלוּ אוֹתוֹ בָּהֶם:
וְאָכְלוּ אֶת הַבָּשָׂר בַּלַּיְלָה הַזֶּה צְלִי אֵשׁ
וּמִצּוֹת עַל מְרוֹרִים יֹאכְלוּהוּ: אֶל
תֹּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא וּבָשָׂל מִבָּשָׂל בַּמַּיִם כִּי
אִם צְלִי אֵשׁ רֹאשׁוֹ עַל כְּרַעְיוֹ וְעַל
קִרְבוֹ: וְלֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֶּקָר

וְהִנּוּתָר מִמֶּנּוּ עַד בֶּקֶר בְּאֵשׁ תִּשְׂרְפוּ:
וְכָכָה תֹאכְלוּ אוֹתוֹ מִתְּנִיכֶם חֲגוּרִים
נְעֲלִיכֶם בְּרַגְלֵיכֶם וּמִקְלָכֶם בְּיַדְכֶם
וְאֶכְלֶתֶם אוֹתוֹ בַּחֲפִזּוֹן פֶּסַח הוּא
לִיהוָה:

הַגָּאוֹן מֵהֲרִיעֵבִיץ הַרְבֵּה לְהַשִּׁיג עַל אֲמִירַת סֵדֶר הַקֶּרֶבַן פֶּסַח שְׁבִסְדֹר
הַיּוֹם וְהַעֲלָה שְׂפָדָה צְרִידָה לֹמֵר

כָּדָה הִיְתָה עֲבוֹדַת קֶרֶבַן פֶּסַח בְּאַרְבָּעָה
עָשָׂר בְּנִיסָן. אֵין שׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ אֶלָּא
אַחַר תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֲרֵבִים, עֶרֶב פֶּסַח
בֵּין בַּחֹל בֵּין בְּשַׁבַּת הִיָּה הַתְּמִיד נִשְׁחַט
בְּשִׁבְעַת יָמִים וּמִחֻצָּה וְקָרֵב בְּשִׁמוֹנָה וּמִחֻצָּה.
וְאִם חָל עֶרֶב פֶּסַח לְהִיּוֹת עֶרֶב שַׁבַּת,
הָיוּ שׁוֹחֲטִין אוֹתוֹ בְּשֵׁשׁ יָמִים וּמִחֻצָּה וְקָרֵב
בְּשִׁבְעַת יָמִים וּמִחֻצָּה, וְהַפֶּסַח אַחֲרָיו: כָּל
אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל אֶחָד הָאִישׁ וְאֶחָד
הָאִשָּׁה, כָּל שְׂיֹכֵל לְהַגִּיעַ לִירוּשָׁלַיִם
בְּשַׁעַת שְׁחִיטַת הַפֶּסַח, חַיֵּב בְּקֶרֶבַן
פֶּסַח. מְבִיאוֹ מִן הַכֶּבֶדִּים אוֹ מִן
הָעֵזִים. זָכָר תְּמִים בֶּן שָׁנָה. וְשׁוֹחֲטוֹ
בְּכָל מְקוֹם בְּעֶזְרָה, אַחַר גִּמְרַת עֲבוֹדַת

תְּמִיד הָעֶרֶב וְאַחַר הַטְּבַת הַנֵּרוֹת. וְאִין
שׁוֹחֲטִין הַפֶּסַח וְלֹא זֹרְקִין הַדָּם וְלֹא
מִקְטִירִין הַחֶלֶב עַל הַחֶמֶץ: שָׁחַט
הַשׁוֹחֵט וְקִבֵּל דָּמוֹ כִּהְיוֹ שֶׁבְרֵאשׁ
הַשׁוֹרֶה בְּכָלִי שָׂרֵת וְנוֹתֵן לַחֲבֵרוֹ
וְחֲבֵרוֹ לַחֲבֵרוֹ, כִּהְיוֹ הַקָּרוֹב אֶצֶל
הַמְּזַבֵּחַ זֹרְקוֹ זְרִיקָה אַחַת כְּנֶגֶד
הַיְסוּד. וְחוֹזֵר הַכָּלִי רִיקוֹן לַחֲבֵרוֹ
וְחֲבֵרוֹ לַחֲבֵרוֹ מִקִּבֵּל אֶת הַמֶּלֶא
וּמִחֲזִיר אֶת הָרִיקוֹן. וְהָיוּ הַכֹּהֲנִים
עֹמְדִים שׁוֹרוֹת וּבִידֵיהֶם בְּזִיכִין שְׁכָלָן
כָּסֶף אוֹ זָהָב, וְלֹא הָיוּ מְעַרְבִים, וְלֹא
הָיוּ לְבִזְיָכִין שׁוֹלִים שְׁלֵא יִנְיָחוּם
וַיִּקְרַשׁ הַדָּם:

אַחַר כֵּן תּוֹלִין הַבְּעָלִים אֶת הַפֶּסַח
בְּאוֹנְקָלִיּוֹת, וּמִפְשִׁיט אוֹתוֹ כָּלוּ
וְקוֹרְעִין בְּטָנוֹ וּמוֹצִיָאִים אִמּוֹרִין.
הַחֶלֶב שֶׁעַל הַקָּרֵב וְיוֹתֵרֵת הַכֶּבֶד וְשֵׁתֵי
הַכָּלִיּוֹת וְחֶלֶב שֶׁעָלִיהוֹן וְהָאֵלִיָּה לְעַמַּת
הָעֶצֶה, נוֹתֵנוּ בְּכָלִי שָׂרֵת וּמוֹלְחוֹן
וּמִקְטִירוֹן הַכֹּהֵן עַל הַמְּעַרְכָּה חֶלְבֵי כָּל

זָבַח וְזָבַח לְבַדּוֹ, בְּחַל בַּיּוֹם וְלֹא בַלַּיְלָה
שֶׁהוּא יוֹם טוֹב. אָבֵל אִם חָל עֶרְב פֶּסַח
בַּשַּׁבָּת מִקְטִירִין וְהוֹלְכִין כָּל הַלַּיְלָה
וּמוֹצֵיא קֶרְבָּיו וּמִמָּחָה אוֹתָן עַד
שְׁמִסִּיר מֵהֶן הַפָּרֶשׁ. שְׁחִיטָתוֹ וְזָרִיקַת
דָּמוֹ וּמַחֲוֵי קֶרְבָּיו וְהַקָּטֹר חֲלָבָיו
דוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת, וְשָׂאֵר עֲנִינָיו אֵין
דוֹחִין :

בְּשַׁלֵּשׁ כְּתוּב הַפֶּסַח נִשְׁחָט, וְאֵין כֶּתֶב
פְּחוּתָה מִשְׁלוֹשִׁים אֲנָשִׁים. נִכְנְסָה כֶּתֶב
אַחַת נִתְמַלְּאָה הָעֶזְרָה נוֹעֲלִין אוֹתָהּ.
וּבְעוֹד שֶׁהֵן שׁוֹחֲטִין וּמִקְרִיבִין וְכֹהֲנִים
תּוֹקְעִין, הַחֲלִיל מִכָּה לְפָנָי הַמְּזַבֵּחַ.
הַלְוִיִּם קוֹרִין אֶת הַהֵלֵל. אִם גָּמְרוּ
קִדְּם שִׁיקְרִיבוּ כָּלֶם, שָׁנוּ. אִם שָׁנוּ,
שִׁלְּשׁוּ. עַל כָּל קָרִיאָה תִּקְעוּ וְהִרְיעוּ
וְתִקְעוּ. גָּמְרָה כֶּתֶב אַחַת לְהַקְרִיב,
פּוֹתְחִין הָעֶזְרָה, יִצְאָה כֶּתֶב רֵאשׁוֹנָה
נִכְנְסָה כֶּתֶב שְׁנִיָּה. נִעְלוּ דִלְתוֹת הָעֶזְרָה.
גָּמְרָה. יִצְאָה שְׁנִיָּה נִכְנְסָה שְׁלִישִׁית.

כְּמַעֲשֵׂה הָרִאשׁוֹנָה כִּדְ מַעֲשֵׂה הַשְּׁנִיָּה
וְהַשְּׁלִישִׁית :

אַחַר שֶׁיָּצְאוּ כָּל־ס, רוֹחֲצִין הָעֶזְרָה
מִלְּכֹלֹכֵי הַדָּם וְאַפְלוּ בַשַּׁבָּת. אַמַּת
הַמַּיִם הֵיטָה עוֹבְרַת בְּעֶזְרָה, כְּשֶׁרוֹצִין
לְהַדִּיחַ הָרִצְפָּה סוֹתָמִין מִקּוֹם יְצִיאַת
הַמַּיִם וְהִיא מִתְמַלֵּאָה עַל כָּל גְּדוֹתֶיהָ,
עַד שֶׁהַמַּיִם עוֹלִין וְצָפִין וּמִקְבָּצִין
אֵלֵיהֶם כָּל דָּם וְלִכְלוּד שֶׁבְּעֶזְרָה. אַחַר
כִּדְ פּוֹתְחִין הַסְּתִימָה וְיוֹצְאִין הַמַּיִם
עִם הַלְּכֹלוּד. נִמְצְאָת הָרִצְפָּה מְנַקָּה,
זֶהוּ כְבוֹד הַבַּיִת: יָצְאוּ כָּל אֶחָד עִם
פְּסָחוֹ וְצָלוּ אוֹתָם. כִּי־צַד צוֹלִין אוֹתוֹ?
מְבִיאִין שֶׁפּוֹד שֶׁל רְמוֹן, תּוֹחֲבוּ מִתּוֹד
פִּיּו עַד בַּיִת נְקוּבָתוֹ, וְתוֹלְהוּ לְתוֹד
הַתְּנֹר וְהָאֵשׁ לְמִטָּה, וְתוֹלְהוּ כְּרָעִיו
וּבְנֵי מַעְיו חוֹצָה לוֹ. וְאִין מְנַקְרִין אֶת
הַפְּסָח כְּשֶׁאֵר בְּשָׂר :

בַּשַּׁבָּת אֵינָן מוֹלִיכִין אֶת הַפְּסָח
לְבַיִתָּם, אֶלֶּא כִּת רִאשׁוֹנָה יוֹצְאִין

בְּפִסְחֵיהֶם וַיּוֹשְׁבִין בְּהַר הַבַּיִת. הַשְּׁנִיָּה
יוֹצְאִין עִם פִּסְחֵיהֶן וַיּוֹשְׁבִין בַּחֵיל.
הַשְּׁלִישִׁית בְּמִקְוֵה עוֹמְדוֹת. חֲשֻׁכָה,
יֵצְאוּ וְצָלוּ אֶת פִּסְחֵיהֶן: כְּשִׁמְקָרִיבִין
אֶת הַפֶּסַח בְּרֵאשׁוֹן מִקְרִיבִין עִמּוֹ
בַּיּוֹם אַרְבַּעָה עָשָׂר זָבַח שְׁלָמִים מִן
הַבֶּקָר אוֹ מִן הַצֹּאן גְּדוֹלִים אוֹ קְטַנִּים
זָכָרִים אוֹ נְקִיבוֹת. וְהִיא נִקְרָאת
חֲגִיגַת אַרְבַּעָה-עָשָׂר. עַל זֶה נֹאמַר
בַּתּוֹרָה וְזָבַחַת פֶּסַח לִיהוָה אֱלֹהֶיךָ
צֹאן וּבֶקָר. וְלֹא קִבְעָה הַכֶּתוּב חוּבָה
אֶלָּא רְשׁוֹת בְּלֶבֶד. מְכַל מְקוֹם הִיא
כְּחוּבָה מִדְּבָרֵי סוּפְרִים כִּדִּי שִׁיָּהָא
הַפֶּסַח נֹאכָל עַל הַשֶּׁבַע:

אֵימָתִי מְבִיאִין עִמּוֹ חֲגִיגָה? בְּזִמַּן
שֶׁהוּא בָּא בַּחֵיל, בְּטַהָרָה, וּבְמוֹעֵט,
וְנֹאכָלֶת לְשָׁנֵי יָמִים וְלֵילָה אֶחָד.
וְדִינָהּ כְּכֹל תּוֹרַת זָבַחֵי הַשְּׁלָמִים,
טְעוֹנָה סְמִיכָה וְנִסְכִּים וּמִתָּן דָּמִים
שְׁתֵּים שֶׁהֵן אַרְבַּע וּשְׁפִיכַת שִׁירִים
לִיסוּד: זֶהוּ סֵדֶר עֲבוֹדַת קָרְבָּן פֶּסַח

וְחִגְיָה שְׁעָמוּ, בְּבֵית אֱלֹהֵינוּ שְׁיִבְנָה
בְּמֵהָרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן :

אֲשֶׁר־י הָעַם שְׁכָכָה לוֹ אֲשֶׁר־י הָעַם
שְׁיִהְיֶה אֱלֹהֵיוּ : אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ, מְלֶכֶד רַחֲמָן רַחֵם עָלֵינוּ, טוֹב
וּמִי־טִיב הַדָּרָשׁ לָנוּ. שׁוּבָה אֵלֵינוּ
בְּהֵמוֹן רַחֲמֶיךָ בְּגִלְלֵ אָבוֹת שְׁעָשׂוּ
רְצוֹנְךָ. בְּנֵה בֵּיתְךָ כְּבֵת־חֶלְקָה וְכוּיִן
מִקְדָּשְׁךָ עַל מְכוֹנוֹ. וְהִרְאֵנוּ בְּבִנְיָנוּ
וּשְׁמִיחָנוּ בְּתַקוּנוֹ. וְהִשָּׁב כְּהַנִּיִּם
לְעַבֹדְתֶם וְלוֹיִם לְשִׁירָם וְלִזְמָרָם
וְהִשָּׁב יִשְׂרָאֵל לְנוֹיָהֶם. וְשֵׁם נַעֲלָה
וְנִרְאָה וְנִשְׁתַּחֲוֶה לְפָנֶיךָ, וְנֹאכַל שָׁם מִן
הַזְּבָחִים וּמִן הַפְּסָחִים אֲשֶׁר יִגִּיעַ דָּמָם
עַל קִיר מִזְבֵּחַךָ לְרָצוֹן : יְהִי לְרָצוֹן
אֲמָרֵי פִי וְהִגִּיוֹן לְבִי לְפָנֶיךָ יְהוָה צוּרֵי
וְגֹאֲלֵי :

וַיֹּאמֶר יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שְׁיִבְנָה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ
בְּמֵהָרָה בְּיָמֵינוּ. וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ :

וְשֵׁם נֶעְבְּדָךְ בִּירְאָה כְּיָמֵי עוֹלָם
וּכְשָׁנִים קִדְמוֹנוֹת :

סגלה נפלאה לאמרה בערב פסח

העֲתִיקָה מִכְתָּבֵי הַקֹּדֶשׁ הַמְקַבֵּל רַבְּנוּ שְׁמִשׁוֹן מְגִיד מְאוֹסְטְרוֹפִלְיָא, הִ' יָקָם דָּמוֹ, סוּד גְּדוֹל וְנוֹרָא כְּתוּב שָׁם, שְׁכַל מִי שְׁמַעִין הַסוּד הַנִּפְלָא הַזֶּה עַל מְכוּנּוֹ, אֶפְלוּ פְּעַם אַחַת בְּשָׁנָה, וּבִפְרֵט בְּעֶרֶב פֶּסַח, מִבְּטָח לוֹ שְׁיִנְצַל בְּאוֹתָהּ שָׁנָה מִכָּשׁוֹל וּמִמִּיתָה מִשָּׁנָה, וְשׁוּם אָדָם לֹא יִמְשַׁל בּוֹ, וְכָל אוֹיְבָיו יִפְלוּ תַחְתָּיו, וְהוּא עַל בְּמוֹתֵימוֹ יִדְרֹךְ, וּבְכָל אֲשֶׁר יִפְנֶה יִצְלִיחַ וּבְכָל עֲסָקָיו יִרְוִיחַ, עַד בִּיאַת הַגּוֹאֵל אִמּוֹ, סְלָה

שְׁלוֹם לְרַבְּנֵי אֶרֶץ, גּוֹדְרֵי גֵדֵר וְעוֹמְדֵים
בְּפֶרֶץ, יִצְיִלִם הִ' מִכְּלִיּוֹן וְחֶרֶץ, כְּלָם
קְדוֹשִׁים אֲשֶׁר הֵמָּה בְּאֶרֶץ, כָּל חַד
לְפִיּוֹם חוֹרְפָה מִקְשָׁה וּמִתְרַץ. אִמּוֹ
סְלָה. בְּתַכְלִית הָעֲנָן מִה שְׁכַתָּב
הָאֶרֶיִי זֵייל בְּקוֹנְטֵרֶס שְׁלוֹ הַנִּקְרָא
פְּלָאוֹת רַבּוֹת. בְּשַׁעַר הַנִּקְרָא יִצְיַאת
מִצְרַיִם, פֶּרֶק ג' דָּף מ"ב ע"א וְזֶה
לְשׁוֹנוֹ :

הִנֵּה כָּבֵד הוֹדַעְתִּיךָ שְׁפִרְעָה נִלְקָה
בְּמִצְרַיִם בְּעֶשֶׂר מִכּוֹת אֱלֹהֵי עַל יְדֵי
שְׁלֶשָׁה אֱלֹפִים וּמֵאֲתֵים וּשְׁמוֹנִים

מִלְאָכֵי חֲבֻלָה, הַמְּמַנִּים בְּשִׁלְשָׁה
רְקִיעִים שֶׁל טִמְאָה, הָאֶחָד נִקְרָא
שָׂרַע. וְהַשֵּׁנִי נִקְרָא **תְּמוּד**. וְהַשְּׁלִישִׁי
נִקְרָא **בִּישָׁהָא**. וְעֲלֵיהֶם הַשֵּׁר הַנִּקְרָא
דְּלִפְקֻט וְעֲלֵיהֶם וְעַל כָּל־הַשֵּׁר
הַנִּקְרָא **תְּקָא** בְּרֵאשִׁית חֲסֵר מִן
הַשְּׁלִישִׁי עֲשָׂרָה וְחֲסֵר מִן הָרְבִיעִי
שְׁשָׁה, וְחֲסֵר מִן הַתְּשִׁיעִי שְׁשָׁה
כַּכָּתוּב:

וְהִנֵּה מֵה שְׁלָקוּ הַמְּצָרִים בְּמְצָרִים
עֲשָׂר מִכּוֹת, וְעַל הַיָּם לָקוּ חֲמִשִּׁים
מִכּוֹת, הַשֵּׁם **שָׁפוּ** שָׁבוּ אָחִז דָּוִד בֶּן
יִשִׁי, וְהַשֵּׁם אָמַר וְהִכָּה. וּמִצַּד הַשֵּׁם
תְּקַל לָקוּ הַמְּצָרִים בְּמְצָרִים אַרְבָּעִים
מִכּוֹת, וְעַל הַיָּם לָקוּ מְאַתִּים וְחֲמִשִּׁים
מִכּוֹת, וּבַמָּה שֶׁהִקְדוּשׁ בָּרוּךְ הוּא
מְכָה בּו מְרַפָּא הַגְּלוּת. מֵה פְּשָׁעוּ וּמֵה
חֲטָאוּ וּמֵה הַמַּעַל אֲשֶׁר מָעְלוּ
אֲבוֹתֵינוּ, לְהִיּוֹת בְּכוֹר הַבְּרִזָּל הַזֶּה, עַד
שֶׁגִּאָּלַם בְּשִׁמּוֹת אֱלֹהֵי דַעֲב **צַדָּא כְּשַׁחַב**
עַד כָּאן לְשׁוֹן הָאֲרִיִּי ז"ל.

וְהִנֵּה מוֹרֵי וְרִבּוֹתַי קְדוֹשֵׁי יִשְׂרָאֵל,
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה פְּלִאִים הֵם, סְתוּמִים
וְחִתּוּמִים וְאִין פּוֹרֵשׁ אוֹתָם. וְכָבֵד
שְׂאֵלוֹנֵי גְדוּלֵי יִשְׂרָאֵל לְבָאֵר לָהֶם
דְּבָרֵי הָאֲרִיִּי זִ"ל וְלֹא הִגִּדְתִּי. וּמִגְדֹּל
אֶהְבֵּת מוֹרֵי וְרִבּוֹתַי אֲגַלֶּה רָז זֶה
שֶׁנִּתְגַּלָּה לִּי בַחֲלוּם לַיְלָה, וְעַכְשָׁו
אֲגַלֶּה הַדְּבָר בְּרִמּוֹז לְפָנַי כְּבוֹד תּוֹרַתָם
וְהוּא רַחוּם יְכַפֵּר:

וְזֹאת הָעֲנִין מֵה שֶׁכָּתַב הָאֲרִיִּי זִ"ל,
שֶׁפָּרְעָה נִלְקָה בְּמִצְרַיִם עֶשֶׂר מִכּוֹת
וְכוּי פּוֹנְתוֹ כָּד, כִּי אָמְרוּ בְּעַלְי קַבְּלָה
מִעֲשִׂית, שֵׁישׁ שְׁלֶשָׁה אֲלָפִים וּמֵאֲתַיִם
וּשְׂמוֹנִים מִלְּאָכִי חֲבָלָה הַמְּמִנִים
לְהַכּוֹת אֶת הָרְשָׁעִים וְלְהַעֲנִישָׁם
בְּגִיהָנָם וּלְטַהֵרָם מִעֲוֹנוֹתֵיהֶם. וְעַל
זֶה נֶאֱמַר: "וְלִהְיוּ בְּאֶגְרֹף רָשָׁע", כִּי
אֶגְרֹף, רִמּוֹז שְׁלֶשָׁה אֲלָפִים מֵאֲתַיִם
וּשְׂמוֹנִים וְעַל יָדָם נִלְקָה גַם פְּרָעָה
הָרְשָׁע. וְאוֹמֵר אֲנִי הַכּוֹתֵב שֶׁזֶהוּ סוּד

נִפְלָא כַּאֲשֶׁר הוּא נִכְתָּב בְּמִנְיָן
וּבְמִסְפָּר :

דָּם צִפְרִידַע כְּנִס עָרַב דְּדַבַּר שְׁחִין בְּרִיד
אַרְבֵּה חֲשָׁד מִפֶּת בְּכֵרוֹת :

אֵלוֹ עֶשֶׂר מִכּוֹת כַּאֲשֶׁר כָּתַבְתִּי אוֹת
בְּאוֹת. עֲלִיהֶם שְׁלֵשָׁה אֲלָפִים וּמֵאוֹת
וּשְׁמוֹנִים מֵלָאֲכִי חֲבָלָה הַמְּמִנִים
לְטִהַר אֶת הַרְשָׁעִים וְהוּא פֶּשֶׁט נִפְלָא
עֵין לֹא רָאִתָּה :

וְהִנֵּה הַחֲשֻׁבוֹן מְכֻוֵן כַּאֲשֶׁר נִכְתָּב כְּנִס
חֲסִיר יוֹיִד. גַּם עָרַב חֲסִיר וְאִ"ו. גַּם
חֲשָׁד חֲסִיר וְאִ"ו. וְאִזְ הַחֲשֻׁבוֹן מִמֶּשׁ.
לֹא פָחוֹת וְלֹא יוֹתֵר מִשְׁלֵשָׁה אֲלָפִים
וּמֵאוֹת וּשְׁמוֹנִים מֵלָאֲכִי חֲבָלָה
שְׁמַעֲנִישִׁים אֶת הַרְשָׁעִים. וְהִינוּ מֵה
שְׁכָתַב הָאֲרִי"י ז"ל "כְּכַתּוּב", פְּרוּשׁ :
כְּכַתּוּב בְּסִפְר תּוֹרָה. וְלֹא כַּאֲשֶׁר כְּכַתּוּב
בְּסִדּוּרִים וּבַעַל הַהֲגָדָה. כִּי שֵׁם נִכְתְּבוּ
כֻלָּם מִלְּאִים. אֶלָּא צָרִיךְ לְהִיּוֹת חֲסִיר
כְּמוֹ שְׁכָתַב בְּסִפְר תּוֹרָה. וְגַם רַבִּי

יְהוּדָה לֹא כָתַב סִימָנִים כְּלָם רַק
רְאֵשֵׁי תַבּוֹת. דְּצִי"ד עַד י"ש בְּאַחֲיִיב כְּמוֹ
שְׁכַתְּב הָרַב יְצַחֵק אַבְרָבְנָאֵל וְכְמוֹ
שְׁכַתְּבֵתִי לְעִיל :

וְהֵינּוּ מַה שְׁכַתְּב הָאֲרִי"י ז"ל. בְּרֵאשִׁית
חֲסִיר מִן הַשְּׁלִישִׁי עֲשָׂרָה. פְּרוּשׁ : מִכָּה
שְׁלִישִׁית שְׁהִיא כְּנִס חֲסִיר יו"ד. מִן
הָרַבִּיעִי שְׁשָׁה, שְׁהִיא מִכַּת עָרַב גַּם
חֲסִיר וְאִיו. וְחֲסִיר מִן הַתְּשִׁיעִי שְׁשָׁה,
שְׁהִיא מִכַּת חֲשָׁד גַּם כֵּן חֲסִיר וְאִיו :
וַיֵּמָר שְׁאָמַר "כְּכַתּוּב", רוּצָה לֹאמַר
שְׁכֵן כְּתוּב בְּסִפְר תּוֹרָה כְּנִזְכָּר לְעִיל :

וְזֶהוּ סוּד אֵלּוּ עֲשָׂר מִכּוֹת שְׁהִבִיא
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּמִצְרַיִם מְכֻוֹן
מִמֶּשׁ שְׁלֶשָׁה אֲלָפִים וּמֵאֲתַיִם
וּשְׁמוֹנִים מֵלָאֲכִי חֲבָלָה שְׁהַכּוּ אֶת
פְּרַעֲה וְאֶת הַמִּצְרַיִם בְּמִצְרַיִם.
הַמִּמְנִים בְּאֵלּוּ שְׁלֶשָׁה רְקִיעִים אֶחָד
נִקְרָא שֶׁרַע וְאֶחָד נִקְרָא תַמוּד וְאֶחָד
נִקְרָא בִישָׁהא גַּם בְּזֶה יֵשׁ סוּד גְּדוֹל

וְנִפְלְא, אֵלֹהֵי שְׁלֹשֶׁת אֱלֹהִים וּמֵאֵתֵיךְ
וְשִׁמוֹנִים מִחֲנוֹת שֶׁהִכּוּ אֶת פְּרֻעָה וְאֶת
הַמִּצְרִיִּים בְּמִצְרַיִם כְּאֲמֹר, שְׁמִמְנוּ
בְּאֵלֹהֵי שְׁלֹשָׁה רְקִיעִים שֶׁל טִמְאָה,
אָמַר לָנוּ הַכֶּתוּב סוּד נִפְלָא וְנוֹרָא.
וְתִקֵּן הַמַּגִּיד כְּמוֹ שֶׁשָּׁנָה. אֵלֹהֵי עֶשֶׂר
מִכּוֹת שֶׁהֵבִיא שְׁבָאֵלֹהֵי שְׁלֹשׁ תִּבּוֹת
נְרַמְזִים הַשְּׁלֹשָׁה רְקִיעִים שֶׁל טִמְאָה.
וְשְׁלֹשֶׁת אֱלֹהִים וּמֵאֵתֵיךְ וְשִׁמוֹנִים
מִלְּאֲכֵי חֲבֻלָּה, שֶׁהִכּוּ אֶת פְּרֻעָה וְאֶת
הַמִּצְרִיִּים בְּמִצְרַיִם כְּמִנִּין עֶשֶׂר מִכּוֹת:
דְּהִינּוּ עֶשֶׂר אוֹתִיּוֹת שְׂרַע מִכּוֹת
אוֹתִיּוֹת תְּמוּךְ שֶׁהֵבִיא אוֹתִיּוֹת
בִּישָׁהא רְמֵז לְאֵלֹהֵי שְׁלֹשָׁה רְקִיעִים שֶׁל
טִמְאָה. שְׁבָהֶם יֵשׁ מְמַנִּים כְּמִנִּין
שְׁלֹשָׁה אֱלֹהִים וּמֵאֵתֵיךְ וְשִׁמוֹנִים
מִלְּאֲכֵי חֲבֻלָּה מִמֶּשׁ, כְּמִנִּין עֶשֶׂר מִכּוֹת
דָּם צִפְרֻדֵּעַ וְכוּ', וְהֵם שֶׁהִכּוּ אֶת פְּרֻעָה
וְאֶת הַמִּצְרִיִּים בְּמִצְרַיִם, כִּי מִלְּאֲכֵי
חֲבֻלָּה מְמַנִּים לְהַכּוֹת אֶת הָרְשָׁעִים
לְטַהֵרם מֵעֲוֹנוֹתֵיהֶם כְּאֲמֹר, וְעַל יָדוֹ

הִכָּה אֶת פַּרְעֹה וְאֶת הַמִּצְרַיִם
בְּמִצְרַיִם מִנִּין עֶשֶׂר מִכּוֹת אֱלֹהִים, וְהוּא
פָּלֵא גָדוֹל:

וַיְמַה שְּׁכַתְּב הָאֲרִיִּי זִי"ל וְעֲלִיהֶם הַשֵּׁר
דלפקט כּוֹנְנָתוֹ הוּא שְׁשֵׁם זֶה, שְׁרֵשׁוֹ
יוֹצֵא מִמֶּלֶת הַמִּצְרַיִם וְהִינּוּ שְׁשֻׁלְשָׁה
רְקִיעִים הֵם, עֶשֶׂר מִכּוֹת שֶׁהֵבִיא
וּכְפִרוֹשׁ הַגָּאוֹן וְנִמְשָׁד עַל הַמִּצְרַיִם
הוּא שֵׁם דלפקט בְּאוֹתֵיזוֹת הַקּוֹדְמוֹת
לְאוֹתֵיזוֹת הַמִּצְרַיִם. וְהַמִּיִּם אַחֲרוֹנָה,
הֵיא מִיִּם הָרַבּוּי וְאִינָה מִן הַשֵּׁרֶשׁ.
וְרִמּוֹ לְזֶה הַמַּגִּיד בְּמֵאמָר "אֱלֹהִים עֶשֶׂר
מִכּוֹת שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל
הַמִּצְרַיִם בְּמִצְרַיִם", כְּלוּמָר
הָאוֹתֵיזוֹת שֶׁהֵם קוֹדְמוֹת עַל אוֹתֵיזוֹת
הַמִּצְרַיִם:

וַיְמַה שְּׁכַתְּב הָאֲרִיִּי זִי"ל וְעֲלִיהֶם וְעַל
כָּלֶם הַשֵּׁר הַנִּקְרָא תִקָּא כּוֹנְנָתוֹ כִּי
רְאֵשִׁי תִבּוֹת שֶׁל אֱלֹהִים עֶשֶׂר מִכּוֹת דְּצִ"ד
עַדִּי שׁ בַּאחֲ"ב בְּגִימְטְרִיא תִקָּא כְּמִנִּין

הַשֵּׁר מִמֶּשׁ וּכְמִנִּין אֲשֶׁר וְזֶהוּ סוּד
כְּוִנַּת הַכְּתוּב בְּסֵדֶר בֵּא, וּלְמַעַן תִּסְפָּר
בְּאַזְנֵי בְּנֵךְ וּבֶן בְּנֵךְ אֶת אֲשֶׁר
הִתְעַלְלִיתִי בְּמִצְרַיִם, אֲשֶׁר דִּיקָא
שֶׁהוּא כְּמִסְפָּר תְּקָא וְכִיּוֹצֵא בּוֹ הַרְבֵּה
פְּסוּקִים אֶלֶף, שְׁמוֹרִים עַל זֶה לְסוּד
אֲשֶׁר כְּמִנִּין רְאִשֵׁי תִבּוֹת שֶׁל עֶשֶׂר
מִכּוֹת כְּמוֹ שֶׁבְּאַרְנוֹ וַיֵּשׁ לָנוּ בְּזֶה
סוּדוֹת נִפְלְאִים וּכְבוֹד אֱלֹהִים הַסֵּתֵר
דְּבָר :

וּמָה שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ הָאֲרִי"י ז"ל הַשֵּׁם
שֶׁבוֹ אָחִז דְּוִיד בֶּן יֵשׁי, וְהַשֵּׁם
אָמַר וְהִכָּה אוֹתָם בְּמִצְרַיִם עֶשֶׂר
מִכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ חֲמִשִּׁים מִכּוֹת.
וְהַשֵּׁם תִּקַּל אָמַר וְהִכָּה אוֹתָם
בְּמִצְרַיִם אַרְבָּעִים מִכּוֹת. וְעַל הַיָּם
לָקוּ מֵאֲתֵיִם מִכּוֹת. וְהַשֵּׁם אֲשַׁעֲה
אָמַר וְהִכָּה אוֹתָם בְּמִצְרַיִם חֲמִשִּׁים
מִכּוֹת. וְעַל הַיָּם לָקוּ מֵאֲתֵיִם וְחֲמִשִּׁים
מִכּוֹת כְּוִנַּתוֹ לְסוּד נִפְלְאָ וְנוֹרָא :

פְּלוּגָתָא דְרַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי. וְרַבִּי
אֶלְיָעָזָר וְרַבִּי עֶקִיבָא הַמְזֻכָּר בְּהַגְדָּה
רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי אוֹמֵר מִנֵּין וְרַבִּי
אֶלְיָעָזָר אוֹמֵר מִנֵּין וְרַבִּי עֶקִיבָא אוֹמֵר
מִנֵּין וְזֶהוּ שְׁכַתְּבַתְּ הָאֲרִיִּי זִי"ל וְהַשֵּׁם
שְׁפוּ אָמַר וְהִכָּה אוֹתָם בְּמִצְרַיִם עֶשֶׂר
מִכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ חֲמִשִּׁים מִכּוֹת
רִמְזוּ לְרַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי. כִּי רַבִּי יוֹסִי
הַגְּלִילִיִּי בְּגִימְטְרִיא שְׁפוּ וּמָה שְׁכַתְּבַתְּ
שְׁבוּ אַחַז דָּוִד בֶּן יִשִׁי רִמְזוּ גַם, דְּוִיד
בֶּיַן יִשִׁי. גִּימְטְרִיא שֵׁם שְׁפוּ שְׁבָאוֹתוֹ
הַשֵּׁם דְּוִקָא בָּא דָּוִד בֶּן יִשִׁי, וְרִמְזוּ גַם
כֵּן מָה שְׁכַתְּבַתְּ בִּסְפָר סוּדֵי רָזָא שְׁרַבִּי
יוֹסִי הַגְּלִילִי נִיצוּץ דָּוִד בֶּן יִשִׁי. וְזֶה
הַשֵּׁם הִכָּה אוֹתָם. וּמִצַּד הַשֵּׁם תַּקַּל
לָקוּ הַמִּצְרַיִים בְּמִצְרַיִם אַרְבָּעִים
מִכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ מֵאֲתִים מִכּוֹת,
רִמְזוּ לְסוּד רַבִּי אֶלְיָעָזָר. בְּגִימְטְרִיא
תַּקַּל וְהִינוּ רַבִּי אֶלְיָעָזָר אוֹמֵר דְּוִקָא
שֶׁהוּא שֵׁם תַּקַּל לָקוּ הַמִּצְרַיִים
בְּמִצְרַיִם אַרְבָּעִים מִכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ

מֵאֲתֵיּם מִכּוֹת וּמָה שֶׁכָּתַב הַשֵּׁם
אֲשַׁעֲה לָקוּ בְּמִצְרַיִם חֲמִשִּׁים מִכּוֹת
וְעַל הַיָּם לָקוּ מֵאֲתֵיּם וְחֲמִשִּׁים מִכּוֹת
רָמַז לְסוּד רַבִּי עֲקִיבָא שֶׁהוּא
בְּגִימְטְרִיא אֲשַׁעֲה עִם הַכּוֹלֵל שֶׁהַשֵּׁם
הַזֶּה אָמַר שֶׁיִּכּוּ הַמִּצְרַיִים בְּמִצְרַיִם
חֲמִשִּׁים מִכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ מֵאֲתֵיּם
וְחֲמִשִּׁים מִכּוֹת הָרִי מְרַמְזִים אֱלוֹ
שְׁלֹשָׁה שִׁמּוֹת שֶׁפּוֹתֵק אֲשַׁעֲה בְּאֱלוֹ
הַשְּׁלֹשָׁה תִּנְאִים רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי
בְּגִימְטְרִיא אֲשַׁעֲה וְהוּא סוּד נִפְלָא
רָזָא דְרָזִין סְתָרָא דְסְתָרִין הִינוּ כְּאֲשֶׁר
כָּתַבְתִּי לְמַעַלְתָּ כְּבוֹדָם וְהוּא רַחוּם
יִכְפֹּר עִוֹן :

וּמָה שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ הָאֲרִיִּי ז"ל בְּמָה
שֶׁהִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא מִכָּה, בּוֹ מְרַפָּא
הַגְּלוּת, מָה פִּשְׁעוּ וּמָה חָטְאוּ אֲבוֹתֵינוּ
וְכוּי כְּוִנְתּוֹ, בְּאֱלוֹ עֲשֶׂר מִכּוֹת שֶׁהֵם
דַּצַּד עֲדַשׁ בֶּאֱחָב נְרַמְזִים בְּאֱלוֹ
אוֹתֵינּוּ סוּד וְטַעַם יְרִידַת אֲבוֹתֵינוּ
לְמִצְרַיִם כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְתִּי לְמַעַלְתָּ כְּבוֹדָם

וְהִנֵּה בְּאֵלֹי הַמִּכּוֹת הִכָּה אוֹתָם וִירָפָא
אוֹתָנוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְהִכָּה בָּהֶם
מִכָּה רַבָּה אֶצְבַּע אֱלֹהִים הִיא, וּמִן
הַמִּכָּה עֲצָמָה בָּאָה רְפוּאָה לְיִשְׂרָאֵל
שְׂגָאֲלָם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וּכְמוֹ
שְׂכַתְבְּתִי. וּמָה שְׂכַתְב, מַה פִּשְׁעוּ וְכוּי
רוּצָה לוֹמַר בְּאֵלֹי הַמִּכּוֹת נִרְמַז הַחֲטָא
שֶׁל אֲבוֹתֵינוּ שְׂגָרַם יְרִידַת מִצְרַיִם וַיֵּשׁ
לָנוּ סוּד נִפְלָא וְנוֹרָא לְתַרְצַ קְשִׁיָּא זֶה
מַה שֶׁהִקְשׁוּ מֵעֲלֵת כְּבוֹדָם עָלַי, אֲבָל
גַּם זֶה נִיחָא כַּאֲשֶׁר כְּתַבְתִּי לְמַעְלָתָם,
נִפְלָאִים מִתּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה וְהִטְהוֹרָה.
וּמָה שְׂכַתְב הָאֲרִיִּי זִ"ל שֶׁהַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא גָּאֵל אוֹתָנוּ בְּשִׁמוֹת אֱלֹהֵינוּ
דַּעַב צַדָּא כַּשְׁחַב כְּפִנְתָּנוּ כִּי הָאוֹתִיּוֹת
הָרְאוּשׁוֹנוֹת שֶׁל דַּצְךְ עַדֶּשׁ בֵּאחַב הֵם
דַּעִיב וְהָאוֹתִיּוֹת הַשְּׁנִיּוֹת הֵם צַדִּיא
וְהָאוֹתִיּוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת הֵם **כַּשְׁחִיב**
וְנִרְמְזִים בְּאֵלֹהֵינוּ הַשְּׁלֶשָׁה שִׁמוֹת
הָרְפוּאָה שְׂרָפָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
לְיִשְׂרָאֵל שְׂגָאֵל אוֹתָנוּ בָּהֶם, הָרִי

בְּאוֹתָן הַמִּכּוֹת שֶׁהֵכּוּ בָּהֶם הַמְצָרִים
נִרְמְזִים הַגְּאֵלָה וְהַרְפוּאָה לְיִשְׂרָאֵל.
וַיְהִי רַעְוָא לְפָנַי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
שֶׁיִּרְאֵנוּ בִּיאַת מְשִׁיחֵנוּ בְּמַהֲרָה
בְּיָמֵינוּ, עִם הַמַּלְאָכִים הַשְּׂיִכִּים
לְגַאֲלָה. וַיְקַיֵּם בָּנוּ מְקָרָא שְׂכָתוּב:
כִּי־מִי צִאתָךְ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם אֲרָאנוּ
נִפְלְאוֹת, אָמֵן נֶצַח סְלָה:

סדר מ"ב מסעות

כְּתָבוּ הַמְקַבְּלִים ז"ל: כְּדִי לְהַנְצִיל הָאָדָם מִמְקָרִים רָעִים, וּבְפָרְט מְחֻלֵי
הַמַּגָּפָה, יוֹעִיל מְאֹד אֲמִירַת הַמַּסְעוֹת, וְלָכֵן נוֹהֲגִים בְּעָרֵב פֶּסַח לְלַמֵּד
קְרִיאָה זוֹ

רַעְמָסִס. (א) סְכוֹת (ב) אֲתָם (ג) פִּי
הַחִירַת (ד) מָרָה (ת) אֵילָמָה: (צ) יַם
סוּף: (ק) מְדַבֵּר סִין. (ר) דְּפָקָה. (ע)
אֶלוֹשׁ. (ש) רְפִידָם. (ט) מְדַבֵּר סִינִי: (נ)
קְבֵרַת הַתְּאֹנָה. (ו) תְּצִרַת. (ג) רְתֵמָה. (ד)
רַמֵּן פָּרָץ. (ו) לְבָנָה. (כ) רְסָה: (ש)
קְהֵלְתָה. (ב) הַר שֶׁפָּר. (ט) תְּרָדָה. (ר)
מְקַהֲלַת. (צ) תְּחַת. (ת) תְּרַח: (ג) מְתִקָּה.
(ח) חֲשֵׁמְנָה. (ק) מִסְרוֹת. (ב) בְּנֵי יַעֲקֹן.

(ט) חֹר הַגְּדָגְד. (נ) יִטְבְּתָהּ : (ע) עֵבְרָנָה. (י)
עֶצֶן גָּבַר. (ג) קָדַשׁ. (ל) הָר הָהָר. (פ)
צִלְמָנָה. (ז) פּוֹנֵן : (ק) אֵבֶת. (ש) עֵי
הָעֵבְרִים. (ק) דִּיבֹן גָּד. (ו) עֵלְמוֹן
דְּבַלְתִּימָה. (צ) הָרִי הָעֵבְרִים. (י) עֵרְבוֹת
מוֹאָב : (ת)

כֹּד נִטְלוּ יִשְׂרָאֵל מִרְעַמְסִס (א). לֹא
יִדְעוּן אִי יִנְטְלוֹן לְסִכּוֹת אוֹ לְקִהְלָתָהּ
אוֹ לְמִסְרוֹת. וּפְקִיד מִדְּבַרְנָא דְעִמָּה
דִּינִטְלוֹן לְסִכּוֹת (ב). מְסִכּוֹת לֹא יִדְעוּן אִי
יִנְטְלוֹן לְאִתָּם אוֹ לְחִצְרוֹת אוֹ לְתַרְח אוֹ
לְעֶצֶן גָּבַר. וּפְקִיד מִדְּבַרְנָא דְעִמָּה
דִּינִטְלוֹן לְאִתָּם (ג). מֵאִתָּם לֹא יִדְעוּן
אִי יִנְטְלוֹן לְפִי הַחִירוֹת אוֹ לְרַמּוֹן פְּרָץ
אוֹ לְעֵבְרָנָה אוֹ לְהָרִי הָעֵבְרִים. וּפְקִיד
מִדְּבַרְנָא דְעִמָּה דִּינִטְלוֹן לְפִי הַחִירוֹת
(ד). מְפִי הַחִירוֹת לֹא יִדְעוּן אִי יִנְטְלוֹן
לְמָרָה אוֹ לְתַחַת אוֹ לְעֵרְבֵת מוֹאָב.
וּפְקִיד מִדְּבַרְנָא דְעִמָּה דִּינִטְלוֹן לְמָרָה
(ה). מְמָרָה לֹא יִדְעוּן אִי יִנְטְלוֹן לְאִילָם

או לעלמן דבלתימה. ופקיד מדברנא
דעמה דינטלון לאילם (ז):

מאילם לא ידעון אי ינטלון לים סוף
או לחשמנה או לפונן או לעיי
העברים. ופקיד מדברנא דעמה
דינטלון לים סוף (ק). מים סוף לא
ידעון אי ינטלון למדבר סין או
לחרדה. ופקיד מדברנא דעמה
דינטלון למדבר סין (ה). ממדבר סין
לא ידעון אי ינטלון לדפקה או
ליטבתה. ופקיד מדברנא דעמה
דינטלון לדפקה (ע). מדפקה לא ידעון
אי ינטלון לאלוש או לרסה או לאבת.
ופקיד מדברנא דעמה דינטלון
לאלוש (ש). מאלוש לא ידעון אי
ינטלון לרפידם או להר שפר או לבני
יעקו. ופקיד מדברנא דעמה דינטלון
לרפידם (ט). מרפידם לא ידעון אי
ינטלון למדבר סיני או לקברת
התאנה או לחר הגדגד. ופקיד

מִדְבָּרָנָא דְעֵמָה דִּינְטָלוֹן לְמִדְבַּר סִינֵי
(ג) :

מִמִּדְבַּר סִינֵי לָא יִדְעוֹן אִי יִנְטָלוֹן
לְקַבְּרֵת הַתְּאַוָּה אוֹ לְחַר הַגְּדָגָד.
וּפְקִיד מִדְבָּרָנָא דְעֵמָה דִּינְטָלוֹן
לְקַבְּרֵת הַתְּאַוָּה (ג). מְקַבְּרֵת הַתְּאַוָּה
לָא יִדְעוֹן אִי יִנְטָלוֹן לְחֻצְרֵת אוֹ לְתַרְח
אוֹ לְעֶצֶין גָּבַר. וּפְקִיד מִדְבָּרָנָא דְעֵמָה
דִּינְטָלוֹן לְחֻצְרֵת (ג). מְחֻצְרֵת נְטָלוֹ
לְרֵתְמָה (ד). מִרְתְּמָה לָא יִדְעוֹן אִי
יִנְטָלוֹן לְרֵמֹן פְּרָץ אוֹ לְעֵבְרָנָה אוֹ לְהָרִי
הָעֵבְרִים. וּפְקִיד מִדְבָּרָנָא דְעֵמָה
דִּינְטָלוֹן לְרֵמֹן פְּרָץ (ו). מִרֵמֹן פְּרָץ נְטָלוֹ
לְלִבְנָה (כ). מְלִבְנָה לָא יִדְעוֹן אִי יִנְטָלוֹן
לְרֵסָה אוֹ לְאַבֵּת. וּפְקִיד מִדְבָּרָנָא
דְעֵמָה דִּינְטָלוֹן לְרֵסָה (ש) :

מִרֵסָה לָא יִדְעוֹן אִי יִנְטָלוֹן לְקַהֲלָתָה
אוֹ לְמִסְרוֹת. וּפְקִיד מִדְבָּרָנָא דְעֵמָה
דִּינְטָלוֹן לְקַהֲלָתָה (ב). מְקַהֲלָתָה לָא
יִדְעוֹן אִי יִנְטָלוֹן לְחַר שְׁפָר אוֹ לְבִנֵי

יַעֲקֹן. וּפְקִיד מִדְּבַרְנָא דְעֵמָה דִּינְטָלוֹן
לְהַר שְׁפָר (ט). מְהַר שְׁפָר נְטָלוֹ לְחַרְדָּה
(ו). מִחַרְדָּה לָא יִדְעוֹן אִי יִנְטָלוֹן
לְמַקְהֵלֵת אוֹ לְעֵלְמוֹן דְּבַלְתֵּימָה. וּפְקִיד
מִדְּבַרְנָא דְעֵמָה דִּינְטָלוֹן לְמַקְהֵלֵת (ז).
מִמַּקְהֵלֵת לָא יִדְעוֹן אִי יִנְטָלוֹן לְתַחַת
אוֹ לְעֵרְבַת מוֹאֲב. וּפְקִיד מִדְּבַרְנָא
דְעֵמָה דִּינְטָלוֹן לְתַחַת (ח). מִתַּחַת לָא
יִדְעוֹן אִי יִנְטָלוֹן לְתַרְח אוֹ לְעֵצִין גְּבַר.
וּפְקִיד מִדְּבַרְנָא דְעֵמָה דִּינְטָלוֹן לְתַרְח
(ג) :

מִתַּרְח נְטָלוֹ לְמַתְקָה (ח). מִמַּתְקָה לָא
יִדְעוֹן אִי יִנְטָלוֹן לְחַשְׁמָנָה אוֹ לְפוֹנֵן אוֹ
לְעֵי הָעֵבְרִים. וּפְקִיד מִדְּבַרְנָא דְעֵמָה
דִּינְטָלוֹן לְחַשְׁמָנָה (ק). מִחַשְׁמָנָה נְטָלוֹ
לְמִסְרוֹת (ב). מִמִּסְרוֹת נְטָלוֹ לְבָנֵי יַעֲקֹן
(ט). מִבְּנֵי יַעֲקֹן נְטָלוֹ לְחַר הַגְּדָד (ו).
מִחַר הַגְּדָד נְטָלוֹ לְיִטְבַּתָּה (ע) :

מִיִּטְבַּתָּה לָא יִדְעוֹן אִי יִנְטָלוֹן לְעֵבְרָנָה
אוֹ לְהַרֵי הָעֵבְרִים. וּפְקִיד מִדְּבַרְנָא

דְּעִמָּה דִּינְטֹלוֹן לְעֵבְרָנָה (י). מֵעֵבְרָנָה
נְטָלוֹ לְעֵצִין גָּבֵר (ג). מֵעֵצִין גָּבֵר נְטָלוֹ
לְקִדְשׁ (ל). מִקִּדְשׁ נְטָלוֹ לְהַר הָהָר (פ).
מֵהַר הָהָר נְטָלוֹ לְצִלְמָנָה (ז). מִצִּלְמָנָה
לֹא יִדְעוּן אִי יִנְטֹלוֹן לְפוֹנוֹן אוֹ לְעֵי
הָעֵבְרִים. וּפְקִיד מִדְּבַרְנָא דְּעִמָּה
דִּינְטֹלוֹן לְפוֹנוֹן (ק) :

מִפוֹנוֹן נְטָלוֹ לְאַבְת (ש). מֵאַבְת נְטָלוֹ
לְעֵי הָעֵבְרִים (ק). מֵעֵי הָעֵבְרִים נְטָלוֹ
לְדִיבֹן גָּד (ו). מִדִּיבֹן גָּד נְטָלוֹ לְעֵלְמֹן
דְּבִלְתִּימָה (צ). מֵעֵלְמֹן דְּבִלְתִּימָה נְטָלוֹ
לְהָרִי הָעֵבְרִים (י). וּמֵהָרִי הָעֵבְרִים
נְטָלוֹ לְעֵרְבַת מוֹאָב (ת) :

בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד :

סדר ערוב תבשילין

א. יום טוב שְׁחָל לְהִיּוֹת בְּעֵרֵב שַׁבַּת מִתָּר לְבִשְׁל בְּעֵרֵב
שַׁבַּת לְצַרְךָ שַׁבַּת עַל יְדֵי עֵרֹב תַּבְּשִׁילִין. לֹקַח בְּעֵרֵב הַחֵג

פֶּת אוּ מִצָּה שְׁעוֹר כְּבִיצָה (כְּשֵׁשִׁים גָּרֶם) וְתַבְשִׁיל כְּזֵית
(כְּשֵׁלוּשִׁים גָּרֶם) וּמְנִיחוֹ לְשֵׁם עֶרוֹב, וְאַפְלוֹ בְּנֵי הַבַּיִת מְרַבִּים
דֵּי בָּזָה.

ב. לְכַתְחֻלָּה צָרִיךְ לְהַנִּיחַ עֶרוֹב תַּבְשִׁילִין מְלִיל עָרֵב יוֹם
טוֹב עַד שְׁקִיעַת הַחֲמָה, וְאִם שָׁכַח יָכוֹל לְהַנִּיחַ עֶרוֹב
תַּבְשִׁילִין בְּבֵין הַשְּׂמֻשׁוֹת וּיְבַרְךָ עָלָיו וְיִוצֵא בּוֹ יְדֵי חוּבָה.

ג. אִם הִבְעֵל אֵינוֹ נִמְצָא בַּבַּיִת הָאִשָּׁה חִיֶּבֶת בַּעֲשִׂית
הָעֶרוֹב אֵף שֶׁהִיא מְצוֹת עֲשֵׂה שְׁהַזְמַן גְּרַמָּא.

ד. הַתַּבְשִׁיל שֶׁל עֶרוֹב יָכוֹל לְהִיּוֹת צָלִי כְּבוֹשׁ מְעֻשָּׂן וְאַפְלוֹ
תַּפּוּחַ מְבֻשָּׁל אֲבָל אֵין לְעֶרֶב בְּדִיּוּסָא וּשְׂאָר מִיְנֵי קִטְנִיּוֹת
שְׂאִין רְגִילִים לְלַפֵּת בָּהֶן אֶת הַפֶּת וְלֹא יְעֶרֶב בְּדָג מְלוּחַ.

ה. אַחַר שֶׁהִכִּין צָרְכֵי שַׁבָּת וְיוֹם טוֹב יָכוֹל לֶאֱכֹל הָעֶרוֹב
תַּבְשִׁילִין אֲפְלוֹ בְּחָג עֲצֻמוֹ, וְטוֹב לֶאֱכֹלוֹ בְּלִיל שַׁבָּת וְהַפֶּת
יִקַּח לְלֶחֶם מְשֻׁנָּה.

ו. אִם שָׁכַח אוּ נֶאֱנַס אוּ הִנִּיחַ עֶרוֹב וְאַבָּד, יָכוֹל לְסַמְךָ עַל
עֶרוֹב הָרֵב הַמְקוּמִי.

ז. אֵף עַל פִּי שֶׁהִכִּין עֶרוֹב כְּדָת יִשְׁתַּדֵּל לְהַקְדִּים לְבִשָּׁל
בְּיוֹם טוֹב אֶת צָרְכֵי שַׁבָּת בְּשַׁעוֹת הַמְקַדְמוֹת שֶׁל הַיּוֹם.
וְכִשְׁחַל יוֹם טוֹב בְּיוֹם חֲמִישִׁי וְשֵׁשִׁי וְעוֹשֶׂה עֶרוֹב בְּיוֹם
חֲמִישִׁי, אֵינוֹ רָשָׁאי לְבִשָּׁל מִיּוֹם חֲמִישִׁי לְשַׁבָּת אֲלָא רַק
בְּיוֹם שֵׁשִׁי.

לפני הברכה יאמר:

לְשֵׁם יְחִוּד קְדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא וְשִׁכְנִיתָה
בְּדַחֲלוֹ וּרְחִימוֹ וּרְחִימוֹ וּדְחִילוֹ
לְיַחְדָּא שְׁמֵי אֱוָת יוֹיֵד אֱוָת הִיא בְּאוֹת
וְאִיוֹ אֱוָת הִיא בְּיַחְוּדָא שְׁלִים בְּשֵׁם
כָּל יִשְׂרָאֵל הֲרִינִי בָּא לְקַיִם מְצוֹת

עֲרוֹב תַּבְּשִׁילִין שֶׁתִּקְנוּ חֲזִ"ל לְתַקּוֹן
אֶת שְׂרֵשׁ מִצְוֹה זוֹ בְּמִקּוֹם עֲלִיוֹן וַיְהִי
נֶעֱם וְכוּ'.

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ
הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ
עַל מִצְוֹת עֲרוֹב.**

בְּדִין עֲרוֹבָא, יְהֵא שְׂרִי לָנָא לְאַפּוּי
וּלְבִשׁוּלִי וּלְאַטְמוּנִי וּלְתַקּוּנִי (וּלְמִשְׁחָט)
וּלְאַדְלוּקִי שְׂרָגָא וּלְמַעְבַּד כָּל צְרָכָנָא,
מִיּוֹם טוֹב לְשַׁבַּת (לָנָא וּלְכָל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
שֶׁבְעִיר הַזֵּאת).

יש נוהגים שבתפלת מנחה מכריז החזן: כל מי שלא עשה ערוב ילך
ויעשה. צריך השליח צבור להודיע בבית הכנסת בליל שני אחר קדיש
תתקבל: מי שלא הניח ערובי תבשילין בתוך ביתו יסמוך על שלי.

סדר הדלקת נרות

א. מצוה להדליק נרות בליל יום טוב וצריך לברך קדם
ההדלקה, והמנהג בלילה קדם הסעודה (כשחל ערב יום טוב
בחל). והמחמירות ולהדליק מבעוד יום תבוא עליהן
הברכה.

ב. אין לנשים לברך ברפת שהחנינו בעת הדלקת הנרות,
ויכינו לצאת ידי חובת ברפת שהחנינו בקדוש של יום

טוב. ואם ברכו בעת הדלקת הנרות לא יענו אמן אחר
ברכת שהחינו בקדוש.

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ
הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ
לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל (בְּשַׁבַּת תּוֹסֵיף - שַׁבַּת ו) יוֹם
טוֹב:**

תפלה לאשה לאחר הדלקת הנרות:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ שֶׁיִּבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה
בְּיָמֵינוּ. וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתֶךָ: וְשָׂם
נַעֲבֹדֶךָ בִּירְאָה כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים
קִדְמוֹנִיּוֹת: וְעֲרָבָה לִי מִנַּחַת יְהוּדָה
וִירוּשָׁלַיִם כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים
קִדְמוֹנִיּוֹת:

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי
אֲבוֹתַי שֶׁתְּחַוֶּנֶנִּי אוֹתִי (וְאֶת אִישִׁי וְאֶת בְּנֵי
וְאֶת אָבִי וְאֶת אִמִּי) וְאֶת כָּל קְרוֹבֵי וְתִתֵּן
לָנוּ וּלְכָל יִשְׂרָאֵל חַיִּים טוֹבִים
וְאַרוּכִים וְתִזְכְּרֵנִי בְּזִכְרוֹן טוֹבָה
וּבְרָכָה וְתִפְקֹדֵנִי בְּפִקְדוֹת יְשׁוּעָה

וְרַחֲמִים וְתַבְרֻכְנִי בְּרָכוֹת גְּדוֹלוֹת
וְתִשְׁלִים בְּתִינוּ וְתִשְׁכַּח שְׂכִינְתְּךָ בֵּינֵינוּ
וְזַכְּנִי לְגִדּוֹל בָּנִים וּבְנֵי בָנִים חַכְמִים
וְנְבוֹנִים אוֹהֲבֵי יי יִרְאִי אֱלֹהִים, אֲנָשִׁי
אֲמֶת, זָרַע קֹדֶשׁ, בֵּי דְבִקִּים,
וּמְאִירִים אֶת הָעוֹלָם בְּתוֹרָה
וּבְמַעֲשֵׂים טוֹבִים וּבְכֹל מְלָאכָת
עֲבוֹדַת הַבּוֹרָא. אֲנֵא שְׁמַע אֶת תְּחִנָּתִי
בְּעֵת הַזֹּאת בְּזָכוֹת שָׂרָה וְרַבֶּקָּה רַחֵל
וְלֵאָה אֲמוֹתֵינוּ, וְהָאֵר גֵּרְנוּ שְׁלֵא יִכְבֶּה
לְעוֹלָם וָעֶד וְהָאֵר פְּנִיךָ וְנִשְׁעָה, אָמֵן :

הלכות ערב פסח

א. אָסוּר לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּעֶרֶב פֶּסַח אַחַר חֲצוֹת הַיּוֹם
וְאִם חָל עֶרֶב פֶּסַח בְּשַׁבָּת מִתֵּר לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּעֶרֶב שַׁבָּת
אַחַר חֲצוֹת עַד זְמַן מִנְחָה קְטָנָה. וְהַעוֹשֶׂה מְלָאכָה בְּעֶרֶב
שַׁבָּת וּבְעֶרֶב יוֹם טוֹב מִן הַמִּנְחָה וּלְמַעַלָּה אֵינוֹ רוֹאֶה סִיּוֹן
בְּרָכָה מֵאוֹתָהּ מְלָאכָה לְעוֹלָם.

ב. לֹא אָסוּרוּ בְּעֶרֶב פֶּסַח אַחַר חֲצוֹת אֲלֵא מְלָאכָה גְמוּרָה
כְּגוֹן לְתַפְרֵי בְּגָדִים חֲדָשִׁים אֲבָל לְתַפְרֵי בְּגָד שֶׁנִּקְרַע מִתֵּר
אֲפֹלוּ הוּא מַעֲשֶׂה אָמֵן וּבִין לְעֲצָמוֹ בִּין לְאַחֲרִים, אוֹלָם
לֹא יִטַּל שְׂכָר עַל הַתְּקוּן כְּשֶׁעוֹשֶׂה לְאַחֲרִים אֲלֵא אִם הוּא
מַעֲשֶׂה הַדְּיוּט.

ג. מתר לעשות משא ומתן ופרקמטיא (סחורה) בערב פסח אחר חצות אולם טוב להחמיר משעת מנחה קטנה ולמעלה.

ד. מי ששכח להסתפר לפני חצות מתר לו להסתפר אחר חצות על ידי עצמו או על ידי ישראל עני שאין לו מה לאכל או על ידי ספר גוי.

ה. לגזוז צפרניים מתר אף אחר חצות וכן מתר לצחצח הנעלים במשחת נעלים לכבוד יום טוב וכן לגהץ הבגדים.

ו. אסור לאכל מצה ביום ארבעה-עשר בניסן אבל מצה עשירה מתר. וקטן שאינו מבין בספור יציאת מצרים מתר להאכילו אף מצה רגילה. ומשעה עשירית ולמעלה אסור לאכל אפלו מצה עשירה יותר מכפיצה אבל פחות מכפיצה מתר מצד הדין אך אין להקל בזה אלא לצרף גדול. ומתר לאכל פרות וירקות וכן ארז אף לאחר שעה עשירית ובלבד שלא ימלא כרסו מהם.

ז. הבכורות מתענים בערב פסח בין בכור מאב בין בכור מאם.

ח. יש אומרים שגם נקבה בכורה מתענה ואין מנהגנו כן.

ט. אם חל ערב פסח בשבת נוהגים הבכורות להתענות ביום חמישי שלפניו ואם חל ערב פסח בערב שבת מתענים בו ביום ומשלימים.

י. יש נוהגים שהאב מתענה במקום בנו הבכור עד שיגדל, ואם גם האב בכור האם מתענה במקום הבן עד שיגדל.

יא. בדורות שלנו שירדה חלשה לעולם נהגו לפטר את עצמם מהתענית על ידי השתתפות בסעודת מצוה כגון סעודת סיום מסכת ויש להם על מה שישמכו.

כחו הגדול של היצר בליל הסדר

עָרַב פֶּסַח. הַהֲכָנָה בְּעֻזְמוֹן. הַלְחָצִים הוֹלְכִים וְגוֹבְרִים לְקִרְאת הַלֵּילָה הַגְּדוֹל, הַמְּכַנֶּה "לֵיל הַסֵּדֶר".

עֲקֵרַת הַבַּיִת כְּבָר חֲדָשׁ יָמִים שְׁעֵינִיָּה בְּקִשֵׁי יָדְעוּ שָׁנָה, מִשְׁתַּדְּלֵת לְצַחֲצַחַת, לְהַבְרִיק וּלְמַרְק אֶת הַבַּיִת שֶׁלֹּא יִשָּׂאֵר אַף גְּרִיזֵי שֶׁל חֲמֵץ.

הַבְּשׂוּלִים נַעֲשִׂים בְּקִדְחָתָנוֹת וְכַמוּבֵן מִשְׁתַּדְּלִים שִׁיְהִיָּה אַרוּחַ כְּיַד הַמְּלָךְ, שֶׁכֹּל הָאוֹרְחִים שְׁיִגִיעוּ לַלַּיִל הַסֵּדֶר יוֹכְלוּ לְהֵלֵל וּלְשַׁבַּח אֶת הַמְּאָרְחַת עַל מַאֲכָלֶיהָ וְעַל כָּל הַטֶּרַח שֶׁנַּעֲשָׂה לְכַבוֹדָם.

אֵד פְּעָמִים שְׁדוֹקָא עִם כָּל הַטֶּרַח, הַמְּאָמֵץ, הַהוֹצָאָה הַפְּסָפִית הַגְּדוֹלָה הַנַּעֲשִׂית כְּאֲשֶׁר הָאוֹרְחִים הֵם רַבִּים, רַץ לוֹ הַיִּצָּר הָרַע מִפְּנֵתוֹ הַקְּבוּעָה. וְהִנֵּה דוֹקָא עִכְשׂוֹ הוּא מוֹכֵן לְתַפֵּס אֶת הַטֶּרֶף... כִּידוּעַ, הוּא אֵינוֹ מְחַפֵּשׁ, חֵס וְשָׁלוֹם, לְבַטֵּל אֶת הַחֵג אוֹ לְבַקֵּשׁ מֵאַחַד מִבְּנֵי הַבַּיִת לְעֵבֵר עַל אִסוּרֵי חֲמֵץ אוֹ לְשׁוֹן הָרַע.

כָּל תַּפְקִידוֹ בְּלֵילָה זֶה הוּא דוֹקָא לְהַדָּר, לְהַתְעַלּוֹת, לְחַפֵּשׂ אֶת הַחֲמֻרוֹת הַגְּדוֹלוֹת בְּיוֹתֵר שְׁאִפְשֶׁר לַעֲשׂוֹת וְהוּא, כְּמוּבֵן, מְבִיא לְכָד אִסְמִכְתָּאוֹת מִן הַהֲלָכָה שְׁכָד צְרִיד לְנַהֵג.

וְדוֹקָא בְּלֵילָה הַזֶּה הַרְגִישׁ מְאֹד, כְּאֲשֶׁר הַמֵּתַח נִשָּׂא בְּחֵלֶל הָאֵוִיר וְכָל דְּבַר קֶטַן בְּיוֹתֵר יָכוֹל לְהַבִּיא לִיַדֵּי פֶרֶץ, מוֹצֵא לוֹ בְּנִקְל הַיִּצָּר הָרַע אֶת הַפְּרָצָה וּבְכָד הוּא בְּרַגַע אֶחָד גּוֹרֵם לְהָרֵס וְחַרְבֵּן וְכָל הַטֶּרַח וְהַעֲמָל שֶׁנַּעֲשָׂה בְּמִשְׁדָּד חֲדָשׁ שָׁלֵם יָרַד בְּרַגַע אֶחָד לְטַמְיוֹן.

הַרִי לְפָנֵינוּ מַעֲשֵׂה נִפְלֵא:

מַעֲשֵׂה בְּחֵתוֹ שְׂאָדָּ זֶה עֲתָה נִשָּׂא, וְהַיָּמִים יָמֵי עָרַב פֶּסַח.

כְּאֲשֶׁר הִסֵּב לְשִׁלְחוֹ חוֹתָנוֹ בְּסֵדֶר לַיִל פֶּסַח, בְּקִשׁ לְגַמֵּעַ מִן הַמְּרָק הַמְּהַבִּיל שֶׁהֵנַח לְפָנָיו. הַתְּבוּנָה הַחֲתוֹן בְּמְרָק, וְמָה רוֹאוֹת עֵינָיו? הִנֵּה צָפָה עַל פְּנֵי הַמְּרָק חֲטָה!

"חֲמֵץ!" - נִזְדַּעַק הַחֲתוֹן הִירָא וְהַמְּדַקְדֵּק בְּמִצְוֹת - "אֵינִי יָכוֹל לְאָכֵל כָּאֵן! הַמְּטַבַּח טֶרֶף!" וּבְפָנָיו אֵל אִשְׁתּוֹ הַחֲדָשָׁה פָּקַד עָלֶיהָ נְחִרְצוֹת: "בּוֹאִי, אִסוּר לְאָכֵל כָּאֵן. יֵבֵל יִרְאֶה וּבֵל יִמְצֵא. נִלְךְ לְאָכֵל אֶצֶל הוֹרֵי."

כְּמוּבֵן, הַמְּבוּכָה הִיָּתָה רַבָּה. הַחוֹתָנָת הַתְּנַצְלָה וְהַרְעִיָּה בְּכֵתָה. הַחוֹתָן נִסָּה לְהַפִּיס אֶת דַּעְתּוֹ שֶׁל הַחֲתוֹן, אֵד הֵלָּה מֵאֵן לְשִׁמְעַע וְרַק הַגְּדִיל אֶת הַמְּדוּרָה.

לְבַסּוֹף, אַחַר הַפְּצוּת רַבּוֹת, הוֹאִיל בְּטוּבוֹ לְגִשֵּׁת לְרַבָּה
הַנְּעֲרָץ שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם בְּעֵת הַהֵיא, הִגְאֹן רַבִּי שְׁמוּאֵל סַלְנִיט
זצ"ל, לְשִׁמְעַ מִמֶּנּוּ אֶת חֲנוּת דְּעֵתוֹ. לְבִטָּח יִצְדִּיק הָרַב אֶת
נְטִישַׁת הַבֵּית שְׁמֵת־בְּשָׁלוֹת בּוֹ חֲטִים בְּפִסַּח, רַחֲמָנָא לְצַלּוּ.

הַתִּצָּב הַחֲתָן כְּשֶׁכָּלוּ נִסְעָר בְּפָנָי רַבִּי שְׁמוּאֵל, וְהַחֵל לְשַׁפֵּךְ
אֶת מְרִירוֹתָיו עַל הַהִפְקָרוֹת הַנּוֹרָאָה הַשׁוֹרְרָת בַּמְּטָבַח שֶׁל
חֲוֹתְנָתוֹ.

הָרַב מְקַשֵּׁב בְּנַחַת וּבְמִלּוֹא תְּשׁוּמַת הַלֵּב לְטַעֲנוֹת
הַנִּתְּכוֹת בְּפָנָיו.

"מִתִּי נִשְׂאֵת?" - שׁוֹאֵל לְפָתַע רַבִּי שְׁמוּאֵל.

"לְפָנָי שְׁבוּעַ יָמִים." - עוֹנֶה הַחֲתָן.

הוֹשִׁיט רַבִּי שְׁמוּאֵל אֶת יָדוֹ: "הֵב לִי אֶת הַשְּׁטְרִימָל
שְׁלֵרָאֵשֶׁךְ."

תָּמָה הַחֲתָן לְבַקְּשָׁתוֹ הַמוֹזָרָה שֶׁל הָרַב, וּמִיד הַסִּיר אֶת
הַשְּׁטְרִימָל מֵרֹאשׁוֹ.

כְּעֵת נַעֲנְעוּ רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּחִזְקָה, וְגִרְגְּרֵי הַחֲטָה שָׁנוּ הַגִּים
לְזָרֵק עַל רֹאשׁ הַחֲתָן לְסִימָן בְּרָכָה, הַחֵלוּ לְנָשֵׁר
מִשְׁעָרוֹתָיו שֶׁל הַשְּׁטְרִימָל.

"הֲרִי לָךְ מְקוֹר הַחֲטָה!" - הִפְטִיר רַבִּי שְׁמוּאֵל, וּפָנָי הַחֲתָן
חִפּוּ...

הוא אֲשֶׁר אֶמְרָנוּ, לִיל הַסֻּדָר הוּא לִילָה רְגִישׁ וּמִיחָד. הַיִּצָר הָרַע לֹא יִתֵּן
בְּנִקְל לְעַרְךָ אֶת הַלִּילָה הַקְּדוֹשׁ "חֶלֶק" לְלֹא רִיב וּמְדוֹן וּלְלֹא תִקְלוֹת.

דוֹקָא בְּלִילָה זֶה צְרִיכִים כָּלֵם לְגִלוֹת גְּדֻלוֹת וְאַחֲרָיוֹת, לְדַעַת שְׁיִצָר הָרַע כֹּל
רַגַע וְרַגַע אֵינּוּ נָח עַד שְׁיִתְּפֵס אֶת טְרַפּוֹ.

וְאִם, חֵס וְשָׁלוֹם, רוֹאִים שְׁבָאֵמַת יֵשׁ "תִּקְלוֹת", צְרִיךְ לְהַבִּין שֶׁהַמְקוֹר לְכָךְ
הוּא הַיִּצָר הָרַע שְׁמִנְסָה לְהוֹצִיאֵנוּ מִשְׁלוֹתֵנוּ, וּמֵה שְׁנִדְרָשׁ מֵאֲתָנוּ בְּהַכְנוֹת
לְפִסַּח וּבְלִילָה הַזֶּה זֹו סְבָלְנוֹת וְהַבְּלָגָה, לַחֲשֵׁב פְּעַם נוֹסֶפֶת לְפָנָי שְׁאֵנוּ
פּוֹלְטִים מְלָה. לְעֵתִים זֹו מְלָה שְׁאֵינָה נְאָמְרָת בְּמִקוּמָה, אִף מִתּוֹךְ זְחִיחוֹת
הַדְּעַת אוֹ הָעָרָה אֲפֵלוּ מִתְקַנֵּת, אִךְ כְּאֲשֶׁר הִיא נְאָמְרָת בְּפָנָי הָאוֹרְחִים
עַלִּילָה לְגֵרִים אִף לְכַעֲסִים מִיִּתְרִים. עַל כֵּן הָעֲצָה הָרְאוּיָה הִיא, כְּפִי שְׁמִבִּיא

הַרְמַבִּי"ן בְּאַגְרָתוֹ: "וְחָשַׁב הַדְּבֹר קִדְּם שְׁתּוֹצִיאֵנּוּ מִפִּיד".

ליל הסדר של ר' שלום שבדרון

יְכוּלִים אָנוּ לְתַאֵר לְעֶצְמֵנוּ פִּיֶצֶד נִרְאָה הִיָּה לִיל הַסֵּדֶר בְּמַחְצָתוֹ שֶׁל ר' שְׁלוֹם שְׁבִדְרוֹן... אִם נַעֲצֵם עֵינֵינוּ, נִרְאָה בְּדַמְיוֹנֵנוּ בְּלִי סִפֵּק שְׁלַחַן גָּדוֹל, מִפֶּה צַחֲרָה פְּרוּסָה עַל גִּבּוֹ, וּבְרָאשׁוֹ יוֹשֵׁב לוֹ ר' שְׁלוֹם כְּשֶׁזָּקְנוּ יוֹרֵד עַל פִּי מְדוּתָיו, וּמְקַיֵּם בְּהַדּוֹר, הוֹ! כִּמָּה בְּהַדּוֹר! - אֶת חֶלֶק הַ"מַּגִּיד" שֶׁבְּלִיל הַסֵּדֶר...

אָכּוּ, בְּטָרֵם נִפְתַּח אֶת הַהַגָּדָה, רְצוֹנֵנוּ לְסַפֵּר עַל לִיל סֵדֶר אֶחָד אַחֵר... לִיל סֵדֶר אֶחָד בּוֹ לֹא יוֹשֵׁב ר' שְׁלוֹם בְּרָאשׁ שְׁלַחַן נָאָה, בּוֹ לֹא הִיָּתָה מִפֶּה צַחֲרָה פְּרוּסָה לְפָנָיו, בּוֹ לֹא עָלָה בְּיָדוֹ אֶפְלוֹ לְקַיֵּם אֶת סֵדֶר הַ"מַּגִּיד" לְאַחֲרֵים - כְּדַרְכּוֹ בְּקִדְּשׁ...

בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים? הֵבָה נִסְפֵּר:

הִיָּה זֶה בְּאַחַת הַהִזְדַּמְנִיּוֹת שֶׁבָּהֶן הִזְדַּמֵּן ר' שְׁלוֹם אֶל מַעֲבַר לַיִם, אֶל אַנְגְּלִיָּה, וְנִאֲלַץ לְעֲשׂוֹת בָּהּ אֶת לִיל הַסֵּדֶר לְבִדּוֹ, הִרְחַק מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַיִם עִיר הַקִּדְּשׁ. בְּאוֹתָם יָמִים - טָרֵם הִכִּירוּ הַכֹּל אֶת "ר' שְׁלוֹם" וְאֵת ?חַוִּדְיוֹתוֹ, אוֹלָם הָיוּ כְּבָר אֲשֶׁר שָׁמְעוּ הַגִּיעַ לְאַזְנֵיהֶם. מִכָּל מְקוֹם, בְּאֲשֶׁר לִ"הַכְּנֶסֶת אוֹרְחִים" - לֹא הִיָּה עַל ר' שְׁלוֹם לְדַאֵג כָּלֵל... מְכַנְיָסֵי אוֹרְחִים - הָיוּ בְּלוֹנְדוֹן בְּשִׁפְעָה.

לְמַעֲשָׂה, לְר' שְׁלוֹם לֹא הִיָּה צָרָךְ בִּ"הַכְּנֶסֶת אוֹרְחִים" מִיַּחַדָּת. הוּא לֹא הִכְבִּיד עַל אִישׁ, וְהִשְׁתַּדֵּל לֹא לְהִטְרִיחַ, וּבְכָלֵל - לְכָל צָרְכָיו הָעֵדִיף לְדַאֵג בְּעֶצְמוֹ... רַק זֹאת בְּקִשׁ הוּא: אִם אֶפְשָׁר לְדַאֵג לוֹ לְדִירָה פְּנוּיָה, בָּהּ יוֹכֵל לְעַרְךָ אֶת לִיל הַסֵּדֶר לְבִדּוֹ.

בְּקִשְׁתּוֹ שֶׁל ר' שְׁלוֹם הִתְמַלְּאָה. הָיוּ מִבֵּין מְכַרְיוֹ בְּעִיר הַגָּדוֹלָה אֲשֶׁר נְכוּנִים הָיוּ לְעֲשׂוֹת כָּל מְאֵמָץ לְשֵׁם רוֹחָתוֹ, וְהֵם מְצִאוּ עֲבוּרוֹ דִירָה פְּנוּיָה, אֲשֶׁר בְּעֵלֶיהָ הִיָּהוּדִי נָסַע מִבֵּיתוֹ לְמִשְׁדָּךְ כָּל יְמֵי הַחַג.

בְּדִיקַת חֲמֵץ - לֹא הִסְפִּיק בְּעַל הַבֵּית לְעַרְךָ בְּטָרֵם נָסַע, וְאֶפְשָׁר שְׁאַף לֹא הִיָּה בְּדַעְתּוֹ לְעֲשׂוֹת זֹאת. לְפִיכֵךְ, הִטְלָה הַמְּשִׁימָה עַל שְׁכֵמוֹ שֶׁל ר' שְׁלוֹם, וְהוּא נִגַּשׁ לְבִצְעָה בְּעֶצְמוֹ, בְּמוֹ יָדָיו, עַל הַצַּד הַיּוֹתֵר טוֹב! 'וְכִי מִלְּתָא

זוטרפתא היא לזכות לעמל על בעור חמיץ? - הוא הרהר בלבו.

השיג לו אפוא ר' שלום תכשירי נקוי, הפשיל שרוולים, והתחיל לנקות... במשך היום הוא מצא את הזמן הנחוץ לשם כך, וזאת מבלי לפגע בפעילות הצבורית שלשמה הרחיק נדד עד לאנגליה, ואף מבלי להחסיר אפלו משהו משעורי המודו הקבועים שבכל יום.

לא נאריך בתאור מלאכת הנקיון, רק זאת נציין: באשר הגיעה שעת בדיקת חמיץ - היה הבית מצחצח למשעי, והצדיק יכול היה להיות משכנע בודאות כי אפלו פרוור אחד של חמיץ לא נותר בו!

בשעה היעודה, מייד לאחר תפלת ערבית - נגש ר' שלום לקיים את מצות בדיקת החמיץ. הוא בדק ביסודיות כל פנה ופנה, ומייד לאחר כן יצא אל העיר בכדי להשלים כמה הכנות אחרונות...

אילו הכנות נדרשו לו לר' שלום מבעוד יום, הכנות אשר לא היה די בשעות הספורות שבערב החג בכדי להשלימן? - אנו תוהים, ומגלים בכך כי אין לנו ולו שמץ של משג באשר להנהגותיו המחמירות של ה'מגיד'...

שכן מנהגו של ר' שלום מימים ימימה היה, שלא להזדקק בפסח למים אשר לא נשאבו על ידו בטורם זמן בעור חמיץ... הוא היה מקפיד למלא מייד לאחר בדיקת חמיץ כמה דליים במים, וממים אלו - היה מסתפק במשך כל ימי החג.

על אותן חמרות, על אותן הנהגות חסידות אשר קבל עליו ר' שלום בהיותו בביתו, בירושלים עיר הקדש - הוא לא ותר גם עתה, בהיותו בנכר... גם בלונדון היה פרוור לו כי לא ישתמש במי השתיה שבברזים, ולפיכך יצא עתה, בליל בדיקת חמיץ, בכדי לרכש דליים שיוכל למלא אותם במים לצורך החג הממשמש ובא.

ואכן, מצא ר' שלום את מבקשו. באחת החניות הסמוכות הוא מצא חבית, שלם את תמורתה, הביאה אל הדירה שהתאכסן בה, מלא אותה במים ומייד חזר, כמובן, ללמד... כך בליל בדיקת חמיץ, כך בארבעה-עשר שחרית, וכך עד שעת בעור החמיץ - אז קיים את מצותו בעינים בורקות ושב אל הגמרא, אל סם החיים שלו.

את שקיעתו של ר' שלום בלמוד הפריעה פניסתו של בחור צעיר מבני המקום אל חדרו, בחור אשר הגיע במיוחד בכדי לבקרו ולשוחח עמו בלמוד. בטרם נפרדו השניים - התגלגלה ביניהם שיחה קצרה על דא ועל הא, ובמהלכה הגיע לידיעתו של ר' שלום מידע חדש, מידע אשר טרף את תכניותיו מן הקצה אל הקצה...

מוקיריו של ר' שלום אמנם דאגו לו לדירה, אולם הדירה - היתה בבנין, ובבנין - שכנים רבים, אשר רבם ככלם נסעו לחג את החג במחוזות אחרים. לא נותרה נפש חיה בבנין מלבד גוזה אחת, בודדה, אשר התגוררה בקומה העליונה...

לפתע פתאם הפתה בר' שלום ההפכה: "הלא דלת הפניסה לבנין יכולה להנעל, ואם כן - נמצא שיש כאן בעיה של יחוד!" לא אסור של ממש היה שם, אולם ככלות הכול, זה לא היה "חלק"... היה אינשהו צד רחוק אשר עלול להגיע לידי אסור.

מה עושים? למי יפנה? לאן יוכל לברח? הלא בבנין משתוללת שרפה!!! בבנין יש כעת חשש של אסור!

מספר הטלפון של אותם ידידים אשר ארגנו למענו את הדירה - לא היה לרבי שלום, את כתבתם - הוא לא ידע, אולם דבר אחד ברור היה לו למעלה מכל ספק: הוא בבנין הזה אינו נשאר! הוא יוצא תכף ומיד!

נטל אפוא המגיד את מצות המכונה שמהן מקפיד היה לאכל, את היין אשר הכין מבעוד מועד, וכמובן - את דלי המים המלא עד שפתו, ויצא מן הדירה אל הרחוב...

נו, לאן עכשו? כיצד ממשיכים מכאן?

ר' שלום אינו יודע... אולם הוא יודע, בברור גמור, כי אין בפניו כל אפשרות אחרת!

בעוד ר' שלום עומד לו בודד בקר, ברחוב הגויי, צועד לעברו יהודי אשר הפירו.

"מה לך, ר' שלום, כי תעמד ברחוב?" - מקשה היהודי, ור' שלום תאר בפניו את אשר ארע עמו.

אולם אם סבור היה ר' שלום כי תכף יקפץ היהודי על ההזדמנות ויזמינו לסעד על שלחנו ולהסב עמו בליל הסדר - הרי שטעות היתה בידו...

"צר לי, רבי, אך לא אוכל להזמין - וזאת מאחר שמקפיד אני שלא להכניס אפלו פרוז אחד של מצת מכונה אל ביתי... עבורי - מצות אלו הן כחמץ גמור, והלא תבין כי לא אוכל להניח להן להכניס חמץ אל ביתי!"

מה יכול היה ר' שלום לומר? הוא הבין...

דא עקא, שהבנה זו לא היה בה כדי לפתור את בעייתו הדחופה... לפיכך, המשיך ר' שלום לשוטט ברחוב ללא מטרה מגדרת, המצות והיין בידו האחת - ודלי המים בידו השנייה והוא מחפש אדם אשר יואיל לאפשר לו להסב בביתו בליל החג הקרב ובא, וזאת עם ה"מצות מכונה" שלו...

את מצוקתו הצליח ר' שלום לשפך אך לרגע, כאשר נתקל ברוכל אשר מכר "חסה" טריה, לה זקוק היה ה"מגיד" לשם קיום מצות מרור. חזרת היתה באמתחתו של הצדיק הירושלמי, אולם קלחי החסה, שבהם נוהג היה לצאת ידי חובת שעור אכילת מרור - טרם עלה בידו להשיג. והנה עתה, ברחוב, הזדמן לו המצרך הנחוץ!

"הפלא ופלא!" - הרהר ר' שלום כשהוא ממהר להכניס את הקלחים הטריים אל אמתחתו, ומיד שב לעסק בבעיה הדחופה העומדת על הפרק: היכן יוכל להתארח בליל התקדש החג הממשמש ובא עוד שעות ספורות?

הבה נזכיר: ר' שלום היה לאחר מספר ימים שבהם כמעט שלא נתן תנומה לעפעפיו, וזאת מאחר שמלבד פעילותו הצבורית, ומלבד סדרי למועדו הקבועים - היה עליו אף לדאג לנקיון הדירה, אותה דירה, אשר לבסוף לא שמשה אותו כלל!

לפיכך, בשלב זה לא עמדו לו עוד כחותיו והוא נפל ארצה מתעלף... חלק נכר מהמים שבחבית, המים אשר יעדו מלכתחלה לשם שמוש שוטף במהלך ימי הפסח - שמשו עתה למטרה שונה לחלוטין... הם שמשו את העוברים

ושבים בכדי לעורר את הרבי היהודי אשר נפל על
הרצפה ומצרכי מזון שונים ומשנים פזורים סביבו...

ר' שלום התעורר, ברוך ה', אך עדין לא ידע מה לעשות.
אפלו משימה שגרתית כעצירת מונית אשר תוכל
להובילו לאזור יהודי יותר - לא היתה פשוטה בנסבות
הענין. זמן רב לקח עד שנמצא הנהג אשר הואיל להכניס
אל רכבו את הרבי היהודי, הנודד משכונה לשכונה ודלי
מים בידיהו...

לבסוף נמצאה המונית ור' שלום הגיע לביתו של יהודי
מסים, אשר הסביר כי הוא עצמו אינו יכול להכניס את
הרב אל ביתו עם "המצות המחמצות", אולם הוא סבור
כי יוכל למצא יהודי אחר מידידי אשר יאות לכך.

ואכן נמצא אותו הידיד, יהודי עני מרוד, אך נדיב לב,
אשר יאות לאפשר לר' שלום להתארח בביתו העלוב
בליל הסדר - עם מצותיו...

אולם בל נטעה: ר' שלום לא הזמן להסב עם בני
המשפחה אל השלחן... חלילה! נדיבות לבו של היהודי
התבטאה בכך שהסכים לאפשר לר' שלום לערוך את
הסדר לבדו, בנפרד משאר בני הבית, בחדר צדדי
ומרחק!...

בלית ברירה קבל ר' שלום עליו את התנאי, מארחו
החביב הכין לו שלחן בחדר צדדי - ואף כסא מתנדנד,
ובאפן זה ערך ר' שלום את ה"סדר"... בלי "מגיד", בלי
שלחן גדול ובלי חברים מקשיבים. רק כך - לבדו בארץ
נכריה!...

"את ההגדה", ספר ר' שלום לימים, "אמרתי בדמעות.
תנומה - לא הצלחתי לתת לעיני באותו הלילה. אולם
מה יכלתי לעשות? האם יכלתי להשאר בבנין בו ישנו
חשש קל של אסור?!"

ללמדך, כי גדול אמת יודע מה העקר ומה הטפל. הוא
יודע מתי יש להחמיר, מתי יש להדר ומתי יש לוותר על
הכל מפני חשש אסור!!!

מפתח ליהדות

מישהו בקש מן הרבי מקוצק זצ"ל הדרך ופתח ליהדות בקצור קצורים.

אמר לו הרבי: "אתן לך הדרך בתחום מלים: קדש ורחץ פרס יחץ מגיד.

קדש - קדש כל מחשבותיך ומעשיך.

ורחץ - הטהר מכל מדותיך והנהגותיך הפסולות.

פרס - ראשי תבות: פלל ראשון - פה סתום - לשמר את הפה מדבורים אסורים ודברים בטלים.

יחץ, מגיד - גם מה שנחוץ לומר, אמר רק מחצית, דבר פחות...

ליהדות...

המפתח

זהו

לחות את הסדר

המארג המרפזי של חג הפסח הוא "ליל הסדר" וזו הזדמנות נפלאה הנתנת לאדם להקנות לבניו את ערכי האמונה.

בספר "הבית היהודי" כותב הרב אהרן זפאי שליט"א כי יש לנצל זמן זה מאד ולהאריך בענין יציאת מצרים, וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משבח. ועקר מצות ספור יציאת מצרים הוא להודיע את גבורותיו של הקדוש ברוך הוא ואת הישועה שעשה עמנו בהוציאנו ממצרים, ועקר הכונה בספור צריך שתהיה להכניס בלב בני ביתו את האמונה בהקדוש ברוך הוא ובגדל גבורותיו ונפלאותיו, ולכן לא די לפרש להם את כלליות הנסים כפי מה שכתוב בהגדה, אלא צריך לפרט ולבאר באר היטב כל נס ונס לפי מה שכתוב בגמרא ובמדרש ובשאר ספרים, ועל ידי זה יתחזקו באמונה ובאהבת ה' יתברך.

כתוב בזהר הקדוש (פרשת בא): "כל אדם המספר ביציאת מצרים בשמחה ובחדוה - מזמן הוא לשמח עם שכינת א-ל בעולם הבא, ששמחה זו גדולה מכלן, שזוכה האדם לשמח באלקיו. אף הקדוש ברוך הוא שמח בספור זה, ובאותה שעה הקדוש ברוך הוא מכניס כל פמליותיו ואומר להן: לכו ושמעו ספור שבח גדלתי שבני מספרים ושמחים בגאולתי! אז מתכנסים כלם ובאים ומתלויים עם ישראל ושומעים ספור השבח שהם שמחים בשמחת הגאולה של אלהיהם, ואחרי כן הם באים ומודים להקדוש ברוך הוא על כל הנסים והגבורות האלה, ומשבחים אותו בגוי קדוש שיש לו

בְּאַרְץ הַשְּׂמַחִים בְּחֻדוֹת הַגְּאֵלָה שֶׁל אֱלֹקֵיהֶם, וְאִז יִגְדֵל כַּח וּגְבוּרָה לְמַעֲלָה, וְדַבְּרֵי הַסְּפוּר עוֹלִים לְמַעֲלָה וְכֹל פְּמִלְיָה שֶׁל מַעֲלָה מִתְכַּנְּסִים וְרוֹאִים אוֹתָם וְנוֹתְנִים הוֹדָיָה לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וּמִתְעַלָּה כְּבוֹדוֹ עֲלֵיהֶם לְמַעֲלָה וּלְמַטָּה”.

הָרִי לָנוּ מִדַּבְּרֵי הַזֶּהָר הַקְּדוּשׁ אֶת גְּדֵל מַעֲלַת סְפוּר יְצִיאַת מִצְרַיִם בְּלִילָה זֶה וְגְדֵל הַנַּחֲת רֹיחַ שְׁעוֹשִׁים לְהַבּוֹרָא יִתְבַּרַךְ שְׁמוֹ וְיִתְעַלָּה, וּמָה מְאֹד יֵשׁ לְעַמֵּד עַל הַמְּשֻׁמֵּר בְּלִיל הַסְּדֵר שֶׁלֹּא לְבוֹא לְיַדֵּי שְׁחוֹק וְקִלוֹת רֹאשׁ, כִּי־וּן שֶׁבְּדָרְךָ כָּל־מִתְאַסְּפִים קְרוּבֵי מִשְׁפָּחָה רַבִּים וְעוֹרְכִים יַחַד אֶת הַ”סְדֵר”, וְהַיֵּצֵר הָרַע מִשְׁתַּדֵּל בְּכֹל יִכְלָתוֹ לְהַחְטִיאֵם בְּדַבְּרִים בְּטָלִים וְסוֹפֵן לְבוֹא חֲלִילָה לְדַבּוּרִים אֲסוּרִים, וְעַל כֵּן הִירָא אֶת ה' אִם רוֹאֵה שֶׁהַמְּסַבִּים מִפְּטָטִים פְּטָטִים סָרְק, יִתְחִיל מִיַּד לְסַפֵּר לָהֶם דַּבְּרֵי אַגְדָּה שְׁמוֹשְׁכִים אֶת הַלֵּב בְּעֵינָיִי יְצִיאַת מִצְרַיִם, וְאִז זְכוּת הַרַבִּים תִּהְיֶה תְלוּיָה בּוֹ - וְהִנֵּה שְׁכְרוּ אֶתוֹ וּפְעַלְתוֹ לְפָנָיו.

מִכָּאֵן נָבִין כִּי עַל בְּעַל הַבֵּית מְטַלַת הַחֻבָּה לְנַצֵּל לִילָה גְדוֹל וְקְדוּשׁ זֶה לְחַנוּךְ הַבְּנִים וְעַלֵּיו לַעֲשׂוֹת זֹאת בְּחֻכְמָה וְתְבוּנָה. וְהַחֲכֵם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ יִכִּין מִבְּעוֹד מוֹעֵד סְפוּרִים וְדַבְּרֵי אַגְדָּה הַמוֹשְׁכִים אֶת הַלֵּב בְּנֵעַם וּבְמִתִּיקוֹת.

וְרֹאוי לְהַעִיר הָעָרָה נֹקֶבֶת כִּי בְּלִילָה זֶה הַשָּׁטָן מְקַפֵּץ, מְרַקֵּד וּמְחַפֵּשׁ רַגַע מִתְאַיִם כְּדֵי לִיצֵר מִתְחִים וּמְרִיבוֹת. אִין סִפֵּק כִּי הַהֲכָנוֹת הַרְבוֹת בְּאִפְּן טְבָעֵי יִצְרוּ מִתְחִים בְּתוֹךְ הַבֵּית בְּזִמְן הָאָרֶץ שֶׁל שְׁלוֹשִׁים יוֹם קִדָּם הַפְּסַח. וְהִנֵּה סוּף סוּף מְגִיעַ הַלִּילָה הַגְּדוֹל וְהַקְּדוּשׁ וְדוֹקָא עֲכָשׁוּ עָלוּל הַכֹּל לְהַתְפַּרֵּץ בְּבַת אַחַת וְאָף עַל וּפּוֹחִים קְטַנִּים עָלוּלִים לְהַגִּיעַ לְיַדֵּי אֲוִירָה עֲכוּרָה וְחָבֵל שְׁכַעְסִים מִיִּתְרִים מוֹצְאִים אֶת מְקוֹמָם דוֹקָא בְּלִילָה נַעֲלָה זֶה.

עַל כֵּן חָכֵם עֵינָיו בְּרֹאשׁוֹ וְעַל בְּעַל הַבֵּית לְהַכִּין מִבְּעוֹד מוֹעֵד דַּבְּרֵי אַגְדָּה וְסְפוּרִים וּמְשָׁלִים הַמוֹשְׁכִים אֶת הַלֵּב. וְיִתְכַוֵּן כְּהַלְכָה לְקִרְאָת לִיל הַסְּדֵר וְאִם יִשְׁתַּדֵּל כְּרֹאוי יִזְכֶּה בְּעִזְרַת ה' לְקַיֵּם אֶת ”וְהַגְּדַת לְבַנְד” כְּהַלְכָתוֹ.

עַל כֵּן הַבֵּיא הַרַב ”פֶּאֶר יִשְׂרָאֵל” זַ”ל מְשָׁל נִפְלָא :

כְּפָרִי אֶחָד חָלָה וְנִפְל לְמִשְׁכָּב. מִיַּד הַבְּהַל הַרוּפָא לְמַטָּה. רָאֵה הַרוּפָא שֶׁמְחַלְתוֹ אֲנוּשָׁה, אֲבָל יֵשׁ לָהּ מְזוֹר וְתִרּוּפָה. כְּתַב בְּעִבּוּרוֹ מְרָשָׁם, שֶׁבוּ פִּרְט אֶת הַתְּרּוּפוֹת הַנְּחוּצוֹת וְהַזְּהִיר אֶת בְּנֵי הַבֵּית בְּאִזְהָרָה חֲמוּרָה. וְכֵן כְּתַב: ”יֵשׁ לְקִרְאָת אֶת הַמְּרָשָׁם וְלְקַחַת אוֹתוֹ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים לְיוֹם, בְּבֹקֵר, בְּצַהֲרַיִם וּבְעֶרֶב. תִּמְהָלוּ אוֹתוֹ בְּכוֹס מַיִם, וּלְאַחַר מִכֵּן לְבַלַּע אוֹתוֹ וְאִז הַחוּלָה יִבְרִיא”.

עֲשׂוּ בְנֵי הַבֵּית כְּמַצוֹת הַרוּפָא וּלְחַרְדְּתֵם רָאוּ שֶׁהַמְּצַב הוֹלֵךְ וְרַע. הַרוּפָא הַבְּהַל לְמַטָּה הַחוּלָה וּמְצָאוּ גּוֹסֵס!

נְבַהֵל הַרוּפָא: הֵרִי אֲבַחֲנָתוֹ הֵיְתָה מְדִיקָת, וְזוֹ הַתְּרוּפָה
לְמַחֲלָה. הַחוּלָה הִיָּה אָמוּר לְהַבְרִיא - מָה קָרָה אֲפּוּא?
וְאִזְ נַחְרָד: אוּלַי טָעָה בְּמַרְשָׁם, אוּלַי כָּתַב תְּרוּפָה אַחֲרַת,
אוּלַי מְנוּן כְּפוּל? זֶה קוֹרָה...

בְּקֶשׁ לְרֵאוֹת אֶת הַמַּרְשָׁם, אָמְרוּ לוֹ: "הֵרִי הוּא אֲזַל!"

עֲכָשׁוּ הַגִּיעַ תוֹר הַרוּפָא לְתַמָּה: "אֲזַל! מִי שָׁמַע עַל
מַרְשָׁם שְׂאֲזַל!"

עָנוּ לוֹ: "הֲלֹא אַתָּה הוֹרִיתָ לָנוּ לִיתֵת לוֹ אֶת הַמַּרְשָׁם,
עָשִׂינוּ כְּדַבְּרֶיךָ. קָרַעְנוּ אֶת הַמַּרְשָׁם לְפִסּוֹת קִטְנוֹת
וְהַכְרַחְנוּ אוֹתוֹ לְבַלְעוֹ. אֵל תִּשְׁאַל בְּכַמָּה קָשִׁי זֶה עָלָה לָנוּ.
הוּא סָרַב לְבַלַּע, וְאָנוּ תַחֲבַנּוּ אֶת הַנִּיר לְגִרוֹנוֹ עִם כּוֹס
מַיִם, כְּפִי שְׂאֲמַרְתִּי..."

נַחְרָד הַרוּפָא וְקָרָא: "הוּי, פְּתָאִים וְסִכְלִים! מָה עָלָה
בְּדַעְתְּכֶם, וְכִי נִתֵּן לְרַפָּא אָדָם בְּפִסַּת נִיר שְׂתוֹחֲבִים לְפִיו?
הֵן לֹא לְפִסַּת הַנִּיר הַתְּכּוֹנְתִי, אֶלָּא לְמִשְׁמַעוּתָהּ וְלִתְכּוֹן
שְׂבָהּ, לְתְרוּפָה הַרְשׁוּמָה בָּהּ. אוֹתָהּ הִיָּה עֲלִיכֶם לְרַכֵּשׁ עַל
פִּי הַמַּרְשָׁם. הִיא הֵיְתָה מְרַפֵּאת אוֹתוֹ!"

וְהַנְּמָשֶׁל בְּרוּר: סְפוּר יִצְיֵאת מִצָּרִים חָשׁוּב עַד מְאֹד. נְצַטְוִינוּ לְהַקְדִּישׁ לוֹ
אֶת לַיִל הַסְּדֵר וְלְהַזְכִּירוֹ בְּכָל בִּקְרָוּעַרְב. יֵשׁ בּוֹ הַכֹּל: יַד ה' בְּבִרְיָאָה, שְׂכָר
וְעֵנֶשׁ, אֲהַבַת ה' לְעַמּוֹ. בְּמָה דְבָרִים אָמוּרִים? כְּשֶׁאֵין מְסַתְּפָקִים בְּאַמִּירָה
גְּרִידָא, שְׂכַמוּהָ - כְּבַלִּיעַת הַמַּרְשָׁם... אֶלָּא חוּוִים אֶת הַמְּאַרְעוֹת וְלוּמְדִים
אֶת לְקַחֵם!

אִךְ אִם לִיָּלָה חָשׁוּב זֶה יִהְיֶה לְמַפְגֵּשׁ רַעִים, צָחוּק וְקִלּוֹת רֵאשׁ, הִנֵּה
הַחֲמִצָּנוּ אֶת הַמְּטָרָה.

הֵרִי בְּלִיל הַסְּדֵר רַבִּים הֵם הָאוֹרְחִים, וְהֵנָּה זְמַן רַב לֹא רָאוּ אִישׁ אֶת רַעְהוּ,
וְהִיָּצַר בְּנִקְל יָכוֹל לְהַסִּיט אֶת קַדְשַׁת הַלֵּילָה הַזֶּה לְ"לַיִל חַנוּוֹת", בּוֹ כָּל
אֶחָד רוּצָה לְהַעֲלוֹת זְכָרוֹנוֹת וְחַנוּוֹת בְּלוּוִי לְשׁוֹן הָרַע, רְכִילוֹת וְכָל מִינֵי
מַרְעִין בִּישׁוּן. וְחֻבְל!!!

אֲפָשֶׁר לְגַרְף "הוּן שֶׁל מְצוּוֹת" בְּלִיָּלָה כַּה קְדוֹשׁ וְנִעְלָה זֶה!

ליל הסדר - קדושת הלילה הזה רבה עד מאד

(השל"ה)

הלילה הזה הוא סדר לכל השנה, וכפי שעושה את ליל הסדר, כך מסדר הוא לעצמו את כל השנה (בשם "בית אהרן" מקרליו).

ועוד בא לרמוז לנו, כשם שהטבע מתנהל לפי סדר קבוע, כך כל הנסים שארעו מיציאת מצרים ועד היום, אין בהם חלילה שום דבר מקרי, אלא הכל מתרחש לפי סדר מסוים, ואף על פי שלא תמיד מבינים אנו את הסדר הזה (בשם מהר"ל).

הלילה הזה, שנקבע לדורות, בו אנו מחיבים במצות "והגדת לבנך", כשעלינו להרבות בספורי יציאת מצרים לזכר גאלת ישראל מגלות מצרים, המבטאים את ענייני שעבוד בני ישראל בארץ מצרים וגאלת ישראל, ואת הגלות שנמצא בה עם ישראל קרוב לאלפים שנה ומבקשים על הגאלה העתידה, לכן על כל אחד להמחיש, ובעקר לילדים, את כל מה שהיה לאבותינו פאלו היה זה לנו.

בספר "עוללות אפרים" כותב המחבר, שכדאי להתבונן בדברים הסותרים שאנחנו עושים בלילה הזה. מצד אחד אנו עושים דברים הרומזים לשעבוד, שהם אכילת מצה ומרור. ומצד אחר אנו עושים דברים הרומזים לחרות, כאשר אנו מטבילין שתי פעמים ויושבים פלנו מסבין. זאת כדי להורות לנו שתמיד צריך לזכר שני הדברים ועל ידי זה נתנהג בהכנעה וענוה, שזה כל התכלית בלילה הזה לתן לנו תזכרת איך אנחנו צריכים להתנהג במשך כל השנה.

וכעין זה מצינו ברבותינו ז"ל, שליל הפסח נקרא "ליל הסדר". כתב חדושי הרי"ם, שבא הקדוש ברוך הוא ללמדנו על הנסים והנפלאות המתרחשים מהשמים שגם להם יש סדר, וכמו שסדר הנהגת הטבע מתנהל לפי סדר קבוע כך גם הנסים העל-טבעיים מתנהלים בסדר קבוע.

וספר הרב נבון יצחק יצ"ו, שהסבה שנקרא הלילה הזה "ליל הסדר" היא לפי שיש לנו ארבעה חלקים בתורתנו הקדושה שהם: פשט, רמז, דרש, סוד, ובלילה הזה אין לנו את הבחינה של פשט אלא רק הבחינות של סדר - סוד, דרש, רמז, פי הכל היה מתנהל בדרך נסים ונפלאות, דאי אפשר לפרשם בדרך הפשט.

בספר "בית אהרן" כתב משם אביו רבי אשר, דלכך נקרא הלילה הזה "ליל הסדר", לפי שהוא עושה סדר לכל השנה. ולכן החלש יאמר גבור אני לעשות הלילה הזה בשמחה ובהתלהבות כתיקונו, שעל ידי זה יהא לו כל סדר ומהלך השנה כמו שצריך, משום דסוד ההצלה במשך כל השנה מתנהל לפי מה שהשקיע לנהל את סדר ליל הפסח כתיקונו. וגדולה מזו

כתב, כי מי שאינו מהרהר בתשובה שלמה בלילה הזה, הוא מבחינת
אותם שמתו בשלשת ימי האפלה!

עוד מצינו מעלה גדולה ועצומה: מובא בספר "תפארת שלמה" על
הפסוק "ליל שמרים הוא לה" (שמות יב, מב) - דהינו, הלילה הזה יש בו
כח לתת שמירה על כל הלילות של כל השנה. לכן נאמר "ליל שמורים"
בלשון רבים, להורות לנו דו הסגלה לשמירה לאו דוקא על ליל פסח אלא
גם על כל הלילות של השנה כלה.

כתב השל"ה הקדוש (ריש מסכת פסחים), דקדשת הלילה הזה וכל הדינים
הנוהגים בו היא קדשה רבה מאד, כי אז בחר בנו ה' יתברך מכל העמים
וקדשנו במצותיו. על כן ראוי לאדם להיות נזהר שלא ידבר בלילה הזה
שום שיחת חלין ויזהיר ביתו על זה, ולא יהיו נפרדים מדבקות ה' יתברך
אפלו לרגע אחד, אלא יתעסקו כלם במצות הלילה הזה ובספורי נסי
מצרים לפרסם גדלת הבורא לבני ביתו.

ומצינו בזהר הקדוש (ח"ב דף מ:), שהיא חובה על האדם לספר בשבח זה
לעולם, וקבלה בידינו היא, שכל אדם המספר בשבח יציאת מצרים
ובאותו ספור שמח הוא בשמחה של מצוה, הרי מזמן הוא לשמח עם
השכינה לעולם הבא שהיא השמחה שעולה על הכל, וכיון שהקדוש ברוך
הוא יש לו שמחה באותו ספור, באותה שעה מקבץ הקדוש ברוך הוא את
כל הפמליא שלו ואומר להם: "לכו ושמעו ספור השבח שלי שמספרים
בני ושמחים בגאולתי!" מיד מתכנסים כלם ובאים ומתחברים עם ישראל,
ושומעים ספורי השבח שמחים בשמחת הגאולה של אדונם, ואז באים
ומודים להקדוש ברוך הוא על כל הנסים והגבורות, ומשבחים אותו על
העם הקדוש שיש לו, שבעם המבחר הזה בחר בו ה' יתברך מכל העמים,
שהם שמחים בשמחת הגאולה ומשבחים להקדוש ברוך הוא. בזה נתוסף
לו יתברך שמו כח וגבורה למעלה.

הא למה זה דומה?

למלך שנוספים לו כח וגבורה כאשר משבחים את גבורתו, וככל מודים
ויראים מפניו וכבודו מתעלה על כלם. ומפני זה יש להלל ולספר בלילה
הזה. וככל שירבה בספור יציאת מצרים, כך מתעלה ומתגבר כחו של
הקדוש ברוך הוא הן למעלה והן למטה.

הנהגות כלליות ערב התקדש החג

"והנה בזמן בית המקדש היה הפסח נשחט אחר התמיד של בין הערבים.
וכדי שישלמו פרים שפתינו, ראוי לעסק בסדר קרבן פסח אחר תפלת
מנחה... וצריך האדם הירא והחרד על דבר ה' לקרא אותו בזמנו,

**שְׁתַּעֲלֶה קְרִיאָתוֹ בְּמִקּוֹם הַקְּרִבָּתוֹ, וַיִּדְאָג עַל חֲרַבֵּן הַבַּיִת, וַיִּתְחַנֵּן לִפְנֵי
בוֹרָא עוֹלָם: יְהִי רְצוֹן שְׂיִבְנֶה אוֹתוֹ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ.**” (עד כאן לשונו. (ספר
שְׁלִי”ה - מִסְכַּת פְּסָחִים)

”וַיִּתְנַהֲגוּ הוּא וְאִשְׁתּוֹ כְּמֶלֶךְ וְכַמְלֶכָה, וּבְנֵי בֵיתוֹ כְּבָנֵי מְלָכִים, וַיְכִינּוּ כְּלֵי
כֶּסֶף וְכְלֵי זָהָב וּבְגָדֵי מָשִׁי וְרִקְמָה מִכָּל מַה שְּׁחַנְנָם הִי יִתְבָּרַךְ. וְהַכֹּל יְכִינּוּ
כְּדֵי לְהִרְאוֹת לְכָל שְׂמַחַת לֵבָם בְּחִסְדּוֹ שֶׁל מְקוֹם.

וּקְדָשָׁת הַלְּיָלָה הַזֶּה וְכָל הַדֵּינִים הַנוֹהֲגִים הִיא קְדָשָׁה רַבָּה בְּמֵאָד, כִּי אִז
בְּחַר בָּנוּ הִי יִתְבָּרַךְ מִכָּל הָעַמִּים וְקָדְשָׁנוּ בְּמִצּוֹתָיו. **עַל כֵּן רְאוּ לְאָדָם
לְהִיּוֹתוֹ נֹזֵהר שֶׁלֹּא יִדְבֹר בְּלִילָה זֶה שׁוֹם שִׁיחָה מְשִׁיחַת חֲלוֹן, וְנִזְהִיר בְּנֵי
בֵיתוֹ עַל זֶה, וְלֹא יִהְיוּ נִפְרָדִים מִדְּבָקוֹת הִי יִתְבָּרַךְ רַגַע כְּמִימְרָא, רַק
יִתְעַסְקוּ הַכֹּל בְּמִצְוֹת הַלְּיָלָה הַזֶּה בְּסִפּוּרֵי נְסִי מְצָרִים וּלְפָרְסָמָם לְבָנֵי
בֵיתוֹ... וְאִם יִרְצֶה לְהֶאָרִיךְ יוֹתֵר בְּחֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו מַה טוֹב וּמַה נְעִים, וְכָל
הַמְרַבֶּה הָרִי זֶה מְשַׁבַּח...” (ספר שְׁלִי”ה - מִסְכַּת פְּסָחִים)**

”...וְהַלְּיָלָה הַזֶּה הוּא סֵדֵר עַל כָּל הַשָּׁנָה, וּבְלִילָה הַזֶּה תְּלוּי הַתְּנַהֲגוֹתוֹ
וְדְבוּרָיו וּמַעֲשָׂיו שֶׁל הָאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי לְכָל הַשָּׁנָה. וְאִם בְּלִילָה הַזֶּה הוּא
מְשַׁכֵּיל בְּדַעְתּוֹ לְהַתְּבוֹנֵן שְׂכַדָּאִי לוֹ שֶׁיִּתְנַהֵג כְּרְאוּי כִּי זֶה יִגָּרַם לוֹ אַחַר כָּךְ
שְׁנוּי לְטוֹבָה עַל כָּל הַשָּׁנָה כְּלָה, נִמְצָא שְׂלִילָה זֶה הוּא הַגּוֹרֵם וּמִשְׁלִיט סֵדֵר
אִיךְ יִתְרָאֶה, בְּסִיעֵתָא דְשְׂמַיָא, כָּל הַשָּׁנָה לְכוֹן שְׁפִיר נִקְרָא לֵיל הַסֵּדֵר...”
(קוֹנְטֵרַס “קְדָשָׁת לֵיל הַסֵּדֵר” - הַרְבֵּי אַהֲרֹן טוֹיִסִּיג)

”וּמִכָּל לֵיל פְּסַח מְסַגֵּל לְהַשְׁתַּנּוֹת מְזֹלוֹ מִרְעָה לְיָפָה, וְהֵינּוּ שְׂבִילָה הַזֶּה
מְסַגֵּל לְהַשְׁתַּנּוֹת לְחִלוּטִין וְלִצְאָת לְחֵרוֹת מִכָּל צָרָיו, עַל דֶּרֶךְ אֲמָרָם ז”ל
'בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חֲנִיב אָדָם לְרְאוֹת אֶת עֲצָמוֹ כְּאֵלוֹ הוּא יֵצֵא מִמְצָרִים...”
(סֵפֶר “נְתִיבוֹת” שְׁלוֹם)

הַתְּקוּנִים וְהָאוֹרוֹת שֶׁבַתְּפִלוֹת הַחַג

”...יִלְךְ לְבֵית הַכְּנֻסֶת, וַיְכַוֵּן מְאֹד בְּעֶרְבֵיתָהּ, כִּי רַבּוּ מְאֹד הַרְזִין עַלְאִין
לְאוֹרוֹת גְּדוּלִים בְּשָׁמַיִם, גְּדוּלֵי גְדוּלִים, תְּלֵי תְּלִים... גָּמַר הַהֵלֶל בְּבֵית
הַכְּנֻסֶת סוּדוֹ רָם וְנִשְׂא... יִרְאֶה שְׁהַלְּיָה הַזֶּה מְאִירָה כְּשֶׁמֶשׁ בְּתַקְוָה אוֹרוֹת
עַלְיוֹנִים...” (סֵפֶר “עֲבוּדַת הַקְּדָשׁ” - הַחִיד”א)

”...לְאַחַר מִכּוֹן יֵשׁ הַמְּתַנֶּה שֶׁל הַיּוֹם טוֹב עֲצָמוֹ, שְׂמַתְחִיל מִהַלְּיָה הַקְּדוֹשׁ
שֶׁל לֵיל הַסֵּדֵר, שְׂבִילָה זֶה הִי יִתְבָּרַךְ נוֹתֵן לְכָל אֶחָד אֶת הַכַּחַשׁ שֶׁל 'הַבֵּן
שׁוֹאֵל', וְאֶת הַכַּחַשׁ שֶׁל כְּהֵן גְּדוּל, שְׁהִיָּה לוֹ אֶת כַּחַ הַתְּפִלָּה בְּדֶרֶךְ גְּדוּלָה
מְאֹד, וְכַתּוּב מְצַדִּיקִים זִי”ע, שְׂבִילָה זֶה אֶפְשָׁר לְפַעַל דְּבָרִים נִפְלְאִים
עִם כָּל בְּקָשָׁה, לְפָנֵי מְעָרִיב, וּבְעֵת תְּפִלַּת עֶרְבֵיתָהּ, וּבְהֵלֶל שֶׁל מְעָרִיב, בְּכָל
'מִן הַמְּצוֹר קְרִיאָתִי י-ה', וְלְאַחַר מִכּוֹן בְּעֵת הַהִלִּיכָה אֶל הַסֵּדֵר, וּבְעֵת הַסֵּדֵר,

בַּעַת הַסְּעוּדָה, הַהֵלֵל, וְלֵאחֶר הַסֵּדֶר, בְּכֹל בְּקִשָּׁה אֲפֻשֶׁר לַפְּעַל דְּבָרִים נִפְלְאִים, שֶׁהָרִי בְּלִיל הַסֵּדֶר פְּתוּחִים כָּל הַשְּׁעָרִים לְמַעַלָּה וּמִמִּילָא כָּל קוֹל שֶׁבֵר יִשְׂרָאֵל זֹכָה לְשַׁלַּח לְמַעַלָּה בְּלִילָה זֶה, הָרִי זֶה רְכוּשׁ עֲצוּם וְנִפְלְא שְׂזוּכִים לְרְכוּשׁ עַל כָּל הַשָּׁנָה הַבָּאָה... " (סֵפֶר "שִׁיחוֹת הַתְּחִינּוֹת")

"...הַמְצוּהָ שְׂאחֶר זֶה הוּא לְסַפֵּר בְּשִׁבַח יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁהוּא חוֹב עַל הָאָדָם לְעוֹלָם לְסַפֵּר בְּשִׁבְחֵי אֱלֹהֵינוּ. כִּי הַעֲמִדְנוּ, כָּל אָדָם הַמְּסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם וְשִׁמַּח בְּסִפּוּר הַהוּא בְּשִׁמְחָה, עֲתִיד הוּא לְשִׁמַּח עִם הַשְּׂכִינָה לְעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהוּא הַשְּׂמִיחָה [הַגְּדוּלָּה] מֵהַכֹּל, שֶׁזֶּה הוּא אָדָם הַשְּׂמִיחַ בְּאֲדוֹנּוֹ, וְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שִׁמַּח בְּסִפּוּר שְׁלוֹ.

בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה מְקַבֵּץ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת כָּל הַפְּמִלְיָא שְׁלוֹ וְאוֹמֵר לָהֶם: לְכוּ וְשִׁמְעוּ הַסִּפּוּר שֶׁל הַשִּׁבְחָה שְׁלֵי שְׂמִסְפָּרִים בְּנֵי וְשׁוּמְעִים סִפּוּר הַשִּׁבְחָה שְׂשִׁמְחִים בְּשִׁמְחַת הַגְּאֻלַּת אֲדוֹנָם, וּבָאִים וּמוֹדִים לְהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל כָּל אֱלֹהֵי הַנְּסִים וְהַגְּבוּרוֹת, וּמוֹדִים לוֹ עַל עִם הַקְּדוּשׁ שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּאֶרֶץ - שְׂשִׁמְחִים בְּשִׁמְחַת הַגְּאֻלָּה שֶׁל אֲדוֹנָם - אֲזַי נִתְּוֹסֵף לוֹ כֹּחַ לְאֲדוֹנָם, כְּמִלְכָּד שְׁנוֹסֵף לוֹ כֹּחַ וּגְבוּרָה בַּעַת שְׂשִׁמְשִׁבְחִים גְּבוּרָתוֹ וּמוֹדִים לוֹ, וְהַכֹּל יִרְאִים מִפְּנֵי וְעוֹלָה כְּבוֹדוֹ עַל כָּלָם". (תַּרְגוּם הַגֵּהָר הַקְּדוּשׁ ר"מ פְּרָשַׁת בֵּא)

שִׁמְחַת יוֹם טוֹב

חֵיב אָדָם לְהִיּוֹת שְׂמִיחַ וְטוֹב לֵב בְּמוֹעֵד הוּא וְאִשְׁתּוֹ וּבְנָיו וְכָל הַנְּלוּיִם אֵלָיו. כִּיצַד מְשִׁמְחוֹ? הַקְּטַנִּים - נוֹתֵן לָהֶם קְלִיּוֹת וְאַגּוּזִים,

וְהַנְּשִׁים - קוֹנֶה לָהֶן בְּגָדִים וְתַכְשֵׁיטִים כְּפִי מְמוֹנּוֹ. (שׁוּלְחַן עָרוֹךְ הַלְכוֹת יוֹם טוֹב תַּקֵּט, ב)

הַלְכָה מִפְּרָשַׁת הַיָּא כִּיצַד אָנוּ חֲנֻבִים לְשִׁמַּח אֶת הָאִשָּׁה בְּשִׁלְשֵׁת הַרְגָלִים, וּמִרְן פֶּסֶק: "וְהַנְּשִׁים - קוֹנֶה לָהֶן בְּגָדִים וְתַכְשֵׁיטִים כְּפִי מְמוֹנּוֹ".

בִּ"בְּאוֹר הַלְכָה" כּוֹתֵב הַ"חֲפֵץ חַיִּים", שֶׁאִם אֵין יָדוֹ מְשֻׁגָּת - יִקְנֶה לָהֶם, לְכָל הַפְּחוֹת, מְנַעֲלִים חֲדָשִׁים לְכְבוֹד יוֹם טוֹב.

יָדוּעַ הוּא, שֶׁהָאִשָּׁה שְׂמִיחָה כְּפִלִּים: הִיא זֹכָה לְקַבֵּל מִבְּעָלָה תַּכְשֵׁיטִין וּמַעֲבֵר לְהַרְגֵּשָׁה הַטּוֹבָה הִיא חֲשָׂה כִּי בְּעָלָה מְכַבֵּד אוֹתָהּ.

כְּמוֹבוֹן, אִישׁ אִישׁ כְּפִי מְמוֹנּוֹ וּיְכַלְתּוּ. כָּל הַמְּטָרָה הִיא לְתַת תְּשׁוּמָת לֵב לְאִשָּׁה וְלַהֲעָרִיךְ אֶת מְאֻמְצִיָּה עַל כָּל הַטּוֹבָה שְׁעוֹשָׂה עִמוֹ.

לְעֵתִים, דּוֹקָא לְפָנַי הָחָג אֵין הַפְּרוּטָה מְצוּיָה בְּכִיס וּקְנִיָה כְּזוֹ הִיא
"מַעֲמָסָה" לֹא קֵלָה עַל הַבַּעַל, שֶׁלֹּא דֵי בְּהוֹצָאוֹת הַכְּבִידוֹת שֶׁהֵטְלוּ עָלָיו
לְכָבוֹד הָחָג, עוֹד הוּא נִדְרָשׁ לְהוֹצִיא "הוֹצָאוֹת נוֹסְפוֹת" לְמַעַן הָרַעְיָה.

אָדָּה עָלִינוּ לְדַעַת, כִּי כַּאֲשֶׁר אָנוּ מְצוּיִים לַעֲשׂוֹת לְכָבוֹד הָרַעְיָה - לְקַדּוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא יֵשׁ דְּרָכִים מְשֻׁלוֹ "שֶׁלֹּא נִרְגִישׁ אֶת הַהוֹצָאוֹת" - הוֹצָאוֹת שֶׁבֵּת וַיּוֹם
טוֹב הֵן "מְכָרוֹת בְּשָׂמִים" וְהֵן אֵינָן בְּכֹלל הַהוֹצָאוֹת הַרְגִילוֹת.

הִנֵּה סְפוּר מְאַלֵּף לְהַמְחִשֵׁת הַדְּבָרִים :

יּוֹמִים לְפָנַי חָג הַפֶּסַח פָּגַשׁ אוֹתִי יְהוּדִי וְנָתַן לִי סְכוּם שֶׁל
אַרְבַּע מֵאוֹת שְׁקָלִים וּבְקִשְׁנִי לְמָסָר זֹאת לְמִשְׁפָּחָה
נִזְקַקְתָּ כְּרֵאוֹת עֵינֵי וְעוֹד בְּקִשׁ שֶׁלֹּא אֶחְלַק אֶת הַסְּכוּם
בֵּין כָּמָה מִשְׁפָּחוֹת אֲלֵא שְׁאַתָּן אֶת כָּלוֹ לְמִשְׁפָּחָה אַחַת.

לְמַחֲרַת פָּגַשְׁתִּי יְהוּדִי, שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁמִּצְבוֹ דְּחוּק, וְנָתַתִּי לוֹ
מֵאוֹתִים שְׁקָלִים מִתּוֹךְ הַתְּרוּמָה שֶׁקִּבַּלְתִּי וְאֶת הַיֵּתֵר
תִּכְנַנְתִּי לְתֵת לְמִשְׁפָּחָה נִזְקַקְתָּ אַחֲרַת (בְּאוֹתוֹ רָגַע לֹא זָכַרְתִּי
אֶת בְּקִשְׁתּוֹ הַמְּכַרְשֵׁת שֶׁל הַתּוֹרָם כִּי אַחֲרַת לֹא הִיִּיתִי עוֹשֶׂה שְׁנוּי בְּמָה
שֶׁהוּא הַתְּנָה). לְאַחַר כְּשֶׁעָה נִזְכַּרְתִּי בְּתַנְאֵי שֶׁל הַתּוֹרָם וּמִיד
הִתְקַשְׁרְתִּי לְיְהוּדִי שֶׁקִּבַּל מִמֶּנִּי מֵאוֹתִים שְׁקָלִים
וְהוֹדַעְתִּיו שֶׁיֵּשׁ לִי עוֹד מֵאוֹתִים שְׁקָלִים לְמָסָר לוֹ.

תְּשׁוּבַתּוֹ הַפְּתִיעָה אוֹתִי מְאֹד: "יִדְעָתִי שֶׁתְּבִיא לִי עוֹד
מֵאוֹתִים שְׁקָלִים! חֲכִיתִי לְזֶה".

"כִּיֵּצֵד יִדְעָתָּ?!" - תִּמְהַתִּי - "וְכִי אֵתָּה יוֹדֵעַ מִי נָתַן לִי אֶת
הַסְּכוּם וְכָמָה הוּא נָתַן?"

"לֹא, אָדָּה בּוֹא אֲסַפֵּר לָךְ: אֶתְמוּל נִסְעָתִי עִם אִשְׁתִּי וְגִיסְתִּי
לְבָנֵי בְּרַק לְקִנּוֹת מְצַרְכִּים בְּסִיסָיִם לְחַג הַפֶּסַח - מִצּוֹת,
יֵן, סָפָר, שְׁמֹן וְכִיּוֹצֵא בְּאֵלוֹ דְּבָרִים בְּסִיסָיִם הַנְּצַרְכִּים
לְכָל מִשְׁפָּחָה.

בְּדַרְךְ לְחֲנוּת הַמְּזוּן אִשְׁתִּי עֲצָרָה לְיַד חֲנוּת בְּגָדִים
וְהִתְבּוֹנְנָה בְּבְגָדִים הַמְּצַגִּים בְּחִלּוֹן הָרְאוּהָ. הִבְהַרְתִּי לָהּ
שֶׁאִם הִיא תִּקְנֶה בְּגָד, מִיָּד נַעֲלָה לְמַכּוֹנִית חֲזָרָה כִּי לֹא
נוֹכַל לְקִנּוֹת כָּלֵל מוֹצְרֵי מְזוּן.

אִשְׁתִּי אָמְרָה לִי שֶׁהִיא רַק מְסַתְּפֶלֶת לְלֹא כּוֹנֵה לְרַכֵּשׁ
בְּגָדִים כַּעַת כִּי יוֹדַעַת הִיא אֶת מְצַבְנוֹ הַכֶּלְכֶּלִי.

אֵךְ הַעֵינָן רוֹאֶה וְהַלֵּב חוֹמֵד... בְּאַחַת הַחֲנִיּוֹת הַיָּא רְאֵתָה
שְׁמֵלָה מִיַּחְדָּת וְהִיא נִכְנָסָה לְשֵׂאל מַה מְחִירָהּ. 'חֲמֵשׁ
מֵאוֹת שְׁ"ח' - עֲנֵתָה לָּהּ הַמוֹכֶרֶת - 'אֵךְ, גְּבֻרָת, תִּמְדָּדִי
קֹדֵם וְאַחַר כֶּךָ נִדְבַר עַל הַמְּחִיר'...

אֲשֶׁתִּי מְדַדָּה אֶת הַשְּׁמֵלָה וּמָה אִמַּר לָךְ, כְּאִלּוּ חִטַּת תִּפְר
אֶת הַשְּׁמֵלָה הַיְפָה בְּדִיוֹק לְמִדּוֹתֶיהָ, לֵלֵא כֹּל צֶרֶךְ
בְּתַקּוּנִים.

אֲנִי מִמְתִּין מִחוּץ לְחֲנוּת וּלְפִתַּע אֲשֶׁתִּי קוֹרֵאת לִי: 'בּוֹא
תִּכְנָס רְגַע'. יִדְעֵתִי שְׂאֵם אֲנִי נִכְנָס אֲנִי יוֹצֵא עִם שְׁמֵלָה
חֲדָשָׁה אֵךְ מַה יִּהְיֶה עַל מְצַרְכֵי הַמְּזוּן?

אֲשֶׁתִּי וְגִיסְתִּי הַחֲלוּ לְהַפְעִיל עָלַי לַחַץ 'מֵתוּן' לְרַכֵּשׁ אֶת
הַשְּׁמֵלָה לְכַבּוֹד הַחֵג. 'כְּמָה זֶה עוֹלָה?' - אֲנִי שׂוֹאֵל. 'חֲמֵשׁ
מֵאוֹת שְׁ"ח' - הַשִּׁיבָה הַמוֹכֶרֶת. 'תִּרְאִי, יֵשׁ לִי רַק אַרְבַּע
מֵאוֹת שְׁ"ח'.

'בְּסֹדֶר, אֲדוֹנָי' - אָמְרָה הַמוֹכֶרֶת - 'שְׁיִהְיֶה לָכֶם חַג שְׂמֵחַ,
אֲעֲשֶׂה לָכֶם הַנְּחָה'.

חֲשַׁבְתִּי שְׂאֵנִי מֵתַעֲלֵף. הֲרִי אֶתָּה יוֹדֵעַ אֶת מַצְבִּי, אִין לִי
עֲכָשׁוּ מְצַרְכֵי מְזוּן בְּסִיסִים לְפִסַּח וּבְכֶסֶף שְׁיֵשׁ אָנוּ
קוֹנִים שְׁמֵלָה...

כְּאִן הַחֵל הַלַּחַץ שֶׁל גִּיסְתִּי. 'מַה יֵּשׁ, תִּקְנֶה פַעַם אַחַת
שְׁמֵלָה לְאֲשֶׁתִּי'.

'כֹּן, אֲנִי רוֹצֶה' - הַשְּׁבֵתִי - 'אֲבָל מָה עִם כֶּסֶף לְמְצַרְכֵים?'

גִּיסְתִּי הִיא אִשָּׁה שְׂאֵינָה שׂוֹמֶרֶת לְעַת עֵתָה עַל תּוֹרָה
וּמִצּוֹת וְהִיא עוֹנָה לִי כֶּךָ: 'הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֵא יָכוֹל
לְדַאֵג לָךְ לְמְצַרְכֵים לְחָג? הֲרִי אֶתָּה יְהוּדִי מֵאֲמִין'.

אֲכֹן הוּא יָכוֹל לְדַאֵג לִי אֲבָל בְּעוֹד יוֹם יִהְיֶה חַג... וְשׁוֹב
גִּיסְתִּי לוֹחֶצֶת: 'נֹן, אֵל תִּדְאֵג, הַקְּבִ"ה יִשְׁלַח לָךְ מְצַרְכֵים
לְחָג. גַּם בְּיוֹם אֶחָד הוּא יָכוֹל לְדַאֵג לָךְ לְאַרְבַּע מֵאוֹת
שְׁקָלִים'.

וְאֲכֹן קִנִּיתִי אֶת הַשְּׁמֵלָה וְחִזְרָנוּ לְבֵיתֵנוּ לֵלֵא הַמְּצַרְכֵים.
וְהִנֵּה בְּבִקֹּר אֶתָּה מְצִיעַ לִי מֵאֲתִים שְׁקָלִים. אָמַרְתִּי
לְעֲצָמִי: 'רַק רְגַע, הַשְּׁמֵלָה עֲלֵתָה אַרְבַּע מֵאוֹת שְׁקָלִים,
לְמָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שִׁלַּח רַק מֵאֲתִים שְׁקָלִים?!'
וְחִפְתִּי לְרֵאוֹת מֵהִיכֹן יִגִּיעוּ מֵאֲתִים הַשְּׁקָלִים

הנוספים... והנה אתה מטלפו והשלמת לי את הפאזל..."

אכן, יש בשמים מחלקה מיחדת המחשבת את ההוצאות שאתה מוציא עבור החג, ובמיחד עבור רעיתך והקדוש ברוך הוא רואה שזה אצלך "הפסוף האחרון" שנותר לך. אך אל דאגה, שמחת את אשתך - הקדוש ברוך הוא ישמח אותך בחזרה.

בעינינו הרגילות אין אנו רואים את התמורה לכל המאמצים וההשקעה שאנו עושים לכבוד ה... הקדוש ברוך הוא. הרי כאשר שמחת את רעיתך מיד בשמים "נדלקו אורות" שהאירו את מצותיך באור מיחד שנעשה במסירות נפש.

אבל מן הראוי לעשות זאת גם בלב שלם, בלב שמח. לתת הרגשה טובה, במיחד לקראת החג שבו היא כל כך טורחת ועמלה, אך, לעתים, אנו עדים לתופעה שהבעל אכן עשה את "המאמץ האחרון" וטורח וקונה מתנה לאשתו, אך עם זאת הוא נותן לה הרגשה ש"זה הנה נורא קשה הפעם, אבל לא היתה לי בררה ולכבוד החג הייתי חייב לקנות לך..."

בעל יקר! אל תדאג! לקדוש ברוך הוא יש קפה של "החזרי הוצאות מפרות..."

פותחים את ליל הסדר בכבוד... הרעה

הימים שלפני חג הפסח אינם ימים קלים. אנו עדים לתופעות של צעקות, זעקות שבר וכעסים רבים שעוברים בעקר על האמא, שדואגת שאכן הבית יעמד בערב חג הפסח בכשרותו הראויה.

לא אחת, אנו הבעלים לפעמים יוצאים מכינוי כאשר אנו רואים את כל ההתרחשויות ופעמים אף פולטים מלים שאינן במקומן, ואולי יותר מכל לא יודעים להביע הערכה ולהוקיר את כל מבצע פסח שבראשו עומדת רעיתנו.

רבים נוהגים להקפיד על "זמן רבנו תם", "שעורי מדות של החזון איש", בודקים את ה"שפיץ" של הלולב בזכוכית מגדלת, אך אולי כדאי דוקא הלילה, כאשר מסבים רבים יושבים סביב השלחן הערוך בטוב טעם, מן הראוי לפתח בכבוד בעלת האכסניה. כלומר, בפה מלא לומר שלא היינו

יכולים להגיע ללילה הזה כפי שהגענו אם רעיתנו לא הייתה נוטלת עליה לעמד בראשו.

לכל הדעות השבח הזה מגיע לאשה. היא הדירה שנה מעיניה, נטלה עליה כמעט את כל המטלות, השתדלה לא להטריח את בעלה "מעבר לכחותיו", אז הנה מגיע הרגע הקטן (והחשוב מאד) שבו היא יכולה לקבל קצת נחת מבעלה. בל נחכה שנשמע תחלה תשבחות מהאורחים על טיב המאכלים או הארוח הנפלא. אדרבה, דוקא זה יכול "לחפות" אולי על חסר העשייה והנשיאה בנטל מצדו, אם היה כך.

פיצד יש לכבד את האשה נוכל ללמד מהמעשה הנפלא הבא:

השעה 8:30 בבקר.

אל המרפאה נכנס יהודי בסביבות גיל השמונים. ידו החבושה החביאה "תפרים", אשר כבר הגיע זמנם להפרד ממנו.

בשעה 9:00 יעדה לו פגישה. הוא מאד קנה להשתחרר במהירות ולא לאחר לפגישה.

מספר אחד מעובדי המרפאה: "בדקתי לו דפק ולחץ דם ובקשתי ממנו לשבת ולהמתין. ידעתי שהוא יוכל להכניס אל הרופא רק כעבר שעה. ראיתי שהוא מציץ בשעונו שוב ושוב, ומאחר שהייתי פנוי החלטתי לנסות ולסדר אותו בעצמי. הסרתי לו את התחבשת ובדקתי את הפצע. הבחנתי שהפצע נרפא באפן מלא. דברתי עם אחד הרופאים, הבאתי את הפלים המתאימים ואת התחבשת הנצרכת והתחלתי לטפל בו.

"בינתיים התענינתי להיכן הוא פה ממהר. הוא ספר שהוא צריך לגשת למעון הורים על מנת לסעד ארוחת בקר עם אשתו. 'מה שלומה?' התענינתי בטבעיות והוא ספר לי שהיא סובלת מאלצהיימר.

שאלתי אותו: 'תגיד לי, אם תאחר לארוחת הבקר זה יכול להכעיס אותה? זה יכול לצער אותה?'

'כבר חמש שנים היא לא מזוהה אותי!' - ספר הזקן במרירות. לא יכלתי להתאפק והוספתי לשאל: 'אף על פי שהיא לא מכירה אותך, אתה עדין מקפיד על בקור כל בקר?'

הַזְקֵן חִנֵּד אֵלַי וְהָשִׁיב: 'הִיא לֹא מִפִּירָה אוֹתִי - אָבֵל אֲנִי
הָרִי מִפִּיר אוֹתָהּ! וְחוּץ מִזֶּה אֲנִי חָזַב לָהּ הַפֶּרֶת הַטּוֹב עַל
כָּל הַשָּׁנִים שֶׁגָּמְלָה טוֹב עִמָּדִי.

הַרְגֵּשְׁתִּי צָרָה דְחוּף לְבָכוֹת. הַזְקֵן הַזֶּה הִצְלִיחַ לְרַגֵּשׁ אוֹתִי
מְאֹד."

מי קרא זאת ולא יחרד עד כמה אנו רחוקים מלהעריך נכונה ולהוקיר את המאמצים של כל השנה ובעיקר של הלילה הזה, ליל הסדר הקדוש והנורא.

מן הראוי שנתן לפחות מעט מן המגיע לה ואולי זה יתן מעט נחת ותשומת לב לרעייה שעמדה בראש המבצע האדיר הזה במשך חודש שלם, ובכך נחזק גם את בנינו ובנותינו להוקיר את האמא שבלעדיה אולי היינו אוכלים... חמץ.

כמה חבל שרבים מן האנשים רואים זאת כ"חובתה של האשה" לנקות, לבשל, לכבס, לגהץ, לטפל בילדים ולדאג לכל צרכי הבית, ואם, חס ושלום, אחד מן הדברים לא נעשה בגלל עיפות או חלי, כבר מתחיל פעם גדול ומיד "עפה" השאלה הפוגעת בחלל האויר: "אז מה עשית כל היום?" אוי! כמה קשה לשמע משפט מעין זה, ואולי הלילה נעשה תשובה גדולה בענין זה ונשבח, נהלל ונקלס את האשה על כל הטובה שהיא גומלת אתנו יום אחר יום.

בליל הסדר - לשמח במצות ה'

כתב הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל:

"בליל פסח יתנהג בקדשה וביראה ולשמח במצוות שזכה ה' אותנו בלילה הזה, מצות עשה של קדוש, ומצות עשה של אכילת מצה ואכילת מרור וארבע כוסות ואמירת הלל, אך בתנאי שצריך לזהר שיאכל כזית מצה ברובה ולא בצמצום, וכמו כן במרור, כי אם יחסר מעט מזער הפסיד מצותו.

"ולדעתי, מי שיש לו מח בקדקדו ומאמין בתורת ה', איך לא יחוס על נפשו ולא יהא מתירא שמצוה גדולה כזו שאין לזכות בה עד יעבר שנה, ומי יודע אם יחיה, יהיה נפסד בידו.

"יודי לנו, בעוונותינו הרבים, במצוות הרגילות כמו תפילין וברכת המזון שאין אנו מדקדקים בה, ולמה נעשה כזה במצוות אלו, רחמנא לצלן.

"ואף במרור, מה גם שקשה לו קצת, הלא בכל יום אנו מקבלים לעבד ה' בכל נפשנו ולמה נקפיד בצער מועט כזה.

"אני מבטיח באמונה במי שיעשה מצוה בחשק ויחשב בשמחה בזה הרגע אני מקיים מצות הבורא, כמעט לא ירגיש מרורות כלל.

"ובפרטות בדי כוסות שמדרבן לדקדק לשתות מעט כמו רביע כוס, אוי לאותה בוישה איך יבעט מצוות בשאט נפשו בלי טענה וכלי כבידות, לדעתה הוא קלות ומניעת היראה למאד, רחמנא לצלן, וגדול עוונם מנשא."

כתב החיד"א זצ"ל:

"מה טוב ומה נעים מנהג יראי ה':

שלא לדבר שיחת חלין מעת הקדוש עד גמר ההלל, כי הכל יחוד גמור ושלים, ואין להפסיק בינתים."

נשים חיבות בארבע כוסות

מדוע שותים ארבע כוסות? במדרש רבה מובא שהסבה היא כנגד ארבע לשונות של גאולה: והוצאתי, והצלתי, וגאלתי, ולקחתני.

האם החיוב הוא רק לגברים או גם נשים חיבות בארבע כוסות?

נתן לתרץ על פי המובא בגמרא בפסחים (קח): ואמר רבי יהושע בן לוי: נשים חיבות בארבעה כוסות הללו, שאף הן היו באותו הנס.

אותה מימרא של רבי יהושע בן לוי נאמרה גם לגבי קריאת המגלה, שנשים חיבות בה, משום שהיו באותו נס. ומאותו טעם, נשים חיבות גם בהדלקת נרות חנכה.

מבארים בעלי התוספות בשם רשב"ם, שכל שלשת הנסים נעשו על ידי נשים. בפורים - על ידי אסתר, בחנכה - על ידי יהודית שהאכילה במאכלי חלב את אליפורני שר צבא היוונים, ובפסח - בזכות נשים צדקניות יצאו אבותינו ממצרים.

בעלי התוספות מקשים על באור רשב"ם, שלשון "אף הן" משמעו שגם הן, כלומר שהן היו נספחות וטפלות בנס, ולפי רשב"ם היה צריך לתפס

לשון שהנס נעשה על ידיהן, ולא שגם הן היו באותו הנס, אלא העקר
נעשה על ידי הנשים.

הגאון החתם סופר מבאר, שהנסים העצומים שנעשו לנשים במצרים,
בלדת ששה בכרס ובשאר הדברים, גרמו נסים אלו שהנשים היו מלמדות
בנסים עצומים, לעמת הגברים שלא ראו בגופם נסים כמו הנשים. לכן
יציאת מצרים לגבי הנשים אינו נס עצום, אלא כאלו היה הנס נס קטן
מרב שהתרגלו בנסים.

וכך היה לגבי יהודית בנס חנכה ואסתר בפורים, שזכייתיהן היו כל כך
גדולות, עד שלגביהן היה הנס קרוב לטבע. ולכן הפטוי בגמרא אף הן היו
באותו הנס, שגם לגבי הנשים הללו המלמדות בנסים, נחשבו נסים אלו
לנס (הובא ב"מאור ישראל").

מה הטריד את הרבנית אויערבך?

בספר "הגדת ר' שלום" לר' שלום שבדרון מובא המעשה הבא:

בבית חמיו של ר' שלום - הגאון ר' חיים לייב אויערבך
זצ"ל - לא היה מקרר, גם לא ארנז קרח. את המאכלים
של שבת נהגו להניח בתוך כלי קשור לחבל, אותו הורידו
לתוך בור המים שהיה בחצר. המים בבור היו קרים
והבור עצמו שמר על קרירות, וכך עמדו כל מאכלי
השבת בעמק הבור בסמוך לגבה המים.

באחת משבתות הקיץ שלחו את אחד הילדים להביא
דגים מהבור. הוא משך את החבל ולפתע נקרע החבל...
הוא החזיר פסיד, נכנס הביתה וספר את דבריו, ובבת
אחת צעקו כל בני הבית בכאב: "אין מה לאכל. כל
האכל נפל לתוך מי הבור. אוי!"

התגובה הטבעית של הרבנית צביה היתה גם היא
בבהלה. אבל היא צעקה דברים אחרים לגמרי מכל
המשפחה. הרבנית ספקה פניה ואמרה בצער: "אוי!
אוי! מה קרה?! הבור נהיה חמץ. לא היה לנו ממנו מים
לפסח, ח-מ-ץ... הנה זה בעצומו של קיץ. חדשים
ארכים לפני חנכה ופורים... פסח. אבל זה מה שהטריד
אותה באפן ספונטני!

הגדה של פסח

סימני הסדר

היין	על	יקדש	-	קדש
יְבָרֵךְ	וְלֹא	יָדָיו	-	וְרַחֵץ
מֶלֶח	בְּמִי	יְרַקוֹת	-	כַּרְפֵּס
לְשָׁנִים	הָאֲמָצְעִית	מִצָּה	-	יַחַץ
הַהֲגָדָה	אֶת	יֹאמֵר	-	מִגִּיד
בְּבִרְכָּה	יָדָיו	יֵטֵל	-	רְחֵצָה
הַמוֹצֵיא		יְבָרֵךְ	-	מוֹצֵיא
הַמִּצָּה	עַל	יְבָרֵךְ	-	מִצָּה
הַמְרוֹר	מִן	יֹאכֵל	-	מְרוֹר
מְרוֹרִים	עַל	מִצָּה	-	כּוֹרֵךְ
הַחֵג	סְעוּדַת	יֹאכֵל	-	שֶׁלֶחַן
שְׁהַצִּפִּין	הָאֲפִיקוֹמֹן	מִן	-	צִפּוֹן
הַמְזוֹן	בְּרִכַּת	יְבָרֵךְ	-	בְּרֵךְ
הַלֵּל	תְּפִלַּת	יֹאמֵר	-	הַלֵּל
הַבוֹרָא	כְּרִצּוֹן	וְהַתְּפִלָּה	-	נִרְצָה

סדר הקערה

על השלחן הערוך שמים קערה ובה שלוש מצות ועל המצות מניחים

משמאל:
למטה - כרפס,
למעלה - ביצה,
ובאמצע - קרור.

מימין:
למטה - חרסת,
למעלה - זרוע.

מכסים את הקערה במוצות.

דיני קדוש

א. מצוה לקדש על יין אדם. מוזגין מעט מים לתוך היין, בשלש הפסקות, בזו אחר זו.

ב. צריך לשטוף את הגביע מבפנים ומבחוץ, בכל פעם שמוזגין לתוכו.

ג. אחד מבני הבית מוזג את היין לגביעו של בעל הבית, דרך חרות. וכן מוזגים כוס יין לכל אחד מן המסבין, אנשים ונשים.

ד. בעל הבית מקבל את הכוס בשתי ידיו מן הנותן, ואוחזו בימינו ומקדש, כשהוא מכונן להוציא גם את השומעים ידי חובת קדוש.

ה. יש לשנות את היין בהסבה על צד שמאל. אם לא הסב, צריך לחזור ולשנות בהסבה.

ו. יש לשנות רב רביעית (הרביעית - כגביע יין, או פחצי כוס זכוכית לתה) גבת אחת, ולא ישנה בשתייה יותר מכדי שתיית רביעית ולכתחלה, ישנה את כל הרביעית.

ז. כָּל בְּנֵי הַבַּיִת צְרִיכִים לְהִקְשִׁיב אֶל הַקְּדוּשׁ וְשׁוֹמֵעַ
וּמְשַׁמֵּעַ יִכְוֶנוּ לְצִאת וּלְהוֹצִיא יָדַי חוֹבָה וְלֹא יַעֲנֶה "בְּרוּךְ"
הוּא וּבְרוּךְ שְׁמוֹ" אֶלֶּא "אֲמֹן".

קוּדֵם הַסֵּדֵר אֹמֵר : (מַסְדּוֹר הָאֲרִיז"ל)

**אֶתְקִינּוּ סְעוּדָתָא דְּמַלְכָּא עֲלָאָה, דָּא
הִיא סְעוּדָתָא דְּקַדְשָׁא בְּרִידָּ הוּא
וְשְׂכִינְתָּהּ.**

תַּפְּלָה לְפָנֵי הַסֵּדֵר : (מַסְדּוֹר בֵּית יַעֲקֹב)

רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, אַתָּה יוֹדֵעַ כִּי בְּשׂוֹר
אֲנַחְנוּ וְלֹא בִּינַת אָדָם לָנוּ וְאִין אַתָּנוּ
יוֹדֵעַ עַד מָה, לָכֵן יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ הִי
אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיַעֲלֶה וְיִבּוֹא
וְיִרְאֶה וְיִרְצֶה לְנַחַת רוּחַ לְפָנֶיךָ כָּל
הַמַּצּוֹת הַנַּעֲשִׂים בְּפִילָה הַזֹּאת עַל
יְדֵינוּ, לְתַקּוֹן כָּל אֲשֶׁר פָּגְמוּ בְּעוֹלָמוֹת
הָעֲלִיוֹנִים עַל יְדֵי חֲטָאתֵינוּ וְעוֹנוֹתֵינוּ
וּפְשָׁעֵינוּ, וּלְתַקּוֹן כָּל הַנִּיצוּצוֹת שֶׁנִּפְּלוּ
תוֹךְ הַקְּלָפוֹת, וְלִגְרוֹם שְׂפֵעַ וּבִרְכָה רַבָּה
בְּכָל הָעוֹלָמוֹת, וְאַל יַעֲכֹב שׁוֹם חֲטָא
וְעוֹן וְהִרְהוֹר רַע אֶת מַעֲשֵׂה הַמַּצּוֹת

הָאֱלֹהִים. וַיְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ
וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שְׁתַּצְרַף מִחֲשַׁבְתָּנוּ
זֹאת הַפְּשׁוּטָה, עִם כְּוִנַּת בְּנִיךָ יְדִידֶיךָ
הַיּוֹדְעִים וּמְכֻוְּנִים כָּל שְׁמוֹתֶיךָ
הַקְּדוֹשִׁים וְהַנּוֹרָאִים, וְכָל כְּוִנּוֹת
וְזוּגֵי מִדּוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת הַנֶּעֱשִׂים עַל יְדֵי
מִצּוֹת הָאֱלֹהִים. וַיְהִי נֶעֱמַד אֲדָנִי אֱלֹהֵינוּ
עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יְדִינוּ כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ,
וּמַעֲשֵׂה יְדִינוּ כּוֹנֵנָהוּ.

מצות צריכות כונה

כתב הגאון חיד"א בריש ספר צפרן שמיר דלדעת רב הפוסקים מצות
צריכות כונה, וכמה מצות מקיים האדם ואינו נותן אל לבו וכי אפשר
על כן עמד ותקן תפלה כוללת בלילה הקדושה הזו וזו תפילה:

לְשֵׁם יְחִוּד קְדוֹשָׁא בְּרִיךְ הוּא
וְשִׁכְיִנְתָּהּ, בְּדַחֲלוֹ וּרְחִימוּ וּרְחִימוּ
וּדַחֲלוֹ, לִיחְדָּא שֵׁם יִיָּהּ בְּוִיָּהּ
בְּיַחְוּדָא שְׁלִים בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל, הָרִי
אֲנַחְנוּ מוֹכְנִים לְקִיָּים מִצּוֹת הַקְּדוֹשׁ עַל
כּוֹס רְאִשׁוֹן. וּמִצּוֹת לְשִׁתּוֹתוֹ בְּהִסְבָּה.
וּמִצּוֹת נְטִילַת יְדַיִם לְטַבּוּל רְאִשׁוֹן.
וּמִצּוֹת אֲכִילַת הַכֶּרֶפֶס וּלְטַבּוּל בְּחִמְץ

(או במי מלח). ומצות בציעת המצה
האמצעית לשתיים כצורת דל"ת וי"ו.
ומצות עשה להגיד שבחי המקום
ברוך הוא בספור יציאת מצרים.
ומצות ההגדה וברכת גאל ישראל על
כוס שני. ומצות שתיתו בהסבה.
ומצות נטילת ידים לסעודה. ומצות
אכילת המוציא. ומצות עשה
דאכילת המצה. ומצות אכילתן
בהסבה. ומצות אכילת המרור
ולטבלו בחרסת. ומצות הכורך כהלל
הזקן. ומצות אכילתו בהסבה.
ומצות אכילת הסעודה לכבוד יום
טוב. ומצות אכילת אפיקומן על
השבע זכר לפסח. ומצות אכילתו
בהסבה. (ומצות הזמון). ומצות עשה של
ברכת המזון. ומצוה לומר ברכת
המזון על כוס שלישי. ומצות שתיתו
בהסבה. ומצות גמר ההלל וכו'
לעולם חסדו ונשמת על כוס הרביעי.
ומצות שתית כוס רביעי בהסבה.

וּמִצּוֹת בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה שֶׁעַל הַיּוֹן. וְכָל
הַמִּצּוֹת הַכְּלוּלוֹת בָּהֶם וְנִלוּוֹת עִמָּהֶם.
וְאַנְחֵנוּ מִכּוֹנִים בְּכָל הַמִּצּוֹת הָאֵלֶּה
וּבְכָל הַמִּצּוֹת שֶׁעָשִׂינוּ מֵעוֹדְנוּ וְנִלְמַד
כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ בְּעִזְרַתֶּךָ. וְכָל מַחְשְׁבָה
וְדַבּוּר וּמַעֲשֵׂה בְּכָל דָּבָר שֶׁבִקְדָּשָׁה.
הַכֹּל לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְפָנֶיךָ שֶׁלֹּא עַל
מְנַת לְקַבֵּל פָּרֶס בְּשׁוּם צַד. וְאַנְחֵנוּ
מִכּוֹנִים לְתַקּוֹן שְׂרֵשׁ הַבְּרָכוֹת וְהַלְמוּד
בְּמָקוֹם עֲלִיוֹן. וְאַנְחֵנוּ מִכּוֹנִים לְקַשֵּׁר
נַפְשֵׁנוּ וּלְהַדְבִּיקָה אֶל שְׂרֵשָׁה לְהַשְׁלִים
אֵילָן הָעֲלִיוֹן וְאָדָם הָעֲלִיוֹן וּלְתַקְּנוּ.
וּלְחַבֵּר הַדּוֹדִים יַחְדָּו בְּאַהֲבָה וְאַחֻוּה,
וּלְהַבִּיא כָּל אֲמוֹת הָעוֹלָם תַּחַת יַד הַי'
שְׂכִינְתָא תַּתָּא. וּלְהַבִּיא כָּל אֱלֹהִים
אַחֲרֵים תַּחַת רְשׁוֹת שְׂכִינְתָא עֲלָא.

וַיְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁאֵל יַעֲכֹב שׁוּם חֲטָא
וְעוֹן וְהִרְהוּר וְאַשְׁמָה וְרָשָׁע אֶת
בְּרָכוֹתֵינוּ וּמִצּוֹתֵינוּ וְלְמוֹדְנוּ. וַיְהִי
הַכֹּל חָשׁוּב וּמְקַבֵּל וּמְרַצָּה לְפָנֶיךָ

לְהַעֲלוֹת עַל יְדֵיהֶם כָּל בְּרוּרֵי וְנִיצוּצֵי
 הַקִּדְשָׁה אֲשֶׁר נִתְפָּזְרוּ עַל יְדֵינוּ בֵּין
 הַקְּלָפוֹת. חֵיל בָּלַע וַיִּקְאֵנוּ מִבֶּטְנוֹ
 יוֹרִישָׁנוּ אֵל. וַתִּצְרַפֵּם עִם שְׂאֵר בְּרָכוֹת
 וּמִצּוֹת וְלִמּוּד בְּנִיךָ הַיּוֹדְעִים
 וְהַמְּכֻנְיִים כָּל הַפְּנוֹנוֹת הָרְאוּיוֹת לְכַוֵּן.
 וּמַעֲכָשׁוּ אֲנַחְנוּ מְכֻנְיִים בְּכָל לְדַעַת
 רִשְׁבֵי עָלְיוֹ הַשְּׁלוֹם וְרַבֵי אֶלְעָזָר בְּנוֹ
 עָלְיוֹ הַשְּׁלוֹם וַיּוֹתֵם בֶּן עֲזַיְהוּ עָלְיוֹ
 הַשְּׁלוֹם הַקְּדוֹשִׁים. וְהֵרִי אֲנַחְנוּ
 סוּמְכִים עֲלֵיהֶם בְּכָל מְכַל כָּל. וַיְהִי
 נַעַם אֲדָנִי אֶלְהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ
 כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָהוּ. יְהִי
 לְרָצוֹן אִמְרֵי פִי וְהִגִּיוֹן לְבָבִי לְפָנֶיךָ יְהוָה
 צוּרִי וְגֹאֲלִי:

רמזי ליל הסדר לתקון ולתשובה

קִדְשׁ	-	פְּרוּשׁ,	לְהִיּוֹת	פְּרוּשׁ	מִהַחֲטָאִים
יְרַחֵץ	-	הַפְּרֵשׁ	גַּם	אַחֲרֵים	מִחֲטָאִים
כִּרְפֵס	-	יִנְהַג	וּבְנִמְיֻכוֹת	כִּיֶּרֶק	הַנְּמוּד
יִחַץ	-	חֲצוֹת	לִלְהָ -	עַל חֲרָבֹן	בֵּית הַמִּקְדָּשׁ
מְגִיד	-	יְהֵא	מְגִיד	בְּתוֹרָה	תְּמִיד
רְחֵצָה	-	יְרַחֵץ	תְּדִיר	מִעֲוֹנוֹתָיו -	חֲשָׁבוֹן הַנֶּפֶשׁ
מוֹצֵיא	-	יוֹצֵיא	מִהַטְמָאָה	אֶת אֲשֶׁר	בָּלַעַה מִהַקְּדָשָׁה
מִצָּה -	יִצְמָצֵם	בְּאֲכִילָתוֹ -	לֶחֶם עֲנִי -	וּלְבַל יִרְבֶּה	בְּתַעֲנוּגִים

מְרוֹר - יִמְרַר תַּמִּיד עַל חֲטָאתָיו
כֹּרֶךְ - יִכְרֹךְ עֲצָמוֹ בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת וַיַּחַבֵּר בָּהֶם יוֹם וְלַיְלָה
שְׁלַחַן - יַחְזִיק עַל שְׁלַחָנוֹ תַּלְמִידֵי חֲכָמִים לְתַמּוֹךְ בָּהֶם
עוֹרֶךְ - יִתֵּן עֶרֶךְ סְעוּדָתוֹ לְעֲנָיִים
צָפוֹן - יִצְפִּין מַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים וַיִּנְהַג בְּצִנְעָא
בְּרוּךְ - יִקְפִּיד בְּבְרָכוֹתָיו וּמִצְוֹתָיו לְהַעֲלוֹתָם וּלְתַקֵּן בְּשֵׁרֶשׁ הָעֲלִיוֹן
הֵלַל - יִקְבֵּל כָּל מְאֲרְעוֹתָיו בְּשִׂמְחָה וּבְהֵלַל
נִרְצָה - גַּם כַּאֲשֶׁר יִכְעִיסוּהוּ יֵהָא נִרְצָה מִכָּל קַפִּידָא.

(מִיֶּסֶד עַל דְּבָרֵי הַחִיד"א מִסְפְּרוֹ "שְׂמַחַת הַרְגֵּל" לְמוֹד ג' רַמְזוֹ שְׁנִי)

קדש

מוֹזְגִים כּוֹס רֵאשׁוֹן, וְאוֹמֵר עָלָיו קְדוֹשׁ הַיּוֹם, וְגִדּוֹל הַבַּיִת מְבָרָךְ, יִקַּח
אֶת הַכּוֹס בְּיַד יָמִין וּמְכוּן לְהוֹצִיא אֶת כָּל הַשּׁוֹמְעִים יְדֵי חוֹבָתָם.
וְהַשּׁוֹמְעִים יִכְוֲנוּ לְצֵאת יְדֵי חוֹבָתָם, וְלֹא יַעֲנוּ "בְּרוּךְ הוּא וּבְרוּךְ שְׁמוֹ",
אֲבָל יַעֲנוּ "אָמֵן", וַיִּכְוֲנוּ לְקַיֵּם מִצְוַת דְּרַבְּנָן לְשִׁתּוֹת כּוֹס רֵאשׁוֹן.

הֲרִינִי מוֹכֵן וּמְזַמֵּן לְקַדֵּשׁ עַל הַיּוֹם,
וּלְקַיֵּם מִצְוֹת כּוֹס רֵאשׁוֹן שֶׁל קְדוֹשׁ
מֵאַרְבַּע כּוֹסוֹת לְשֵׁם יְחִוּד קְדֻשָּׁא
בְּרִידָה הוּא וְשִׁכְיִנְתִּיהָ עַל יְדֵי הַהוּא
טָמִיר וְנִעְלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל. וַיְהִי
נֵעִם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ
כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָהוּ:

בְּשִׁבְתַּת מִתְחִילִין

וַיְהִי עֶרֶב וַיְהִי בֹקֶר (בְּלַחֲשׁ)

יוֹם הַשְּׁשִׁי. וַיִּכְלוּ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ וְכָל
צְבָאָם: וַיִּכַּל אֱלֹהִים בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה, וַיִּשְׁבֹּת בַּיּוֹם
הַשְּׁבִיעִי מִכָּל מְלַאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה:
וַיְבָרֵךְ אֱלֹהִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי
וַיְקַדֵּשׁ אוֹתוֹ כִּי בּו שַׁבַּת מְכָל מְלַאכְתּוֹ
אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹהִים לַעֲשׂוֹת.

בַּחֹל מִתְחִילָיו:

אֵלֶּה מוֹעֲדֵי יְהוָה מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ. אֲשֶׁר
תִּקְרְאוּ אֹתָם בְּמוֹעֲדָם. וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה
אֶת מוֹעֲדֵי יְהוָה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

סְבִרֵי מָרְנוּ

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
בוֹרֵא פְרֵי הַגֶּפֶן.

בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
אֲשֶׁר בָּחַר בָּנוּ מִכָּל עַם, וְרוֹמַמְנוּ מִכָּל
לְשׁוֹן וְקִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וַתִּתֵּן לָנוּ
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּאַהֲבָה (שְׁבִתוֹת לְמְנוּחָה ו)
מוֹעֲדִים לְשִׂמְחָה, חֲגִים וְזִמְנִים
לְשִׂשׁוֹן, אֶת יוֹם (הַשְּׁבִת הַזֶּה וְאֶת יוֹם) חַג

הַמִּצְוֹת הַזֶּה, זְמַן חֲרוּתֵנוּ (בְּאַהֲבָה),
מִקְרָא קֹדֶשׁ, זְכוֹר לִיצִיאַת מִצְרַיִם. כִּי
בָנוּ בַחֲרָת וְאוֹתָנוּ קֹדֶשֶׁת מִכָּל
הָעַמִּים, (וְשַׁבָּתוֹת ו) מוֹעֲדֵי קֹדֶשׁ
(בְּאַהֲבָה וּבְרָצוֹן), בְּשִׂמְחָה וּבְשִׂשׁוֹן
הִנְחַלְתָּנוּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, מִקְדֵּשׁ
(הַשַּׁבָּת ו) יִשְׂרָאֵל וְהַזְמַנִּים:

בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת מוֹסִיפִין:

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
בוֹרֵא מְאוּרֵי הָאֵשׁ.

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
הַמְּבַדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחָל. וּבֵין אֹר
לְחֹשֶׁךְ, וּבֵין יִשְׂרָאֵל לְעַמִּים, וּבֵין יוֹם
הַשְּׁבִיעִי לְשֵׁשֶׁת יָמֵי הַמַּעֲשֶׂה. בֵּין
קֹדֶשֶׁת שַׁבָּת לְקֹדֶשֶׁת יוֹם טוֹב הַבְּדִלְתָּ,
וְאֵת יוֹם הַשְּׁבִיעִי מִשֵּׁשֶׁת יָמֵי הַמַּעֲשֶׂה
קֹדֶשֶׁת. וְהַבְּדִלְתָּ וְקֹדֶשֶׁת אֶת עַמְּךָ
יִשְׂרָאֵל בְּקֹדֶשֶׁתְךָ. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה
הַמְּבַדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְקֹדֶשׁ.

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁחֵינּוּ וְקִיְמָנוּ וְהִגִּיעָנוּ לְזִמְנוּ הַזֶּה.

ישתנו כל המסובים בהיסבת שמאל כל היין שבכוס, ולפחות ישתנו רוב
רביעית [ארבעים וחמשה גרם]

”בין ישראל לעמים”

ב”הגדת רבי שלום” להרב שבדרון זצ”ל ישנו משל נפלא הממחיש את
ההבדל בין ישראל לאמות העולם:

היה מלך שרצה לבחון מיהו העם החכם יותר, היהודים או הגויים. מה עשה? ערך סעודה גדולה בפלטרין שלו והושיב את היהודים באולם אחד, ואת הגויים באולם אחר. בשני האולמות היו אותם מטעמים בדיוק ואותם מעדנים ללא כל הבדל, בכל אולם העמידו לפני האורחים סעודה כיד המלך, דא עקא - המזלגות והכפות שנתנו לאורחים היו ארבעים כל כף - עד שמו הנמנע היה להביא באמצעותם את האכל לפה. כמוכן היתה זו תחבולה מצד המלך, כדי לבחון מי החכם שיצליח לאכל במזלגות וכפות אלו.

כך הניח המלך את האורחים ויצא, וכעבר שעה חזר לראות מה עשו בכל אולם. תחלה הוא נכנס לאולם של הגויים, ומצא את כלם זבי דם ומריבים זה עם זה, בעוד שכל דברי המאכל עומדים על השלחן בלי שנגעו בהם כלל, ובלא שיצליחו לאכל מהם אפלו משהו.

משם פנה הוא לאולם השני בו ישבו היהודים, ומה גדלה פליאתו כשנוכח שהמטעמים והמעדנים כלם נאכלו עד תמם, וכל היהודים יושבים בנחת ומשוחחים בדברי תורה....

שאל אותם המלך: ”הכיצד זה הצלחתם לאכל בפלים הארבעים הללו?”

ענו היהודים ואמרו: ”אמנם כן, קשה היה לכל אחד מאתנו להגיש בעצמו אל פיו מן האכל באמצעות מזלג

כֹּה אָרְךָ, עַל כֵּן נִמְנֵינוּ וְנִמְרָנוּ בֵּינֵינוּ שְׂכַל אֶחָד יַעֲמֵד
וַיֹּאכִיל אֶת חֲבֵרוֹ...”

מְלֵא הַתַּפְעָלוֹת מִחֻמְתֵּי הַיְהוּדִים חֲזַר הַמֶּלֶךְ לְאוֹלָם שֶׁל
הַגּוֹיִים, סִפֵּר לָהֶם אֵיךְ מָצְאוּ הַיְהוּדִים עֲצָה לְהִתְגַּבֵּר עַל
מְכַשׁוֹל הַכּוֹלֵם הָאֲרָכִים וְהַכְרִיז בְּפִנְיָהֶם: ”הִנֵּה, רְאוּ
כִּמָּה טַפְשִׁים אַתֶּם וְכִמָּה חֻכְמֵי הַיְהוּדִים!!!”

הָאֲמִתּוֹת הֵינּוּ - שְׂגִים הַמֶּלֶךְ טָעָה... מִפְּנֵי שֶׁהִפְתָּרוֹן שֶׁמָּצְאוּ
הַיְהוּדִים אֵינּוּ נֹבֵעַ מִחֻמְתָּם - אֶלָּא מִדַּת הַחֶסֶד
שֶׁטְבוּעָה בָּהֶם הִיא שֶׁהַכְרִיעָה אֶת הַכֹּף, וְהִיא שֶׁהִבִּיֵּאָה
אוֹתָם לַחֲשֹׁב עַל הַרְעִיוֹן שֶׁכָּל אֶחָד יֹאכִיל אֶת חֲבֵרוֹ!

כִּי בְּנִפְשׁ הַיְהוּדִי טְבוּעַ הַרְצוֹן לְהַשְׁפִּיעַ אִישׁ עַל רֵעֵהוּ - מֵה
שָׂאִין כֵּן אֶצֶל הַגּוֹיִים שֶׁבְּעֵצָם טְבֻעַם הֵם דּוֹאֲגִים רַק
לְעֵצָמָם, וּמְצוּקַת הַזּוּלָת אֵינָה נֹוגַעַת לְלִבָּם! לָכֵן אֶצֶל
הַגּוֹיִים לֹא הָיָה שִׂיחַ כָּלֵל שֶׁיַּעֲלֶה עַל דַּעְתָּם הַרְעִיוֹן שֶׁכָּל
אֶחָד יֹאכִיל בְּכַף שְׁלוֹ אֶת חֲבֵרוֹ, וּלְפִיכָךְ נִתְגַּלְגְּלוּ הָעֲנִינִים
שֶׁמִּתּוֹךְ כַּעֲסֵם הִתְחִילוּ לָרִיב זֶה עִם זֶה, וְגַם פָּצְעוּ אֶת
עֵצָמָם עַד זֹב דָּם...

ורחץ

בְּעַל הַבַּיִת עִם כָּל הַמְסַבִּים נוֹטְלִים יְדֵיהֶם, וְלֹא יִבְרְכוּ בְּרִפְתּוֹ "עַל
נְטִילַת יְדַיִם", כִּי כָּל דְּבַר שֶׁטְבוּלוֹ בְּמַשְׁקָה צָרִיךְ נְטִילָה. וְקִדְּם שֶׁיִּטַּל
יְדָיו יֹאמַר בְּקִשָּׁה זוֹ [מִלְשׁוֹן חֻכְמֵי ח"א]:

**לְשֵׁם יְחִוּד קִדְּשָׁא בְּרִיךְ הוּא
וְשְׂכִינְתִּיה בְּדַחִילוֹ וְרַחֲמֵמוּ, וְרַחֲמֵמוּ
וְדַחִילוֹ, לְיַחְדָּא שֵׁם יִיָּהּ בְּוִיָּה
בְּיַחְוּדָא שְׁלִים בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל, הַרִינֵי**

מוֹכֵן וּמִזְמֵן לְקַיֵּם מִצְוֹה דְרַבָּנָן לְרַחוּץ
יָדַי קוֹדֵם טִיבוֹל הַכֶּרֶפֶס בְּמִשְׁקָה.
אֲשֶׁר תִּקְנֶה חֲכָמִים זְכוּרִים לְבָרְכָה
בְּלֵיל חַג הַמִּצּוֹת. כְּדֵי לַעֲשׂוֹת נְחֻת רוּחַ
לְיוֹצְרֵי וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹן בּוֹרְאֵי. לְתַקֵּן
שְׂרֵשׁ מִצְוֹה זוֹ בְּמִקּוֹם עֲלִיוֹן. וְיִהְיֶה נֶעֱמָ
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עִלְיָנוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ
כּוֹנֵנָה עִלְיָנוּ, וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָהוּ:

כרפס

טובלין כרפס פחות מכזית במי מלח, ומברכין

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
בוֹרֵא פְרֵי הָאֲדָמָה.**

שאל בני

למה בחרו לקחת את הכרפס לטבולו במי מלח או חמץ לפני הסעודה מכיל
רק אחר?

תשובה

א. הואיל והכרפס רמוזים בו ששים רבוא שנשתעבדו בני ישראל בעבודת
פרך והוא פשתקרא כיריפי בהפוך תקבל את המלה פרך ואות סי רומז
לששים רבוא. (הרד"א מנהיג)

ב. כי באכילת הכרפס הוא בא לזכר לכתנת הפסים שמסבתה נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים. (קוינטרס הר"מ בשם ר' מנחם הובא בכש"ט)

יחצ

יקח את המצה האמצעית משלש המצות (השמורות) ויבצענה לשנים, ויש נוהגים לבצע בצורת דל"ת וא"ו. ויכוון לבצע חלק אחד גדול יותר מהשני, והחלק הגדול ישארנו ויצניענו לאפיקומן.

ונהגו שהקטנים חוטפים את המצה של האפיקומן, ואינם מחזירים לאכילת האפיקומן אלא לאחר שמבטיחים להם איזה פרס. וטעם למנהג זה כדי שישארו הילדים ערים כל הסדר וישמעו כל ספור יציאת מצרים:

מספרים על הגאון רבי יהונתן מפראג בילדותו כי פעם אחת בליל פסח בעת הסדר כשהגיעה שעת אכילת אפיקומן ראה אביו והנה האפיקומן איננו, מיד הבין כי ידו של יהונתן הייתה בגנבה זו. כשנשאל על כך, הודה ולא כחד, והודיע שלא יחזירהו עד שיבטיח לו אביו שיקנה לו אחרי החג חליפה חדשה. בלית בררה הבטיח לו אביו שיקנה לו חליפה חדשה - אבל תכף כשהחזיר יהונתן את האפיקומן, התחכם אביו וחלק לכל המסבים מהאפיקומן, ואמר ליהונתן שלא יתן לו חלק לקיים מצות האפיקומן עד שישחרר אותו מהבטחתו. מיד הוציא יהונתן מכיסו פרוסת אפיקומן וקרא מתוך חדוה: הריני מוכן ומזמן לקיים מצות אכילת אפיקומן. ונמק: שערתי, אבא, כי אחר שאחזיר לך את האפיקומן תסרב לתת לי ממנו, עד שאסכים לוותר על הבטחתך, ולכן לקחתי חלקי בטנם שהחזרתיו לך, ואת הבטחתך אתה חייב לקיים.

ליל הסדר של עם הארץ

ראוי לכל אחד להאריך במדרשים ובספורי חז"ל בענין יציאת מצרים להחדיר האמונה בלב הבנים להכיר בנפלאות הבורא - ולא יהא כאותו מעשה שכתב הר"ר חנוך מאלקסנדר:

מעשה ביהודי כפרי, בור ועם-הארץ גמור, לא ידע כיצד עורכים סדר של ליל פסח. משהגיע לליל הסדר, שלח את אשתו אל השכן, לראות כיצד עורך הוא את הסדר למען ידע אף הוא. משנכנסה האשה לבית השכן מצאה אותו עומד ומלקה את אשתו בשוט. היתה סבורה שפך עורכים את הסדר, ונתיראה להגיד זאת לבעלה, חזרה לביתה ומלאה את פיה מים. לשוא עמל הכפרי להוציא מפה את סודה, כי כאלם לא הוציאה הגה מפה. לבסוף פקעה סבלנותו של הכפרי, נטל שוט והחל להלקות את אשתו השתקנית. אז פתחה היא את פיה ונצטעקה: "אם יודע אתה בעצמך כיצד עורכים את הסדר, למה אפוא שלחתני לברר זאת אצל השכן?"

ועל פי זה באר את הפסוק מה שאמר משה רבנו להקדוש ברוך הוא: "למה הרעותה לעם הזה למה זה שלחתני". ורוצה לומר הלא ידעת אשר יעשה פרעה בעקבות בקורי אצלו, ולמה אפוא שלחתני אליו? רדיפת היהודים שמכרחת לבוא לפני הגאולה, הלא יכולה היתה לבוא גם בלעדי בקורי אצל פרעה. (אם לבינה)

שאל בני:

הקשה הריא"ף: למה אין מברכין על קריאת ההגדה כמו שמברכין על קריאת המגלה, והלא היא מצות עשה שנאמר "והגדת לבנך ביום ההוא"?

תשובה:

מה שאומר בתחלה בקדוש "זכר ליציאת מצרים" – יצא.

הרשב"א כתב שאין לברך על קריאתה מפני שהיא מצוה שאין לה קצבה ידועה, ואפלו בדבור בעלמא, שידיבר בענין יציאת מצרים – יצא, וכל המרבה הרי זה משבח.

שאל בני:

מדוע בכל ההגדה לא מופיע שמו של משה רבנו [אמנם מובא הפסוק "ובמשה עבדו", אבל אין זה חלק מעצם ספור ההגדה]?

תשובה

באר האדמו"ר מבעלז זצ"ל: הרי מי היה הראשון שספר את ההגדה של פסח? משה רבנו עצמו, כמו שנאמר: "ויספר משה ליתרו את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים" (שמות יח, ט), והוא בודאי לא ספר דברים על עצמו שהרי היה ענו, לכן שמו אינו מופיע בכל מהלך ספור היציאה ממצרים.

שאל בני:

הרי בכל השנה יש מצוה של זכירת יציאת מצרים, ומה המיוחד בליל הסדר?

תשובה:

באר המהר"ל זצ"ל: בכל השנה צריך להזכיר שהקדוש ברוך הוא גאל את אבותינו ממצרים, ואלו בליל הסדר חל חיוב על כל אחד להראות שהוא בעצמו יצא ממצרים.

ספור יציאת מצרים בליל הסדר נעשה בצורה שונה, באפן שמרגיש שכל מה שמספר - מתקיים בו ("חייב אדם לראות את עצמו...")

שאל בני:

למה נקרא ליל י"ד בניסן "ליל הסדר"?

תשובה:

הואיל ועושה סדר לכל השנה, כי סדר של כל השנה בחייו של האדם יהיה לפי הסדר של ליל פסח.

עוד טעם: הואיל ועשו הראשונים סימנים לסדר של פסח כגון: קדש ורחץ כרפס יחץ מגיד רחצה מוציא מצה מרור כורך שלחן עורך צפון ברוך הלל נרצה. ואם תשאל למה עשו הראשונים סימנים לסדר פסח? משום שבימים הראשונים לא היה נפוץ הדפוס כמו היום, ולא היה ביד כל אחד סדור לעשות הסדר, והיו עושין הכל על פה והיו צריכין לזכר הרבה דברים הנוהגין בלילה הזה, ועל כן עשו הסימנים סדר הלילה הזה, ועוד שמרמז בהם הרבה מסודי סודות כאשר יראה הרואה בספריהם. (הובא בס' המטעמים)

שאל בני

למה תקנו בהגדה לומר בלשון ארמית "הא לחמא עניא", ואלו בסיוס אנו אומרים בלשון הקדש לשנה הבאה בני חורין?

תשובה:

מפרש הראב"ה - כיון שהלשון המדוברת היתה לשון ארמית תקנו בזו הלשון כדי שיבינו הנשים והתינוקות, ומה שנתקן לשנה הבאה בני חורין בלשון הקדש כיון שהגויים היו מבינים את שפתם ואם הם היו שומעים בארמית שהם מתכוונים בשנה הבאה להיות בני חורין ולצאת מהמקום, הם עלולים בקד לסקן את עצמם.

מגיד

יאמר את ההגדה מתוך שמחה והתלהבות, וירבה לספר במדרשי חז"ל בנפלאות אשר עשה ה' עם אבותינו. ויכון לקיים בזה מצות עשה מן התורה, שנאמר "והגדת לבנך". וגם הנשים חייבות בספור יציאת מצרים. וקדם שיתחיל יאמר בקשה זו

**לשם יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה
בדחילו ורחימו, ורחימו ודחילו,
ליחדא שם י"ה בוי"ה ביחודא שלים
בשם כל ישראל, ובשם כל הנפשות
והרוחות והנשמות ומלבושיהם
והקרובים להם, שמכללות אצילות
בריאה יצירה עשיה, ומכל פרטי
אצילות בריאה יצירה עשיה, ומכל**

פְּרִי אֲצִילוֹת בְּרִיאָה יִצְרָה עֲשֵׂה
דְּכָל פְּרָצוֹף וּסְפִירָה. הִנֵּה אָנֹכִי מוֹכֵן
וּמִזְמֵן לְקַיֵּם מִצְוֹת עֲשֵׂה מִן הַתּוֹרָה
לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם בַּלַּיְלָה הַזֹּאת
שֶׁהִיא לַיַּל חַג הַמִּצּוֹת כְּמוֹ שְׁצִוֵּנִי יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה: וְהַגִּדְתָּ
לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בַּעֲבוּר זֶה
עָשָׂה יְהוָה לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם, כִּדִּי
לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְיוֹצְרֵי וְלַעֲשׂוֹת רָצוֹן
בוֹרְאֵי, לְתַקֵּן שָׂרֵשׁ מִצְוָה זוֹ בְּמָקוֹם
עֲלִיוֹן:

וַיְהִי רָצוֹן מִלְּפָנָיִךְ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שֶׁתְּהִיָּה חֲשׁוּבָה
וּמְקַבֵּלַת וּמְרַצָּה לְפָנֶיךָ מִצְוָה זוֹ שֶׁל
סְפוּר יִצִּיאַתֵנוּ מִמִּצְרַיִם בַּלַּיְלָה
הַזֹּאת, וַיַּעֲלֵה לְפָנֶיךָ כְּאֵלוֹ כְּוִנָּתִי בְּכָל
הַכְּוִנּוֹת הָרְאוּיֹת לְכַוֵּן בְּמַעֲשֵׂה וּדְבוּר
וּמַחֲשָׁבָה וְרַעוּתָא דְלִבָּא, וַיִּתְקַנּוּ כָּל
נַפְשׁוֹת רוּחוֹת וּנְשָׁמוֹת חַיֹּת יַחֲדוֹת
שֶׁל כָּלֹת אֲצִילוֹת בְּרִיאָה יִצְרָה
עֲשֵׂה, וְשֶׁל כָּל פְּרִי אֲצִילוֹת בְּרִיאָה

יְצִירָה עֲשֵׂיהָ, דְּכָל פְּרָצוֹף וְסִפְיָרָה,
וְיִתְיַחֲדוּ אַרְבַּע אוֹתוֹת הַהוֹי"ה שֶׁהֵם
נֶפֶשׁ רוּחַ וְנִשְׁמָה חַיָּה יַחֲדָה דְּכָלְלוֹת
אֲצִילוֹת בְּרִיאָה יְצִירָה עֲשֵׂיהָ, בְּיַחְוָדָא
שְׁלִים (וְהוֹי"ה) אֲשֶׁר בָּהֶם יִתְפַּשֵּׁט שְׁפַע
אוֹר אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, וּמְשֵׁם יִמְשֵׁד
שְׁפַע וּבְרָכָה בְּכָל הָעוֹלָמוֹת לְזַכֵּךְ
נַפְשֵׁנוּ רוּחֵנוּ וְנִשְׁמָתֵנוּ שֶׁיִּהְיוּ רְאוּיִים
לְעוֹרֵר מִי"ן. וְיֵהִי נֶעֱם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יַדֵּינוּ כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ
וּמַעֲשֵׂה יַדֵּינוּ כּוֹנֵנָהוּ :

יש לכוון לקדים מצות עשה לספר ביציאת מצרים בליל פסח.

יש אומרים קדם ההגדה את מאמר הזמר הקדוש [רעיא מהימנא,
בפרשת בא]

פְּקוּדָא בְּתַר דָּא לְסִפְר בְּשַׁבְּחָא
דִּי צִיֵּאת מִצְרַיִם, דְּאִיהוּ חִיּוּבָא עַל בְּר
נֶשׁ לְאַשְׁתַּעֵי בְּהַאי שְׁבַחָא לְעֵלְמִין.
וְהַכִּי אוֹקִימָנָא כָּל בְּר נֶשׁ דְּאַשְׁתַּעֵי
בִּי צִיֵּאת מִצְרַיִם, וּבְהַהוּא סְפוּר חֲדִי
בְּחֻדוּא, זְמִין אִיהוּ לְמַחְדִּי בְּשַׁכִּינְתָא
לְעֵלְמָא דְּאֵתִי דְּהוּא חִידוּ מְכֻלָּא.

דְּהֵאֵי אֵיהּוּ לְמַחְדֵי בְּמֵאֲרָהּ. קְדָשָׁא
בְּרִידָּהּ הוּא חֲדֵי בְּהֵהוּא סְפוּרָּהּ. בְּהַ
שְׁעֵתָּא כְּנִישׁ קְדָשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא לְכָל
פְּמֵלִיא דִּילָהּ, אָמַר לוֹן: זִילוּ וּשְׁמְעוּ
סְפוּרָּא דְשִׁבְחָא דִּילֵי דְקָא מְשִׁתְּעוּ בְּנֵי
וְחֻדָּאן בְּפוּרְקָנָא. כְּדִין כְּלָהּוּ מִתְּכַנְשִׁין
וְאַתְּיָן וּמִתְּחַבְּרִין בְּהַדִּיהוּ דִּישְׂרָאֵל.
וּשְׁמְעִין סְפוּרָּא דְשִׁבְחָא דְקָא חֻדָּאן
בְּחֻדָּא דְפוּרְקָנָא דְמֵאֲרִיהוֹן. כְּדִין
אַתְּיָן וְאוּדָּאן לֵהּ לְקְדָשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא
עַל כָּל אֵינוֹן נְסִין וּגְבוּרִין, וְאוּדָּאן לֵהּ
עַל עַמָּא קְדִישָׁא דְאִית לֵהּ בְּאַרְעָא,
דְּחֻדָּאן בְּחֻדָּא דְפוּרְקָנָא דְמֵאֲרִיהוֹן.
כְּדִין אֲתוּסָּף לֵהּ חֵילָא וּגְבוּרָּתָּא
לְעֵלָּא. וּישְׂרָאֵל בְּהֵהוּא סְפוּרָּא יְהִיבֵי
חֵילָא לְמֵאֲרִיהוֹן, כְּמִלְכָּא דְאֲתוּסָּף
לֵהּ חֵילָא וּגְבוּרָּתָּא כַּד מְשִׁבְחִין
גְבוּרָּתָּהּ וְאוּדָּאן לֵהּ, וְכִלְהוּ דְחֻלִין
מִקְמָה וְאַסְתִּלק יְקָרָהּ עַל כְּלָהּוּ. וּבְגִין
כְּדָּ אִית לְשִׁבְחָא וּלְאַשְׁתְּעֵי בְּסְפוּרָּא דָּא
כְּמָה דְאַתְמַר.

תרגום ללשון הקדש: המצוה שלאחר זו, היא לספר בשבח יציאת מצרים, שהוא חוב על האדם לעולם לספר בשבחים האלו. כך העמדנו, כל אדם המספר ביציאת מצרים ושמת בספור ההוא בשמחה, עתיד הוא לשמח עם השכינה לעולם הבא, שהיא שמחה מכל צד, שזהו אדם השמח באדונו, והקדוש ברוך הוא שמת בספור שלו ואמר להם: לכו ושמעו הספור של שבח שלי, שמספרים בני ושמחים בגאולתי. אז מתקבצים כלם ובאים ומתחברים עם ישראל ושומעים ספור השבח ששמחים בשמחת הגאולה מאדונם, אז באים ומודים להקדוש ברוך הוא על כל אלו הנסים והגבורות ומודים לו על העם הקדוש שיש לו בארץ ששמחים בשמחת הגאולה של אדונם, אז נתוסף לו עז וגבורה למעלה, וישראל בספור ההוא נותנים עז לאדונם, כמקלך שנתוסף לו כח וגבורה בעת שמשבחים גבורתו ומודים לו, והכל יראים מפניו ועולה כבודו על כלם. ומשום זה יש לשבח ולספר בספור הזה כמו שלמדנו:

נגביה הקערה שיש בה המצות על כל מה שעליה הוא וכל המסבים עמו. כל המסבים מתחילים לומר "הא לחמא עניא", עד "בני חורין". ואחר כך יתחילו ההגדה בהסברה נכונה, וביראת ה' טהורה, ויכון בעל הבית לקיים מצות עשה של "והגדת לבנך". וגם הנשים חיבות בספור יציאת מצרים, וכשאין הנשים מבינות לשון הקדש, צריך לתרגם להן ההגדה בלועזית, בשפה המובנת להן. והשומע כעונה.

מגביהין את פרוסת המצה שבין שתי השלמות ואומרים:

**הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא
בארעא דמצרים. כל דכפין ייתי
ויכול. כל דצריך ייתי ויפסח.
השתא הכא. לשנה הבאה בארעא
דישראל. השתא הכא עבדי, לשנה
הבאה בארעא דישראל בני חורין:**

תרגום:

הא	לחמא	עניא	-	זהו	לחם	העני
די	אכלו	אבהתנא	-	שאכלו	אבותינו	
בארעא	דמצרים		-	בארץ	מצרים	
כל	ייתי	ויכול	-	רעב	יבוא	ויאכל
כל	ייתי	ויפסח	-	הנצרך	יבוא	ויחג

השָׁתָּא	הָכָא	-	הַשָּׁנָה	פֹּה	(בְּגִלוּת)
לְשָׁנָה	הַבָּאָה	-	לְשָׁנָה	הַבָּאָה	הַבָּאָה
בְּאַרְעָא	דְּיִשְׂרָאֵל	-	בְּאַרְצָא	יִשְׂרָאֵל	יִשְׂרָאֵל
הַשָּׁתָּא	עֲבָדִי	-	הַשָּׁנָה	עֲבָדִים	עֲבָדִים

לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּנֵי חוּרִין - לְשָׁנָה הַבָּאָה בְּנֵי חוּרִין.

מוזָגִין כּוֹס שְׁנֵי וּמְנִיחִים לְפָנַי בְּעַל הַבַּיִת, וּמְסַלְקִין אֶת הַקְּעָרָה. וּמְחַלְקִין לְתִינוּקוֹת קְלִיּוֹת וְאַגּוּזִים.

"כל דכפין" - כראוי

רבי שמשון פינקוס זצ"ל ספר כי בהזדמנויות מסיקמת נתבקש לספר "ספור יהודי". לאחר מחשבה, ספר את הספור הבא, בפשר הוא מטעים ומסביר כי לדעתו - אין ספור יהודי מזה... וכך הוא ספר:

הגאון רבי חיים בריסקער זצ"ל היה גדוע במדת הצדקה שלו, שהיתה מעל ומעבר להשגתנו... כך, למשל, ביתו של הגר"ח היה פתוח לרוחה, כפשוטו, ממש הפקר, וכל מי שרצה יכול היה להכניס אל הבית, למצא לעצמו דבר מה לאכול, לתפס מטה וללכת לישן...

לא אחת ארע, שפאשר בקש הגר"ח עצמו לשכב על מטתו לאחר יום של עמל תורה מפרך - הוא מצא כי מטתו כבר נתפסה על ידי אחד האורחים...

במקרים מעין אלו, הוא היה עוקר את אחת הדלתות מצריקה, מניח אותה על הרצפה וישן עליה את שנתו הקצרה, פאשר למחרת היום הוא, כמובן, ממשיך את שגרת עמלו כרגיל...

לא יפלא אפוא, שפאשר המשנה במסכת פאה צינה את הדברים שאין להם שעור היא כללה את הכנסת אורחים, ועל כן בחג זוכים לאכול מפרותיהם בעולם הזה והקרן קימת לעולם הבא!

שאל בני:

עם תחלת אמירת ההגדה אנו מזמינים את כל מי שרעב וכל מי שנצרך לבוא לאכול ולחג עמנו. מדוע יש כפילות בלשון כל דכפין - כל דצריך?

תשובה:

מפרש האבודרהם:

כל דכפין - הכונה למי שרעב.

כל דצריך - גם אם אינו רעב ויש לו אכל אך אין לו מצת מצוה או חרסת, גם הוא מזמן להצטרף.

שאל בני:

מדוע דוקא בחג הפסח נוהגים להזמין עניים? הרי בכל חג וחג חייבים להזמין, כפי שכתב הרמב"ם בהלכות יום טוב (פ"ו הי"ח): "וכשהוא אוכל ושותה חייב להאכיל לגר ליתום ולאלמנה עם שאר העניים האמללים".

תשובה:

בספר המועדים מבאר הענין על פי דברי הגאון מוילנא, שמתרץ: ההזמנה לעניים בחג הפסח היא חיוב המרמז בתורה כמבאר (שמות יג, ו-ז):

פסוק ו - "שבעת ימים תאכל מצת".

פסוק ז - "מצות יאכל את שבעת הימים".

לכאורה, יש כאן כפל - לאכול מצה כל שבעה, אלא נתן לתרץ: בפסוק הראשון מדבר על חובת האדם לאכול מצת (בלי וא"ו), שזהו צווי לכל יחיד. בפסוק השני נאמר "מצות יאכל" בכתוב מלא, שחובתו להאכילו שישפיק לו ברוח, וכן שבפסח יש ענין מיוחד לספק לעניים צרכיהם.

שאל בני: למה מזמינים את העניים "ברגע האחרון"

בהגדה באשר אנו אומרים "כל דכפין ייתי ויכול כל דצריך ייתי ויפסח":

א. מדוע מזמינים את העני רק לאחר קדוש, ולא לפני תחלתו?

ב. אם אנו מתכוננים באמת שיגיע אורח עני, יש להזמינו כמה ימים לפני ליל הסדר, ולא ברגע האחרון.

תשובה

מבארים חז"ל שאכן אין הפונה שהעניינים יכנסו פתאם בליל הסדר כיון שכלם כבר מסדרים, אלא יש כאן חנוך לבנים שהנה ביתנו פתוח לרוחה ואנו מוכנים לארח כל מי שירצה לבוא. הרי ליל הסדר מצותו "והגדת לבנד" וכאן בא האב להראות לבנו שביתו פתוח לרוחה לכל דכפין, אם כן אין זה משנה מתי אומרים זאת בהגדה.

"כל דכפין ייתי ויכול" - הכנסת אורחים -

אמתית

בתחלת ה"מגיד" אנו אומרים "הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים כל דכפין ייתי ויכול כל דצריך ייתי ויפסח".

השאלה היא: האם באמת אנו מזמינים את מי שצריך להזמין.

בדרך כלל, המזמינים הם בני המשפחה או מכרים קרובים שאנו מעניינים לחג עמם את ליל הסדר, אך דווקא בליילה זה צריך להזמין את "כל דצריך", כל מי שצריך ואין לו היכן לחג את ליל הסדר.

אם נתבונן ונבדק עד כמה אנו מתאמצים באמת לחפש אחר עניים ולשאף בכל מאדנו שהם יסבו עמנו בליל הסדר, יתברר לנו מהר מאד שדווקא אותם אנו לא כל כך מחפשים ומאמצים לא מכוונים במיוחד בענין זה...

בהודו הרחוקה, ארע מעשה נפלא עם שליח הרבי, מנהל בית חב"ד במומבי, הרב גבריאל הולצברג ה' יקם דמו, והוא יכול ללמדנו פרק מאסף בדאגה לאורחים לליל הסדר:

אחד האסונות הכבדים שהתרחשו בשנת תשס"ט התרחש במומבי שבהודו, קבוצת מרצחים שפלים פגעה קשות ביהודים שנמצאו בבית חב"ד במומבי.

בבנין זה התגוררו בני הזוג הולצברג ה' יקם דמם, שליחי חב"ד, שהיו משתדלים לקרב יהודים לבוא עולם בארץ זרה זו במסירות נפש ממש.

בַּיָּמִים שֶׁלפָּנַי לַיַּל הַסֵּדֶר הָיָה מְסֻתוֹבֵב הָרֵב גְּבִרְיָאֵל הוֹלְצֵבְרָג ה' יָקָם דָּמוֹ וְתוֹלָה מוֹדְעוֹת בְּבֵתִי הַמְּלוֹן וּבְבֵתִי הַהֶאֱרָחָה בְּמוֹמְבִי, הַמְּזַמֵּינֹת אֶת צְבוּר הַיְהוּדִים וְהַיִּשְׂרָאֵלִים לְלַיַּל סֵדֶר כְּהִלְכָתוֹ בְּבֵית חַבִּי"ד. בְּעָרֵב לַיַּל הַסֵּדֶר, זָמַן קָצָר לִפְנֵי כְּנִיסַת הַחֵג, בְּעֲצוּמָן שֶׁל הַהֲכָנוֹת אֲמָרָה פְּתָאוּם הַרְבֵּנִית רְבָקָה לְבַעֲלָהּ: "לָךְ תְּסֻתוֹבֵב וְתִרְאֶה אִם לֹא שִׁכְחָנוּ מְלוֹן אוֹ בֵּית הַהֶאֱרָחָה".

"אֲבָל אֲנִי הִסְתוֹבְבֵתִי אִישִׁית וְתִלִּיתִי הַזְּמָנוֹת בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת!" - טָעַן הָרֵב גְּבִרְיָאֵל, אוֹלָם אִם רְבָקָה מִתְעַקֶּשֶׁת אֵין טַעַם לְהִתְנַכַּח וְהָרֵב יוֹצֵא לְרַחוּבוֹת כְּמִצְוֹתָהּ.

תוֹךְ כְּדֵי הַסִּיּוֹר הַמְּהִיר גְּבִי מְגַלָּה לְפִתַּע שֶׁהוּא פֹּסַח עַל בֵּית הַהֶאֱרָחָה אֶחָד וְלֹא תָלָה בּוֹ מוֹדְעָה. הוּא נֶחְפָּז לְמָקוֹם וּבִקֵּשׁ מִהַפְּקִידָה לְרֹאוֹת אֶת סֵפֶר הָאוֹרְחִים. בְּעֲלֵעוֹל מְהִיר הוּא מְגַלָּה שֵׁם אֶחָד הַנִּשְׁמָע יִשְׂרָאֵלִי.

הוּא רָץ אֶל הַחֵדֶר, דוֹפֵק שׁוֹב וְשׁוֹב, וּמִשְׁלֵא נִשְׁמַעַת תְּשׁוּבָה הוּא עֶזֶב וְהִתְחִיל לְרִדֵּת בְּמִדְרָגוֹת. לְפִתַּע נִפְתְּחָה הַדְּלֵת וּבַחֹר עִם חֲלוּק רַחְצָה מִבֵּיט עָלָיו וְשׁוֹאֵל אוֹתוֹ: "מִי שָׁלַח אוֹתְךָ?" וְהָרֵב הוֹלְצֵבְרָג צוֹעֵק לְעִבְרוֹ: "הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא!"

הַבַּחֲוֹר, בְּהֶלֶם מַחְלֵט, קוֹרֵא לוֹ לְבוֹא וְאָז הוּא אוֹמֵר לוֹ: "שְׁמַע סִפּוּר. אֲנִי מְגִיעַ עֲכָשׁוּ מִדְרוֹם הוֹדוֹ בְּדֶרֶךְ לְצַפּוֹן. כָּלֹל לֹא תִכְנַנְתִּי לְעַצֵּר בְּעִיר, בְּאֵתִי בְּרַכְבָּת וְהִיִּיתִי צָרִיךְ לְהַחֲלִיף רַכְבוֹת. כְּשֶׁאֲנִי יוֹרֵד וּבֹא לְקִנּוֹת פְּרֻטִיס, אֲנִי מְגַלָּה לְחֶרְדָּתִי שֶׁכִּיסוֹ אוֹתִי. אֲנִי יוֹשֵׁב עַל אֶבֶן וּמִתְחִיל לְבַכּוֹת. לְפִתַּע נִגַּשׁ אֵלַי אָדָם צָעִיר שֶׁדִּבֵּר עִמִּי בְּמִבְטָא צְרַפְתִּי וְשׁוֹאֵל אוֹתִי מֵאִיפָה אֲנִי. עֲנִיתִי שֶׁאֲנִי מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל.

הַבַּחֲוֹר אוֹמֵר לִי: 'שְׁמַע, גַּם אֲנִי יְהוּדִי מִצְרַפְתִּי. וְאֵף נוֹתָן לִי סְכוּם כֶּסֶף. 'סַע לְעִיר וְתִשְׁכַּח חֵדֶר. אַחֲרֵי הַחֵג תִּתְקַשֵּׁר הַבִּיָּתָה וְתִגִּיד לְהוֹרִים שֶׁיִּפְקִידוּ כֶּסֶף בְּבִנְיָן הַדָּאָר וְתִתְקַבֵּל אֶת הַכֶּסֶף כְּאֵן תוֹךְ דְּקוֹת". אֲנִי עוֹשֶׂה כְּעֲצַת הַבַּחֲוֹר, מְגִיעַ לְכָאן, שׁוֹכֵר חֵדֶר בְּיַגְסֵט הָאוּסִי הָרֵאשׁוֹן שֶׁאֲנִי רוֹאֶה, נִכְנֵס לְחֵדֶר וְנִשְׁכַּב עַל הַמֶּטָה. אֲנִי מְסֻתְפֵל כְּלָפִי מֵעֵלָה וּמִתְחִיל לְדַבֵּר עִם אֱלֹקִים: 'אֱלֹקִים! מַה קוֹרָה? מַה יְהִיָּה? מַה אֲנִי עוֹשֶׂה כְּאֵן בְּמִצַּב בֵּישׁ שְׁכָזָה? אֵתָה קוֹלֵט, הָרֵב? אֲנִי, הַקְּבוּצָנִיק, שְׁמַעוֹלָם לֹא הָיָה לִי שׁוּם

קֶשֶׁר עִם הַהוּא מְלַמְעֵלָה, מְדַבֵּר אֵלָיו? פְּתָאוּס אֲנִי קוֹלֵט
שֶׁהַיּוֹם בְּעָרְבֵי זֶה לַיִל הַסֵּדֶר!

וְהַמוֹנֹלוֹג שְׁלִי מִתְחַדֵּשׁ: 'אֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁהַקֶּשֶׁר בֵּינֵינוּ לֹא מִי
יּוֹדֵעַ מָה, אֲבָל אֱלֻקִּים, אִם אַתָּה אוֹהֵב אוֹתִי, תֵּן לִי
סִימָן, אֵל תִּתֵּן לִי לְהִיּוֹת לְבַד הַלַּיְלָה, תֵּן לִי לְהִיּוֹת בְּלֵיל
הַסֵּדֶר אֲמַתִּי עִם עוֹד יְהוּדִים!'

סִימַתִּי אֶת הַשִּׁיחָה, נִכְנָסְתִּי לְהַתְקַלַּח וּפְתָאוּס - נְקִישׁוֹת
בְּדָלֶת. חֲשַׁבְתִּי שֶׁאֲנִי מְדַמֵּן, אֲבָל לֹא. אֲנִי פוֹתֵחַ אֶת
הַדָּלֶת וְרוֹאֶה מִיִּשְׁהוּ שֶׁנִּרְאָה כְּמוֹ רַב יְהוּדִי בְּקִצָּה
הַמְדַרְגּוֹת. וְכִשְׁאֲנִי שׂוֹאֵל אוֹתָךְ 'מִי שָׁלַח אוֹתָךְ?' אַתָּה
עוֹנֶה לִּי: 'הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא!'... " מִיִּתֵּר לְצַיֵּן, שֶׁגַּם הוּא
זָכָה לְאֲרוּחַ קְסוּם בְּבֵית חַב"ד, וְאַט אֵט גַּם נִפְשׁוֹ נִקְשָׁרָה
בְּבוֹרָא עוֹלָם.

מוֹזָגִין כּוֹס שְׁנֵי וּמְנִיחִים לְפָנַי בְּעַל הַבַּיִת, וּמְסַלְקִין אֶת הַקְּעָרָה.
וּמְחַלְקִין לְתִינוּקוֹת קְלִיּוֹת וְאַגּוּזִים.

**מַה נִּשְׁתַּנָּה הַלַּיְלָה הַזֶּה מִכָּל
הַלַּיְלוֹת:**

**שֶׁבְּכָל הַלַּיְלוֹת אֵין אָנוּ מְטַבְּלִין אֶפְיָלוּ
פַּעַם אַחַת. וְהַלַּיְלָה הַזֶּה שְׁתֵּי
פַּעַמִּים.**

**שֶׁבְּכָל הַלַּיְלוֹת אָנוּ אוֹכְלִין חֶמֶץ אוֹ
מִצָּה. וְהַלַּיְלָה הַזֶּה פּוֹלוֹ מִצָּה.**

**שֶׁבְּכָל הַלַּיְלוֹת אָנוּ אוֹכְלִין שְׂאֵר
יְרָקוֹת. וְהַלַּיְלָה הַזֶּה מְרוֹר.**

שְׁבַכְל הַלֵּילוֹת אָנוּ אוֹכְלִין וְשׁוֹתִין בֵּין יוֹשְׁבֵין וּבֵין מְסַבִּין. וְהַלֵּילָה הַזֶּה כָּלְנוּ מְסַבִּין:

מחזירים הקערה למקומה על השלחן ואומרים ההגדה. ותהיה
המצה מגולה במשך כל זמן אמירת ההגדה לרק כשאוחז הכוס בידו,
[כסנה]

שאל בני

למה לא שואלים "מה נשתנה" בחג הסכות?

בחג הסכות יוצא האדם מביתו המפאר לסכה שהיא דירת עראי. מדוע
אנו לא שואלים בחג הסכות מה נשתנה, הרי שם השנוי גדול יותר מחג
הפסח?

תשובה:

על חג הסכות אנו לא שואלים כיון שעם ישראל מרגל בגליות לחיות
ולנדד בדירות עראי.

אבל לישיבה על יד שלחן ערוך בהסבה - לזה עם ישראל לא הרגל. ולכן
שואלים מה נשתנה דוקא בפסח (קרבו פסח).

מה נשתנה הלילה הזה?

מספר על רבי יששכר דב מפעלזא זצ"ל, שעשה בליל
הסדר פעלות רבות של שנויים, כדי שבנו הקטן יניק
וחכים רבי אהרן ישאלהו על כך. אבל הילד אינו שואל
ולא מגיב כלום. התפלא אביו ושאל את בנו: "האם
מעשי אינם תמוהים בעיניך?"

ענה הבן בפשטות ובתמימות כך: "כשאבא עושה דבר
מה, אין לי עליו כל קשיא".

כִּמָּה נִפְלָא לְשִׁמְעַ סְפוּרִים מְאַלְפִים כְּאֵלוֹ. יְהִי רְצוֹן שְׁנִזְכָּה כְּלָנוּ לְבָנִים
כְּאֵלוֹ שְׁיַעֲרִיכּוּ אֶת הַוְרִיָּהֶם כְּמוֹ שְׁצָרִיד, וְיִתְּנוּ דְגָמָא לְאַחֲרִים אִידָּ צְרִיכִים
לְכַבֵּד אֶת הַהוֹרִים.

הַיְלָד שְׁלֵמָה זְלָמָן אוֹיַעֲרָבָד בֶּן ה־8 פּוֹרָץ בְּבִכֵי סוּעֵר

יוֹם טוֹב רֵאשׁוֹן שֶׁל פֶּסַח, הַיְלָד שְׁלֵמָה זְלָמָן בֶּן הַשְּׁמוֹנָה
מֵהַלֵּךְ עִם אָבִיו הַגָּאוֹן רַבֵּי חַיִּים לֵיב אוֹיַעֲרָבָד
בְּסִמְטָאוֹת הָעִיר הָעִתִּיקָה. יָדוֹ הִקְטִינָה נְתוּנָה בְּכַף יָדוֹ שֶׁל
אָבִיו. הֵם שָׁבִים עִתָּה מֵהַכֶּתֶל הַמְעֲרָבִי, שֶׁם הִתְפַּלְלוּ אֶת
תְּפִלַּת הַחֵג, וּפְנִיָּהֶם מוֹעֲדוֹת לְעֵבֶר בֵּיתָם בְּשִׁכּוּנַת "שְׁעָרֵי
חֶסֶד" שְׁבַעִיר הַחֲדָשָׁה.

בְּדַרְכָּם הֵם פּוֹגְשִׁים אֶת מָרֵן הַגָּאוֹן הַצַּדִּיק רַבֵּי יוֹסֵף
חַיִּים זוֹנְנֶפֶלְד זְצ"ל. לְאַחַר חֲלוּפֵי בְּרֻכּוֹת יוֹם טוֹב, פּוֹנֶה
רַבֵּי יוֹסֵף חַיִּים אֶל הַיְלָד, צוֹבֵט לוֹ קִלּוֹת עַל לְחַיִּיו, וְשׂוֹאֵל
אוֹתוֹ בְּחִבִּיבוּת: "הֲגַד נָא לִי יַקִּירִי - הֵאֵם שְׂאַלְתָּ אֶת
אַרְבַּע הַקְּשִׁיּוֹת בְּלֵיל הַסֵּדֶר?"

"בּוֹדְאִי", מְשִׁיב הַיְלָד.

"הֵאֵם גַּם בְּשָׁנָה שְׁעֵבְרָה שְׂאַלְתָּ אֶת אַרְבַּע הַקְּשִׁיּוֹת?"

"אָכֵן".

"וַיִּמָּה עָנּוּ לָךְ?"

"עֲבָדִים הָיִינוּ".

"אֵם כֵּן מִדּוּעַ חֲזַרְתָּ וְשְׂאַלְתָּ שׁוֹב הַשָּׁנָה?!"

כָּאֵן כְּבָר לֹא יָדַע הַיְלָד מַה לְעֲנוֹת. הוּא אֲבָד אֶת
עֲשֶׂתוֹנוֹתָיו וּפְרָץ בְּבִכֵי סוּעֵר... הִיתְכּוֹן? רַבָּה שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם
שׂוֹאֵל אוֹתוֹ שְׂאַלָה פְּשׁוּטָה לְכַאוֹרָה, וְהוּא אֵינּוּ יוֹדַע
לְהִשִּׁיב עָלֶיהָ...

רַבֵּי יוֹסֵף חַיִּים הִפְתַּע מִתְּגוּבַתוֹ שֶׁל הַיְלָד. לְטַף אוֹתוֹ עַל
לְחַיו וְנִסָּה לְהַרְגִיעוֹ בְּדַבָּרִים נְלִבְבִים. מִשְׁנַרְגַּע הַיְלָד,
נִפְטַר מֵהֶם רַבֵּי יוֹסֵף חַיִּים לְשָׁלוֹם בְּבִרְכַת חַג שְׁמַח, וְהֵם

הַמְשִׁיכוּ בְּדַרְכָּם. כְּעֵבֶר מְסַפֵּר שְׁנַיִם, הוֹצִיא לְאוֹר הָאֵב, רַבֵּי חַיִּים לֵיב, אֶת סִפְרוֹ "חֲכָם לֵב" - חֲדוּשִׁים וּבְאוּרִים בְּעֵינָי אֲבוֹן הָעֶזֶר. בֵּין הַמְסַכְּיָמִים עַל הַסֵּפֶר, נִמְנָה גַם רַבֵּה שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם, רַבֵּי יוֹסֵף חַיִּים זֹנְנֶפֶלְד. בְּהַסְכָּמְתוֹ לְסֵפֶר מַפְלִיג רַבֵּי יוֹסֵף חַיִּים בְּשִׁבַח הַסֵּפֶר וּמְחַבְרוֹ, וּמְזַכֵּיר בְּתוֹךְ הַדְּבָרִים אֶת הַהֶעְרוֹת שֶׁמְבִיא הַמְחַבֵּר בְּשֵׁם בְּנוֹ הַבְּחֹר שְׁלֵמָה זְלַמֵּן, כְּשֶׁהוּא מְכַנְהוּ שֵׁם בְּתָאָרִים נִכְבְּדִים. הַדְּבָר הִיא קֶצֶת לְפֶלֶא בְּעֵינָי כָּל, שֶׁכֵּן אִין זֶה שְׁגָרְתִי כָּלֵל שֶׁהֵרֵב הַמְסַכְּיָם עַל הַסֵּפֶר מִתְיַחַס בְּפְרוּשׁ לְכַמָּה הֶעְרוֹת הַמוּבָאוֹת בְּפָנִים הַסֵּפֶר, יֵהִיו אֲשֶׁר יֵהִיו.

שְׁנַיִם רַבּוֹת לְאַחַר מָכוֹן, סִפֵּר רַבֵּי דָוִד יוֹנְגְרִיז זצ"ל [רַאב"ד הַעֲדָה הַחֲרָדִית] לְהַגְרֵשׁ"ז אוֹיְעֶרְבֵד, כִּי הוּא הִיא נוֹכַח בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה כְּשֶׁכְּתַב רַבֵּי יוֹסֵף חַיִּים זֹנְנֶפֶלְד אֶת הַסְכָּמְתוֹ לְסֵפֶר "חֲכָם לֵב". בְּאוֹתוֹ מַעֲמַד שְׁמַע מִפִּיו שֶׁל רַבֵּי יוֹסֵף חַיִּים, כִּי בְּמַלִּים אֱלוֹ שְׁבָהוֹן הוּא מְשַׁבַּח אֶת בְּנוֹ שֶׁל הַמְחַבֵּר כּוֹנֵתוֹ לְפִיֶּסוֹ עַל שְׁגָרָם לוֹ לְפָרֵץ בְּבִכִּי בְּהִיוֹתוֹ יָלֵד כְּבוֹן שְׁמוֹנָה.

בְּעֶרֶב יָמָיו, בִּקְרַת הַגְרֵשׁ"ז אוֹיְעֶרְבֵד בְּבֵיתוֹ שֶׁל אֶחָד מִתְלַמְּדָיו בְּחַל הַמוֹעֵד פֶּסַח. פָּנָה הָרַב אֶל הַרְכִּים שְׁבָבָנִיו, וּשְׁאַלֵם אֶת הַשְּׁאֵלָה הַזֹּאת: "מִדּוּעַ חֲזַרְתֶּם וּשְׁאַלְתֶּם הַשְּׁנָה אֶת הַ"אַרְבַּע קְשִׁיוֹת" - הֵן כְּבָר שְׁאַלְתֶּם אוֹתוֹ בְּשָׁנָה שְׁעֵבְרָה וּכְבָר קִבַּלְתֶּם תְּשׁוּבָה?!"

אֶחָד עָנָה בְּכַה, הַשְּׁנִי תִרְצָ בְּכַה, כָּל אֶחָד נָסָה לְתִרְצָ בְּאֶפֶן אַחֵר. נִעְנָה רַבֵּנוֹ אֲלֵיהֶם בְּחַבְהָ: "כִּפְאֲשֶׁר נִשְׁאַלְתִּי אֲנִי בְּיַלְדוּתִי עַל שְׁאֵלָה זֹאת לֹא נִסִּיתִי לְתִרְצָ כְּמוֹתְכֶם; אֲנִי", סִיֵּם רַבֵּנוֹ הַגָּדוֹל, "פְּרָצְתִי בְּבִכִּי". (רַבֵּי שְׁלֵמָה זְלַמֵּן אוֹיְעֶרְבֵד)

שְׁאֵל בְּנֵי

מֵאִימְתִי נִכְתְּבָה וְנִסְדָּרָה הַהַגָּדָה וּמִי סִדֵּר אֶת נִסְחַ הַבְּרָכוֹת וְהַתְּפִלוֹת?

תְּשׁוּבָה:

בְּסֵפֶר "שׁוֹאֲלִין וְדוֹרְשִׁין" מְתִרְצָ שְׁאֵחַר יְצִיאַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם הַיּוֹצֵאִים סִפְרוֹ לְבִנְיָהֶם אֶת הַנְּסִיִּים וְהַנְּפִלְאוֹת לְקִיִּים אֶת מִצְוֹת "וְהַגְדַּתְּ לְבְנֶדְךָ". כָּל זֶה בְּעַל פֶּה, אַחַר כֵּן בָּאוּ אַנְשֵׁי כְּנָסֵת הַגָּדוֹלָה, תִּקְנוּ אֶת הַבְּרָכוֹת וְהַתְּפִלוֹת וְאָסְפוּ אֶת הַדְּרָשׁוֹת מֵהַחֲכָמִים בִּימֵי הַבֵּית הַשְּׁנִי.

לְאַחַר מִכֵּן בָּאוּ הַתַּנְאִים וְהוֹסִיפוּ עֲלֵיהֶם דְּרָשׁוֹת שׁוֹנוֹת, וּבִתְקוּפַת
הָאֲמֹרָאִים הִיָּתָה הַהֲגָדָה שְׁלֵמָה עַד בְּרֶפֶת "אֲשֶׁר גָּאֲלָנוּ" וּלְאַחַר מִכֵּן
הוֹסִיפוּ עֲלֵיהֶם מֵאֲמָרִים וּפְיוּטִים.

**עֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרְעָה בְּמִצְרַיִם,
וַיּוֹצִיאֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מִשָּׁם בְּיַד
חֲזָקָה וּבְזָרוּעַ נְטוּיָהּ. וְאֵלֹהֵינוּ לֹא הוֹצִיא
הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת אֲבוֹתֵינוּ
מִמִּצְרַיִם, עַדִּין אֲנַחְנוּ וּבְנֵינוּ וּבְנֵי
בְנֵינוּ מִשְׁעֲבָדִים הָיִינוּ לְפָרְעָה
בְּמִצְרַיִם. וְאֲפִילוּ כָּלֵנוּ חֲכָמִים, כָּלֵנוּ
נְבוֹנִים, כָּלֵנוּ יוֹדְעִים אֶת הַתּוֹרָה,
מִצְוָה עָלֵינוּ לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם.
וְכָל הַמְרֻבָּה לְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם
הָרִי זֶה מְשַׁבַּח:**

”עבדים היינו לפרעה וגו’ ויוציאנו ה’” - מהעבדות מגיעים לחרות

כְּאֲשֶׁר אָנוּ יוֹשְׁבִים בְּלֵיל הַסֵּדֶר סָבִיב הַשְּׁלֶחַן הָעָרוּךְ, לִפְנֵי תַּחֲלַת הַהֲגָדָה
אָנוּ פּוֹתְחִים בְּתַזְכָּרַת שְׁבַמִּצְרַיִם אֲכַלְנוּ לֶחֶם עֲנִי וְרַק אַחַר כֵּן מִתְחִיל
סְפּוֹר יְצִיאַת מִצְרַיִם.

אִם כֵּן, מָה הַחֲשִׁיבוֹת שֶׁבִּפְתִּיחַת הַהֲגָדָה אָנוּ מִתְחִילִים דְּוָקָא בְּאֲזָפוֹר שֶׁל
לֶחֶם עֲנִי וְלֹא בְּנִסִּים וּבִנְפִלְאוֹת שְׁאֲרָעוּ עִם אֲבוֹתֵינוּ?

פְּתִיחָה זֹאת אוֹמֶרֶת דְּרָשְׁנֵי וּבָאָה לְלַמְּדֵנוּ יְסוּד גְּדוֹל וְחָשׁוּב בְּהַתִּיחַסוּתֵנוּ
לְכָל הַקּוֹרָה אוֹתֵנוּ וְזֶהוּ גַם צִיּוֹן לְלֵיל הַסֵּדֶר כָּלוּ.

מְשַׁל נִפְלֵא מוֹבָא בְּסֵפֶר "אֵיל הַמְּלוּאִים":

מְלֻךְ אֶחָד יָצָא לְצִיד וּפָגַשׁ בְּדַרְכּוֹ בְּרוּעָה צָעִיר. מְשֻׁנוּכַח הַמְּלֻךְ לְדַעַת כִּי הֵנֵעַר מִצְטִינָן בְּחֻכְמָה וּבִפְקֻחוֹת, הִצִּיעַ לוֹ מְשֻׁרָה כְּיוֹעֵץ בְּבֵית הַמְּלוּכָה. הִצְלַחְתּוֹ שֶׁל הַיּוֹעֵץ הִצְעִיר הִיָּתָה גְדוּלָה וְלֹא אָרְכוֹ הַיָּמִים עַד שֶׁנִּתְמַנֶּה לְשַׂר הָאוֹצָר.

עֲלִיתּוֹ הַמְּהִירָה בְּסֵלֶם הַתְּפִקִּידִים הַבְּכִירִים עוֹרְרָה אֶת קִנְאֵת הַשָּׂרִים הַיְוִתִּיקִים וְאֵלֶּה הַחֲלוֹ לְהַעֲלִיל עָלָיו שֶׁהוּא גּוֹנֵב כְּסָפִים מִקַּפַּת הַמְּדִינָה. הַמְּלֻךְ, שֶׁסָּרַב לְהֶאֱמִין לְמַקְטָרְגִים, אֶלְצַ בְּסוּפוֹ שֶׁל דָּבָר לְהַלּוֹת אֶל הַשָּׂרִים בְּדַרְכָּם אֶל בֵּית שַׂר הָאוֹצָר כְּדִי לְהוֹכֵחַ שֶׁהֵלָה מִתְעַשֵּׂר מִכְּסָפֵי הַצְּבוּר.

כְּאִשְׁרֵי הַגִּיעוּ לְבֵית הַשַּׂר הִפְתָּעוּ מִהַצְּנִיעוּת וְהַפְּשֻׁטוּת שֶׁשָּׁלְטוּ שָׁם. כְּשֶׁעָמְדוּ לְעֹזֵב אֶת הַמְּקוֹם בְּבִשְׁת פָּנִים, גָּלוּ לְפָתַע חֹדֶר נָעוּל שֶׁעַל דָּלְתוֹ הָיָה כְּתוּב שֶׁהַכְּנִיסָה לְזָרִים אֲסוּרָה. עַד מְהֵרָה הִתְבָּרַר לָהֶם שֶׁגַּם עַל בְּנֵי הַבַּיִת אוֹסֵר הַשַּׂר לְהַכְּנִס לָשָׁם, וְזֶה עוֹרֵר אֶת תִּקְנוֹת הַשָּׂרִים לְמִצָּא שָׁם אֶת הָאוֹצָרוֹת הַגְּנוּבִים. הַפְּעַם הַצְּטָרְף גַּם הַמְּלֻךְ לְדַרְיֶשָׁה לְרֵאוֹת אֶת מַכְמֵנֵי הַחֹדֶר הַזֶּה.

בְּקוֹל בּוֹכִים הִתְחַנֵּן בְּעַל-הַבַּיִת וּבִקֵּשׁ לְבִטֵּל אֶת הַדְּרִישָׁה הַזֹּאת. "אֲנִי מִתְבַּיֵּשׁ לְהֵרָאוֹת לָכֶם מִה מְכִיל חֹדֶר זֶה...!" - אָמַר. הַמְּלֻךְ לֹא וַתֵּר.

הַדְּלַת נִפְתְּחָה וּלְתַדְהֶמְתֶּם רְאוּ הַכֹּל חֹדֶר רִיק מְרֵהִיטִים וּבְאִמְצָעוֹ מְנַחִים מְקַל, תִּרְמִיל וְחֻלִּיל.

הַכֹּל צִפּוּ עֲתָה לְדַבְּרֵי הַסֵּפֶר.

פָּתַח שַׂר הָאוֹצָר אֶת פִּיו וְאָמַר: "מִיּוֹם שֶׁנִּלְקַחְתִּי מֵאַחוּרֵי הַצֹּאן אֶל בֵּית הַמְּלָכוּת הֵנֵנִי חֹרֵד שֶׁמָּא אֶפְל בְּפַח הַגְּאֹנָה וְהַתְּנַשְׂאוֹת. כְּדִי לְהַנְצִל מִזֶּה קִבְעֵתִי לְעִצְמִי מִנְהַג לְהַסְתַּגֵּר בְּכָל בִּקְרָה בְּחֹדֶר זֶה, טָרַם צִאתִי לְבֵית הַמְּלוּכָה. כָּאֵן אֲנִי יוֹשֵׁב שְׂעָה אַרְכָּה, כְּשֶׁהַתְּרַמִּיל עַל גַּבִּי, הַמְּקַל בְּיָדִי וּמְחַלֵּל בְּחֻלִּילִי כְּבִימִים יְמִימָה. זֹאת כְּדִי שֶׁלֹּא אֶשְׁכַּח כִּי רוּעָה פְּשוּט אֲנִי, אֶלֶּא שֶׁבְּחֻמְלַת ה' עָלַי נִשְׂאתִי חוֹן בְּעֵינֵי הַמְּלֻךְ שֶׁהֵבִיאֵנִי אֶל בֵּיתוֹ. בְּכֹךְ אֲנִי מְשֻׁרֵישׁ בְּקִרְבִּי אֶת הַיְדִיעָה שֶׁלֹּא בְּכַחֵי וּבְעִצְמִי יְדִי עֲשִׂיתִי אֶת הַחֻלִּיל הַזֶּה, אֶלֶּא רַק מֵה' הִיָּתָה זֹאת. אַחֲרֵי הַהֲכַנָּה הַזֹּאת אֲנִי יוֹצֵא לְדַרְכֵי אֶל בֵּית הַמְּלֻךְ."

בְּשִׁמְעַתְּ הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים אֶת הַדְּבָרִים בְּקִשׁוֹ אֶת סְלִיחַת
הַשָּׂר עַל שְׁחָטְדוֹ בּוֹ וְעִזְבוּ אֶת הַמָּקוֹם בְּבִשְׁת פָּנִים.

יִתְכּוֹן שְׁלֵהֲזַכָּרַת לַחֵם הָעֲנִי מִיַּד בְּתַחֲלַת לַיִל הַסֹּדֵר נוֹעַד תַּפְקִיד דּוֹמָה
לְהַסְתַּגְרוֹת הַרוּעָה בְּחִדְרוֹ. כְּדִי שֶׁלֹּא יַעֲלֶה עַל דַּעְתּוֹ שֶׁל מִיִּשְׁהוּ שְׁמָא יִצְאֲנוּ
מִמְצָרִים בְּכַחֲנוּ וּבַעֲצָם יִדְנוּ, אָנוּ מִזְכִּירִים רֵאשִׁית כָּל אֶת הַ"לְחֶמָּה עֲנִיָּא,
"כְּדִי שֶׁהַכֹּל יִדְעוּ שֶׁהֵינּוּ עֲבָדִים חֹסְרֵי אֹנִים, וְרַק חֶסֶד ה' שֶׁגָּבַר עָלֵינוּ
קָבִיאֲנוּ עַד הַלּוֹם. וְעַל כֵּן לַחֵם עֲנִי זֶה מְלִוָּה אוֹתְנוּ בְּכָל שְׁעַת קְרִיאַת
הַהַגְדָּה - לְהַשְׂרִישׁ בְּנוֹ אֶת הַהִפְרָה שֶׁעֲבָדִים הֵינּוּ וַיּוֹצִיאֲנוּ ה'.

זוֹהִי בַּעֲצָם הַמְטָרָה הָעֵקֶרֶת שֶׁל לַיִל הַסֹּדֵר בַּפָּרְט וְשֶׁל חַג הַפֶּסַח בְּכָלֵל
וּמִכָּאן בְּרוּר מִדּוּעַ הַחַג נִקְרָא בְּשֵׁם "חַג הַמִּצּוֹת".

נִמְצָא עַל פִּי זֶה שֶׁהַהֲזַכָּרָה שֶׁל בַּעַל הַהַגְדָּה בְּפִתְיָהּ שֶׁל לַחֵם עֲנִי בָּאָה לְצַיֵּן
גַּם אֶת זְמַן הָעֲבָדוֹת וְגַם אֶת זְמַן הַחֲרוּת. וְכֵן בְּאֵר הַרְמַב"ן שֶׁהַמִּצְוָה
רוֹמֶזֶת לְעֲנִי וְגַם לְחֲרוּת וְכֵן אָנוּ רוֹאִים בְּאִפְסוֹ בּוֹ נִעְרָד הַסֹּדֵר - כְּלָנוּ
מְסֻבִּים, אִין הַבְּדִלִי מִעֲמֻדוֹת, עֲשִׂירִים וְעֲנִיִּים כְּאֶחָד וְכָלֵנוּ בְּנֵי חוּרִין.

וְכֵן אָנוּ צְרִיכִים לְחוּשׁ שֶׁהֵינּוּ בְּעֲבָדוֹת וְעֵתָה אָנוּ בְּנֵי חוּרִין, וְאָנוּ בּוֹטְחִים
בְּהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁיּוֹצִיאֲנוּ מִשְׁעַבּוּד לְחֲרוּת עוֹלָם.

אֲדָּא אוֹי לְהֵם לְאוֹתָם הָאֲנָשִׁים שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הִגְבִּיחַ מִעֲמָדָם וְהֵם
שׁוֹכְחִים בְּרָגַע אֶחָד שֶׁלֹּא מִזְמַן הֵם הָיוּ בְּמָקוֹם אַחֵר, וְכָל הַמְבַקְשִׁים
חֲפָצִים נְדָחִים בְּלֵד וְשׁוּב.

תַּמִּיד נִזְכָּר: "עֲבָדִים הֵינּוּ" וְזֶה מָה שֶׁצָּרִיךְ לְהִנְחוֹת אֶת דְּרַכְנוּ בְּכָל עֵת
וּבְכָל שְׁעָה.

**מַעֲשֵׂה בְּרַבִּי אֶלְיעֶזֶר וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ
וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְרַבִּי עֲקִיבָא
וְרַבִּי טַרְפוֹן שֶׁהָיוּ מְסֻבִּין בְּבֵנֵי בְּרַק,
וְהָיוּ מְסַפְּרִים בִּיְצִיאַת מִצְרַיִם כָּל
אוֹתוֹ הַלַּיְלָה עַד שֶׁבָּאוּ תַלְמִידֵיהֶם
וְאָמְרוּ לָהֶם: רַבּוֹתֵינוּ, הִגִּיעַ זְמַן**

קְרִיאַת שְׁמַע שֶׁל שַׁחֲרִית:

”הגיע זמן קריאת שמע של שחרית”

המשנה בברכות (א:) דנה "מאימתי קורין את שמע בשחרית: משפיר בין תכלת ללבן... רבי יהושע אומר: עד שלש שעות שכן דרדך בני מלכים לעמד בשלש שעות".

כיום אנו נוהגים לא לאחר את קריאת שמע מזמן שקבע ה"מגן אברהם" ויש הנוהגים על פי הגר"א שקבע זמן מאחר יותר. אך אולי כדאי לעורר על ענין קריאת שמע בזמן שהוא המבחר ביותר, שהוא שתיים-שלוש דקות קדם זריחת החמה כדי שישים קריאת שמע וברכותיה עם הנץ החמה, ולסמך התפלה להנץ החמה. ומי שיוכל לעשות כן שכרו מרבה מאד ("ילקוט יוסף" סי' נח).

יש לה סגלה לתפלה בבקר – "בקר וידע ה' את אשר לו" (במדבר טז, ה), לפי הבקר הקדוש ברוך הוא יודע "את אשר לו", עם מי יש לו "עסק"...

רבי שלום שבדרון זצ"ל, שנהג להתפלל "ותיקין" בקביעות, יכול ללמדנו פרק מאסף כיצד הוא חשש שייעבר זמן קריאת שמע:

היה זה בערב ימיו של ר' שלום שבדרון זצ"ל, "המגיד הירושלמי", לאחר ארוע מחי שני, קשה מאד. בסוף ימי אשפוזו החליט ר' שלום שלא כדאי להשאיר בבית, עדיף להתגורר בבית אחת מבנותיו.

מקבלים את כל האשורים, יוצאים מבית הרפואה, ר' שלום נכנס למונית ונוסעים. היה זה בשעות הערב. ר' שלום הקאוב, המותש, החולה, הגיע לבית בתו בבני-ברק, התפלל מעריב, ומיד בסיום התפלה אחרתו תרדמה עמקה. חבלי שנה אפפוהו עד הבקר.

על אותו בקר חדש ספר נכדו של ר' שלום בהתלהבות:

"הגיע זמן קריאת שמע ונגשתי לעורר את הסבא... אך הסבא ישן שנה שכל כלה שנה, אחד מששים, זקנה אמתית מהולה בחלי עז, ארוע מחי. אין קול ואין קשב.

"סבא, סבא!" - דפקתי על השמיכה, נשפתי באזניו,
התחננתי, בקשתי - 'סבא, צריך לקום!' אבל כלום...

"קראתי לעוד אחד מבני המשפחה, גם הוא נסה, עד שר'
שלום פקח את העינים, אבל נרדם שוב.

"בתו נכנסה לחדר ואמרה: 'בואו, אני אראה לכם איך
מעירים את אבא שלי!' נגשה הבת למטה וקראה בקול:
'אבא! זמן קריאת שמע! עוד כמה דקות סוף זמן קריאת
שמע.'

"מיד, ללא גזמה, ר' שלום הישיש פתח את עיניו לרוחה,
הרים את ידו והסיט בה את השמיכה הגדולה, וכשכלו
אפוף בערפל של חלי וחבלי שנה, גם יחד, הגביה את שתי
רגליו בבית אחת, הניף אותן מחוץ למטה, הניחן על
הרצפה והתישב.

"אוי! אוי! למה לא אמרו לי? הלא בעוד כמה דקות סוף
הזמן!" - הביט ר' שלום על שעונו בכאב, והזדעק בחרדה.

"בני הבית הרגיעו אותו ואמרו לו שאפשר עוד להספיק,
ואם לא תצליח אז על כל פנים תספיק את הזמן השני
של הגר"א, שהרי הרגעים שנשארו הם לזמן קריאת
שמע של המג"א. נרגע ר' שלום - חיד את חיוכו הנצחי:
"ישיש כחכם! תודה רבה!" ונעמד על רגליו."

אל תאחר זמן קריאת שמע

בחור ספר לגה"צ הרב סגל זצ"ל ממנציסטר, שהוא אחר
לקום בבקר, ומשום כך הוא לא קרא קריאת שמע
בזמנה.

אמר לו הרב סגל: "אם לא התעלפת כשנוכחת לראות
שאחרת את זמן קריאת שמע, כנראה יש לך לב חזק..."

שאל בני

בהגדה נאמר על רבי אלעזר בן עזריה "הרי אני כבן שבעים שנה", מדוע לא מזכר גילו האמתי, ובן כמה היה באמת?

תשובה:

בגמרא במסכת ברכות (כו:) נאמר שרבי אלעזר בן עזריה היה בן שמונה-עשרה וביום שהושיבוהו להיות נשיא בישיבה נעשה נס והלבינו שערוותיו כיון שלא היה ראוי שנשיא יהיה בחור כה צעיר.

לדעת האר"י ז"ל היה רבי אלעזר בן עזריה גלגולו של שמואל הנביא, וידוע כי שמואל חי חמשים ושתים שנה, ועם שמונה-עשרה שנים, הרי סך הכל שבעים שנה.

אמר רבי אלעזר בן עזריה: הרי אני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא: שנאמר, למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך. ימי חיך - הימים, כל ימי חיך - הלילות. וחכמים אומרים: ימי חיך - העולם הזה, כל ימי חיך - להביא לימות המשיח:

"כל ימי חיך - להביא לימות המשיח" - משעבוד לגאלה

ספור מפלא ונורא של נסיון "להביא את המשיח" בהפצרת תפלות ותחנונים עם כננות נוראות וצרופי שמות הקדש ויחודים עלאיים על ידי שלושה תרשישי ומצוקי ארץ, המקבלים האלקיים הצדיקים הקדושים:

מָרֹן הַרְשִׁישׁ הַקְדוֹשׁ זִיעִיא, מָרֹן הַחֵידָא זִיעִיא וְהַמְקַבֵּל הָאֱלֹקִי רַבִּי חַיִּים דִּי לָהּ רוּזָה זִיעִיא, וְהַעֲנֵשׁ הַנוֹרָא שְׁקַבְלוּ עֲלֵיהֶם מִן הַשָּׁמַיִם עַל שְׁנֵסוּ "לְדַחַק אֶת הַקָּצֵי":

בְּשַׁנַּת תְּקִי"ג הֵיטָה נִרְאִית יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקְדָּשׁ כִּירוּשָׁלַיִם שֶׁל מַעֲלָה. גְּדוּשָׁה הֵיטָה בְּגְדוּלֵי תוֹרָה וּקְדוּשֵׁי עֲלִיוֹן הַבְּקִיָּאִים בְּכָל מַכְמֵי הַתּוֹרָה וּבְאֲדִירֵי חֻכְמַת הַקְּבֵלָה אֲשֶׁר כָּל רֹז לֹא אָנִיס לָהּ.

הַצְפִּיָּה וְהַהֲשִׁתוּקוּת בְּאוֹתָהּ שָׁנָה לְבִיאַת הַמְּשִׁיחַ וְהַגְּאֻלָּה גָּבְרוּ וְהִלְכוּ. בְּאוֹתָהּ שָׁנָה נִפְרָה הָיָה שְׁהַרְשִׁישׁ הַקְדוֹשׁ נִמְצָא בְּסַעֲרַת נֶפֶשׁ גְּדוּלָה וּבְכָל הַזְדַּמְנוֹת דְּבַר בְּהַתְרַגְּשׁוֹת עֲצוּמָה כִּי שָׁנָה זוֹ הִיא שַׁנַּת הַתְּגָלוֹת מְשִׁיחַ צְדָקְנוּ. "תְּקִי"ג - 513 בְּגִימַטְרִיא 'הַשְּׁחַר' - 513 הַמְרָמֹז עַל שְׁחַר הַגְּאֻלָּה, וְכֵן 'וּנְבִנְתָה' בְּגִימַטְרִיא - 513 - עִיר עַל תְּלָה".

בְּתַחֲלָה נִגַּשׁ הַרְשִׁישׁ הַקְדוֹשׁ לַפְּעֻלָּה עֲצוּמָה וְנוֹרָאָה וּבַחֲרָה יִיב גְּדוּלֵי תוֹרָה מִחֻכְמֵי וּמְקַבְלֵי הַיְשִׁיבָה, "יְשִׁיבַת הַמְּקַבְלִים" שְׁלוֹ, שֶׁהֵם הָיוּ גְּדוּלֵי תַלְמִידֵי הַמְּבַחְרִים בְּיוֹתֵר: הַגַּה"ק רַבִּי יוֹסֵף טוֹב - הַמְּהַרְי"ט אֶלְגָּאזִי זִיעִיא, מָרֹן רַבְּנוּ חַיִּים יוֹסֵף דָּוִד אֶזוּלָאִי - הַחֵידָא זִיעִיא, הַמְּקַבֵּל הָאֱלֹקִי רַבִּי חַיִּים דִּי לָהּ רוּזָה זִיעִיא, הַגַּה"ק רַבִּי יֶצְחָק מְזַרְחֵי זִיעִיא, הַגַּה"ק רַבִּי אַבְרָהָם סַנְגוּיטֵי זִיעִיא וְעוֹד גְּדוּלֵי עוֹלָם וְצַדִּיקֵי אֲמֶת, כְּשֶׁהֵם חוֹתְמִים עַל "כְּתַב הַתְּקַשְׁרוֹת" וְהוּא כְּתַב הַתְּחִיבוֹת שֶׁל "אַחַדוֹת מַחְלֻטֹת - קֶשֶׁר שֶׁל אֶהְבֵּת אֲמֶת וְעַרְבוֹת הַדְּדִית" בֵּין רַבָּם הַגְּדוֹל הַרְשִׁישׁ לְבִינָם.

כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּיב תַלְמִידִים אֵלוּ נִבְחַר עַל יְדֵי הַרְשִׁישׁ הַקְדוֹשׁ בְּקַפִּידָה רַבָּה בֵּינוֹן שֶׁהֵם צְרִיכִים לְהִיּוֹת כְּנֶגֶד יִיב שְׁבִטֵי יִשְׂרָאֵל. זֹאת כְּדֵי שֶׁפְּעֻלָּתָם וְתַפְּלָתָם תַּעֲלֶה וְתִשְׁמַע בְּשָׁמַיִם שְׁמִים וּבְכַד יִכְשִׁירוּ וַיִּזְכּוּ אֶת כָּל כְּלָלוֹת עִם יִשְׂרָאֵל - עַל יִיב שְׁבִטֵי - שֶׁיְהִיוּ מוֹכְנִים וְרֵאוּיִים לְגְאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה וּלְבִיאַת מְשִׁיחַ צְדָקְנוּ.

לְאַחַר מִכּוֹן בַּחֲרָה הַרְשִׁישׁ פְּעַם שְׁנֵי מַבְנֵי חֲבוּרָה קְדוּשָׁה זוֹ בְּשְׁנֵי תַלְמִידֵי הַבְּכִירִים בְּיוֹתֵר: מָרֹן הַחֵידָא זִיעִיא וְהַמְקַבֵּל הָאֱלֹקִי רַבִּי חַיִּים דִּי לָהּ רוּזָה זִיעִיא, וְהַכְּנִיסָם בְּסוֹד הַעֲנִינִים מְכַבְּשׁוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם וּמְסַר לָהֶם סְדָרָה שֶׁל צוּמוֹת וְתַעֲנִיּוֹת, טְבִילוֹת בְּמַקְוֵה טְהָרָה, כְּפוֹנוֹת וְצְרוּפֵי שְׁמוֹת הַקְדָּשׁ וְיַחְוִידִים נוֹרָאִים.

שְׁלֹשָׁתָם הַחֲלוּ בְּהַטְהָרוֹת וְהַזְדַּכְכוּת מִיַּחַדָּת לַקְרֹאת
הַמַּעֲשֵׂה הַגָּדוֹל לְהַבִּיא אֶת הַמְּשִׁיחַ.

בְּאוֹתָהּ שָׁנָה לִפְתַּע מָזַג הָאֲוִיר הַחֲרָפִי הַקָּדִים לְבוֹא וְהָיָה
סוֹעֵר וּמְשַׁנֵּה בְּיוֹתֵר, הַקָּר הָיָה עַז מְאֹד, יוֹתֵר מִהַרְגִּיל
בְּכָל שָׁנָה וְהַעֲבִי שֶׁל שְׁכֵבֶת הַשֶּׁלֶג בִּירוּשָׁלַיִם לֹא נִמְדָּד
בְּסִנְטִימֶטְרִים אֶלָּא הִתְנַשָּׂא לְגַבֵּה שֶׁל מֶטְרִים שְׁלֹמִים.

אוֹתָהּ שָׁנָה הִיָּתָה מְשַׁפְּעַת בְּשִׁטְפוֹנוֹת שֶׁל גְּשָׁמִים
וּבְכַמִּיּוֹת אֲדִירוֹת שֶׁל סוּפוֹת שְׁלֵגִים שֶׁיִּרְדּוּ בְּתַדִּירוֹת
גְּבוּהָה וְכִסּוּ אֶת יְרוּשָׁלַיִם וְאֶת הַהָרִים הַסְּמוּכִים לָהּ
בְּגַבֵּה רַב.

וְהִנֵּה בְּמִשְׁךְ כַּמָּה שָׁבוּעוֹת הָיוּ שְׁלֹשָׁתָם שְׂרוּיִים בְּסִדְרוֹת
שֶׁל תַּעֲנִיּוֹת שֶׁל שְׁלוֹשָׁה יָמִים רְצוּפִים וּבְכָל לַיְלָה הָיוּ
יוֹצְאִים שְׁלֹשָׁתָם לְאַחַר חֲצוֹת, בְּאֲמֻצֵּי הַלַּיְלָה, אֶל
הַהָרִים הַקְּפוּאִים מְחוּץ לְחֹמֹת יְרוּשָׁלַיִם וְעוֹרְכִים שֵׁם
בְּעֶרְמוֹת הַשֶּׁלֶג "גִּלְגוּלֵי שֶׁלֶג עִם כְּוִנוֹת", וְאַחַר כֵּן
טוֹבְלִים מְאוֹת טְבִילוֹת עִם יְחוּדִים קְדוּשִׁים בְּמִקְוֵה
טְהָרָה, כְּשֶׁהֵם מְרַבִּים בְּשָׁבוּעוֹת אֵלּוּ בְּכָל מִיַּיִ סְגוּפִים,
פְּרִישוֹת, הַטְהָרוֹת וְהַזְדַּכְכוּת כְּדֵי לְזַכֵּךְ אֶת הַגּוֹף
וְגִשְׁמִיּוֹתוֹ.

לֵיל ד' בְּשַׁבָּט בְּאוֹתָהּ שָׁנָה נִקְבַּע לְהִיּוֹת הַלַּיְלָה הַגָּדוֹל
וְהַגּוֹרְלִי שֶׁבוּ גָּמְרוּ בְּדַעְתָּם בְּהַחֲלָטָה נְחוּשָׁה לְהַכְרִיחַ אֶת
הַשְּׂכִינָה הַקְּדוּשָׁה לְהוֹצִיא אֶת מֶלֶךְ הַמְּשִׁיחַ מִהִיכְלוֹ
הָעֲלִיוֹן וְלְהַבִּיאוֹ בְּיַד חֲזָקָה לְגֵאֶל אֶת עַם יִשְׂרָאֵל וְאֶת
הָעוֹלָם כֻּלּוֹ.

בְּאוֹתוֹ לַיְלָה נִפְלָה אֵימָה וַחֲרָדָה גְּדוֹלָה עַל יְרוּשָׁלַיִם,
כְּשֶׁלִּפְתַּע הַחַל לְהַשְׁמַע קוֹל רַעַשׁ גְּדוֹל שֶׁל רַעְמִים מְשֻׁנָּים
וּבְרָקִים חֲזָקִים בְּמִיַּחַד, כְּשֶׁבַּחוּץ הַשְּׂתוֹלָלָה סוּפַת
שְׁלֵגִים נוֹרָאָה וְנִדְמָה הָיָה כִּי אֵיִתְּנִי הַטֶּבַע עוֹמְדִים
לְהַחְרִיב אֶת הָעוֹלָם וְלְהַכְרִיעוֹ.

וְהִנֵּה בְּאִישׁוֹן לַיְלָה וְאַפְלָה יָצְאוּ שְׁלֹשָׁת הַצַּדִּיקִים -
הַרְשִׁישׁ, הַחִידִי"א וְרַבֵּי חַיִּים דִּי לָהּ רוֹזָה - אֶל הַקָּר
הַנוֹרָא וְהַקְּפוּא, וְעָלוּ יַחַדוּ בְּהַחֲבֵא אֶל עֲלִית הַגָּג שֶׁל
יְשִׁיבַת "בֵּית אֵלִי".

בְּתַחֲלָה שָׁעָה אַרְבָּע הִרְהָרוּ בְּתִשׁוּבָה, שְׁמָא יֵשׁ בְּיָדָם
אֵיזָה שְׁמָץ שֶׁל חֲטָא דַּק מִן הַדַּק, וְטִהָרוּ וְזָכְכוּ אֶת לִבָּם
מִכָּל שְׁמָץ וְסִיג שֶׁל מַדָּה רָעָה, חַס וְשָׁלוֹם. וְאִזּוֹ הַחֲלוּ

להרעיש אָרץ ומלאָהּ בְּזַעֲקוֹת וּבְבַכּוֹת נוֹרָאוֹת כְּשֶׁהִם
מִפְצִירִים בְּכָל כַּחַס בְּתַפְלוֹת, בְּקִשּׁוֹת וּתְחִנוֹת לְהֵבִיא
לְסִיוָמָה שֶׁל גְּלוֹת חֲשׂוּכָה זוֹ וְשִׁיתְגַּלְהָ עִתָּה מְשִׁיחַ בֶּן דָּוִד.

פְּנֵי הַשְּׁלוֹשָׁה לְהִטּוּ בְּאֵשׁ שֶׁל מַעֲלָה, כְּשֶׁמְקִיף אוֹתָם אוֹר
עֲלִיּוֹן מֵהַכְּפוֹנוֹת וְהִיחֻדִּים הָעֲלֵאִים כְּשֶׁכָּל גּוֹפֵם הַכְּחוּשׁ
וְהַמְיֻסָּר מֵרַעִיד בְּסִלּוּדֵינָם מֵהַדְּבָקוֹת הָעֲצוּמָה וְהַנוֹרָאָה.

וְהִנֵּה לְאַחַר כָּל זֶה עָבְרוּ לְשֶׁלֶב הַמַּעֲשֵׂי וְהִתְחִילוּ הוֹגִים
בְּפִיָּהֶם הַשְּׁבָעוֹת לְכָל מְלֶאכִי עֲלִיּוֹן וּשְׁמוֹת קִדְשׁ הַיְדוּעִים
לָהֶם וְכֵן הִעֲפִילוּ לַפְּסָגוֹת גְּבוּהוֹת וְהִתְעַלּוּ לְדַרְגָּה נִשְׁגָּבָה
שֶׁל הַתַּפְּשֻׁטוֹת הַגִּשְׁמִיּוֹת וְרַק פֶּסַע הָיָה בֵּינָם לְבִין כְּלוֹת
הַנֶּפֶשׁ מִמֶּשׁ אֶל שְׂרָשָׁה כְּשֶׁנִּשְׁמַתָּם קְשׁוּרָה לְגוֹפֵם בְּקִשּׁוֹר
דָּק מְאֹד וְעוֹד רִגַע תִּפְרַח לָהּ לְמַעֲלָה מְרֹב עֲרֵבוֹת הַדְּבָקוֹת
בְּנֵעַם הַזֵּיו הָעֲלִיּוֹן שֶׁל נֶצַח נֶצְחִים.

וְהִנֵּה לִפְתָּע נִשְׁמַע קוֹל אֲדִיר וְחֲזָק שֶׁל בֵּת-קוֹל מִן
הַשָּׁמַיִם שֶׁמְכַרִּיזָה וְאוֹמֶרֶת לָהֶם: "בְּנֵי חֲבִיבֵי, רַב לָכֶם!
הֲרַפּוּ מִתַּפְּלוֹתְכֶם וּבְקִשְׁתְּכֶם! מִדּוּעַ תִּבְקְשׁוּ לְדַחֵק אֶת
הַקֶּץ וּלְהַחִישׁ אֶת הַגְּאֻלָּה וְאֶת בִּיאַת הַגּוֹאֵל, כִּי עוֹד לֹא
בָּא עִתּוֹ וְאִין הַשְּׁעָה כְּשֶׁרָה לְכֵן... דַּעוּ לָכֶם, כִּי אִם לֹא
תִּתְחַדְּלוּ מִמַּעֲשֵׂיכֶם - יִהְיֶה הָעוֹלָם כְּלוֹ לְתַהוּ וְבַהוּ, וְנִבּוֹל
תִּבֵּל אָרֶץ וּמְלֶאכָה, וְהַתִּבֵּל כִּלְהַ תִּכְלֶה וְתֵאבֵד! [כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר בְּגִמְרָא (פְּתֻבוֹת קִיא): "הַשְּׁבַעְתִּי אֶתְכֶם גּוֹ' אִם
תִּעֲרִירוּ וְאִם תִּעוֹרְרוּ אֶת הָאֱהָבָה עַד שֶׁתִּחַפֵּץ", הַשְּׁבִיעַ
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יַעֲלוּ בַחֹמָה וְלֹא
יִדְחֲקוּ אֶת הַקֶּץ. פֶּרֶשׁ רַש"י: שֶׁלֹּא יִרְבוּ בְּתַחֲנוּנִים עַל כֵּן
יִוָּתֵר מִדָּאִי. (אוֹלָם מִן הַחַפֵּץ חַיִּים" אוֹמֵר, שֶׁכִּיּוֹם בְּזִמְנֵנוּ בְּטִלְהָ
שְׁבוּעָה זוֹ וְאִין הַדְּבָר תִּלּוּי אֶלָּא בְּנוּ שְׁנָקוּם וְנִצְעַק מֵעַמְק הַלֵּב
לְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרַבּוּי תַּפְלוֹת וְתַחֲנוּנִים שִׁיחִישׁ לְגֻאֲלָנוּ)].

בְּאוֹתוֹ רִגַע נִפְלָה עֲלֵיהֶם אֵימָה וְחֲרָדָה גְּדוֹלָה וּמְרֹב הַפְּחַד
הַנוֹרָאָה הַתְּמוּטָטוּ שֶׁלִּשְׁתַּת הַצְּדִיקִים וְנִפְּלוּ עַל פְּנֵיהֶם
בְּאֵימָה וּבַחֲלָלָה גְּדוֹלָה. פְּנֵיהֶם חֲוָרוּ כְּפְּנֵי מֵתִים
וְהַדְּבוּר נֶעְתַּק מִפִּיָּהֶם. הִבֵּן הַבֵּינוּ כִּי לֹא יוֹכְלוּ לְשַׁדֵּד
מַעֲרָכוֹת הַטְּבַע וּלְשִׁנוֹת סִדְרֵי עוֹלָם וּלְהַחִישׁ בְּכַח אֶת
הַגּוֹאֵל כָּל עוֹד טָרַם הַגִּיעַ זְמַן הַגְּאֻלָּה.

וְהִנֵּה כְּאֶשֶׁר קָמוּ עַל רַגְלֵיהֶם נֶעֱמְדוּ כְּמַסְמְרִים לְמַקוֹמָם
כְּשֶׁשָּׁמְעוּ שׁוֹב אֶת הַקוֹל הַגְּדוֹל שֶׁל הַבֵּת-קוֹל שֶׁהוֹסִיפָה
וְאָמְרָה לָהֶם: "יַעַן אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם אֶת הַדְּבָר בְּאִגְדָּה שֶׁל
שְׁלוֹשָׁה וְכִמְעַט שָׁעֲלָה חֲפָצְכֶם בְּיַדְכֶם, וּכְדִי לְמַנַּע מִכֶּם
מִלְּשׁוֹב וּלְעֲשׂוֹת דְּבָר זֶה, גָּזְרוּ מִן הַשָּׁמַיִם שֶׁחַיִּבִים לְפָרֵק

את אגדת אחדות קדש זו, כי ביחד יש חשש שתנסו לשוב ואולי אף תצליחו לכבש את המשיח ולהביאו. על כן קבלו עליכם גזרת שמים להפריד מיד ועכשו אגדת קדש של שלשתכם ואחד מכם יצטרף לעזב מיד את עיר הקדש ואת ארץ ישראל ויגלה לחוץ לארץ. ואתם ביניכם תחליטו מי משלשתכם יקבל עליו ענש גלות זה".

מיד לאחר מכן הפילו ביניהם גורלות וילכד שמו של מרן החיד"א. הוא קבל עליו את הגזרה באהבה ועוד באותו לילה לא אחר לקימה: שב לביתו, ארז את הטלית והתפלגין ואת מטלטליו המעטים ולמחרת בבקר, לאחר תפלת שחרית, עזב הרב חיד"א את ירושלים בבהילות ובחפזון, כשהוא יוצא לחוץ לארץ. שנים רבות לא ידע איש את פשרה של יציאה חפוזה זו.

מאותו יום נדד מרן החיד"א בקהלות רבות בכל העולם כשהוא גודר פרוצות ומחזק את עם ישראל ברחבי תבל, ולא חזר עוד בימי חייו לירושלים.

חמשים ושלוש שנים לאחר שגלה מארץ ישראל בגזרת מלך, נפטר בליוורנו שבאיטליה זקן ושבע ימים, בשבת "זכור", י"א באדר תקס"ו. כעבר עוד שלושה יובלות לערך, בשנת תש"ד, העלה גופו הטהור מאיטליה ונטמן בהר המנוחות בירושלים.

לעמיתו, הרש"ש הקדוש נזהר מאותו יום ואילך לא לצאת בשום פנים ואפן מירושלים, באמרו: "כל עוד שאיני יוצא מעיר הקדש היא בקדשתה מגנה עלי".

כך עברו להן עשרים וארבע שנים שלא יצא מירושלים, עד שבשנת תקל"ז נחתה מפת ארבה קשה מאד על הישוב בארץ, כשקדמה למפת הארבה שנה של מפת בצרת. מעט הפרות והירקות נטרפו במלתעות הארבה שכסה את עין הארץ.

יהודי ירושלים הנמקים ברעב באו, בכו והתחננו אל הרש"ש שיבטל בכח קדשתו ותפלתו את גזרת הרעב הנורא.

והנה קבעו אנשי ירושלים עצרת זעקה ותפלה ענקית במקום קבורת רחל אמנו עליה השלום בבית לחם. והיה הרש"ש חוכך בדעתו אם לצאת מחוץ לחומות ירושלים

לְבֵית לֶחֶם שָׁמָּא יִבְלַע לוֹ, אֲדָּ בְכִיּוֹתֵיהֶם שֶׁל אָחִיו
הַנְּמָקִים בְּרָעַב הִכְרִיעוּ אֶת לְבֹו הַרְחוּם.

בְּלָכְתוֹ בַּדֶּרֶךְ לְקַבּוּרַת רַחֵל בְּבֵית לֶחֶם הָיָה מְזַעְזָע
מִמְרָאָה עֵינָיו אִיךָ הַשָּׂדוֹת וְהַעֲצִים מְכַסִּים בְּעֵנָו שְׁחֹר
עֵנֶק שֶׁל מִילִיוֹנֵי אֲרָבָה. לִיד קְבֻרָה שֶׁל רַחֵל אָמְנוּ עִמָּד
הַרְשִׁישׁ וְהַעֲתִיר שְׁעוֹת רַבּוֹת בְּתַפְלָה וּבְתַחֲנוּנִים
כְּשֶׁמִּתְחַתְּיוּ נְקוּיַת שְׁלוּלִית שֶׁל דְּמַעוֹת.

וְהִנֵּה בְּסִיוְמָה שֶׁל הַתַּפְלָה לְפָתַע הִתְקַדְּרוּ הַשָּׁמַיִם וּמָטָר
סוֹחַף נִתְדָּ אֲרָצָה, כְּשֶׁנִּרְאָה עָנָן שְׁחֹר אֲדִיר שֶׁל מִילִיוֹנֵי
אֲרָבָה מִתְרוֹמֵם לוֹ בְּאֹוִיר וְנִמְלֵט מִחוּץ לְגַבּוּלוֹת אֲרָץ
יִשְׂרָאֵל, מִשָּׁל כְּאֵלוֹ קִבְּלוּ פְקָדָה נַעֲלָמָה לְהַסְתַּלַּק
מִהָאָזוֹר כְּלוּ מִיָּד וּבַבַּת אַחַת.

בְּאוֹתוֹ יוֹם כְּשֶׁבָּא הַרְשִׁישׁ לְבֵיתוֹ נָפַל לְמִשְׁכָּב וּבִשְׁבַת
קָדָשׁ י' בְּשַׁבַּט נִתְבַּקֵּשׁ בִּישִׁיבָה שֶׁל מַעֲלָה, וְנִשְׁמָתוֹ הִזְכָּה
וְהִטְהוֹרָה עֲלֵתָה בְּסַעֲרָה הַשָּׁמַיְמָה.

רַבֵּי חַיִּים דִּי לָהּ רוֹזָה צָנָה בְּצוּאַתּוֹ אֶת תַּלְמִידָיו שֶׁיִּקְיָמוּ
בוֹ לְאַחַר פְּטִירַתוֹ אֲרַבַּע מֵיתוֹת בֵּית דִּין. אוּלַם תַּלְמִידָיו
רָעְדוּ מִפֶּחַד לְקַיִם בְּגוּפוֹ הַקָּדוֹשׁ וְהִטְהוֹר דָּבָר זֶה וַיִּצְאוּ
לְלֹא שְׁהִיּוֹת לְלוֹנָה לְקַבְּרוּ בְּהַר הַזֵּיתִים.

וְהִנֵּה בְּמַעֲלָה הָהָר הַגִּיחָה לְפָתַע מוּלָם קְבוּצָה שֶׁל
יְשָׁמְעָאִלִּים אֲשֶׁר הִתְנַפְּלוּ עֲלֵיהֶם וְחִטְפוּ אֶת הַגּוֹפָה שֶׁל
הַצַּדִּיק בְּחִמַּת זַעַם וְהִתְעַלְלוּ בָּהּ בְּבִזְיוֹן נוֹרָא כְּשֶׁהֵם
מְנִיפִים אוֹתָהּ אֶל עַל וְזוֹרְקִים אוֹתָהּ לְאֲרָץ, וְרַק לְאַחַר
שֶׁהִסְתַּלְּקוּ פְּרָאֵי אָדָם אֵלוֹ חֲזְרוּ תַלְמִידָיו וּקְבְּרוּהוּ.

**בְּרוּךְ הַמָּקוֹם, בְּרוּךְ הוּא. בְּרוּךְ שָׁנַתְנוּ
תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל, בְּרוּךְ הוּא. כְּנֶגֶד
אֲרַבְעָה בָּנִים דְּבָרָה תּוֹרָה. אֶחָד
חָכָם, וְאֶחָד רָשָׁע, וְאֶחָד תָּם, וְאֶחָד
שְׂאִינּוֹ יוֹדֵעַ לְשֵׁאל:**

שאל בני

המלה "אחד" שמופיעה פה ארבע פעמים נראית כמיתרת, די היה לומר "כנגד ארבעה בנים דברה תורה: חכם, רשע, תם ושאינו יודע לשאל", ומדוע היה צריך לפרט "אחד חכם", "אחד רשע" וכו'?

תשובה:

בהגדת "יחל ישראל" מבאר הרב ישראל-מאיר לאו שליט"א את הדבר על פי דברי רבה של לוצק, הגאון הרב זלמן סורוצקין זצ"ל, האומר בספרו "השיר והשבח": ארבעת הבטויים "אחד", למעשה משמעותם לא כמספרים אלא "אחד זה", "ואחד זה". כלומר: בין כך ובין כך, בין זה ובין זה.

כלומר: בין אם בנדף הוא חכם, ובין אם הוא רשע, בין אם הוא תם, ובין אם הוא אינו יודע לשאל - אתה חייב לחנכו לספר לו ולהגיד לו את ספור יציאת מצרים.

באו חכמי ההגדה ואמרו: אחד חכם, ואחד רשע. בין אם נדמה לך שהילד נבון יותר ממך, ובין אם נדמה לך כי הוא רשע ומשרף את דרכיו, בין אם נדמה לך שאיננו קולט, ובין אם נדמה לך שהוא צעיר מדי - אתה חייב להשקיע בו! אתה חייב לחנך אותו ולהסביר לו!

"כנגד ארבעה בנים דברה תורה" - בכל מצב שהוא, אתם ההורים חייבים למלא את חובתכם ולדאג לחנך את ילדיכם לתורה ולמצוות.

כי התורה "שיקת" לכלם.

בת היתה לו לקצב של קורדובה בספרד, בת מיחדת, צדיקה ויראת ה', שכל חפצה הוא לזכות בחתן תלמיד-חכם שילמד תורה מבקר עד ערב. אביה הקצב, שהיה עובד קשה למחיתו, דוקא צפה שחתנו יוכל לסיע לו בעבודתו ואף בתו תוכל להתפרנס בכבוד.

אך שאיפתה של בתו היתה שונה משלו. כל חלומה הוא, קאמור, לזכות בחתן בן תורה והיא מוכנה למסר נפשה כדי להקים בית של תורה.

בעיר הסמוכה, מדריד, יושב לו תלמיד-חכם, מימון בן עובדיה, ועוסק בתורה, מסתפק בפת במלח ומלבד הלמוד אין דבר אחר שמעסיק אותו. השדכנים כבר הפסיקו להתענג בו כיון שתמיד דחה את הצעותיהם

בְּטַעֲנָה שְׁעֵדִין לֹא הִגִּיעַ זְמַנוּ וְכִי הוּא עוֹד רוֹצֵה לְהִסְפִּיק
וּלְמַלֵּא כְּרִסוֹ בַּתּוֹרָה.

בְּאַחַד הַלֵּילוֹת חוֹלַם מִיְמוֹן בֶּן עוֹבְדֵיָה חִלּוֹם בּוֹ אָדָם
נִשְׂוֵא פָּנִים נִגְלָה אֵלָיו וְאוֹמֵר לוֹ: "הִגִּיעָה שְׁעֵתְךָ לְשֵׂאת
אִשָּׁה. לָךְ לַעֲוִיר הַסְּמוּכָה קוֹרְדוּבָה וְשֵׁם בְּתוֹ שֶׁל הַקֶּצֶב
הִיא הִיא הָאִשָּׁה הָרְאוּיָה לָךְ מִשָּׁמַיִם!"

בַּתְּחִלָּה בְּטַל בְּהִנָּף יָד אֶת הַחִלּוֹם בְּטַעֲנָה שֶׁ"חִלּוֹמוֹת שְׂוֵא
יְדַבְּרוּן", אָךְ מִשְׁחֹזר הַחִלּוֹם בְּשֵׁנִית וּבִשְׁלִישִׁית, הַחֲלִיט
מִיְמוֹן לָלֶכֶת לְקוֹרְדוּבָה וּלְחַפֵּשׂ אַחַר בֵּת הַקֶּצֶב "הַמֵּיַעֲדֵת
לוֹ".

וְאָכֵן מִשֶּׁהִגִּיעַ לְקוֹרְדוּבָה שָׁאַל עַל בְּתוֹ שֶׁל הַקֶּצֶב אַחַר
שֶׁהֵבִין שְׁפַנְרָאָה אוֹדוּתִיָה דְּבַר אִישׁ הַחִלּוֹמוֹת. הוּא עוֹד
הֵבִין שְׁאָכֵן מֵהִי יָצָא הַדְּבָר וְהִיא זֹה הַמֵּיַעֲדֵת לוֹ. תוֹךְ זְמַן
קָצֵר הֵם בָּאוּ בְּבֵרִית הַנְּשׂוּאִין וְאָכֵן הֵם הָיוּ מְאֻשָּׁרִים עַל
הַזְּכוּת שֶׁנִּקְרְתָה בְּדַרְכָּם.

בְּצַפּוּי מִיְמוֹן בֶּן עוֹבְדֵיָה הַמְּשִׁיךְ וְהַתְּמִיד לִילָה נְיוֹם
בְּתַלְמוּד וְרַעֲיָתוֹ הַתְּמוּגָה מֵאִשֶּׁר כִּי חִלּוֹמָה הִתְגַּשְּׁם.
הִיא רָאֵתָה זְכוּת לְשֵׁרֵת אָדָם גָּדוֹל בַּתּוֹרָה, לְהַכִּין אֶת
אֲרוּחוֹתָיו, לְכַבֵּס אֶת בְּגָדָיו וּבִתְמוּנָה - שְׁיַנִּיחַ לָהּ לְהַאֲזִין
לְקוֹל לְמוֹדוֹ.

לְאַחַר שָׁנָה זְכָתָה לְלֶדֶת אֶת בְּנָה בְּכוֹרָה וְתִקַּשׁ בְּלֶדְתָּהּ.
זְמַן קָצֵר לְאַחַר שֶׁנוֹלַד הֵבִין הִיא הַסְּפִיקָה לְרְאוּתוֹ וּלְבָרְכוֹ
וְ... מִיָּד נִפְחָה אֶת נִשְׁמָתָהּ.

בְּגִיל שְׂמוּנָה יָמִים הַכֵּנֶס הֵבִין בְּבֵרִיתוֹ שֶׁל אֲבָרְהָם אָבִינוּ
וַיִּקְרָא שְׂמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל מִשָּׁה.

בְּהִיוֹת מִשָּׁה בֶּן חֲמֵשׁ שָׁנִים, נָשָׂא אָבִיו אִשָּׁה שְׁנִיָּה וְזֹו
הִעֲמִידָה לוֹ בָּנִים וּבָנוֹת. לִילָד הַחוּרָג שָׁלָה, מִשָּׁה,
הַתִּיַחֲסָה כְּמִצּוֹת אֲנָשִׁים מְלַמְּדָה.

מִשָּׁה הִקְטָן אֵינּוּ עוֹשֶׂה נַחַת רוּחַ לְהוֹרָיו. הוּא מְכַנֶּה "בֶּן
הַקֶּצֶב" וְהוֹפֵךְ לְבוֹז בְּעֵינָיו כֹּל. יָלַד שְׁגָדֵל לְלֹא אֶהֱבֵת
אִמָּא, מִשְׁתוֹבֵב, אֵינּוּ רוֹצֵה לְלַמֵּד, מְמַרֵּר אֶת חֵי הָאָב עַד
שֶׁהֵם אֵינָם יְכוֹלִים עוֹד וּמְחַלִּיטִים לְשַׁלְּחוֹ לְגָדֵל אֶצֶל
הַסַּבָּא, שְׂאוּלִי הוּא יוֹכֵל לְטַפֵּל בּוֹ וַיִּלְהַחְזִירוֹ לְמוֹטָבִי".
הֵם הִרִימוּ יָדִים.

גם שם אצל סבו משה לא רגע ולא שקט. הוא לא נתן לסבו רגע אחד של נחת, וגרם לו לסבל רב. עד שיום אחד הוא שמע את הסבתא אומרת לבעלה: "הילד הזה הוא בן נעות המרדות! די, הוצא אותו מביתנו ושילך לו ויעזב אותנו בשקט לנפשנו. אני לא רוצה לראותו יותר כאן!"

משה הקטן שומע את המלים הקשות ומחליט לא לשהות בבית זה יותר. הוא קופץ מהחלון והולך לו לדרך.

בלילה הוא הגיע למקום שנקרא גאש. שם הוא נכנס לבית-הכנסת, יושב בפנה ונרדם מיד מעיפות.

רב בית-הכנסת הבחין בו, נגש אליו והבין שהוא ילד בודד וכי אין בית לו.

הוא מזמינו לביתו ומתייחס אליו כבנו יחידו ממש. עם הזמן התרשם הרב שמשנה הוא בעל שכל חריף מאד שאין כמותו. הוא מקרבו, מלטפו, מקרין לו חם ואהבה אין קץ ומשה משיב לו אהבה ומשקיע את כל כחותיו בלמוד התורה. רבו, רבה של העיר גאש, המכנה הר"י מגאש, מרגיש כי גדל וצומח כאן ילד שעוד יהיה לתלמיד-חכם עצום.

משה מגיע לגיל 18 והגיעה עת חפתו. הר"י מגאש לא נסה ללחץ עליו שיחשף את עברו מילדות, וכל שידע ממנו הוא שאמו מתה בלדתו ואביו נשא אשה אחרת שלא התייחסה אליו כבנה.

הר"י מגאש מציע לעלם משה שיחזור לעיר אביו ומוסר בידו מכתב לראש הקהל על מנת שיתארח במדריד וישא שם את דרשת השבת. וכך היה.

רב המקום שומע את דרשותיו של הבחור הצעיר בהן הוא משיט בסגיות רבות בש"ס תוך ציון מראי מקומות, מביא סמוכין מראשונים ואחרונים, מדרשים ומפרשים ומאות המתפללים השתוקקו לשמע כל מלה היוצאת מפיו.

רבה של מדריד, שארח את הבחור לסעודות שבת, וזכה גם בשלחנו לשמע "פה מפיק מרגליות" זה, לא הסס וכבר במוצאי השבת הציע את בתו לעלוי מקורדובה.

מִשֶׁה הִתְאַפֵּק מִלְּבָבוֹת כְּיוֹסֵף בְּשַׁעֲתוֹ וְאִזּוֹ הוּא אָמַר
לְרַבֵּה שֶׁל מִדְרִיד: "הֲאֵינְךָ מְכִירֵנִי? אֲנִי הוּא בְּנֶךָ יַחֲדָד
מִשֶׁה שׁ... לֹא כָּל כֶּף אֶהְבֵּת. גִּדְלֵתִי אֶצֶל הָרִ"י מִגֹּאֵשׁ
וְהוּא הָיָה אָבִי הַחוּרֵג כָּל הַשָּׁנִים הָאֵלוֹ שֶׁנַּעֲדַרְתִּי מִכָּאן.
כַּעֲת בָּאתִי לְשָׂאֵל אִם תִּקְבְּלֵנִי חֲזָרָה אֶל בֵּיתְךָ..."

"רְאוּי אֶתְּה שֶׁאֶקְבֹּלְךָ לְאַחַר שֶׁזְכִּיתִי לְשִׁמְעַ אֶת
דְּרָשׁוֹתֶיךָ!" - אָמַר הָאֵב בְּהִתְרַגְּשׁוֹת רַבָּה.

אוֹתוֹ מִשֶׁה הוּא לֹא אַחַר מֵאֲשֶׁר מִשֶׁה בֶּן מִימֹן -
הֶרְמֵבִ"ם, הַנָּשֵׁר הַגָּדוֹל.

סְפוֹר זֶה זוֹעֵק לְאוֹתָם הוֹרִים הַמְתִּיאֲשִׁים מִיִּלְדֵיהֶם, לְבַל יִשְׁלִיכוּ אוֹתָם
וְיִזְרְקוּ בָּהֶם מָרָה! וּמִי שֶׁמַּע זֹאת וְלֹא יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה בְּחִנּוּךְ בְּנָיו. (הַסְּפוֹר
הוֹבֵא בִּ"סֵדֵר הַדּוֹרוֹת").

**חָכָם מָה הוּא אוֹמֵר. מַה הַעֲדוֹת
וְהַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים אֲשֶׁר צָוָה יְהוָה
אֶלֵהִינוּ אֶתְכֶם. אֵף אֶתְּה אָמַר לוֹ
כְּהִלְכוֹת הַפְּסִח, אֵין מִפְּטִירִין אַחַר
הַפְּסִח אֶפִיקוֹמֵן:**

**רָשָׁע מָה הוּא אוֹמֵר. מַה הַעֲבוּדָה
הַזֹּאת לָכֶם. לָכֶם - וְלֹא לוֹ. וּלְפִי
שֶׁהוֹצִיא אֶת עֲצָמוֹ מִן הַפְּלָל, כְּפַר
בַּעֲקָר. אֵף אֶתְּה הַקָּהָה אֶת שְׁנָיו
וְאָמַר לוֹ: בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְהוָה לִי
בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם. לִי - וְלֹא לוֹ. וְאֵלוֹ
הָיָה שָׁם, לֹא הָיָה נִגְאָל:**

תָּם מָה הוּא אוֹמֵר. מַה זֹאת. וְאָמַרְתָּ
אֵלָיו בְּחֶזֶק יָד הוֹצִיאָנוּ יְהוָה
מִמִּצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים:

וְשָׂאִינוּ יוֹדַע לְשֵׁאוֹל. אֵת פֶּתַח לוֹ,
שֶׁנֶּאֱמַר: וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא
לֵאמֹר, בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְהוָה לִי
בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם:

יְכוּל מֵרֵאשׁ חֹדֶשׁ. תִּלְמוּד לוֹמֵר בַּיּוֹם
הַהוּא. אֵי בַּיּוֹם הַהוּא יְכוּל מִבְּעוֹד
יּוֹם. תִּלְמוּד לוֹמֵר בַּעֲבוּר זֶה. בַּעֲבוּר
זֶה לֹא אָמַרְתִּי אֶלָּא בְּשַׁעַה שְׂמִצָּה
וּמְרוֹר מִנְחִים לְפָנֶיךָ:

”אחד חכם ואחד רשע”

שְׁאֵל בְּנֵי

הָאָדָמוֹר רַבֵּנוּ יוֹאֵל מְסֵאֲטֵמֵר הִקְשָׁה, דְּרָאוּי הָיָה לְבַעַל הַהֲגָדָה לוֹמֵר
”אֶחָד צַדִּיק וְאֶחָד רָשָׁע”, שֶׁזֶה דָּבָר וְהַפּוּכּוֹ.

תְּשׁוּבָה:

וְכַתֵּב לְפָרֵשׁ, שֶׁרְצָה לְהַשְׁמִיעֵנוּ שְׁלֻעַמַת הַרְשָׁע הִבָּא לְנִגְדָנוּ לֹא תוֹעִיל
מִדְּרַגַּת צַדִּיק לְבִדָּה, כִּי הַרְשָׁע לּוֹחֵם בְּעַרְמוּמִיּוֹת בְּשִׁקָּר וּבְמַרְמָה נֶגְדַּ
הַצַּדִּיק, אֲשֶׁר בְּלִבּוֹ הַתְּמִים אֵינוֹ מַעֲלָה עַל הַדַּעַת כִּי בְּהַתְנַהֲגוּתוֹ שֶׁל הַרְשָׁע
טְמוֹן שָׂרֵשׁ רַע.

לְפִיכֶם צָרִיךְ הָאָדָם לְהִיטֵב עָרוֹם בְּיָרְאָה, כַּמְבֹאָר בְּרַבּוּתֵינוּ ז"ל (פְּרָכּוֹת יז.),
וּבְנוֹסֵף לְמַדְרַגַת צְדִיק, עָלָיו לְהִיטֵב גַּם חֶכֶם, כְּדֵי שֶׁיִּשְׁכַּח לְהִסְתַּיֵּם אֶת
הַמְּסוּחַ מֵעַל פְּנוֹתָיו הָרְעוּת שֶׁל הָרָשָׁע.

"את פתח לו"

שָׁאֵל בְּנֵי

דְּוָקָא כָּאֵן אֶצֶל זֶה שְׂאִינוּ יוֹדֵעַ לְשָׂאֵל אוֹמֵר בְּלִשׁוֹן נִקְבָּה, וּמַדּוּעַ לֹא הַזְכִּיר
בְּלִשׁוֹן זָכָר כְּפִי שְׂנַאֲמֵר בְּשִׂאלַת הַבְּנִים?

תְּשׁוּבָה:

מְבֹאָר הָרַב מֹשֶׁה שְׁטֵרְנֶבוּךְ שְׁלִיט"א בְּסִפְרוֹ "טַעַם וְדַעַת": "אֵת" מִפְּנֵי
שֶׁהָיִינוּ יוֹדֵעַ לְשָׂאֵל אֵינוּ מַעֲנִין כָּלֵל בְּפִסְחָה, וְלֹא מִתְחַכְּמִים לְשָׂאֵל, שֶׁאֵלֵינוּ
הִיא רַק כְּמִתְעַסֵּק בְּעֵלְמָא וְאֵינְנוּ יוֹדֵעַ כְּלוּם, וְלֹא שֶׁיֵּדָה לְהִשְׁיֵב לוֹ בְּאִפְּסוֹ
שְׁכָלֵי כִּיּוֹן שְׂאִינוּ מַעֲנִין כָּלֵל לְשִׁמְעָה, וְלָכֵן רַק כָּאֵן נֹאֲמֵר "וְהַגְדַּת" בְּלִשׁוֹן
קִשָּׁה.

מֵה שְׂאִין כֵּן בְּכָל הַבְּנִים נֹאֲמֵר "וְנֹאֲמַרְתֶּם" בְּלִשׁוֹן רַבָּה, וְלָכֵן אוֹמֵר "אֵת"
פְּתַח לוֹ, שֶׁכְּדֵי לְדַבֵּר קִשּׁוֹת צָרִיךְ חֶכְמָה רַבָּה וְאַמְנוּת יִתְרָה, כִּיּוֹן שֶׁזֶה עֲלוּל
אֲפִלּוּ לְהִרְחִיקוֹ יוֹתֵר, וְצָרִיךְ לְצַרֵּף לָזֶה אֲמָהוּת, וְהֵינּוּ לְשִׁלֵּב בְּדַבְּרִים מְצֻדָּה
אֲחָד קִרְבָּה כָּאֵם לִבּוֹ, וְעַם זֹאת לְדַבֵּר קִשּׁוֹת, וְהָאֲמָא הִיא זֹה שֶׁמְכִירָה
הֵיטֵב אֵת נֶפֶשׁ הַבֵּן אֵיךְ אֲפֹשֶׁר לְשִׁלֵּב תְּקִיפוֹת וְקִרְוּב כְּאֲחָד, וְלָכֵן אוֹמֵר
"אֵת" פְּתַח לוֹ.

רַבֵּי שְׁלֵמָה זְלַמֵּן אוֹיְעֵרְבֵךְ זַצ"ל מְתַרְץ, שֶׁגַּם נְשִׁים חַיְבוֹת בְּסִפּוּר יְצִיאַת
מִצְרַיִם, אֵף עַל פִּי שֶׁזֶה מְצוּת עֲשֵׂה שֶׁהַזְּמַן גְּרָמָא, כִּיּוֹן שֶׁגַּם הֵן הָיוּ בְּאוֹתוֹ
הַנֶּסֶךְ. הַמְצוּה בְּלִיל הַסֻּדֵר הִיא לְהַגִּיד בְּדִרְךָ שֶׁל שְׂאֵלָה וְתְשׁוּבָה, אֵף עַל פִּי
שֶׁקִּשָּׁה לְקַיֵּם זֹאת עִם הַבֵּן שְׂאִינוּ יוֹדֵעַ לְשָׂאֵל.

"והגדת לבנד"

עַיִף מְאֹד – אֲבָל לּוֹמֵד

מעשה שארע באדם שהקפיד מדי ערב לאחר עבודתו ללכת ולשמע שיעור בדרך היומי. ואכן כל ערב, בשעה שמונה, לאחר שהיה מסיים עבודתו וחוזר לביתו, היה סועד ארוחת ערב ולקראת השעה תשע היה משימ פעמיו לשיעור.

אותו סוחר שעיופותו היתה רבה עד מאד, מספר דקות לאחר תחלת השיעור היה עוצם עיניו ונרדם עד סופו של השיעור.

הרב, ששם לב כי מזה תקופה ארכה אדם זה ישן לו שנת ישירים כמעט משך השיעור כלו, נגש אליו ובפיו הצעה: "ראה, חביבי, את אותו למוד בדרך היומי אני מוסר גם בבקר, משעה 5:00 עד השעה 6:00, ולאחר מכן אנו מתפללים שחרית. הצעתי לך: לך לישן שנת ישירים מקדם בערב ולשיעור תגיע כאשר הנך ערני. אינני חושב שפאשר אתה נרדם ערב ערב בשעור תוכל לקבל על כך שכר משמים, שמתני לב שמדי ערב מתחלת השיעור ועד סופו אינך מתעורר אפלו פעם אחת. על כן שמע לעצתי ותהיה נשכר מלמוד דף היומי ומהבנת הגמרא."

מגיד השיעור חשב שאין הצעה טובה מזו, אך לא כך חשב הסוחר.

"לא, הצעתך אינה טובה לי ואיני יכול לקבלה."

"מדוע? - שאל הרב - "הרי רק כך תוכל להבין את דברי הגמרא."

נאנח הסוחר וענה: "מדי ערב כאשר אני שב לביתי, אשתי מגישה לי את ארוחת הערב. מרב עיופותי אני נרדם ובקשי אני מצליח להיות ערני בזמן הארוחה, ולקראת השעה תשע אני אוזר כח אף על פי שאני בשיא העיופות. לפני מטה מצעת, החמום פועל ובחוץ הגשם מכה בחלון, והנה אני עושה מאמץ עלאי, עוזב את היעולם הזה והולך לשיעור."

"באותם רגעים ולדי רואים את כל המחזה. רואים את העיופות, חשים את אפיסת הכחות שבי ומביטים באבא שלהם האוזר כחות גוף ונפש ועושה מאמצים עלאיים ללכת לשיעור, ובנימה לבבית לפני צאתי את הבית אני מברך אותם בברכת 'לילה טוב!' וברקע אני שומע את בני הקטן זועק: 'אבא הולך ללמוד בכולל ערב!' המחזה

הקבוע הזה, הרגעים הללו הם הם שחרוטים במחם של ילדי ומחדירים ללבותיהם מהי עמלה של תורה. דיוקן אביהם זה נשאר לנצח.

"וְזוֹ הַסִּבָּה, כְּבוֹד הָרַב, שְׂאִינִי יְכוּל לְהִגִּיעַ לְשַׁעוֹר מִקֶּדֶם בְּבִקּוּר בְּשַׁעַת חֲמִשׁ לְפִי עֲצַת הָרַב. אֲמַנֶּם אֲנִי אֶהְיֶה יוֹתֵר עֲרָנִי וְאוֹלֵי אָבִין אֶת הַגְּמָרָא אֲדָּ יְלָדִי, כְּבוֹד הָרַב, כֵּן, הַיְלָדִים לֹא יֵרְאוּ אֶת מְסִירוֹת הַנֶּפֶשׁ שֶׁל אָבִיהֶם לְמַעַן לְמוֹד הַגְּמָרָא. הֵם אֲמַנֶּם יִשְׁמְעוּ שֶׁהִלְכְּתִי לַיָּדָף הַיּוֹמִי, אֲדָּ לֹא יִרְגִישׁוּ בְּכָד, הַדָּבָר לֹא יִהְיֶה חָרוּט עַל לִוַח לִבָּם. וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הָרִי בּוֹחוֹן לְבוֹת וּכְלִיּוֹת, הוּא כְּבָר יֵדַע מַחֲשָׁבוֹתַי וְהַשְׁתַּדְּלוֹתַי וּבְנֵדָאֵי לֹא יִקְפַח שְׂכָרִי."

אין ספק, כי תמונה זו שנה יותר מאלף תוכחות!

מִתְחַלָּה עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה הָיוּ
אֲבוֹתֵינוּ, וְעַכְשָׁיו קִרְבָּנוּ הַמָּקוֹם
לְעֲבוֹדָתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל
כָּל הָעָם, כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
בְּעֵבֶר הַנְּהָר יֵשְׁבוּ אֲבוֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם,
תֵּרַח אָבִי אֲבִרָהָם וְאַבִּי נַחֲוֹר, וַיַּעֲבְדוּ
אֱלֹהִים אֲחֵרִים. וְאַקַּח אֶת אֲבִיכֶם
אֶת אֲבִרָהָם מֵעֵבֶר הַנְּהָר וְאוֹלָדָּ אוֹתוֹ
בְּכָל אֶרֶץ כְּנָעַן, וְאַרְבֶּה אֶת זֶרְעוֹ וְאַתֵּן
לוֹ אֶת יִצְחָק. וְאַתֵּן לְיִצְחָק אֶת יַעֲקֹב
וְאַת עֵשָׂו וְאַתֵּן לְעֵשָׂו אֶת הָר שֶׁעִיר
לְרֵשֶׁת אֵתוֹ, וַיַּעֲקֹב וּבְנָיו יָרְדוּ

מַצְרִים :

ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו

סיום הש"ס בגיל... 13

בשבת בר-המצוה לבנו של קרוב משפחתי, תלמיד-חכם ידוע, הפתיע אותנו הרב בהודעתו, שהשאירה את כל המסבים... המומים. וכך הודיע האב: "עתה, בעזרת השם, נשמע סיום מבני על מסכת ערובין ובכך הוא מסים את ה...ש"ס. שלא תהיה טעות - ש"ס בבלי! לא משניות!"

במוצאי שבת קדש נגשתי אל אבי בר המצוה ושאלתיו כיצד זכה שפנו יסים את כל ש"ס בבלי בגיל זה. תשובתו יכולה לסייע לכלנו בדרך הראויה לחנוך בנינו: "מגיל שלוש הייתי יושב כל יום עם בני ומושיבו על ברפי וכך הייתי מלמדו מדרשי חז"ל ומוסר. מדי יום ביומו! בננוחות ובמאור פנים. וכאשר הוא קבל את הדחיפה הנכונה הוא המשיך את הדרך בכחות עצמו."

עוד הוא הוסיף: "אם התחלת בנושא מסים, למד אותו עם בנד עד סופו."

רבי רפאל ברוך טולידאנו "חנך את עצמו"

מספר שבימי צעירותו של הגאון הגדול רבי רפאל ברוך טולידאנו זצ"ל, רבה של מקנס במרוקו, כאשר היה אב לילדים רכים, השתובב אחד מבניו והיה צריך להענישו.

באותם ימים נהגו להעניש בענש מרתיע, להצליף על כפות הרגלים - בעדינות ובזהירות, כמו בן. נטל רבי רפאל ברוך את בנו, הוכיחו על פניו ויסרו על התנהגותו שלא פראוי, וכשהילד הפיר בחמרת מעשהו והוריד את ראשו בעצב ובשת פנים, נטלו האב הרחמן, הנקי בעדינות את הרצועה, והכהו אחת ושתים על כפות רגליו.

הילד ידע שהענש מגיע לו, קבלו בדומיה ובהשלמה, והבטיח שלא ישוב עוד לסורו. הוא יצא מן החדר אל אמו ואל אחיו שהיו בחדר הסמוך.

לפתע נחרדו האם ובניה. מן החדר הפנימי נשמעו הצלפות שוט וקול בכי מרטיט ומסעיר. הם מהרו להפנס אל החדר פנימה ומה רואות עיניהם? האבא הגאון, הצדיק, מכה עצמו בעז על כפות רגליו, מכה ובוכה, מכה ומתנפח...

"מה לך, אבא? חדל!" - קראו בקול - "מה אתה עושה?"

"אני מעניש את עצמי בענש של הילד" - השיב האב - "משום שאם הילד חטא - זהו הכשלוך שלי. אם אני הייתי מדרוך אותו כראוי, הוא היה מתנהג בהתאם. כשלונו הוא כשלוני!" והוא ממשיך להכות את עצמו, להכות ולהכות, לבכות על עצמו לא על כאב המכות. לערך חשבון נפשו...

ויעבדו אלהים אחרים

חכמתו של הרב זוננפלד

הזמנה מוזרה הגיעה לכולל אונגרין בירושלים.

הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, רבה של ירושלים, הזמן לטקס הקבורה של הכמר האוסטרו-הונגרי, ה"ממנה" על ירושלים וארץ-ישראל. התהלוכה היתה אמונה לצאת מפתח הכנסיה בהר-ציון, בבית קברות במרחק דקות אחדות מהכנסיה.

מבוכה רבה השתררה במשרד הכולל. הכיצד ששתתף רבה של ירושלים בטקס נוצרי? אף ידעו הם היטב כי אם לא ששתתף, עלולים ראשי הכנסיה הנוצרית לראות זאת כעלבון, דבר שעלול לגרם נזק לישוב היהודי בארץ הקדש.

שָׁמַע הָרַב אֶת הַהוֹדָעָה, הִרְהַר מְעַט, וְאַחַר שָׁאַל בְּאִיזוֹ
שָׁעָה תִּתְקַיֵּם הַתְּהִלָּוֶהָ. שָׁמַע אֶת הַתְּשׁוּבָה: שְׁתִּימָה
בְּצִהְרֵי בְּדִיּוֹק, וְשָׁב לְלִמּוּדוֹ.

זָמַן מָה לִפְנֵי הַהִלְוָה הַגִּיעַ הָרַב זֹנְנֶנְפֶּלְד לְמִשְׁרַד הַכּוֹלֵל.
חָשְׁבוּ הָאֲנָשִׁים כִּי מִתְכַּוֵּן הוּא לְצֵאת לַהִלְוָה, וְהִנֵּה
הַתִּישָׁב הָרַב לְלִמּוּד, כְּשֶׁמִּדֵּי פֶעַם הוּא מַעֲיֵף מִבֶּט בְּשִׁעוֹנוֹ.
מָה מִתְכַּוֵּן הָרַב לַעֲשׂוֹת? - תִּמְהוּ הָאֲנָשִׁים.

כְּעֶשֶׂר דְּקוֹת לִפְנֵי הַשָּׁעָה שְׁתִּימָה יָדְעוּ אֲנָשִׁי הַכּוֹלֵל כִּי אִם
לֹא יֵצֵא כָּעַתָּה, בְּנֹדָאֵי יְאַחַר, שְׁכֵן הַדֶּרֶךְ אֲמֹרָה לְהַמְשִׁיךְ
כְּעֶשְׂרִים דְּקוֹת. הִבִּינוּ שֶׁחֲלִיט לֹא לְצֵאת לַהִלְוָה.

לְפַתֵּעַ, אַחֲרֵי הַשָּׁעָה שְׁתִּימָה קָם רַבֵּי יוֹסֵף חַיִּים מִמְּקוֹמוֹ,
וַיֵּצֵא מִן הַמִּשְׁרָד כְּשֶׁהוּא רָץ בְּמַהִירוֹת, וְאֲנָשִׁי הַכּוֹלֵל
אַחֲרָיו. כְּשֶׁהוּא מִתְנַשֵּׁם וּמִתְנַשֵּׁף הַגִּיעַ רַבֵּי יוֹסֵף חַיִּים
לְאֲמִצֵּעַ הָהָר, וּמוֹלֵם רָאוּ אֶת אֲנָשִׁי הַכְּמוּרָה שְׂבִים מִן
הַטֶּקֶס...

רָאוּ אֶת הָרַב הַקְּשִׁישׁ הַתְּשׁוּשׁ מִן הַרִיצָה, וְלִבָּם נִכְמַר:
"רַבֵּי, כִּמָּה הַתְּאַמְצֶתָּ לָבוֹא, אָנוּ חֹשִׁים הַעֲרָכָה רַבָּה
לְמֵאַמְצִיךְ. כִּמָּה חֲבַל שֶׁהָרַב לֹא הִסְפִּיק לְהַגִּיעַ לַטֶּקֶס
בְּזָמַן..."

וְרַבֵּי יוֹסֵף חַיִּים, כְּשֶׁחִיוֵךְ פְּקוּחֹתַי מֵרַחֵף עַל שְׁפָתַי, שָׁב
בְּחִזָּקָה לְעִיר הַעֲתִיקָה, הַתִּישָׁב בְּמִשְׁרַד הַכּוֹלֵל וְהַחֵל
לְלַמֵּד...

אֲכֹן גַּם עִם הַרְשָׁעִים צָרִיךְ לְנַהֵג בְּזִהִירוֹת יִתְרָה, כִּינֵן שְׁדַרְכָּם אֵינָה סוּגָה
בְּשׁוֹשְׁנִים, וְגַם כְּאֲשֶׁר אָנוּ רוֹצִים לְהַתְּרַחֵק מִן הַרְשָׁעָה, לְעֵתִים צָרִיךְ לְלַכֵּת
"בֵּין הַטְּפוֹת". מִצַּד אֶחָד לְהַתְּרַחֵק, מִצַּד שֵׁנִי לֹא לְפָגַע אוֹ לְגַרֵם נֶזֶק.
וּלְצַעֲרֵנוּ, אָנוּ עֹדִין נִתְקַלִּים בְּתוֹפְעוֹת "הַרְשָׁעוֹת לְשִׁמָּה" גַּם בְּדוֹרֵנוּ, וַיֵּשׁ
כְּאֵלֶּה שְׁכַל מִטְרָתָם לְעַקֵּר אֶת הַתּוֹרָה וּלְבַזּוֹת תַּלְמִידֵי-חֲכָמִים וְעַלִּינוּ
לְהִיּוֹת זִהִירִים מְאֹד לְבַל נִפְּל בְּרִשְׁתָּם. עַל כֵּן יֵשׁ לְנַהֵג בְּחֲכָמָה וְהַקְּדוּשָׁה
בְּרוּךְ הוּא יַעֲזָרֵנוּ!

וארבה את זרעו

לְבָנִים בְּנֵי תוֹרָה זֹכִים בְּמִסִּירוֹת נֶפֶשׁ

מהו אותו עֵמֶל שְׁאֵנוּ נִדְרָשִׁים לוֹ לְחַנוּךְ הַבָּנִים? "מִסִּירוֹת הַנֶּפֶשׁ". אִם אָנוּ רוֹצִים לְזַכּוֹת בְּבָנִים בְּנֵי תוֹרָה, חַיִּבִים לְמַסֵּר אֶת הַנֶּפֶשׁ בְּעִבּוּרָם, לְדַעַת לְתַת אֶת כָּל הַכּוּחוֹת וְאֵף לֹא נְחַסְדָּךְ בְּמִמוֹן לְהַצְלִיחָתָם.

יוֹתֵר מִכֶּדָּ, לֹא יִפְסִיד הָאָדָם לֹא בְלִמּוּדוֹ וְלֹא בְמִמוֹנוֹ כִּאֲשֶׁר יִשְׁקִיעַ זֹאת בְּבָנָיו.

הָרִי לְפָנֵינוּ סְפוּר נִפְלֵא שְׁסַפְרוּ בָנִים בְּעַת הַסְפָּדָם עַל אֲבֵיהֶם :

הִיָּה זֶה לְפָנֵי יוֹתֵר מִחֲמַשִּׁים וְחֲמֵשׁ שָׁנָה, כִּאֲשֶׁר הִתְגַּוֵּרר אֲבֵינוּ ז"ל בְּקִרְיַת בְּיֵאלִיק.

אֲנַחְנוּ, יְלָדָיו, הִגַּעְנוּ לְגִיל שְׁהֵינּוּ צְרִיכִים לְעֵבֵר לְלַמֵּד בְּבֵית סֵפֶר דְּתֵי.

אָבֵא חֲפֵשׁ בֵּית סֵפֶר טוֹב בְּקִרְיַת בְּיֵאלִיק וְלֹא מִצָּא.

בָּרַר וְחֲפֵשׁ בְּתֵי סֵפֶר, עַד שֶׁשָּׁמַע שֶׁבְּקִרְיַת מוֹצֵקִין הִסְמוּכָה יָשׁ בֵּית סֵפֶר שֶׁל הַחֲנוּךְ הַעֲצָמָאִי אֲשֶׁר שָׁם לומדים בקדושה ובטהרה. לֹא הָיוּ הַסְּעוֹת אִזּוֹ וְהַאֲוִפְצִיָּה הַיְחִידָה הִיְתָה לְקַחַת מוֹנִית כָּל יוֹם - וְהַמְּחִיר רַב. לְכֹן שָׁקַל הוּא לְעֵבֵר לְקִרְיַת מוֹצֵקִין.

הוּא בָּרַר אֶת הַמְּחִירִים שֶׁל הַדִּירוֹת וְגָלָה בְּעֵינָה קֶשֶׁה: הַדִּירָה שֶׁלוֹ בְּקִרְיַת בְּיֵאלִיק עֲלָתָה עֲשָׂרִים אֶלֶף לִירוֹת, וְלִקְנוֹת דִּירָה בְּקִרְיַת מוֹצֵקִין עוֹלָה שְׁלוֹשִׁים אֶלֶף לִירוֹת - וְלֹא יָדַע מֵאֵין יָבוֹא עֲזָרוֹ.

הוּא הָיָה נוֹרָא לְחוּץ - שְׁנַת הַלְמוּדִים הַחֲדָשָׁה הִתְקַרְבָּה, וְהוּא הָיָה חַיֵּב לְמִצָּא דִּירָה בְּקִרְיַת מוֹצֵקִין כִּדִּי שֶׁנוֹכַח לְלַמֵּד בְּבֵית הַסֵּפֶר הַחֲרָדִי שֶׁבְּאַזּוֹר.

בְּאוֹתָם יָמִים הִתְפָּרַנְס אֲבֵינוּ מְעַבְדָּתוֹ בִּ"שְׁקָם", שָׁם הָיָה מְסִדֵּר מוֹצֵרִים עַל הַמְּדַפִּים. לְמִצָּא עֲבוּדָה בְּאוֹתוֹ זְמַן הָיָה קֶשֶׁה מְאֹד, בְּמִיָּחָד שֶׁהָיָה זֶה בְּתַקּוּפַת בֶּן-גּוּרְיוֹן, כִּאֲשֶׁר נוֹרָא הִצְרוּ מְאֹד לְחֲרָדִים. בְּחֲסָדֵי ה' הָיָה עוֹבֵד בִּ"שְׁקָם" וּמְנַסָּה לְחַסְדָּךְ כֶּסֶף לְקַנִּית דִּירָה בְּקִרְיַת מוֹצֵקִין.

בְּאוֹתָם יָמִים הִחְלִיט אוֹתוֹ "שְׁקִים" לְהִכְנִיס מוֹצְרֵי בֶּשֶׂר
לְלֹא הַכָּשֶׁר וּלְמַכְרֵם לְצַבּוֹר הַרְחֵב.

אָבָא שָׁלְנוּ הִנֵּה צָרִיךְ לְסַדֵּר עַל הַמִּדְפִּים אֶת אַרְיִזוֹת
הַבֶּשֶׂר, אֲדָךְ רָאָה שְׂאִין עֲלֵיהֶן הַכָּשֶׁר וְלֹא יָדַע מָה לַעֲשׂוֹת.

'מֵצֵד אַחַד זֶה לֹא עֲנִינִי, אֲמַר לְעֶצְמוֹ, 'אֲבַל מָה שָׁפֹן, אִם
אֲרָאָה אָדָם שְׂרוּצָה לְקִנּוּת בֶּשֶׂר זֶה, אֲנִי מְרַגֵּשׁ שְׂאֵנִי
מִחִיב לְלַכֵּת אֵלָיו וּלְהִזְהִירוֹ שֶׁהַבֶּשֶׂר שֶׁהוּא לּוֹקֵחַ הוּא
לְלֹא אֵף הַכָּשֶׁר וּמִי יוֹדֵעַ אִם זֶה לֹא טְרַפּוֹת!"

וְהִנֵּה עֹבְרָה לָהּ גְּבֵרַת אַחַת עִם עֲגֻלָּה וְלִקְחָה חֲתִיכַת בֶּשֶׂר
אַחַת לְלֹא הַכָּשֶׁר. אָבָא נִגַּשׁ אֵלֶיהָ וְהִזְהִיר אוֹתָהּ שֶׁהַבֶּשֶׂר
הַזֶּה לְלֹא הַכָּשֶׁר וְאִין לְדַעַת מֵהוּ.

שָׁמְעָה זֹאת הָאִשָּׁה וּמִיָּד הוֹצִיָּאָה אֶת הַבֶּשֶׂר מִהַעֲגֻלָּה
חִזְרָה לַמִּדְפֵּי.

וּמַעֲשֵׂה שְׁטוֹן הִנֵּה, שְׂאֵחָד מִהַעוֹבְדִים שֶׁהִסְתּוֹבֵב שָׁם רָאָה
זֹאת, רַץ מִיָּד לְבַעַל הַבַּיִת וְסִפֵּר לוֹ אֶת כָּל מַה שְׂאָמַר אָבָא
לְלִקּוּחָהּ.

בְּאוֹתָהּ שָׁנִיָּה הוֹדִיעוּ לוֹ : "אַתָּה מְפָטֵר!"

אָבָא הִצְטַעַר מְאֹד, עָזַב אֶת הַמְּקוֹם, הִלָּךְ לְבַיִת הַכְּנֻסָּת
לְקַרְא תְּהִלִּים וְלִלְמַד קִצַּת תּוֹרָה...

אַחַד הַמִּתְפַּלְלִים בְּבַיִת הַכְּנֻסָּת נִגַּשׁ אֵלָיו וְשָׂאֵל אוֹתוֹ :
"מִדּוּעַ אֵינְךָ הַיּוֹם בְּעִבּוּדָה?"

אָבָא סִפֵּר לוֹ אֵיךְ שֶׁפָּטְרוּ אוֹתוֹ הַיּוֹם מִהַעֲבֻדָּה וְשֶׁהוּא
מְאֹד בְּלַחֵץ לְמַצֵּא דִּירָה בְּקִרְיַת מוֹצְקִין כִּי חִסְרוֹת לוֹ
עֲשָׂרַת אֲלָפִים לִירוֹת.

מִחִיָּד אֵלָיו אוֹתוֹ מִתְפַּלֵּל וְאוֹמֵר לוֹ : "אֵל תִּצְטַעַר, אֲנִי
עוֹבֵד כְּקַבְלָן וּבְדִיוֹק בְּיָמַי אֵלָיו סִימְנוּ לְבָנוֹת בְּנִינִים
בְּקִרְיַת מוֹצְקִין לְיַד אוֹתוֹ בֵּית סִפְר חֲרָדִי שְׂאֵתָה רוּצָה..."

"שְׁמַע, בּוֹא נַעֲשֶׂה עִסְקָה : תֵּן לִי אֶת דְּמֵי הַדִּירָה שְׁלָךְ כָּאֵן
בְּקִרְיַת בְּיִאֲלִיק, וְעוֹד עֲשָׂרַת אֲלָפִים לִירוֹת תַּחֲזִיר לִי עַד
לְעֲשָׂרִים הַשָּׁנִים הַבָּאוֹת!"

אבא שָׁלְנוּ מִמֶּשׁ מִמֶּשׁ הַתְּרַגֵּשׁ. אוֹתוֹ מִתְּפַלֵּל שְׂרָאָה אוֹתוֹ
בְּבֵית הַכְּנֻסֶת מִמֶּשׁ נִשְׁלַח מִשְׁמַיִם... כִּדְ עֵבְרָנוּ לְגוֹר
בְּקִרְיַת מוֹצְקִין וְשֵׁם לְמִדְנוּ.

יוֹם אֶחָד הוּא נִגַּשׁ לְאוֹתוֹ קִבְּלָן וְשָׂאֵל אוֹתוֹ: "תִּגִּיד לִי,
מָה מִצְאָתִי חוֹ בְּעֵינַיִךְ שְׂכָכָה רְאִיתָ אוֹתִי בְּבֵית הַכְּנֻסֶת
וּבָאתָ לְעִזְרָתִי. מָה מִצְאָתָ בִּי, שְׁבִשְׁבִיל כִּדְ עָשִׂיתָ לִּי טוֹבָה
גְּדוֹלָה כְּזֹאת?..."

אוֹתוֹ קִבְּלָן עָנָה לוֹ דְּבַר מִדְּהִים: "אוֹתָהּ אֵשֶׁה שְׂעֵבְרָה
בְּסוּפֵר וְאִמְרָתָ לָהּ שְׂלֵא לְקִנּוֹת אֶת הַבְּשָׂר הַזֶּה וּבְגִלְלֵז
פְּטָרָתָ - הִיא אֲשֶׁר־תִּי. כְּשִׁשְׁמַעְתִּי שְׂכָכָה מְסִרָתָ אֶת נַפְשִׁי
לְהַצִּיל יְהוּדִיָּה מִמִּאֲכָל לֹא כֶּשֶׁר, אִמְרָתִי שְׁעַם אָדָם כְּזֹה
אֲנִי חַיֵּב לְגַמֵּל טוֹבָה!"

**בְּרוּךְ שׁוֹמֵר הַבְּטָחָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל, בְּרוּךְ
הוּא. שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חָשַׁב אֶת
הַקֶּץ, לַעֲשׂוֹת כְּמוֹ שֶׁאָמַר לְאַבְרָהָם
אָבִינוּ בְּבְרִית בֵּין הַבְּתָרִים, שֶׁנֶּאֱמַר.
וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם, יָדַע תִּדַע כִּי גֵר יִהְיֶה
זְרַעְךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם, וְעִבְדוּם וְעָנּוּ
אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה. וְגַם אֶת הַגּוֹי
אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָן אֲנִכִּי וְאַחֲרָי כֵּן יֵצְאוּ
בְּרַכָּשׁ**

גְּדוֹלָה:

"שֶׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חָשַׁב אֶת הַקֶּץ לַעֲשׂוֹת"

שִׁירַת הָאֱמוּנָה שֶׁל הַרְבֵּי מְבַעֲלוֹ

מובא ברש"י (פראשית מט, א), ש"בבקש יעקב לגלות את הקץ ונסתלקה ממנו שכינה". הקשה הסבא קדישא ר' ישראל מרוז'ין, מפני מה נענש יעקב שנסתלקה ממנו שכינה?

אלא, יעקב בקש לגלות את הק"צ שנים שהוריד להם הקדוש ברוך הוא מארבע מאות שנה שנגזר עליהם בברית בין הבתרים, בגלל קשי השעבוד שעבדו בהם בפרך במצרים.

צא וחשב: לו ידעו בני ישראל שבזכות קשי השעבוד הם "מרויחים" ק"צ שנים, לא היו חשים בקשי השעבוד. אדרבה, היו עובדים את הרד"ו שנים בשמחה.

וזהו שאומר רש"י: "בקש יעקב לגלות את הקץ" - בקש יעקב לגלות את הפחתת ק"צ שנות השעבוד. ובכדי למנוע זאת ממנו, מהטעם שבארנו, "נסתלקה ממנו שכינה". (על פי "עירון קדישין")

הרבי מבעלז זצ"ל מגדולי עולם היה, ועשרות אלפים מפני ישראל נהרו לשמעו, לחזות בפניו הקדושים ולזכות בברכותיו. אך הנה, נחתה השואה האימה, והמוני עם ישראל על גדולו וקטניו, הובלו כצאן לטבח, ה' ירחם. והרבי הקדוש עיניו רואות, וצערו עולה על גדותיו, חש על בשרו את סבל העם.

במשך תקופה ארוכה, תוך כדי אימי השואה, התגלגל הרבי וגלה ממקום למקום, התחזה כאפר פולני ובדרך מנוסתו ראה לנגד עיניו מחזות נוראיים ויסר עצמו בצערם של ישראל. והנה לאחר הנדודים בדרך תלאות הגיע, בדרך לא דרך, לשערי ארץ-ישראל, לעיר הנמל חיפה, וזמן ביאתו ערב שבת קדש פרשת בשלח.

קמץ יהודים אשר בבית הכנסת נרעדו. הזהו הרבי המפרסם, הקדוש מבעלז? פניו מיסרות, קומתו שחויה, סבלות עם ישראל על פתפיו. בקשו אותם יהודים מהרבי הקדוש שישא מדברותיו, אך הדבור קשה עליו, הן זה עתה נצל מעמק הבכא, מיליונים משלומי אמוני ישראל יד ה' היתה בהם והם נעקדו על קדשת שמו יתברך, אבל מפצירים הם ברבי הקדוש, חפצים לשמע מדברות קדשו. פתח הרבי ואמר:

"הן השבת פרשת בשלח היא, היום השביעי לצאת בני ישראל מארץ מצרים. והנה עומדים ישראל על שפת הים ושרים: 'אז ישיר משה ובני ישראל', 'אשירה לה'. שבעה ימים קדם לכן מתו מקרבם שמונה מיליון נפש,

עצמם ובשרם, אחים, הורים, בנים, מכרים וידידים. כל אחד מהשרידים שיצאו ממצרים קבר בשלשת ימי האפלה הרבה מן הקרובים אליו ביותר.

"ואם כן, זו עקת לה השאלה והתמיהה, איך מסגלים הם לשיר שבעה ימים בלבד לאחר שקברו את יקיריהם? כלום צערם ואבלם נדחקו ונשכחו מחמת שמחת הצלתם? כיצד נתן לשכח את כל אשר קרה אתם שבווע ימים קדם לכן? האם לפס לב אבון?"

"אלא שלכך נתכוננו חכמים, 'אז שר' משה לא נאמר, אלא 'אז ישיר', מפאן לתחית המתים מן התורה (סנהדרין צא:). הנה יום גבוא וכלם יקומו לתחיה ושוב נזכה לראות זה את זה. אכן בלח האמונה בבורא עולם המחיה מתים במאמרו יכול אדם לשיר ולהלל לאלקיו גם פאשר זה עתה מתו היה מטל לפניו, פאשר קבר את יקיריו והיה עד למותם של מיליונים מישראל - זו שירת האמונה בהתגלמותה."

אלו היו דברי רוממות האמונה שנאמרו מפי הרבי מבעלז תקופה קצרה לאחר שהוא עצמו חלץ בחסדי מרום מעמק הבכא וראה לנגד עיניו בחרבו העם.

אם כן, כל הנאמר כאן הריהו הקדמה לסדר ההגדה, תאור קשי הגלות של ישראל במצרים, ותאור חסדם הנפלא של חמישית מן העם אלו עם אלו, ואשר רק בזכות הנהגת החסד שלהם זכו לשרד להגאל ממצרים. ופרוש זה, בעמק הפשט, הוא פלאי פלאים, ולמתבונן בבינת הלב, דבר נפלא נאמר כאן.

"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" (מיכה ז, טו). הגאלה העתידה שתבוא במהרה בימינו, כגאלת מצרים תהיה. תקדם לה האפלה, חשך נוראי שלשת ימים ובו ימותו ארבע חמישיות מעם ישראל, ורק חמישית ישארו ויזכו לראות פגי משיח צדקנו - ואלו יהיו בעלי החסדים! ואזי עולם חדש יבנה, ועל חסד יהא הוא משפתת, "עולם חסד יבנה", והחי יתן אל לבו. נפלא!

מכסה את המצות ומגביה את הכוס.

וְהִיא שְׁעֵמֶדָה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ. שְׁלֹא
אֶחָד בְּלִבָּד עֹמֵד עָלֵינוּ לְכִלּוֹתֵנוּ. אֶלֶּא
שְׁבֹכֵל דּוֹר וָדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ
לְכִלּוֹתֵנוּ. וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילֵנוּ
מִיָּדָם:

נניח הכוס מידו ויגלה את המצות עד "לפיכך"

"שלא אחד בלבד עמד עלינו ללותנו"

על פי הפשט אנו מבינים שלא אמה אחת בלבד קמה עלינו ללותנו, אלא עמים רבים חפצים בכלוננו.

ברם, שמעתי פרוש נפלא, והוא אולי מפרש בפיון ההפוך את פרוש הפסוק:

מתי העמים חפצים ללותנו? כאשר אנו במצב של "שלא אחד בלבד", כאשר אנו לא מאחדים בבחינת "אחד", אז קמות עלינו אמות העולם ללותנו, ואלו כאשר אנו באחדות, באהבה ועובדים את ה' תברך - אז אי אפשר ללותנו, אז הקדוש ברוך הוא מצילנו מידם.

צֵא וּלְמַד מֶה בְּקֵשׁ לִבְנֵי הָאָרֶץ
לַעֲשׂוֹת לִיעֲקֹב אָבִינוּ. שְׁפִרְעָה לֹא גִזַּר
אֶלֶּא עַל הַזְּכָרִים וְלִבְנֵי בְּקֵשׁ לַעֲקוֹר
אֶת הַפֶּל, שְׁנֵאָמַר: אָרְמִי אֲבִד אָבִי,
וַיֵּרֶד מִצְרַיִם וַיִּגַּר שָׁם בְּמִתֵּי מֵעֵט,
וַיְהִי שָׁם לְגוֹי גָּדוֹל עָצוּם וְרַב:

וַיֵּרֶד מִצְרַיִם, אָנוּס עַל פִּי הַדְּבָר.
וַיֵּגֶר שָׁם. מִלֵּמַד שֶׁלֹּא יֵרֶד לְהַשְׁתַּקֵּעַ
אֶלֶּא לְגֹר שָׁם, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיֹּאמְרוּ אֶל
פְּרַעֲהוּ, לָגֹר בְּאֶרֶץ בְּאֵנוּ, כִּי אֵין
מְרַעָה לְצֵאן אֲשֶׁר לַעֲבָדֶיךָ, כִּי כָבֵד
הָרַעַב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן. וְעַתָּה יֵשְׁבוּ נָא
עֲבָדֶיךָ בְּאֶרֶץ גִּשְׁוֹן:

”שפרעה לא גזר אלא על הזכרים”

תִּינוּקוֹת יִשְׂרָאֵל נִיֻּצְלִים בְּנִס

אָמַר ר' חֲנָן: מָה הָיוּ בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל הַפְּשֻׁרוֹת וְהַצְּנוּעוֹת עוֹשׂוֹת? הָיוּ נוֹטְלוֹת
בְּנִיחָן וְטוֹמְנוֹת אוֹתָם בְּמַחִילת, וְהָיוּ הַמְצָרִים הַרְשָׁעִים נוֹטְלִים בְּנִיחָם
הַקְּטָנִים וּמְכַנְיָסִים אוֹתָם לְבִתְיָהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְעוֹקְצִים אוֹתָם וְהֵם
בוֹכִים, וְהָיָה הַתִּינוּק שֶׁל יִשְׂרָאֵל שׁוֹמֵעַ קוֹל חֲבֵרוֹ שְׁבוּכָה - וּבוּכָה עִמוֹ,
וְהָיוּ הַמְצָרִים נוֹטְלִים אוֹתָם וּמְשַׁלְּיכִים אוֹתָם לַיָּאֹר.

בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמַלְאַכֵי הַשָּׁרֵת: רְדוּ מִלְּפָנַי וּרְאוּ בְּנֵי
חֲבִיבֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, שֶׁמְשַׁלְּיכִין אוֹתָם בְּנִהָר; וְיֵרְדוּ מִלְּפָנָיו
מִבְּהָלִים וְעַמְדוֹ בְּפָמִים עַד אַרְכְּבוֹתֵיהֶם וְהָיוּ מְקַבְּלִים בְּנִיחָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל
וּמְנִיחִים אוֹתָם עַל גְּבֵי הַסְּלָעִים, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מוֹצִיא לָהֶם דָּדִים מִן
הַסְּלָעִים וּמְנִיקָם.

שְׁלוֹשׁ שָׁנִים וּשְׁלִישׁ שָׁנָה הַשְּׁלִיכּוֹם לַיָּאֹר, עַד שֶׁנּוֹלַד מִשָּׁה. וּמִשְׁנּוֹלַד אָמְרוּ
אַצְטַגְנִי פְּרַעֲהוּ אֵלָיו: הֲרִי נוֹלַד וְהוּא כְּמוֹס מֵעֵינַיִנוּ. אָמַר לָהֶם: הוּאִיל
וְנוֹלַד - מִכָּאן וְאֵילָךְ אֵל תִּשְׁלִיכוּ אֶת הַיְלָדִים לַיָּאֹר אֶלֶּא תִּנּוּ עֲלֵיהֶם עַל
קֶשֶׁה לְמַרְר אֶת חַיֵּיהֶם. (פְּרָקִי דֵר' אֱלִיעֶזֶר)

”לבן בקש לעקור את הכל”

גאֵלַת יִשְׂרָאֵל בְּזִכּוֹת דָּם מִיֵּלָה

אֶחָד מִמְקַרְבֵי הָאֲדָמוּ"ר מִבְּלֹאז'וֹב סִפֵּר עֲבֹדָה מְזַעְזַעַת שֶׁהִתְרַחֲשָׂה בְּגִיאַת הַהֲרָגָה בִּימֵי הַשּׁוֹאָה הָאֵימָה, עֲבֹדָה שֶׁהָאֲדָמוּ"ר הָיָה עַד לָהּ, וְאֲשֶׁר נִהַג לְסַפְּרָה בְּהִזְדַּמְּנִיּוֹת רַבּוֹת, כְּדִי לְהַמְחִישׁ גְּדֹל אֲמוּנַתְּם הַטְּהוֹרָה שֶׁל הַמּוֹבְלִים לַכְּבָשָׁנִים הַשֵּׁם יִקָּם דָּמָם:

עַל הָאֲדָמוּ"ר הַטְּלָה עֲבֹדַת פֶּרֶךְ בְּנִסּוּר עֲצִים, בְּסֻמוּךְ לְמִקּוֹם שָׁבוּ נִטְבְּחוּ מִדֵּי יוֹם אֶלְפֵי יְהוּדִים. יוֹם אֶחָד נוֹדַע, כִּי הַצּוֹרְרִים קָבְעוּ מִסֵּפֶר שְׁעוֹת לְרִצְיָהָ אֲכֻזָּרִית שֶׁל אֶלְפֵי תִינּוּקוֹת, מִבְּנֵי יוֹמָם עַד גִּיל שְׁבוּעוֹת מִסֵּפֶר.

קוֹל זַעֲקַת הַתִּינּוּקוֹת שֶׁהִשְׁלִכוּ לַכְּבָשָׁן הִתְעַרַב בְּזַעֲקַת אֲמוּתֵיהֶם וְעָלָה עַד לַשָּׁמַיִם, אֲדָה הַרְשָׁעִים הָאֲרוּרִים הַמְשִׁיכוּ בְּמִלְאֲכָתָם בְּאֲדִישׁוֹת וּבִלְעַג מֵר.

לְפָתַע פָּנְתָה אֶל הָאֲדָמוּ"ר אִשָּׁה, כְּשֶׁבִינְדָה חֲבִילָה קִטְנָה וּבִקְשָׁה מִמֶּנּוּ סִפִּין. הוּא שָׁם לֵב, כִּי הָאִשָּׁה אוֹחֲזַת בִּינְדָה תִינּוּק פּוֹעָה עֲטוּף בְּבֶד, וְהִבִּין כִּי מִן הַסֵּתֶם הָאִשָּׁה רוֹצָה לְאַבֵּד אֶת עֲצָמָה לְדַעַת יַחַד עִם בְּנֵה הָרֶדֶךְ.

הָאֲדָמוּ"ר לֹא הִפְסִיק אֶת עֲבֹדָתוֹ מִחֲשָׁשׁ פֶּן יִפְגְּעוּ בּוֹ הַרְשָׁעִים הַמְשִׁיחִים עָלָיו, אֲדָה הַחֵל לְדַבֵּר עַל לְבָהּ, כְּשֶׁהוּא מְמַשֵּׂיךְ בְּעֲבֹדָתוֹ וּמוֹבִיל אֶת הַמְשׁוֹר עַל גִּבֵּי גֻזְעֵי הָעֲצִים.

"אֲנִי מִבִּין שֶׁאַתְּ רוֹצָה לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה נּוֹרָא, אֲדָה דְּעִי לָךְ, כִּי יֵשׁ בּוֹרָא לְעוֹלָם הַרוּאָה הַכֵּל, וְאֶפְלוּ חָרַב חֲדָה מִנְחַת עַל צִוְּאָרוֹ שֶׁל אָדָם - אֵל יִתְיַאֲשׁ. וְאִם בְּאֲמַת חֵס וְשְׁלוֹם נִגְזְרָה הַגְּזָרָה, הָרִי שְׁעַל כְּלָנוּ לְהַשְׁרִף בְּכִבְשָׁן הָאֵשׁ וּלְקַבֵּל דִּין שָׁמַיִם בְּאֵהָבָה, וְלֹא לְחַבֵּל בְּעֲצָמֵנוּ, חֵס וְשְׁלוֹם."

אִישׁ הַגִּסְטָפוּ, שֶׁשָּׁמַע אֶת קוֹלוֹ שֶׁל הָאֲדָמוּ"ר, פָּנָה אֵלָיו בְּגִסּוֹת, אֲחִז בְּגִרְוֹנוֹ וְאָמַר: "מָה דְּבַרְתָּ?" הוּא הִשִּׁיב לוֹ אֶת הָאֲמַת, כִּי הָאִשָּׁה בִּקְשָׁה מִמֶּנּוּ סִפִּין, וְכִי הַסִּפִּיר לָהּ שָׂאִין צָרֶךְ, כִּי מִמִּילָא יִשְׁלִיכוּ אֶת כְּלָם אֶל הַכְּבָשָׁן.

הַרוֹצַח לֹא הֶאֱמִין לְדַבְּרָיו, וְשָׂאֵל אֶת הָאִשָּׁה מָה בִּקְשָׁה. וְזוֹ הִשִּׁיבָה לוֹ שֶׁבִּקְשָׁה סִפִּין. הַנְּאֻצִי מֵהַר לְהוֹצִיא אֶת סִפִּינוֹ הַצָּבָאִי וְנָתַן לָהּ, כְּשֶׁהוּא מִמְתִּין לְרֹאוֹת בִּ"מַחְזָה", שֶׁל אִם יְהוּדִיָה הַרוֹצַחַת עֲצָמָה וְאֶת בְּנֵהָ.

אָדָּה לְהַפְתֵּעַת הַכֹּל, הַנִּיחָה הָאִשָּׁה אֶת יְלָדָהּ עַל הָאָרֶץ,
הַתִּירָה אֶת חַתּוּלָיו, בְּרָכָה בְּקוֹל: "בְּרוּךְ אַתָּה ה'... אֲשֶׁר
קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל הַמִּילָה" וְחַתְּכָה אֶת עַרְלַת
בְּנָהּ. הַרוֹצֵחַ עֹמֵד בְּעֵינַיִם פְּעוּרוֹת, וְשָׂאֵל אוֹתָהּ לְפֶשַׁר
מַעֲשֵׂיהָ, וְהָאִשָּׁה עֲנִתָהּ: "הַיּוֹם יִלְדִי בֶן שְׁמוֹנָה יָמִים,
וְהַתּוֹרָה מְצַוָּה לְקַיֵּם בּוֹ מִצְוֹת מִילָה, בְּעוֹד זְמַן קָצֵר וְדַאי
תִּרְצָחוּ אוֹתוֹ, וְרָצִיתִי לְקַיֵּם אֶת הַמִּצְוָה כָּל עוֹד רוּחוֹ בּוֹ."

לְאַחַר מִסְפָּר שָׁעוֹת, הוּצְאָה הָאִם עִם תִּינוּקָהּ, יַחַד עִם
עוֹד אֶלְפֵי אִמָּהוֹת וְתִינוּקוֹת, אֶל הַכְּבָשָׁנִים.

כְּאִמּוֹר, הָאֲדָמוֹר מְבַלְאֵז'וֹב נֶהַג לְסַפֵּר סִפּוּר מְזַעְזֵעַ זֶה פְּעָמִים רַבּוֹת,
כְּאֲשֶׁר הָיָה מְכַבֵּד בְּסִנְדֵּקָאוֹת בְּבְרִית מִילָה, וְכִשְׁעֵינֵנוּ זוֹלְגוֹת דְּמָעוֹת, נָשָׂא
דְּבָרֵי הַתְּעוֹרְרוֹת עַל מוֹסֵר הַשֶּׁכֶל שֵׁישׁ לְהַפִּיק מֵעֶצֶם גְּבוּרַת הַנֶּפֶשׁ שֶׁל אִם
יְהוּדִיָּהּ.

סִפּוּר זֶה אֵינּוּ מְשָׁל אוֹ מְלִיצָה. מִמֶּנּוּ נוֹכַח לְלַמֵּד עַל תְּעֻצּוֹמוֹת הַנֶּפֶשׁ
הַקְּיָמוֹת אֲצֵל כָּל אָדָם, עַל מְסִירוֹת נֶפֶשׁוֹ שֶׁל אִמּוֹתֵינוּ לְמַעַן קִיּוּם מִצְוֹת.

כְּאֲשֶׁר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיוּ צָרִיכִים זְכוּיֹת כְּדִי לְצֵאת מִמִּצְרַיִם, בְּחַר הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא מִצְוָה שְׁמִסְרוֹ נֶפֶשׁוֹ עֲלֶיהָ: דָּם מִילָה.

לֵיל הַסֵּדֶר בְּגֵטוֹ

בְּסִפּוּר "מְרַבֵּצֵי תּוֹרָה מֵעוֹלָם הַחֲסִידוֹת" מוּבָא מַעֲשֵׂה מְצַמְרֵר עַל קִיּוּם
לֵיל הַסֵּדֶר בְּגֵטוֹ בְּזְמַן הַשּׁוֹאָה הָאִיְמָה:

שְׁלֵהֵי חֹדֶשׁ אָדָּר, הָאָבִיב מִתְקַרֵּב, עַת הַזְמִיר הַגִּיעָה, הַכֹּל
מְלַבֵּל וּפּוֹרֵחַ - אָדָּה בְּגִיָּא הַצְּלָמוֹת שֶׁל גֵּטוֹ וְרִשָּׁא שׁוֹרְרַת
אִיְמָה וְחֲשֻׁכָה גְדוֹלָה. כְּפִי שְׁנַמְסֵר מַחוּגֵי הַגְּרָמָנִים,
הַחֲלִיטוֹ הַצּוֹרְרִים לְחַסֵּל בְּקִרְוֹב אֶת שְׂאֵרֵי הַיְהוּדִים.

הַשְּׂרִידִים, מְעַט הַיְהוּדִים שֶׁנּוֹתְרוּ מִקְהֵלַת וְרִשָּׁא רַבָּתִי,
קוֹדְחִים בְּהַקִּיץ. חֶלֶק מֵהַנֶּעַר הַתְּאָרְגוֹ לְמֶרֶד. מְצַטִּיִּדִים
בְּנֶשֶׁק רַב. לְמִקְרָה שְׁהַרוֹצְחִים יְנַסּוּ לְהוֹצִיא יְהוּדִים
נוֹסְפִים לְהַשְׁמָדָה - יְתַקוּמָמוּ.

מיום ליום גוברת הבהלה בקרב היהודים הנצורים. רבים נראו הולכים אצל רבי מנחם זמבא ה' יקם דמו, במעונו שברחוב קופיצקא 7, מוקד להתחזקות באמונה, ומתעצבים איך לנהג, והוא עונה לכל אחד באפן אינדיבידואלי.

בינתיים, התאריך שקבעו הנאצים ימח שמם לחסול הגטו מתקרב. ר' מנחם קורא לאספה חשאית את הרבנים שהתגוררו בקרבת מקום. דנים על המצב ומחליטים לגזר תענית צבור ביום שני, ערב ראש חודש ניסן. יום זה נקבע לתשובה תפלה וצדקה. תערה בין הנצורים מגבית "פדיון נפש", שהכנסותיה יקדשו למעוה חטין עבור נצרכים בפסח. גם תפלה מיחדת נסחו הרבנים לאמרה באותו יום. אף על פי שלא נתן לפרסם מודעות בנוגע לצום התפשטה במהירות בכל הגטו הידיעה על הכרזת הרבנים. בכל מקומות התפלה נאספו יהודים שרויים בתענית להתפלל כדת היום...

וב"אור לארבעה-עשר", ליל בדיקת חמץ, התחיל הסער הנורא. עם רדת החשכה נודע בגטו כי המשטרה הפולנית קבלה פקדה לתפס את חומות הגטו.

בחצות תפסו עמדות כל אנשי ה"מפלגה" (תנועת המרד היהודית) עם נשק בידיהם הכן לקרב האחרון. עם שחר, כשפרצו פלגות הנאצים אל תחומי הגטו, קדמם קרב יריות שהמטרו לעברם מן הגגות, מפל עבר, והרבה מהם נהרגו. נבהלו הנאצים, שלא היו מוכנים לכך, ונסוגו באפן זמני. נסו שנית לחדר פנימה, החליפו יריות עם המתקוממים היהודים. פה ושם נשמעו התפוצצויות אדירות, עד כי פנה יום והשתרר שקט.

עם דמדומי חמה, בין הערבים, מתעטף ר' מנחם בארשת של "מורא גדול" זו גלוי שכינה. פניו להבים, מלא דבקות, מחין דגדלות.

בבונקר שהוא שרוי בתוכו נמצאים עוד כמאה איש. מבחוץ נשמעים שוב יריות.

הגברים בבונקר מתפללים ערבית של חג. תפלה חטופה. ר' מנחם שואל אם יש לכל אחד ברשותו כזית מצה. עוד לפני שבועות אחדים הכין ואפה מציות קטנות שיכולים להתחזקן בכיס באמרו, שכל יהודי צריך עכשו לשא ברשותו "כזית". הרי לא יודעים היכן עלולים להמצא

בְּלֵיל הַסֵּדֶר, אִז שְׂיֻכְלוּ לְפָחוֹת לְקַיֵּם מִצְוֹת אֲכִילַת
מִצָּה...

לְבַסּוֹף שְׁקִטוֹ הִירִיּוֹת.

ר' מְנַחֵם נֶכְנֵס לְדִירְתוֹ וּמִתְחִיל לַעֲרֹךְ אֶת ה"סֵדֶר" מִתּוֹךְ
דְּבָקוֹת רַבָּה, כְּדָרְכּוֹ בְּקֶדֶשׁ. הוּא קוֹרֵא מִתּוֹךְ הַהֲגָדָה
בְּהִתְלַהְבוֹת: "הֵא לְחֶמָּא עֲנִיא... מָה נִשְׁתַּנָּה הַלֵּילָה הַזֶּה
מִכָּל הַלֵּילוֹת... עֲבָדִים הָיִינוּ... וְהִיא שְׁעֵמֶדָה לְאַבוֹתֵינוּ
וְלָנוּ, שְׁלֹא אֶחָד בְּלֶבֶד עֵמֶד עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, אֶלָּא שְׁבֻכָל
דוֹר וָדוֹר עוֹמְדִים עָלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
מִצִּילֵנוּ מִיָּדָם... דָּם וְאֵשׁ וְתִמְרוֹת עֲשׂוּן..."

בֵּין קִטְעַ לְקִטְעַ, כְּאֵלוֹ הַשָּׁנִים כְּתֻקוֹנָן, עוֹשֶׂה הוּא
אֶתְנַחֵתָא וּמִשְׁמִיעַ רַעֲיוֹנוֹת עֲמָקִים בְּעֲנִינֵי יְצִיאַת
מִצְרַיִם. בִּיחָד עִם הַמְּסֻבִּים הוּא מְבָרֵךְ "עַל אֲכִילַת מִצָּה"
וּמְשִׁיךְ בְּסֵדֶר הַלֵּילָה עַד גְּמִירָא...

יָמִים אֶחָדִים אַחַר חַג הַפֶּסַח הַשְּׁלִימוֹ הַנְּאֻצִּים יִפְחַ שְׁמָם
אֶת חֲסוּל גִּטּוֹ וְרָשָׂא.

וְאוּלַי אָנוּ, הַעוֹרְכִים לַיִל סֵדֶר בְּשִׁלּוֹה, בְּנַחַת וּבְשִׁמְחָה צְרִיכִים אָנוּ - וְאַף
חִיבִים - לְהַעֲמִיד לְנֶגֶד עֵינֵינוּ אֶת אֲבוֹתֵינוּ שְׁנִטְבְּחוּ וְנִעְקְדוּ וְלִזְכֹּר כִּיצַד הֵם
"חֲגִגּוֹ" אֶת לַיִל הַסֵּדֶר...

**בְּמַתִּי מְעָט. כְּמוֹ שְׁנֵאמַר: בְּשִׁבְעִים
נֶפֶשׁ יָרְדוּ אֲבוֹתֵיךָ מִצְרַיִמָה, וְעַתָּה
שְׁמַךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם
לְרַב:**

**וַיְהִי שֵׁם לְגוֹי גָּדוֹל. מִלְמַד שְׁהִיוּ
יִשְׂרָאֵל מְצִינִים שָׁם:**

לְגוֹי גָדוֹל וְעָצוּם. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: וּבְנֵי
יִשְׂרָאֵל פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבוּ וַיַּעֲצְמוּ
בְּמֵאֵד מְאֹד, וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ אֹתָם:

וְרַב. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: רַבָּה כְּצִמְח
הַשָּׂדֶה נִתְתִּיד, וַתִּרְבֵּי וַתִּגְדְּלֵי וַתִּבְאֵי
בְּעַדֵי עַדֵיִים. שְׂדֵיִם נִלְנוּ וּשְׁעָרָךְ
צִמְח, וְאֵת עֵרֶם וְעֵרִיָּה. וְאֶעְבֹר עָלֶיךָ
וְאֶרְאֶךָ מִתְבוֹסֶסֶת בְּדַמֶיךָ, וְאֶמַר לָךְ
בְּדַמֶיךָ חַיִּי, וְאֶמַר לָךְ בְּדַמֶיךָ חַיִּי:

“וירבו ויעצמו במאד מאד”

בְּרַךְ בְּנֶיךָ בְּקִרְבֶּךָ

כָּל אַחַת יְלָדָה שֶׁשָּׂה בְּכָרֶס אֶחָד,

“וַיַּעֲצְמוּ” - יֵשׁ אוֹמְרִים: שְׂשִׁים בְּכָרֶס אֶחָד (חֲדוּשֵׁי הַרְשִׁי"ש).

(שְׁמוֹת רַבָּה א, ח)

הַחֵיד"א בְּסִפְרוֹ "תּוֹרַת הַחֵיד"א" מְפָרֵשׁ: דֶּרֶךְ הַתְּאֻמִּים לְהִיּוֹת חֻלְשִׁים,
וּבְכָרֶס כְּשֶׁהָיוּ "שֶׁשָּׂה בְּכָרֶס אֶחָד", אֵךְ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּרַחֲמָיו שֶׁלַח
מִלְּאֲכִים לְהַנִּיקֶם וּלְחַזְּקֶם. וְכֹונֵת הַפְּסוּק "וַתִּמְלֵא הָאָרֶץ אֹתָם" - שֶׁהָיוּ
יוֹלְדוֹת בְּשָׂדֶה, וְגִדְלִים עַל יְדֵי מִלְּאֲכִים וְזֶה גֵרַם לָהֶם שֶׁהָיוּ עָצוּמִים בְּכַח
גְּדוֹל.

מִהַפְּסוּק אָנוּ לְמַדִּים שֶׁהָיוּ יוֹלְדוֹת שֶׁשָּׂה בְּכָרֶס אֶחָד: "פָּרוּ וַיִּשְׂרְצוּ וַיִּרְבוּ
וַיַּעֲצְמוּ בְּמֵאֵד מְאֹד", הַרְבֵּיָה הַמִּיּוֹחֶדֶת בְּתוֹרָה (בְּשֶׁשָּׂה לְשׁוֹנוֹת) מִלְּמַדָּת אוֹתָנוּ
שֶׁלֹא מְדַבֵּר כְּאִן בְּלָדָה רְגִילָה שֶׁל יֶלֶד אֶחָד. הַרְשִׁי"ש בְּחֲדוּשֵׁי מְפָרֵשׁ אֵת
דְּבַרֵי הַמְּדַרְשׁ רַבָּה, כִּי הַלְמוּד הוּא מִהַמֶּלֶךְ "וַיַּעֲצְמוּ" דְרִישׁ מְעַצְמוּ -

כְּעֵצוּם שְׁבַשְׂרָצִים הוּא הָעֶקֶר, שֶׁהוּא מִן הַשְּׂרָצִים הַיּוֹלְדִים שְׁשִׁים בְּכָרִס אֶחָד.

פְּרוּשׁ מִפְּלֵא נוֹסֵף עַל לְמוּד מִסְפֵּר הַיְלָדִים, הַנּוֹלְדִים בְּכָרִס אֶחָד, לוֹמְדִים מִן הַפְּסוּק "בְּרֹדְךָ בְּנִיךָ בְּקֶרְבְּךָ" (תהלים קמז, יג). פְּרוּשׁ הַפְּסוּק הוּא בְּרָכָה לְאִשָּׁה הַיּוֹלְדָת, שֶׁבְּנֵיהָ יִתְבָּרְכוּ בְּמַעֲיָה. נוֹטְרִיקוֹן שֶׁל שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים בַּיּוֹם בְּתַחֲלַת הַפְּסוּק סֵךְ הַכֹּל שֶׁשָּׂה, וְאֵלּוּ סוֹפֵי תַבּוּת, שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים כִּי הַרִי" שְׁשִׁים.

וְזִכּוֹת זֹו שֶׁל "בְּרֹדְךָ בְּנִיךָ בְּקֶרְבְּךָ", שֶׁהַבְּנִים יִתְבָּרְכוּ בְּמַעֲיָה שֶׁל הָאִשָּׁה. עַל כֵּן חָשׁוּב לְאִשָּׁה, הַרוֹצֵה שְׂיִלְדֶיהָ יִתְחַנְּכוּ וְיִהְיוּ לְבְנֵי תוֹרָה, לְשֹׁמֵר עַל "טְהַרְתְּ הַמְּשֻׁפָּחָה" שֶׁזֹּו אֵילִי הַזִּכּוֹת הַרְאִשׁוֹנִית שֶׁהַרֵד הַנּוֹלֵד יִתְחַל בְּקִדְשָׁה וּבְטָהֳרָה.

מַעֲשֵׂה נִפְלֵא הוּבֵא בְּסֵפֶר "הָאֵגוּד" (להרה"ג י. בַּר שְׁלוֹם שְׁלִיט"א):

בְּבֵית הַרְפוּאָה "וּוֹלְפִסוֹן" שֶׁבְּחֹלוֹן שֶׁכַּב תַּלְמִיד-חֶכֶם אֶחָד לְאַחַר שֶׁנִּפְצַע בְּתַאוּנַת דָּרְכִים. לְחַדְרוֹ הַכֵּס חוֹלָה נוֹסֵף: אָדָם בְּגִיל הָעַמִּידָה, בְּעַל חֲנוּת לְבַגְדִים בְּ"אֶפְנֵה מִתְקַדְּמֵת".

לְאַחַר שִׁיחָה קְצָרָה נִתְבָּרַר שֶׁהוּא מְגִיעַ מִקְבוּץ שֶׁל "הַשּׁוֹמֵר הַצֵּעִיר". בְּזִמְנֵן שֶׁהוּתֵם בְּבֵית הַרְפוּאָה, נִכְנָסוּ שְׁנֵי צֵעִירִים, לְבוּשִׁים כְּאַבְרָכֵי חֲמֹד, וּמִיָּד כִּשְׁהַבְּחִינוּ בְּחוֹלָה הַשְּׁנִי - נִגְשׁוּ אֵלָיו, נִפְלוּ עַל צְוֹאֲרָיו, וְיִחַבְּקוּהוּ וַיִּנְשָׁקוּהוּ וְאִזּוּ יָשְׁבוּ וְדָבְרוּ עִמּוֹ שֶׁעַה אֶרְכָּה. בְּתֵם שִׁיחָתֵם נִפְרְדוּ מִמֶּנּוּ לְשִׁלּוּם וַיִּלְכוּ.

בְּצִאתֵם פָּנֵה הַתַּלְמִיד-חֶכֶם אֶל שְׁכֵנוֹ וּשְׁאַלוּ מִי הֵם הָאַבְרָכִים הַלְלוּ וּמָה מַעֲשֵׂיהֶם אֲצִלוּ.

"שִׁמְעַ וְאַסְפֵּר לָךְ" - הַשִּׁיב בֶּן שִׁיחוֹ - "בְּשָׁנוֹת הַשׁוֹאָה אֲשֶׁתִּי הִיָּתָה בַּת שֵׁשׁ שָׁנִים. יוֹם אֶחָד תִּפְּשָׂה אוֹתָהּ אִמָּה בְּיָדָהּ וְאָמְרָה לָהּ: 'בְּתִי, אֲנִי הוֹלֶכֶת כְּעַתָּה, אֵת לֹא תִרְאִי אוֹתִי יוֹתֵר. אֲנִי מְבַקֶּשֶׁת מִמֶּךָ שֶׁתְּבַטִּיחֵי לִי כִּשְׁתִּהְיִי גְדוּלָה תִשְׁמְרֵי עַל טְהַרְתְּ הַמְּשֻׁפָּחָה. כְּעַתָּה אֵינֶךָ מְבִינָה מָה זֹאת, אֲבָל לְכִשְׁתִּגְדְּלִי תְּבִינִי וְתִשְׁמְרֵי אֵת הַהֲלָכוֹת. זֹו הַבְּקִשָּׁה וְהַצְּוֹאָה הָאַחֲרוֹנָה שְׁלִי מִמֶּךָ. הַבַּת הַבְּטִיחָה לָהּ וּנְפָרְדָה מֵאִמָּה בְּבָכִי.

מִשְׁגָּדְלָה וְעֵלְתָה לְאַרְץ, עֲמִדָה לְהַנְשֵׂא לְבִן זֹוּגָה. בְּקִשְׁתְּ אִמָּה נְחֻקָּה הֵיטֵב בְּלִבָּהּ. הִיא פָּנְתָה אֶל בְּעָלָהּ - זֶה אֲנִי - וְאָמְרָה לִי: 'לְהַכֵּל אֲנִי מוֹכְנָה, לְאִיזָה אֶרְחַ חַיִּים

שְׁתַּרְצָה. אָבֵל בְּתַנְאֵי אֶחָד: טְהִרַת הַמְּשֻׁפָּחָה אֲנִי
שׁוֹמְרֵת! אֲנִי שְׂרָאִיתִי אֶת נְחִישׁוֹתֶיהָ, הַסְּכַמְתִּי לָזֶה.
נִשְׁאַנּוּ זֶה לָזֶה. " כָּאֵן אָמַר הַמְּסַפֵּר בְּסִפּוּרוֹ.

הַמְתִּינִי הַתְּלַמִּיד-חֶכֶם לְהַמְשִׁיךְ וּלְבַסּוֹף שְׁאַלּוּ:

"עֲדִין אֵינְנִי מִבִּין, מִי הֵם הָאֲבָרְכִים הַלְלוּ?"

"אֵלֶּה שְׁנֵי הַיְלָדִים שְׁלִי!" - זָעַק הֵלֵךְ וּפְרָץ בְּבִכּוֹ...

אֲמוֹתֵינוּ הַצְּדֻקְנִיּוֹת וְאֲבוֹתֵינוּ הַצְּדִיקִים שֶׁהֵיוּ סִמְלֵי הַטְּהָרָה וְהַזְּדֻקָּה,
הַצְּנִיעוּת, הָאֲצִילוּת הַנְּפֻשִׁית וְהַקְּדוּשָׁה, קִיְמוּ וְקִבְּלוּ עֲלֵיהֶם לְמַלְא אַחֲרֵי
הַדְּרִישָׁה הַתּוֹרָתִית הַזֹּאת וּלְקִיּוֹמָהּ כְּכֹל אֲשֶׁר נִקְבַּע בַּתּוֹרָה שֶׁבְּכַתָּב וּבְעַל
פֶּה - אֵין סֵפֶק כִּי קִיוִם הַמְצָנָה מְרוֹמֵם אוֹתֵנוּ מִדְּרַגַּת הַבְּהֵמָה וְהַחֲזִיקָה
וּמִנְחֻלַּת לָנוּ אֶת הָעוֹלָם הַבָּא וְאֶף אֶת הָעוֹלָם הַזֶּה עִם אֲשֶׁר שָׂאִין לְמִצְא
דְּגָמָתוֹ אֶצֶל שׁוֹם אֵמָה.

וְכַלְשׁוֹן הַכְּתוּב "בְּרַךְ בְּנֵיךְ בְּקִרְבֶּךָ" - שֶׁהַבְּנִים יִתְבָּרְכוּ בְּעוֹדָם בְּבֶטֶן אֵמָם.
לְזָכוֹת זֹו זֹוכוֹת אוֹתָן אֵמָהוֹת הַיּוֹדְעוֹת אֶת הַמַּעֲלָה הַגְּדוֹלָה שֶׁל טְהִרַת
הַמְּשֻׁפָּחָה הַמְּבִיאָה לְקִדְשׁוֹת הַבְּנִים, וְזֹו סִגְלָה נִפְלְאָה לְהַתְחִיל אֶת חַיֵּינוּ שֶׁל
הַרְדֵּךְ הַנּוֹלָד בְּקִדְשָׁה וּבְטְהָרָה.

"וְאֵעֲבֹר עֲלֶיךָ וְאֵרְאֶךָ מִתְּבוֹסֶסֶת בְּדַמִּיךְ"

מְסִירוֹת נֶפֶשׁ - אָבֵן הַיְסוּד בְּחַיִּים שֶׁל תּוֹרָה

כְּאֲשֶׁר הִגִּיעָה עַת גְּאֻלַּת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, נִצְטוּוּ יִשְׂרָאֵל בְּשִׁתֵּי מִצְוֹת -
מִצְוֹת פָּסַח וּמִצְוֹת מִילָה.

בְּעֵנֵינוּ זֶה אוֹמֵר הַמְּדַרְשׁ:

הִזָּה רַבִּי מֵתִיא בֶן חֲרָשׁ אוֹמֵר: מִפְּנֵי מָה הַקְּדִים הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא לְקִיחַתוֹ קֶדֶם שֶׁחִטְּתוּ אֶרְבָּעָה יָמִים? הֲרִי הוּא
אוֹמֵר: "וְאֵעֲבֹר עֲלֶיךָ" וְגו'. הִגִּיעָה שְׁבוּעָה שֶׁנִּשְׁבַּע הַקְּדוֹשׁ
בְּרוּךְ הוּא לְאֲבָרְהָם אָבִינוּ שֶׁהוּא גּוֹאֵל אֶת בְּנָיו, וְלֹא הִזָּה

בְּיָדָם מִצּוֹת שְׂיַעֲסֻקוּ בָּהֶם כְּדִי שְׂיִגְאָלוּ, שְׂנֵאָמֵר: "שְׂדִים נִכְנוּ וְשִׁעְרָךְ צָמַח וְאֵת עֵרֶם וְעֵרְיָה" - מִן הַמִּצּוֹת. וְנִתַּן לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׂתִי מִצּוֹת, מִצּוֹת פֶּסַח וּמִצּוֹת מִיֵּלָה, שְׂנֵאָמֵר: "וְאָעֵבֶר עֲלֶיךָ וְאֶרְאֶךָ מִתְּבוֹסֶסֶת בְּדַמְיֶךָ" (יחזקאל טז). "גַּם אֵת בְּדָם בְּרִיתֶךָ שְׂלַחְתִּי אֶסְרִיךָ מִבּוֹר אֵין מַיִם בּוֹ" (זכריה ט). לְכַךְ הַקְּדִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְקִיחָתוֹ שֶׁל פֶּסַח לְשַׁחֲיֻטּוֹ אַרְבַּעַה יָמִים, לְפִי שְׂאִין נוֹטְלִין שְׂכָר אֶלָּא עַל הַמַּעֲשֶׂה (יִלְקוּט, יחזקאל טז).

הַכֹּל הָיָה מוּכָן לְגֵאֻלָּה, אוֹלָם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִחְשְׁבוּ עַרְמִים מִן הַמִּצּוֹת וְחִסְרָה לָהֶם הַזְּכוּת לְהִגְאָל. יֵשׁ לְהַבִּין: מַה מִּיַּחַד אֵת מִצּוֹת מִיֵּלָה וּמִצּוֹת פֶּסַח, עַד שְׂדוּקָא הֵן עָשׂוּ אֵת יִשְׂרָאֵל רְאוּיִים לְגֵאֻלָּה?

זֹאת וְעוֹד: מַה טִּיבָה שֶׁל לְקִיחַת הַפֶּסַח אַרְבַּעַה יָמִים קֶדֶם שְׂחִיטָתוֹ? הֲרִי סוּף סוּף עֵקֶר הַמִּצְוָה הָיָה שְׂחִיטַת הַקֶּרְבָּן, וּמִדּוּעַ אִפּוּא מִחֲשִׁיב הַמְּדַרְשׁ אֵת הַלְקִיחָה?

הַתְּשׁוּבָה עַל כָּל הַשְּׂאֵלוֹת אַחַת הִיא. בְּשִׁלְחֹן עֲרוּךְ (אֵרַח חַיִּים ס"י תל) יִשְׁנָה הַלְכָה יוֹצֵאת דָּפָן. הִיא אֵינָה עוֹסֶקֶת בְּאֶסּוּר וְהַתֵּר, אֶלָּא בְּקַבִּיעָה שֵׁ"שְׁבֹת שְׂלַפְנֵי פֶסַח קוֹרִין אוֹתוֹ שְׁבֹת הַגְּדוֹל, מִפְּנֵי הַנֶּסֶ שְׂנַעֲשֶׂה בּוֹ". וּמִבְּאֵר ה'"מִשְׁנֵה בְרוּרָה": "שְׂבִיּוֹם שְׂנִצָּאוּ מִמִּצְרַיִם, הָיָה עֲשָׂרָה בְּנִיטָן בְּיוֹם שְׁבֹת. וְלִקְחוּ כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁהָ לְפִסְחוֹ, וּקְשְׂרוּ בְּכַרְעֵי הַמַּטָּה... וְהַמִּצְרַיִם רָאוּ זֶה וְשִׂאֵלוּם: 'לָמָּה זֶה לָכֶם?' וְהִשִּׁיבוּ: 'לְשַׁחֲטוּ לָשֵׁם פֶּסַח בְּמִצּוֹת ה' עֲלֵינוּ!' וְהָיוּ שְׂנִיֵּיהֶם קְהוֹת עַל שְׂשׁוּחֲטִים אֵת אֱלֹהֵיהֶם, וְלֹא הָיוּ רְשָׁאִין לֹדֵם לָהֶם דָּבָר. וּמִפְּנֵי שְׂאֵז הָיָה עֲשִׂירֵי בַחֲדָשׁ בְּשְׁבֹת, עַל כֵּן קָבְעוּ לְקִרְוֹת שְׁבֹת שְׂלַפְנֵי פֶסַח לְעוֹלָם שְׁבֹת הַגְּדוֹל".

בְּשַׁחֲיֻטַת הַפֶּסַח לְעֵינֵי מִצְרַיִם הִיָּתָה מְסִירוֹת נֶפֶשׁ גְּדוֹלָה. כִּךְ מִתְּבַאֵר מִתּוֹךְ דְּבָרֵי הַמְּדַרְשׁ: בְּשַׁעֲהַ שְׂאָמֵר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִשָּׁה לְשַׁחֲט הַפֶּסַח, אָמַר לוֹ מִשָּׁה: רַבּוֹן הָעוֹלָם, הַדְּבָר הַזֶּה הֵיֵאָדָּ אֲנִי יָכוֹל לַעֲשׂוֹת? אֵי אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁהֲצֵאֲנִי אֱלֹהֵיהֶן שֶׁל מִצְרַיִם הֵן, שְׂנֵאָמֵר "הֵן נִזְבַּח אֵת תּוֹעֵבַת מִצְרַיִם לְעֵינֵיהֶם וְלֹא יִסְקְלוּנוּ". אָמַר לוֹ: חֲיִיד, אֵין יִשְׂרָאֵל יוֹצֵאִין מִכָּאן עַד שְׂיִשְׁחֲטוּ אֵת אֱלֹהֵי מִצְרַיִם לְעֵינֵיהֶם, שְׂאוּדִיעַ לָהֶם שְׂאִין אֱלֹהֵיהֶם כְּלוּם (שְׁמוֹת רַבָּה טז, ג). מְסִירוֹת נֶפֶשׁ זֹו הַחֲלָה כְּבָר עִם קְשִׁירַת הַשָּׂה לְכַרְעֵי הַמַּטָּה.

נִמְצָא, שֶׁהֵן הַשְּׂחִיטָה וְהֵן קְשִׁירַת הַשָּׂה לְכַרְעֵי הַמַּטָּה אַרְבַּעַה יָמִים לְפָנֵי הַבָּאֵת הַקֶּרְבָּן הָיוּ בְּבַחֲיִנַת סְכָנַת נֶפְשׁוֹת מִמֶּשׁ. נוֹסֵף לְזֶה הַצּוּי לְצִלוֹת אֵת הַפֶּסַח פְּרִסֵם אֵת הַשְּׂחִיטָה, שְׂכֵן רִיחַ הַצִּלִּי נוֹדֵף לְמִרְחוֹק, וְעַל יָדֵי כִךְ יָכְלוּ הַמִּצְרַיִם לְדַעַת מַה עָשׂוּ יִשְׂרָאֵל לְאֱלֹהֵיהֶם. גַּם הָאֶסּוּר לְשַׁבֵּר עֶצֶם גֶּרֶם לְכַךְ שֶׁלֹא יוֹכְלוּ לְהַעֲלִים מֵעֵינֵי הַמִּצְרַיִם אֵת שְׂחִיטַת הַקֶּרְבָּן וְאֵת אֲכִילָתוֹ.

בְּדוֹמָה לְמִצְוֹת הַפֶּסַח, גַּם קִיּוֹם מִצְוֹת הַמִּילָה הָיָה כְּרוּךְ בְּמִסִּירוֹת נֶפֶשׁ.
בְּיוֹם י"ד בְּנִיסָן, עָרַב הַיּוֹם הַגָּדוֹל שֶׁל הַיְצִיאָה לְחָרוֹת, נִצְטוּוּ יִשְׂרָאֵל לְמוֹל
אֶת עַצְמָם. כְּאֲשֶׁר רָאָה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת כְּנֻסַת יִשְׂרָאֵל מִתְּבוּסָסֶת
בְּשָׁנֵי דָמִים אֱלֹהִים - דָּם פֶּסַח וְדָם הַמִּילָה - אָמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא "בְּדַמְיָךְ
חַיִּי". כָּאֵן הוּא מְקוֹר הַחַיּוּת שֶׁל יִשְׂרָאֵל. עֵתָהּ, מִשְׁהָרָאוֹ נִכּוֹנוֹת לְלַכֵּת
אֲחֵרֵי ה' וְלִשְׁמַע בְּקוֹלוֹ עַד מִסִּירוֹת נֶפֶשׁ, נִמְצְאוּ רְאוּיִים לְגֵאֲלָהּ.

"וְאֵעֲבֹר עֲלֶיךָ וְאֵרְאֶךָ מִתְּבוּסָסֶת בְּדַמְיָךְ"

הַגְּרָא"מ שָׁךְ בְּקֵשׁ לִישֵׁב סִנְדֵק בְּבְרִית שֶׁל תְּאוּמִים

כִּיּוֹן שְׁעוֹסְקִים אָנוּ בְּדָם מִילָה, בְּבְרִית, רְאִיתִי מַעֲשֵׂה נִפְלָא שְׁאַרְעָ עִם
הַגְּרָא"מ שָׁךְ זְצ"ל וּמִמֶּנּוּ נוֹכַל לְלַמֵּד מֵהִי רְאִיתָם שֶׁל גְּדוּלֵי יִשְׂרָאֵל. מְרֹן
זְצ"ל תְּמִיד רָאָה לְנֶגֶד עֵינָיו גַּם אֶת הַעֲתִיד מֵעֲבָר לַהֲוֶה הַעֲכָשׁוּי, וְדַבְּרִים
שֶׁהָיוּ כְּדָ הָיוּ:

מַעֲשֵׂה הָיָה בְּבַחֲוֹר שְׁעָלָה מְאוּסְטְרָלְיָה וּבָנָה כָּאֵן בֵּיתוֹ,
וּבְהִיוֹתוֹ בְּעַל חֶסֶד עֲצוּם זָכָה לְקַרְבָּה מִיַּחְדָּת מִמְרֹן הָרַב
שָׁךְ זְצ"ל. עֲרִירֵי הָיָה, וּבְקֵשׁ בְּרֶפֶת מְרֹן לְהַפְקֵד בְּבָנִים.
וְאָכֵן נוֹלְדוּ תְּאוּמִים, אָבֵל קִטְנִים הָיוּ וְחֻלְשִׁים וְסָמוּךְ
לְלִדְתָם חָלוּ בְּצַהֲבָת. לְפִיכֵךְ נִדְחַתָּה הַבְּרִית עַד
לְהַבְרָאתָם.

שָׁאֵל הָאֲבָרָךְ בְּעֲצַת מְרֹן, הָאֵם יֵשׁ שְׁהוּת לְהַזְמִין אֶת
הוֹרְיוֹ לְבְרִית הַמִּילָה.

"אֲדַרְבֶּהּ," - הִמְרִיצוּ מְרֹן - "וְיִדְאִי דְאֵגוּ וְהַצְטַעְרוּ כֹּל
הַשָּׂנִים בְּצַעֲרָךְ, מִן הַדִּין שֶׁיִּשְׁמַחוּ אֲתָךְ בְּשִׂמְחַתְךָ."

הִגִּיעוּ הוֹרְיוֹ וְהַתִּינוּקוֹת הַחֲלוּ לְהַתְּאוּשׁ. הָרוֹפְאִים
קָבְעוּ תַּאֲרִיךְ לְבְרִית הַמִּילָה. עָלָה הָאֲבָרָךְ לְבֵית מְרֹן,
וְאָמַר: "רֵאשׁ הַיְשִׁיבָה הָיָה לִי כָּאֵב, מִבְּקֵשׁ אָנִי שְׁיִהְיֶה
סִנְדֵק לְבֹן אֶחָד, וְאָבִי יִהְיֶה סִנְדֵק לְבֹן הַשָּׁנִי."

עָנָהוּ מְרֹן: "אָכֵן, חָשׁוּב אֲתָהּ כְּבָנִי, וּמוֹכֵן אָנִי לְהִיוֹת
סִנְדֵק - אֵךְ אֲצֵל שָׁנֵי הַבָּנִים כְּאֶחָד!"

נְבוּדָה הָאֲבָרָדָה: "אָבֵל חֲשַׁבְתִּי לְכַבֵּד אֶת אָבִי בְּסִנְדֵקָאוֹת
הַבַּיִת הַשְּׂנִי."

"אֲדַרְבֶּה," - הִשְׁיבוּ מֶרֶן - "כִּבֵּד אֶת אָבִיךָ בְּסִנְדֵקָאוֹת
שְׁנִיָּהֵם! מִגִּיעַ לוֹ כְּבוֹד זֶה!"

הָאֲבָרָדָה לֹא הָיָה טָפֵשׁ. אִם זֶה הִבְרָרָה שְׁבִפְנֵינוּ, יָדַע מָה
לְהַחֲלִיט, אֵדָה שָׁאַל: "וַיִּמָּה אֲתוֹן לְאָבִי, בְּמָה אֲכַבְּדוּ?"

"בִּיעֲמִידָה עַל הַבְּרָכוֹת." - הִצִּיעַ מֶרֶן.

וְכֵן הָיָה. מֶרֶן כִּבֵּד בְּסִנְדֵקָאוֹת הַכְּפוּלָה וְהָאֵב עִמְדָה עַל
הַבְּרָכוֹת.

כְּעֵבֶר יָמִים מְסֻפָּר עָלָה הָאֵב לְבֵית מֶרֶן בְּעֵנָן אַחֵר,
וּבְסִיּוּם הַדְּבָרִים בְּקֶשׁ רְשׁוּת לְשָׂאֵל שְׂאֵלָה. הִרְשׁוּת נִתְּנָה
בְּרִצּוֹן וְשָׂאֵל: "יִלְמְדֵנוּ רַבֵּנוּ, מָה פְּסוּל מְצָא בְּאָבִי, שֶׁלֹּא
רָצָה לְהִיּוֹת סִנְדֵק יַחַד עִמּוֹ?"

"חֲלִילָה!" - קָרָא מֶרֶן בְּנִתְמַת לְבוֹ - "חֲלִילָה וְחַס, יְהוּדִי
יִקָּר הוּא! וְאֲדַרְבֶּה, הִרִי הִצַּעַתִּי שְׂיִהְיָה סִנְדֵק לְשְׁנֵי בְּנֵיךָ!
אֵלֶּא מֵאִי, תָּמָּה אֲתָה מִדּוֹעַ לֹא הִסְכַּמְתִּי לְהִיּוֹת סִנְדֵק
לְאַחַד בְּלִבְדָה. הִנְנִי וְאֶסְבִּיר לָךְ: הִרִי יוֹדַע אֲתָה, אָדָם אֵינּוּ
חַי לְעוֹלָם... יוֹם אֶחָד מִגִּיעָה עֵת פְּקֻדָתוֹ... וְהִרִי יוֹדַע
אֲתָה מִנְהַגוֹ שֶׁל עוֹלָם, עוֹרְכִים הִסְפָּדִים, כּוֹתְבִים
מֵאֲמָרִים, מְסֻפָּרִים בְּשִׁבְחוֹ וְאֵף מְגִזִּימִים... בְּנֵי כְּמָה יִהְיוּ
אֵז בְּנֵיךָ? מִי יוֹדַע, אוֹלֵי בְּנֵי שְׁמוֹנָה, אוֹלֵי בְּנֵי עֶשֶׂר, אוֹלֵי
אֵף בְּנֵי מִצְוֹת... וְאֵז, מָה יִקְרָה? הָאֶחָד יֹאמֵר לְאַחֵיו:
'אֲצִלִּי הָיָה הָרַב שֶׁדָה סִנְדֵק, וְאֲצִלְךָ לֹא...' כִּיִּצַד אוֹכֵל
לְשֵׁאת זֹאת, שְׂאֵנִי אֶהְיָה הַגּוֹרֵם לְקִנְיָה בֵּין אַחִים! לֹא,
אֵינִי מוֹכֵן לְכָד בְּשׁוּם פְּנִים וְאֶפֶן!"

**וַיִּרְעוּ אֶתְנוּ הַמְּצָרִים וַיַּעֲנוּנוּ. וַיִּתְּנוּ
עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה:**

**וַיִּרְעוּ אֶתְנוּ הַמְּצָרִים. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר:
הָבָה נִתְחַכְּמָה לוֹ פֶּן יִרְבֶּה, וְהָיָה פִּי**

תִּקְרָאנָה מְלַחֲמָה וְנוֹסֵף גַּם הוּא עַל
שְׂנְאֵינוּ וְנִלְחַם בָּנוּ, וְעָלָה מִן הָאָרֶץ :

וַיַּעֲנוּנוּ. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר : וַיִּשְׁימוּ עָלָיו
שָׂרֵי מִסִּים לְמַעַן עֲנֹתוֹ בְּסַבְלָתָם. וַיִּבֶן
עָרֵי מְסֻכּוֹת לַפְּרָעָה. אֶת פְּתֵם וְאֶת
רַעְמִיס :

וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה. כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר : וַיַּעֲבֹדוּ מִצְרַיִם אֶת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל
בְּפֶרֶץ :

”ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרץ”

עֲבֹדָה לְלֹא תַכְלִית וּמִטְרָה

יהודי כפרי אחד נכנס פעם אל הרב, כשהוא נאנח ונאנק,
ופניו זועפים וממרמרים. הִיָּה זֶה יָמִים אַחְדִּים לַפָּנִי
הַפֶּסַח.

”שְׁלוֹם עֲלֵיכֶם, רִי יְהוּדִי” - קִבֵּל אוֹתוֹ הָרַב בְּסִבֵּר פָּנִים
יְפוֹת - ”מָה לָּךְ כִּי זֹעֵף הִנָּךְ? סִפְרָה נָא מָה מַעֲיִק עֲלֶיךָ,
כִּי שׁוֹמֵעַ אֲנֹכִי וְהִנְנִי מוֹכֵן לַעֲזֹר לָךְ עַד כַּמָּה שְׁבִידִי”.

”אָה” - הוֹסִיף הַיְהוּדִי לְהֶאֱנַח - ”אֲנִי עֹמֵל קָשָׁה
לְפָרְנִסְתִּי. אֲנִי נֹשֶׁכֶר עַל גְּבִי אֶצֶל אַחֵרִים, שְׁמַעְבִּידִים
אוֹתִי בְּכָל עֲבוֹדַת פֶּרֶץ, בְּנִשְׂיֹאת מִשְׂאוֹת כְּבִדִים עַל גְּבִי
הַשְּׁחוּחַ, וּבְעֲבוֹדַת חֲפִירָה וּבִנְיָן, וְהַשְּׁכָר שֶׁאֲנִי מְקַבֵּל בְּעַד
עֲבוֹדַתִּי הוּא זָעוּם, וְאֵין בּוֹ כְּדֵי לְפָרְנִסְנִי אֶפְלוּ בְּדַחֵק. עַל

בן החלטתי" - סיים היהודי - "לא לחגג יותר את הפסח..."

"מה הפסח אשם בכל זה?" - שאלו הרב בחינד מלא רחמים.

"האם זה לא פשוט ומובן" - ענה היהודי - "שבשבילי אין כל טעם לחגג את הפסח? חג זה, חג החרות, למה אנו חוגגים? על שנגאלנו ממצרים ונעשינו בני חורין מעבודת הפרך שהמצרים העבידונו, ואני, שאני עובד עבודת פרך, הרי זה כאילו לא יצאתי ממצרים. ולמה לי לחגג את הפסח?"

"כמה אתה משתכר ליום?" - שאלו הרב.

- "חצי זהוב".

"ואני אתן לך" - אמר הרב - "עבודה קלה, קלה מאד, ולא לכל היום אלא רק לשלוש שעות ביום, ושכרך יהיה זהוב שלם".

"אח, רבי" - קפץ היהודי משמחה - "רב ברכות יחולו על ראשך. מהי העבודה הזאת?"

לקח אותו הרב אל חדר אחר, העמידו בפנה ואמר לו: "כאן עליך לעמד ולטלטל את ידך הנה והנה, מעלה ומטה. תוכל להניע את ידך בקלות ואין כל צורך שתתאמץ בזאת. כך תעשה במשך שלוש שעות, ואחר תקבל ממני זהוב שלם".

הסתכל היהודי בתמיהה אל הרב ושאל: "אבל מה תועלת לו לרב ב'עבודה' הזאת, שהוא מוכן לשלם תמורתה זהוב שלם?"

"זה כבר ענייני" - ענה הרב ויצא את החדר.

היהודי החל להניע את ידו, הנה והנה, מעלה ומטה. שמחה מלאה את כל ישותו ובת צחוק עננה רחפה על שפתיו. על עבודה קלה כזאת, לא חלם מעודו.

עברה מחצית השעה והוא התחיל להרגיש עיפות. לאות ושעמום התחילו יורדים עליו וידו נעשתה כבדה עליו.

מה זאת - לא ידע היהודי את נפשו - דבר קל כזה יביא אותי לידי עיפות? והוא התחיל מאמץ את כל כחו. אבל עם כל דקה עוברת נעשה עליו המאמץ קשה יותר ויותר. ידו נתלתה ברפיון ומרדה בכל מאמציו להניעה, עד שעוד בטרום השלים שעה החליט, כי לא יוכל להמשיך עוד בכך בשום פנים.

הוא הפסיק ב"עבודתו", ומחר להכניס אל החדר שבו נמצא הרב.

"רבי" - נאנח - "איני יכול לעמוד בזאת".

"מדוע?" - שאל הרב - "האם לשאת משאות כבדים ולעבד בחפירה ובבנין יותר קל מאשר להניע את היד בנחת?"

"לא אדע, רבי, לא אבין, אבל ככה זה".

"שב ואסביר לך את הדבר" - אמר לו הרב - "כשאדם עובד עבודה מועילה, לשם מטרה ותכלית, והוא יודע שהעבודה תשא פרי, הדבר נותן לו כח להמשיך בה אף על פי שהיא קשה. כשהוא חורש את השדה והוא יודע שבעבודתו זו הוא מכשיר את האדמה להצמיח תבואה ולחם, ידיעה זאת נותנת לו טעם בעבודה והיא מפייגה את עיפותו.

וכן הדבר כשהוא נושא על גבו לבנים לבנין, והוא רואה שהלבנים מושמות בנדבך, נדבך נוסף על נדבך, וסופו של הבנין שיעמד על תלו ויתקיים. וככה זה בכל עבודה ועבודה, ואין הבדל מבחינה זו אם קלה היא העבודה או קשה. על זה נאמר מלאכה המחיה את בעליה, המלאכה עצמה מחיה מלבד השכר שמקבלים בעדה.

מה שאין כן בעבודה מעין זו של הנעת יד שלא לשם תכלית, מכיון שהאדם יודע שבעבודה הזאת אינו בונה ואינו מיצר שום דבר, אפלו שהוא מקבל עבורה שכר הוגן, היא תטיל עליו שעמום והוא יתעייף במהרה למרות קלותה. מלאכה כזאת אינה מחיה את בעליה. כך עשה ה' את טבע האדם ואין לשנותו.

"ועכשו הקשב ותבין" - המשיך הרב - "מה הייתה עבודת הפרך של אבותינו במצרים. רבותינו מספרים שמה שבני ישראל בנו והקימו המצרים הרסו. בני ישראל נאלצו שוב לבנות והמצרים שוב הרסו. עבודה

כִּזְאת שֶׁלֹא לְשֵׁם תְּכָלִית וּמִטְרָה, הִיא שְׁמֵרָה אֶת חַיֵּי אֲבוֹתֵינוּ. זֹאת הִיא עֲבוֹדַת הַפֶּרֶךְ שֶׁהַמְצָרִים הָאֲכֻזָּרִים הֵעֲבִידוּנוּ בָּהּ וּמִמֶּנָּה נִגְאָלְנוּ. וְעַכְשָׁו שְׁחֲזִיתָ זֹאת מִבְּשָׂרְךָ, בֵּין תִּבִּין לָמָּה עָלִיךָ לַחֲגֹג אֶת הַפֶּסַח, כִּי כָּל עֲבוֹדָה, אֲפֹלוּ הִכִּי קָשָׁה, שְׂאֵתָה עוֹשֶׂה וְעֵמֶל בָּהּ, הִיא עֲבוֹדָה מוֹעִילָה וְאֵתָה מְשַׁתֵּתֶף עַל יָדָהּ בְּבִנְיָנוּ וְתִקּוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם. וְעַל הָאָדָם לְשַׁמַּח בְּחֻלְקוֹ, בֵּין רַב אוֹ מְעַט, וּלְהוֹדוֹת לַה' בְּכָל יוֹם עַל כָּל נְשִׂימָה וּנְשִׂימָה, עַל הָעֵמֶל וְעַל הַמְּנוּחָה גַם יַחַד".

"מוֹדָה אֲנִי לָךְ, רַבִּי, עַל הַלְקַח הַטּוֹב וְעַל הַדְּגֻמָּא הַמְּשַׁכְּנֶעֶת שֶׁנִּתְּתָה לִי וּמַעֲתָה לֹא אוֹסִיף עוֹד לְהַגִּיתָ בְּדַבְּרֵי שְׁטוּת וְאֶהְיֶה שְׂמַח בְּחֻלְקִי" - בְּדַבְּרִים אֵלֶּה נִפְרַד הַיְהוּדִי מִהָרַב וּנְפִטָר וְהִלְךְ לוֹ לְשֵׁלֹם.

**וְנִצְעַק אֶל יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ וַיִּשְׁמַע
יְהוָה אֶת קִלְנוּ וַיִּרְא אֶת עַנְיֵינוּ וְאֶת
עֲמָלָנוּ וְאֶת לַחֲצֵנוּ:**

**וְנִצְעַק אֶל יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ. כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר: וַיְהִי בַיָּמִים הָרַבִּים הָהֵם
וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם, וַיֵּאָנְחוּ בְנֵי
יִשְׂרָאֵל מִן הָעֲבוֹדָה וַיִּזְעַקוּ. וַתַּעַל
שׁוֹעַתָם אֶל הָאֱלֹהִים מִן הָעֲבָדָה:**

**וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת קִלְנוּ. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר:
וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת נַאֲקָתָם. וַיִּזְכֹּר
אֱלֹהִים אֶת בְּרִיתוֹ אֶת אַבְרָהָם אֶת
יִצְחָק וְאֶת יַעֲקֹב:**

וַיֵּרָא אֶת עֲנִינּוֹ. זֹה פְּרִישׁוֹת דֶּרֶךְ אֶרֶץ,
כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וַיַּדַּע אֱלֹהִים:

וְאֵת עַמָּלָנוּ. אֱלוֹ הַבְּנִים. כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר: וַיֵּצֵא פִרְעֹה לְכָל עַמּוֹ לֵאמֹר
כָּל הַבֶּן הַיְלֹוֹד הַיְאֲרָה תִשְׁלִיכֶהוּ וְכָל
הַבֵּת תַּחֲיוֹן:

וְאֵת לַחֲצֵנוּ. זֶה הַדַּחֲק. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר:
וְגַם רָאִיתִי אֶת הַלַּחַץ אֲשֶׁר מְצַרִּים
לַחֲצִים אֹתָם:

”וּנְצַעַק אֶל ה' אֱלֹקֵי אֲבֹתֵינוּ וַיִּשְׁמַע ה' אֶת
קְלֵנוּ”

שְׁאֵל בְּנֵי

בַּצִּעָקָה מִזְכָּר ”וּנְצַעַק אֶל ה' אֱלֹקֵי אֲבֹתֵינוּ” וּבִשְׁמִיעָה נֶאֱמַר ”וַיִּשְׁמַע ה'”
וְלֹא מִזְכָּר ”אֱלֹקֵי אֲבֹתֵינוּ”. מָה הַסְּבָה?

תְּשׁוּבָה:

הַסֵּפֶר ”מִתּוֹק מִדְּבַשׁ” מְבַאֵר: נֶאֱמַר בְּגִמְרָא, שְׂמִי שְׂמִבְקֵשׁ בְּזָכוֹת אַחֲרֵים
תּוֹלִין לוֹ בְּזָכוֹת עַצְמוֹ, וְהַמְּבַקֵּשׁ בְּגִלְל זָכוֹת עַצְמוֹ - תּוֹלִין בְּזָכוֹת אַחֲרֵים.
יִשְׂרָאֵל הָיָה בְּשֹׁפֵל הַמְּדַרְגָּה וְלֹא הָיוּ לָהֶם זְכוּיֹת, מִשּׁוּם כִּדּוֹן זְעָקוֹ בְּזָכוֹת
אֲבוֹתֵיהֶם, לְכֹן הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עָנָה לָהֶם בְּזָכוֹתָם - ”וַיִּשְׁמַע ה' אֶת
קְלֵנוּ”.

”וַיִּמַּת מִלֶּדֶת מְצַרִּים”

שאל בני

"וייהי בימים הרבים ההם וימת מלך מצרים" (שמות ב, כג). אמרו חז"ל בסוטה, שחכמים אומרים שלא מת אלא נצטרע ומצרע חשוב כמת. וקשה: מדוע לא נפרש מת ממש?

תשובה:

בספר "לקוטי רדב"א" מביא את דברי הגר"א מוילנא ז"ל, דביום המיתה לא נזכר בתנ"ך תאר מלך, כמו: "וישכב דוד עם אבותיו" (מלכים א ב, י) ולא אמר דוד המלך - כי אין שלטון ביום המות. וכו' אמרו חז"ל, שביום המות איש פשוט ומלך הכל שוים.

אם כן, קשה: מדוע כתוב כאן "וימת מלך מצרים" ולא כתב "וימת פרעה"? לכן דרש: "וימת" - שנצטרע ולא מת ממש.

שועת בני ישראל

"וימת מלך מצרים ויאנחו בני ישראל". לכאורה הדבר מקשה: הלא כשמת פרעה היו צריכים לשמח, וידוע מה שאמרו חז"ל שהוא לא מת אלא נחלה ורחץ בשרו בדם תינוקות ישראל.

ובשם השל"ה אומרים כי המצרים היו יודעים שאם בני ישראל יצעקו אל ה' הוא ישמע לקולם ויצילם, לכן לא היו נותנים להם רשות לרגע אחד להתפלל והכבידו עליהם את עלם. רק כשמת המלך והלך כל העם אחרי ארונו מלויים אותו בהספדים ודברי קינה, ומפיון שבני ישראל היו עבדים גם הם היו צריכים ללכת אחרי הארון, אבל הם נצלו את ההזדמנות הזאת ובכו וספדו, והמצרים סבורים שהם בוכים על מיתת המלך, אבל הם העלו זעקתם ושועתם לשמים ויאנחו מן העבודה הקשה ועל הגלות, ואמנם שמע אז אלקים לקולם.

"כל הבן הילוד - היארה תשליכהו"

עבודה זרה של פרנסה

נוסף לגזרת פרעה להשליך את הזכרים ליאור, רמוזה כאן גזרה נוספת שחקק פרעה:

כִּידוּעַ שְׁבַמְצָרִים לֹא יוֹרְדִים גְּשָׁמִים, וְהַיְאֹר (הַנִּילוּס) הָיָה עוֹלָה וּמִשְׁקָה אֶת הַשָּׂדוֹת - וּבְכֵן מַעֲנִיק חַיּוֹת פְּרָנְסָה וּמִזוֹן לְתוֹשְׁבֵי אֶרֶץ מִצְרַיִם.

תּוֹפְעָה זֹו הִבִּיֵּאָה אֶת הַמִּצְרַיִם לְהַפִּיךְ אֶת הַנִּילוּס לְעִבּוּדָה הַזָּרָה שֶׁלָּהֶם וְלִ"אַלֵּהִים" שֶׁלָּהֶם (כִּידוּעַ שְׁבַכֵּל הַדּוֹרוֹת עֲבָדוּ הַגּוֹיִים לְנִילוּס).

עֲמָקָה שֶׁל גְּזֵרַת פְּרַעֲהָ הָיָה לְהַשְׁלִיךְ אֶת הַבְּנִים אֶל הַ"יְאֹר" - לְזָרֵק אֶת הַבְּנִים אֶל תּוֹךְ עִבּוּדָה זָרָה שֶׁל פְּרָנְסָה - לְהַטְבִּיעַ אוֹתָם בְּאִמוּנָה בְּאֵלֵהי שֶׁקָר שֶׁהַפְּרָנְסָה הִיא "הַאֵלֵהִים".

"וּכַל הַבַּת תַּחֲיוֹן"

בְּדַעוֹת קְלוּקָלוֹת

לְכַאֲוֶרָה אֵינּוּ מוּבָן כָּאֵן כָּפֶל הַלְשׁוֹן : אִם כָּבָר נֶאֱמַר בְּתַחֲלָה "כָּל הַבָּן... הַיְאֹרָה תִּשְׁלִיכְהוּ" - הֲרִי כָּבָר מוּבָן מִכֵּן שֶׁעַל הַבְּנוֹת אֵין גְּזֵרָה וְהוּ תַחֲיִינָה, וּמִדּוּעַ יֵשׁ צָרָךְ לְכַפֵּל אַחֵר כֵּן וְלוֹמַר שׁוּב "וּכַל הַבַּת תַּחֲיוֹן"?

אֵלָּא שְׁמַכָּאן מוּבָן שֶׁפְּרַעֲהָ גָזַר אֶף עַל הַבְּנוֹת ; הוּא צָוָה לְכָל עַמּוֹ "וּכַל הַבַּת תַּחֲיוֹן" - עֲלֵיכֶם "לְהַחֲיוֹת" אוֹתָן הֵינּוּ לְגַדֵּל וּלְחַנּוּךְ אוֹתָן בְּדָרָךְ שֶׁלְכֶם - בִּ"חַיּוֹת" שֶׁלְכֶם וּלְנִטֵּעַ בָּהֶן דַּעוֹת קְלוּקָלוֹת שֶׁמְנַגְּדוֹת לְהַשְׁקָפָה תּוֹרָנִית טְהוֹרָה.

וּמַכָּאן נִלְמַד אֶת חֲשִׁיבוֹת הַחַנּוּךְ הַטְהוֹר וְהַהַשְׁקָפָה הַרוּחָנִית הַקְּדוּשָׁה שֶׁצָרִיכָה לְהִיֵּת לִילְדִים.

וּנַצַּעַק אֵל ה'

לֹא כֵן בּוֹכִים... תַּבְּכָה!

מַעֲשֵׂה נִפְלֵא סִפֵּר הָרַב שְׁמִשׁוֹן דָּוִד פִּינְקוּס זצ"ל, הַמְלַמֵּדֵנוּ כִּיצַד פּוֹנִים לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בַּעַת צָרָה :

מַעֲשֵׂה בְּבַחֹר שֶׁהִתְקַשָּׁה בְּעֲלִיתוֹ הַרוּחָנִית, וְשָׁלַח מִכְּתָב לְהַגְהֵ"צ הָרַב שְׁמִשׁוֹן דָּוִד פִּינְקוּס זצ"ל, בְּבִקְשַׁת עֲצָה וְהַדְרָכָה לְהַתְמוּדוֹת נְכוֹנָה עִם קְשִׁיוֹ.

החזיר לו הרב פינקוס מכתב וזו לשונו :

"קראתי את מכתבך, ולא הגעתי למדרגה לתת עצות ולומר לך מה לעשות - אבל אכתב מה שנראה לעניות דעתי אחרי התאור של הדברים שכתבת.

נראה לי שאתה משתדל מאד בעליה בתורה ויראת שמים, ואתה עושה כל שביכולתך, ויצאת ידי חובת השתדלות. עכשו אתה נמצא בשלב שבו אתה צריך עזרה מבחוץ. הסבה לזה היא פשוטה: מפני שהדברים הם כל כך נשגבים ונוראים - לזכות לתורה ולחשק פנימי ככל שתארת - זה למעלה מכחות אנושיים, ואף על פי שודאי צריך גם השתדלות מצדנו - אבל מגיע הרגע שבו צריך לפנות לעזרה מבחוץ!

על כן אני נותן לך שם וכתבת, שאליו תפנה והוא יעזר לך: קוראים לו ה' יתברך...

הוא חזק מאד, שהרי הוא ברא הכל, ואני יודע בסוד שהוא גם אוהב אותך באפן אישי, והוא מחכה בכליון עינים שתפנה אליו.

אני כותב לך זאת, מפני שהרבה חושבים שהתפלה היא ענין של עשיית מצוה וחפוש מדרגות. כל זה נכון - אבל אינו העקר... העקר הוא שהקדוש ברוך הוא חי וקיים, שאפשר לתפס אתו קשר אישי, ולעולם לא התאכזב מי שעשה כך! ומה שהדבר יותר פשוט הוא יותר מועיל, והעקר שיהא קשר אישי פשוט: לספר לו על הבטיחה שלך - ולבקש ממנו עוד פעם ועוד פעם.

חבל על ההשתדלות. תלך ישר למי שיכול לעזר באמת, תתפס אותו ואל תעזב אותו - עד שהשגת את כל שלך בחפץ.

דגמא נפלאה לך נוכח ללמד ממעשה נוסף שספר על הרה"ג שמשון פינקוס זצ"ל, רבה של הקהלה החרדית באפקים:

אל הרב פינקוס הגיע אברך ובכה לפניו בדמעות שלישי על ששנים רבות לא נפקד בילדים.

אמר לו הרב פינקוס:

"בוא אלי בשמים בלילה - ואראה מה אוכל לעשות
בשבילך."

האברך אכן בא בשמים בלילה ולפליאתו יצא עמו הרב
פינקוס מן הבית, נכנס לרכב ולקח אותו אל מחוץ
לעירה, למדבר, למקום שמים וחשוד - שם יצא עמו
מהרכב ואמר לו :

"כעת אתה לבד במדבר - רק אתה והרבוננו-של-עולם...
תבכה אליו, תתחנן אליו, ככה - כדבר איש אל רעהו...
רק כך ותנשע! אני חוזר עוד כחצי שעה."

לאחר חצי שעה חזר הרב פינקוס, הביט בפני האברך
ואמר :

"לא, לא בכית מספיק... לא כך בוכים... תבכה! תתחנן
מעמק הלב! תפציר בכל הכח ובכל הנשמה - ואז תנקה
ותנשע!"

ותכוף סב לו על עקביו והלך לחצי שעה נוספת...

משחזר, הביט על פני האברך וכיון שראה שבגדיו ופניו
ספוגי דמעות של תחנה ותפלה - חיד אליו ואמר לו :

"זה מה שהתכונתי... אתה תראה שתנשע!"

וכך הוה...

**וּיּוֹצֵאֵנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם. בְּיַד חֲזָקָה
וּבְזֶרַע נְטוּיָה, וּבְמַרָא גָדֹל, וּבְאֲתוֹת
וּבְמִפְתִּיּוֹת:**

**וּיּוֹצֵאֵנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם. לֹא עַל יְדֵי
מִלְאָךְ. וְלֹא עַל יְדֵי שָׂרָף. וְלֹא עַל יְדֵי
שְׁלִיחַ. אֲלֵא הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא**

בְּכִבּוּדוֹ וּבְעֲצָמוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: וְעַבְרַתִּי
בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּלִילָה הַזֶּה, וְהַפִּיתִי
כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאָדָם וְעַד
בְּהֵמָה, וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה
שְׁפָטִים. אֲנִי יְהוָה:

''ויוציאנו ה' ממצרים''

''ויוציאנו ה' ממצרים, לא על ידי מלאך ולא על ידי שרף ולא על ידי שליח.
אלא הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו''

רק ה' יכול לגאול את ישראל

יציאת מצרים הייתה לא על ידי שליח ולא על ידי שרף ולא על ידי מלאך
אלא הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו הוא זה שגאלנו ממצרים.

מפאן מתבקשת השאלה: מדוע לא שלח הקדוש ברוך הוא מלאך או שרף,
אלא עבר בעצמו לגאל את ישראל ממפת בכורות, להכות את מצרים?

בספר ''ירושלים במועדי ה'''' מבאר הרב אביגדור נבנצאל שליט"א
ומביא את דברי הנהר הקדוש, שטמאת מצרים כה גדולה הייתה, עד
שאפלו מלאך, אם היה עובר במצרים, לא יכול היה להשאר במדרגתו,
עד שרק הקדוש ברוך הוא בעצמו היה צריך לעבר במצרים.

עוד יש לבאר בדרך שפתב האריז"ל, שישאל שיהיו במצרים היו
משקעים במ"ט שערי טמאה, עד שאפלו מלאך לא יכול היה להבחין בין
ישראל לנכרי - להכות את מצרים, ולהציל את בכורות ישראל, ולקדו רק
הקדוש ברוך הוא בעצמו, הכל יכול, היה מבחין בין ישראל למצרים.

ואף שסימן היה בפתח הבית, שהרי היה דם על המשקוף, אף על פי כן
הרי כתב רש"י שגם בכורות מצרים שהיו בביתו של ישראל נהרגו, והיות
שלא נתן היה להבחין בין ישראל למצרים, לקדו הצרף הקדוש ברוך הוא
לעבר במצרים להציל בכורות ישראל.

צא ולמד, שאף אחרי שקימו מצוות פסח ומילה, והלכו שבעה ימים, כשלבניהם הולך ה' בעמוד אש וענן, עם כל זה, כשעמדו על היס לא הבחינו המלאכים בין ישראל למצריים, עד ששאלו "מה נשתנו אלו מאלו". כל שכן בליל פסח, בהיותם עדין במצרים - משקעים במיט שערי טמאה - שלא הבחינו המלאכים בין ישראל למצרים, ולכן עבר הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו, שהוא יודע להבחין בין ישראל למצרים.

עוד הסבירו חז"ל מדוע עבר הקדוש ברוך הוא בעצמו ואמרו (סנהדרין צד):
פרעה שחרף בעצמו, נפרע ממנו הקדוש ברוך הוא בעצמו. סנחריב שחרף על ידי שליח, נפרע ממנו הקדוש ברוך הוא על ידי שליח.

ופרש רש"י שם, שהמחרף על ידי שליח, נחשב הבזוי והחרוף שלו כחרוף יותר גדול, ולכך ענשו רב יותר, שנענש על ידי שליח, שכך צערו גדול יותר. כלומר, שאינו ראוי להתחסות מהקדוש ברוך הוא, אלא נענש על ידי שליח. אבל פרעה, שחרף בעצמו - אף שלענש גדול ראוי הוא, מכל מקום, נענש על ידי הקדוש ברוך הוא בעצמו, כיון שבכל אפן אין חמור חרוף זה כחרוף על ידי שליח, אף כי זה וזה לוקים.

וְעַבְרַתִּי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם - אֲנִי וְלֹא מִלְּאֲדָךְ. וְהִפִּיתִי כָּל בְּכוֹר - אֲנִי וְלֹא שָׂרְף. וּבְכֹל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים - אֲנִי וְלֹא שְׁלִיחַ. אֲנִי יְהוָה - אֲנִי הוּא וְלֹא אֲחֵר:

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנוּם לְבָרְכָה: כְּשִׁירַד הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְרַיִים בְּמִצְרַיִם, יָרְדוּ עִמּוֹ תְּשַׁעַת אֱלֹפִים רַבָּבוֹת, מֵהֶם מִלְּאֲכֵי אֵשׁ, וּמֵהֶם מִלְּאֲכֵי בָרָד, וּמֵהֶם מִלְּאֲכֵי זֵיעַ, וּמֵהֶם מִלְּאֲכֵי רֶתֶת, וּמֵהֶם מִלְּאֲכֵי חֲלָחֳלָה, וּרְתֶת וְחֲלָחֳלָה

אוֹחֶזֶת לְמִי שֶׁהוּא רוֹאֶה אוֹתָם. אָמְרוּ
לְפָנָיו: רַבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְהֵלֵא מֶלֶךְ
בְּשָׂר וְדָם, כִּשֶׁהוּא יוֹרֵד לְמַלְחָמָה –
שָׂרְיוֹ וְעַבְדָּיו מִקִּיפִין בְּכַבּוּדוֹ, וְאַתָּה
מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִים הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ
הוּא דֵּין עָלֵינוּ, שְׂאֲנַחֲנוּ עַבְדֶּיךָ, וְהֵם
בְּנֵי בְרִיתְךָ, נֵרֵד וְנַעֲשֶׂה עִמָּהֶם
מַלְחָמָה. אָמַר לָהֶם: אֵין דַּעְתִּי
מִתְקַרְרֶת עַד שֶׁאַרְדֵּי אֲנִי בְעַצְמִי, אֲנִי
בְּכַבּוּדִי, אֲנִי בְּגִדְלָתִי, אֲנִי בְּקִדְשִׁתִּי,
אֲנִי יְהוָה – אֲנִי הוּא וְלֹא אַחֵר.

בְּיַד חֲזָקָה. זֶה הַדָּבָר. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר:
הִנֵּה יַד יְהוָה הוֹיָה בְּמִקְנֶךָ אֲשֶׁר
בַּשָּׂדֶה, בַּסּוּסִים, בַּחֲמֹרִים, בַּגְּמִלִים,
בַּבָּקָר וּבַצֹּאן, דָּבָר כָּבֵד מְאֹד:

וּבְזָרַע נְטוּיָה. זֶה הַחֶרֶב. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר:
וְחֲרַבוּ שְׁלוֹפָה בִּידוֹ, נְטוּיָה עַל
יְרוּשָׁלַיִם:

וּבַמָּרָא גָדֵל. זֶה גְלוּי שְׂכִינָה. כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר: אוֹ הַנְּסָה אֱלֹהִים לְבוֹא

לְקַחַת לּוֹ גּוֹי מִקְרֵב גּוֹי, בְּמִסַּת בְּאֵתֶת
וּבְמוֹפְתִים וּבְמִלְחָמָה, וּבִיד חֲזָקָה
וּבְזֹרֵעַ נְטוּיָה, וּבְמוֹרָאִים גְּדֹלִים,
כָּל אֲשֶׁר עָשָׂה לָכֶם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
בְּמִצְרַיִם לְעֵינֶיךָ:

וּבְאֵתוֹת. זֶה הַמִּטָּה. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר:
וְאֵת הַמִּטָּה הַזֶּה תִּקַּח בְּיָדְךָ, אֲשֶׁר
תַּעֲשֶׂה בּוֹ אֵת הָאֵת:

יאחזו בידו כוס היין, ויביאו לפניו כלי, וישפוך מן היין שבכוס לתוך
הכלי שלש פעמים כשאומר: דם, ואש, ותימרות עשן. וישפוך עשר
פעמים באמירת "עשר מכות". ושלש פעמים כשאומר: דצ"ד, עד"ש,
באח"ב, בסד הכל ט"ז פעמים. ואת היין הנשפך בכלי, ישפכנו בתוך
הפיור. ויחזור וימזוג כוס יין, לכוס שני, וימשיכו בקריאת ההגדה
(חזון עובדיה)

וּבְמוֹפְתִים. זֶה הַדָּם. כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר:
וְנָתַתִּי מוֹפְתִים בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ:

דָּם. וָאֵשׁ. וְתִמְרוֹת עֶשֶׂן.

דָּבָר אַחֵר: בִּיד חֲזָקָה - שְׁתִּים, וּבְזֹרֵעַ
נְטוּיָה - שְׁתִּים, וּבְמִרְא גְּדֹל - שְׁתִּים,

וּבְאַתּוֹת - שְׁתִּים, וּבְמוֹפְתִים - שְׁתִּים.

אֱלוֹ עֶשֶׂר מִכּוֹת שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְרִים בְּמִצְרַיִם, וְאֵלֹהֵינוּ:

דָּם. צִפְרִידָע. פְּנִים. עָרוֹב. דָּבָר. שְׁחִין. בָּרַד. אֲרָבָה. חֲשָׁד. מַפֵּת בְּכוֹרוֹת.

”ועברתי בארץ מצרים - אני ולא מלאך...”

לְהַחְזִיר לְמוֹטָב - ”בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֶצְמוֹ”

כַּאֲשֶׁר הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בָּא לְהוֹצִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, הוּא לֹא הִסְתַּפֵּק בְּ”מִלְאָךְ”, ”שְׁרָף” אוֹ שְׁלִיחַ אַחֵר, אֶלָּא הוּא יִתְבָּרַךְ בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֶצְמוֹ עֵבֶר בְּאַרְצַיִם מִצְרַיִם וְהוֹצִיא מִשָּׁם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

וּמֵאַחֵר שְׁחַז”ל אוֹמְרִים שֶׁ”דִּין לְעַבְדֵי לְהִיּוֹת כְּרַבּוֹ” (הַעֲבָד צְרִידָה לְהִיּוֹת לְפָחוֹת כְּמוֹ רַבּוֹ, וְלֹא יוֹתֵר מִמֶּנּוּ), עָלִינוּ לְלַמֵּד מִכֶּךָ הוֹרָאָה שֶׁכַּאֲשֶׁר הָאָדָם נֹזֶקֶת לְרֵדֶת לְ”מִצְרַיִם” בְּרוּחָנִיּוֹת (לְרֵדֶת לְרָמָה נְמוּכָה מִדְּרָגָתוֹ) עַל מְנַת לְהוֹצִיא מִשָּׁם אֶת מִי שֶׁנִּפְלַל לְשֵׁם וְלְהַחְזִירוֹ לְמוֹטָב, עָלִינוּ לְעֲשׂוֹת זֹאת ”בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֶצְמוֹ” - כְּלוֹמַר: עָלִינוּ לְהַקְדִּישׁ לְכֶךָ אֶת עֵצֶם מֵהוֹתוֹ וְלְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּמִיטָב כְּחוֹתָיו הַפְּנִימִיִּים עַד עֵצֶם הַנִּשְׁמָה שְׁלוֹ - בְּלִי לְהַטִּיל אֶת הַמְּלָאכָה עַל הָאַחֵרִים. וְכִפִּי שְׂרָאִינוּ בְּצַדִּיקִים, נְשִׂאֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהִתְמַסְרוּ לְאַנְשֵׁים פְּשׁוּטִים עִם כָּל ”עֵצֶם הַנִּשְׁמָה” שֶׁלָּהֶם.

וְהַכֹּחַ שֶׁנִּתֵּן לְאָדָם לְשֵׁם כֶּךָ - נוֹבֵעַ מִמָּה שֶׁאֵז הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֶצְמוֹ יָרַד לְהַצִּיל אֶת עַם יִשְׂרָאֵל.

מדה כנגד מדה בעשר המכות

מדוע הטיל הקדוש ברוך הוא על המצרים דוקא מכות אלו?

בספר "עוללות הגפן" על ההגדה הביא בשם פרוש "יציאת מצרים" לבאר את המדה כנגד מדה באלו עשר המכות:

דם

מפת דם – הטעם הוא, לפי שהיה פרעה רוחץ בדם של ילדי ישראל כדי להתרפא מצרעתו. לכך לקו במפת דם, לפי שהם היו שתפים ברצח ילדי ישראל.

צפרדע

מפת צפרדע – הטעם הוא, בהקדים מה שמונח ברבותינו ז"ל (תדא"ר ז): אמר רבי עקיבא: צפרדע אחת גדולה מאד עלתה מן היאור, והמצרים החלו להכותה ובכל מכה יצאו ממנה הרבה צפרדעים, עד שמלאו את ארץ מצרים. ועלו הצפרדעים על השלחנות ועל המאכלים ועל המטות, ונכנסו לתוך מעיהם, והיו מקרקרות וצורחות. ולא נחו ולא שקטו אף לרגע אחד עד שהמצריים היו מטלים על הארץ בלי לעשות דבר. ולא יכל אחד לדבר עם חברו מגדל צעקותיהן של הצפרדעים.

וקנה-המדה הוא, לפי שבשעה שהיו בנות ישראל יולדות, היו פוחדות לצעק מחמת צירי-לדה שתקפון, כדי שלא ישמעו שכניהם המצריים את זעקותיהן וישליכו בניהם ליאור. וכאשר אדם רוצה לצעק ולא יכול, צערו גדל פי כמה וכמה, משום שהצעקות מחליפות את כחו של האדם ויש בו כח לסבל הכאב.

כנים

מפת כנים – הטעם הוא, בהקדים מה שאמרו רבותינו ז"ל (ילקו"ש, קפב), שהיו י"ד סוגי כנים, והקטנה שביניהם היה גדלה כביצת תרנגולת.

ובתחלת המכה הכה אהרן את עפר הארץ, וכל המצריים שעמדו לידו נתפסו בכנים, ומהם נדבקו כל אנשי מצרים. ובכלה לא ראו את עפר הארץ כולל שהיתה מכסה כנים.

ומרב צער וגרוד היו המצריים הולכים ברחובות ומתגודים בפתלים עד שהיה דמם זורם ועורם היה יורד מבשרם.

וקנה-המדה הוא, כנגד מה שהיה זב דמם של ישראל בשעה שהיו יוצאים למדבר לקושש קש לתבן.

ערב

מַכַּת עֲרֵב – הַטַּעַם הוּא, כִּי הַמִּצְוִיִּים הָיוּ שׁוֹלְחִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִיעָרוֹת כְּדֵי שְׂיֻצְדוּ עִבוּרֵם חַיּוֹת רְעוֹת, וְכִנְנַתֶּם הִיָּתָה לְהַכְנִיסֶם בְּסַפְנָה וּלְהַטִּיל בָּהֶם פֶּחַד גָּדוֹל.

וְזֶה קִנְיַת-הַמִּדָּה, שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שָׁלַח בָּהֶם כָּל מִינֵי חַיּוֹת רְעוֹת. וְלָכֵן נִקְרָא "עֲרֵב" מִלְשׁוֹן "מְעֲרָב", שֶׁהָיוּ שָׁם אֲרִיּוֹת, נְמָרִים, דְּבִים וְזֵאֲבִים, וְכוּן נְחָשִׁים וְעֻקְרָבִים וְשָׂאֵר חַיּוֹת רְעוֹת הַמִּצְוִיּוֹת בְּעוֹלָם, וְכֻלָּם בָּאוּ לְמִצְרַיִם וְקִפְצוּ עַל הַמִּצְרַיִים וְטָרְפוּ אוֹתָם.

דָּבָר

מַכַּת דָּבָר – הַטַּעַם הוּא, שֶׁהַמִּצְוִיִּים הָיוּ מְכָרִיחִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׂיֻרְעוּ אֶת בְּהֵמָתָם וּמְקַנְיָהֶם שֶׁל הַמִּצְרַיִים, וְכִנְנַתֶּם הִיָּתָה שְׂיֻעָדְרוּ כַּמָּה שְׂיֻוֹתֵר מִבְּתֵיחֶם וַיִּתְבַּטְּלוּ מִפְּרִיָּה וּרְבִיָּה.

וְכוּן כְּשֶׁהָיוּ הַמִּצְרַיִים חוֹרְשִׁים שְׂדוֹתֵיחֶם, הִיָּתָה מְלֹאכְתָם נַעֲשִׂית עַל יָדֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאִפְּלוּ לֹא נִתְּנוּ לָהֶם לְחַרֵּשׁ בְּבִהְמוֹתֵיחֶם, כְּדֵי לְשָׁמֵר עַל אֵיכוֹת בְּהֵמוֹתֵיחֶם.

וְזֶה קִנְיַת-הַמִּדָּה, שֶׁהַמַּכָּה הַזֹּאת הִמִּיתָה אֶת כָּל הַמְקַנְיָה שֶׁל הַצֹּאן וְהַבָּקָר, מֵהַ שְׂשֻׁדָּה לְמִצְרַיִים, וְאִלוּ מִמְקַנְיָה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא מָתוּ אִפְּלוּ מִהִבְהָמוֹת הַחֲלָשׁוֹת וְהַחֹלּוֹת שְׂעוּמָדוֹת לָמוֹת בְּזִמְן מַכָּה זוֹ, וְהַטַּעַם הוּא, שֶׁלֹּא יֵאמְרוּ שְׂגִם אֶצֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יֵשׁ מַכַּת דָּבָר.

שְׁחִין

מַכַּת שְׁחִין – הַטַּעַם הוּא, מִפְּנֵי שֶׁהַמִּצְוִיִּים הָיוּ מְשַׁתְּעֲבָדִים בְּעַם יִשְׂרָאֵל תְּשֻׁמִּישׁ שֶׁל בְּזִיוֹן, שֶׁהָיוּ כּוֹפִין אוֹתָם שְׂיֻרְחָצוּ אֶת הַמִּצְוִיִּים וַיִּנְקוּ אֶת גּוֹפָם.

וְזֶה הַקִּנְיַת-הַמִּדָּה, שֶׁהֵבִיא עֲלֵיחֶם אֶת הַשְּׁחִין, דְּהֵינּוּ אִפְּרָ חָס מְאֹד, עַל יָדֵי שְׁלֻקַח מֹשֶׁה אִפְּרָ וַיִּזְרְקוּ הַשְּׁמִימָה, וְקִבַּל הָאִפְּרָ חָס מִהַשְּׁמֵשׁ, וְהָיָה גוֹרֵם לְמִצְרַיִים פְּצָעִים וּמַגָּלָה וְלֹא יָכְלוּ לְרַחֵץ גּוֹפָם לֹא בְּחַמִּים וְלֹא בְּקָרִים.

וְחִפְּן שֶׁל מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן, כִּפְּסָה אֶת כָּל אֶרֶץ מִצְרַיִם, שֶׁהִיָּתָה עִם אֲכֻלוּסְיָה גְדוֹלָה מְאֹד, וְזֶה הָיָה גִס בְּתוֹךְ גִּס.

בְּרָד

מַכַּת בְּרָד – הַטַּעַם הוּא, כְּפִי הַיְדוּעַ מֵהַ שְׂהַמִּצְוִיִּים הָיוּ רוֹדִים וּמְכִים אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כְּדֵי שְׂיֻשְׁלִימוּ מַכְסַת הָעֲבוּדָה, וְלָכֵן הֵבִיא הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת מַכַּת הַבְּרָד.

והקנה-מדה הוא, שהיה הברד מכה בראשיהם בכל גדול. ועוד, ידוע שהמצריים היו צועקים על בני ישראל שיעבדו יותר מהר, והקדוש ברוך הוא הביא עליהם רעש גדול של רעמים חזקים מאד.

ואמרו רבותינו ז"ל (שיר השירים ג, א), שהברד שיירד במצרים היה בתוכו אש ומבחוץ מים קפואים, והמים והאש עשו שלום ביניהם כדי להכות במצרים. והיה הברד דומה לעששית מלאה מים ושמן, והלהבה מבפנים. והיה הברד חד כספין, והיה חותך עצים כמו במסור.

ואלה שהיו ברחוב נפגעו מהברד ומתו, והאש שבתוך הברד הייתה שורפת אותם. ואף על פי שבמקום אחד עמד מקנה ישראל יחד עם מקנה מצרים, לא הזיק הברד למקנה ישראל כלל.

וכשהתפלל משה להי שיפסק הברד, מיד נפסק ואף ברד שכבר ירד משמים נשאר תלוי באויר, וחלק ממנו ירד בימי הושע וחלק שני נשאר עדן תלוי ועומד באויר. ובזמן שהקדוש ברוך הוא יגאל את בני ישראל יבוא ברד זה על אמות העולם במלחמת גוג ומגוג.

ארבה

מפת ארבה – **הטעם הוא**, כי המצריים אלצו את בני ישראל לחרש בשדותיהם, ולזרע תבואה ולטע כל מיני עצים.

וזה קנה-המדה, שהביא הקדוש ברוך הוא עליהם את הארבה ואכל את הכל, ולא נהנו מפל מה שישראל עבדו להם.

חשך

מפת חשך – **הטעם הוא**, מפני שהיו מעבידים את ישראל בעבודת פרוך, והיו עובדים כל היום עד מאחר בלילה. וכן היו קמים בבקר עוד לפני שהאיר היום, כדי לאסוף תבן ללבנים. וכן היו כופין את בני ישראל לשאת לפניהם אבוקות בלילה כדי להאיר להם.

ובאותו הדור היו רשעים שלא רצו לצאת ממצרים, לפי שהיו עשירים גדולים ולא רצה הקדוש ברוך הוא להרגם בפרהסיא, שלא יאמרו המצריים שגם בני ישראל נענשים, ולכך הביא מפת חשך כדי שלא יראו המצריים כיצד קוברים את הרשעים הללו, כי רשעים אלו מתו ונקברו בימי החשך.

בכורות

מַכַּת בְּכוֹרוֹת – הַטַּעַם הוּא, שֶׁבִשְׁעָה שְׁאָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִשָּׁה
”וְאָמַרְתָּ אֶל פְּרַעֲהַ כֹּה אָמַר ה' בְּנֵי בְּכָרֵי יִשְׂרָאֵל. וְאָמַר אֱלִידֶיךָ שֶׁלַח אֶת בְּנֵי
וַיַּעֲבְדֵנִי וַתִּמְאַן לְשַׁלְּחוֹ הִנֵּה אֲנֹכִי הִרַג אֶת בְּנֶיךָ בְּכַרְדֵּי” (שְׁמוֹת ד, כב-כג).
דְּהִינּוּ, כִּנְגַד מַה שֶׁהֶעֱבִידוּ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם בְּכוֹרֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא,
כִּנְגַד זֶה הִכָּה בָּהֶם כָּל בְּכוֹר וּבְאֵלֵהֶם עָשָׂה שְׁפָטִים.

וּמִכָּה זֶה הִיָּתָה חֲמוּרָה שֶׁבְּכֻלּוֹ, לְכֹן נִקְרְאָת ”מַכַּת בְּכוֹרוֹת”, מַה שְׁאִין כֹּן
בְּשָׂאָר הַמַּכּוֹת שֶׁנֶּאֱמַר בְּסֵתֵמָא - דָּם, צְפָרְדַּע, כְּנִים וְכוּ'.

וּבְמִכָּה זֶה מֵתוּ כָּל הַבְּכוֹרוֹת, אֲף בְּכוֹר שְׁאִינוּ מְצָרֵי שְׁבָא מִמְּקוֹם אַחַר
לְמִצְרַיִם, כִּינּוֹן שֶׁהִגִּיעַ לְמִצְרַיִם מֵת בְּמִכָּה זֶה.

וּבְאוֹתוֹ לִילָה קָם פְּרַעֲהַ וְהִחֵל לְסַבֵּב בְּבֵתִי עֲבָדִיו,
וּבְרַחוּבוֹת הָעִיר, וַחֲפֹשׂ אֶת מִשָּׁה וְאַהֲרֹן וְצַעֲק בְּקוֹל
גָּדוֹל: ”מִשָּׁה וְאַהֲרֹן! הֵיכָן אַתֶּם?” כִּי בְּאוֹתוֹ לִילָה נִשְׁאַרוּ
מִשָּׁה וְאַהֲרֹן לְלוֹן בְּתוֹךְ מִצְרַיִם, וּכְשֶׁשָּׁמְעוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת
קוֹלוֹ שֶׁל פְּרַעֲהַ, פָּתְחוּ אֶת חַלּוֹנוֹתֵיהֶם וְהָיוּ אוֹמְרִים
לְפְרַעֲהַ: מַה תִּבְקֶשׁ? לְפִי שְׁאִסוּר הִזָּה לְשׁוּם יִשְׂרָאֵל
לְצֵאת מִפֶּתַח בֵּיתוֹ עַד בֶּקֶר.

וְאָמַר לָהֶם פְּרַעֲהַ: אֲנִי מִחֲפֹשׂ אֶת מִשָּׁה וְאַהֲרֹן!

אָמְרוּ לוֹ: לֵךְ בְּאוֹתָהּ סִמְטָה שֶׁהוּא גֵר שָׁם.

וְהוּא הוֹלֵךְ וְצוֹעֵק: מִשָּׁה וְאַהֲרֹן הֵיכָן אַתֶּם?

וְהָיוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מְשִׁיבִין לוֹ: לֹא כָּאֵן גָּרִים מִשָּׁה וְאַהֲרֹן.
לֵךְ לְחַצְרֵי אַחֲרֵת וַתִּמְצָא אוֹתָם שָׁם.

וְכֵן הָיוּ מְשַׁחֲקִים עָלָיו. וְהָיָה מִהֲלֵךְ מִחַצְרֵי לְחַצְרֵי וּמִיַּבֵּב
כְּמוֹ קוֹף וְצוֹעֵק: ”קוֹמוּ צְאוּ מִתּוֹךְ עַמִּי וְגו', גַּם צֹאנְכֶם
גַּם בְּקֶרְכֶם קָחוּ וְלִכּוּ” (שְׁמוֹת יב, לא-לב). דְּהִינּוּ, מִשׁוּם
שֶׁיִּרְאֵה פְּרַעֲהַ לְנַפְשׁוֹ כִּי הִזָּה בְּכוֹר.

וּכְשֶׁמִּצָּא אֶת מִשָּׁה, בָּא פְּרַעֲהַ וְהִתְחַנֵּן לְרַגְלָיו שֶׁיֵּצֵא עִם
יִשְׂרָאֵל תַּכְּף וּמִיָּד, כִּי אָמְרוּ כְּלָנוּ מֵתִים.

אָמַר לוֹ מִשָּׁה: אָנוּ מְצוּיִים שֶׁלֹּא לְצֵאת מִפֶּתַח הַבַּיִת עַד
הַבֶּקֶר, וְלֹא נֵצֵא כְּגִנְבִים בְּלִילָה, אֶלֶּא נִמְתִּין עַד הַבֶּקֶר
לְעֵינֵי כָּל מִצְרַיִם!

בָּא פְּרַעֲהַ וְהִתְחַנֵּן לְפָנָיו שֶׁיִּשְׁאַיר אוֹתוֹ בְּחַיִּים כִּי הוּא
בְּכוֹר.

השיב לו משה: אל תירא, אתה לא תמות כי הקדוש ברוך הוא ישאיר אותך בחיים כדי שתראה את הנסים והנפלאות ותדע גדלתו של הקדוש ברוך הוא!

ושוב אמר לו פרעה: אף על פי כן אני מבקש שתצאו מיד, כי כל רגע שאתם נשארים, המצריים ממשיכים למות.

ענה לו משה: אם אתה רוצה שהמכה תפסק, עליך לומר בקול רם שישמעו כל המצריים: "הרי אתם בני חורין ואתם עבדי הקדוש ברוך הוא!"

פרעה אמר דברים אלו, ושמעו כל מצרים, כי הקדוש ברוך הוא הגביה קולו של פרעה בכל מצרים.

וטעם של מכה זו, שהיתה בלילה ולא ביום לעיני כלם, כי בכל המכות נענשו מדה כנגד מדה, ובענין הזמן עדין לא נענשו, כי ידוע שפרעה גזר עליהם שיעבדו ביום ובלילה, והיו המצריים מעוררים אותם באמצע הלילה לעבודה, לכן הביא הקדוש ברוך הוא את מכת בכורות דוקא בחצות הלילה.

שאל בני

בכל המכות נאמר רק שם המכה: דם, צפרדע וכו', ורק במכת בכורות נאמרה המלה "מכת" שלא נאמרה בשאר המכות. מדוע? ועוד, שרפי יהודה לא הכניס את המלה "מכת" בראשי תבות?

תשובה:

בספר "רל"ח פרושים להגדה של פסח" מבארים דבריו של הגאון הצדיק ר' ברוך מקאסיף זצ"ל, שזו מחלקת בין תנא קמא לרבי יהודה לגבי מכת בכורות. תנא קמא סובר שהיו כאן שתי מכות, אחת שהבכורים הכו את המצרים, ומכה נוספת שה' הכה את הבכורים. ואילו רבי יהודה סובר, שהיתה מכה אחת - שה' הכה את כל הבכורים.

רבי יהודה היה נותן בהם סמנים:

דְּצִ"ד. עַד"ש. בְּאֲחִ"ב.

רבי יהודה היה נותן בהם סימנים...

מהו החדוש?

שאל בני

מה החדוש של רבי יהודה בסימנים שנתן?

תשובה:

הגר"א מתרץ, שרבי יהודה סובר שראשי התבות הללו היו כתובים על מטהו של משה דצ"ד, עד"ש, באח"ב. וכן מפרש במכילתא.

רַבִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: מִנֵּין אַתָּה
אוֹמֵר שְׁלָקוּ הַמְצָרִים בְּמִצְרַיִם עֲשֹׂר
מִכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ חַמְשִׁים מִכּוֹת.
בְּמִצְרַיִם מָה הוּא אוֹמֵר: וַיֹּאמְרוּ
הַחֲרֻטִּים אֶל פְּרֻעָה אֶצְבַּע אֱלֹהִים
הִיא. וְעַל הַיָּם מָה הוּא אוֹמֵר. וַיֵּרָא
יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה
יְהוָה בְּמִצְרַיִם, וַיֵּרְאוּ הָעָם אֶת
יְהוָה, וַיֹּאמְרוּ בְּיַהוָה וּבַמֶּשֶׁה עֲבָדוּ:

“ועל הים מהו אומר?”

עֲשֶׂה נִסִּים שְׁנַעֲשׂוּ לְאַבוֹתֵינוּ עַל הַיָּם

כתב בעל “יסוד ושרש העבודה”: ראוי לספר לבני ביתו העֲשֶׂה נִסִּים שְׁנַעֲשׂוּ לְאַבוֹתֵינוּ עַל הַיָּם, וְתִמְצָאם בְּפִרוּשׁ הַבְּרִטְנֹרָא אַבוֹת פְּרָק ה'.

לתועלת המעינים נעתיק לשון רבנו עובדיה מברטנורא, אשר בו מתאר המחזה הנפלא, ההוד ההדר והיפי, שהיה בעת קריאת הים, אשרי עין ראתה כל זאת:

“עֲשֶׂה נִסִּים שְׁנַעֲשׂוּ לְאַבוֹתֵינוּ עַל הַיָּם”.

א. שִׁנְבְּקֵנוּ הַמַּיִם.

ב. שְׁנַעֲשֶׂה הַיָּם כְּמִין אֶהָל, וְנִכְנְסוּ יִשְׂרָאֵל לְתוֹכוֹ, וְכָתוּב “נִקְבְּתָ בְּמַטְיֹו רֹאשׁ פְּרָזוּ” (חבקיג ג).

ג. שְׁנַעֲשֶׂה קַרְקַעִית הַיָּם יָבֵשׁ וְלֹא חֹמֶר וְטִיט, דְּכָתוּב “וַיִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הֵלְכוּ בַיַּבֶּשֶׁה” (שמות יד).

ד. קַרְקַעִית הַיָּם שֶׁדָּרְכוּ בּוֹ הַמְצָרִים, שֶׁהִיוּ רוֹדְפִים אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל, נִתְלַחֵלַח וְנַעֲשֶׂה חֹמֶר וְטִיט, דְּכָתוּב “חֹמֶר מַיִם רַבִּים” (חבקיג ג).

ה. שֶׁהַמַּיִם הַנִּקְפְּאִים בְּקַרְקַע הַיָּם לֹא הִיוּ חֲתִיכָה אַחַת אֶלָּא חֲתִיכוֹת קְטָנוֹת כְּעֵין לְבָנִים וְאַבְנֵי הַבֵּינֵן מְסֻדְרִים זֶה אַצֵּל זֶה, כְּדָכָתִיב “וְאַתָּה פּוֹרְרֵת בְּעֶזֶד יָם” (תהלים עד), שְׁנַעֲשֶׂה כְּעֵין פְּרוּרִים.

ו. שֶׁנִּתְקַשׂוּ הַמַּיִם הַנִּקְפְּאִים וְנַעֲשׂוּ קָשִׁים כְּסָלְעִים, כְּדָכָתִיב “שִׁבְרֵת רֹאשֵׁי תַנְיָנִים” (שם).

ז. שֶׁנִּגְזַר הַיָּם לִיִּב גְּזָרִים, כְּדִי שֶׁיַּעֲבְרוּ כָּל שֶׁבֶט וְשֶׁבֶט בְּדַרְדָּ אַחַד לְבַדּוֹ, וְהִינוּ דְּכָתִיב “לְגוֹזֵר יָם סוֹף לְגְזָרִים” (תהלים קלו).

ח. שֶׁקִּפְּאוּ הַמַּיִם כְּסַפִּיר וְשֶׁהֵם וְזָכוּכִית, כְּדִי שֶׁיִּרְאוּ הַשְּׁבִטִים אֶלּוֹ אֶת אֶלּוֹ, שֶׁעֲמוּד הָאֵשׁ הָיָה מְאִיר לָהֶם, וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר “חֲשֶׁכֶת מַיִם עָבִי שְׁחָקִים” (שם, יח), כְּלוֹמֵר, קִבּוּץ הַמַּיִם הָיָה כְּעָבִי שְׁחָקִים כְּעָצָם הַשָּׁמַיִם לְטַהַר.

ט. שְׁהִיוּ יוֹצְאִים מִמֶּנּוּ מִיַּם מְתוּקִים שֶׁהָיוּ שׁוֹתִים אוֹתָם, וְזֶה שֶׁאָמַר "נוֹזְלִים".

י. שֶׁלְאַחַר שֶׁשָּׂתוּ מֵהֶם מַה שֶׁרָצוּ, הַנּוֹתְרִים מֵהֶם הָיוּ נִקְפְּאִים וְנִעְשׂוּ עֲרֻמוֹת, דְּכָתִיב "נִעְרְמוּ מִיַּם נֶאֱבָו כְּמוֹ נֹד נוֹזְלִים" (שְׁמוֹת טו). עַד כָּאן.

בוֹתֵב עַל כֶּךָ בְּעַל תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב וְזֶה לְשׁוֹנוֹ :

מַה שֶׁכָּתֵב בִּינְס הַחֲמִישִׁי שֶׁהָיוּ הַמַּיִם נִקְפְּאִין כְּמִין לְבַנִּים וְכוּ', יֵשׁ לְדַקְדֵּק לְאִיזָה סִבָּה וְטַעַם נִעְשׂוּ כְּלַבָּנִים.

וְנִרְאֶה לֹמֵר, שֶׁהָיָה לְנוֹי וּלְתַפְאֶרֶת יִשְׂרָאֵל בְּלֶבֶד, כְּמוֹ הַיָּם הַשְּׂנִי שֶׁנִּעְשָׂה הַיָּם כְּמִין אֶהֱל, וּבְלֹא אֶהֱל גַּם יִסְפִּיק לָהֶם בְּהִבְקָעוֹ לֶבֶד, וְאִם לֹאֶהֱל עֲלֵיהֶם מִפְּנֵי הַחֲמָה אוֹ מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים, הָרִי בְּלִי סֶפֶק הָעֲנָנִי כְּבוֹד לֹא סָרוּ מֵהֶם אִף כִּשְׁהֲלָכוּ בְּתוֹךְ הַיָּם.

אֶלֶּא לְכַבּוֹדָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל נִעְשׂוּ לָהֶם אֱלוֹ שְׂנֵי הַנְּסִים. עַד כָּאן.

"וִירָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדוֹלָה וְגו'"

הַיָּד הַגְּדוֹלָה שֶׁל בֵּיתָה בֵּית פְּרַעָה

אֶת הַגְּבוּרָה הַגְּדוֹלָה שֶׁעָשְׂתָה יָדוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא. וְהִרְבֵּה לְשׁוֹנוֹת נוֹפְלִין עַל לְשׁוֹן יָד וְכֵלָן לְשׁוֹן יָד מִמֶּשׁ. (רש"י)

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רוֹאִים אֶת הַגְּבוּרָה הַגְּדוֹלָה שֶׁעָשָׂה לָהֶם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "וַיִּרָא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר עָשָׂה ה'".

לְכַאוֹרָה קִשָּׁה : מִדּוּעַ נִקְטָה הַתּוֹרָה שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל רָאוּ אֶת הַיָּד הַגְּדוֹלָה? עַל אִיזוֹ יָד מְדַבֵּר? לָמָּה לֹא נֶאֱמַר שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל רָאוּ אֶת הַנְּסִים וְהַנִּפְלְאוֹת?

עַל כֶּךָ שֶׁמֵּעַתָּה פְּרוּשׁ נִפְלָא :

מִשֶׁה רִבְּנוּ הָיָה בְּתִבְּהַ בְּסוּף עַל שְׂפַת הַיָּאֹר, תִּינּוֹק קָטָן זֶה עָתָה נוֹלָד וְיִדְאֵי שְׂסַכְנַת חַיִּים רַחֲפָה עַל רֵאשׁוֹ. וּמִנְגֵד הוֹלֶכֶת לָהּ בֵּת פְּרָעָה לְרַחֵץ עַל הַיָּאֹר וְרוֹאֶה תִּינּוֹק הַמְטֵל לוֹ בְּתוֹךְ תִּבְּת גָּמָא. כְּמוֹ כָּל אִם רַחֲמֵנֶיהָ הִיא לֹא יְכוּלָה לְרֹאוֹת אוֹתוֹ בְּמִצַּב סַכָּנָה וְחֹשְׁבָה לְהַצִּילוֹ אֶדְ בְּדֶרֶךְ הַטְּבַע לֹא יִכְלָה לְהַגִּיעַ אֵלָיו כִּיּוֹן שֶׁהַמְרַחֵק מִמְּקוֹם הַמְצָאָה עַד הַתִּבְּהַ הִיא מְרַחֵק שֶׁל שְׂשִׁים אֲמָה (כְּשִׁלּוּשִׁים מֵטֵר), כִּפִּי שְׂמוּבָא בְּמִדְרָשׁ (שְׁמוֹת רַבָּה א, כג) עַל הַפְּסוּק "וַתִּשְׁלַח אֶת אֲמָתָהּ": רַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי נַחֲמִיָּה. חַד אָמַר: יְדָה. וְחַד אָמַר: שְׂפַחְתָּה. מֵאֵן דְּאָמַר "יְדָה" - שְׂשִׁים אֲמָה נִשְׁתַּרְבְּבָה אֲמָה שֶׁל בֵּת פְּרָעָה!

אִם כֵּן, אָנוּ רוֹאִים שֶׁעַל פִּי דֶרֶךְ הַטְּבַע לֹא נִתֵּן הָיָה לְהַצִּילוֹ אֶדְ בֵּת פְּרָעָה רַצְתָּה בְּחִמְלַתָּה הַרְבֵּה עַל הַתִּינּוֹק לַעֲשׂוֹת נִסְיוֹן, אֶף אִם הוּא בְּלִתֵּי אֶפְשָׁרִי, עַל כֵּן שְׁלַחַה אֶת יְדָה וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הֶאֱרִיךְ לָהּ אֶת יְדָה לְגַדֵּל שְׂשִׁים אֲמָה. מִכָּאֵן אָנוּ יְכוּלִים לְלַמֵּד וְלִקְחַת מוֹסֵר: כַּאֲשֶׁר אָנוּ רוֹאִים שֶׁאֲדָם נִמְצָא בְּקֶצֶה גְבוּל יִכְלָתוֹ וּבְדֶרֶךְ הַטְּבַע לֹא נִתֵּן כִּמְעַט לְהַצִּילוֹ, עִם כָּל זֹאת עָלִינוּ לְדַעַת כִּי אֲצֵל הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא קִיָּם הַמְשָׁג "אֵי אֶפְשָׁר, לֹא יְכוּלִי". הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא דוֹרֵשׁ מֵהַאֲדָם אֶת הַהִשְׁתַּדְּלוּת וְאֶת גָּמַר הַמְּלָאכָה הוּא יַעֲשֶׂה. זֶה מָה שֶׁעָשִׂתָּה בֵּת פְּרָעָה: הִיא עָשִׂתָּה אֶת חִלְקָהּ, שְׁלַחַה אֶת יְדָה וְאֶת גָּמַר הַמְּלָאכָה עָשִׂה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא.

וְזוֹ כְּוִנַת הַכְּתוּב שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל רָאוּ אֶת הַיָּד הַגְּדוּלָּה; הֵם רָאוּ שְׂמִצְרִים רוֹדְף מֵאַחֲרֵיהֶם, יָם לִפְנֵיהֶם וּבְדֶרֶךְ הַטְּבַע אֵין לָהֶם כָּל סְכוּי לְהַנְצִיל. אֶדְ הֵם רָאוּ אֶת הַיָּד הַגְּדוּלָּה, אֶת אוֹתָהּ יָד שֶׁל בֵּת פְּרָעָה שֶׁהַצִּילָה אֶת מִשֶׁה, וְאִזּוּ הִבִּינוּ שֶׁגַם לָהֶם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יְכוּל לַעֲשׂוֹת נִסִּים שְׂלֵא עַל דֶּרֶךְ הַטְּבַע.

זו הַדְרִישָׁה מֵאֲתָנוּ: לְהִשְׁתַּדֵּל וְלַעֲשׂוֹת כְּכֹל הָאֶפְשָׁר וְאֶת הַגָּדֵר שֶׁל מַעַל הַטְּבַע נִשְׁאִיר לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא...

מֵעֲשֶׂה נִפְלָא שְׂמַעְתִּי מִקְרוּבַת מִשְׁפַּחְתָּנוּ, שֶׁהִיְתָה בְּחֻדְשׁ הַשְּׁשִׁי לְהַרְיוֹנָה, וּבְבִדִיקַת הָאוּלְטְרָא סָאוּנָד הַשְּׂגָרְתִית נוֹדַע לָהּ מִפִּי הַרוֹפֵא כִּי הַתִּינּוֹק הַנִּמְצָא בְּמַעִיָּה יוֹלָד מוֹנְגוֹלוֹאִיד.

הָלֶם, שׁוֹק חַיִּים, זוֹ הִיְתָה הַתְּחוּשָׁה בְּהוֹדַע "הַבְּשׂוּרָה הַמְרָה". "אֵין לִי טַעַם יוֹתֵר לַחִיוֹת, אֲנִי לֹא יְכוּלָה לַחִיוֹת יוֹם אֶחָד יוֹתֵר!" - אֵלוּ הָיוּ הַמְשַׁפְּטִים שֶׁנִּשְׁמְעוּ מִמֶּנָּה בְּיָמִים הָרֵאשׁוֹנִים. בְּרֵם, אֵט אֵט הִבִּינָה שְׂאֵין לָהּ בְּרָרָה וְיוֹם אֶחָד הִיא תִצְטָרֵךְ לְלָדַת וְהַחַיִּים חִיָּבִים לְהַמְשִׁיךְ כְּרָגִיל.

הַצְעָנוּ לָהּ שְׂתִקְרָא יוֹם יוֹם תְּהִלִּים בְּבִכִי וּבְיִדְאֵי הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁשָׁמַע תְּפִלָּתָהּ, וְאֶף אִם נִגְזַר עָלֶיהָ לְלָדַת יִלָּד

כָּזֶה - הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יְכוּל לְשַׁנּוֹת אֶת גְּדְרֵי הַטֶּבַע בְּכַח
תְּפִלָּתָהּ, כְּפִי שְׁפוֹתַיב רַבְנוּ בְּחַיֵּי.

הַעֲצָה הַתְּקַבְּלָה וּבְכֹל יוֹם בְּבִקְרָא לְאַחַר שְׁסִימָה אֶת
תְּפִלָּתָהּ הַחֲלָה בְּמִשְׁךָ שְׁלוֹשׁ שָׁעוֹת רְצוּפוֹת לְקִרְאָתָהּ תְּהִלִּים
בְּבִכּי קוֹרֵעַ לֵב, וּבִסְיוֹם קְרִיאַת הַמְּזֻמּוֹרִים אָמְרָה:
"רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם! אֲנִי מִתְחַנְּנֶת אֵלֶיךָ, אָנָּה, אֲנִי מִבְּקִשְׁת
יְלֶד בְּרִיא וְשָׁלֵם!"

וְכֵן עֲשֵׂתָהּ בְּמִשְׁךָ שְׁלוֹשָׁה חֲדָשִׁים רְצוּפִים יוֹם יוֹם.
מִשְׁקָלָה יָרֵד פְּלָאִים, הִיא מַעֲטָה לְאָכֵל וְהִיתָה כְּשֶׁבֶר כָּלִי.

אֵךְ בְּטַחֲוֹנָה בְּהִ' לֹא פָּג, הִיא לֹא הִרְפְּתָהּ. בְּשִׂאֲפִתְנוֹת
וּבְמִסִּירוֹת שְׂאִינָה יוֹדַעַת גְּבוּלוֹת עֲמֻדָה בְּעֹז בְּמִשְׁיָמָה.

יוֹם הַלְּדָה הַגִּיעַ. לַחֵץ, חֲרָדָה, פֶּחַד מִהַבְּלִתִּי נוֹדַע - כָּל אֵלוֹ
לוֹי אוֹתָהּ בְּיָמִים שְׁלִפְנֵי הַלְּדָה.

וְהִנֵּה כְּלָם מֵחוּץ לַחֲדָר הַלְּדָה מִתְּפַלְּלִים וּבוֹכִים וּמְקוּיִם
שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יַעֲשֶׂה נֶס.

אֲכֹן זֶה קָרָה. הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שָׁמַע אֶת כָּל הַתְּפִלוֹת,
אֶת כָּל הַבְּכִיּוֹת וּפְתַח אֶת שַׁעְרֵי שָׁמַיִם לְשׁוֹעַת
הַמִּתְּפַלְּלִים. וְכִיּוֹן שְׂאִין תְּפִלָּה הַשְּׁבָה רִיקָם מִלְּפָנֶי
הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, גַּם הַפַּעַם הִ' הוֹשִׁיעַ וְנוֹלְדָה לָהֶם בַּת
בְּרִיאָה וְשָׁלֵמָה!

וּיֵאֱמִינוּ בְּה'

הָרַב רְאוּבֵן אֶלְבַּז מְצִיעַ לְבַעַל לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין – וְהָאִשָּׁה נִפְקְדַת בְּהָרִיוֹן

שְׁמַעוֹן וְטוֹבָה עָבְרוּ לְהַתְּגוֹרֵר בְּקִרְיַת שְׁמוֹנָה. הוּא
הַמְּשִׁיד לְשָׂרֵת כְּקִצִּין בְּהַנְּדָסָה קְרִבִּית בְּלִבְנוֹן. קִרְיַת
שְׁמוֹנָה סָבְלָה בְּאוֹתָם יָמִים מִהַפְּגֻזוֹת. יוֹם אֶחָד נִחְתָּה
קְטִיוֶשָׁה עַל בְּנֵי מְגוּרֵיהֶם. טוֹבָה, שְׁהִיתָה בְּתַחֲלַת

הַרְיוֹנָה, נְחָרְדָה. שְׁמַעוֹן נִכְנַס לְבֵיתוֹ בְּלִילָה וְנָדְהָם לְרֵאוֹתָהּ מִטּוֹלַת בְּמִטָּתָה חֲסֵרֶת אוֹנִים. הֵם נָסְעוּ בְּמַהִירוֹת לְבֵית חוֹלִים 'זִיו' בְּצַפֵּת, שָׁם הִתְבָּרַר שֶׁהַפִּילָה מִחֲמַת הַפֶּחַד. הָרוּפָא אָמַר שֶׁכַּנְרְאָה לֹא תוּכַל לְלַדֵּת בְּעֵתִיד.

מֵאִזְ נִכְנְסָה טוֹבָה לְסִדְרַת טְפוּלִים מִיַּגְעַת. הֵם הִלְכוּ מִרוּפָא לְרוּפָא, וּבְמִשְׁךְ הַזְּמַן הִלְכָה תִקְוַתְם וְהִתְפּוֹגְגָה.

פְּעַם, כְּאַשֶׁר הִגִּיעַ שְׁמַעוֹן לְבֵית הוֹרְיוֹ, פָּגַשׁ אֶת אַחִיו, חֲסִיד בְּרִסְלָב, שֶׁהֲצִיעַ לוֹ: "מָה דַעְתָּךְ לְלֶכֶת לְאִיזָה רַב לְקַבֵּל בְּרָכָה, בְּנוֹסֵף לְטְפוּל הָרְפוּאִי?"

"אֲנִי לֹא מֵאֲמִין בְּרַבָּנִים!" עָנָה שְׁמַעוֹן בְּתִקְוָה, "רַק הָרוּפָאִים יוּכְלוּ לַעֲזֹר, אִם בְּכָלֵל."

יוֹם שְׁשִׁי אֶחָד הִגִּיעוּ בְּנֵי הַזִּיג לְטְפוּל אֶצֶל פְּרוֹפֶסוֹר בְּכִיר. בְּסִיוָם הוּא פָּנָה לְשְׁמַעוֹן בְּמִבְט קוֹדֵר: "לֹא חֲסַכְנוּ שׁוּם מֵאֲמָץ, אֲבָל הָרַחֵם שֶׁל אֲשַׁתָּךְ פְּשׁוּט מֵת. אֲנִי מַצִּיעַ לָכֶם לְחַשֵּׁב עַל אֲמוּץ..."

שְׁמַעוֹן הִבִּיט בְּאֲשֵׁתוֹ הַמּוֹתֶשֶׁת וְחָשׂ שֶׁהַשְּׂמִים נִפְלוּ עֲלֵיהֶם. אַחֲרֵי שֶׁהָיוּ אֶצֶל הַפְּרוֹפֶסוֹר הִכִּי גְדוֹל, הִבִּינוּ שֶׁאֵין לָאֵן לְפָנוֹת עוֹד.

לְמֵרוֹת הַכֹּל, לֹא הִשְׁלִים שְׁמַעוֹן עִם רַע הַגְּזָרָה. בְּאוֹתוֹ יוֹם נָסַע לְהוֹרְיוֹ, שָׁם פָּגַשׁ אֶת אַחִיו וְסִפֵּר לוֹ עַל דְּבָרֵי הָרוּפָא הַבְּכִיר. אַחִיו אָמַר: "מָה אֲכַפֵּת לָךְ לַעֲשׂוֹת מֵאֲמָץ וְלִנְסֵעַ לְרַב רְאוּבֵן אֶלְבֹז בִּירוּשָׁלַיִם?"

"אֲנִי מוּכָן לְנִסֵּעַ אֵלָיו", אָמַר שְׁמַעוֹן, "אֲבָל בְּתַנְאֵי שְׂיוֹתֵר לֹא תִנְדָּנֵד לִי אֵף פְּעַם עַל רַבָּנִים וּבְרָכוֹת!"

"אֵין בְּעֵינָה", הִבְטִיחַ אַחִיו. בְּתוֹךְ תוֹכוֹ שֶׁל שְׁמַעוֹן נוֹלְדָה אִיזוֹ תִקְוָה.

הוּא נָסַע עִם אֲשֵׁתוֹ מִקְרִית שְׁמוּנָה לִישִׁיבַת 'אוֹר הַחַיִּים' בִּירוּשָׁלַיִם. הָרַב קִבְּלָם בְּפָנִים מְאִירוֹת, הִכְנִיסָם לְלִשְׁכָּתוֹ, כִּבְדָם, וּבְלִי הַקְּדָמוֹת אָמַר לְשְׁמַעוֹן:

"אַתָּה רוֹצֵה שְׂאֲשַׁתָּךְ תִּהְיֶה מְעַבְרַת בְּחֻדְשׁ הַבָּא?"

שְׁמַעוֹן נָדְהָם. הוּא צָפָה שֶׁהָרַב יֹאמַר מִשְׁהוּ בְּנִסְחַ "תְּבִיאוּ חֲמֵשׁ מֵאוֹת שְׁקָל וְתִקְבְּלוּ בְּרָכָה". חָשַׁב בְּלִבּוֹ:

הרי הרב מעדכן לגבי מצבנו. איך הוא מעז להבטיח
הבטחה כזו?! מרב פעס רצה להפוך את שלחנו של הרב...

הוא התאפק ושאל: "אולי הרב רוצה כסף?"

"אני לא רוצה מכם שום כסף!"

"אז מה הרב רוצה מאתנו?"

"תשמע חביבי", אמר הרב ברך, "קבלו עליכם שלושה
דברים: תניח תפלין בכל בקר, תשמרו שבת, ואשתד
תשמר טהרת המשפחה".

באותה תקופה שמעון היה מגיד בגדוד הנדסה והתגורר
עם הסמג"ד. עלה בראשו חשש: איך אני מחר תפלין,
דבר שלא עשיתי מאז הבר מצוה, ועוד בנוכחות
הסמג"ד?

הרב אלבו קטע את מחשבתו: "לכל יהודי יש ניצוץ
בנשמה. צריך רק לדעת להדליק אותו!"

"אני מוכן לנסות מה שהרב אמר למשך שלושים יום",
אמר שמעון, "ולא יום אחד יותר!"

הרב הנחה אותם באפן כללי לגבי שמירת שבת, והם
נפרדו ממנו וחזרו צפונה. את השבת הראשונה שמרו בני
הזוג בביתם. במוצאי שבת חזר שמעון לבסיס בהחלטה
לקום מקדם מהרגיל ולהניח תפלין באהל לפני
שהסמג"ד יתעורר. הוא הניח קסדה לצדו כדי שאם
הסמג"ד יקום, יוכל להניחה על ראשו ולהסתיר את
התפלין...

הוא קם מקדם, התקלח, נגש לתפלין, החל לכרוך את
הרצועות, ואז הסמג"ד פקח את עיניו...

שמעון התחלחל, אבל סיים להניח את התפלין מבלי
להביט לעבר סגנו. לפתע שמע: "אתה יכול לתת גם לי
להניח?..."

"אתה רוצה להניח תפלין?!" נדהם שמעון.

"תמיד רציתי, אבל התבישתי ממך..." מאז החלו
המג"ד והסמג"ד להניח ביחד תפלין מדי בקר.

אַחֲרֵי חֹדֶשׁ הַגִּיעַ שְׁמֵעוֹן לְבֵיתוֹ. אֲשֶׁתוֹ הִבִּיטָה בּוֹ וְאָמְרָה:
"שְׁמֵעוֹן, יָכוֹל לֵהִיֹּת שְׂאֲנִי..."

הוּא רָצָה לְקַפֵּץ מֵרֵב שְׂמֵחָה, אָבֵל פָּחַד שְׂזָה בְּטָרָם עֵת.

אַחֲרֵי שְׁבוּעִים אֲשֶׁתוֹ עָשְׂתָה בְּדִיקָה וְהִתְבָּרַר שֶׁהִיא אָכֵן
מְעַבְרָת! בְּנֵי הַזּוּג הָיוּ מְאֻשָּׁרִים עַד הַשָּׁמַיִם. שְׁמֵעוֹן
הִתְקַשֵּׁר מִיַּד לָרֵב אֶלְבֹז וְסִפֵּר לוֹ אֶת הַבְּשׂוּרָה. הָרֵב קָרָא
"יִשְׁתַּבַּח שְׁמוֹ לְעַד!", וְשָׂאֵל אֶת שְׁמֵעוֹן אִם יִמְשִׁיךְ לְשֹׁמֵר
שִׁבְתָּ וְלִהְיִיחַ תִּפְלִין. שְׁמֵעוֹן אָמַר "בְּטַח, כְּבוֹד הָרֵב".

בְּתֵם תִּשְׁעָה חֲדָשִׁים נִסְעוּ לְלֶדָה בְּיַשְׁעֵרֵי צֶדֶק, בִּירוֹשָׁלַיִם.
שְׁמֵעוֹן חָפָה בְּדַרְיָכוֹת עֲצוּמָה עַד שֶׁהֲרוּפָא יָצָא וּבִשָּׁר לוֹ:
"מִזֵּל טוֹב, אֲשֶׁתֶּךָ יִלְדָה בֵּן!" שְׁמֵעוֹן מֵהָר קָדָם כָּל לְנִסְעַ
אֶל הָרֵב אֶלְבֹז. הוּא נִכְנַס לְבֵית הָרֵב וְאָמַר: "כְּבוֹד הָרֵב,
יֵשׁ לִי בֵן!"

הָרֵב הִזִּיל דְּמָעוֹת כְּמוֹ יֶלֶד וְאַחֲרֵי רִגְעַת הַחַל לְרַקֵּד עִם
שְׁמֵעוֹן. לְאַחַר מִכֵּן הוֹצִיא מִשְׁקָאוֹת חֲרִיפִים וְהֵם שְׁתּוֹ
'לְחַיִּים'.

הָרֵב אֶלְבֹז הָיָה הַסֵּנְדֵק. לְאַחַר הַבְּרִית שָׂאֵל אוֹתוֹ שְׁמֵעוֹן:
"הָרֵב, מָה עִם הַהִמְשָׁךְ?"

"אֵל תִּדְאָג. עֲכָשׁוּ הַכֹּל נִפְתַּח. הַיְלָדִים הַבָּאִים יָבוֹאוּ
לָכֶם, בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם, בְּלִי בְּעִיּוֹת". וְכֵן הָיָה.

**כָּמָה לָקוּ בְּאַצְבָּע, עֶשֶׂר מִכּוֹת. אָמוֹר
מֵעַתָּה בְּמִצְרַיִם לָקוּ עֶשֶׂר מִכּוֹת, וְעַל
הֵיטָב לָקוּ חֲמֵשִׁים מִכּוֹת:**

**רַבִּי אֶלְיָעָזֵר אוֹמֵר: מִנִּין שְׂכָל מִכָּה
וּמִכָּה שֶׁהִבִּיא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל
הַמִּצְרַיִים בְּמִצְרַיִם הִיָּתָה שֶׁל אַרְבַּע**

מִכּוֹת. שְׁנַאֲמַר: יִשְׁלַח בָּם חֲרוֹן אַפּוֹ,
עֲבָרָה וְזַעַם וְצָרָה, מִשְׁלַחַת מִלְּאֲכִי
רְעִים. עֲבָרָה - אַחַת, וְזַעַם - שְׁתֵּי, וְצָרָה -
שְׁלֹשׁ, מִשְׁלַחַת מִלְּאֲכִי רְעִים
- אַרְבַּע. אָמור מֵעַתָּה, בְּמִצְרַיִם לָקוּ
אַרְבַּעִים מִכּוֹת וְעַל הַיָּם לָקוּ מֵאֲתֵימ
מִכּוֹת:

רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמַר: מִנִּין שָׁפַל מִכָּה
וּמִכָּה שֶׁהֵבִיא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל
הַמִּצְרַיִם בְּמִצְרַיִם הִיָּתָה שֶׁל חֲמִשׁ
מִכּוֹת. שְׁנַאֲמַר: יִשְׁלַח בָּם חֲרוֹן אַפּוֹ,
עֲבָרָה וְזַעַם וְצָרָה, מִשְׁלַחַת מִלְּאֲכִי
רְעִים. חֲרוֹן אַפּוֹ - אַחַת, עֲבָרָה -
שְׁתֵּי, וְזַעַם - שְׁלוֹשׁ, וְצָרָה - אַרְבַּע,
מִשְׁלַחַת מִלְּאֲכִי רְעִים - חֲמִשׁ. אָמור
מֵעַתָּה, בְּמִצְרַיִם לָקוּ חֲמִשִּׁים מִכּוֹת
וְעַל הַיָּם לָקוּ מֵאֲתֵימ וְחֲמִשִּׁים מִכּוֹת

הַמִּצְרַיִם נִדוֹנוּ בְּשִׁלוֹשָׁה סוּגֵי מִיתוֹת

פסוק זה נאמר לאחר מה שנאמר "וירא ישראל את מצרים מת על שפת הים" (שמות יד, ט). ויש לדקדק: מה ראו ישראל במצריים שמתו על שפת הים, דבר שיניעם להאמין בה' יותר מכל הנסים שהתרחשו עד אז?

ומבאר ה"חפץ חיים" שכתב לפרש, על פי מה שפרש רש"י, שהמצריים ביים נדונו בשלושה סוגי מיתות:

ברשעים הגדולים נאמר "יאכלמו כקש", לומר שנתיסרו בייסורים קשים מחמת גלי הים, שנאבקו עמהם עד ששקעו.

וברשעים בינוניים נאמר "ירדו במצולת כמו אבן", שלא הרבו להתיסר, אלא נשתלשלו לאט לאט כמו אבן, עד רדתם.

ובטובים שבהם נאמר "צלו כעופרת במים אדירים", דהינו שלא נתיסרו, אלא טבעו מיד בו במקום.

ולאחר מכן כשפלט הים את כלם, ובני ישראל הפירו את הרשעים לסוגיהם, דהינו שהיו יודעים את מדת רשעותו של כל אחד מהם ועל ידי זה השיגו את משפט הצדק בענשם, לכך הגיעו לידי אמונה נוספת בה' ובמשטה

"ועל הים לקו מאתים וחמשים מכות"

יש להבין: מדוע לקו על הים מכות רבות יותר מאשר לקו במצרים?

אלא שהקדוש ברוך הוא נהג כאן במדה כנגד מדה. מכות מצרים היו כנגד השעבוד שהשתעבדו המצרים בבני ישראל. אבל לקראת סוף הגלות, ב"קנוח סעודה", גבר השעבוד עד מאד, כאשר גזר פרעה שלא יתנו להם קש לתבן, ועם זאת יתבעו מהם להשלים את מכסת הלבנים. גזרה זאת היתה קשה להם יותר מכל שנות השעבוד, ולכן גם המצרים לקו על הים ב"קנוח סעודה" של מכותיהם, מכות קשות פי כמה יותר מכל המכות שספגו עד כה.

והנה שוטרי בני ישראל באו לפני פרעה לבטל את הגזרה החדשה לקושש קש לתבן ואמרו: "למה תעשה כה לעבדיך" כ"ה בגימטריא 25. כלומר, גזרה קשה 25 מונים מן השעבוד הרגיל, ומדה כנגד מדה לקו המצרים במצרים 10 מכות, ועל הים 250, כלומר פי 25! (הבן איש חי זיע"א)

שאל בני:

”אלו נתן לנו את ממונם ולא קרע לנו את היים”. לכאורה קשה, מה היינו מרויחים אלו יצאנו ממצרים ברכוש גדול, והינם לא היה נקרע בפנינו, הלא היינו טובעים ביחד עם כל הרכוש?

תשובה:

מבאר הגר”א, שיש שלוש אפשרויות לעבר את היים: האחת, שהינם יקראו ויעברו על גביו, אך בזה יש טרח גדול לטפס בעליה התלויה לגבהו של היים.

האפשרות השנייה, שהינם יקרעו עד קרקעיתו כפי שנבקע הירדן, אך גם בזה יש טרח גדול, לרדת למעמקי היים.

האפשרות השלישית, הנוחה ביותר, שעד גבה היבשה יקראו היים, ומה שיותר גבה מהיבשה יקרע. וכך עשה הקדוש ברוך הוא ברב חסדיו: ”והינם בקעת לפניהם” - היים שמעל גבה היבשה נבקעו. ”ויעברו בתוך היים ביבשה” - היים שמתחת גבה היבשה נקראו ויעברו עליהם. וכן אנו מודים לקדוש ברוך הוא על זה: ”לגוזר ים סוף לגזרים” - גבה היים שנקרע, ”והעביר ישראל בתוכם” - היים שנקראו עד גבה היבשה ועליהם עברו בני ישראל.

לפי זה מובנים דברי בעל ההגדה:

”אלו נתן לנו את ממונם ולא קרע לנו את היים” - לא שהיינו טובעים בינם, אלא שהינם היה נקראו והיינו צריכים לטרח ולטפס על גבהו כדי להנצל - ”דינו”. וכן: ”אלו קרע לנו את היים ולא העבירנו בתוכם בחרבה” - אלא היה קורע את היים עד קרקעיתו, והיה עלינו לרדת עד לתהומותיו ואחר כך לעלות - ”דינו”. ”על אחת כמה וכמה טובה כפולה ומכפלת למקום עלינו” - שגם קרע לנו את גבהו של היים וגם העבירנו בתוכם בחרבה על ידי שקראו היים, וכך זכרנו להפנים לים בדרך מישור ללא כל טרח.

כמה מעלות טובות למקום עלינו:

אלו הוציאנו ממצרים ולא עשה בהם שפטים - דינו:

אלו עשה בהם שפטים, ולא עשה באלהיהם - דינו:

אלו עשה באלהיהם, ולא הרג
בכוריהם - דינו:

אלו הרג בכוריהם, ולא נתן לנו את
ממונם - דינו:

מוסיפין

יש

ומנין שנתן לנו את ממונם? שנאמר:
וינצלו את מצרים – עשאוה כמצולה
שאין בה דגים. דבר אחר: עשאוה
כמצודה שאין בה דגן. למה מחיב
הכתוב את בנת היס יותר מבנת
מצרים? אלא מה שהיה בבתים נטלו
במצרים, ומה שהיה בבתי תשוראות
נטלו על היס. וכן הוא אומר: פנפי
יונה נחפה בכסף – זו בנת מצרים,
ואברותיה בירקרק חרוץ – זו בנת
היס. ותרבי ותגדלי ותבאי – זו בנת
מצרים. בעדי עדיים – זו בנת היס.
תורי זהב נעשה לך - זו בנת היס. עם
נקדות הכסף – זו בנת מצרים.

אֱלוֹהֵינוּ נָתַן לָנוּ אֶת מְמוֹנָם, וְלֹא קָרַע לָנוּ
אֶת הַיָּם - דִּינֵנוּ:

אֱלוֹהֵינוּ קָרַע לָנוּ אֶת הַיָּם, וְלֹא הֶעֱבִירָנוּ
בְּתוֹכוֹ בַּחֲרָבָה - דִּינֵנוּ:

אֱלוֹהֵינוּ הֶעֱבִירָנוּ בְּתוֹכוֹ בַּחֲרָבָה, וְלֹא
שָׁקַע צָרֵינוּ בְּתוֹכוֹ - דִּינֵנוּ:

אֱלוֹהֵינוּ שָׁקַע צָרֵינוּ בְּתוֹכוֹ, וְלֹא סָפַק
צָרֵינוּ בַּמַּדְבָּר אַרְבַּעִים שָׁנָה - דִּינֵנוּ:

אֱלוֹהֵינוּ סָפַק צָרֵינוּ בַּמַּדְבָּר אַרְבַּעִים
שָׁנָה, וְלֹא הֶאֱכִילָנוּ אֶת הַמָּן - דִּינֵנוּ:

אֱלוֹהֵינוּ הֶאֱכִילָנוּ אֶת הַמָּן, וְלֹא נָתַן לָנוּ
אֶת הַשַּׁבָּת - דִּינֵנוּ:

אֱלוֹהֵינוּ נָתַן לָנוּ אֶת הַשַּׁבָּת, וְלֹא קִרְבָּנוּ
לְפָנֵי הַר סִינַי - דִּינֵנוּ:

אֱלוֹהֵינוּ קִרְבָּנוּ לְפָנֵי הַר סִינַי, וְלֹא נָתַן לָנוּ
אֶת הַתּוֹרָה - דִּינֵנוּ:

אֱלוֹהֵינוּ נָתַן לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה, וְלֹא הִכְנִיסָנוּ
לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל - דִּינֵנוּ:

אלו הכניסנו לארץ ישראל, ולא בנה
לנו את בית המקדש - דינו:

על אחת כמה וכמה טובה כפולה
ומכפלת למקום עלינו: הוציאנו
ממצרים. עשה בהם שפטים. עשה
באלהיהם. הרג בכוריהם. נתן לנו
את ממונם. קרע לנו את היס.
העבירנו בתוכו בחרבה. שקע צרינו
בתוכו. ספק צרכנו במדבר ארבעים
שנה. האכילנו את המן. נתן לנו את
השבת. קרבנו לפני הר סיני. נתן לנו
את התורה. הכניסנו לארץ ישראל.
ובנה לנו את בית הבחירה לכפר על
כל עונותינו:

”וקרע לנו את היס”

הטבע כפוף לתורה ולעמליה

”ויט משה את ידו על היס וישב היס לפנות בקר לאיתנו” (שמות יד, כז).

”אשר הוביש ה' אלקיכם את מי הירדן מפניכם עד עברכם” (יהושע ה, כג).

נס קריעת ים סוף היזה אָחד מן הנסִים הגְדולים שְאָרְעוּ לַעַם יִשְׂרָאֵל וְהַהֲתַפְעָלוֹת מִמֶּנּוּ בְּאַפְּן טְבָעִי הִיא גְדוֹלָה עַד מְאֹד.

אָדָּה הָיוּ שְׁנֵי נְסִים דּוֹמִים שֶׁל בְּקִיעַת יָם/נְהַר וְכִמְעַט בְּקִשֵׁי שְׁמָעוּ עֲלֵיהֶם.

הָאֶחָד - הִירְדוֹן נִבְקַע עַל יְדֵי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נּוּן וּמִי הִירְדוֹן נִצְבּוּ כְּמוֹ גֵּד, כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר "אֲשֶׁר הוֹבִישׁ ה' אֱלֹקֵיכֶם אֶת מִי הִירְדוֹן מִפְּנֵיכֶם עַד עֲבָרְכֶם" (יְהוֹשֻׁעַ ה', כג), כְּאֲשֶׁר עָשָׂה ה' אֱלֹקֵיכֶם לְיָם סוּף אֲשֶׁר הוֹבִישׁ מִפְּנֵינוּ עַד עֲבָרְנוּ.

הַשֵּׁנִי - מוֹבָא בְּגִמְרָא (חֲלוּן ז.), שְׂרַבִּי פִּינְחָס בֶּן יֶאִיר הִלְךָ לְפָדְיוֹן שְׁבוּיִים וּבִקֵּשׁ מִהַנְּהַר לְחַלֵּק לוֹ מִימֵינוּ, וְאַף אָמַר לוֹ שְׂאֵם לֹא יִסְכְּיָם - "גּוֹזְרֵנִי עֲלֶיךָ שֶׁלֹּא יַעֲבִרוּ בְּךָ מַיִם לְעוֹלָם!" לְבִסּוּף הַנְּהַר נִחְלַק לוֹ וְלִבְנֵי לוֹיִתּוֹ.

אִם כֵּן, רוֹאִים בְּשְׁנֵי הַמְּקוֹמוֹת שְׂגָם כֵּן נַעֲשֶׂה נִס גְדוֹל בָּהֶם. מְבָאָר "אוֹר הַחַיִּים" הַקְּדוּשׁ: תִּנְאִי הַתְּנָה הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל כָּל מַעֲשֵׂי בְּרֵאשִׁית לַהֲיוֹת כְּפוֹפִים לַתּוֹרָה וְלַעֲמֻלָּהּ וְלַעֲשׂוֹת כָּל אֲשֶׁר יִגְזְרוּ עֲלֵיהֶם.

אִם כֵּן, קְרִיעַת יָם סוּף הִיְתָה לְפָנֵי מִתֵּן תּוֹרָה וְעַל כֵּן נִחְשַׁב הַמְּאָרֶע לְנִס עֲצוּם, אָדָּה לְאַחַר מִתֵּן תּוֹרָה יֵשׁ בְּכַח הַצְּדִיקִים וְעֲמֻלֵי הַתּוֹרָה לַעֲשׂוֹת כֵּן בְּכַח הַתּוֹרָה, שֶׁזֶהוּ כְּחָה שֶׁל תּוֹרָה שֶׁהֵטְבַע כְּפוּף לָהּ, וּבְכַח הַתּוֹרָה אֲפֻשֶׁר לְפַעַל גְּדוֹלוֹת וּנְצוּרוֹת.

וְאִין פְּלֵא שְׂאֵנוּ רוֹאִים הַיּוֹם שֶׁבְּכַחַם שֶׁל הַצְּדִיקִים לְשָׁנוֹת גְּדַרֵי הַטְּבַע מִמֶּשׁ.

יֵשׁ לְעֵינַי: לְאֵיזָה צָרָךְ נִבְקַע הַיָּם? הַיָּד ה' תִּקְצָר, וְכִי לֹא יָכוֹל הָיָה לְשַׁפֵּךְ אֶת מֵי הַיָּם עַל הַמְּצָרִים וְלַהֲטַבִּיעֵם (אֲמַנָּם עִקַּר הַמְּטָרָה בְּנִסִּים הָיָה כְּדִי לְחַזֵּק אֶת הָאֱמוּנָה בְּלִבֵּי יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר "וְלִמְעַן תִּסְפְּרֶנּוּ", מִכָּל מְקוֹם, כְּתוּב גַּם "וַיִּדְעוּ מְצָרֵים כִּי אֲנִי ה'") וְאִין מְקַרָּא יוֹצֵא מִיַּד פְּשׁוּטוֹ, וְלִגְבִּיהֶם מֵאֵי נִפְקָא מִנָּה בְּאִיזוֹ דָּרָךְ הָיוּ נִטְבָּעִים)?

וַיֵּשׁ לוֹמַר, שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בִּקְשׁ לְהַרְאוֹתָם:

שְׁכַּאֲשֶׁר הוּא מַחְלִיט לְהַעֲנִישׁ אָדָם, אֵינּוּ צָרִיךְ לִילְךָ אֱלֹיוּ, אֶלָּא הָאָדָם בְּעֲצָמוֹ רָץ לְמְקוֹם הָעֲנִשׁ, כְּמוֹ שְׁנֵאָמַר "וַיִּבְאוּ אַחֲרֵיהֶם כָּל סוּס פְּרָעָה וְגוֹ' וּמְצָרִים נְסִים לְקַרְאוֹתוֹ."

(רַבִּי חַיִּים קֵנִיבֶסקִי שְׁלִיט"א, טַעֲמָא דְקַרָּא, הוֹסְפוֹת בְּשַׁלַּח)

"וקרע לנו את הים"

שִׁירַת מְרִים הַנְּבִיאָה

הִנֵּה בְּצַמוּד לְשִׁירַת הַיָּם בָּאָה לָהּ שִׁירַת מְרִים (שְׁמוֹת טו, כב-כא): "וַתִּקַּח מְרִים הַנְּבִיאָה אַחוֹת אֶהְרֹן אֶת הַתֵּיבָה וַתִּצְאָנָה כָּל הַנָּשִׁים אַחֲרֶיהָ בְּתַפִּים וּבַמַּחֲלֹת: וַתַּעַן לָהֶם מְרִים שִׁירוֹ לֵאמֹר כִּי גָאָה גָאָה סוּס וּרְכָבוֹ רָמָה בַּיָּם".

וְצָרִיךְ בְּאוֹר גְּדוֹל: לְשִׁירָה זוֹ מָה הִיא עוֹשֶׂה? בְּמָה נִתְיַחֲדָה שִׁירָה זוֹ יוֹתֵר מִשִּׁירַת הַיָּם הַכְּלָלִית, עַד שֶׁקָּבַע לָהּ הַכְּתוּב פָּרָק בְּפָנָי עֲצֻמוֹ - "שִׁירַת מְרִים"? בְּפָרֵט שֶׁמְרִים לֹא הוֹסִיפָה כְּלוּם בְּתִכּוֹן דְּבָרֵי הַשִּׁירָה - "שִׁירוֹ לֵאמֹר כִּי גָאָה גָאָה סוּס וּרְכָבוֹ רָמָה בַּיָּם" וּמִשֶּׁפֶט זֶה מִמֶּשׁ כָּבֵד נֶאֱמַר בְּשִׁירַת הַיָּם כְּכַתְּבוּ וְכַלְשׁוּנוֹ!

וְאִמְנָם, לְפִי הַנֶּרְאָה, רִש"י הַרְגִישׁ בְּהַעֲרָה זוֹ וּפָרֵשׁ: "מִשֶּׁה אֶמַר שִׁירָה לְאִנְשֵׁים וּמְרִים אֶמְרָה שִׁירָה לְנָשִׁים".

מִכָּל מְקוֹם, עֲדִין הַדְּבָרִים טְעוּנִים תּוֹסֵפֶת בְּאוֹר, שֶׁכֵּן אִם רַק בְּשִׁכְפוּל הַשִּׁירָה לְנָשִׁים בָּאָה לָהּ שִׁירַת מְרִים, מִדּוּעַ הֶחָרָף הַכְּתוּב לִיחַד לָהּ מְקוֹם בְּפָנָי עֲצֻמָּה?

בְּרַם, כְּבָר הוֹרוּנוּ הַמּוֹרִים שֶׁבְּמְקוֹם פְּלִיאָה נִשְׁגָּבָה, זֶהוּ הָאוֹת שֶׁלֹּא זָכִינוּ לְהִבִּין עִמָּךְ הַעֲנִין. וּלְפִי הַנֶּרְאָה, פָּרָק חֲשׁוּב שֶׁל "שִׁירָה" לְמִדָּה מְרִים לְעוֹלָם, וְהוּא הַמִּשְׁדָּה הַשִּׁירָה גַּם לְאַחַר שֶׁהַתְּפִיחָה הִנֵּס. שֶׁכֵּן "שִׁירַת הַיָּם", תִּהְיֶה חֲשׁוּבָה כְּכֹל שֶׁתִּהְיֶה, בְּקִעָה מְלִבּוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּעֲצוּמוֹ שֶׁל נֵס נוֹרָא וְנִשְׁגָּב, וְטַבַּע הוּא בְּנִפְשׁ הָאָדָם שֶׁעַם הַתְּפִיחָה הִנֵּס וְהַחֲזָרָה לְחַיֵּי הַשִּׁירָה - מִתְּפִיחָה לָהּ גַּם הַשִּׁירָה.

וְאִכּוֹן עֵין רוֹאָה בְּמִקְרָאוֹת מְפָרְשִׁים (שְׁמוֹת טו, כב-כד), שֶׁמִּיד אַחֲרֵי מַעֲמַד קְרִיעַת הַיָּם וְהַחֲזָרָה לְחַיֵּי הַמִּדְבָּר הַקָּשִׁים, מִהֵרָ מְאֹד הִפְכָה הַ"שִּׁירָה" - לְתִלּוּנוֹת חֲמוּרוֹת: "וַיִּלְכּוּ שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר וְלֹא מָצְאוּ מַיִם. וַיָּבֹאוּ מֵרְתֵהּ וְלֹא יָכְלוּ לְשַׁתֵּת מַיִם מִמֶּרָה כִּי מָרִים הִם עַל כֵּן קָרָא שְׁמָהּ מֵרָה. וַיִּלְנוּ הָעָם עַל מִשֶּׁה לְאִמֹר מָה נִשְׁתַּה".

וְלִזֶּה קָמָה מְרִים, לְעוֹרֵר שֶׁחֲלִילָה לָנוּ לְשַׁכַּח אֶת חֲסֵדֵי הַשֵּׁם וַתִּבְרָךְ עָלֵינוּ בְּכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה, כִּי מָה עֵרָךְ יֵשׁ לְשִׁירָה אֲשֶׁר אֵינָה מוֹתִירָה רִשְׁם בְּלִבּוֹ שֶׁל הָאָדָם, וּמִתְּפִיחָה לָהּ עִם מְצוּקוֹת הַזְּמַן וּמִשְׁבְּרֵי הַעֲתִים.

בְּזֶה נִתְיַחֲדָה "שִׁירַת מְרִים" מִ"שִׁירַת הַיָּם".

"אלו האכילנו את המן..."

טעם ה"מן"

מה מקור השם "מן"?

הגמרא במסכת יומא (עה:) שואלת: בחמש שמות (טז, ד) מכנה המן בשם "לחם" - "הנני ממטיר לכם לחם", בחמש במדבר (יא, ח) מכנה המן בשם "שמן" - "והיה טעמו כטעם לשד השמן", ובמקור שלישי (שמות טז, א) אנו מוצאים שהמן מכנה "דבש" - "וטעמו כצפחת בדבש"!

אם כן, מה היה טעמו האמתי של המן: לחם, שמן או דבש?

אכן, טעמים שונים היו למן, אך השאלה היתה מה גילו של הטועם.

מתרצת הגמרא, כי לנערים היה טעם המן כשל לחם, לזקנים היה טעמו כשל שמן, לתינוקות היה טעמו כשל דבש, שהלחם יפה לבחורים והשמן לזקנים והדבש לתינוקות, וכל אחד טעם את הטעם הראוי לו.

מסביר שם המהרש"א, שלפי זה, מה שהגמרא אומרת (שם, א) שכל המינים היו טועמים במן, אין הכוונה שבאותה אכילה עצמה היו טועמים בו כל הטועמים, אלא כל אדם היה טועם בו טעם שונה כפי המין שרצה הוא לטעם.

עכשו, שאנו יודעים כי כל אחד חש בטעם שונה לפי רצונו, נבין באר היטב מדוע נקרא שמו "מן".

כשירד המן וכל אחד נגש לטעם את אותו דבר דק ומחספס, וכשהוא טועם ועולה במחו באותו רגע במחשבה על אכל מסים, אותה מחשבה באה לידי בטוי בטעם שערב לחכו, וראה זה פלא! זה חש טעם של דג וחברו הנמצא בסביבתו, שאוכל כמוהו מאותו דבר, חש בטעם של דבש! ואם לא די בכך, הרי שכל אחד משבח את מאכלו הוא - זה מצביע על המן ואומר: "מה טעים דג זה!" וחברו ששומע את דבריו מצביע על אותו מן ואומר: "מה טעים דבש זה!"

לכן, תמהו איש אל אחיו באמרם זה לזה "מן הוא?" (שמות טז, טו), כלומר, מהו הדבר המשנה הנה, כי לא הבינו את פשר הדבר, שבדבר מסים יהיו טעמים שונים ומשנים, ומכאן שמו - "מן". [על פי "כתב סופר"]

אלו נתן לנו את התורה

יודעים את התורה

ספר ד"ר הרט, שמישהו נגש פעם לרבי חיים קניבסקי שליט"א ושאל אותו כמה פעמים כתובה בתורה המלה 'משה'.

על אתר השיב לו רבי חיים בהחלטיות: "שש מאות וארבע עשרה!"

שאל אותו יהודי: "אבל כבוד הרב, בדקתי במחשב ויצא שיש שש מאות ושש עשרה פעמים?"

אמר לו רבי חיים: "המחשב טעה, יש בדיוק שש מאות וארבע עשרה פעמים!"

תמה האיש: "כיצד יתכן שהמחשב טועה?" ורבי חיים הסביר: "אתה בקשת מהמחשב שימצא את המלה 'משה', וכתבת זאת בלי נקוד. בתורה כתובה המלה משה שש מאות וארבע עשרה פעם, ומלבד זאת האותיות מ.ש.ה. מופיעות פעמים נוספות, אך בנקוד אחר: האחת - 'ואם ימעט הבית מהיות משה', והשנייה - 'שמוט כל בעל משה גדו'..."

"ולכך נקראו סופרים, שהיו סופרים כל אותיות שבתורה" (מדרש תנחומא פרשת בשלח, סימן טז).

המסמר של הרשב"א

בכל עת ובכל שעה צריכים אנו להודות להקדוש ברוך הוא על הזכות שבחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו. התורה היא הנותנת חיים לעושיה, ויש בכהה לתת "חיים ממש" כפי שספר הגר"י זילברשטיין שליט"א:

פצוץ אדיר החריד את העיר ירושלים. ברחוב בן יהודה התפוצץ מטען גדול עם מחבל מתאבד. בחור צעיר, שעמד בסמוך למחבל, נפצע אנושות ולתוך גופו חדרו רסיסים רבים.

כיום הבחור הוא אברך עטור זקן ופאות, וכאשר אנשים נפגשים עמו הם אינם יודעים שבגופו נמצאים עדן יותר

משמונים מסמרים, ברגים ו"אמים", שחדרו לכל איברי גופו בפגוע חבלני, אחד הקשים שיזעה ירושלים.

עוד בטרם נפצע אנושות בפגוע הקטלני עברו על איש זה צרות ותהפוכות לרב, אבל מאותו רגע שהמחבל התפוצץ במרחק מטר אחד ממנו, השתנו חייו מן הקצה אל הקצה.

האיש ששה במקום עם חבר נוסף. החבר ספג ברג אחד בלבד מפמות הברגים העצומה שהיתה מחברת לחמר הנפץ של המחבל. הברג היחיד חדר הישר למחו ולאחר שבועות של יסורים קשים נפטר החבר לבית עולמו. הי' יקם דמו.

מידענו, לעמת זאת, ספג מאה ברגים ומסמרים אל תוך גופו. שוו בנפשכם במה מדבר: מאה חמרים מתכתיים חדרו אל תוך הגוף!

בהגיעו אל בית הרפואה הגדר מצבו כ"קשה מאד". הרופאים חוו דעתם שמו הנמנע הוא להוציא את כל כמות הברגים שחדרה לתוך הגוף, שכן כל הוצאה שכזו כרוכה בסכון רב ופגיעה באיברים וכלי דם.

במהלך הימים שלאחר הפגוע הוטב מצבו קמעה, והרופאים הוציאו מגופו רק את מה שמכרחים להוציא, דהינו את הברגים ש"התשובו" במקומות רגישים במיוחד והשארתם שם היתה עלולה ליצר זהומים קשים וסכנות מידיות.

אחד המסמרים שאי אפשר היה להוציא, ושגרם לכאבים ויסורים תכופים, היה זה שחדר לתוך הגלגלת, ואך בנסי נסים לא פגע במחו. המסמר גרם להפרשות ולכאבי תפת, אבל הרופאים טענו שאם יגעו במסמר זה, קימת סכנה מוחשית לפגיעה במח.

במקביל הם הזהירו את הפצוע שצריך לעמד על המשמר שעשרות המסמרים שנותרו בגופו לא יגרמו לזהומים, העלולים להביא לתוצאות קטלניות, חלילה.

והדברים היו ברורים ושקופים: מסמר אחד שיעלה חלודה, עלול להביא לזהום קשה בכל חלקי הגוף, והשאר - מובן כבר מאליו!

בהיותו בבית החולים, ובראותו איך עד לרגע זה שמר עליו הקדוש ברוך הוא מכל משמר, התעורר מאד בתשובה, ופנה אל אחד הרבנים שיְדְרִיכֵנו בעצה טובה וישַׁרְה כִּיצַד יְהֵא בְיָדוֹ לְשֹׁמֵר עַל גּוּפוֹ מִזְּהוּמִים.

אף מסמר לא גרם לזהום, דבר שנחשב אף הוא לתופעה נדירה, בהתחשב במספר המסמרים שהיו בגופו.

שמירת השבת לא הלכה לו בקלות. הוא התמודד עם נסיונות קשים, עם חברים שנסו ללעג ולבוז לו, אבל שום דבר לא עמד בדרכו.

כבר בתחילת הדרך שבה שמר את השבת הבחין שלא רק שה' יתברך שומר עליו מכל משמר, אלא מעניק לו את המתנה הטובה שנתן לעמו ישראל, והיא - השבת. שמירת השבת הפכה אצלו אפוא למשימה של מצוה.

מדי פעם הביעו בפניו הרופאים את פליאתם על כך שמכל המסמרים שנותרו בגופו, אף אחד אינו גורם לזהום.

רק הוא ידע את הסבה.

והמשיך לשמר את השבת, במסירות.

שמירת השבת הכניסה אותו לעולם אחר, עולם של יהודי, עולם של מצות, עולם שבו אי אפשר לעשות כל מה שרוצים. ודוקא החיים הללו, הביאו אותו לענג רוחני שלא הרגיש מעודו.

בשלב מסוים הוא הבין שאי אפשר להסתפק רק בשמירת השבת, והחליט להתקדם הלאה. למוד התורה מתוך עמל ויגיעה, היתה המשימה הבאה שלו. הוא ידע והבין שהחיים האמתיים תלויים רק בזה.

הוא רואה בירת שאת כיצד ה' יתברך משגיח עליו ומפקח על כל צעד שהוא עושה. תחושת האמונה מלנה אותו בכל דרכיו ופעלותיו. החשק להתקרב לה' יתברך גובר מיום ליום, וככל שההתלהטות גוברת, הוא מבין שהדרך היחידה היא דרך התורה.

ואז מגיע השלב שבו הוא מחליט לעשות את הצעד הגורלי, ולחזר באמת ובתמים בתשובה שלמה אל בוראו. הוא מגיע לישיבה לבעלי תשובה, עולה ומתעלה

בלמודיו, עד שמגיע לדרגה של בן ישיבה אמתי, היודע ללמד דף גמרא עם ראשונים ואחרונים.

להזכירכם: המסמר שחדר לגלגלתו, עדין נשאר שם, וגורם לו מדי פעם לכאבים חזקים מאד. אבל את הנעשה אין להשיב, כיון שהרופאים חזרו ואמרו כל הזמן שכל נגיעה במקום שבו "יושב" המסמר, עלולה להיות קטלנית.

כחלף מספר חדשים מאז הכנסו לישיבה, השתתף בשעורו של ראש הישיבה, שהסביר את דף הגמרא עם הרשב"א. מידענו לא הבין את דברי הרשב"א, אבל לא התנאש, והמשיך להתנגע בעמלה של תורה.

הוא פורש לחדר צדדי ומתעמק בדברי הרשב"א. בתוך כדי המאמץ המוחי הרגיש רטיבות וזעה בראשו, אבל לא התחשב בכך. הוא מחזיק את ה"טישו" בידו ומנגב כל העת את המים הנגרים מראשו, וממשיך לעמל ולעמל על דברי הרשב"א.

"לא אקום ממקומי עד שאבין מה התכוון הרשב"א בדבריו" - אמר לחברותא שלו.

הוא לא קם, אבל מישהו אחר קם במקומו.

בשיאו של המאמץ המוחי שהשקיע בהבנת דברי הרשב"א, תקף אותו כאב עז במיוחד, והמסמר הבקיע את בשר הגלגלת, עד שחציו של המסמר כבר היה בחוץ...

בנתוח קל ומהיר בראש הוציאו גם את החצי השני ומסכת הכאבים הנוראה באה לידי סיום...

לא מאמינים? כדאי לעיין בחוברת בת שמונים וחמשה עמודים שבה העלה האברך על נס את שרשרת הנסים שלוּתה אותו החל מרגע הפגוע ועד יציאת המסמר מגלגלתו.

החוברת מלוּה בצלומים המציגים את המסמרים והברגים שנתקעו בגופו. את המסמר שנפלט מהגלגלת בארץ כה נסי, הציב בתוך מסגרת גדולה ומזהבת בסלון ביתו.

ומאז הוא מראה לכלם את "המסמר של הרשב"א"...

כְּדֵי לִידַע, לְהוֹדִיעַ וּלְהוֹדֵעַ שְׂפָתַי תּוֹרָה נִתּוֹן לְכָל אָחָד
מִיִּשְׂרָאֵל, וּמִי שְׂמַתְמָסֵר לְעִמְלָה שֶׁל תּוֹרָה - הַתּוֹרָה
בְּעִצְמָהּ תִּשְׁמַשׁ לוֹ כְּמִנוֹף הַצֵּלָה!

אָבו, דְּוִקָא יָמִים אֵלוּ יְכוּלִים לְשַׁמֵּשׁ לָנוּ לְמִנוֹף כְּהַתְעַלּוֹת בְּתוֹרָה.

מִחַר, בְּעִזְרַת ה', אָנוּ מִתְחִילִים בְּסִפִּירַת הַעֲלָמֵר בְּמִשְׁדָּה חֲמִשִּׁים יוֹם כְּהִכְנָה
לְמִתּוֹן תּוֹרָה.

וְכֵן נִתֵּן לְפָרֵשׁ אֶת הַפְּסוּק "מָה אֶהְבֵּתִי תוֹרָתְךָ כָּל הַיּוֹם הִיא שִׁיחֲתִי":
רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם! אֲנִי אוֹהֵב אֶת הַתּוֹרָה בְּמִשְׁדָּה כָּל הַיָּמִים, וּבִיְתֵר שְׂאֵת עֵתָהּ
בְּחֲמִשִּׁים יוֹם לְקִרְאָת חַג הַשְּׁבוּעוֹת, הִיא תִּהְיֶה שִׁיחֲתִי, בְּהָ אֶהְגֶּה, בְּהָ
אֶעֱמַל.

אֶךְ הַלִּילָה הַזֶּה, לֵיל הַסֵּדֶר, בּוֹ אָנוּ מְצוּיִם לְעֵסֶק בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה, וְאוּלַי
הַמְסָמֵר שֶׁל הַרְשָׁבִי"א יְכוּל לְלַמְּדֵנוּ גַם עַל הַשָּׂכָר הַנִּתֵּן לְאוֹהְבֵי תוֹרָתְךָ.

וְאוּלַי עֵתָהּ נִבִּין בְּיְתֵר שְׂאֵת אֶת הַפְּסוּק "בְּרוּךְ שֶׁנִּתְּנוּ תּוֹרָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל".
רַק בְּכַח הַתּוֹרָה הַזֶּה נִתֵּן לְהוֹצִיא אֶת הַמְסָמֵר מֵרֵאשׁוֹ; רַק בְּעִמְלַת תּוֹרָה
לֹא לְאוֹת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מוֹצִיא אֶת הָאָדָם מֵאֲפֵלָה לְאוֹרָה.

בְּרוּךְ שֶׁנִּתְּנוּ לָנוּ תּוֹרָה, יֵשׁ לָנוּ בְּמָה לְהֶאֱחֹז - בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה. יֵשׁ בְּכַח הַתּוֹרָה
לְהַסִּיר מֵעֵלְינוּ כָּל סִבָּל וּמְכָאוֹב, צָרָה וְעֵנוּי, וְעַל כֵּן נִוְדָה: "בְּרוּךְ שֶׁנִּתְּנוּ
תּוֹרָה לְעַמּוֹ..."

אִין סִפֵּק, כִּי הַמְּאֲמָץ הָאֲדִיר שֶׁהִשְׁקַע בְּלִמּוּד הַתּוֹרָה הוּא זֶה שִׁ"שְׁחֵרֵר"
אֶת הַמְסָמֵר הַתְּקוּעַ בְּרֵאשׁוֹ...

**רָבֵן גַּמְלִיאֵל הִיא אוֹמֵר: כָּל מִי שֶׁלֹּא
אָמַר שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אֵלוּ בַּפִּסָּח, לֹא
יָצָא יָדָיו חוֹבָתוֹ, וְאֵלוּ הֵן:**

פִּסָּח, מִצָּה, וּמְרוֹר:

פֶּסַח שֶׁהָיוּ אֲבוֹתֵינוּ אוֹכְלִים בְּזֶמַן
שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קָיָם, עַל שׁוֹם מָה. עַל
שׁוֹם שֶׁפֶּסַח הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל
בְּתֵי אֲבוֹתֵינוּ בְּמִצְרַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר:
וְאָמַרְתֶּם זֶבַח פֶּסַח הוּא לַיהוָה, אֲשֶׁר
פֶּסַח עַל בְּתֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם
בְּנִגְפוֹ אֶת מִצְרַיִם, וְאֶת בְּתֵינוּ הֲצִיל.
וַיִּקַּד הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲוּ:

”פסח שהיו אבותינו אוכלים”

כָּךְ עוֹשִׂים תְּשׁוּבָה

כְּתוּב בַּתּוֹרָה: ”וְהָיָה הַדָּם לָכֶם לְאֵת עַל הַבְּתִימִים אֲשֶׁר אַתֶּם שֹׁם וְרָאִיתִי
אֶת הַדָּם וּפִסַּחְתִּי עֲלֵכֶם וְלֹא יִהְיֶה בְּכֶם נֶגֶף לְמַשְׁחִית בְּהַכְּתִי בְּאֶרֶץ
מִצְרָיִם” (שְׁמוֹת יב, יג).

הַמַּעֲשֵׂה בַּפֶּסוּק יִשְׁאַל: וְכִי הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא צָרִיךְ ”סִימָן” לְדַעַת הֵיכָן גָּר
יִשְׂרָאֵל וְהֵיכָן גָּר מִצְרַיִם!?

אֲלָא יְדוּעַ הוּא שֶׁמִּדַּת אֶהְבֵּת אִישׁ לְרַעְהוּ יְכוּלָה לְהַמְדִּד עַד כַּמָּה הָאוֹהֵב
מוֹכֵן לְסַבֵּל וּלְסַכֵּן אֶת עַצְמוֹ לְמַעַן הַנֶּאֱהָב. מְשִׁימָה שֵׁישׁ בָּהּ סִכְנָה מִמְּשִׁית
לְמַעַן הַנֶּאֱהָב, יֵשׁ בָּהּ כְּדֵי לְהוֹכִיחַ אֶת מִדַּת הַקֶּשֶׁר וְהַחֲבוּר שֶׁל הָאוֹהֵב
לְנֶאֱהָב.

בְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִמְצְאִים כְּעַת בְּשַׁעַר הַמִּי”ט שֶׁל טְמֵאָה, שְׁקוּעִים בְּעִבּוּדָה זָרָה
וּבְכָל שְׁקוּצֵי מִצְרַיִם. כְּדֵי לְהוֹכִיחַ אֶת אֶהְבֵּתְם לְבוֹרָא עוֹלָם, הִם חַיְבִים
לַעֲשׂוֹת פְּעֻלוֹת שִׁיִּסְכְּנוּ אוֹתָם עַד כְּדֵי כָךְ שֶׁיַּעֲיִד עֲלֵיהֶם בּוֹחֵן כְּלִיּוֹת וְלֵב כִּי
חֲזָרוּ בְּתְשׁוּבָה וְכָל מְגַמְתָּם הִיא לַעֲשׂוֹת רְצוֹן קוֹנֵם.

הטיל עליהם הבורא יתברך שרשרת של פעלות (שלוש במספר) שאם יעשו אותן, יוכח לכל על שלמות התשובה ועל היותם כופרים בעבודה זרה.

משימה ראשונה: לקיחת ש"ה. זה שממשמש למצרים לאלוה, לקחת אותו למטרת שחיטה. אם בני ישראל אוהבים את ה' הרי שיוכיחו את אהבתם אליו בכך שלא יפחדו מאימת המצרים, יסתובבו בשוקים, יקחו לעיני הכל ש"ה, יביאוהו לביתם וישמרו עליו ארבעה ימים טרם ישחטו אותו, ויוכיחו שפחדו של משה באמרו לפרעה "הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלנו" (שמות ח, כב) ה"ה לשוא.

משימה שנייה: לא שכל אחד ילך לשחט לבדו לעצמו את אותה עבודה זרה של המצרים. השחיטה תהיה רק לאחר שיהיו מנויות עליה מספר משפחות. "ואם ימעט הבית מהיות משה ולקח הוא ושכנו הקרב אל ביתו במכסת נפשת איש לפי אכלו תכסו על הש"ה" (שם יב, ד). בא"ן זה, יהיה לפעלת השחיטה פרסום ודבור בכל ארץ מצרים. כן, הדבר נעשה, ועוד בארץ שאסור לעשות זאת, וזו הוכחה נוספת שעם ישראל עושה השתדלות גדולה כדי למלא רצונו.

משימה שלישית: "והיה הדם לכם לאת על הבתים אשר אתם ש"ם" (שם יב, ג). דם על המשקוף ושתי המזוזות משמעו שפעת יושבת משפחה ואוכלת לתאבון את הש"ה - את העבודה-זרה של מצרים! אין לך בזיון גדול יותר עבור המצרי. מצרי שעובר ברחוב ורואה זאת, אף טבעי שיפריך פנימה, ינקם בישראל ולא יתן לבזיון להמשיך.

עם ישראל, על ידי אותן ג' פעלות מוכיח קבל עם ועולם על נאמנות ודבקות בבורא יתברך, על אהבתם אליו ועל כפירה גמורה ומחלטת בעבודה-זרה. וככאלה, אף טבעי שיעוררו עליהם רחמי שמים ויתקיים בהם הסיפא של הפסוק (שם) "ולא יהיה בכם נגף למשחית בהכתי בארץ מצרים".

נמצינו למדים, שנתנת הדם על המזוזות היא לא מטרה לציון מקום גאוגרפי, אלא חלק ממטרה סמלית - הוכחת אהבתנו לבורא יתברך. [על פי הכתב והקבלה"]

ואת בתינו הציל

לכאורה קשה: הרי אמר בתחלה "אשר פסח על בתי בני ישראל", אם כן מדוע הוסיף את המלים "'ואת בתינו הציל"? הרי אם פסח על בתי בני ישראל, ודאי ש"את בתינו הציל"!

בספר "עוללות אפרים" מבאר על פי הספר "דובר שלום" לפי מה שאמרו רבותינו ז"ל (שיר השירים רבה א, יד), שהמצרים היו מוליכים בניהם לבני ישראל כדי להצילם מן המכה, כי חשבו שכך הם ינצלו, אך לא הועיל להם גם זאת והם מתו אף בבתי ישראל. זהו "אשר פסח על בתי בני ישראל", היינו אותם הבתים שהיו בהם רק ישראלים לבדם, ומה שנאמר "ואת בתינו הציל", היינו גם באותם הבתים שהיו בהם בכורי מצרים, שנכנס המשחית לתוך הבית אך גם שם הציל את בכורי ישראל.

מגביה המצה העליונה השלמה לחבוב מצוה ואומר:

**מצה זו שאנו אוכלים, על שום מה.
על שום שלא הספיק בצקם של
אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם
מלך מלכי המלכים, הקדוש ברוך
הוא, וגאלם מיד, שנאמר: ויאפו את
הבצק אשר הוציאו ממצרים עגת
מצות, כי לא חמץ, כי גרשו ממצרים
ולא יכלו להתמהמה, וגם צדה לא
עשו להם:**

מגביה את המרור למסבים ואומר:

**מרור זה שאנו אוכלים, על שום מה.
על שום שמררו המצריים את חיי
אבותינו במצרים, שנאמר: וימררו
את חייהם בעבדה קשה, בחמר
ובלבנים ובכל עבדה בשדה את כל**

עֲבֹדָתָם אֲשֶׁר עָבְדוּ בָהֶם בְּפָרְדָּי:

מצה זו שאנו אוכלים על שום מה?

מדוע פסח נקרא "חג המצות"? במקומות שונים מזכר בתורה "חג הפסח", אולם בכללם הקפידה התורה לקרוא את שם החג רק בשם "חג המצות". בספר "אמרי יהודה" שואל הרב יהודה דרעי שליט"א: הלא שמו של החג מבטא בדרך כלל את מהותו, ואם כן מדוע ראתה תורה להנציח את שמו של חג הפסח דווקא על אותם רגעים אחרונים אשר חסרו לאבותינו שלא הספיקו בצקם להחמיץ - "חג המצות"?

הגע עצמך: מאתים ועשר שנים תמימות היו אבותינו במצרים, עד שהוציאנו הקדוש ברוך הוא משם ביד חזקה ובזרוע נטויה באותות ובמופתים, והוציאנו מעבדות לחרות ומשעבוד לגאולה, והעבירנו את הים, האכילנו את המן, נתן לנו את התורה, והכניסנו לארץ ישראל. ומהם נפרדו הרבה שמות לחג אשר נשתרשו בעם ישראל: "חג הפסח" - כי פסח ה' על פתחי בני ישראל, "חג החרות" - על שהוציאנו מעבדות לחרות, "חג הגאולה" - על שהוציאנו משעבוד לגאולה. אך התורה פסחה על כל השמות הללו, ובחרה להנציח את מהותו של החג רק בשם "חג המצות"!

ולחדוד הקשיא, נזכיר מעשה על אודות אחד הנצולים בנס הגדול שהרעיש בזמנו את העולם כ"מבצע אנטבה". וכך ספר אותו נצול (שהוא בן תורה) את השתלשלות ליל ההצלה המפלאה:

באותו לילה קבלו כל השבויים אשר היו מרפזים באולם הנוסעים בשדה התעופה שב"אונגדה" מזרון ללינת לילה. האדם עלה על יצועו, הסיר את משקפיו כדרך של בעלי משקפים והניחם סמוך למזונו. כידוע האפלה מחלטת ומכוננת שררה באולם הנוסעים כדי להקשות כל פעלה אפשרית לחלוץ השבויים.

והנה בערך בתצות הלילה, פרצו החילים המחלצים אל אולם הנוסעים ובזעקה גדולה הורו לשבויים להתפנות מיד אל עבר המטוסים אשר המתינו לחלוצים. וגם מידענו אשר כאמור הניח את משקפיו למרגלותיו פתח מיד בחפוש בהול אחר משקפיו, אך מה לעשות כשמחפשים משהו לא תמיד מוצאים ובפרט בחפוש בהול כל כך אשר אימת מות ואור החרות משמשים בו

בְּעֶרְבוּבִיהָ, וְגַם מִפֶּת הַחֹשֶׁךְ אֲשֶׁר נִפְלָה עָלָיו תִּרְמָה אֶת
חִלְקָהּ לְהַמְשִׁיךְ הַגְּשׁוּשִׁים בְּאַפְלָה.

מֵהָר מְאֹד הִבִּין הָאִישׁ, שֶׁאִם יִמְשִׁיךְ לְהִתְעַקֵּשׁ אַחֵר חֲפוּשׁ
מִשְׁקָפָיו יִשָּׂאֵר הוּא וּמִשְׁקָפָיו עַד עוֹלָם בְּאוֹגְנָדָה... וְלָכֵן
הִחְלִיט לְוַתֵּר עַל מִשְׁקָפָיו וְנָס עַל נַפְשׁוֹ לְעֵבֶר מְטוּסֵי
הַחֲלוּץ, וְכֵן בְּחֻמְלַת ה' עָלָיו יָצָא מֵאַפְלָה לְאוֹר גָּדוֹל.

וְעַתָּה הִבָּה נִתְבוּנָן מַעַט, הִנֵּה נִתֵּן לְשַׁעַר כִּי מִיַּדְעֵנו עוֹרֵךְ מִסִּבַּת הוֹדֵיָה בְּיוֹם
הַצֵּלְתוֹ בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה. הָאִם יַעֲלֶה עַל הַדַּעַת שְׁיִנְצִיחַ אֶת שֵׁם חֲגִיגָתוֹ בְּשֵׁם
"חַג הַמְּשֻׁקָּפִים" וְיִדְפִּיס הַזְּמָנוֹת לְכָל קְרוּבוֹ וּמִיַּדְעֵנו בְּלִשׁוֹן - הַנֶּכֶם
מְזַמְּנִים לְמַסְבָּה הַשְּׁנֵתִית שֶׁל חַג הַמְּשֻׁקָּפִים... וּבְזַמַּן הַמַּסְבָּה יִרְבֶּה לְסַפֵּר
בְּפָנָיו הַמְּזַמְּנִים עַל אוֹדוֹת מִשְׁקָפָיו הַיְקָרִים אֲשֶׁר עָקַב הַחֲלֻטָּתוֹ לְוַתֵּר
עֲלֵיהֶם זָכָה לְהַנְצִיל...

הָרִי אֵין לָךְ דָּבָר מוֹזֵר וּמְקוּמָם יוֹתֵר מִזֶּה, אֲשֶׁר בְּמְקוֹם לְהוֹדוֹת וּלְשַׁבַּח
אֶת ה' יִתְבָּרֵךְ עַל הַצֵּלְתוֹ הַמְּפֹלָאָה הוּא בּוֹחֵר לְשַׁבַּח אֶת הַחֲלֻטָּתוֹ הַגּוֹרְלִית
בְּרָגַע שֶׁל אֱמֶת לְוַתֵּר עַל... מִשְׁקָפָיו. אוּלָם מַה נַּעֲשֶׂה שָׂכָךְ הוּא מִמֶּשׁ לְגַבִּי
"חַג הַמַּצּוֹת", אֲשֶׁר בְּמְקוֹם לְהַנְצִיחַ אֶת הַחַג עַל שֵׁם הַצֵּלְתָם הַמְּפֹלָאָה שֶׁל
אֲבוֹתֵינוּ מִבֵּית עֲבָדִים, בְּחִרָה הַתּוֹרָה לְהַנְצִיחַ דְּוָקָא אֶת אוֹתוֹ אַרְוַע שׁוּלֵי,
אֶת "הַמַּצּוֹת" אֲשֶׁר לֹא הִסְפִּיקוּ לְהַחֲמִיץ - "חַג הַמַּצּוֹת".

תְּמִיחָה זֹו מְעוֹרֵר הַמַּהֲר"ל מִפְּרָאג וְהוּא מְתַרְץ: הִנֵּה כָּל הַנְּסִים
וְהַנְּפִלָאוֹת שֶׁנַּעֲשֶׂה עִמָּנוּ ה' יִתְבָּרֵךְ בְּמַצְרִים אֵין בָּהֶם כְּלוּם כְּדִי לְשַׁבַּח אֶת
יִשְׂרָאֵל, שֶׁהָרִי כֵּלָם בָּאוּ בְּחִסְדּוֹ יִתְבָּרֵךְ בְּאַתְעָרוֹתָא דְלַעֲלָא בְּלִבְד לְלֹא
אַתְעָרוֹתָא דְלַתְתָּא (כִּיְדוּעַ מִדְּבָרֵי חַז"ל שֶׁהֵיוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִיטָה שְׁעָרֵי טְמֵאָה). אֵךְ
בְּאוֹתָם רָגַעִים אַחֲרוֹנִים אֲשֶׁר כֵּלָם הַכִּינוּ עֲצָמָם לִיצִיאָה מִמַּצְרִים וּבְקִשׁוֹ
לְהַכִּין לָהֶם צִידָה לְדָרֵךְ, שֶׁם אֶתְהָ רוֹאֶה אֶת גְּדֻלְתָּם.

שָׁכֵן כְּשֶׁהוֹרָה לָהֶם מִשָּׁה מִפִּי הַגְּבוּרָה לְצִאת "מִיַּד", לֹא נִמְצָא אִישׁ בְּכָל
הָעָם אֲשֶׁר יַעֲרַעַר עַל כֶּךָ וַיֹּאמֶר מְתִי יִסְפִּיק הַבְּצֵק לְהַחֲמִיץ כְּדִי לְהַכִּין לָנוּ
צִידָה לְדָרֵךְ, הֲלֹא אָנוּ הוֹלְכִים לְאַרְץ מְדִבְרָ שָׁאִין בָּהּ לָחֶם וּמַיִם, שֶׁהָרִי לֹא
עָלָה עַל דַּעְתָּם שֶׁהַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יוֹרִיד לָהֶם לָחֶם מִן הַשָּׁמַיִם וַיּוֹצִיא
לָהֶם מַיִם מִן הַסֵּלַע. אֵךְ לֹא כֵן הָיָה: אִישׁ לֹא הִרְהֵר אַחֵר דְּבָרָיו, מִשָּׁה
אוּמֵר לְצִאת מִיַּד - יוֹצֵאִים מִיַּד עַד כְּדִי מְסִירוֹת נֶפֶשׁ שֶׁל מִמֶּשׁ - "וְעַשִּׂיתָ
כְּכֹל אֲשֶׁר יוֹרִיד".

וְזֶה עִמָּךְ דְּבָרֵי הַמַּגִּיד בְּהַגְדָה שֶׁל פְּסָח: "מִצָּה זֹו שֶׁאָנוּ אוֹכְלִים עַל שׁוּם
מֵה... וְגַם צִדָה לֹא עָשׂוּ לָהֶם". וְזֶהוּ גְדֻל שְׁבָחָם - "זְכֹרְתִי לָךְ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ
אֲהַבֵת כְּלוּלוֹתֶיךָ לְכִתְּבֵךְ אַחֲרַי בְּמִדְבָר בְּאַרְץ לֹא זְרוּעָה". וְעַל כֵּן בְּחִרָה
תּוֹרָה לְהַנְצִיחַ אֶת שֵׁם הַחַג דְּוָקָא עַל אוֹתָם רָגַעִים סְפוּרִים - "חַג הַמַּצּוֹת",

כְּדֵי לְהַגִּיד שְׁבַחן שֶׁל יִשְׂרָאֵל. אוֹלָם יִשְׂרָאֵל לְעַמַּת זֹאת, בְּחָרוּ לְהַנְצִיחַ אֶת שֵׁם הַחֵג עַל הַנְּסִים וְהַנִּפְלְאוֹת כְּדֵי לְהוֹדִיעַ שְׁבַחוֹ שֶׁל מְקוֹם אֲשֶׁר פָּסַח עַל בְּתֵי אֲבוֹתֵינוּ וְהַצִּילָם וְלָכֵן אָנוּ קוֹרְאִים לַחֵג - "חֵג הַפָּסַח".

"מִצָּה זוֹ שֶׁאֵנוּ אוֹכְלִים..."

כִּיצַד רוֹכְשִׁים מִצּוֹת בְּרוֹסְיָה

"מִצָּה זוֹ שֶׁאֵנוּ אוֹכְלִים" - נִרְאֶה כְּדָבָר כָּל כָּךְ טְבָעִי, אִם זוֹ מִצַּת יָד אוֹ מִצַּת מְכוּנָה. כַּמָּה יָמִים לִפְנֵי חֵג הַפָּסַח רִכְשָׁנוּ אֶת חֲבִילוֹת הַמִּצּוֹת וְיִתְכַּן שְׁעָלוֹת הַמִּצּוֹת הַשְּׁמוּרוֹת מְעֵשָׂה יָד קָצֶת "הַכְּבִידָה" אֲךָ זֶה לֹא הָיָה נוֹרָא כָּל כָּךְ.

לֹא תָמִיד אָנוּ יְכוּלִים לְדַמֵּן כִּיצַד אַחֵינוּ בְּגָלוֹת עוֹשִׂים מְאֻמְצִים בַּל יִתְאַרוּ מֵעַל הַטְּבַע כְּדֵי לְרַכֵּשׁ מִצּוֹת. לְעֵתִים אֵיזוֹ מְסִירוֹת נֶפֶשׁ עָשׂוּ יְהוּדִים בְּרוֹסְיָה אוֹ בְּגֵרְמָנְיָה בְּזַמן הַשּׁוֹאָה.

כִּיּוֹם אָנוּ יוֹשְׁבִים מְסַבִּים בְּלֵיל הַסֵּדֶר עִם חֲלוֹנוֹת פְּתוּחִים, דָּלֶת פְּתוּחָה, מְשׁוֹרְרִים וּמְזַמְרִים וּשְׂמֵחִים בְּתַעֲצוּמוֹת עֹז, אֲךָ כְּדָאִי שֶׁנִּדְעַע שְׂיֵשׁ עֲדִין מִי מֵאֲתָנוּ שְׂאִין בְּאַפְשָׁרוּתָם לְהַגִּיעַ לְלֵיל הַסֵּדֶר וְלְרַכֵּשׁ מִצּוֹת בְּקַלּוֹת.

מְסַפֵּר הָרַב יִשְׂרָאֵל מֵאִיר לָאוּ שְׁלִיט"א, רַבֵּה שֶׁל תַּל אֶבִיב יָפוֹ וְהָרַב הָרֵאשִׁי לְיִשְׂרָאֵל לְשַׁעֲבֵר:

בְּרֵאשִׁית הַגָּל הַגָּדוֹל שֶׁל עוֹלָם מִבְּרִית הַמוֹעֲצוֹת כְּהִנְתִּי כְּרַבֵּה הָרֵאשִׁי שֶׁל תַּל אֶבִיב יָפוֹ, וּבִיּוֹם שַׁבְּתִי עִם שְׁנֵי חֲבָרֵי בֵּית הַדִּין הַמְּיֻחָד, הָרַב שְׁלֵמָה דִּיכּוֹבְסֵקִי וְהָרַב אֲבָרְהָם שְׁרָמֵן, הוֹפִיעַ בְּפָנֵינוּ רוֹפֵא צְעִיר בֶּן אַרְבָּעִים וּשְׁתַּיִם, שֶׁהִגִּיעַ יוֹם קֶדֶם לָכֵן מִבְּרִית הַמוֹעֲצוֹת עִם אִשְׁתּוֹ וּשְׁתֵּי בָנוֹתָיו (וְלֹא כָּאֵן הַמְּקוֹם לְתֵאָר מַדּוּעַ הִגִּיעַ לָלֵא כָּל נִירוֹת מִזֵּהִים, בְּדֶרֶךְ לֹא דֶרֶךְ).

הָרוֹפֵא בָּא אֵלַי כְּדֵי לְקַבֵּל אֶשׁוּר לְיַהֲדוּתוֹ עֲבוּר כָּל הַמוֹסְדוֹת הַקּוֹלְטִים, וְהִבִּיא עִמּוֹ עֲדִים שֶׁיַּעֲיֵדוּ כִּי יְהוּדִי הוּא, בֶּן לְאָב וְאִם יְהוּדִים. הוּא רוֹפֵא, אִמּוֹ רוֹפֵאת יְלָדִים, מְנַהֶלֶת מַחְלָקָה בְּמוֹסָקָבָה בְּאוֹתָם יָמִים, וְאָבִיו - שְׁהִיָּה כִירוּג - הֵלֶךְ לְעוֹלָמוֹ.

אחד העדים שהופיע בפנינו אמר בצורה ברורה כי היה נוכח בבית המילה של אותו רופא צעיר, ג'ורג' שמו, לפני ארבעים ושנים שנה.

היה עד אחד שהרשים בספורו, בצורה מעניינת עד מאד: חב"דניק, בא בימים, הופיע בבית הדין עם קסקט לראשו, זקן לבן שיורד על פי מדותיו, והוא מספר לנו בזו הלשון:

"אמא של ג'ורג' זה, אותה מנהלת מחלקה בבית החולים, היתה מעשנת כרונית, שנים-שלוש חפיסות סיגריות ליום. אבל מדי לילה, טרם לכתה לישון, היתה לוקחת סיגריה בודדת ומניחה אותה בארון הבגדים בחדר השנה אצלה, בתוך קרטון. כל לילה סיגריה.

אחת לשנה, אחרי חג הפורים, אני - מספר החב"דניק הזה - הייתי מגיע אליה, וזה היה קד מסכם בינינו: היא היתה מוסרת לי שלוש מאות וחמשים סיגריות שצברה במשך השנה, ואני הייתי מספק לה כמה קילוגרמים של קמח, כדי שהיא תוכל בביתה לאפות מצות פשרות לחג הפסח. היא לא שמרה שבת, היא לא הקפידה על פשרות - לא היו לה גם התנאים לכך - אבל מאד הקפידה שיהיה בבית ליל הסדר, והבית יזכר את יציאת מצרים עם כל הסמליות שבדבר!

התרגשתי מאד מהספור, והבן עוד מוסר לי את מספר הטלפון של האמא, שם במוסקבה. טלפנתי אליה. היא ידעה עוד לדבר מעט אידיש, ואמרתי לה: "אנחנו מקימים מצות מצה פעם אחת בשנה. את קימת את המצוה הזאת בכל לילה ולילה, שלוש מאות וששים יום בשנה. אני לא יודע אם מבחינת ההלכה המצות אצלך היו פשרות, אבל שהיו קדושות וטהורות והתקבלו ברצון לפני בורא עולם - אין לי צל של ספק בכך!"

חז"ל צונו: שלוש יום קדם הפסח שואלין ודורשין בהלכות הפסח. מתחילים בנקיונות בחדרי הבית, ואלו אשה זו עשתה הכנה ש-ג-ה שלמה, וזאת כדי שיהיה בבית ליל הסדר, שהבית יזכר את יציאת מצרים עם המצות.

מי שמע זאת ולא יקבל כחות נפש עצומים בהכנות ביתר שאת ותעצומות לקראת ליל הסדר!

אָנוּ לֹא נִדְרָשִׁים כִּיּוֹם, בְּרוּךְ הוּא, לַעֲשׂוֹת זֹאת בְּהַחֲבֵא וּבְחֻדְרֵי חֻדְרִים. כָּל יְהוּדֵי זֹכָה לְקִנּוּת מִצּוֹת לְפִסּוּחַ, אֵדָּ כְּדָאֵי שֶׁבִּסְתֵּר לִבְנֵי נִזְכָּר אֶת אֱלֹהֵי שֶׁהַפְּרוּטָה אֵינָה מְצוּיָה בְּכִיסָם וְאֶצְלָם זֶה "מְלַחְמָה" קִיּוּמִית שֶׁל מִמֶּשׁ לְהַגִּיעַ לְלֵיל הַסֻּדֵר עִם כָּל מֶה שֶׁנֶּאֱרָדָּ וְלוֹ בְּצִמְצוּם.

כְּדָאֵי שֶׁנִּפְנְנִים אֶת סִפּוּר אוֹתָהּ הָאֵמָּא, שְׁלִיָּלָה לֵילָה, לִפְנֵי לְכַתְּבָה לִישׁוֹן עֲסָקָה בְּזִכִּירַת יְצִיאַת מִצְרַיִם.

**בְּכָל דּוֹר וְדוֹר חֵיב אָדָם לְהִרְאוֹת אֶת
עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם,
שֶׁנֶּאֱמַר: וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא
לֵאמֹר, בַּעֲבוּר זֶה עָשָׂה יְהוָה לִי
בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם. שֶׁלֹּא אֶת אֲבוֹתֵינוּ
בְּלִבָּד גָּאֵל הִקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֶלֶּא אִף
אוֹתָנוּ גָּאֵל עִמָּהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר: וְאוֹתָנוּ
הוֹצִיא מִשָּׁם, לְמַעַן הִבִּיא אוֹתָנוּ,
לְתֵת לָנוּ אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע
לְאַבְרָהָם:**

מצוה לספר על הנסים שארעו ביציאה ממצרים

בְּגִמְרַת הַשְּׂאֵלוֹת וְאִמְרַת "מֶה נִשְׁתַּנְּה" הָאֵב צָרִיד לְתַרְץ וּלְהַסְבִּיר לְכָל אֶחָד מִבְּנֵי כְּפֵי הַבְּנֵי, וְהַיּוֹם יֵשׁ רַבִּים שֶׁשׁוֹמְעִים מִהֶבֶן אִמְרַת "מֶה נִשְׁתַּנְּה" וְאוֹמְרִים "עֲבָדִים הָיִינוּ" וְכוּ' וְלֹא מְסַבְּרִים לִילָד כָּלֵל, אִף שֶׁהוּא בְּגִיל שֶׁמִּסְגָּל כָּבֵד לְהַבִּין לְפָחוֹת קֶצֶת, וּמִבְטָלִים בְּזֶה עֶקֶר מִצּוֹת "וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ".

לְהַבְנֵת מֵהוּיָת חוֹבֵת הָעֶרֶב, יוֹבֵא לְקַמּוֹן סִפּוּר מִהַקְדוּשׁ הַ"חִפְצַ חַיִּים" זְצ"ל:

בְּזֶמַן הַפְּרָעוֹת בְּאוֹקְרַאֲיִנָּה, כְּשֶׁנֶּהְרָגוּ וְנִטְבְּחוּ רַבְבוֹת
יְהוּדִים עַל קְדוּשַׁת הַשֵּׁם יִקָּם דָּמָם, הִיָּה הַקְּדוּשָׁה
הַחֹפֵץ חַיִּים אֶצֶל רוֹפֵא אֶחָד שֶׁהִתְחִיל לִשְׁאֹל אוֹתוֹ אֵיךְ,
כְּבִיכּוֹל, הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא מְסַגֵּל לְרֵאוֹת הַיָּאָד מִיִּסְרִים
אֶת עַמּוֹ בְּאַכְזָרִיּוֹת שְׂכֵזוּ וְלִשְׁתַּק עַל כָּד.

הַחֹפֵץ חַיִּים נִתְעַטֵּף בְּשִׁתְיָקָה וְלֹא הֵשִׁיב לוֹ.

אָמַר הַרוֹפֵא: "תֵּאֱמִין לִי, שְׂאֲנִי מֵתְחִיל לְפַקֵּק אִם יֵשׁ
אֱלֹקִים בְּעוֹלָם..."

הֵשִׁיב לוֹ הַחֹפֵץ חַיִּים: "אֲנִי מְפַקֵּק אִם אַתָּה רוֹפֵא אוֹ
לֹא."

מִהַר הַרוֹפֵא לְהֵרָאוֹת לוֹ תְּעוּדָה תְּלוּיָה עַל הַקִּיר
הַמְּאֻשָּׁרֵת שֶׁהוּא רוֹפֵא מְסַמָּךְ. הַחֹפֵץ חַיִּים זָצ"ל הִסְתַּכֵּל
וְרָאָה שֶׁתֵּאֲרִיךְ כְּתִיבַת הַתְּעוּדָה הוּא מִלְּפָנַי אֲרַבְעִים
שָׁנָה.

"יִתְכַּן שְׁבִשְׁעָתוֹ אֶכֶן הוֹכַחְתָּ שֶׁאַתָּה יוֹדֵעַ לְרַפֵּא, אֲבָל מִנֵּיִן
לִי לְדַעַת שְׂעֵכְשׁוּ אַתָּה עֵדִין רוֹפֵא?" - אָמַר לוֹ הַחֹפֵץ
חַיִּים.

הֵשִׁיב הַרוֹפֵא, שְׂאִין שׁוֹם טַעַם לְעָרֶךְ כֹּל פַּעַם בְּחִינּוֹת
אֶלֶּא דִּי בְּכָד שְׁנִבְחֹן פַּעַם אַחַת בְּשַׁעַתוֹ.

אָמַר לוֹ הַחֹפֵץ חַיִּים זָצ"ל: "תִּדְעַ לָךְ, שְׁגַם לְגַבִּי הַקְּדוּשָׁה
בְּרוּךְ הוּא כֵּן הוּא. לְפָנַי שְׂמִסֵּר לָנוּ אֶת הַתּוֹרָה וְהֶעֱמִידֵנוּ
בְּנִסְיוֹנוֹת הַרְבֵּה מִתּוֹךְ הַסִּתֵּר פְּנִים, הִרְאָה לָנוּ נִסִּים
וְנִפְלְאוֹת לְהוֹכִיחַ שֶׁהוּא מְשַׁגֵּיחַ בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְאָמַר לָנוּ,
כְּבִיכּוֹל, 'זוֹהִי הַתְּעוּדָה שְׁלִי שְׂאֲנִי מְשַׁגֵּיחַ בְּעוֹלָם, וְעֲלִיכֶם
לְמִסֵּר יְדִיעָה זֹאת לְדוֹרוֹת הַבָּאִים אַחֲרֵיכֶם עַד עוֹלָם'."

וְלָכוּ, אֵף עַל פִּי שְׁהִיּוֹם רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ לְנַהֵג בְּהַסִּתֵּר תּוֹךְ הַסִּתֵּר, עַד שְׂצָרִיךְ
מִסִּירוֹת נֶפֶשׁ בְּחַיִּים כְּדִי לְקַיֵּם תְּמִיד אֶת רְצוֹנוֹ, אֲבָל, כְּבִיכּוֹל, הַתְּעוּדָה
הִיא הַנִּסִּים שְׂאֲרָעוּ בְּשַׁעַת יְצִיאַת מִצְרַיִם. וּבְכָל דּוֹר בְּלִיל ט"ו נִיֶּסֶן עָלֵינוּ
לְהֵאֲרִיךְ בְּסִפּוֹר נִפְלְאוֹת דְּמִצְרַיִם, שֶׁהִיא הַתְּעוּדָה שְׁלֹו.

זֶהוּ מֵה שְׂנֵאֲמַר 'חַיֵּב אָדָם לְרֵאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם,
שֶׁהַנִּסִּים וְהַנִּפְלְאוֹת עָשָׂה הַקְּדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא מֵתְחִלָּה לְמַעַן כֹּל בֵּית יִשְׂרָאֵל

לא רק לאלו שהיו אז אלא למען כל הדורות שיעמדו עד זמננו, ולכן נחשב הדבר כאלו היינו אנו בעצמנו עבדים במצרים ויצאנו משם בנסים שהראה הקדוש ברוך הוא, לא רק לדור ההוא אלא גם לנו, וגם אותנו גאל עמקם הקדוש ברוך הוא מחסרון האמונה על ידי הנסים האלו."

לצערנו, יש שאנשים רוצים ומבקשים הוכחות על מציאותו של הקדוש ברוך הוא, על מציאותו כפי המשפט הידוע "תוכיח לי ש...", "מי אמר שיש... וכביכול, רוצים תעודות או עדויות שיש אלקים בשמים..."

דוקא ערב זה של ההגדה שבו אנו יושבים בניחותא, כאן כבר אין עלינו "התקפות", זה הזמן לספר בנעימה ולהרבות בספור יציאת מצרים על הנסים שנעשו לעם ישראל, וברגע שנחדיר את האמונה לתוך הלבבות הרבה מן הקשיות יעלמו.

על כן מן הראוי להסביר מדוע התחילה ההגדה ב"עבדים היינו לפרעה במצרים": תחלה יש לספר על השתלשלות הענין, עם ישראל התחיל בעבדות, אחר כך נגאל ממצרים ועתה אנו מצפים לגאולה השלמה.

מכסה המצות. מגביהים את הכוס עד "גאל ישראל".

**לְפִיכֶן אֲנַחְנוּ חֵיבִים - לְהוֹדוֹת,
לְהִלֵּל, לְשַׁבַּח, לְפָאֵר, לְרוֹמֵם, לְהַדָּר
וּלְקַלֵּס, לְמִי שֶׁעָשָׂה לְאַבוֹתֵינוּ וְלָנוּ
אֶת כָּל הַנְּסִים הָאֵלֹהִים: הוֹצִיאָנוּ
מֵעֲבָדוֹת לְחֵרוֹת, וּמִשְׁעֶבֶד לְגֵאֻלָּה,
וּמִיָּגוֹן לְשִׁמְחָה, וּמֵאֵבֶל לְיוֹם טוֹב,
וּמֵאֲפֵלָה לְאוֹר גָּדוֹל, וְנֹאמַר לְפָנָיו
הַלְלוּיָהּ:**

**הַלְלוּיָהּ הַלְלוּ עַבְדֵי יְהוָה, הַלְלוּ אֶת
שֵׁם יְהוָה: יְהִי שֵׁם יְהוָה מְבָרָךְ
מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם: מִמְזֶרֶח שֶׁמֶשׁ עַד**

מְבוֹאוֹ מִהֶלֶל שֵׁם יְהוָה: רָם עַל כָּל
גּוֹיִם יְהוָה, עַל הַשָּׁמַיִם כְּבוֹדוֹ: מִי
כִּי־הוּא אֱלֹהֵינוּ הַמַּגְבִּיהִי לְשַׁבַּת:
הַמְשַׁפִּילִי לְרֵאוֹת בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ:
מִקִּימִי מֵעֶפֶר דָּל, מֵאֲשַׁפֵּת יָרִים
אֲבִיוֹן: לְהוֹשִׁיבִי עִם נְדִיבִים, עִם
נְדִיבֵי עַמּוֹ: מוֹשִׁיבֵי עֵקֶרֶת הַבַּיִת, אִם
הַבְּנִים שְׂמֵחָה. הֶלְלוּהָ:

בְּצֵאת יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, בַּיִת יַעֲקֹב
מֵעַם לֵעָז: הִיָּתָה יְהוּדָה לְקַדְשׁוֹ,
יִשְׂרָאֵל מִמְשָׁלוֹתָיו: הֵיִם רָאָה וַיִּנָּס,
הִירָדָן יֹסֵב לְאַחֹר: הֶהָרִים רָקְדוּ
כְּאֵילִים, גְּבֻעוֹת כְּבְנֵי צֹאן: מַה לָּךְ
הֵיִם כִּי תִנוֹס, הִירָדָן תִּסָּב לְאַחֹר:
הֶהָרִים תִּרְקְדוּ כְּאֵילִים, גְּבֻעוֹת כְּבְנֵי
צֹאן: מִלְּפָנֶי אָדוֹן חוֹלֵי אָרֶץ, מִלְּפָנֶי
אֱלֹהֵי יַעֲקֹב: הַהֶפְכִי הַצּוֹר אַגָּם מֵיִם,
חֲלַמִּישׁ לְמַעַיְנֵנוּ מֵיִם.

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
אֲשֶׁר גָּאֵלְנוּ וְגָאֵל אֶת אֲבוֹתֵינוּ

מִמִּצְרַיִם, וְהִגִּיעֵנוּ הַלַּיְלָה הַזֶּה לְאָכֹל
בוּ מִצָּה וּמִרֹר. כֵּן יִהְיֶה אֱלֹהֵינוּ
וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ הִגִּיעֵנוּ לְמוֹעֲדִים
וְלִרְגָלִים אַחֲרַיִם הַבָּאִים לְקִרְאתָנוּ
לְשָׁלוֹם, שְׂמֵחִים בְּבִנְיַן עִירָךְ. וְשָׂשִׂים
בְּעִבּוֹדְתְךָ. וְנֹאכֵל שָׂם מִן הַזִּבְחִים וּמִן
הַפְּסָחִים (בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת אוֹמְרִים: מִן הַפְּסָחִים
וּמִן הַזִּבְחִים) אֲשֶׁר יִגִּיעַ דָּמָם עַל קִיר
מִזִּבְחֶךָ לְרָצוֹן. וְנוֹדֶה לְךָ שִׁיר חֲדָשׁ עַל
גְּאֻלַּתָנוּ וְעַל פְּדוּת נַפְשֵׁנוּ. בְּרוּךְ אַתָּה
יְהוָה גֹּאֵל יִשְׂרָאֵל:

הֲרִינִי מוֹכֵן וּמְזֶמֶן לְקַיֵּם מִצְוֹת כּוֹס
שֵׁנִי מֵאַרְבַּע כּוֹסוֹת, לְשֵׁם יְחִוּד קְדֻשָּׁא
בְּרִידָה הוּא וְשִׁכְיִנְתִּיהָ עַל יַדֵּי הַהוּא
טָמִיר וְנִעְלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל. וִיְהִי
נָעַם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יַדֵּינוּ
כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יַדֵּינוּ כּוֹנֵנָהוּ:

שׁוֹתֵיךְ אֶת הַכּוֹס בְּהַסְבַּת שְׂמֵאל.

רחצה

נוטל יָדָיו בַּעֲמִידָה כְּדִין נְטִילַת יָדַיִם לְאֲכִילָה, שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים בְּזֶה אַחַר זֶה עַל כָּל יָד. וּבִשְׁעַת הַנְּטִילָה יִהְיֶה יָדָיו לְכָל הַצְּדָדִים כְּדִי שֶׁהַמַּיִם יִלְחָלוּ כָּל שְׁטַח הַיָּד. וְאַחַר כֵּן יִגְבִּיהַ שְׁתֵּי יָדָיו כְּנֶגֶד פָּנָיו וַיֹּאמֶר: "שְׂאוּ יָדֵיכֶם קִדְשׁ וּבָרְכוּ אֶת ה' וַיְבָרֵךְ: "עַל נְטִילַת יָדַיִם" כְּשֵׁי יָדָיו מוֹרְמוֹת כְּמִקְבֵּל שִׁפְעַ מַגְבוֹהַ. וְאַחַר כֵּן יִגְבַּב יָדָיו. אֵין לְגַב בִּשְׁעַת הַבְּרָכָה.

הַנוֹטֵל צָרִיךְ שִׁיגְבִּיהַ יָדָיו לְמַעַלָּה שֶׁלֹּא יֵצְאוּ מֵיָם חוּץ לַפֶּרֶק וַיִּחְזְרוּ וַיִּטְמְאוּ אֶת הַיָּדַיִם.

יְטֹלוּ יָדֵיהֶם כְּהִלְכָה וַיְבָרְכוּ:

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מְלֶכֶךְ
הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִוָּנוּ
עַל נְטִילַת יָדַיִם.**

נוטל יָדָיו, וְקֹדֵם שִׁירְחַץ, טוֹב לוֹמַר בְּקִשָּׁה זוֹ:

**לְשֵׁם יַחֲוֹד קִדְּשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְשְׂכִינְתָהּ
וְכוֹי, בְּיַחֲוֹדָא שְׁלִים בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל,
וּבְשֵׁם כָּל הַנְּפֻשׁוֹת רוּחוֹת וּנְשָׁמוֹת
וּמִלְבוּשֵׁיהֶם וְהַקְּרוּבִים לָהֶם,
שְׂמִכְלָלוֹת אֲצִילוֹת בְּרִיאָה יְצִירָה
עֲשִׂיָה, וּמְכַל פְּרִטֵי אֲצִילוֹת בְּרִיאָה
יְצִירָה עֲשִׂיָה דְכָל פְּרָצוּף וְסִפִּירָה. הִנֵּה
אֲנֹכִי מוֹכֵן וּמְזַמֵּן לְקַיִם מִצְוֹת עֲשִׂיָה
מִן הַתּוֹרָה לְאֹכֵל מִצָּה בְּלִילָה הַזֹּאת**

שֶׁל חַג הַמִּצּוֹת, כַּאֲשֶׁר צִוּנוּ יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוּשָׁה בְּעֶרֶב
תֹּאכְלוּ מִצּוֹת. וְהִרִינִי מוֹכֵן לְקַיֵּם
מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה דָלָא יֵאָכֵל חֲמִץ,
וּמִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה דְכָל מִחְמֶצֶת לֹא
תֹאכְלוּ, וּמִצְוֹת לְפָרֵשׁ מֵאֲכִילַת חֲמִץ,
שֶׁנֶּאֱמַר: "שִׁבְעַת יָמִים מִצּוֹת
תֹּאכְלוּ". וְלֹא הֵבֵא מִכֹּל עֲשֵׂה,
עֲשֵׂה. וּמִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה שְׁלֵא לֶאֱכֹל
תַּעֲרַבֵת חֲמִץ. וּמִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה דְלֹא
יִרְאֶה לָךְ שְׂאֹר וְלֹא יִרְאֶה לָךְ חֲמִץ.
וּמִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה דְלֹא יִמָּצֵא שְׂאֹר
בְּבִתְיֶכֶם. כְּדֵי לַעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ
לְיוֹצְרֵנוּ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹן בּוֹרְאֵנוּ כְּדֵי
לְתַקֵּן שְׂרֵשׁ מִצְוֹת אֱלֹהֵינוּ בְּמָקוֹם עֲלִיוֹן.

וַיְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁתִּהְיֶה חֲשׂוּבָה
וּמְקַבֵּלַת וּרְצוּיָה לְפָנֶיךָ מִצְוָה זוֹ שֶׁל
אֲכִילַת מִצָּה בְּלֵילָה הַזֹּאת, וַיַּעֲלֶה
לְפָנֶיךָ כְּאֵלֹהֵינוּ כּוֹנְנֵתִי בְּכָל הַכּוֹנְנוֹת
הָרְאוּיֹת לְכוֹן בְּמַעֲשֵׂה וּדְבוּר וְכוּנָה

וּמַחְשָׁבָה וְרַעוּתָא דְּלִבָּא. וְיִהְיֶה נֶעַם
יְהוָה עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ
וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָהוּ.

מוציא

יקח שלוש המצות בגדו, בפסדר שהניחו, הפרוסה בין שתי השלמות,
ויברך :

הַנְּנִי מוֹכֵן וּמְזַמֵּן לְקַיִם מְצוֹת אֲכִילַת
מִצָּה לְשֵׁם יְחִוּד קְדוֹשָׁא בְּרִיךְ הוּא
וְשִׁכְיִנְתִּיהָ עַל יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעְלָם
בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל. וְיִהְיֶה נֶעַם יְהוָה
אֲלֵהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָה
עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָהוּ :

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
הַמוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ.

מצה

משמיט המצה התחתונה, ותשאר בידו המצה העליונה עם המצה
הפרוסה, ויברך:

**ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם,
אשר קדשנו במצותיו וצונו על
אכילת מצה:**

יבצע משתייהו, פזית מכל אחת, ויטבֵּלן במלח, ויאכֵּלן בהסבה. וכן
יחלק לְכֹל המסבים פזית מכל אחת, ויתן לפחות פזית לְכֹל אחד
מהמסבים, ויאכֵּלו בהסבה. [ושעור פזית עשרים ושבעה גרם]. ואם
אין המצה שלפניו מספקת לְכֹל המסבים, יתן ממצה שמורה אחרת
אשר מחוץ לקערה, פזית לְכֹל אחד מהמסבים.

מרור

יקח פזית מרור בדוק היטב מתולעים ויטבֵּלנו בחרסת וינער מעליו
את החרסת כדי שיִרְגִיש טעם מרור, ויכוֹן לקיים מצות עשה דרבנן של
אכילת מרור.

ויאכֵּלנו בלי הסבה ויברך:

**הנני מוכן ומזמן לקיים מצות אכילת
מרור לשם יחוד קדשא בריך הוא
ושכינתיה על ידי ההוא טמיר ונעלם
בשם כל ישראל. ויהי נעם יהוה
אלהינו עלינו ומעשה ידינו כוננה
עלינו, ומעשה ידינו כוננהו:**

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל
אֲכִילַת מָרוֹר.

כּוּרֵךְ

מִיָּד לְאַחַר מִכּוֹן נוֹטֵל אֶת הַמִּצָּה הַשְּׁלִישִׁית וּבוֹצֵעַ מִמֶּנָּה פְּזִיזָה, כּוֹרֵכוֹ
עִם פְּזִיזַת מָרוֹר וּמְטַבֵּל בְּחֶרְסֵת, וְאוֹמֵר:

מִצָּה וּמָרוֹר בְּלֹא בִּרְכָה. זֵכֶר לְמִקְדָּשׁ
בְּיָמֵינוּ יִחַדָּשׁ. פְּהִלֵּל הַזָּקֵן שֶׁהָיָה
כוֹרֵכֵן וְאוֹכְלֵן בְּבֵת אַחַת. לְקַיֵּם מִה
שֶׁנֶּאֱמַר עַל מִצְוֹת וּמָרוֹרִים יֹאכְלוּהוּ:

בְּהֶסְבָּה.

וְאוֹכֵל

מוֹצֵיא מִצָּה

שְׂאֵל בְּנֵי:

בְּכָל יְמוֹת הַשָּׁנָה חַיֵּב אָדָם לְאָכֵל מִיָּד לְאַחַר הַקְּדוּשָׁה [וְנֶאֱמַר יֵשׁ שֶׁהַקְּפִידוֹ
בְּזֶה גַם בְּלִיל הַסֵּדֶר], אוֹלָם בְּדֶרֶךְ כָּל חוֹלְפוֹת שְׁעָה אוֹ שְׁעֵתִים מִהַקְּדוּשָׁה
עַד לְסְעוּדָה, שְׁהַרִי מְאָרִיכִים לְקַרְא אֶת הַהַגָּדָה וּמְרַבִּים לְסַפֵּר בִּיצִיאַת
מִצְרַיִם, וְהַשְּׂאֵלָה הַנִּשְׂאָלָה הִיא: אֵיךְ הִתִּירוּ "הַפֶּסֶק" גְּדוֹל שְׁפָזָה בֵּין
הַקְּדוּשָׁה לְסְעוּדָה?

תְּשׁוּבָה:

באר הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל: תפקידו של ליל הסדר הוא לקדש את הלילה הזה, ואם כן הכל הוא המשך לקדוש, ודומה הדבר לאדם שמקדש בדבקות ואריכות יתרה וכן בנטילת ידים בברכתה ומזמורה, אף שנמשך אצלו זמן רב - אין זה הפסק, כי הכל המשך אחד לקדוש ולסעודה.

ואף לענינו, כל מעשינו בליל הסדר הם חלק חשוב מהחיוב הגדול והנשגב, שהרי חיב אדם לראות את עצמו כאלו הוא נצא ממצרים, ולספר את כל הנסים והנפלאות שהיו בלילה הזה, ואם כן הכל - הקדוש, ההגדה והסעודה - נחשב להמשך אחד ברציפות, ואין בזה הפסק בין הקדוש לסעודה.

ומשום כך מקדימים באמירת "הא לחמא עניא" - לפני אמירת ההגדה, לומר לך שגם ספור יציאת מצרים קשור עם מצה זו שאנו אוכלים, אלא שלפני אכילתו צריך לומר עליה דברים הרבה, וכיון שההגדה היא מצרכי הסעודה הרי זה נחשב כהמשך לקדוש על דעת לאכל לאתרו, ומטעם זה גם בוצעים את המצה סמוך לקדוש ולא ממתינים עד סמוך לסעודה.

מה עם כזית מצה?

מספר על אודות הצדיק רבי זונד'ל מסלנט זצ"ל, שפאשר הוציאו לו את השן האחרונה שהיתה בפיו - פרוץ בבכי תמרורים.

"רבי זונד'ל, על מה אתם בוכים? הלא תועלתה של השן הבודדת היא לא היתה כה גדולה!" נסה הרופא לנחם, אולם לא נרד לסוף דעתו של הצדיק העומד מולו...

שכן בין יבבותיו, בעוד הדמעות הטוררות זולגות על לחייו, נענה רבי זונד'ל והסביר את סבת בכיו:

"אינני דואג כיצד אוכל לאכל מעדנים ומטעמים... אולם דאגה אחת אינה נותנת לי מנוח, הכיצד אוכל לאכל את הכזית מצה בליל פסח? אוי! אין לי כבר את השן האחרונה שבה יכלתי ללעס את המצות!"

זוהי יראת שמים טהורה! זהו "מורא שמים עליכם!"

כדאי להתאזר בסבלנות לקראת הגאולה

רַבֵּנוּ נַחֲמֵן מִבְּרִסְלָב זַצ"ל סֵפֶר סֵפֶר אֲשֶׁר נֹכַח לְלַמֵּד מִמֶּנּוּ לְקַח נִפְלָא
בְּחַיֵּי הַיּוֹם-יוֹם לְקִרְאָתָהּ הַגְּאֻלָּה :

שְׁנֵי עֲנִיִּים הָיוּ נוֹדְדִים מִמְּקוֹם לְמְקוֹם, הֶאֱחָד יְהוּדֵי
וְהַשְּׁנִי גֵרְמָנִי.

הָיָה זֶה בְּעֶרְבַּ פֶּסַח. בְּעוֹדָם עוֹבְרִים בְּרַחוּבוֹת הַיְּהוּדִים
הִרְיָחוּ אֶת רֵיחַ הַמֶּאֱכָלִים הַמֵּיִחָדִים וְשָׁאֲלוּ אֶת
הָעוֹבְרִים וְשָׁבִים הָאֵם הַיּוֹם מִשְׁהוּ מֵיִחָד מִשְׁאָר יָמוֹת
הַשָּׁנָה. עָנוּ לָהֶם בְּחִיּוֹב שֶׁהַיּוֹם עוֹרְכִים הַיְּהוּדִים אֶת לַיִל
הַסֵּדֶר, עֶרֶב הַחֹג הַנִּפְלָא בּוֹ מִזְמִינִים הַיְּהוּדִים אֹרְחִים
לְשִׁלְחוֹ הַחֹג.

אָמַר הַיְּהוּדִי לְחֻבְרוֹ: "בּוֹא אֵתִי לְבֵית הַכִּנְסֵת וְאֲדַאֵג לָךְ
לְאֵרוֹחַ טוֹב".

"אֲבָל מָה אַעֲשֶׂה אִם אֶתְּפֹס בְּקִלְקֻלְתִּי?" - טָעַן הַגּוֹי -
"הֲלֹא אֵינִי מִתְמַצָּא בְּכָל אוֹתָם סְדָרִים וּמְנַהֲגִים
הַנְּהוּגִים אֲצִלְכֶם בְּלֵיל הַסֵּדֶר?"

הִרְגִיעוּ הַיְּהוּדִי וְאָמַר לוֹ: "אֲנֹכִי אֶלְמַדְךָ אֶת כָּל הַמְּנַהֲגִים
מִרְאשֵׁיתָם וְעַד סוֹפָם".

תָּאָר בְּפָנָיו אֶת לַיִל הַסֵּדֶר בְּדִיוֹק נִמְרָץ, אֵד שְׂכַח לוֹמַר לוֹ
שֶׁלְּפָנָיו שְׁסוּעֵדִים אֶת סְעוּדַת הַחֹג אוֹכְלִים מְרוּר שְׁטַעְמוֹ
כְּלַעֲנָה...

פָּנָה הַיְּהוּדִי לְגַבְאֵי וְאָמַר: "זָרִים אָנוּ וּמִבְּקָשִׁים לְהִסָּב
לִ'סֵדֶר'".

אָמַר הַגַּבְאֵי: "אֵינְךָ בּוֹדְקִים לְמִזְוֹנוֹת. אֶתְּהִי תַהֲיָה אוֹרְחוֹ
שֶׁל פְּלוֹנִי, וְחֻבְרָךְ יַהֲיָה אוֹרְחוֹ שֶׁל אֶלְמוֹנִי".

שָׁב הָעֲנִי לְחֻבְרוֹ וְאָמַר לוֹ: "אַחַר הַתְּפִלָּה יִפְרִידוּ בֵּינֵינוּ,
כָּל אֶחָד יִסְעַד בְּמְקוֹם אַחֵר. אֲבָל לְאַחַר הָאֶכָּל נָשׁוּב
וְנוֹעַד פֹּה".

רָעַב הָיָה הַגּוֹי עַד מְאֹד וְצָפָה בְּקֶצֶר רוּחַ לְסְעוּדָה הַדְּשָׁנָה.
הוּא נִזְכָּר בְּכָל אוֹתָם מִמֶּאֱכָלִים שֶׁסִּפֵּר לוֹ עֲלֵיהֶם הַיְּהוּדִי,
אוּלָּם לְדַאֲבוֹן לְבוֹ רָאָה שֶׁאֵין מְגִישִׁים מִמִּינֵי הַדְּגָיִם
וְהַבָּשָׂר כְּלוּם. בָּעַל הַבַּיִת אָמַר כְּמָה פְּסוּקִים וְכָלֶם גִּמְעוּ
מֵהַיּוֹ, וַיֵּין מִגַּבִּיר הַתְּאָבוֹן כִּידוּעַ. לְאַחַר מִכֵּן נָטְלוּ יָדַיִם

והושיטו לו גבעול כרפס פחות מכשעור כזית, טבול במי מלח. והוא רעב...

לא די בכך, אלא שהילדים התחילו שואלים שאלות והאב השיב בניחותא ובמאור פנים כאשר כל ילד מוסיף נפד לדבריו, ובטנו של הנכרי...

סוף סוף נשאו את הכוס השניה ונגשו לטל ידים. "נטילת ידים זו למה?" שאל בלחש את הילד שישב לצדו.

"לסעודה" - השיבו הילד בלחישתה.

כמה שמח! הגיע הקץ לענוי, הנה בא הפצוי לסבל המתמשך... נטל ידיו ונגבן, בעל הבית בצע את המצות המשנות ושגר לכל אחד כזית. תוך כדי לעיסה שאל את עצמו מה זאת ומיד נחם את עצמו: 'לא נורא, פנראה שאינם רוצים להתפטם מפת זו ולהשביע את רעבונם'.

והנה מגישים מין מאכל שלא ראה מימיו - היתה זו חזרת לשם מרור (חריין חריף ביותר), ובנפשו דמה שבודאי זהו המאכל החשוב ביותר לסעודת היום. הכניס מנה הגונה לפיו ונכותה לשונו כאלו הכניס אש לפיו. מעיו התהפכו בקרבו. נשמתו נעתקה ועיניו מלאו דמעות. כבר לא יכל להתאפק והוא צרח: "התבישו לכם! ככה אתם מענים אצלכם אורחים?"

הוא ברח מהמקום ורץ לבית הכנסת החשוף לחפות לחברו. רעב, צמא וקופא מקר נח הגרמני על ספסל בית המדרש. עברו עוד כמה שעות עד שנפתחה הדלת והיהודי נכנס בפנים שמחות, שבע מהאכילה והשתיה. הוא פנה אל רעהו הגוי ושאל: "איך היתה היסדר?"

ספר לו הגרמני בכעס את כל מה שקרה עמו. אמר לו היהודי: "הוי, גרמני שוטה! אלו היתה מחכה עוד מעט, היית אוכל מכל טוב כמוני".

אמר על כך רבי נחמן מברסלב זצ"ל, שפך בדיוק מצויים אנו להתייחס לכל ה"מרור" שאנו טועמים ממנו יום-יום. מי שחכם יודע שזהו השלב האחרון בערמת היסורים שבאה על כלל ישראל. עלינו להתאזר בסבלנות ולדעת שאחרי החשך באה הגאולה, ומי שיבעט ביסורים הללו הרי שהוא

טפּש גָדוּל. כְּדַאי הָיָה לְסַבֵּל יְסוּרִים, וְהַעֲקָר הוּא שְׁנִיכָה לְסַעוּדָה הַדְּשָׁנָה,
לְגַאֲלָה הָאֲמִתִּית שְׁמִצָּפָה לְנוּ.

שלחן עורד

יֵאָכֵל סַעוּדָתוֹ בְּשִׂמְחָה, וְלֹא יִשְׁבַּע הַרְבֵּה כְּדִי שְׂיוּכֵל לֶאֱכֹל אֶפְיָקוֹמֹן
בְּתַאֲבוֹן.

יֵאָכֵל בְּיָצָה בְּמִי מֶלֶח, וְקִדְּם שְׂיֵאֲכַלְנָה יֵאֲמֹר

זְכַר לְקַרְבָּן חֲגִיגָה.

בְּתוֹךְ הַסַּעוּדָה יִזְמַר וַיִּשׁוֹרֵר בְּקוֹל נְעִים:

טוֹב לוֹמַר לְשׁוֹן הַזֵּהר בְּתוֹךְ הַסַּעוּדָה:

שְׁלֹמָא עֲלֶיךָ יוֹמָא טָבָא קְדִישָׁא.
שְׁלֹמָא עֲלֶיךָ אֲשַׁפִּיזָא קְדִישָׁא. אַנְתָּ
הוּא מְקַרָא קְדִישׁ, וְזַמִּין אַנְתָּ לְהַהוּא
אַתָּר דְּאַקְרִי קְדִישׁ, לְאַתְעֵטְרָא בֵּה
וְלְאַשְׁתְּאַבָּה בֵּה, וְתַתְקִדְשׁ וַיִּשְׁתַּכַּח
בְּךָ חֲדוּתָא. הָא אַנְתָּ שְׂאִיב מִהַהוּא
עֲמִיקָא דְעֲמִיקָתָא, דְנַחֲלִין וּמְבוּעִין
נִפְקִין מִנָּה, הָא יִשְׂרָאֵל דְאַתְקִרוּן
קְדִישׁ מְקַבְּלִין לָךְ בְּאַנְפִין נְהִירִין,

בְּחֻדוֹתָא וּבְתוֹשְׁבַחְתָּא. מִזְמַנִּין לָךְ
מִתְקַנִּין לָךְ סְעוּדָתָא יְתִירָא, מְסֻדְרִין
פְּתוּרִי, מִתְקַנֵּי גְרַמֵּיהוּ בְּמַאֲנֵי יְקָר.
חֲדָאן וּמִשְׁבַּחִין שְׁבַחָא לְקַדְשָׁא בְּרִידָ
הוּא:

חָגָא דְפִסְחָא דְרוּעָא יְמִינָא, כַּמָּה
חָבִיב אַנְתָּ וַיִּקִּיר. בְּךָ נִפְקוּ יִשְׂרָאֵל
מִרְשׁוֹתָא אַחְרָא וְעָאֵלוּ בְּרְשׁוֹתָא
קְדִישָׁא. בְּךָ כְּתִיב: שְׁבַעַת יָמִים שְׂאוּר
לֹא יִמָּצֵא בְּבִתְיֶכֶם, הֵאֵי לַחֲמָא אֶקְרִי
מִצָּה בְּגִין דְּקָא מְשַׁדְּדַת וּמְבַרַחַת לְכָל
סְטָרִין לְשַׁדִּין וּמְזִיקִין וְעֵבִיד בְּהוּ
קְטָטָא, כְּגוֹנָא דְשַׁדֵּי דְמְזוּזָה
דְּמְבַרַחַת לְשַׁדִּין וּמְזִיקִין דְּתַרְעָא,
אוּף הָכִי אֵיהִי מְבַרַחַת לְכָל סְטָרִין
בִּישְׁוִין וְעֵבִיד קְטָטָה בְּהוּ. כַּמָּה חָבִיבִין
יוֹמִין דִּילְךָ דְּאֵינּוֹן יוֹמֵי חֻדוֹתָא אֵינּוֹן
יוֹמִין דְּסֻלְקִין לִיקְרָא עֲלָאָה. בְּךָ
חֲדָאן יִשְׂרָאֵל בְּחֻדוֹתָא דְּפוּרְקָנָא
דְּמַאֲרִיהוֹן. בְּךָ מִשְׁבַּחִין יִשְׂרָאֵל
גְּבוּרָתָה דְּקַדְשָׁא בְּרִידָ הוּא וּבְדָא

יְהִי חֵילָא לְעֵלָא. בְּדָ חֲדֵי קְדֻשָּׁא
בְּרִידָ הוּא בְּסַפּוּרָא דְשִׁבְחָא דְלְהוּן.
בְּדָ אֲכָלִין יִשְׂרָאֵל מִיכְלָא דְאַסּוּתָא.
בְּדָ אֲכָלִין מִצָּה דְאִיהִי אֲסוּתָא לְמִיעַל
וּלְמַנְדַּע בְּרָזָא דְמְהִימְנוּתָא. דָּא אִיהוּ
נְהֻמָּא דְאַחְכְּיָמוּ בְּהָ יִשְׂרָאֵל חֲכֻמָּתָא
עֲלָאָה דְאוּרִיתָא וְעָאֵלוּ בְּאַרְחָהָא. בְּדָ
יִשְׂרָאֵל כְּלָהוּ צְרִיכִין לְמַהוּי שְׁמוּרִים
וּנְטוּרִים מְחֻמֵץ וּשְׂאוּר בְּכָל שְׁהוּא,
וְכָל מֵאֲכָלִין וּמְשֻׁקִין כְּלָהוּ נְטוּרִין.
עֲלָדָ כְּתִיב: אֵת חַג הַמִּצּוֹת תִּשְׁמֹר.
תִּשְׁמֹר, סִטְרָא דְקְדֻשָּׁה דְבַעֲי בַר נֶשׁ
לְנִטְרָא לָהּ.

אֵת חַג הַמִּצּוֹת תִּשְׁמֹר, הַאִי אִיהוּ
אֵתֵר דְאַקְרִי שְׁמוּר. בְּדָ כְּתִיב:
וּשְׁמַרְתֶּם אֵת הַמִּצּוֹת, הָא מִצָּה דְלָגוּ
שְׁמוּרָה. וְאִינוּן שְׁבַע הַנְּעֻרוֹת
הָרְאוּיֹת לָתֵת לָהּ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ,
אֵתֵמַר עֲלֶיהוּ: וּשְׁמַרְתֶּם אֵת הַמִּצּוֹת.
מִצָּה אִיהִי שְׁמוּרָה וּבַעֲלָהּ דְאִיהוּ
וְאִיוּ וּבִיָּה אֵתֵעֲבִיד מִצָּוָה. בְּדָ שׁוֹתִין

יִשְׂרָאֵל אַרְבַּע כָּסִי דְחִמְרָא בְרָזָא
דְחֲרוּתָא, דְכָל חַד וְחַד מְנִיְהוּ אִיהוּ
מְצוּהָ בְאַפִי נַפְשָהּ. בְּדָ גּוֹמְרִין הַהִלְל
בְּלִילִיָא, מַה דְלֵא אֲשַׁתְּכַח הָכִי בְשַׁאָר
זְמַנֵי וְחִגֵי. בְּדָ אֲשַׁתְּכַח רְבוּ יַתִיר
כְּדַכְתִּיב: וְתַרְבִּי וְתַגְדְּלִי וְתַבְאִי בְעַדִי
עַדִּים. בְּדָ אֲשַׁתְּכַח זְוֹגָא דְסַהָרָא
בְנִהִירוּ דְשִׁמְשָא בְשְׁלִימוּ. בְּדָ אֲתַעְרוּ
קְדוּשֵׁי מַלְכָא בְדָ כְּתִיב:

לֵיל שְׁמוֹרִים הוּא לְהִי זְוֹגָא קְדִישָא
וְהוּא שְׁמוֹרִים בְּכָלָא. בְּדָ זְוֹגָא
מְסַטְרָא דְלַעֲלָא אֲתַעֵר וְאֲשַׁתְּכַח. בְּדָ
קְטִיל קְדִישָא בְרִידָ הוּא כָּל אֵינּוֹן
בוֹכְרִין דְסַטְרָא אַחְרָא. בְּדָ נְטִיר
קְדִישָא בְרִידָ הוּא כָּל אֵינּוֹן בוֹכְרִין
דְסַטְרָא אַחְרָא. בְּדָ נְטִיר קְדִישָא בְרִידָ
הוּא לְיִשְׂרָאֵל כְּאַבָּא עַל בְּנִין. בְּדָ הוּא
בְטוּלָא דְעֵבוּדָה זָרָה וְאַסְתַּלַּק קְדִישָא
בְרִידָ הוּא בִיקָרָה. בְּדָ אֲתַכְפִּין כָּל
חִילִין דְסַטְרָא אַחְרָא. בְּדָ אַחְזִי
קְדִישָא בְרִידָ הוּא חִילָא, בְּדָ אֲתַקְיָמוּ

כָּל זְמַנּוֹ וְחֲגִין וְשַׁבָּתִין, וּבְגִין דָּא
כְּלָהוּ דּוּכְרָנָא לְהַאי נְסָא דְעֵבֵד בְּדָ
קְדָשָׁא בְּרִידָ הוּא. בְּדָ הָוָה נְהִיר לִילְיָא
כְּיוּמָא דְתַקּוּפָא דְתַמּוּז, וְחֲמָא כָּל
עֲמָא עוּבְדוּי דְקְדָשָׁא בְּרִידָ הוּא הֵדָא
הוּא דְכְּתִיב: וְלִילָה כְּיוּם יֵאִיר
כְּחֻשְׁכָּה כְּאוֹרָה. בְּדָ פְּרִסוּמֵי נְסָא דְלָא
הָוָה כְּהַאי מְיוּמָא דְאַתְבְּרִי עֲלֵמָא. בְּדָ
אַתְרֵי קְדָשָׁא בְּרִידָ הוּא בְּיִשְׂרָאֵל
לְאַתְדַּבְּקָא אִינוּן בֵּה, וּלְמַהּוּי אִינוּן
חוּלְקָה, כְּדְכְּתִיב: כִּי חֵלֶק הִי עֲמוֹ. בְּדָ
עָא לּוּ יִשְׂרָאֵל בְּקִיּוּמָא דְאוּת קְדִישָׁא.
בְּדָ הָוָה רְשִׁים עַל פְּתַחא דְיִשְׂרָאֵל
רְשִׁמָּא דְמְהִימְנוּתָא, בְּדָ יְהֵב קְדָשָׁא
בְּרִידָ הוּא לְיִשְׂרָאֵל קְשׁוּרָא בְּאַתְר
עֲלָא בְּרִשׁוּתָא דְמְהִימְנוּתָא. בְּדָ
אַפִּיק קְדָשָׁא בְּרִידָ הוּא לְיִשְׂרָאֵל
מֵאַרְעָא דְמִצְרַיִם, וְאַסִּי לֹון מְתַבִּירוּ
דְגֵרְמִיהוּן וּמְתַבִּירוּ דְרוּחִיהוּן
כְּדְכְּתִיב: וְהִי הוֹלִידָ לְפָנֵיהֶם יוּמָם
לְנַחוּתָם הֵדְרָדָ, וְכָל אֲרַחִין הֵווּ סְלָקִין

רִיחִין דְּאַסּוֹתָא וְעָא לִין לְגוֹפִיָּהוּ
וְאַתְסִין. וְהוּוּ שְׁמַעִין קַל תְּשַׁבְּחוּ
וְשִׁירִין דְּאוּכְלוּסִין וּרְתִיכִין קְדִישִׁין
דְּאַרִימוּ קַמִּי קְדָשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא, וְהוּוּ
חֲדָאן וְנִיחִין בְּרוּחִיָּהוּן :

חָגָא דְּפִסְחָא כַּמָּה חָבִיב אַנְתָּ וַיְקִיר.
הָא אַנְתָּ קְאִים בְּיַרְחָא דְּנִיסָן דְּבֵה
אַתְעֵבִידוּ נְסִין רַבְרַבִּין לְיִשְׂרָאֵל. וְהָא
אִיהוּ זְמִין לְמַעַבְדָּ בֵּה נְסִין רַבְרַבִּין
לְיִשְׂרָאֵל בְּפוּרְקָנָא בְּתַרְאָה. כַּמָּה
זְכָאָה הָאִי יַרְחָא דְּבֵה הָוָה בְּטוּלָא
דְּעֵבוּדָה זָרָה, בֵּה שְׁלִיטוּ יִשְׂרָאֵל עַל
דְּחָלָא דְּמִצְרָאִי וְאַלְהָא דְּלָהוּן דְּאַקְרִי
תוּעֵבַת מְצָרִים, בְּגִין דְּמִצְרָאִי הָוּוּ
פְּלַחִין לְמַזַּל טָלָה וּבְגִין דָּא פְּלַחִין
לְאַמְרָא. וּבְגִין דָּא מִנִּי קְדָשָׁא בְּרִידָּהּ
הוּא לְיִשְׂרָאֵל: וַיְקָחוּ לָהֶם אִישׁ שָׂה
לְבֵית אָבוֹת שָׂה לְבֵית, וְאַשְׁלִיט לוֹן
עָלָה וְתַפְשִׁי לָהּ תַּפִּישׁ בְּתַפְשָׁה דְּלָהוּן.
וְאַמְרָא קְדָשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא מְבַעֲשׂוֹר
לְחַדְשׁ סִיבוּ דְּחָלָא דְּמִצְרָאִי וְתַפְשׁוּ

לֵה, וִיְהִי אֲסִיר וְתַפִּישׁ בְּתַפְיֶשָׁה
דְּלָכוֹן יוֹמָא חַד וְתַרְיִן וְתַלְתָּ, וּבִיוֹמָא
רְבִיעָא אֲפִיקוּ לֵה לְדִינָא וְאַתְכַּנְשׁוּ
עֵלֵה. וּבִשְׁעַתָּא דְּמַצְרָאִי הָווּ שְׁמַעִין
קָל דְּחֵלָא דְּלֵהוֹן דְּתַפִּישׁ בְּתַפְיֶשָׁה
דִּישְׂרָאֵל וְלֹא יִכְלִין לְשַׁזְבָּא לֵה הָווּ
בְּכָאן, וְהָוּה קִשְׂיָא עֲלֵיהוּ כְּאֵלוּ
גְרַמִּיהוּ אֲתַעְקִידוּ לְקַטְלָא. וְאָמַר
קְדָשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא לִישְׂרָאֵל, יְהִי דָּא
תַפִּישׁ בְּרִשׁוֹתֵיכוֹ יוֹמָא בְּתַר יוֹמָא
אַרְבַּעָה יוֹמִין, בְּגִין דִּיחֲמוֹן יִתֵּה
מַצְרָאִי תַפִּישׁ, וּבִיוֹמָא רְבִיעָא
אֲפִיקוּ לֵה לְקַטְלָא, וְיִחֲמוֹן לֵה מַצְרָאִי
הִידָּא אֲתוֹן עֲבָדִין בְּהַ דִּינָא. וְדָא קִשְׂיָא
לֵהוּ מִן כָּל מַכְתָּשִׁין דְּעֵבֵד לוֹן קְדָשָׁא
בְּרִידָּהּ הוּא, כִּד יִחֲזוֹן אֵינוֹן דִּינִין
דְּעֵבָדִין יִשְׂרָאֵל בְּדַחְלִיהוֹן דְּמַצְרָאִי.
לְבַתַּר דְּקַטְלִין לֵה דִינִין לֵה בְּנוֹרָא,
דְּכְתִיב: פְּסִילִי אֱלֹהֵיהֶם תִּשְׂרַפּוֹן
בְּאֵשׁ. וְאָמַר קְדָשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא: אֵל
תֵּאכְלוּ מִמֶּנּוּ נָא, דְּלֹא יִימָרוּן בְּרַעוּתָא

וּבְתִיעוּבַתָּא דְדַחְלָנָא אֲכָלִין לֵיהּ הָכִי.
אֵלָא אֲתַקִּינוּ לֵיהּ צָלִי וְלֹא מִבְּשָׁל,
דְּאֵלוּ מִבְּשָׁל יְהֵא טָמִיר וְלֹא יַחֲמוּן
לֵיהּ, אֵלָא תַקוּנָא דִילֵיהּ, דִּיחֲמוּן לֵיהּ
הָכִי. מִתּוֹקְדָא בְּנוֹרָא בְּגִין דְּרִיחָהּ
נוֹדֵף, וְתוּ רִישָׁהּ עֲלֵיהּ כְּפוּף עַל קַרְסְלִי,
דְּלֹא יִמְרוּן דְּחִיָּה אוּ מְלָה אַחֲרָא הוּא,
אֵלָא דִישְׁתַּמוּדְעוּן לֵיהּ דְּאִיהוּ דַחְלָא
דְּלֵהוּן. וְתוּ דְלֹא יִיכְלוּן לֵיהּ
בְּתִיאֻבַתָּא, אֵלָא עַל שִׁבְעָא אֲרַח
קַלְנָא וּבְזִיוֹן. וְתוּ וְעֶצֶם לֹא תִשְׁבְּרוּ בּוּ,
אֵלָא דִיחֲמוּן גְּרַמּוּי רַמָּאן בְּשׁוּקָא וְלֹא
יִכְלִין לְשַׁזְּבָא לֵיהּ, וְעַל דָּא כְּתִיב:
וּבֵאלֹהֵיהֶם עָשָׂה הִי שִׁפְטִים, דִּינִין
סְגִיֵּאִין. וְתוּ וּמִקְלָכֶם בִּידְכֶם, וְלֹא
חֲרָבָא וְרַמְחָא וּשְׁאָר מָאֲנֵי קַרְבָּא.

חָגָא דְּפִסְחָא דְרוּעָא יִמִּינָא, בְּדִ
אֲתַאחְדוּ וְאֲתַקְשְׁרוּ יִשְׂרָאֵל בְּקִשׁוּרָא
דְּשִׁמָּא קְדִישָׁא וּנְפִקוּ מִרְשׁוּתָא אַחֲרָא
דְּהָא בְּאַרְבַּע עָשָׂר לְיִרְחָא מִתְקַנֵּי
גְּרַמִּיָּהוּ וּמִבְּעָרֵי חָמֵץ מִבִּינֵיהוּ, וְעִילוּ

בְּרִשׁוֹתָא קְדִישָׁא. בְּדִ מְתַעֲטְרִי חֲתָן
וְכֹלָה בְּעֲטְרוֹי דְּאַמָּא עֲלָאָה, דְּבִגִּין דָּא
בְּעִי בַר נָשׁ לְאַחֲזָאָה גְרַמָּה דְּאִיהוּ בַר
חֹרִין. בְּדִ זְוִיגָא קְדִישָׁא בְּלִילִיָּא
קַמָּאָה אֲשֶׁתִּפַּח בְּכָל סְטְרִין. וְזְוִיגָא
הוּא בְּאַרְבַּע קְשָׁרִין, דְּאִינוּן אַרְבַּע
דְּרָגִין וְלֹא מְתַפְרָשִׁי דָּא מִן דָּא. וְעַל
דָּא אָנּוּן בְּחֲדוֹתָא דְּלָהוּן אֲתַעֲרָנָא
לְמִשְׁתֵּי אַרְבַּע כָּסִי דְּחַמְרָא, דְּבָעִינָן
לְמַעֲבַד שְׁלָמָא בְּכֹלָא, וְלְמַחְדֵּי לִילִיָּא
בְּגִין דְּחֲדוֹתָא הוּא לְעֵלָא וְתַתָּא. וְעוֹד
דְּבָעִינָן לְמִשְׁתֵּי אַרְבַּע כָּסִי לְקַבֵּל
אַרְבַּע גְּאֵלוֹת. זְכָאָה הָאִי חֲנָא דְּבִה
אֲשֶׁתִּלִּים סְהָרָא בְּכֹלָא, וְיִרְתָּא שְׁבַעִין
וְתַרְיִן שְׁמָהוּן קְדִישִׁין בְּתַלְתַּת סְטְרִין,
בְּרוּךְ הוּא לְעוֹלָם אָמֵן וְאָמֵן.

בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה יֵשׁ נוֹהֲגִים לומר מְאָמֵר הַזֶּה הַקְּדוֹשׁ בְּיַרְעִיָּא
מִהִימְנָא" [פְּרִשְׁתַּת בֵּא, דָּף מ ע"ב], הַמְדַבֵּר בְּשִׁבְחַת לֵיל הַסְּדֵר, וְזֶה
לְשׁוֹנוֹ:

פְּקוּדָא בְּתַר דָּא לְסִפְרָא בְּשִׁבְחָא
דִּיצִיָּאת מְצָרִים, דְּאִיהוּ חִיּוּבָא עַל בַּר
נָשׁ לְאַשְׁתַּעֲי בְּהָאִי שְׁבַחָא לְעֵלְמִין.

וְהָכִי אֹקִימָנָא כָּל בַּר נָשׁ דְּאַשְׁתַּעֲי
בִּיצִיאת מְצָרִים, וּבַהֲהוּא סְפוּר חֲדֵי
בְּחֻדָּא, זְמִין אִיהוּ לְמַחְדֵי בְּמֵאֲרָה,
קֻדְשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא חֲדֵי בַּהֲהוּא סְפוּר.
בַּה שְׁעֵתָא כְּנִישׁ קֻדְשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא לְכָל
פְּמִלְיָא דִּילָהּ, אָמַר לוֹן: זִילוּ וּשְׁמַעוּ
סְפוּרָא דְשַׁבְחָא דִּילִי דְקָא מְשַׁתְּעוּ בְּנֵי
וּחְדָּאן בְּפִרְקָנִי. כְּדִין כְּלָהּ מִתְּכַנְשִׁין
וְאַתְּיָן וּמִתְּחַבְּרָן בַּהֲדִיָּהּ דִּישְׂרָאֵל,
וּשְׁמַעִין סְפוּרָא דְשַׁבְחָא דְקָא חְדָּאן
בְּחֻדָּא דְפִרְקָנָא דְמֵאֲרִיָּהוֹן. כְּדִין
אַתְּיָן וְאוּדָּאן לֵה לְקֻדְשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא
עַל כָּל אֵינּוֹן נְסִין וּגְבוּרָן, וְאוּדָּאן לֵה
עַל עַמָּא קֻדְשָׁא דְאִית לֵה בְּאַרְעָא,
דְּחֻדָּאן בְּחֻדָּא דְפִרְקָנָא דְמֵאֲרִיָּהוֹן.
כְּדִין אֲתוּסַף לֵה חֵילָא וּגְבוּרָתָא
לְעֵלָא. וּישְׂרָאֵל בַּהֲהוּא סְפוּרָא יְהִיבִי
חֵילָא לְמֵאֲרִיָּהוֹן, כְּמִלְכָּא דְאַתוּסַף
לֵה חֵילָא וּגְבוּרָתָא כַּד מְשַׁבְּחִין
גְבוּרָתָהּ וְאוּדָּאן לֵה, וְכְלָהּ דְחֵלִין
מִקְמָה וְאַסְתַּלַּק יְקָרָה עַל כְּלָהּ. וּבְגִין

כָּךְ אֵיךְ לְשַׁבַּח וּלְאַשְׁתַּיֵּי בְּסִפּוּר דָּא כְּמַה דְּאַתְמַר.

תְּרַגּוּם לְלִשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ : הַמְצָוָה שֶׁלְאַחַר זֶה הִיא לְסַפֵּר בְּשִׁבְחַת יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁהִיא חוֹבָה עַל הָאָדָם לְעוֹלָם לְסַפֵּר בְּשִׁבְחֵי הָאֱלֹהִים. וְכֵן הַעֲמִדְנוּ, כָּל אָדָם הַמְסַפֵּר בִּיצִיאַת מִצְרַיִם וְשִׁמְחַת בְּסִפּוּר הַהוּא בְּשִׁמְחָה, עֲתִיד הוּא לְשִׁמְחַת עִם הַשְּׂכִינָה לְעוֹלָם הַבָּא, שֶׁהִיא שִׁמְחָה מְכֻלָּה, שֶׁזֶהוּ אָדָם הַשְּׂמֵחַ בְּאֲדוֹנָו. וְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא שֶׁמִּי שֶׁמִּי בְּסִפּוּר שְׁלוֹ, וְאוֹמֵר לָהֶם: לְכוּ וְשִׁמְעוּ הַסִּפּוּר שֶׁל הַשִּׁבְחָה שֶׁלִּי שֶׁמְסַפְּרִים בְּנֵי וְשִׁמְחִין בְּגִילָתִי. אֲזַי מִתְקַבְּצִים כָּל־סָמָיִם וּמִתְחַבְּרִים עִם יִשְׂרָאֵל, וְשׁוֹמְעִים סִפּוּר הַשִּׁבְחָה שֶׁשִּׁמְחִים בְּשִׁמְחַת הַגְּאֻלָּה מֵאֲדוֹנָם. אֲזַי בָּאִים וּמוֹדִים לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל כָּל אֱלֹהֵי הַנְּסִים וְהַגְּבוּרוֹת, וּמוֹדִים לוֹ עַל הָעֵם הַקְדוּשׁ שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּאֶרֶץ, שֶׁשִּׁמְחִים בְּשִׁמְחַת הַגְּאֻלָּה שֶׁל אֲדוֹנָם. אֲזַי נִתְּוֹסֵף לוֹ עַל וּגְבוּרָה לְמַעַלָּה, וְיִשְׂרָאֵל בְּסִפּוּר הַהוּא נוֹתֵנִים עַל אֲדוֹנָם, כְּמִלְכָּה שֶׁנִּתְּוֹסֵף לוֹ כַּחַ וּגְבוּרָה בְּעַת שֶׁשִּׁמְחִים גְּבוּרָתוֹ וּמוֹדִים לוֹ, וְהַכֹּל יִרְאִים מִפְּנֵיו, וְעוֹלָה כְּבוֹדוֹ עַל כָּל־סָמָיִם. וּמִשׁוּם זֶה יֵשׁ לְשִׁבְחַת וּלְסִפּוּר בְּסִפּוּר הַזֶּה כְּמוֹ שֶׁלְמִדְנוּ.

“פְּנִינֵי הַגְּדָה לְשִׁלְחוֹן הַסִּדְר”

אוֹתָהּ תוֹרָה לְכָל הַבְּנִים

בְּתוֹרַתְנוּ הַקְדוּשָׁה יֵשׁ אַרְבָּעָה פְּסוּקִים, כָּל אֶחָד בְּנִסְחָ אַחַר :

א. נֶאֱמַר “כִּי יִשְׁאַלְךָ בְּנֶךְ מִחָר לֵאמֹר מָה הָעֵדוּת וְהַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֱלֹהֵינוּ אֲתָכֶם” (דְּבָרִים ו, כ) - זֶה מוֹרָה עַל הַחֲכָם שֶׁשׁוֹאֵל בְּפִרְטוּת כָּל דָּבָר וְדָבָר, וְכוּלָּל עֲצָמוֹ בְּתוֹךְ קֹהֵל יִשְׂרָאֵל.

ב. נֶאֱמַר “וְהָיָה כִּי יֹאמְרוּ אֵלֵיכֶם בְּנֵיכֶם מָה הָעֵבֶדָה הַזֹּאת לָכֶם” (שְׁמוֹת יב, כו) - זֶה מוֹרָה עַל הַרְשָׁע שֶׁמוֹצֵא עֲצָמוֹ מְכֻלָּל עוֹבְדֵי ה'.

ג. נֶאֱמַר “וְהָיָה כִּי יִשְׁאַלְךָ בְּנֶךְ מִחָר לֵאמֹר מָה זֹאת” (שְׁם יג, יד) - זֶה מוֹרָה עַל הַתָּם, הַשׁוֹאֵל שְׂאֵלָה שְׂאֵינָה מְפִרְטֵת אֶלָּא מְצַמֵּם עֲצָמוֹ בְּשִׁאֵלָה “מָה זֹאת”.

ד. נֶאֱמַר “וְהִגַּדְתָּ לְבְּנֶךְ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר” (שְׁמוֹת יג, ח) - זֶה מוֹרָה עַל שְׂאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְשִׁאֵל, שֶׁהָרִי אֵין כָּאֵן שְׂאֵלָה אֶלָּא צוּוִי לָנוּ לוֹמֵר לָמִי שְׂאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְשִׁאֵל.

כתב הגר"א, דהחכם הוא התלמיד-חכם, הוא הפוך של מי שאינו יודע לשאל. והתם אשר הולך בתמימות, הוא הפוך של הרשע שסוטה מדרך התורה. ולפיכך היה ראוי לבעל ההגדה לומר: "אחד חכם ואחד שאינו יודע לשאל, אחד תם ואחד רשע. אלא כיון שלא רצה לסיים בדבר רע שהוא הרשע, לפיכך שנה את הסדר.

הגאון רבי חיים מבריסק אומר, שתורתנו הקדושה אינה דומה לשאר מקצועות שצריך להתאימם לפי הרמה של הלומד בהם. כי בלמוד התורה - אומר בעל ההגדה - "כנגד ארבעה בנים דברה תורה", כלומר אותה תורה שמתאימה לבן החכם מתאימה גם כן לשאר הבנים - רשע, תם ושאינו יודע לשאל.

עקר העמל של האדם בעולמו - הוא חינוך הבנים

ברור ופשוט שעקר "עמלו" של האדם בעולמו - מבאר בעל "אמרי יהודה" על ההגדה - הוא בחינוך הבנים. ומי לנו גדול כרבי שמעון בר יוחאי אשר ראה בבנו את מקור גדלותו, עד שקם והכריז "ראיתי בני עליה והן מועטין, אם אלהי הן - אני ובני מהן. אם מאה הן - אני ובני מהן. אם שנים הן - אני ובני הן" (ספח מה:).

וכבר דקדקו המפרשים מדוע לא המשיד ואמר: "אם אחד - אני הוא" (כפי שמובא בזהר הקדוש). ולמדו מכך רמז גדול, שאפלו רשב"י עם כל עצם גדלותו, ידע שאין לו "בן עליה" אם חס ושלוס בנו אינו עמו, שכן אין לו מי שמקיים את המשד עליתו הנצחית של האב, בבחינת מה שנאמר "ותקנתו לדור דורים", יותר מאשר בניו אחריו.

וזה מוכח ומבאר יותר ממה שהוסיף (שם) רשב"י: "יכול אני לפטר את כל העולם כלו מן הדין, מיום שנבראתי עד עתה. ואלמלא אלעזר בני עמי, מיום שנברא העולם ועד עכשו..."

הרי לפנינו שגדולה זכות האב "כשבנו עמו" יותר מכל זכיותיו עשרת מונים. שכן, בלעדי אלעזר יש בכח רשב"י לפטר מן הדין "רק" את בני דורו, אולם עם אלעזר בנו יש בכחו לפטר גם את כל הדורות שקדמו לו.

וזו מודעה רבה לאוריתא, לכל העמלים בתורה וטרוודים בה בכל כחם ומרצם, עד שאינם מוצאים זמן ללמוד הבנים. שהרי עין רואה מכאן, שמלבד מצות "ושננתם לבניך", גם האב עצמו מתעצם ומשתבח לאין ערך - מכח הבן. והוא שאמרו "ברא מזכה אבא".

וְכֹזֵאת מְצִינּוּ לְרַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ, רַבֵּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא, אֲשֶׁר הֶעִיד עָלָיו הַשׁ"ס
בְּכַתְּבוֹת (קג:), שֶׁבִשְׁעַת פְּטִירָתוֹ מִן הָעוֹלָם אָמַר: "לִבְנֵי אֲנִי צָרִיד". לְלַמְּדָךְ,
שֶׁאֲפֹלוּ רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ אֲשֶׁר אֵין לָנוּ מִשְׁג כָּלֵל בְּעֵצָם גְּדֻלוֹתוֹ, בְּטָרִם בּוֹאוֹ
לְהִתְיַצֵּב בְּפָנַי בֵּית דִּין שֶׁל מַעְלָה, לֹא סָמַךְ עַל כָּל מַעֲשָׂיו הַנִּשְׁגָּבִים אֶלֶּא
אָמַר "לִבְנֵי אֲנִי צָרִיד".

אֵין סֶפֶק, כִּי גַם לְמַחְנֵכִים יֵשׁ מִשְׁקָל נִכְבָּד בְּעֻזּוֹ דְּמוּתוֹ שֶׁל הַיָּלֵד. לְהֵלֵן
מַעֲשֵׂה נִפְלֵא שֶׁהוּבָא בְּסֵפֶר "אוֹרוֹ שֶׁל עוֹלָם":

סֵפֶר הַרְבֵּי בְּהַר"ן עֲצָמוֹ:

'כָּרַב יְלָדֵי יְרוּשָׁלַיִם, הִתְחַנְּכְתִּי בְּתַלְמוּד תּוֹרָה "עֵץ
הַחַיִּים" שֶׁבַּלְב הָעִיר. בְּצַהָרִים, הֵיִינוּ אוֹכְלִים אַרוּחָה
בִּ"מִסְעָדָה" שֶׁל הַמוֹסָד; בְּמִצָּב הַכֶּלְפֵּלִי הַקְּשָׁה דָּאז,
הִיָּתָה זֶו לְרַבִּים מֵאַתְּנוּ הָאַרוּחָה הָעַקְרִית בַּיּוֹם...
הַקְּנוּחַ, הִיָּה מַעֲדָן אֲמַתִּי שֶׁל אוֹתָם יָמִים: פּוֹדִינְג מֵתוֹק!

יוֹם אֶחָד הִזְדַּרְזְתִּי לֶאֱכֹל אֶת מְנַת הַפּוֹדִינְג שְׁלִי, וּבִקְשָׁתִי
מָנָה נוֹסֶפֶת. לְצַעֲרִי, גַם הַמְּנָה הַשְּׁנִיָּה "נִגְמָרָה" מֵהַר, וְלֹא
נוֹדַע כִּי בָּאָה אֶל קַרְבִּי... יִשְׁבְּתִי וְחִשְׁבְּתִי בְּמַהִירוֹת, שֶׁאִם
אֲמַתִּין עַד שֶׁהַכֵּל יִקְבְּלוּ "סָבוּב שְׁנִי" שֶׁל פּוֹדִינְג, לֹא
יִשָּׂאֵר עוֹד מִן הָאָדָם הַמֵּתוֹק הַזֶּה... נִגְשָׁתִי אִפּוֹא
וּבִקְשָׁתִי מָנָה שְׁלִישִׁית.

אֲמָרָה הַטְּבַחִית: "לֹא, אֶתָּה כָּבֵר קִבְּלָתָּ פַּעַם שְׁנִיָּה".
בְּאוֹתָהּ עֵת הָיוּ הַמְּמַתְקִים מְעֻטִים... לֹא יָכַלְתִּי לְהִשְׁלִים
עִם הַהִכָּרְעָה הַקְּשָׁה שֶׁל הַטְּבַחִית. בְּרָגַע שֶׁל פַּעַם
הַחֲלֻטָּתִי: "גַם לִי גַם לָךְ לֹא יְהִיָּה" – וְהַפְּכָתִי אֶת הַסִּיר
עַל פָּנָיו!... מִיָּד קָמָה מֵהוּמַת-עוֹלָמִים: יָלֵד הַשְּׁתַּגַּע וְשִׁפְךָ
אֶת כָּל הַפּוֹדִינְג!

נִלְקַחְתִּי אַחַר כָּבוֹד לְהַנְהִלָּה, וְנֶאֱמַר לִי שֶׁמִּחַר בְּבִקְרָה עָלַי
לְהִתְיַצֵּב בְּחִדְרוֹ שֶׁל הַ"מִּשְׁגִּיחִי": ר' אַרְיֵה לִוִּין.

וְכִי יֵשׁ צָרָךְ לוֹמַר, שֶׁלֹּא יִשְׁנִתִּי כָּל הַלַּיְלָה...? מָה אֶעֱנֶה לוֹ
כְּשִׁישָׂאֵל אֵיךְ עָשִׂיתִי דְּבַר נוֹרָא כְּזֶה?! כָּל הַלַּיְלָה עָבְרוּ
בְּמַחִי הָעֵנְשִׁים שֶׁתְּטִיל עָלַי הַהַנְהִלָּה...

לְמַחְרָת, נִכְנַסְתִּי בְּדַחִילוֹ וּבְפִיק-בְּרַכִּים, לְקִיטוֹן הַקְּטָן
שֶׁל הַ"מִּשְׁגִּיחִי", שֶׁהִיָּה מְמַקֵּם מִתַּחַת לְגַרְם הַמְּדַרְגוֹת;
יִשְׁבְּתִי מוּלוֹ וְהוּא פָּנָה וְשָׂאֵל:

"אמר לי, האם נכונה השמועה ששמעתי בקשר אליך?... " הרפנתי ראשי, ואמרתי בקול נמוך: "כן." "מבין אני אפוא מספור זה, שהנד אהב מאד פוּדִינג?"

ראשי הקטן אשר את דבריו בשתי תנועות נמרצות.

"אם כך... – שלח ר' אריה ידו הצדה והרים צלחת אל השלחן – ... הנה הבאתי לך פוּדִינג – קח ואכל להנאתך!"

באותו רגע, התעלה לבי הקטן להבין שחנוד אמת, הנו מתוק הרבה יותר מפוּדִינג... אז, לראשונה בחיי, נצנצה בי שאיפה: אם יזכני ה', אגדל ואהיה מחנוד בישראל! מחנוד – כמו ר' אריה...

גם לסבל יש קץ

הקדוש ברוך הוא נתן את הזמן לפרעה כפי שנגזר עלינו לעשות בנו כרצונו, אבל יהודי מאמין צריך לדעת שגם לסבל יש קץ, לכל מכה, לכל ענוי יש את הזמן שנגזר עליו ליסר את האדם וברגע שזה יגמר הקדוש ברוך הוא לא ישאיר אותו רגע אחד נוסף בסבל הנורא הזה.

אנשי אמונה אנו ונאנו מאמינים, שבסופו של דבר יגיע הקץ לסבלנו והשליח שעושה זאת ברשעותו גם יתן את הדין על כך ולהקדוש ברוך הוא דרכים משלו להושיענו.

משל נפלא על כך הביא ה"בן איש חי" זיע"א:

יהודי שנקלע לבעיות קשות בפרנסה, נאלץ לנדוד במשך תקופה ארוכה בנכר, ולעבד שם עבודות קשות ומפרכות, על מנת שיוכל לחסוך ולצבר סכום כסף מסים שישמשו להכנסת אנשי הבית וכדי שיוכל להאכיל את בניו המרבים בביתו.

ראה ה' בעניו ונתן חנו בעיניו של בעל מאפיה, ולאחר שלמד את המקצוע החל לעבד במרץ רב. בעל הבית חבבו במאד עד שנתנו לו לאכל מפתו והתיר לו ללון בתוך המאפיה, כך שלא הצרך לשלם דמי אש"ל.

לאחר כמה שנים הצליחה משימתו בידו והוא צבר סכום כסף גדול והתכוון לשוב לביתו.

בימים ההם היו הולכי הדרך חשופים לסכנות רבות משודדים שהתנפלו עליהם ושדדו מהם את כל כספם ורכושם, ומי שהעז להתנגד להם - רצחוהו נפש.

גם היהודי שלנו, שפרך את צרור כספו בבגדיו, נתקל בדרך בשיודד שהיה חמוש בכלי נשק, והוציא ממנו באיומים את כל הכסף. החל היהודי לבכות בכי תמרורים ונסה לעורר את רחמיו של השיודד, וספר לו שעזב את ביתו כדי להביא פרנסה, ואת הכסף הזה ששדד זה עתה השיג אחרי עבודה מאמצת שנמשכה זמן רב, "אולם כיון שידעתי שאין כל סכוי שתשיב לי את הכסף, אני רוצה לבקש ממך דבר מה".

השיודד גלה נכונות לשמע את הבקשה ואז פנה אליו הנשדד ואמר לו: "הבעיה שלי תתעורר כאשר אגיע לביתי ואשתי תראה שאין בידי מאומה. אז היא עלולה לחשב ששקרתי אותה ובמשך כל התקופה הארוכה ששהיתי מחוץ לבית לא עסקתי בעבודות, אלא בזבזתי זמני לריק או שלחלופין בזבזתי את כל הכסף... גם כאשר אתאר בפניה מה קרה עמדי בדרך, ואספר לה על השיודד שגזל ממני את כל כספי, היא עלולה שלא להאמין לי..."

"נו, אז מה אתה רוצה ממני?" - התפלא השיודד.

"יש לי ממך בקשה קטנה מאד. כדי לשכנע את אשתי שאכן תפסני שודד בדרך, אני אוריד את המעיל שלי ואתלה אותו על עץ, ואתה תירה בו כמה יריות כדי שבבואי הביתה ישמשו אותי החורים של היריות כעדות על השיודד שנקלע בדרךפי".

לא הייתה לשיודד כל סבה שלא להסכים לבקשתו של היהודי, והוא בצע את הדבר, ועל ידי היריות נפערו כמה חורים במעיל.

השיודד חשב להמשיך בדרך עם הכסף ששדד, אבל היהודי פונה אליו שוב ומבקש שיירה גם בכובעו, "כדי שתהיה התמונה משלמת"... השיודד הסכים גם לכך, וירה יריה בכובע. היהודי הופך את הכובע לצדו השני, ומבקש שיירה גם בצד זה.

השׁוֹדֵד לוחץ על ההדק, ואז מתברר לו שהכדורים
אֲזָלוּ...

מִיָּתֵר יְהִי כָּבֶד לְצִנּוֹן שְׁלֹרְגֵעַ זֶה הַמִּתִּין הַיְהוּדִי הַפֶּקֶחַ
שְׁלָנוּ... שֶׁהַתְּנַפֵּל עִכְשׁוֹ עַל הַשׁוֹדֵד, הַפִּילוֹ אֶרְצָה וּלְאַחַר
מֵאַבֶּק קֶצֶר הַכְרִיעוּ וְהַצְלִיחַ לְהוֹצִיא מִמֶּנּוּ אֶת כֶּסֶפוֹ.

על פי ספור זה פרש ה"בן איש חי" מדוע עורר ה' יתברך את פרעה לרדף
שוב אחרי בני ישראל, לאחר שכבר יצאו ממצרים, והיו בדרךכם לים סוף.
שהרי אף על פי שהמצרים העבידו במשך שנים רבות את בני ישראל ועשו
זאת כשודדים גמורים, וגזלו מהם את חרותם וכל ממונם, אבל ביציאת
מצרים הצטברו בחשבוננו של פרעה כמה "מצות", כמו עץ ההוצאה של
בני ישראל, וגם ה"לוי" שהעניק להם, ועם ה"נשק" הזה שהיה בידיו
היה קשה להכריעו.

מה עשה הקדוש ברוך הוא? - עודדו לצאת ולרדף שוב אחרי בני ישראל,
ובגלל המעשים הללו יגמר כל ה"נשק" שברשותו ויוכלו להאבדו מן
העולם.

יש ברעיון זה הטמון בדבריו של ה"בן איש חי" לעודד ולחזק ברבים
פושלות. ידעו כל הסובלים והמתמרמרים: למול היורד לחיינו, הננו
נדרשים לגלות רק מעט סבלנות! להמתין עד שהנשק יגמר לו, ואז לא
תהיה לו כבר כל שליטה עלינו ונוכל אנחנו להתנפל עליו ולהכריעו.

וכך גם באשר לכל המסיתים והמקטרגים נגד התורה והמצות. מי
שיחדיר אל לבו את הידיעה ש"הנשק שלהם יגמר אי פעם", ואז הם
יהפכו לכלי שבור, שאין בו מאומה, לא יתרגש יתר על המדה מדברי
הנאצה שמשמיעים שונאי ישראל.

וכך גם בכל מה שנוגע לצרות וליסורים הבאים על האדם שגם הם נובעים
מכחו של הרע בעולם. התחמשת של הרע תכלה בסופו של דבר, ותתבער
מן העולם, ואז יהיה סוף וקץ לכל צרותינו, ותגיע העת לפדיון נפשנו, ועוד
נצא ברכוש גדול.

לְכַתְּחִלָּה, יֹאכַל שְׁנֵי כַּזִּיתִים מִן הָאֲפִיקוֹמֹן הַשְּׂמֹר בְּמִפָּה, כַּזִּית אֶחָד זָכַר לְקִרְבֵּן הַפֶּסַח שֶׁהָיָה נֹאכַל עַל הַשַּׁבָּע, וְכַזִּית אֶחָד זָכַר לַמִּצְוָה הַנֶּאֱכָלֶת עִם הַפֶּסַח [וְאִם אֵין בְּכַחוֹ לֵאכֹל שְׁנֵי כַּזִּיתִים, יֹאכַל כַּזִּית אֶחָד, זָכַר לַפֶּסַח], וְיֹאכַל אוֹתוֹ בְּמָקוֹם אֶחָד, כְּקִרְבֵּן הַפֶּסַח, וּבִהְסָבָה.

הַנֵּי מוֹכֵן וּמִזְמֵן לְקַיִם מִצְוֹת אֲכִילַת אֲפִיקוֹמֹן לְשֵׁם יְחִוּד קִדְשָׁא בְּרִידָה הוּא וְשִׁכְיִנְתִּיהָ עַל יְדֵי הַהוּא טָמִיר וְנֶעְלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל. וְיִהְיֶה נֶעֱמָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ כּוֹנֵנָהוּ:

זָכַר לְקִרְבֵּן פֶּסַח הַנֶּאֱכָל עַל הַשַּׁבָּע:

וְלֹא יֹאכַל שׁוֹם דְּבַר אַחֲרָיו. וּמִתֵּר לְשִׁתּוֹת רַק מִיָּם [וְיִלְצָרְךָ גְּדוֹל מִתֵּר לְשִׁתּוֹת קָפָה].

זְמַן אֲכִילַת הָאֲפִיקוֹמֹן

נִפְסַק לְהַלְכָה (שׁוֹיֵעַ אוֹיִחַ תַּעֲזוּ, א): "לְאַחַר גְּמֵר כָּל הַסְּעוּדָה אוֹכְלִים מִצָּה הַשְּׂמֹרָה תַּחַת הַמִּפָּה, כַּזִּית כָּל אֶחָד, זָכַר לַפֶּסַח הַנֶּאֱכָל עַל הַשַּׁבָּע, וְיֹאכְלוּנוּ בְּהִסָּבָה וְלֹא יִבְרָךְ עָלָיו. וְיִהְיֶה זֶהִיר לֵאכְלוֹ קִדְּם חֲצוֹת."

וּמֵאַחַר שֶׁלְּהַלְכָה נִפְסַק שֶׁהָאָדָם צָרִיד לְהִיּוֹת זֶהִיר לֵאכֹל אֶת הָאֲפִיקוֹמֹן קִדְּם חֲצוֹת, עָלֵינוּ לְבַרֵּר מֵהָיָה אִם אָדָם הַנִּמְצָא בְּתַחֲלַת הַסְּעוּדָה אוּ בְּעֻצּוֹמָה רוֹאֶה כִּי חֲצוֹת הַלַּיְלָה מִתְקַרֵּב וְלֹא יוֹכַל לְהִסְפִּיק לֵאכֹל אֶת הָאֲפִיקוֹמֹן לְפָנֵי חֲצוֹת - כִּיצַד יִנְהַג?

דְּבַר מַעֲיֵן זֶה אֵרַע לְהַגִּיר "א מוֹיִלְנָא, כְּפִי שְׁמִסְפָּר בְּ"תוֹסְפוֹת מַעֲשֵׂה רַב":

פַּעַם אַחַת הָאָרִיד בְּהַגְדָה וּפְרוּשִׁים וְסְפוּרִים, וְהַבֵּיט בְּהַמּוֹרָה שְׁעָה שְׁחֲצוֹת מִמְשָׁמֶשׁ וְבָא. וְאִז תִּכְרַךְ צְוָה לֵאכֹל

אֲפִיקוֹמֹן, וְנִשְׁאַרוּ כָּל הַמֵּאֲכָלִים וּמִיָּנִי מְגֵדִים עַל הַשֶּׁלֶחַן,
וְלֹא אָכַל שׁוּם אֶחָד מֵהֶם וְאָפְלוּ אֶשְׁתּוֹ וּבְנֵי בֵיתוֹ.

הָרִי שְׁהַגְר' א סָבַר שְׁאִין שׁוּם עֵצָה אֶלָּא לְהַקְפִּיד לֶאֱכַל אֶת הָאֲפִיקוֹמֹן
קִדְם חֲצוֹת.

הרב שבדרון אכל את האפיקומן אחר חצות

כְּשֶׁהִתְאַרַח ר' שְׁלוֹם שְׁבַדְרוֹן זצ"ל, הַמְגִיד הִירוּשָׁלַיִם,
בְּבֵיתוֹ שֶׁל אֶחָד מִמְּפָרָיו, בְּלֵיל הַסֵּדֶר אֲשֶׁר חָל לַהֲיוֹת
בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת הַמַּלְכָּה...

הַזְכָּרְנוּ אֶת הַיּוֹם בְּשַׁבּוּעַ, שֶׁכֵּן יֵשׁ בּוֹ כִּדֵּי לְלַמְדָנוּ כִּי אֶת
עֲרִיכַת הַסֵּדֶר בְּאוֹתָהּ שָׁנָה הַחֵל ר' שְׁלוֹם בְּשַׁעַה מְאַחֶרֶת
לְמַדֵּי, רַק לְאַחַר שְׁאֵמוֹ הָאֲלֻמָּנָה שֶׁל הַמְּאָרֵחַ - אֲשֶׁר
הִסְבִּיחַ אֶל שְׁלֹחָנוֹ כְּמוֹ הַצַּדִּיק הִירוּשָׁלַיִם - סִימָה אֶת
הַכְּנוּתִיָּה, הַכְּנוּת אֲשֶׁר לֹא נָתַן הִיָּה לַעֲשׂוֹתָן אֶלָּא לְאַחַר
יְצִיאַת הַשַּׁבָּת.

וְהֵנָּה, מְנַהֵגוֹ שֶׁל ר' שְׁלוֹם בְּבֵיתוֹ בִּירוּשָׁלַיִם, הִיָּה לְהַקְפִּיד
עַד מְאֹד עַל שְׁעַת אֲכִילַת הָאֲפִיקוֹמֹן. אֶת חֲצוֹת הַלַּיְלָה
הוּא לֹא הִיָּה עוֹבֵר בְּטָרְם אֲכָלוֹ אֶת ה"פְּזִיט" הָאֲחֵרוֹן
הַזֶּה - וַיְהִי מָה! אוֹלָם הַלַּיְלָה, עָסוּק הִיָּה ר' שְׁלוֹם בְּדַבֵּר
מָה אַחֵר, חָשׁוּב יוֹתֵר...

סֵדֶר הַפְּסַח הַחֵל, כְּאֵמוֹר, בְּשַׁעַה מְאַחֶרֶת לְמַדֵּי, וְהֵנָּה
הַבְּחִין ר' שְׁלוֹם כִּי בַעַל הַבֵּית מִשְׁתַּדֵּל לְהַזְדַּרֵּז וּלְזַרֵּז אֶף
אֶת בְּנֵי בֵיתוֹ, תוֹדֵד שֶׁהוּא מוֹנֵעַ אֶת בְּנָיו וּבְנוֹתָיו מִלְּהַרְצוֹת
חֲדוּשִׁים וּפְרוּשִׁים שְׁנֵאֲמָרוּ לָהֶם בְּמִקוֹמוֹת לְמוֹדִיעָהֶם,
וְזֹאת עַל מְנַת לְהַסְפִּיק וּלְסַיֵּם אֶת הַסְּעוּדָה עַד לְחֲצוֹת
הַלַּיְלָה. הוּא הַפְּנָה אֶלָּו פְּנִים זוֹעֵפּוֹת וְעַמֵּד עַל כֶּדֶ שֶׁיִּחַדֵּל
מִמַּעֲשָׂיו תַּכְּף וּמִיָּד!...

כְּפִי שֶׁיִּכּוֹלִים אָנוּ לְתַאֵר, אֶל שֶׁלֵּב אֲכִילַת הָאֲפִיקוֹמֹן
הִגִּיעוּ הַמְּסַבִּים רַק בְּשַׁעַת לַיְלָה מְאַחֶרֶת, הַרְבֵּה הַרְבֵּה
לְאַחַר שְׁעַת חֲצוֹת. הִיָּתָה זֶה הַפַּעַם הָרִאשׁוֹנָה בְּחַיָּו שֶׁל
הַצַּדִּיק הִירוּשָׁלַיִם שֶׁבָּהּ לֹא עָלָה בְּיָדוֹ לְהַקְפִּיד עַל אֲכִילַת
אֲפִיקוֹמֹן בְּזַמְנוֹ. אוֹלָם אִם סְבוּרִים אָנוּ כִּי פְּנִיו עָגְמוּ

והעצבות קבעה את משכנה בלבו - הרי שאיננו אלא
טועים... ההחמצה לא נפרה על פניו!

על פניו של ר' שלום נפרה רוממות החג בלבד, שמחה של
מצוה, מצוה אשר התקימה תוך שקול דעת הלכתי-
תורני צרוף: "אכילת אפיקומן לפני חצות - הרי זה דין
דרבנן בלבד!" - הבהיר ר' שלום שעות ספורות מאחר
יותר, כאשר נגש מארחו והתנצל על שבעטיו נאלץ
הצדיק לשנות מנהגו אשר נהג מעודו... "לצער אלמנה
לעמת זאת" - חידד ה"מגיד" את המסר - "הרי זה לאו
דאורייתא בלי שמץ של ספק!"

"דאגתי במשך כל הלילה לא היתה נתונה לחמרה שלי
עליה לא אוכל להקפיד. מאחר שעשיתי את כל אשר
לאל ידי, ברור כי הרבוננו של עולם אינו מבקש ממני
יותר!" - הטעים ר' שלום. "דאגתי היתה נתונה אך ורק
לאמך האלמנה, ולכך שתהנה ברב נחת מילדיה ונכדיה
הצועדים כלם בדרך הישר, ועוסקים בתורה באהבה!"

הוסיף ה"מגיד" והסביר:

"ראה נא! אמך בלא כל ספק ממתינה במשך כל השנה
ללילה המרום הזה, ליל הסדר, בו תסב עם בני
משפחתך סביב השלחן הערוך, ואת לבה תמלא גאונה
יהודית אמתית כאשר תשמע את הילדים המספרים את
ספור יציאת מצרים, את הבחורים המחדשים
ומפלפלים, ואותך מנצח על כלם... ובכן, האם זכלתי
לקחת ממנה תענוג זה? בשום פנים ואפן לא!" - סיים
בהתרגשות.

ואכן, מרבה היה ר' שלום לעמד על דבריו של נעים זמירות ישראל
בתהלותיו, אשר אמר: "לא בגבורת הסוס יחפץ, לא בשוקי האיש ירצה,
רוצה ה' את יראיו - את המיחלים לחסדו". ויש להבין, לכאורה, איזו
שיכות מצא דוד המלך בין "גבורת הסוס", בין "שוקי האיש" - לבין
יראת ה'? אלא דוד המלך פונה אל אותם "צדיקים": דעו לכם, לא
בגבורת הסוס יחפץ! הקדוש ברוך הוא אינו חפץ בגבורה של הסוס,
בהתגברות אשר רומסת את הזולת ומתעלמת משקול הדעת התורני אשר
מנחיל לנו בורא העולם.

בְּמִי רוּצָה אֲפֹא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא? אֵךְ וְרַק בִּירְאִיו! אֵךְ וְרַק בְּאֵלוֹ אֲשֶׁר
רַק יִרְאֵת אֱלֹקִים עֹמְדֵת לְנֶגֶד עֵינֵיהֶם, אֵלוֹ אֲשֶׁר אֵין לָהֶם בְּעוֹלָמָם
מְאוּמָה מְלַבֵּד רְצוֹנוֹ הָאֲמֵתִי שֶׁל בּוֹרֵא עוֹלָם! בְּהֶם - חֲפֵץ ה' יִתְבָּרֵךְ.

וְר' שְׁלוֹם בְּעֶצְמוֹ, כְּפִי שְׂרָאִינוּ, הִנֵּה אֶת הַדְּגָמָה הַמְּשַׁלֶּמֶת לְאָדָם כְּזֶה,
אֲשֶׁר יָדַע בְּעֵת הַצָּרָךְ, כִּי עַל הַכֹּל שׁוֹה לְוֹתֵר - עַל כָּל "חֲמֻרָה", כָּל "הַדּוּר"
וְכָל "מִנְהַג" - וּבִלְבָד שֶׁלֹּא לְאָבֵד אֶת הָעֵקֶר, לְהַחֲטִיא אֶת הַמְּטָרָה
הָאֲמֵתִית - קִיּוּם רְצוֹן ה'!

בְּקִשָּׁה מִיַּחֲדַת שֶׁל יֵלֵד יִהוּדִי לְאֲפִיקוֹמֵן

בּוֹאוּ וְנִרְאֶה אֵילוֹ מְשַׁאֲלוֹת יֵשׁ לְיֵלֵד טְהוֹר לֵב. נִבְיָא כְּאֵן אֶת סְפוּרוֹ שֶׁל
אָבִא אֶחָד שֶׁהִגִּיעַ אֶל הַרְה"ג יִצְחָק זִילְבֶּרְשְׁטֵיין שְׁלִיט"א מִיָּד לְאַחֵר לֵיל
הַסֵּדֵר וְכָלוּ נִרְגָּשׁ:

"אֲנִי חָיֵב לְסַפֵּר לָךְ מָה עָשָׂה הַבֶּן שְׁלִי, כְּדִי שֶׁהַכֹּל יִלְמְדוּ
וְיִרְאוּ עַד הֵיכֹן מִגַּעַת טְהָרְתוֹ שֶׁל יֵלֵד יִהוּדִי.

כְּמוֹ שֶׁמְקַבֵּל בְּהִרְבֵּה בְּתִים יִהוּדִיִּים, גַּם בְּבֵית זֶה
'חוֹטְפִים' הַיְלָדִים אֶת הָאֲפִיקוֹמֵן וּמִרְאִים אֶת כַּחַס
בִּיגְבוּרָה זֶה. בְּלֵיל הַסֵּדֵר הַתְּפִלָּאֲתִי לְרְאוֹת שֶׁאֶחָד מִבְּנֵי
הַקְּטָנִים שְׁאִינוֹ נוֹהֵג בְּדָרָךְ כָּלֵל לְהִלָּחֵם בְּנוֹשָׂא זֶה עִם
אֲחִיו, מִתְאַמֵּץ אֵף הוּא לְהִגִּיעַ אֶל הָאֲפִיקוֹמֵן וְלַחֲטוֹף
אוֹתוֹ.

לְמִרְבֵּה הַפְּלֵא, כְּשֶׁהִגִּיעוּ בְּנֵי הַמְּשַׁפָּחָה לְמַצּוֹת הָאֲפִיקוֹמֵן
הַתְּבַרֵר שֶׁהַבֶּן הַקָּטָן הַצָּלִיחַ הַפְּעַם יוֹתֵר מֵאֲחִיו
וּכְשֶׁהָאָבִא בְּקִשׁ אֶת הַמַּצָּה נֶעֱמַד הַיְלָד וְהַכְרִיז בְּעֵינָיו
בוֹרְקוֹת שֶׁלֹּא יַחְזִיר אֶת הַפְּקֻדוֹן הַיָּקָר עַד שֶׁיִּבְטִיחוּ לוֹ,
כְּמִקְבֵּל מִקְדָּמַת דָּנָא, מִתְנַה נְאֻה.

נְבַהֲלֵתִי. כְּשֶׁיֵּלֵד קָטָן מְבַקֵּשׁ מִתְנָה, לֹא תִמִּיד אֲפֶשֶׁר
לְמַלֵּא אֶת מְבַקְשׁוֹ. וּמָה יִהְיֶה עַל קִיּוּם הַמַּצָּוָה? הֲרִי לֹא
יִקְחוּ מֵהַקָּטָן אֶת הַמַּצָּה בְּכַח...

בְּלִית בְּרָרָה שֶׁאֵל הָאָב אֶת הַיְלָד מָה הוּא רוּצָה וְהַיְלָד
הַפְּתִיעַ בְּדַבְּרֵי תְּשׁוּבָתוֹ אֶת כָּלָם, וְאֵף לְחַלֵּחַ אֶת עֵינֵיהֶם
שֶׁל כְּמָה מִן הַנוֹכָחִים.

אָבא, אַיננִי רוֹצֶה מִתְּנָה. אָנִי רוֹצֶה מִמֶּךָ בְּרָכָה, שְׁתִּבְרַךְ
אוֹתִי שְׁאַצְלִיחַ בְּלִמּוּד תּוֹרָה וְאוּכַל לְכַבֵּד אוֹתְךָ וְאֶת
אִמָּא פְּראוּי. אִם תִּבְרַךְ אוֹתִי, אֲחִזִּיר לְךָ מִיַּד אֶת
הָאֲפִיקוֹמוֹ.

מוֹבֵן שֶׁהֶעֱסָקָה בְּצַעֲהָ עַל הַצַּד הַטּוֹב בְּיוֹתֵר וְהָאֵב הַנִּיחַ
אֶת יָדָיו עַל רֹאשׁ בְּנוֹ וּבִרְכוּ בְּלִבֵּבִיּוֹת רַבָּה. הַיֶּלֶד הָיָה כָּל
כֶּךָ מְאֻשֵּׁר, מִתְאַרֵּם אָחִיו, שֶׁשִּׁמְחָתוֹ זֶה לֹא פְּסָקָה בְּמִשְׁךָ
זְמַן רַב. שִׁמְחָה עַל כִּי קִבַּל בְּרָכָה מֵאָבִיו...”

ברך

מוֹזְגִין כּוֹס שְׁלִישִׁי, נוֹטְלִים יָדַיִם לְמַיִם אַחֲרוֹנִים וּמְבָרְכִין בְּרֶפֶת
הַמְּזוֹן.

**הַנְּנִי מוֹכֵן וּמְזַמֵּן לְקַיִם מְצוֹת עֲשֵׂה
שֶׁל בְּרֶפֶת הַמְּזוֹן כִּפְתּוֹב וְאֶכְלֶתָּ
וְשִׁבְעֶתָּ וּבִרְכָתָּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל
הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ :**

**לְמַנְצַח בְּנִגְיֵנֵת מְזִמּוֹר שִׁיר : אֱלֹהִים
יְחַנְּנוּ וַיְבָרְכֵנוּ. יָאֵר פָּנָיו אֶתְּנוּ סָלָה :
לְדַעַת בְּאָרֶץ דְּרָכֶךָ. בְּכֹל גּוֹיִם
יְשׁוּעָתְךָ : יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים. יוֹדוּךָ
עַמִּים כָּלִם : יִשְׁמְחוּ וַיִּרְנְנוּ לְאַמִּים כִּי**

תִּשְׁפֹּט עַמִּים מִיִּשְׂרָאֵל. וּלְאֲמִים בְּאֶרֶץ
תִּנְחַם סָלָה: יוֹדוּךָ עַמִּים אֱלֹהִים.
יוֹדוּךָ עַמִּים כָּל־סָם: אֶרֶץ נְתַנָּה יְבוּלָה.
יְבָרְכֵנוּ אֱלֹהִים אֱלֹהֵינוּ: יְבָרְכֵנוּ
אֱלֹהִים. וַיִּירָאוּ אוֹתוֹ כָּל אַפְסֵי אֶרֶץ:

אֲבָרְכָה אֶת יְהוָה בְּכָל-עֵת. תִּמְיֹד
תְּהַלְּתוּ בְּפִי: סוֹף דְּבַר הַכֹּל נִשְׁמָע. אֶת
הָאֱלֹהִים יִרְאֵ וְאֶת מִצּוֹתָיו שְׁמֹר, כִּי
זֶה כָּל הָאָדָם: תְּהַלֵּל יְהוָה יְדַבֵּר פִּי.
וַיְבָרֶךְ כָּל בָּשָׂר שֵׁם קֹדֶשׁוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
וַאֲנַחְנוּ נְבָרֶךְ יְהוָה מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם
הַלְלוּיָהּ: וַיְדַבֵּר אֵלַי, זֶה הַשְּׁלַחַן אֲשֶׁר
לִפְנֵי יְהוָה:

אם מְבָרְכִים בְּזִמּוֹן הַמְּבָרֵךְ אוֹמֵר:

הַמְּבָרֵךְ אוֹמֵר: **הַב לָנוּ וְנְבָרֵךְ לְמַלְכָּא עֲלָאָה קְדִישָׁא.**
הַמְּסַבִּים עוֹנִים: **שְׁמַיִם.**
הַמְּבָרֵךְ אוֹמֵר: **בְּרִשׁוֹת מַלְכָּא עֲלָאָה קְדִישָׁא.** (בשבת: וּבְרִשׁוֹת שַׁבַּת מַלְכָּתָא)
וּבְרִשׁוֹת יוֹמָא טַבָּא קְדִישָׁא. וּבְרִשׁוֹת מוֹרֵי וְרִבּוֹתֵי.
הַמְּבָרֵךְ אוֹמֵר: **נְבָרֵךְ (בַּעֲשָׂרָה: אֱלֹהֵינוּ) שְׂאֲכַלְנוּ מִשְׁלוֹ:**
הַמְּסַבִּים עוֹנִים: **בְּרוּךְ (בַּעֲשָׂרָה: אֱלֹהֵינוּ) שְׂאֲכַלְנוּ מִשְׁלוֹ וּבִטְבוֹ חַיֵּינוּ:**
הַמְּבָרֵךְ חוֹזֵר וְאוֹמֵר: **בְּרוּךְ (בַּעֲשָׂרָה: אֱלֹהֵינוּ) שְׂאֲכַלְנוּ מִשְׁלוֹ וּבִטְבוֹ חַיֵּינוּ:**

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מְלֹךְ
הָעוֹלָם, הָאֵל הַזֶּן אוֹתָנוּ וְאֶת הָעוֹלָם**

כִּלּוֹ בְטוּבוֹ בְּחֵן בְּחֶסֶד בְּרוּחַ וּבְרַחֲמִים
רַבִּים. נִתֵּן לָחֶם לְכָל בֶּשֶׁר. כִּי לְעוֹלָם
חֶסֶדוֹ: וּבְטוּבוֹ הַגָּדוֹל תִּמְיֵד לֹא חָסַר
לָנוּ וְאֵל יַחְסֹר לָנוּ מִזֶּן תִּמְיֵד לְעוֹלָם
וְעַד. כִּי הוּא אֵל זֶן וּמִפְרִנֵּס לְכָל,
וְשִׁלְּחָנוּ עָרוּךְ לְכָל, וְהִתְקִין מְחִיָּה
וּמִזֶּן לְכָל בְּרִיּוֹתָיו אֲשֶׁר בָּרָא,
בְּרַחֲמָיו וּבְרוּב חֶסְדָּיו, כְּאֲמוֹר. פּוֹתַח
אֶת יָדָךְ. וּמִשְׁבִּיעַ לְכָל חַי רָצוֹן: בְּרוּךְ
אַתָּה יְהוָה, הֵזֵן אֶת הַכֹּל:

נוֹדָה לְךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עַל שֶׁהִנְחַלְתָּ
לְאֲבוֹתֵינוּ אֶרֶץ חֲמֻדָּה טוֹבָה וּרְחֵבָה
בְּרִית וְתוֹרָה חַיִּים וּמִזֶּן. עַל
שֶׁהוֹצֵאתָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, וּפְדִיתָנוּ
מִבֵּית עַבְדִּים, וְעַל בְּרִיתְךָ שֶׁחֲתַמְתָּ
בְּבִשְׂרָנוּ, וְעַל תּוֹרַתְךָ שֶׁלְּמַדְתָּנוּ, וְעַל
חֻקֵּי רָצוֹן שֶׁהוֹדַעְתָּנוּ. וְעַל חַיִּים
וּמִזֶּן שֶׁאַתָּה זֶן וּמִפְרִנֵּס אוֹתָנוּ:

וְעַל הַכֹּל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים
לְךָ וּמְבָרְכִים אֶת שִׁמְךָ כְּאֲמוֹר וְאֶכְלֵת

וּשְׁבַעְתָּ. וּבֵרַכְתָּ אֶת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל-
הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ: בְּרוּךְ
אַתָּה יְהוָה, עַל הָאָרֶץ וְעַל הַמָּזוֹן:

רַחֵם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וְעַל יִשְׂרָאֵל
עַמֶּךָ, וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ, וְעַל הַר צִיּוֹן
מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ, וְעַל הַיְכָלְךָ, וְעַל מְעוֹנֶךָ,
וְעַל דְּבִירְךָ, וְעַל הַבַּיִת הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ
שֶׁנִּקְרָא שֵׁםְךָ עָלָיו. אָבִינוּ, רְעֵנוּ,
זוּנְנוּ, פְּרִנְסֵנוּ, כִּלְכִלְנוּ, הַרְוִיחֵנוּ,
הַרְוֵחַ לָנוּ מִהֲרָה מִכָּל צָרוֹתֵינוּ, וְנֹא
אֵל תִּצְרִיכֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לַיְדֵי
מִתְנֹת בָּשָׂר וָדָם, וְלֹא לַיְדֵי הַלְוָאֲתָם,
אֲלֵא לַיְדֵךָ הַמְּלֵאָה וְהַרְחָבָה,
הַעֲשִׂיָרָה וְהַפְתּוּחָה. יְהִי רְצוֹן שְׁלֵא
נִבּוֹשׁ בְּעוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא נִכְלָם לְעוֹלָם
הַבָּא, וּמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ
תִּחְזִירָנָה לְמְקוֹמָהּ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ:

בְּשִׁבְתְּ אוֹמְרִים:

רְצֵה וְהַחֲלִיצֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
בְּמִצּוֹתֶיךָ וּבְמִצּוֹת יוֹם הַשְּׁבִיעִי.

הַשַּׁבָּת הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ הַזֶּה כִּי יוֹם
גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ הוּא מִלְּפָנֶיךָ. נִשְׁבַּת בּוֹ
וְנָנוּחַ בּוֹ וְנִתְעַנֵּג בּוֹ כְּמִצּוֹת חֻקֵי רְצוֹנְךָ.
וְאֵל תְּהִי צָרָה וַיְגוֹן בְּיוֹם מְנוּחָתֵנוּ.
וְהִרְאֵנוּ בְּנַחֲמַת צִיּוֹן בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ.
כִּי אַתָּה הוּא בֹּעַל הַנְּחָמוֹת וְהַגִּם
שֶׁאֲכַלְנוּ וְשָׁתִינוּ חֶרֶבֶן בֵּיתְךָ הַגָּדוֹל
וְהַקָּדוֹשׁ לֹא שָׁכַחְנוּ. אֵל תִּשְׁכַּחְנוּ
לְנֹצַח וְאֵל תִּזְנַחְנוּ לְעַד כִּי אֵל מְלֹךְ
גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ אַתָּה:

אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ יַעֲלֶה וַיֵּבֵא
וַיִּגִיעַ וַיִּרְאֶה וַיִּרְצֶה וַיִּשְׁמַע וַיִּפְקֹד
וַיִּזְכֹּר זְכוֹרֵנוּ וְזְכוֹרֵן אֲבוֹתֵינוּ. זְכוֹרֵן
יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ. וְזְכוֹרֵן מְשִׁיחַ בֶּן דָּוִד
עַבְדְּךָ. וְזְכוֹרֵן כָּל עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל
לְפָנֶיךָ לְפִלְטָה לְטוֹבָה. לְחַן לְחֶסֶד
וּלְרַחֲמִים. לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם.
בְּיוֹם חַג הַמִּצּוֹת הַזֶּה, בְּיוֹם טוֹב
מִקְרָא קָדֹשׁ הַזֶּה. לְרַחֵם בּוֹ עָלֵינוּ
וּלְהוֹשִׁיעֵנוּ. זְכוֹרֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בּוֹ
לְטוֹבָה. וּפְקֹדֵנוּ בּוֹ לְבָרָכָה. וְהוֹשִׁיעֵנוּ

בו לחיים טובים. בדבר ישועה
ורחמים. חוס וחנו וחמול ורחם
עלינו. והושיענו כי אליך עינינו. כי
אל מלך חנון ורחום אתה:

ותבנה ירושלים עירך במהרה
בימינו: ברוך אתה יהוה, בונה
ירושלים. (ואומר בלחש: אמן):

ברוך אתה יהוה, אלהינו מלך
העולם, לעד האל אבינו מלפנו
אדירנו. בוראנו. גואלנו. קדושנו.
קדוש יעקב. רוענו רועה ישראל.
המלך הטוב והמטיב לכל. שבכל יום
ויום הוא המטיב לנו. הוא מטיב לנו.
הוא ייטיב לנו. הוא גמלנו. הוא
גומלנו. הוא יגמלנו לעד חן וחסד
ורחמים ורוח והצלה וכל טוב:

הרחמן הוא ששתבח על פסא כבודו:
הרחמן הוא ששתבח בשמים ובארץ:
הרחמן הוא ששתבח בנו לדור דורים:
הרחמן הוא קרן לעמו ירים: הרחמן

הוא יתפאר בנו לנצח נצחים: הרחמן
הוא יפרנסנו בכבוד ולא בבזוי בהתר
ולא באסור בנחת ולא בצער: הרחמן
הוא יתן שלום בינינו: הרחמן הוא
ישלח ברכה רוחה והצלחה בכל
מעשה ידינו: הרחמן הוא יצליח את
דרכינו: הרחמן הוא ישבור עול גלות
מהרה מעל צוארנו: הרחמן הוא
יוליכנו מהרה קוממיות בארצנו:
הרחמן הוא ירפאנו רפואה שלמה
רפואת הנפש ורפואת הגוף: הרחמן
הוא יפתח לנו את ידו הרחבה:
הרחמן הוא יברך כל אחד ואחד ממנו
בשמו הגדול כמו שנתברכו אבותינו
אברהם יצחק ויעקב בכל מכלל. פן
יברך אותנו יחד ברכה שלמה. וכן
יהי רצון ונאמר אמן: הרחמן הוא
יפרוש עלינו ספת שלומו:

בשבת: הרחמן הוא ינחילנו עולם שכלו
שבת ומנוחה לחיי העולמים:

הַרְחָמֵנוּ הוּא יִנְחִילֵנוּ יוֹם שְׂפָלוֹ טוֹב:

הַרְחָמֵנוּ הוּא יִטַּע תּוֹרָתוֹ וְאַהֲבָתוֹ
בְּלִבֵּנוּ וְתִהְיֶה יְרָאָתוֹ עַל פְּנֵינוּ לְבִלְתִּי
נִחְטָא. וְיִהְיוּ כָּל מַעֲשֵׂינוּ לְשֵׁם
שְׁמַיִם:

בְּרַפְתְּ הָאוֹרַח:

הַרְחָמֵנוּ הוּא יְבָרֵךְ אֶת הַשְּׁלַחַן הַזֶּה
שְׂאֲכַלְנוּ עָלָיו וְיִסְדֵּר בּוֹ כָּל מַעֲדָנַי
עוֹלָם וְיִהְיֶה כְּשֶׁלַּחְנוּ שֶׁל אַבְרָהָם
אָבִינוּ, כָּל רָעֵב מִמֶּנּוּ יֹאכֵל, וְכָל צָמֵא
מִמֶּנּוּ יִשְׁתֶּה. וְאֵל יַחֲסֹר מִמֶּנּוּ כָּל טוֹב
לְעַד וּלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים: הַרְחָמֵנוּ הוּא
יְבָרֵךְ אֶת בַּעַל הַבַּיִת הַזֶּה וּבַעַל
הַסְּעֵדָה הַזֹּאת. הוּא וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְכָל
אֲשֶׁר לוֹ. בְּבָנִים שִׂיחָיו. וּבְנִכְסִים
שִׂיבּוֹ. בְּרֵךְ יְהוָה חֵילוֹ וּפְעָל יָדָיו
תִּרְצֶה. וְיִהְיוּ נִכְסָיו וְנִכְסֵינוּ מְצַלְחִים
וְקָרוֹבִים לְעִיר. וְאֵל יִזְדַּקֵּק לְפָנָיו וְלֹא
לְפָנֵינוּ שׁוֹם דְּבַר חֲטָא וְהִרְהוֹר עִוֹן.
שֵׁשׁ וְשִׁמְחַ כָּל הַיָּמִים בְּעֶשֶׂר וְכַבּוֹד

מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם. לֹא יִבוֹשׁ בְּעוֹלָם
הַזֶּה וְלֹא יִכָּלֵם לְעוֹלָם הַבָּא. אָמֵן כֵּן
יְהִי רָצוֹן:

הַרְחֵמֵנוּ הוּא יַחֲיֵינוּ וַיִּזְכֵּנוּ וַיִּקְרַבֵּנוּ
לְיָמֵי הַמְּשִׁיחַ וּלְבִנְיָן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ
וּלְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא.

מִגְדוֹל יְשׁוּעוֹת מַלְכוּת. וְעֲשֵׂה חֶסֶד
לְמִשְׁיחוֹ לְדוֹד וּלְזָרְעוֹ עַד-עוֹלָם:
כְּפִירִים רָשׁוּ וְרָעִבוּ. וְדַרְשֵׁי יְהוָה לֹא
יַחְסְרוּ כָּל טוֹב: נֶעַר הָיִיתִי גַם זָקֵנְתִי
וְלֹא רָאִיתִי צַדִּיק נֶעְזֵב. וְזָרְעוֹ מִבְּקֶשׁ
לֶחֶם: כָּל הַיּוֹם חוֹנֵן וּמְלוּהַ. וְזָרְעוֹ
לְבָרְכָה: מַה שֶּׁאֲכַלְנוּ יְהִי לְשִׁבְעָה.
וּמַה שֶּׁשָּׁתִּינוּ יְהִי לְרִפּוּאָה. וּמַה
שֶׁהוֹתַרְנוּ יְהִי לְבָרְכָה כְּדַכְתִּיב וַיִּתֵּן
לְפָנֵיהֶם וַיֹּאכְלוּ וַיֹּתִירוּ כְּדַבֵּר יְהוָה:
בְּרוּכִים אַתֶּם לַיהוָה. עוֹשֵׂה שָׁמַיִם
וָאָרֶץ: בָּרוּךְ הַגָּבֵר אֲשֶׁר יִבְטַח בַּיהוָה.
וְהָיָה יְהוָה מְבֹטָחוֹ: יְהוָה עֵז לְעַמּוֹ
יִתֵּן. יְהוָה יְבָרֵךְ אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם:

**עוֹשֶׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו הוּא בְּרַחֲמָיו
יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל עַמּוֹ
יִשְׂרָאֵל וְאָמְרוּ אָמֵן:**

יְבָרֵךְ "בוֹרֵא פְּרִי הַגֶּפֶן" עַל כּוֹס שְׁלִישִׁית, וַיִּכְוֶן לְפֶטֶר בְּבִרְכָה זוֹ גַם כּוֹס
רְבִיעִית, וַיִּשְׁתֶּה בְּהִסָּבָה, וְלֹא יְבָרֵךְ אַחֲרָיו בְּרִכָּה אַחֲרוֹנָה:

**כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֲשָׁא. וּבְשֵׁם יְהוָה
אֶקְרָא:**

סְבִרֵי מָרְנוּ:

**בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם,
בוֹרֵא פְּרִי הַגֶּפֶן.**

שְׂמַאל.

בְּהִסָּבָת

שׁוֹתִין

זה השלחן אשר לפני ה'

כְּתַבוּ חֲכָמֵי הַמּוֹסֵר: סִגְלָה נִפְלְאָה בְּדוּק וּמְנַסָּה, דִּהְמִבְּרֵךְ בְּרִכַּת הַמְּזוּן
בְּנִעִימָה בְּשִׂמְחָה וּבְכֻנָּה, מִבְּטַח לוֹ שֶׁלֹּא יִהְיֶה לוֹ דַּחַק פְּרִנָּסָה כָּלֵל, וַיְהִיו
מְזוֹנוֹתָיו תְּמִיד מְצוּיִים לוֹ בְּרוּחַ, וְכֵן הִזְהִיר כָּל יָמָיו בְּבִרְכַּת הַמְּזוּן מִמְּצִיא
לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת מְזוֹנוֹתָיו בְּכַבּוֹד, וַאֲיֵנוּ נֶצְרָךְ לְבִרְיוֹת.

גָּמַר מְלֶאכֶל צְרִיךְ שְׂיֶאֱרִיךְ עַל שְׁלַחְנוּ, וְכֵן אָמְרוּ בְּבִרְכוֹת (דף כה) אָמְרוּ
רְבוֹתֵינוּ ז"ל: כָּל הַמְּאָרִיךְ עַל שְׁלַחְנוּ מְאָרִיכִין לוֹ יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו, וְטַעַם
הַדָּבָר, לְפִי שֶׁהַשְּׁלַחן בְּבֵית, כְּמִזְבֵּחַ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ: מֵה מְזַבֵּחַ - מְכַפֵּר, אִף
שְׁלַחְנוּ שֶׁל אָדָם - מְכַפֵּר כִּשְׁהוּא מְאָכִיל מִמֶּנּוּ אֶת הָעֲנִיִּים, וּמִתּוֹךְ שֶׁהוּא
מְאָרִיךְ עַל שְׁלַחְנוּ יְבוֹא עָנִי וַיִּתֵּן לוֹ פְּרוּסָה וּמִתְפָּרֵס מִמֶּנָּה, וְהֵנָּה אֶרִיכוֹתוֹ
בְּכֻנָּה זוֹ סִבָּה לְצַדִּיקָה, וְאָמַר הַכֶּתוּב: "בְּאַרְח צְדָקָה - חַיִּים" (מְשַׁלֵּי יב),
וְלָכוּ מְאָרִיכִים לוֹ יָמָיו וּשְׁנוֹתָיו.

אָמְרוּ בְּבִרְכוֹת: "הַמְזַבַּח עֵץ שְׁלוֹשׁ אַמּוֹת גְּבוּהָ וְאָרְכוֹ שְׁתַּיִם אַמּוֹת, וּמְקַצְעוֹתָיו לוֹ, וְאָרְכוֹ וְקִירוֹתָיו עֵץ, וַיְדַבֵּר אֵלַי זֶה הַשְּׁלַחַן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה'" (יחזקאל מא). פֶּתַח בֵּי"מְזַבַּח" וְסִיַּם בֵּי"שְׁלַחַן", לְלַמְדָנוּ, מֵהַ מְזַבַּח - מְכַפֵּר, אֵף שְׁלַחַן - מְכַפֵּר. לָכֵן צָרִיךְ שְׂיֵאמֶר דְּבַרֵי תוֹרָה עַל הַשְּׁלַחַן. אֵף עַל פִּי שְׂבִירָה עָלָיו בְּרִכוֹת הַמְחִיבּוֹת, וְהוּא עֵתִיד גַּם כֵּן לְבָרֵךְ עַל מְזוֹנוֹ, אֵינּוּ נִפְטָר בְּבִרְכַת הַמְזוֹן בְּלִבָּד, אֲלֵא יִרְגִיל עֲצָמוֹ גַּם לומר דְּבַרֵי תוֹרָה, וְכֵן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ (אָבוֹת פָּרָק ג): "כָּל שְׁלַחַן שֶׁאֵכְלוּ עָלָיו וְאָמְרוּ עָלָיו דְּבַרֵי תוֹרָה כְּאֵלוֹ אֵכְלוּ מִשְׁלַחַנוֹ שֶׁל מְקוֹס", כְּלוּמַר: כִּיּוֹן שֶׁאָמְרוּ עָלָיו דְּבַרֵי תוֹרָה, הֲרִי זֶה הַשְּׁלַחַן אֲשֶׁר לִפְנֵי ה'.

ועל תורתך שלמדתנו

פֶּעַם אַחַת בְּיוֹם שְׂמַחַת תוֹרָה כְּאֲשֶׁר כָּל הַמַּתְפַּלְלִים רִקְדּוּ בְּהַתְּלַהּבוֹת עִם סִפְרֵי הַתּוֹרָה וְעָרְכוּ אֶת ה"הַקְּפוֹת" בְּשִׁירָה וּבְזִמְרָה, הַבְּחִין רַבִּי יִשְׁעִיָה בְּקִבוּצַת אַנְשִׁים בְּעֵלֵי מְלֹאכָה קָלִי דַעַת וּרְחוּקִים מִתּוֹרָה שֶׁלֹּא נָטְלוּ חֵלֶק בְּשְׂמַחַת הַתּוֹרָה וְעָמְדוּ וְשׁוֹחֲחוּ בִּינֵיהֶם בְּדְבַרֵי שְׂחוּק וְקִלוּת רֵאשׁ. רַבִּי יִשְׁעִיָה נִגַּשׁ אֲלֵיהֶם, וּבְחִיּוֹד עַל שְׂפָתָיו וְדְבַרֵי נֵעַם כְּשֶׁפָּנְיוֹ מְאִירִים בְּשְׂמַחַת הַתּוֹרָה הַזְּמִינָם לְהַצְטַרֵף לְשְׂמַחַת הַתּוֹרָה יַחַד עִם כָּל הַמַּתְפַּלְלִים. "אַתָּה שְׂלַמְדַת תּוֹרָה" - אָמְרוּ לוֹ בְּעֵלֵי הַמְּלֹאכָה - "בְּוִדְאֵי יֵשׁ לָךְ בְּמָה לְשַׂמַּח, אֵד אָנוּ שֶׁלֹּא לְמַדְנוּ כָּל הַשָּׁנָה וְלֹא פִתְחָנוּ סֵפֶר מֵהַ לָנוּ וְלְשַׂמְחָה".

"דַּעוּ לָכֵם" - אָמַר לָהֶם רַבִּי יִשְׁעִיָה - "כִּי יֵשׁ לָנוּ הַיּוֹם שְׁנֵי חֲתָנִים: 'חַתָּן תּוֹרָה' וְ'חַתָּן בְּרֵאשִׁית'. לָשֵׁם מֵהַ 'חַתָּן תּוֹרָה', לָזֶה שְׂלַמְדַת תּוֹרָה כָּל הַשָּׁנָה וְשַׂמַּח עַל סִיוְמָה שֶׁל תּוֹרָה; וְאֵלוֹ 'חַתָּן בְּרֵאשִׁית' נוֹעֵד לָזֶה שֶׁלֹּא לְמַד כָּל הַשָּׁנָה כְּלוּם אֲבָל מְקַבֵּל עָלָיו לְלַמֵּד לְהִבָּא וְהוּא שְׂמַח בְּשְׂמַחַת הַתּוֹרָה עַל לְהִבָּא, וְלָכֵן בּוֹאוּ וְשַׂמְחוּ בְּשְׂמַחַת הַתּוֹרָה". אָמְרוּ לוֹ בְּעֵלֵי הַמְּלֹאכָה: "רוּחַ חֲדָשָׁה נִפְחָת בְּקַרְבָּנוּ, אָנוּ מוֹכְנִים וּמְזַמְנִים לְקַבֵּל עָלֵינוּ עַל הַתּוֹרָה מֵהַיּוֹם וְלְהִבָּא". רַבִּי יִשְׁעִיָה הִבְטִיחַ לָהֶם לְקַבֵּעַ אֶתְּם שְׁעוּרִים בְּתוֹרָה, וּמִידָ יָצְאוּ כָּלֶם בְּרִקּוּד בְּשְׂמַחַת הַתּוֹרָה. רַבִּי יִשְׁעִיָה שָׁמַר לָהֶם אֶת הַבְּטָחָתוֹ וְקַבֵּעַ אֶתְּם שְׁעוּרִים שֶׁלֹּא עַל מְנַת לְקַבֵּל פָּרֶס, וּמֵאֵז הַשְּׁתַּנּוּ בְּתַכְלִית הַשָּׁנָה. (רַבִּי יִשְׁעִיָה חֲשִׁין)

“לא לידי מתנת בשר ודם”

זְהִירוֹת מִשַׁחַד

שַׁח רַבִּי שְׁלוֹם שְׁבַדְרוֹן זצ"ל:

פַּעַם אַחַת, בְּהִיוֹתִי בְּבִקּוּר אֶצֶל הַגָּאוֹן רַבִּי פִּינְחָס עֶפְרָשְׁטֵיין זצ"ל, רָאִבִּי'ד הָעֵדָה הַחֲרָדִית בִּירוּשָׁלַיִם, נִכְנָס אֵלָיו אַחַד מִמְשַׁגְיַחֵי הַפְּשָׁרוֹת לְבָרַר עֲנָן מְסִים, וּבְסִיּוֹם הַשִּׁיחָה שְׁמַעְתִּי אִידָּהּ הוּא מְזַהֵר אוֹתוֹ: "שִׁים נָא לֵב לְבַל תִּקַּח שַׁחַד, וְלֹא רַק שַׁחַד גַּם בְּמִשְׁמַע, אֲלֵא גַם מִשְׁהוּ שְׁיֵשׁ בּוֹ אֲבָק שַׁחַד, כְּגוֹן שֶׁבַעֵל הַמִּפְעֵל יִנְסֶה 'לְהִיטִיב' עִמָּךְ בְּשִׁכָר אוֹ בְּמִתְּן הַנְּחוֹת, כְּדִי שְׁתַּעֲלִים עֵין מִכָּל מִינֵי קָלוֹת שֶׁהוּא רוֹצֶה לְנַהֵג לְעַצְמוֹ"...

בְּאוֹתָהּ הַזְּדַמְנוֹת סִפֵּר לוֹ רַבִּי פִּינְחָס מַעֲשֶׂה שְׁאַרְע אֶצֶל הַגָּאוֹן רַבִּי שְׁלֵמָה קְלוּגֵר זצ"ל. אָדָם אָמִיד מְבַנֵּי קְהֵלְתוֹ שָׁלַח לוֹ בְּאַחַת הַשָּׁנִים כְּמִשְׁלוּחַ מְנוֹת בְּפוּרִים, סְכוּם כְּפוּל וּמִשְׁלֵשׁ מִכְּפֵי שְׁנֵהֵג לְשִׁלַּח מִדֵּי שְׁנָה. הִיָּה הַדְּבָר לְפָלֵא בְּעֵינָיו, וּמִיָּד גָּמַר בְּדַעְתּוֹ לְהַחְזִיר לוֹ אֶת הַסְּכוּם הַנוֹסֵף. וְאוּלָּם אֲנִשִּׁי בֵּיתוֹ לֹא הִבִּינוּ מָה רָאָה עַל כִּכָּה.

הַדְּבָר הַתְּבַרֵּר עַד מְהֵרָה, כְּאֲשֶׁר מְסַפֵּר יָמִים אַחֲרֵי פוּרִים בָּא הַנְּגִיד לְרַבִּי שְׁלֵמָה וּבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ שְׁיַעֲנִיק לוֹ הַכֶּשֶׁר עַל מִשְׁקָה מְסִים שֶׁהִבִּיא עִמּוֹ מִחוּץ לְאַרְץ. רַבִּי שְׁלֵמָה נִמְנַע מִלְּהַשִּׁיב עַל אֲתֵר אֲלֵא בִקֵּשׁ מִהַנְּגִיד שֶׁהוּא שָׁל כְּמָה יָמִים כְּדִי שְׁיֻכַּל לְהַתִּישֵׁב בְּדַעְתּוֹ. מִשְׁיָצָא הַנְּגִיד מִבֵּיתוֹ, קָרָא מִיָּד לְמִשְׁמָשׁוֹ וְאָמַר לוֹ שֶׁהוּא חוֹשֵׁשׁ כִּי יֵשׁ אִיזוֹ בְּעֵינָהּ בְּכִשְׁרוֹת הַמִּשְׁקָה, וְלָכֵן עָלָיו לְצַאֵת וּלְבַדֵּק אֶת הָעֲנָן הִיטֵב. וְאָמַנְס, כְּשֶׁחָזַר הַשְּׁלִיחַ הוּא אֲשֶׁר שְׁאָכַן יֵשׁ חֲשֵׁשׁ בְּכִשְׁרוֹת. כָּל הַסּוֹחֲרִים, שֶׁשְׁמַעוּ זֹאת, תָּמָהּוּ מְאֹד, בְּאִמְרָם: הֲלֹא הָרַב בְּמִקּוֹם פְּלוּנֵי מִתִּיר אֶת הַמִּשְׁקָה, וְכִיצַד זֶה הוּא אוֹסֵר? עָנָה הָרַב, שֶׁבְּרוּר הָעֵלָה שְׁנִמְצָא חֲשֵׁשׁ בְּכִשְׁרוֹת בְּמִשְׁקָה, וְעַל כֵּן הוּא אוֹסֵר אֶת הַמִּשְׁקָה.

רַבִּי שְׁלֵמָה שָׁלַח מִיָּד מְבָרַק לְרַב אוֹתָהּ הָעִיר, שְׁיִבְדֹּק פַּעַם נוֹסֶפֶת אֶת הָעֲנָן, וְהַתְּשׁוּבָה לֹא אַחֲרָה לְבוֹא: אַכּוֹ,

בְּדַק אוֹתוֹ הָרַב גַּם הוּא אֶת הַמְשָׁקָה וּמִצָּא שְׂיֵשׁ חֲשָׁשׁ
מִמְשֵׁי לְכַשְׁרוֹתוֹ, שְׁמִמְבֵּט רֹאשׁוֹן לֹא נִתֵּן הָיָה לְגִלּוֹתוֹ.
הָיָה אוֹתוֹ רַב מְלֵא הַתְּפִעְלוֹת עַל רַבֵּי שְׁלֵמָה, עַד שֶׁשָּׁאַל
אוֹתוֹ: מִנֵּיִן יָדַע עַל כָּךְ, וְכִי נִבְיָא הוּא? ...

עָנָה לוֹ רַבֵּי שְׁלֵמָה: לֹא נִבְיָא אֲנִי וְלֹא בֶן נִבְיָא אֲנִי, אֶלָּא,
שְׁאוֹתוֹ נִגִּיד, שְׁלִמְסָחֵרוֹ עוֹסֵק כְּסוּכָן מִשְׁקָאוֹת, נוֹהֵג
לְשַׁלַּח לִי כְּמִשְׁלוֹחַ מְנוֹת סְכוּם מְסִים, וְהֵנָּה, הַשָּׁנָה,
הַכְּפִיל וְאַף שֶׁלֵּשׁ אֶת הַסְּכוּם, וּמִזֶּה הִרְגֵּשְׁתִּי שֶׁהוּא רוֹצֵה
לְשַׁחַד אוֹתִי. וְכֹאשֶׁר בָּא אֵלַי מִסְפָּר יָמִים אַחֲרֵי פוּרִים
לְבַקֵּשׁ הַכֶּשֶׁר עַל הַמְשָׁקָה, מִיָּד עָלָה בְּמַחֵי חֲשָׁשׁ
לְכַשְׁרוֹתוֹ, שֶׁכֵּן אִם הָיָה כְּשֶׁר בְּלִי פְּקוּק - לְשֵׁם מָה בְּקֵשׁ
לְשַׁחַדְנִי, אֶלָּא שֶׁהוּא בִּקְיָא הֵיטֵב בְּיִצּוֹר הַמְשָׁקָה וְאַף יָדַע
שְׂיֵשְׁנוּ חֲשָׁשׁ, וְלָכֵן מִצָּא לְנִכּוֹן לְשַׁחַד אוֹתִי, וְזוֹ הִיְתָה
הַסְּבָה שֶׁשְׁלַחְתִּי שְׁלִיחַ כְּדֵי לְבַרֵּר הֵיטֵב מָה נִמְצָא
בַּמְשָׁקָה, עַד שֶׁגָּלָה אֶת הַבְּעִיָּה...

וְסִיִּם רַבֵּי פִּינְחָס עֲפָשְׁטִיין זְצ"ל אֶת דְּבָרָיו לְמִשְׁגִּיחַ
הַכַּשְׁרוֹת, בְּאִמְרוֹ לוֹ: "הָיָה נָא זְהִיר עַד מְאֹד מִכָּל נִסְיוֹן
לְשַׁחַד אוֹתְךָ, בְּהוֹסֵפֶת שְׂכָר אוֹ בְּמִתֵּן הַנָּחָה עַל סְחוּרוֹת
בְּחִנּוּתוֹ, שֶׁכֵּן כָּל זֶה נִתֵּן כְּדֵי שְׂרָאִיתְךָ תִּתְעוֹר וְתַעֲלִים עֵין
מִכָּל מִינֵי קָלוֹת וְסִפְקוֹת, שְׁהִרִי כָּךְ פָּסֵק רַבֵּי שְׁלֵמָה
קְלוּגֵר עַל עֲצָמוֹ, שֶׁאִם הָיָה מְקַבֵּל אֶת הַכֶּסֶף שֶׁהַכְּפִיל
וְשֶׁלֵּשׁ בְּפוּרִים לֹא הָיָה מְגַלֵּה אֶת הַבְּעִיָּה שֶׁהִתְעוֹרְרָה עַל
אוֹתוֹ מִשְׁקָה, מִחֲמַת הַשַּׁחַד". (רַבֵּי פִּינְחָס עֲפָשְׁטִיין)

"שלא נכשל"

בְּזָכוֹת בְּרִפְתַּת הַמָּזוֹן נִצָּלָה מְנִישׁוּאִים עִם גוֹי

הָיָה זֶה אֲבָרָךְ בֶּן תּוֹרָה שֶׁנִּצְרָךְ לְאַחַת הַסְּפָרִיּוֹת הַכְּלָלִיּוֹת
כְּדֵי לַעֲיֹן בְּסִפָּר עֵתִיק הַנִּמְצָא שָׁם. הוּא שְׁעַר שְׁהַעֲיוֹן
בְּסִפָּר יָקַח לוֹ שְׁעוֹת אַחַדוֹת וּלְפִיכָךְ לָקַח לְעֲצָמוֹ כְּרִיד.

לא שהוא זקוק לכריז כל כמה שעות אלא שפך הכניס לו בורא העולם לראשו.

הוא הגיע לספריה, קבל את הספר ושקע בעיון. לאחר כמה שעות, כשנזכר בכריז שהביא, נטל ידיו, ברך ואכל ולבסוף ברך ברכת המזון בדקדוק ובהתלהבות.

הוא לא שם לב שהספרינית, נערה חלונית, צופה בו כל הזמן. מלכתחלה, כאשר נטל את ידיו, כבר עקרה את רגליה לגשת להעיר לו כי על פי התקנון אסור לאכל בספריה, אולם משום-מה עמדה. כעת, לאחר שסיים את ברכת המזון, קמה ונגשה אליו.

"שתי הערות יש לי", אמרה, "אל"ף: אסור לאכל באולם זה."

האברך התנצל שלא ידע על כך.

"בי"ת: אני מבית דתי ומכירה את נסח ברכת המזון שהוא 'שלא נבוש ולא נכלם לעולם ועד' ואלו אתה אמרת 'שלא נבוש ושלא נכשל לעולם ועד'. למה שנית?" - כך שאלה הספרינית.

לא היתה לאברך תשובה מייד מהו המקור לנסח שלו ולכן השיב שידבק. הוא עזב את הספריה, שב לביתו, פשפש ומצא שפך הוא הנסח בסדור רעדלהיים (כמנהג יוצאי גרמניה). הוא שלח את צלום האסמכתא לספרינית תוך שהוא מדגיש את המלים "שלא נכשל" בשלושה קוים שחורים ועבים...

נקפו שבועות וחדשים והמעשה נשכח ממנו לגמרי.

אלא שלאחרונה קבל האברך הזמנה לחתונה ונתמלא כלו תמיהה: אין הוא מכיר את החתן ולא את הכלה, לא את המשפחות ומה לו להזמנה זו? הפך במעטפה שוב ושוב ופתאם נפל ממנה דף מקפל וזהו תכנון:

"אני הספרינית בספריית ... בעונותי הרבים, נתחברתי עם גוי והחלטתי להנשא לו. כשברכת בספריה ברכת המזון בהתלהבות, זעזעת אותי והרגשתי נורא עם המעשה שאני עומדת לעשות.

"כמה ימים אחרי זה עמדתי לפגוש את הגוי אבל באותו היום הגיע המכתב ממך ובו המלים 'שלא נכשל' "

מִדְגָּשׁוֹת בְּשִׁלּוּשָׁה קוּיִם עָבִים. הַקּוּיִם הָאֵלֶּה שָׂרְפוּ אֶת
לְבַי וְהִרְגְּשִׁתִּי קוֹל בְּתוֹכִי זוֹעֵק עַל עֲצָמַי: 'הֲרִי אֶת הוֹלְכֶת
לְהַפְשֵׁל עִכְשָׁו!' עֲבַרְתִּי מֵאֲבָק אֲיִם, וּבְרוּךְ הוּא, נִצַּחְתִּי:
הֲרַמְתִּי אֵלָיו טְלָפוֹן וְהוֹדַעְתִּיו עַל נִתּוּק מַחְלָט בְּקִשְׁרִים
בִּינֵינוּ. לְאַחַר שִׁיחַת הַטְּלָפוֹן נִהְיָה לִי קַל וְהִחְלַטְתִּי תַכְף
עַל חֲזָרָה בְּתִשׁוּבָה.

"הַיּוֹם אֲנִי חֲרָדִית נֶאֱמָנָה, עוֹמְדַת לְהַנְשֵׂא לְבַחֲוֹר תּוֹרְנִי
יֵרָא שְׁמַיִם וְאֲנִי חָבָה לָךְ אֶת אֲשָׁרִי.

"אֲבִקֵּשׁ אִפּוֹא שְׁתִּשְׁתַּתֵּף בְּחַתְנָתִי..."

הלל

יִמְזַגּוּ פּוֹס רְבִיעֵי וְיִגְמְרוּ עָלָיו אֶת הַהִלָּל בְּשִׁמְחָה וּבְהִתְלַהֲבוֹת רַבָּה
וַיֵּאחֲזוּ הַפּוֹס בְּיָדוֹ עַד גְּמַר הַהִלָּל.

שִׁפְךָ חֲמַתְךָ אֶל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא יִדְעוּךָ
וְעַל מַמְלָכוֹת אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ לֹא קָרְאוּ:
כִּי אָכַל אֶת יַעֲקֹב וְאֶת נוֹהוּ הַשָּׁמַיִם.
שִׁפְךָ עֲלֵיהֶם זַעֲמֶךָ וַחֲרוֹן אַפְּךָ
יִשְׁיגֵם: תִּרְדֹּף בְּאֵף וְתִשְׁמִידִם מִתַּחַת
שָׁמַיִם יִהְיֶה.

לֹא לָנוּ, יְהוָה, לֹא לָנוּ, כִּי לְשִׁמְךָ תֵּן
כְּבוֹד, עַל חֲסִדְךָ, עַל אֲמַתְךָ: לָמָּה

יֹאמְרוּ הַגּוֹיִם אֵיךְ נָא אֱלֹהֵיהֶם:
וְאֱלֹהֵינוּ בַּשָּׁמַיִם, כָּל אֲשֶׁר חָפֵץ
עָשָׂה: עֲצִבֵיהֶם כֶּסֶף וְזָהָב מַעֲשֵׂה יָדֵי
אָדָם: פֶּה לָהֶם וְלֹא יִדְבְּרוּ, עֵינַיִם
לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ: אֲזָנַיִם לָהֶם וְלֹא
יִשְׁמָעוּ, אֶף לָהֶם וְלֹא יִרְיָחוּן: יָדֵיהֶם
וְלֹא יִמְיָשׁוּן, רַגְלֵיהֶם וְלֹא יִהְלְכוּ, לֹא
יִהְיוּ בַגְּרוֹנִם: כְּמוֹתָם יִהְיוּ עֹשֵׂיהֶם,
כָּל אֲשֶׁר בָּטַח בָּהֶם: יִשְׂרָאֵל בָּטַח
בַּיהוָה, עֲזָרָם וּמִגְּנָם הוּא: בַּיַּת אֱהֲרֹן
בָּטְחוּ בַּיהוָה, עֲזָרָם וּמִגְּנָם הוּא. יִרְאִי
יְהוָה בָּטְחוּ בַּיהוָה, עֲזָרָם וּמִגְּנָם הוּא.

יְהוָה זְכָרְנוּ יְבָרֵךְ. יְבָרֵךְ אֶת בַּיַּת
יִשְׂרָאֵל, יְבָרֵךְ אֶת בַּיַּת אֱהֲרֹן: יְבָרֵךְ
יִרְאִי יְהוָה, הַקְּטַנִּים עִם הַגְּדֹלִים:
יִסֹּף יְהוָה עֲלֵיכֶם, עֲלֵיכֶם וְעַל בְּנֵיכֶם:
בְּרוּכִים אַתֶּם לַיהוָה, עָשָׂה שָׁמַיִם
וְאָרֶץ: הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַיהוָה וְהָאָרֶץ
נָתַן לְבְנֵי אָדָם: לֹא הִמְתִּים יְהַלְלוּ יְהוָה
וְלֹא כָּל יִרְדֵי דוֹמָה: וְאַנְחָנוּ נְבָרֵךְ יְהוָה
מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם. הַלְלוּיָהּ:

אֶהְבֶּתִּי כִּי יִשְׁמַע יְהוָה אֶת קוֹלִי
תַּחֲנוּנָי: כִּי הִטָּה אָזְנוֹ לִי וּבִימִי
אֶקְרָא: אֶפְפוֹנִי חֶבְלֵי מוֹת וּמְצָרֵי
שָׁאוֹל מְצָאוּנִי, צָרָה וַיְגוֹן אֶמְצָא:
וּבְשֵׁם יְהוָה אֶקְרָא אֲנִי יְהוָה מִלְטָה
נַפְשִׁי: חֲנוּן יְהוָה וְצַדִּיק, וְאֱלֹהֵינוּ
מֵרַחֵם: שִׁמְר פְּתָאִים יְהוָה, דַּלּוֹתֵי
וְלִי יְהוֹשִׁיעַ: שׁוּבִי נַפְשִׁי לְמִנוּחַיִכִּי כִּי
יְהוָה גָּמַל עָלַיִכִּי: כִּי חִלַּצְתָּ נַפְשִׁי
מִמּוֹת, אֶת עֵינַי מִן דַּמְעָה, אֶת רַגְלֵי
מִדְּחִי: אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יְהוָה בְּאַרְצוֹת
הַחַיִּים: הֶאֱמַנְתִּי כִּי אֲדַבֵּר אֲנִי עָנִיתִי
מְאֹד: אֲנִי אֶמְרָתִי בַּחֲפְזִי כָּל הָאָדָם
כֹּזֵב:

מָה אֲשִׁיב לַיהוָה כָּל תַּגְּמוֹלוֹהִי עָלַי:
כּוֹס יְשׁוּעוֹת אֲשָׂא וּבְשֵׁם יְהוָה
אֶקְרָא: נִדְרֵי לַיהוָה אֲשַׁלֵּם נֶגְדָה נָא
לְכֹל עַמּוֹ: יָקָר בְּעֵינַי יְהוָה הַמּוֹתָה
לַחֲסִידָיו: אֲנִי יְהוָה כִּי אֲנִי עֲבַדְךָ,
אֲנִי עֲבַדְךָ בֶּן אֲמָתְךָ, פְּתַחַת לְמוֹסְרֵי:
לָךְ אֲזַבַּח זֶבַח תּוֹדָה וּבְשֵׁם יְהוָה

אֶקְרָא: נְדָרֵי לַיהוָה אֲשֶׁלֶם נִגְדָה נָא
לְכָל עַמּוֹ: בְּחִצְרוֹת בַּיִת יְהוָה, בְּתוֹכְכִי
יְרוּשָׁלַיִם. הִלְלוּהָ:

הִלְלוּ אֶת יְהוָה כָּל גּוֹיִם, שִׁבְחוּהוּ כָּל
הָאֲמִיּוֹת: כִּי גִבֹר עָלֵינוּ חֶסֶדּוֹ, וְאֲמַת
יְהוָה לְעוֹלָם. הִלְלוּהָ:

הודו לַיהוָה כִּי טוֹב - כִּי לְעוֹלָם
חֶסֶדּוֹ:

יֹאמֶר נָא יִשְׂרָאֵל - כִּי לְעוֹלָם חֶסֶדּוֹ:
יֹאמְרוּ נָא בַיִת אֱהָרֹן - כִּי לְעוֹלָם
חֶסֶדּוֹ:

יֹאמְרוּ נָא יִרְאֵי יְהוָה - כִּי לְעוֹלָם
חֶסֶדּוֹ:

מִן הַמִּצַּר קָרָאתִי יְהוָה, עֲנֵנִי בַמֶּרְחֵב
יְהוָה: יְהוָה לִי, לֹא אִירָא מֶה יַעֲשֶׂה לִי
אָדָם: יְהוָה לִי בְעֲזָרִי וְאֲנִי אֲרָאָה
בְּשִׁנְאֵי: טוֹב לְחִסּוֹת בַּיהוָה מִבְּטַח
בְּאָדָם: טוֹב לְחִסּוֹת בַּיהוָה מִבְּטַח
בְּנְדִיבִים: כָּל גּוֹיִם סִבְבוּנִי, בְּשֵׁם

יְהוָה כִּי אֲמִילִם: סְבוּנִי גַם סְבוּנִי,
בְּשֵׁם יְהוָה כִּי אֲמִילִם: סְבוּנִי
כְּדַבְרִים, דַּעְכוּ כְּאֵשׁ קוֹצִים, בְּשֵׁם
יְהוָה כִּי אֲמִילִם: דָּחָה דְחִיתַנִּי לְנֶפֶל,
וַיְהוֶה עֲזָרְנִי: עֲזִי וְזִמְרַת יְהוָה וַיְהִי לִי
לִישׁוּעָה: קוֹל רִנָּה וַיִּשְׁוַעַה בְּאֶהְלִי
צְדִיקִים יְמִין יְהוָה עֲשֶׂה חֵיל: יְמִין
יְהוָה רֹמְמָה, יְמִין יְהוָה עֲשֶׂה חֵיל:
לֹא אָמוֹת כִּי אַחִיָּה, וְאַסְפֵּר מַעֲשֵׂי
יְהוָה: יִסֹּר יִסְרֵנִי יְהוָה, וְלִמּוֹת לֹא נִתְּנִי:
פְּתַחוּ לִי שַׁעְרֵי צְדָקָה, אָבֹא בָם, אֹדְדָה
יְהוָה: זֶה הַשַּׁעַר לַיהוָה, צְדִיקִים יָבֹאוּ
בּוֹ:

אֹדְדָה כִּי עֲנִיתַנִּי וַתְּהִי לִי לִישׁוּעָה.
אֹדְדָה: אָבֹן מְאֹסוֹ הַבּוֹנִים הִתְּתָה
לְרֹאשׁ פְּנֵה. אָבֹן: מֵאֵת יְהוָה הִתְּתָה
זֹאת הִיא נִפְלְאָת בְּעֵינֵינוּ. מֵאֵת: זֶה
הַיּוֹם עֲשֶׂה יְהוָה נְגִילָה וְנִשְׂמְחָה בּוֹ.
זֶה:

אָנָּה יְהוָה - הוֹשִׁיעָה נָא.

אָנא יְהוָה - הוֹשִׁיעָה נָא.
אָנא יְהוָה - הַצְּלִיחָה נָא.
אָנא יְהוָה - הַצְּלִיחָה נָא.

בְּרוּךְ הַבָּא בְּשֵׁם יְהוָה בִּרְכָנוּכֶם מִבֵּית
יְהוָה. בְּרוּךְ: אֵל יְהוָה וַיָּאָר לָנוּ. אֲסִרוּ
חַג בַּעֲבַתִּים עַד קָרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ. אֵל:
אֵלֵי אַתָּה וְאוֹדֶךָ, אֱלֹהֵי אֲרוֹמָמְךָ.
אֵלֵי: הוֹדוּ לַיהוָה כִּי טוֹב, כִּי לְעוֹלָם
חֲסִדוֹ. הוֹדוּ:

הוֹדוּ לַיהוָה כִּי טוֹב - כִּי לְעוֹלָם
חֲסִדוֹ:
הוֹדוּ לַאֱלֹהֵי הָאֱלֹהִים - כִּי לְעוֹלָם
חֲסִדוֹ:
הוֹדוּ לְאֲדֹנָי הָאֲדֹנָיִם - כִּי לְעוֹלָם
חֲסִדוֹ:
לַעֲשֵׂה נִפְלְאוֹת גְּדֹלוֹת לְבָדוֹ - כִּי
לְעוֹלָם חֲסִדוֹ:
לַעֲשֵׂה הַשְּׂמִים בְּתַבּוּנָה - כִּי לְעוֹלָם
חֲסִדוֹ:

לְרוֹקַע הָאָרֶץ עַל הַמַּיִם - כִּי לְעוֹלָם

חֲסָדָו :

לַעֲשֵׂה אוֹרִים גְּדֹלִים - כִּי לְעוֹלָם

חֲסָדָו :

אֶת הַשֶּׁמֶשׁ לְמַמְשָׁלַת בַּיּוֹם - כִּי

לְעוֹלָם חֲסָדָו :

אֶת הַיָּרֵחַ וְכּוֹכָבִים לְמַמְשָׁלוֹת בַּלַּיְלָה

- כִּי לְעוֹלָם חֲסָדָו :

לְמַכֶּה מִצְרַיִם בְּבִכּוֹרֵיהֶם - כִּי לְעוֹלָם

חֲסָדָו :

וַיּוֹצֵא יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם - כִּי לְעוֹלָם

חֲסָדָו :

בְּיַד חֲזָקָה וּבְזִרְעַ נְטוּיָה - כִּי לְעוֹלָם

חֲסָדָו :

לְגַזֵּר יַם סוּף לְגִזְרֵים - כִּי לְעוֹלָם

חֲסָדָו :

וְהַעֲבִיר יִשְׂרָאֵל בְּתוֹכוֹ - כִּי לְעוֹלָם

חֲסָדָו :

וְנָעַר פְּרַעֲה וְחִילוֹ בַּיָּם סוּף - כִּי

לְעוֹלָם חֲסָדָו :

לְמוֹלִיד עַמּוֹ בַּמִּדְבָּר - כִּי לְעוֹלָם

חֲסִדּוֹ :

לְמַכֵּה מַלְכִים גְּדֹלִים - כִּי לְעוֹלָם

חֲסִדּוֹ :

וַיַּהַרְג מַלְכִים אֲדִירִים - כִּי לְעוֹלָם

חֲסִדּוֹ :

לְסִיחּוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי - כִּי לְעוֹלָם

חֲסִדּוֹ :

וּלְעוֹג מֶלֶךְ הַבְּשָׁן - כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ :

וְנָתַן אֶרֶץ לְנַחֲלָה - כִּי לְעוֹלָם

חֲסִדּוֹ :

נַחֲלָה לְיִשְׂרָאֵל עֲבָדוֹ - כִּי לְעוֹלָם

חֲסִדּוֹ :

שֶׁבַשְׁפִּילְנוּ זָכַר לָנוּ - כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ :

וַיַּפְרִקְנוּ מִצָּרֵינוּ - כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ :

נָתַן לָחֶם לְכָל בָּשָׂר - כִּי לְעוֹלָם

חֲסִדּוֹ :

הוֹדוּ לְאֵל הַשָּׁמַיִם - כִּי לְעוֹלָם חֲסִדּוֹ :

**נִשְׁמַת כָּל חַי תִּבְרָךְ אֶת שְׁמֶךָ יְהוָה
אֲלֵהֵינוּ וְרוּחַ כָּל בָּשָׂר תִּפְאֵר וּתְרוֹמֵם
זְכָרְךָ מִלְּפָנֵינוּ תָּמִיד. מִן הָעוֹלָם וְעַד**

הָעוֹלָם אֶתְּהָ אֵל. וּמִבְּלַעַדֶיךָ אֵין לָנוּ
(מֶלֶךְ) גּוֹאֵל וּמוֹשִׁיעַ. פּוֹדֶה וּמְצִיל.
וְעוֹנֶה וּמְרַחֵם. בְּכָל עֵת צָרָה וְצוּקָה.
אֵין לָנוּ מֶלֶךְ עוֹזֵר וְסוֹמֵךְ אֶלָּא אֶתְּהָ:

אֱלֹהֵי הָרֵאשׁוֹנִים וְהָאַחֲרוֹנִים. אֱלֹהֵי
כָּל בְּרִיּוֹת. אֲדוֹן כָּל תּוֹלְדוֹת. הַמְהַלְל
בְּכָל הַתְּשׁוּבָה. הַמְנַהֵג עוֹלָמוֹ בְּחֶסֶד
וּבְרִיּוֹתָיו בְּרַחֲמִים. וַיְהִי אֱלֹהִים
אֲמֵת לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן. הַמְעוֹרֵר
יְשָׁנִים וְהַמְקִיץ נֹרְדָמִים. מְחַיֶּה
מֵתִים. וְרוֹפֵא חוֹלִים. פּוֹקֵחַ עֲוֹרִים.
וְזוֹקֵף כְּפוּפִים. הַמְשִׁיחַ אֱלָמִים.
וְהַמְפַּעֵנֵחַ נַעֲלָמִים. וְלֵךְ לְבַדְּךָ אֲנַחְנוּ
מוֹדִים:

וְאֵלֵינוּ מְלֵא שִׁירָה פִּיִּם. וְלִשְׁוֹנֵנוּ
רְנָה כְּהַמּוֹן גְּלוֹי. וְשִׁפְתוֹתֵינוּ שְׂבַח
כְּמֶרְחָבֵי רְקִיעַ. וְעֵינֵינוּ מְאִירוֹת
כְּשֶׁמֶשׁ וְכִיָּרֵחַ. וַיְדִינֵנוּ פְרוֹשׁוֹת כְּנִשְׂרֵי
שָׁמַיִם. וְרַגְלֵינוּ קָלוֹת כְּאֵילוֹת. אֵין
אֲנַחְנוּ מִסְפִּיקִין לְהוֹדוֹת לְךָ יְהוָה

אֱלֹהֵינוּ. וּלְבָרֵךְ (אֶת) שְׁמֶךָ מִלְּפָנֵינוּ. עַל
אֶחָת מֵאֵלֶיךָ אֱלֹהֵינוּ וְרוֹב רַבֵּי
רַבּוֹת פְּעָמִים. הַטּוֹבוֹת נִסִּים
וְנִפְלְאוֹת שֶׁעָשִׂיתָ עִמָּנוּ וְעִם אֲבוֹתֵינוּ.

מִלְּפָנֵינוּ מִמְצָרִים גְּאֻלְתָּנוּ יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ. מִבֵּית עֲבָדִים פְּדִיתָנוּ. בְּרַעַב
זָנַתָּנוּ. וּבְשָׁבַע כָּל־כִּלְתָּנוּ. מִחֶרֶב
הִצַּלְתָּנוּ. מִדָּבָר מְלִטְתָּנוּ. וּמִחֲלָאִים
רָעִים וְרַבִּים דָּלִיתָנוּ. עַד הִנֵּה עֲזָרוֹנוּ
רַחֲמֶיךָ וְלֹא עֲזָבוֹנוּ חֶסֶדֶיךָ. עַל כֵּן
אֲבָרִים שֶׁפָּלְגַת בָּנוּ. וְרוּחַ וּנְשָׁמָה
שֶׁנִּפְחַת בְּאִפֵּינוּ. וְלִשׁוֹן אֲשֶׁר שִׁמַּתָּ
בְּפִינוּ. הֵן הֵם. יוֹדוּ וַיְבָרְכוּ. וַיִּשְׁבְּחוּ.
וַיִּפְאָרוּ. אֶת שְׁמֶךָ מִלְּפָנֵינוּ תָּמִיד. כִּי כָל
פֶּה לֶךָ יוֹדֶה. וְכָל לִשׁוֹן לֶךָ תִּשְׁבַּח. וְכָל
עֵין לֶךָ תִּצְפֶּה. וְכָל בֶּרֶךְ לֶךָ תִּכְרַע. וְכָל
קוֹמָה לְפָנֶיךָ תִּשְׁתַּחֲוֶה. וְהַלְבָבוֹת
יִירְאוּךָ וְהַקָּרֵב וְהַכְּלִיּוֹת יִזְמְרוּ
לְשִׁמְךָ. כִּדְבַר שֶׁנֶּאֱמַר כָּל עֲצַמֹתַי
תֹּאמְרָנָה יְהוָה מִי כָמוֹךָ מִצִּיל עֵנִי
מִחֶזֶק מִמָּנוּ. וְעֵנִי וְאֲבִיוֹן מִגְּזֵלוֹ:

שׁוֹעֵת עֲנִיִּים אֶתָּה תִּשְׁמַע. צַעֲקַת
הַדָּל תִּקְשִׁיב וְתוֹשִׁיעַ. וְכָתוּב רַנְנוּ
צַדִּיקִים בִּיהוָה. לְיִשְׂרָאֵל נְאוּה
תְּהִלָּה:

בְּפִי יִשְׂרָאֵל תִּתְרוֹמֵם:
וּבְשִׁפְתַי צַדִּיקִים תִּתְבָּרַךְ:
וּבְלִשׁוֹן חֲסִידִים תִּתְקַדֵּשׁ:
וּבְקֶרֶב קְדוֹשִׁים תִּתְהַלַּל:

בְּמִקְהֵלוֹת רַבּוֹת עִמָּךְ בֵּית יִשְׂרָאֵל.
שָׁפֹן חוֹבֵת כָּל הַיְצוּרִים לְפָנֶיךָ יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ לְהוֹדוֹת.
לְהִלָּל. לְשַׁבַּח. לְפָאֵר. לְרוֹמֵם. לְהַדָּר.
וּלְנַצַּח. עַל כָּל דְּבָרֵי שִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת
דָּוִד בֶּן יִשִׁי עַבְדְּךָ מְשִׁיחְךָ:

וּבְכֵן יִשְׁתַּבַּח שְׁמְךָ לְעַד מִלְּפָנֵינוּ הָאֵל
הַמְּלֹךְ הַגָּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ
כִּי לְךָ נְאֻה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד. שִׁיר. וּשְׁבָחָה.
הִלָּל. וְזִמְרָה. עֲזֵ. וּמְשָׁלָה. נְצַח.

גְּדוּלָהּ. גְּבוּרָהּ. תְּהִלָּהּ. וְתַפְאֶרֶת.
קְדוּשָׁהּ. וּמַלְכוּת. בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת
לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְהַקָּדוֹשׁ. וּמַעֲוֹלָם וְעַד
עוֹלָם אֶתְּהָ אֵל.

יְהַלְלוּךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כָּל מַעֲשֵׂיךָ,
וְחִסְדֵיךָ וְצַדִּיקִים עוֹשֵׂי רְצוֹנְךָ, וְעַמְּךָ
בֵּית יִשְׂרָאֵל, כֻּלָּם בְּרָנָה יוֹדוּ וַיְבָרְכוּ,
וַיִּשְׂבְּחוּ וַיִּפְאֲרוּ, אֶת שֵׁם כְּבוֹדְךָ. כִּי
לְךָ טוֹב לְהוֹדוֹת וּלְשַׁמֵּךְ נָאֵה לְזַמֵּר,
וּמַעֲוֹלָם וְעַד עוֹלָם אֶתְּהָ אֵל. בְּרוּךְ
אַתָּה יְהוָה מֶלֶךְ מְהֻלָּל בַּתְּשׁוּבָה:

הֲרִינִי מוֹכֵן וּמְזַמֵּן לְקַיֵּם מִצְוֹת כּוֹס
רְבִיעֵי שֶׁל אַרְבַּע כּוֹסוֹת, לְשֵׁם יְחִוֵּד
קְדוּשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְשִׁכְיִנְתִּיהָ עַל יְדֵי
הַהוּא טְמִיר וְנִעְלָם בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל.
וַיְהִי נֶעַם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וּמַעֲשֵׂה
יְדֵינוּ כּוֹנְנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יְדֵינוּ
כּוֹנְנָהוּ:

וְשׁוֹתָהּ בְּהַסִּיבַת שְׂמַאל וְאַחַר כֶּךָ יְבָרֵךְ בְּרַכָּה אַחֲרוֹנָה

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ
הָעוֹלָם, עַל הַגֶּפֶן וְעַל פְּרֵי הַגֶּפֶן וְעַל
תְּנוּבַת הַשָּׂדֶה וְעַל אֶרֶץ חֲמֻדָּה טוֹבָה
וְרַחֲבָה שְׂרָצִית וְהִנְחַלְתָּ לְאֲבוֹתֵינוּ
לֶאֱכֹל מִפְּרִיָּהּ וּלְשַׂבּוֹעַ מִטוֹבָהּ. רַחֵם
יְהוָה אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ וְעַל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ
וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ וְעַל הַר צִיּוֹן מִשְׁכַּן
כְּבוֹדְךָ. וְעַל מִזְבְּחֶךָ. וְעַל הַיְכָלְךָ. וּבְנֵה
יְרוּשָׁלַיִם עִיר הַקֹּדֶשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ.
וְהַעֲלֵנוּ לְתוֹכָהּ. וְשִׂמְחָנוּ בְּבִנְיָנָהּ
וּנְבָרְכְךָ עָלֶיךָ בְּקִדְשָׁהּ וּבִטְהָרָה.
(בְּשַׁבָּת: וְרָצָה וְהִחְלִיצָנוּ בְּיוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה)
וְשִׂמְחָנוּ בְּיוֹם חַג הַמִּצּוֹת הַזֶּה. בְּיוֹם
טוֹב מִקָּרָא קֹדֶשׁ הַזֶּה. כִּי אַתָּה טוֹב
וּמְטִיב לְכָל וְנוֹדָה לְךָ עַל הָאָרֶץ וְעַל
פְּרֵי גִפְנָהּ. בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, עַל
הָאָרֶץ וְעַל פְּרֵי גִפְנָהּ.

כּוּסוֹ שֶׁל אֱלֹהֵינוּ

רַבִּים הֵמָּה הַסְּפוּרִים עַל גְּדוּלַי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר זָכוּ לְגִלּוּי אֱלֹהֵינוּ. אֶחָד מֵהֶם
שֶׁזָּכִינוּ לְרְאוֹתוֹ בְּדוֹרֵנוּ בְּשָׁנוֹתָיו הָאַחֲרוֹנוֹת הוּא הַגַּה"צ רַבִּי אֱלִיהוּ
לֵאפֵיָאן זצ"ל (נִלְקַח לְבֵית עוֹלָמוֹ בְּשָׁנַת תש"ל זָקוּן וְשִׁבְעַת יָמִים) וּמוֹבָא בְּהַקְדָּמָה
לְסִפְרוֹ "לֵב אֱלֹהֵינוּ":

בימי חרפו חלתה אשתו הצעירה במחלה קשה. והיו בני ביתה מתפללים ובוכים ליד מטתה.

והנה נכנס יהודי אחד ושאל: "על מה ולמה בוכים אתם?"

ספרו לו על מצבה האנוש של האשה.

אמר להם היהודי: "צאו החוצה וקחו פרי אשר גדל על העץ ותנו לאשה לאכל ותבריא."

וכך הוי...

לאחר זמן נסע רבי אליהו וצ"ל אל הגה"צ בעל ה"שפת אמת" מגור ובקשו שיברכו. אמר לו ה"שפת אמת": "מי שזכה לגלוי אליהו אין צריך שאני אברכו!"

השיב לו רבי אליהו: "כיון שהרבי יודע שהיה לי גלוי אליהו ונדאי ונדאי שמו הראוי לברקש את ברכתו".

שאל בני

למה אומרים הלל בפסח, הרי טביעת המצרים היתה בשביעי של פסח ודוקא אז היה ראוי לומר הלל?

תשובה:

כיון שבליל שביעי של פסח רדפו המצרים אחרי בני ישראל וטבעו בים, אמר הקדוש ברוך הוא למלאכים: מעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה?

אם כן, גרמה יציאת מצרים שבלילה הזו לא תאמר שירה לפני ה' ותברך ולכן משלימים את החסרון בליל פסח. (אזור אליהו)

את עיני מן דמעה

בן חורין אַמתי

ההקדמה - לכל ולראש - לעריכת הסדר (עוד קדם אמירת ההגדה) היא ההכרזה "כל דכפין ייתי ויכול". ללמדך: יהודי אינו יכול להיות "בן חורין" אַמתי - גם אחר יציאת מצרים - כל עוד יהודי אחר נתון במצב קשה ודחוק שאינו מאפשר לו להיות בן חורין.

מחובתנו לדאג בראש ובראשונה לאותו יהודי ולהזמינו אל שלחן הסדר - "כל דכפין ייתי ויכול" - ורק אז אנו נוכל להתחיל ולקיים את הסדר על מנת שנהיה בבחינת בן-חורין אַמתי.

ספרו למרן הרב שך זצ"ל, שפלוני התאלמן מאשתו ונתקף דפאון. פסק לתפקד, אינו מדבר ואינו אוכל, מתכנס בעצמו ודומם.

קם והלך אליו, נקש על הדלת ואין עונה. צעק המלוה: "הרב שך בא!" ולא באה תגובה.

נסה מרן וראה שהדלת אינה נעולה. נכנס והתישב ליד האישה המצטינה על הספה. הניח ידו על זרועו, ואמר ברגש: "אני מבין אותך כל כך! דע לך, גם אני אלמן, גם עלי חשך העולם. 'אין אשה מתה אלא לבעלה', אחים אנו לצרה... 'כל השרוי בלא אשה שרוי בלא שמחה', אתה זקוק לשמחה, ואני זקוק לשמחה..."

האישה נשא ראשו, ניצוץ נדלק בעיניו הכבויות. הגה, יש מי שמבינו.

ומרן המשיך: "יש לי רעיון כיצד נתחזק יחדו. אני, כמו שאתה רואה אותי, יודע אני להכין תבשיל חמין מיחד לשבת! אבשל את החמין ביום ששי ואשלח אותו לכאן, ובשבת אבוא אליך ונאכל יחדו! נסעד יחד את סעודת השבת, נשיר יחדו זמירות ונתעודד בצותא. מה דעתך?"

ולראשונה, הופיע בידל חיוך על השפתיים החוררות... בשפה רפה מחה: "הן לא יעלה על הדעת, ראש הישיבה, לא בא בחשבון..."

"אז תחשב על עצה אחרת", השיבו מרן, "מפל מקום, אבוא מחר. אני מתעודד במחצתך..."

סח לו מרן : "בבחרותי, לא הייתה לי אלא חלצה אחת.
בכל שבווע הייתי מכבסה בהחבא, ומצטמרר בקר עד
אשר יבשה ברוח המקפיה. מרב שמוש בלתה החלצה,
ונפער חור גדול בגבה. ממחר הייתי להיות הראשון
בבית המדרש ובמשך שעות לא קמתי ממקומי, כדי שגב
הספסל יסתיר את הקרע... נודע הדבר לאחת מנשות
הקהלה ושלחה לי שתי חלצות! עתה באה הרוחה: יכול
הייתי לעמוד בשעת הלמוד ולגשת פרצוני לארון
הספרים, וכשכבסתי את החלצה האחת לובש הייתי את
השניה!"

אכן, זה היה המצב פעם - חלצה אחת ותו לא ואתה
צריך להסתדר עד שנקרעת החלצה וגם אז, לרב, אי
אפשר להחליפה באחרת.

לא תמיד היה מי שידיאג לתלבשת, ולא רק זאת אלא אף
לגבי המזון היו נוהגים בחורי הישיבות להתארח ולסעד
על שלחנם של בעלי-בתים שהזמינו אותם, היו גם
פעמים שהיו בחורים שנשארו יום או יומים ללא
מזמינים... ואין פוצה פה ומצפצף.

ברוך ה', זה לא המצב כיום אף עדין יש משפחות שקשה להן, שהעל
הכלכלי רובץ עליהן קשות והן הגיעו אף למצב של... יאוש.

אמנם, ברוך ה', זכינו ואנו עדים כיום לארגונים רבים הנוטלים על שכמם
לדאג לחלק מצרכים למשפחות ברוכות-ילדים ולמשפחות נזקקות.

אף עדין ישנן משפחות המתבישות לבקש, כי עד עכשו חיו, ברוך ה',
ברמת חיים טובה ופתאם נהפך עליהן הגלגל, ואם אנו לא נדאג להן מי
יודע כיצד יעבר עליהן "ליל הסדר" השנה.

דוקא הלילה הזו, ליל הסדר, מחיבים אנו לתור ולחפש, לשאל
ולהתעניין... למצא את אלה שאין להם היכן לערוך את ה"סדר"
ומתבישים לבקש להתארח.

זו חובתנו למצא את אותם אנשים שבליית בררה עשויים להשאיר לבדם
בביתם בליל הסדר.

רק כך נוכל לזכות שיתקיים בנו שנהיה בני חורין אמתיים!

מה אשיב לה'

"נשאתי יהודי בזכות החפץ חיים"

לעתים, על ידי מניעת עין האדם מדמעה, מצילים אותו
בעתיד משמד ומירידה מדחי אל דחי.

את המעשה המפלא הבא ספר הרב ראובן קרלנשטיין
שליט"א, שספרו בשם נין של ה"חפץ חיים":

למרו החפץ חיים היה חתן, רבי צבי [הירש] לוינסון,
אשר נפטר בגיל צעיר, והוא היה אדם גדול עד למאד [עד
כדי כך, שכשנפטר, רעיתו, בתו של החפץ חיים, באה
לפני אביה הגדול וטענה לפניו: "אבא, מכל הנבראים
שישנם בעולם, לא מצא הקדוש ברוך הוא רק את
בעלי?" אמר לה החפץ חיים: "וכי מה רצית, שבמקום
זה הקדוש ברוך הוא יקח שלישי מהעולם?" "פה גדול
היה האיש!".

לרבי צבי לוינסון הייתה אחות חלונית. יום אחד קרה
אסון: היא ובעלה, שניהם נפטרו והשאירו אחריהם ילד
יתום בן עשר.

נסע רבי צבי לבית אחותו, שם פגש את אחינו האמלל.
ארז את חפציו, כל מה שהיה בחדרו, ולקח אותו עמו
אליו הביתה, לראדיון. בבית יחד לו חדר וסדר אותו
עבורו בדיוק כמו החדר שהיה לו בביתו.

דא עקא, שהילד לא היה רגיל ללמד תורה, ומתוך
שעמום, היה יושב ובוכה כל הזמן.

אמר רבי צבי: אין בררה, נדאג ללמדו את אותם
מקצועות שהיה רגיל ללמד, ושכר עבורו מורה ללמוד
השפה הרוסית.

מי שקרא מעט ספרים על התקופה ההיא, יודע שאצל
החפץ חיים, למוד רוסית היה חמור מאד. הוא נלחם נגד
זה רבות! והנה כאן חתנו, רבי צבי לוינסון, לוקח אליו
הביתה מורה ללמד רוסית את הילד הזה!

באו אנשי העירה אל החפץ חיים והרימו קול צעקה:
למוד רוסית בביתו של גדול הדור! היתכן?!

אמר להם החפץ חיים: "רבי צבי הוא אדם גדול, והוא יודע מה שהוא עושה", ובזה נגמר הדין.

עברו שנים, היילד גדל, עזב את ראדיו והתגייס לצבא הרוסי. לאחר כמה שנים, ביום בהיר אחד, הוא מגיע לעירה, לבוש מדים ועטור מדליות ודרגות. התברר שהיילד הקטן התבגר ונעשה קצין בכיר בצבא הרוסי.

הוא נגש ישירות לבית האלמנה, הרבנית לוינסון [בעלה כבר נפטרה], יושב ושוחח עמה כשעתים, ובסיומן קם והלך. אף אחד לא ידע מה היתה מטרת בואו ועל מה נסבה השיחה.

חלפו שנים, וכל בני משפחתו של החפץ חיים נפטרו. נשארה רק הרבנית פיגה זקס, אשר הגיעה לאמריקה.

בחתנת אחד מצאצאיה, נכנס לפתע לאולם אדם שהיה נראה כמו גוי, והתחיל לצעק: "היכן פיגה" [זו היתה הרבנית]. היא נגשה אליו ושאלה: "במה אוכל לעזור לך?"

אמר לה: "אני הוא הבחור שגדלתי אצל רבי צבי".

"הו, לפי שבאתי", שמחה הרבנית, "בוא תשב איתנו". ואז הוא ספר לה את כל ספור המעשה:

"דעי לך", כך הוא אמר, "באותו לילה שהיו האנשים אצל החפץ חיים וצעקו על כך שרבי צבי לוינסון לוקח מורה לרוסית, והחפץ חיים דחה אותם, ואמר שרבי צבי אדם גדול הוא, באותו לילה בא החפץ חיים לביתו של רבי צבי ואמר לו: "יודע אני כך שהנך אדם גדול. לכן אין לי שום טענות כלפיד. אלא שיתורה היא וללמד אני צריך". תסביר לי בבקשה: איך קרה הדבר שלקחת מורה לרוסית?"

נענה רבי צבי ואמר: "היילד הזה הוא יתום מאבא ומאמא, לא מפסיק אפלו רגע לבכות. ואני יושב וחושב, איך יכול אני לעשות לו שיהיה לו טוב יותר כדי שיבכה פחות. לכן לקחתי לו מורה לרוסית, וזה באמת עוזר שהוא בוכה פחות".

אמר לו החפץ חיים: "אתה צודק".

"אני", כך מספר אותו רוסי לרבנית, "שמעתי את השיחה הזאת של החפץ חיים עם רבי צבי, שמעתי איך יושבים שני גדולי הדור ודנים כיצד נתן למנע דמעה מיתום, והדברים חדרו עמק בתוך לבי.

עברו שנים, התגייסתי לצבא, ושם עמדתתי בפני נסיונות קשים, אבל היו שני דברים ששמרתי עליהם במסירות נפש: לא חללתי שבת, ולא הסכמתי בשום אופן להתחתן עם גויה.

עד שפעם אחת העמדתתי בנסיון נורא. הייתה גויה אחת שרציתי להתחתן איתה, אך ידעתי שעם אתחתן איתה, אנתק את עצמי מעם ישראל. ואז חשבתני לעצמי: עם כזה, ששני הגדולים שלו מסגלים לשבת ולדון איך למנע כמה דמעות מיתום - עם כזה לא עוזבים ברגע. צריכים על זה שקול דעת גדול!

החלטתי שלפני שאעשה את הצעד המכריע הזה, אלך להתיעץ. ועם מי יש להתיעץ, מי יש לי בעולם? הרבנית לוינסון!

הגעתי לראדיו, ישבתי עם הרבנית וספרתי לה את ספורי, והיא שכנעה אותי בכל כחה לא לעשות זאת. היא אמרה לי: "היום נראה לך, שיהיה לך טוב עם הגויה, אך דע לך: ביום שלא תמצא חן בעיניה במשך הו הקטן ביותר, היא תירק עליך ותצעק שאתה יהודי מלכלך. לא כדאי לך להתעסק איתה כי בסוף אתה עוד תסבל ממנה, עליך להשאר יהודי לעולם".

ואני, המשיך אותו רוסי וספר לרבנית פיגה, "קבלתי את דבריה, והלכתי להודיע לאותה גויה שאינני מתחתן איתה. אבל עוד לפני שהספקתי לומר לה זאת, היא כבר ירקה עלי!!!"

"נשארתי יהודי", סיים את דבריו בהתרגשות, "בזכות החפץ חיים ורבי צבי. בגלל שמעתי כמה אכפת להם מדמעה של יתום!!!"

שאל בני

במזמור "מן המצר" (תהלים קיח) שבהלל נאמר "לא אמות כי אחיה ואספר מעשי

ג-ה". אם "לא אמות" אז נדאי "אחיה", אם כן למה הכפילות?

תשובה:

יש מי שהוא מת - זהו אדם שאינו מתקן מעשיו. וזו הכוונה בפסוק: לא רק שלא אמות אלא שאחיה על ידי תקון המדות והמעשים. על כן, כל זמן שאדם לא מת, עדין בכחו לתקן מעשיו ולהוסיף זכויות על זכויותיו ולחיות חיים של תורה.

בענין זה מן הראוי להביא כאן תאור מפלא של סדר חשבון הנפש שערך ה"חפץ חיים" זיע"א לעצמו, וכפי שספר חתנו של החפץ חיים, שפעם אחת אָזר עז, נעמד ליד החלון והאזין לדברים שיצאו מפיו בערכו את חשבון נפשו.

את חשבון הנפש ערך החפץ חיים בצורה של דו-שיח עם עצמו, כך שהמאזין מבחוץ יכל לדמות בנפשו כאלו עומד אתו אדם נוסף ומשוחח עמו.

"ישראל מאיר, מה שלומך?"

"ברוך ה'!" עונה החפץ חיים.

"אתה אדם חזק למדי, ישראל מאיר..." - תוך שהוא טופח על שכמו...

למחרת פוגש אותו "אדם אחר" ושואל:

"ישראל מאיר, מה שלומך?"

בפעם הזאת עונה החפץ חיים: "לא כל כך טוב. לא ישנתי כל הלילה, ואני מרגיש חלשה".

"אם כן, לך ותשכב במטתך..."

והחפץ חיים עומד ו"מספר": "ישראל מאיר נשכב במטה והתחיל להרגיש לא טוב. מבקרים באו לבקר אותו והיה ביניהם מי שהציע איזה אכל מזין כדאי שיאכל כדי שיבריא, אבל מצבו נעשה יותר חמור, ואז בקש שיביאו לפניו את אנשי החברא קדישא כדי שיוכל לומר אתם את הודי, וכאשר באו התחיל לומר בבכי

גדול וְמַר אֶת כָּל הַיְּהוּדִים, כְּפִי שֶׁמִּפְּרֵט בְּנִסְחָאוֹת. לְרַגַע
הַתְּאוֹשֵׁשׁ קִמְעָא וְאָמַר: אָסוּר לְאַבֵּד אֶת מִדַּת הַבְּטָחוֹן,
עֲדִין יְכוּל אֲנִי לְהַבְרִיא. הוֹרוּנוּ חַז"ל: אֶפְלוּ חָרַב חֲדָה
מִנַּחַת עַל צְנָאוֹרוֹ אֵל יִתְיָאֵשׁ מִן הַרְחָמִים, וְהוּא מִתְחִיל
לִמְר תְּהֵלִים בְּחַס.

לְאַחַר מִכּוֹן, שׁוֹמְעִים אוֹתוֹ אוֹמַר: "יִשְׂרָאֵל מְאִיר מֵת
וְהוֹלֵךְ לְעוֹלָמוֹ. מְבִיאִים אוֹתוֹ לְבֵית הַטְּהָרָה, שֶׁס עוֹרְכִים
לוֹ אֲנָשֵׁי הַחֲבֵרָה קִדְיָא אֶת הַטְּהָרָה, וְאֶחָד מֵהֶם אוֹמַר
לוֹ: "יִשְׂרָאֵל מְאִיר, הֲרֵי הִיִּתְ אָדָם דִּי חֲזַק, מִי חָלַס
שְׁתַּמוּת כָּל כֶּד מְהֵר?" עֲתָה מְלַבִּישִׁים אוֹתוֹ תְּכָרִיכִים,
עוֹרְכִים לוֹ אֶת הַלְּוָיָה וְטוֹמְנִים אוֹתוֹ בְּקֶבֶר, עוֹרְמִים עָלָיו
עָפָר וְאוֹמְרִים קִדְיָא!..

"יִשְׂרָאֵל מְאִיר!!!" - הוּא זוֹעֵק לְפִתַע כְּלָפִי עֲצֻמוֹ - "הָאֵם
חֲשַׁבְתָּ שֶׁבְּקֶבֶר מְצַפִּים לְךָ שְׁקֵט וּמְנוּחָה?! לֹא כֵן!"

הַסְּעָרָה מְגִיעָה אָז לְשִׂיא. שׁוֹמְעִים אִידָּךְ שֶׁהַחֲפֶץ חַיִּים
הוֹלֵם בְּשִׁלְחוֹן, כְּאֵלוֹ הָיָה זֶה הַקֶּבֶר, וּמְכַרִּיז: "יִשְׂרָאֵל
מְאִיר! מְבַקְשִׁים אוֹתְךָ לְמַעַלָּה, לְעַמֵּד לְדִין! כְּלוּם חֲשַׁבְתָּ
שְׁכָאן תְּנִיחַ?"

וְהִנֵּה מִתְאַר הוּא אִידָּךְ שְׁנֵי מְלֶאכִים בָּאִים וְלוֹקְחִים אוֹתוֹ
לְבֵית דִּין שֶׁל מַעַלָּה וְהַדִּין מִתְחִיל בְּתֵאוֹר הַמַּעֲשִׂים
הַטּוֹבִים שְׁעָשָׂה, כֶּד וְכֶד לְמִדְתֵּי, וְקִימְתֵי מְצוּהָ זוֹ וּמְצוּהָ
זוֹ... "עַד שֶׁהוּא אוֹמַר לְעֲצֻמוֹ: "יִשְׂרָאֵל מְאִיר, זֶה בְּסֵד
הַכֹּל דִּי טוֹב, עֲשִׂיתָ קֶצֶת לְעֲצֻמְךָ בְּעוֹלָם הַזֶּה..."

אָבֵל מִיָּד מְשַׁתְּנָה הַתְּמוּנָה. הוּא מִתְאַר אִידָּךְ בָּאִים
הַמְּלֶאכִים הַשְּׁחָרִים הַמְּקַטְרְגִים עַל חוֹבוֹתָיו, וּבְבָכִי נוֹרָא
הוּא מוֹכִיחַ וּמְיַסֵּר אֶת עֲצֻמוֹ:

"אוֹי לִי, שְׁמַצוֹת הַתְּפִלָּה הִיִּתָּה בְּלִי שְׁמַחַת הַלֵּב,
וּבְנִטִּילַת הַלּוּלָב הִיִּתָּה חֲסָרָה שְׁמַחַת הַמְּצוּהָ..."

וְכֶד פִּרְט שׁוֹרָה אֶרְכָּה שֶׁל "עֲבֵרוֹת", עַד שֶׁהוּא מְגִיעַ
לְסַפּוּם הַכְּלָלִי וּמִתְבָּרַר לוֹ שֶׁהוּא מְגִיעַ לְמַחְצָה עַל מַחְצָה,
וְאֵם כֵּן דִּינּוֹ לְגוֹן עֵדוֹ, אָבֵל אָז מְגִיעַ מְלֶאכֶד וּמַעֲכָב אוֹתוֹ
מְלַהֲפִינֵס לְגוֹן עֵדוֹ, כְּשֶׁהוּא צוֹעֵק: "יִשְׂרָאֵל מְאִיר - חֵי הוּא
אוֹ מֵת? אֵם הוּא מֵת, מְגִיעַ לוֹ גּוֹן עֵדוֹ, אָבֵל אֵם הוּא חֵי -
הֲלֹא הוּא רָשָׁע, לָמָּה אֵינּוֹ עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה עַל עֲבֵרוֹת
שְׁבִידוֹ!" וְכֶד יוֹצֵא הַקּוֹל מִבֵּית דִּין שֶׁל מַעַלָּה: וְדַאי
שִׁישְׂרָאֵל מְאִיר חֵי עֲדִין!

ובאותו רגע החל לזעק: "ישראל מאיר! רשע משקץ ומתעב אתה, הלא עדין אתה חי ויכול לחזור בתשובה, ולמה אתה מתהלך בעולם הזה בלא תשובה?! שוב יום אחד לפני מיתתך! מי ערב לך שלא תמות בכל רגע, והרי אתה עלול למות בלי תשובה!"

וכך עמד ה"חפץ חיים" וגדף את עצמו במשך שעה שלמה בבכי מר.

כשסיים את סדר חשבון הנפש, נזקק למנוחה והתישב לכמה דקות. אחרי זה ירד לחדרו בקומה שלמטה, מעודד ומלא שמחה, כשהוא אומר לאנשי ביתו: "עדין לא שלחנו מכתב תשובה לרבי חיים עוזר, ועוד צריך לערוך מכתב לעיר פלוגית ומקום אלמוני, כדי לעורר את אנשי המקום בענין הקמת מקוה!..."

ואולי נתן להוסיף נפך לדברים על הפסוק "לא אמות כי אחיה", שאכן בעולם הבא יש חיים, יש מיתה בעולם הזה, אך לעתיד לבוא אדם שיעשה חשבון נפש, אדם שיעורר את נפשו לקראת יום הדין הגדול והנורא, יגיע למדרגה שאכן יש מיתה גופנית לגוף בלבד כי זו דרכו של עולם, אך הנשמה לעתיד לבוא תהיה מלאת חיים, כפי שהכינו אותה כן בעולם הזה.

ועל זה פרש ה"חפץ חיים" זיע"א את התפלה "אלקי, נשמה שנתת בי אתה עתיד לטלה ממני ולהחזירה בי": כן, אכן הנשמה תחזור כפי מדרגתו של האדם וכפי שהשאירו אותה כן - אכן עתיד להחזירה, והשאלה היא כיצד היא תחזור לה אותה נשמה.

זוהי פגנת הכתוב "לא אמות כי אחיה": כל זמן שהאדם חי בעולם הזה עלי אדמות, יש בכחו לתקן, לשפר. לעתיד לבוא, גם כאשר הנשמה תקום עם הגוף, השאלה היא איך תקום לה אותה נשמה שאתה, הקדוש ברוך הוא, עתיד להחזירה בי?

על כן מן הראוי שכל אדם יעשה חשבון נפשו ויכין עצמו כבר עכשו לקראת הדין שהוא עתיד לתן.

"לא אמות כי אחיה"

לא אמות בגיהנם שהוא צלמות. כי אחיה, בתחית המתים. כמו שכתוב
"ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו." ואספר מעשי זה, לעולם הבא. בסוד
כל הנשמה תהלל זה. (הגר"א)

מספר על השר מונטיפיורי שנפגש פעם עם אישיות
באנגליה, והלה טען כנגדו: אתם היהודים שונים מאתנו
לא רק בארח חייכם אלא אף במיתתכם: כאשר אנו
קוברים את מתנו הרי שמלבישים אותו ברב פאר והדר
ותכשיטים, ואלו אתם רק פסת תכריכים. ענה לו השר
מונטיפיורי בחיך: ודאי כך דרך העולם, כאשר עוזב
אדם את מקומו על מנת שלא לשוב עוד לשם הרי
שלוך את מיטב כספו ורכושו וכל כבודו עמו. כך הוא
אצלכם - אדם שמת ועוזב את מקומו מהעולם הזה,
ושוב לא יחזר לעד, לכן לוקח הוא את כספו ומיטב
כספו. לא כן אנו היהודים שהמיתה אצלנו היא זמנית,
על מנת לחזור, הרי שלגבנו זה כמו שנה, וממתי הולך
אדם לישן עם חליפה ותכשיטים?

"לא ינום ולא יישן"

העליה שהתבטלה

הנה מאמר זה אמרו דוד המלך עליו השלום בלהלים "הנה לא ינום ולא
יישן שומר ישראל":

והשאלה נשאלת אם נאמר לא ינום שהיא שנת עראי, כל שכן שלא יישן
שנת קבע, ואם כן מאחר שנאמר לא ינום למה נאמר ולא יישן? והתשובה
לכך נמצאת במעשה הבא:

אל ארמונו של מלך ספרד הגיעה קבוצת נכרים. בפי
הבאים היתה האשמה חמורה: בביתו של יהודי בעיר
נמצא הרוג מבין בני העיר. בטורם הספיק המלך להשיב
דבר למתלוננים, פצה פיו יועצו של המלך. הלה, שזנא
יהודים משבע הנה, ומפיו נטפו דברי ארס ושטנה נגד
היהודים. דבריו של היועץ עודדו את המתלוננים והם
אמרו: אם המלך לא יעשה משפט ביהודים - ילך אנו

בְּעֲצֻמְנוּ אֶל שְׂכוּנַת הַיְהוּדִים, וְשָׁם נִהְרָג כָּל יְהוּדֵי
שְׁנֵמֶצָא.

לְשִׁמְעַ דְּבִרְיָהֶם אָמַר הַמֶּלֶךְ: יָדוּעַ לִי כִי אֵין בְּפִיכֶם אֶלָּא
עֲלִילַת שְׁקֵר בְּלָבָד, הַשְּׂאֲרוּ כָּאוּ, וְעַד מְהֵרָה תִּזְכְּחוּ בְּדַבְּרֵי,
וַיִּדְעוּ הַכֹּל כִּי עֲלִילָה חֲרָשְׁתֶּם עַל יְהוּדֵי עִירֵנוּ. נוֹתְרוּ
הַמֵּתְלוֹנְנִים בְּהִיכְלוֹ שֶׁל הַמֶּלֶךְ, וְהַמֶּלֶךְ שָׁלַח לְקֹרֵא
לְאוֹתָם יְהוּדִים שְׁעֲלִיָּהֶם סִפְרוּ הַמֵּתְלוֹנְנִים כִּי בְּבֵיתָם
נִמְצָא הַהֲרוּג:

אָמְרוּ לִי אֵת הָאֲמֵת, פָּנֵה הַמֶּלֶךְ אֶל הַיְהוּדִים שְׁנִכְנְסוּ
לְחֻדְרוֹ, מָה הִיְתָה כְּוִנְתּוֹ שֶׁל דָּוִד הַמֶּלֶךְ שְׁאָמַר בְּתַהֲלִים
"הֲיֵנָה לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל"?

הַיְהוּדִים דָּמְמוּ, נָצְבוּ מִחֲרִישִׁים אֶל מוֹל הַמֶּלֶךְ אֵינָם
יֹרְדִים לְסוֹף כְּוִנְתּוֹ.

אֲתָם שׁוֹתְקִים, אֵינְכֶם יוֹדְעִים לְהַשִּׁיב אָבֵל לִי יֵשׁ הַסֵּבֵר
לְפָסוּק, וְאוֹתוֹ הִבְנֵתִי לְאַחַר מָה שְׂרָאוּ עֵינַי בְּעִילָה
הָאֲחֵרוֹן. בְּעִילָה הַזֶּה הִתְהַפְּכֵתִי עַל מִשְׁכְּבִי וְלֹא הִצְלַחְתִּי
לְהִרְדָּם. מִשְׁנִקְפוֹ הַשְּׁעוֹת הַחֲלֻטָּתִי לְקוּם וְלִצְאֵת
מִהַחֲדָר. טִילְתִּי אֶפּוֹא בְּחֻצֵר, לְאוֹר הַיָּרֵחַ הַמֵּלֵא. וּפְתַאם
רְאִיתִי מִבְּעַד לְאַשְׁנֵי הַגֶּדֶר הַמְקִיפָה אֵת חֻצְרִי, קִבּוּצַת
אֲנָשִׁים רְצָה בְּרָחוּב. קִרְבָּתִי אֶל אֶחָד הָאֲשֻׁנְבִים וְהִבְטַחְתִּי
הַחוּצָה, וּמָה רוֹאוֹת עֵינַי? אֶחָד מִן הָאֲנָשִׁים הָרְצִים
הַחֲזִיק אֶדָם עַל כְּתָפוֹ. בּוֹדְאֵי יֵשׁ דְּבָרִים בְּגוֹ, הִרְהַרְתִּי
וְנִחַפְזָתִי לְשַׁלַּח שְׁלוּשָׁה מִעֲבָדֵי בְּעַקְבוֹת הָרְצִים. צִוִּיתִי עַל
עֲבָדֵי לְעַקֵּב חֲרַשׁ אַחַר הָאֲנָשִׁים וְלוֹדֵא אִם הָאִישׁ
שְׁנוֹשְׂאִים הֵם עַל כְּתֻפֵיהֶם חֵי הוּא אוֹ מֵת.

וְאָכוּ, עֲבָדֵי לֹא הִכְזִיבוּ אוֹתִי. הֵם עָקְבוּ אַחַר הָאֲנָשִׁים
הָרְצִים וְנוֹכְחוּ שְׁנוֹשְׂאִים הֵם אֶדָם מֵת עַל כְּתֻפֵיהֶם
וּמְנִיחִים אוֹתוֹ בְּחֻצֵר בֵּיתָם שֶׁל אוֹתָם הַיְהוּדִים
הַעוֹמְדִים כָּאוּ בְּחֻדְרֵי. וּמִי הָיוּ הָאֲנָשִׁים שְׁנֹשְׂאוּ אֵת הַמֵּת?
מִבְּקָשִׁים אֲתָם לְדַעַת, הָרַעִים הַמֶּלֶךְ בְּקוֹלוֹ, הִלְלוּ הָיוּ
אוֹתָם הָאֲנָשִׁים הַיּוֹשְׁבִים פֹּה בְּחֻדְרֵי, אוֹתָם בְּנֵי בְּלִיעַל
שְׁחָרְשׁוּ מִזְמָה נֶגֶד יְהוּדֵי הָעִיר.

וְעַכְשָׁו מְבִינִים אֲתָם אֵת כְּפֹל הַלְשׁוֹן בְּפָסוּק "לֹא יָנוּם
וְלֹא יִישָׁן": הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֱלֹקֵי הַיְהוּדִים הַיּוֹשֵׁב
בְּשָׁמַיִם "לֹא יָנוּם" וְאֵף לֹא יִנִּיחַ לְאַחֲרִים לִישָׁן כְּאֲשֶׁר יֵשׁ
הַכֶּרֶחַ בְּדַבְּרֵי, וְכֵן גַּרְם לִי בְּעִילָה הָאֲחֵרוֹן נְדוּדֵי שְׁנָה כְּדֵי
שְׂאֲרָאָה אֵת הַדְּבָרִים בְּמוֹ עֵינַי וְהַעֲלִילָה תִּתְבַּטֵּל.

שאל בני

מדוע אומרים "אחד מי יודע" בליל הסדר?

תשובה:

פרש בספר "עטרת ישועה" פיוט זה ומקשה: באיזו זכות זכו עם ישראל לאותה גאלה באותות ובמופתים ובזרוע נטויה, הרי היו משקעים במ"ט שערי טמאה?

ולכן אסף איש טהור, מחבר הפיוט הזה, ומנה זכיותיהם של ישראל, שעל ידם זכו להגאל ממצרים, וסדר זאת בדרך של שאלה ותשובה.

וכמו סדר ההגדה, שמצות ספור יציאת מצרים בלילה הזה היא בדרך שאלה ותשובה, כך רצה לסיים הפיוט בדרך שאלה ותשובה, למען יחקק בזכרוננו של אדם, ושאל: "אחד מי יודע?" - דהינו, מי יודע איזו זכות אחת שבגללה זכו עם ישראל לגאלה? אחר כך שאל: "שנים מי יודע?" - דהינו, מי יודע עוד איזו זכות שבגללה זכו ישראל להגאל ממצרים?

עם ישראל זכו להגאל ממצרים הואיל וצברו לעצמם זכיות. פזמון זה הוא אסף נקודות הזכות של עם ישראל. אחד - אמונה באחדות אלקינו; שנים - לוחות הברית. וכן מתפרש על דרך זה כל הפיוט.

נרצה

אם עשה כסדר הזה יהיה רצוי לפני השם יתברך, ויזכה לשנים רבות נעימות וטובות.

**חַסֵּל סְדוּר פְּסַח פְּהִלְכָתוֹ. כָּכֵל
מְשַׁפֵּטוֹ וְחִקָּתוֹ.
כַּאֲשֶׁר זָכִינוּ לְסִדֵּר אוֹתוֹ כִּן נִזְכֶּה**

לַעֲשׂוֹתוֹ.
זָד שׁוֹכֵן מְעוֹנָה, קוֹמֵם קָהָל עֵדֶת מִי
מָנָה.
בְּקָרוֹב נִהְלֵל נִטְעֵי כֹנֵה פְּדוּיִם לְצִיּוֹן
בְּרָנָה.

לְשָׁנָה הַבָּאָה בִּירוּשָׁלַיִם הַבְּנוּיָה

לאחר הסדר יאמר בקשה זו (מסדור "אור הלבנה"):

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁבְכַח סִגְלַת אַרְבַּע כּוֹסוֹת
וְכָל הַמְצָוֹת שֶׁעָשִׂינוּ בְּלִילָה הַזֶּה, יִגְדֵּל
נָא כַח יְהוָה לְרַחֵם בּוֹ עָלֵינוּ
וְלְהוֹשִׁיעֵנו. אֲזִי יֹאמְרוּ בְּגוֹיִם הַגְּדִיל
יְהוָה לַעֲשׂוֹת עִם אֱלֹהֵי. וּבְרָכוֹת
וְהוֹדָאוֹת לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל עַל שֶׁחֲחִייתָנוּ
וְקִיַּמְתָּנוּ, כִּן תְּחַיֵּנוּ וְתַחַנְנוּ וְתִאֶסֶף
גְּלוֹתֵינוּ לְחֻצְרוֹת קִדְשֶׁךָ, לְשִׁמּוֹר
חֻקֶיךָ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ בְּלִבָּב שָׁלֵם, עַל
שֶׁאֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ בְּרוּךְ אֵל

הַהוֹדָאוֹת. וְצֵא נָא לְיִשְׁעַ עֵמֶךָ לְיִשְׁעַ
אֶת מְשִׁיחֶךָ, וְכִימִי צֵאתָ מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וּבְזִרְעַ נְטוּיָה
וּבְאוֹתוֹת וּבְמוֹפְתִים כֵּן עָתָה בְּגָלוֹת
הַחֵיל הַזֶּה הִרְאֵנוּ נִפְלְאוֹת, וְזַכְּנוּ
לְרֵאוֹת פְּנֵי מְשִׁיחֶךָ הַקָּדוֹשׁ. וְהָיָה
יְהוָה לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא
יְהִי יְהוָה אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד. וְהָיָה כָּל
הָאָרֶץ שְׂפָה אַחַת לְכֻלָּם וּלְעַבְדוֹ שְׂכָם
אֶחָד. וַיְקַיֵּם בָּנוּ מִקְרָא שְׂפָתוֹב:
וּמִלָּאָה הָאָרֶץ דַּעַה אֶת יְהוָה כַּמִּים
לַיִם מְכֻסִּים, אָמֵן כֵּן יְהִי רְצוֹן. יְהִי
לְרְצוֹן אֱמֹרֵי פִי וְהִגִּיוֹן לְבִי לְפָנֶיךָ יְהוָה
צוּרֵי וְגֹאֲלֵי:

תפלה מהגאון הרב החיד"א זצוק"ל זיע"א לאמרה אחר הסדר

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ, הָאֵל הַגָּדוֹל, הַגָּבוֹר וְהַנּוֹרָא,
שֶׁהָיוּ חֲשׂוֹבוֹת וּמְרַצוֹת לְפָנֶיךָ כָּל
מַעֲשֵׂה הַמְּצוֹת שֶׁעָשִׂינוּ (וְכָל הַכּוֹנוֹת
שֶׁכּוֹנְנוּ) בְּלִילָה הַזֶּה, וַיַּעַלּוּ לְפָנֶיךָ לְרְצוֹן

וַיֹּאמְרוּ תָמִיד יִגְדַּל יְיָ. יְיָ אֱלֹהֵי גְדֻלָּתְךָ
מְאֹד, הוֹד וְהָדָר וְהַדָּר לְבָשֶׁתְךָ, גְּדוֹל יְיָ
וּמְהֵלָל מְאֹד וְלִגְדֻלָּתוֹ אֵין חֵקֶר.

אָנָּה יְיָ תִרְבַּ גְּדֻלָּתִי וְעַתָּה יִגְדַּל נָא כַחַ
אֲדָנִי לְרַחֵם עָלֵינוּ וּלְהוֹשִׁיעֵנוּ אֲז
יֹאמְרוּ בַגּוֹיִם הַגְּדִיל יְיָ לַעֲשׂוֹת עִם
אֱלֹהֵי. בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת לְשִׁמְךָ הַגְּדוֹל
עַל שֶׁהַחַיִּיתָנוּ וְקִיַּמְתָּנוּ כִּן תַּחֲיִינוּ
וּתְחַנְּנוּ וְתִאָּסֵף גְּלוֹתֵינוּ לְחַצְרוֹת
קְדוֹשֶׁךָ לְשִׁמּוֹר חֻקֶיךָ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנְךָ
כְּרְצוֹנְךָ וְלַעֲבֹדְךָ בְּלִבָּב שָׁלֵם עַל שְׁאֵנוּ
מוֹדִים לָךְ בְּרוּךְ אַל הַהוֹדָאוֹת. וְצֵא
נָא לְיִשְׁעַ עֲמֻדָּה, לְיִשְׁעַ מְשִׁיחָךָ, וְכִימִי
צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם הִרְאֵנוּ נִפְלְאוֹת
בְּגִלוֹת הַחֵיל הַזֶּה. וְהִבֵּט לְרֵאוֹת פְּנֵי
מְשִׁיחָךָ הַקָּדוֹשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ וְהָיָה
יְיָ לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ, בַּיּוֹם הַהוּא
יְהִיָּה יְיָ אֶחָד וְשִׁמוֹ אֶחָד. אָמֵן, כִּן יְהִי
רְצוֹן.

חַיֵּב אָדָם לַעֲסֹק בְּהַלְכוֹת פְּסָח וּבִיצִיאת מִצְרַיִם וּלְסַפֵּר בְּנִסִּים
וּבְנִפְלְאוֹת שֶׁעָשָׂה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְאֲבוֹתֵינוּ עַד שֶׁתְּחַטְּפוּנוּ שָׁנָה. (שׁוּיַע)

כי לו נאה, כי לו יאה.

אָדיר בַּמְּלוּכָה, בַּחֹר פְּהֶלְכָה, גְּדוּדֵינוּ
 יֹאמְרוּ לוֹ: לֵךְ וּלְךָ, לֵךְ פִּי לֵךְ, לֵךְ אֶרֶץ
 לֵךְ, לֵךְ יְהוָה הַמְּמַלְכָה, פִּי לוֹ נֶאֱהָ, פִּי
 לוֹ יֶאֱהָ.

דָּגוּל בַּמְּלוּכָה, הָדוּר פְּהֶלְכָה, וְתִיקוּנוֹ
 יֹאמְרוּ לוֹ: לֵךְ וּלְךָ, לֵךְ פִּי לֵךְ, לֵךְ אֶרֶץ
 לֵךְ, לֵךְ יְהוָה הַמְּמַלְכָה, פִּי לוֹ נֶאֱהָ, פִּי
 לוֹ יֶאֱהָ.

זַכָּאֵי בַּמְּלוּכָה, חָסִין פְּהֶלְכָה טִפְסָרֵינוּ
 יֹאמְרוּ לוֹ: לֵךְ וּלְךָ, לֵךְ פִּי לֵךְ, לֵךְ אֶרֶץ
 לֵךְ, לֵךְ יְהוָה הַמְּמַלְכָה, פִּי לוֹ נֶאֱהָ, פִּי
 לוֹ יֶאֱהָ.

יַחִיד בַּמְּלוּכָה, פַּבִּיר פְּהֶלְכָה לְמוּדֵינוּ
 יֹאמְרוּ לוֹ: לֵךְ וּלְךָ, לֵךְ פִּי לֵךְ, לֵךְ אֶרֶץ

לָדָהּ, לָדָהּ יְהוֹזֶה הַמַּמְלָכָה, כִּי לֹא נֶאֱמָר, כִּי
לֹא יֵאָדָר.

מוֹשֵׁל בְּמַלְכוּתָהּ, נוֹרָא פְּהֵלְכָה סְבִיבֵי
יֹאמְרוּ לוֹ: לָדָהּ וּלְדָהּ, לָדָהּ כִּי לָדָהּ, לָדָהּ אֵין
לָדָהּ, לָדָהּ יְהוֹזֶה הַמַּמְלָכָה, כִּי לֹא נֶאֱמָר, כִּי
לֹא יֵאָדָר.

עֲנִיּוֹ בְּמַלְכוּתָהּ, פּוֹדָה פְּהֵלְכָה, צְדִיקֵי
יֹאמְרוּ לוֹ: לָדָהּ וּלְדָהּ, לָדָהּ כִּי לָדָהּ, לָדָהּ אֵין
לָדָהּ, לָדָהּ יְהוֹזֶה הַמַּמְלָכָה, כִּי לֹא נֶאֱמָר, כִּי
לֹא יֵאָדָר.

קָדוֹשׁ בְּמַלְכוּתָהּ, רַחוּם פְּהֵלְכָה שְׁנֵאֲנֵי
יֹאמְרוּ לוֹ: לָדָהּ וּלְדָהּ, לָדָהּ כִּי לָדָהּ, לָדָהּ אֵין
לָדָהּ, לָדָהּ יְהוֹזֶה הַמַּמְלָכָה, כִּי לֹא נֶאֱמָר, כִּי
לֹא יֵאָדָר.

תִּקְיָה בְּמַלְכוּתָהּ,, תּוֹמֵד פְּהֵלְכָה
תְּמִימֵי יֹאמְרוּ לוֹ: לָדָהּ וּלְדָהּ, לָדָהּ כִּי לָדָהּ,
לָדָהּ אֵין לָדָהּ, לָדָהּ יְהוֹזֶה הַמַּמְלָכָה, כִּי לֹא
נֶאֱמָר, כִּי לֹא יֵאָדָר.

אדיר

אֲדִיר הוּא יִבְנֶה בֵּיתוֹ בְּקָרוֹב.
בְּמַהֲרָה, בְּמַהֲרָה, בְּיָמֵינוּ בְּקָרוֹב. אֵל
בְּנֵה, אֵל בְּנֵה, בְּנֵה בֵּיתֵךְ בְּקָרוֹב.

בַּחֹר הוּא, גָּדוֹל הוּא, דָּגוּל הוּא יִבְנֶה
בֵּיתוֹ בְּקָרוֹב. בְּמַהֲרָה, בְּמַהֲרָה, בְּיָמֵינוּ
בְּקָרוֹב. אֵל בְּנֵה, אֵל בְּנֵה, בְּנֵה בֵּיתֵךְ
בְּקָרוֹב.

הַדּוֹר הוּא, וְתִיק הוּא, זָכַאי הוּא יִבְנֶה
בֵּיתוֹ בְּקָרוֹב. בְּמַהֲרָה, בְּמַהֲרָה, בְּיָמֵינוּ
בְּקָרוֹב. אֵל בְּנֵה, אֵל בְּנֵה, בְּנֵה בֵּיתֵךְ
בְּקָרוֹב.

חֲסִיד הוּא, טָהוֹר הוּא, יַחִיד הוּא
יִבְנֶה בֵּיתוֹ בְּקָרוֹב. בְּמַהֲרָה, בְּמַהֲרָה,
בְּיָמֵינוּ בְּקָרוֹב. אֵל בְּנֵה, אֵל בְּנֵה, בְּנֵה
בֵּיתֵךְ בְּקָרוֹב.

פְּבִיר הוּא, לְמוֹד הוּא, מְלֶךְ הוּא יְבִנֶה
בֵּיתוֹ בְּקָרוֹב. בְּמַהֲרָה, בְּמַהֲרָה, בְּיָמֵינוּ
בְּקָרוֹב. אֵל בְּנֵה, אֵל בְּנֵה, בְּנֵה בֵּיתֶךָ
בְּקָרוֹב.

נוֹרָא הוּא, סִגִּיב הוּא, עֲזוּז הוּא יְבִנֶה
בֵּיתוֹ בְּקָרוֹב. בְּמַהֲרָה, בְּמַהֲרָה, בְּיָמֵינוּ
בְּקָרוֹב. אֵל בְּנֵה, אֵל בְּנֵה, בְּנֵה בֵּיתֶךָ
בְּקָרוֹב.

פוֹדֵה הוּא, צַדִּיק הוּא, קְדוֹשׁ הוּא
יְבִנֶה בֵּיתוֹ בְּקָרוֹב. בְּמַהֲרָה, בְּמַהֲרָה,
בְּיָמֵינוּ בְּקָרוֹב. אֵל בְּנֵה, אֵל בְּנֵה, בְּנֵה
בֵּיתֶךָ בְּקָרוֹב.

רַחוּם הוּא, שֵׁדִי הוּא, תַּקִּיף הוּא
יְבִנֶה בֵּיתוֹ בְּקָרוֹב. בְּמַהֲרָה, בְּמַהֲרָה,
בְּיָמֵינוּ בְּקָרוֹב. אֵל בְּנֵה, אֵל בְּנֵה, בְּנֵה
בֵּיתֶךָ בְּקָרוֹב.

אָחַד מִי יוֹדֵעַ. אָחַד אֲנִי יוֹדֵעַ: אָחַד
אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַשְּׁמַיִם וּבְאָרֶץ.

שְׁנַיִם מִי יוֹדֵעַ. שְׁנַיִם אֲנִי יוֹדֵעַ: שְׁנַיִם
לְחוֹת הַבְּרִית. אָחַד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַשְּׁמַיִם
וּבְאָרֶץ.

שְׁלֹשָׁה מִי יוֹדֵעַ. שְׁלֹשָׁה אֲנִי יוֹדֵעַ:
שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנַיִם לְחוֹת הַבְּרִית,
אָחַד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַשְּׁמַיִם וּבְאָרֶץ.

אַרְבַּע מִי יוֹדֵעַ. אַרְבַּע אֲנִי יוֹדֵעַ:
אַרְבַּע אִמָּהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנַיִם
לְחוֹת הַבְּרִית, אָחַד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַשְּׁמַיִם
וּבְאָרֶץ.

חֲמִשָּׁה מִי יוֹדֵעַ. חֲמִשָּׁה אֲנִי יוֹדֵעַ:
חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אִמָּהוֹת,
שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנַיִם לְחוֹת הַבְּרִית,
אָחַד אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַשְּׁמַיִם וּבְאָרֶץ.

שֵׁשׁ מִי יוֹדֵעַ. שֵׁשׁ אֲנִי יוֹדֵעַ:
שֵׁשׁ סְדְרֵי מִשְׁנָה, חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי
תוֹרָה, אַרְבַּע אִמָּהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת,

שְׁנֵי לַחֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ
שְׁבַשְׁמַיִם וּבְאָרֶץ.

שְׁבַע מִי יוֹדֵעַ. שְׁבַע אֲנִי יוֹדֵעַ:
שְׁבַע יְמֵי שַׁבָּת, שֵׁשׁ סְדְרֵי
מִשְׁנָה, חֲמֵשׁ חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע
אֲמָהוֹת, שְׁלֹשׁ אָבוֹת, שְׁנֵי לַחֹת
הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמַיִם
וּבְאָרֶץ.

שְׁמוֹנָה מִי יוֹדֵעַ. שְׁמוֹנָה אֲנִי יוֹדֵעַ:
שְׁמוֹנָה יְמֵי מִלָּה, שְׁבַע יְמֵי
שַׁבָּת, שֵׁשׁ סְדְרֵי מִשְׁנָה, חֲמֵשׁ
חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אֲמָהוֹת, שְׁלֹשׁ
אָבוֹת, שְׁנֵי לַחֹת הַבְּרִית, אֶחָד
אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמַיִם וּבְאָרֶץ.

תְּשַׁע מִי יוֹדֵעַ. תְּשַׁע אֲנִי יוֹדֵעַ:
תְּשַׁע יְרַחֵי לְדָה, שְׁמוֹנָה יְמֵי מִלָּה,
שְׁבַע יְמֵי שַׁבָּת, שֵׁשׁ סְדְרֵי
מִשְׁנָה, חֲמֵשׁ חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע
אֲמָהוֹת, שְׁלֹשׁ אָבוֹת, שְׁנֵי לַחֹת

הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמַיִם
וּבְאָרֶץ.

עֲשָׂרָה מִי יוֹדֵעַ. עֲשָׂרָה אֲנִי יוֹדֵעַ:
עֲשָׂרָה דְבָרִים, תְּשַׁעַה יְרַחֵם לְדָה,
שְׁמוֹנָה יָמֵי מִלָּה, שִׁבְעָה יָמֵי
שִׁבְתָּא, שֵׁשָׁה סְדָרֵי מְשָׁנָה, חֲמִשָּׁה
חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אֲמָהוֹת, שְׁלֹשָׁה
אָבוֹת, שְׁנַיִם לְחוֹת הַבְּרִית, אֶחָד
אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמַיִם וּבְאָרֶץ.

אֶחָד עֲשָׂר מִי יוֹדֵעַ. אֶחָד עֲשָׂר אֲנִי
יוֹדֵעַ: אֶחָד עֲשָׂר כּוֹכְבֵי־אֵל, עֲשָׂרָה
דְבָרִים, תְּשַׁעַה יְרַחֵם לְדָה, שְׁמוֹנָה
יָמֵי מִלָּה, שִׁבְעָה יָמֵי שִׁבְתָּא, שֵׁשָׁה
סְדָרֵי מְשָׁנָה, חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה,
אַרְבַּע אֲמָהוֹת, שְׁלֹשָׁה אָבוֹת, שְׁנַיִם
לְחוֹת הַבְּרִית, אֶחָד אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמַיִם
וּבְאָרֶץ.

שְׁנַיִם עֲשָׂר מִי יוֹדֵעַ. שְׁנַיִם עֲשָׂר אֲנִי
יוֹדֵעַ: שְׁנַיִם עֲשָׂר שְׁבִטֵי־אֵל, אֶחָד עֲשָׂר
כּוֹכְבֵי־אֵל, עֲשָׂרָה דְבָרִים, תְּשַׁעַה יְרַחֵם

לְדָה, שְׁמוֹנֵה יָמֵי מִילָה, שִׁבְעָה יָמֵי
שַׁבָּתָא, שְׁשֶׁה סְדָרֵי מְשֻׁנָּה, חֲמִשָּׁה
חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אֲמָהוֹת, שְׁלֹשָׁה
אָבוֹת, שְׁנֵי לַחֹת הַבְּרִית, אֶחָד
אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַשְׁמַיִם וּבְאָרֶץ.

שְׁלֹשָׁה עָשָׂר מִי יוֹדֵעַ. שְׁלֹשָׁה עָשָׂר
אֲנִי יוֹדֵעַ: שְׁלֹשָׁה עָשָׂר מְדִיא. שְׁנַיִם
עָשָׂר שְׁבִטִיא, אֶחָד עָשָׂר כּוֹכְבִיא,
עָשָׂר דְּבָרִיא, תְּשַׁעַה יְרַחֵי לְדָה,
שְׁמוֹנֵה יָמֵי מִילָה, שִׁבְעָה יָמֵי
שַׁבָּתָא, שְׁשֶׁה סְדָרֵי מְשֻׁנָּה, חֲמִשָּׁה
חוּמְשֵׁי תוֹרָה, אַרְבַּע אֲמָהוֹת, שְׁלֹשָׁה
אָבוֹת, שְׁנֵי לַחֹת הַבְּרִית, אֶחָד
אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַשְׁמַיִם וּבְאָרֶץ.

הפיוט "אחד מי יודע"

פיוט "אחד מי יודע" זה נכתב בדרך של שאלה ותשובה ומפרט 13 סבות
ליציאתנו ממצרים. זו גם הגימטריא של המלה "אחד". בכך אנו
מזהירים שהקדוש ברוך הוא הוא אחד ויחיד.

מחבר הפיוט אסף את מאמרי חז"ל על גאולתו של ישראל והזכיות של עם
ישראל לגאולה:

א. מי יודע זכות אחת, שבזכותה נגאלו? והתשובה: "אחד אלקינו
שבשמים ובארץ" - בזכות האמונה שהאמינו בא-ל יחיד ומיוחד.

ב. מי יודע זכות שנייה ? **שני לוחות הברית**. משה רבנו שאל את הקדוש ברוך הוא : "מה זכו ישראל לצאת ממצרים", וה' ענה לו : "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים... ", שיקבלו על הר חורב שני לוחות הברית! ובזכות זה נגאלו.

ג. מי יודע זכות שלישית ? שלשת האבות - "ויזכר אלקים את בריתו את אברהם את יצחק ואת יעקב" (שמות ב, כד), ובזכותם נגאלו ממצרים.

ד. מי יודע זכות רביעית? בזכות ארבע האמהות הקדושות.

ה. מי יודע זכות חמישית? בזכות קבלת התורה (חמשה חמשים), נגאלו ממצרים.

ו. מי יודע זכות ששית ? **ששה סדרי משנה**. גטין דף ס : "לא כרת הקדוש ברוך הוא ברית עם ישראל אלא בשביל דברים שבעל פה", ששה סדרי משנה.

ז. מי יודע זכות שביעית? בזכות **השבת** נגאלו אבותינו.

ח. מי יודע זכות שמינית? מילה! בני ישראל היו ערמים מהמצות ולא היתה להם זכות להגאל, ונתן להם הקדוש ברוך הוא שתי מצות, אחת מהן - דם מילה.

ט. מי יודע זכות תשיעית ? **תשעה ירחי לדה**, שהיו ישראל ממשכים את שושלת הדורות למרות כל הצרות ולא נרתעו גם נכח גזרת פרעה "כל הבן הילוד היארה תשליכהו", בזכות זה נגאלו ממצרים.

י. מי יודע זכות עשירית? בזכות **עשרת הדברות**, שקבלו מהר סיני, נגאלו אבותינו.

יא. מי יודע זכות אחת-עשרה ? אחד-עשר כוכביא, אחד-עשר השבטים, שבחלומו של יוסף נמשלו לכוכבים, שלא שנו את שמם.

יב. מי יודע זכות שתים-עשרה ? **שנים-עשר שבטיא**, גדורים היו ישראל בעריות, שמרו על טהרת משפחותיהם כעל בבת עינם ולא התבוללו בין המצרים.

יג. מי יודע זכות שלש-עשרה ? **שלשה-עשר מדיא**. לאחר שפרט המחבר את הזכיות ליציאת בני ישראל מארץ מצרים, הוא מסכם את הפזמון בזכות העם לגאולה העתידה, והיא בזכות שלש-עשרה מדות.

האדמו"ר מקלויזנבורג מבאר, שפיוט "חד גדיא" מלמדנו שאף על פי שבני ישראל עברו את כל היסורים - שונרא, כלבא, חוטרא וכו' מכל זה נותר רק יהודי אחד שמדקדק במצות. הגיע מלאך המות והרג אותו, ועם

ישראל נשאר, לכאורה, ללא תקוה, לעני ובודד במערכה. כל זה בא לעורר אותנו וללמדנו שאין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים, ולהאמין שהקדוש ברוך הוא ישחט את מלאך המות, ויגאלנו במהרה בימינו, אמן.

שְׁלוּשָׁה מִי יוֹדֵעַ

"חכם כולל" - שליח חכמי ארץ ישראל לאסוף כספים לטובת הישוב היהודי בארץ הקדש, הגיע לעיר. קבלו את פניו בכבוד גדול, והכל נאספו לשמע את דרשתו. אחר הלך אחד מנכבדי העדה לליותו אל בתי בני הקהלה, להתרימם ולברכם.

הלכו השנים ברחוב היהודים ופקדו דירה אחר דירה. וישראל קדושים, נתבעים ונותנים איש כיכלתו. הגיעו לבית אחד, בית מדות מפאר, ופסחו עליו. התפלא השליח ושאל: "מדוע לא עלינו לבית זה?"

ענה המלך: "חבל על הטרח. בעליו הוא כילי וקמצן, מימיו לא נתן פרוטה לצדקה!"

אמר החכם: "עלינו לעשות את שלנו. נעלה ונבקש בדברים היוצאים מן הלב, וחזקה שיחדרו אל הלב!"

משך המלך בכתפיו ונקש על הדלת. יצא אליהם העשיר.

שאל המלך: "האם אפשר לשוחח עמך?"

ענה: "לשוחח, בכבוד. אבל אם לבקש כסף באתם, חבל על הזמן ועל הטרח."

התערב השליח בשיחה ושאל: "מקורות ביתך נכר שעשיר אתה, מדוע לא תרים את תרומתך לעניי ארץ הקדש הנמקים ברעב?"

ענה העשיר עזות: "כספי שלי הוא, בזעת אפי צברתי, ולא אתנהו למי שלא עמל בו!"

"הכסף כסף, והחלטה החלטתך", ענהו החכם ופנה לצאת. בעמדו תחת הפתח, הניח ידו על המזוזה, נשא עיניו למרום וקרא בקול: "רבונו של עולם! יהי רצון שעשיר זה יהיה השלישי!"

אמר, והלך לדרכו.

סגר העשיר אחריהם את הדלת ותמה: למה התפנון בדבריו? פנה לעסקיו, והרהר בדברים. שב לביתו, ונטרד בהם. על משכבו בלילה הגה במלים המוזרות ותמה לפשרן. מה פרוש המשאלה: "שעשיר זה יהיה השלישי?"

החידה הסתומה לא נתנה לו מנוח. למחרת, הלך לחפש את השליח מארץ ישראל. מצאו ושאלו: "למה התפונת בדבריך שאהיה השלישי?"

אמר לו החכם: "כבדתי את רצונך, שפסוף שיגעתי עליו - לא תתנו לאחר חנם. הכיצד תתבע ממני למסר לך חנם מחכמתי, שיגעתי עליה לא פחות משגעתי אתה על רכושך?"

הבין הקמץ וכבד את הגישה. "אשלים לך על הידיעה!" אמר.

"מספם", אמר החכם, ונקב סכום כפול ומכפל משקבע לאמידים אחרים. השליש העשיר את הסכום, והחכם פתח ואמר: "דע לך, שהיה פעם עשיר מפלג, שפגדל עשרו כן קמצנותו. אף לצרכי מחיתו קמץ. לא הקים משפחה - כדי שלא יהיה עליו לפרנסה. עמל בפרך כל ימיו וצבר את כספו כעכבר הרובץ על ערמת מעות. כשהגיעה שעתו לילך בדרך כל הארץ, קרא לאנשי חברה קדישא והורה, שיקברו עמו את רכושו - בחייהם ובמותם לא יפרדו!"

רצונו של אדם הוא כבודו: עשו אנשי החברה קדישא כרצונו. לאחר סתימת הגולל, הבהילו המלאך לבית דין של מעלה.

אמרו לו: "עסקת בתורה?"

ענה: "איש מסחר הייתי מעודי".

אמרו: "אם אין אתה מלומדי תורה, הרי ודאי אתה מתומכי תורה ונותני צדקה. אילו דברים טובים עשית בקמונך?"

ענה: "מה לי למסר דין וחשבון על כל פרוטה - הבאתי הכל לכאן, ועשו בפסוף כרצונכם!"

אָמרוּ: "כָּאן, אִין הַכֶּסֶף מוֹעִיל מְאוּמָה. כָּאן סוֹחֲרִים
בְּמִצּוֹת בְּלִבָּד!"

מִכֵּיּוֹן שֶׁמִּצּוֹת לֹא הָיוּ לוֹ, שֶׁקְלוּ מַה יְהֵא בְּדִינוֹ. וְהַחֲלִיטוּ,
שֶׁבְּהֵיּוֹת שֶׁלִּפְנֵי עֵדוֹן וְעֵדָנִים קָרָה מְקָרָה דוּמָה, וְקָרַח
נִבְלַע בְּאֲדָמָה עִם כָּל רְכוּשׁוֹ, יֶאֱרַח לוֹ קִמְצוֹן זֶה לְחֻבְרָה,
שֶׁהָרִי אָף הוּא נִקְבֵּר, כְּמוֹהוּ, עִם כָּל עֲשָׂרוֹ. אִין לְתֵאָר אֶת
שְׂמִחְתּוֹ שֶׁל קָרַח, עַל שֶׁנִּגְאָל מִבְּדִידוּתוֹ!"

סִיִּם הִחְכֵּם וְאָמַר: "אֲבָל קֶשֶׁה לְבַלּוֹת שְׂנִים כֹּה רַבּוֹת
בְּשָׂנִים בְּלִבָּד, וְזֶה מִכְּבָר מִשְׁתוֹקֵקִים הֵם לְשִׁלְיָשִׁי,
שֶׁיֶאֱרַח לָהֶם לְחֻבְרָה, וְיִתְקַיֵּם בָּהֶם: הַחוּט הַמְשֻׁלָּשׁ לֹא
בְּמַהֲרָה יִנְתַּק. כְּשֶׁנִּתְקַלְתִּי בְּדָד, חֲשַׁבְתִּי לְנַפְשִׁי: מִי יוֹדֵעַ,
אוּלַי קְרוּבָה יִשׁוּעָתְּם לְבוֹא. הֵם יִשְׁמְחוּ עַד מְאֹד. אֲדָּ
עַתָּה, מִשְׁנַתֶּנָּה מִתְרוֹמַת יְדָד, חוֹשֵׁשׁנִי שֶׁקָרַח וְחֻבְרוֹ
יִשְׂאָרוּ בְּבִידוּתָם..."

פָּלְחוּ הַדְּבָרִים אֶת לְבוֹ שֶׁל הַפִּילִי, וְנוֹכַח בְּדַרְכּוֹ הַשְּׂגוּיָה.
וּמִן הַיּוֹם הַהוּא וְהִלָּאָה הָיָה לְרֹאשׁ וְרֹאשׁוֹן בְּכָל עֲנָן
שֶׁבְצִדְקָה! (פְּרָחַם אָב, הַקְדָּמָה לְסֵפֶר וַיִּקְרָא)

חַד גְּדִיא

חַד גְּדִיא. חַד גְּדִיא. דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרִי
זוּזִי, חַד גְּדִיא. חַד גְּדִיא.

וְאַתָּא שׁוֹנְרָא וְאַכְלָה לְגְּדִיא, דְּזַבִּין
אַבָּא בְּתַרִי זוּזִי, חַד גְּדִיא. חַד גְּדִיא.

וְאֶתְּא כִּלְבָּא וְנִשְׁדָּ לְשׁוֹנְרָא, דְּאֶכְלָה
לְגַדְיָא, דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרִּי זַוְיָי, חַד
גַּדְיָא. חַד גַּדְיָא.

וְאֶתְּא חוּטְרָא וְהֶכָּה לְכִלְבָּא, דְּנִשְׁדָּ
לְשׁוֹנְרָא, דְּאֶכְלָה לְגַדְיָא, דְּזַבִּין אַבָּא
בְּתַרִּי זַוְיָי, חַד גַּדְיָא. חַד גַּדְיָא.

וְאֶתְּא נוֹרָא וְשָׂרְף לְחוּטְרָא, דְּהֶכָּה
לְכִלְבָּא, דְּנִשְׁדָּ לְשׁוֹנְרָא, דְּאֶכְלָה
לְגַדְיָא, דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרִּי זַוְיָי, חַד
גַּדְיָא. חַד גַּדְיָא.

וְאֶתְּא מִיָּא וְכָבָה לְנוֹרָא, דְּשָׂרְף
לְחוּטְרָא, דְּהֶכָּה לְכִלְבָּא, דְּנִשְׁדָּ
לְשׁוֹנְרָא, דְּאֶכְלָה לְגַדְיָא, דְּזַבִּין אַבָּא
בְּתַרִּי זַוְיָי, חַד גַּדְיָא. חַד גַּדְיָא.

וְאֶתְּא תוֹרָא וְשָׂתָה לְמִיָּא, דְּכָבָה
לְנוֹרָא, דְּשָׂרְף לְחוּטְרָא, דְּהֶכָּה
לְכִלְבָּא, דְּנִשְׁדָּ לְשׁוֹנְרָא, דְּאֶכְלָה
לְגַדְיָא, דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרִּי זַוְיָי, חַד
גַּדְיָא. חַד גַּדְיָא.

וְאֶתָּא הַשׁוּחֵט וְשַׁחַט לְתוֹרָא, דְּשַׁתָּה
לְמִיָּא, דְּכַבָּה לְנוֹרָא, דְּשַׂרְף לְחוּטְרָא,
דְּהִפָּה לְכַלְבָּא, דְּנִשְׁדַּךְ לְשׁוֹנְרָא,
דְּאֶכְלָה לְגַדְיָא, דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרִּי זִוְיָ
חַד גְּדִיָּא. חַד גְּדִיָּא.

וְאֶתָּא מִלְּאָדְךָ הַמּוֹת וְשַׁחַט לְשׁוּחֵט,
דְּשַׁחַט לְתוֹרָא, דְּשַׁתָּה לְמִיָּא, דְּכַבָּה
לְנוֹרָא, דְּשַׂרְף לְחוּטְרָא, דְּהִפָּה
לְכַלְבָּא, דְּנִשְׁדַּךְ לְשׁוֹנְרָא, דְּאֶכְלָה
לְגַדְיָא, דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרִּי זִוְיָ, חַד
גְּדִיָּא. חַד גְּדִיָּא.

וְאֶתָּא הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא וְשַׁחַט
לְמִלְּאָדְךָ הַמּוֹת, דְּשַׁחַט לְשׁוּחֵט,
דְּשַׁחַט לְתוֹרָא, דְּשַׁתָּה לְמִיָּא, דְּכַבָּה
לְנוֹרָא, דְּשַׂרְף לְחוּטְרָא, דְּהִפָּה
לְכַלְבָּא, דְּנִשְׁדַּךְ לְשׁוֹנְרָא, דְּאֶכְלָה
לְגַדְיָא, דְּזַבִּין אַבָּא בְּתַרִּי זִוְיָ, חַד
גְּדִיָּא. חַד גְּדִיָּא.

שִׁיר נֶצְחוֹן לְאַמוֹנְתֵנוּ הַזֵּכָה

חד גדיא חד גדיא. יש במדרש רבה פרשת נח :

כאשר אברהם אבינו שבר את פסלי תרח, לקחו אביו ומסרו לידי נמרוד,
והנה התפתח ביניהם ופוח כדלקמן :

אמר נמרוד לאברהם : נעבד לאש!

ענה אברהם ואמר : ונעבד למים המכבים את האש...

אמר נמרוד : טוב, נעבד למים!

אמר אברהם : ונעבד לעננים הנושאים את המים...

אמר נמרוד : טוב, נעבד לעננים!

אמר אברהם : ונעבד לרוח המפזר את העננים...

אמר נמרוד : טוב, נעבד לרוח!

אמר אברהם : ונעבד לאדם הסובל את הרוח...

הפוח ביניהם הסתנים ונמרוד השליך את אברהם לאור פסדים והקדוש
ברוך הוא הצילו משם. אבל עובדי האלילים המשיכו לסגד לעצים
ולאבנים ובעקר לכחות המסמלים את התאוות הגשמיות למיניהן.
במצרים עבדו לטלה בראותם בזה הפח הנותן להם ללבש צמר מגזת
הכבשים ולשבע מהחלב ומאכלי חלב. על יסוד זה ערך מחבר הפזמון "חד
גדיא" מעין ופוח עם המצרים, העושה ללעג ולקלס את אלילותם. (על יסוד
הגדה לפסח של מהר"ט באגדי ז"ל מפראנקפורט)

ומתחיל "חד גדיא דזבין אבא בתרי זוזי", הינו גדי זול שקנה אבא בתרי
זוזי - עושים אותו המצרים לאליל וסוגדים לו, בגלל התועלת החמרית
שזה מביא לעולם.

מתנפח היהודי עם המצרי ואומר לו :

מדוע תעבדו לגדי בגלל חשיבותו החמרית, הלא החתול יכול להתקיפו
ולאכלו כרגע והסוף לאליל שלכם!

אומר המצרי : טוב, נעבד לחתול בגלל תקפו!

**אומר היהודי : אם כן תעבדו לכלב שהוא יותר חזק ויכול לנשך לחתול
ולחסלו...**

אומר המצרי : טוב, אנו נתחיל לעבד לכלב העז!

אומר היהודי : אם כן, תעבדו למקל העץ שפחבטו בפלב פוצעו או הורגו...

אומר המצרי : טוב, נעבד לסגידת העץ שיש לו כח חזק ונאמר לעץ "אבי אִתָּה!"

אומר היהודי : אם כן, תעבדו לאש המכלה את העץ וכרגע הופך לאפס...

אומר המצרי : טוב, נעשה את האש לאלהינו ונעבד לו בגלל עזו!

אומר היהודי : איזה אליל הוא האש - אם המים יכבוהו כרגע קט, אם כן תעבדו למים...

אומר המצרי : טוב, נעבד למים המתגברים על האש!

אומר היהודי : אם המים יהיו אלהיכם - הנה בא השור ושותה את המים, אם כן, תעבדו לשור...

אומר המצרי : טוב, נעבד לשור!

אומר היהודי : מה כחו של השור אם בא השוחט ונוטל את חיו בסכינו, אם כן, תעבדו לשוחט...

אומר המצרי : טוב, נעבד לשוחט שכחו אתו לשחט את השור החזק!

אומר היהודי : אם השוחט יהיה אליל שלכם בגלל כחו הרב להשתלט על השור ועל יצורים חיים חזקים אחרים - הרי הוא נתון בידי מלאך המות שברצותו הוא נוטל את נשמתו והשוחט מת כרגע, אם כן תעבדו למלאך המות...

אומר המצרי : טוב, מעתה נעשה את מלאך המות לאלהינו, היות שהוא הגבור והחזק מכל העולם וברצותו מהרס וקוטל את חיי האנשים החזקים ביותר, ולו כחות עליונים כפירים ויאתה לו כתר מלכות היצירה, ומעתה לו אנו עבדים והוא אלהינו!...

אומר היהודי : שוטה שכמותך, כל הכחות החזקים והאדירים שבעולם התחתונים והעליונים הם כאין וכאפס לעמת אלקי השמים והארץ היחיד ומיוחד והוא מושל בכל ובגדו כח וגבורה והוא עשה את השמים וכל צבאם, הארץ וכל אשר עליה, הימים וכל אשר בהם, והוא מחיה את כלם - אין עוד מלבדו!

היוצא לנו מהפזמון-הזכוכית הזה שפסופו של דבר יפירו העמים התועים בכח מלכות הקדוש ברוך הוא, יזנחו את עצביהם ויחפרו עם פסיליהם ויטו שכם אחד לעבדו וילמדו תועים בינה וימללו את גבורת ה' ויקבלו על מלכותו ותברך וירוממוהו בקהל עם וישמעו רחוקים ויבואו בבירתו

העונש למצרים - ומשל הכלב שהתעבר על ריב לא לו

הגאון רבי יוסף חיים מבבל, בעל "בן איש חי" באר בדרך זו:

אם נתבונן בספור המעשה של "חד גדיא", תתעורר מאליה תמיהה גדולה: אמנם החתול נהג שלא פשוט כפשוטו אכל את הגדי, אך לעמתו הכלב בהחלט עשה כדיו פאשר נשד את החתול הרשע. והמקל שהכהו בן בליעל הוא, שהרי פגע בכלב שומר החק והסדר, שרק נקם את נקמת הגדי האמלל, ומעתה האש ששרפה את המקל - יפה עשתה, כך נאה וכך יאה. והמים שכבוה שלא כדיו עשו, ועל כן עלינו, לכאורה, לומר "ישר כח" לשור ששתה את מי המריבה הללו, ולעמת זאת עלינו להתקומם נגד השוחט, שהניף את המאכלת על צואר השור הצדיק ושחטו עד שפרחה נשמתו, ובהכרח נגיע לאור כל זאת למסקנה שמלאך המות, שהמית את השוחט - כדיו עשה, ומעתה תתעורר השאלה: מדוע העניש הקדוש ברוך הוא את מלאך המות?

אך התרוץ לזה הוא פשוט וברור: אכן לא כהגון נהג החתול פאשר אכל את הגדי, אולם אין זה מענינו של הכלב להתעבר על ריב לא לו! איש לא מנחו לגואל הדם של הגדי, ועל כן צדק המקל שהכהו, ולא צדקה האש ששרפה את המקל, וצדקו המים כשכבו את האש, ולא צדק השור כששתה את המים, והשוחט צדק בשחיטת השור ומלאך המות לא כדיו עשה, ונמצא שהקדוש ברוך הוא הענישו כדיו, א-ל אמונה ואין עול!

וכל זה אינו אלא משל על ענין יציאת מצרים. שכן, לכאורה, גם עליה קשה קשיא דומה: מדוע העניש הקדוש ברוך הוא את המצרים, והרי הקדוש ברוך הוא הוא שגזר שעבוד על עם ישראל?

אלא פאשר גזר הקדוש ברוך הוא את השעבוד, באמרו לאברהם אבינו "כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם" - לא אמר מי יהיה העם שישעבד את ישראל, והמצרים הם שבחרו למלא תפקיד אכזרי זה, ועל כן אנו משיבים להם מעין התשובה שב"חד גדיא": השעבוד אמנם נגזר על ישראל, אבל אתם מה לכם שנכנסתם ומניתם עצמכם לתפקיד המשעבדים? על כך נענשתם!

המתלוצץ על "חד גדיא" חייב נדוי!

"חד גדיא" לא הזכר כלל בספרי הראשונים, מלבד בהגדת התש"ץ, ההגדה הראשונה שבה מובא הפיוט, נדפסה בפראג בשנת ש"נ.

עבדה מענינת לגבי מקורו של הפיוט מביא הגאון רבי ידידיה טיאה וייל (בן הגאון בעל "קרבן נתנאל"). "הפיוט 'חד גדיא', - הוא כותב - "אמרו שמצאו גנוז בין כתלי בית המדרש בגרמיזא, ולא מודע מיהו מחברו, וקבעו לאמרו בליל שמורים, והדבר צריך טעם..."

"החיד"א נשאל (שו"ת חיים שאל, ח"א סימן כח): "שאלת ממני: אחד שהיה מתלוצץ על פיוט 'חד גדיא' שאומרים בערי אשכנז ליל התקדש החג, ופער פיו וקם אחד מהחבורה ונדהו - אם נדויו נדוי, דלמא שלא היה חיב ונדהו שלא כדון והמנדה נלכד."

והוא משיב בנחרצות: "כל האי מלתא פשוטה לפניך, כי אנוש זה זד יהיר לץ המתלוצץ על מה שנהגו רבבות אלפי ישראל בערי פולין ואשכנז ואביזריהו, ואשר לפנים בישראל גדולי עולם קדישי עליונים ודור דור וחכמיו והן עוד היום, לא אלמן ישראל, כמה וכמה ראשי ישיבות וגאוני הזמן ה' עליהם יחיו, וכלם אמרו ואומרים פיוט זה, ונמצא רשע זה מתלוצץ ברבבות ישראל וגדוליהם, אבות בית דין וגאוני ארץ - אנושה מפתו וחיב נדוי וכו'."

והוא מוסיף: "ולמען תדע ידיד נפשי אגיד את הרשום, כי יש כמה פרושים בפיוט זה, מהם נדפסו ומהם בכתב-יד. ועוד שמעתי ממגידי אמת, שגאון מפלא בדורו עשה למעלה מעשרה פרושים בפיוט זה, בפרד"ס פרושים נחמדים ומתוקים, ואין ספק כי לא דבר ריק הוא. וכבר נודע תקף גדלת פיוטי אשכנז המיסדים על החכמה האמתית כאשר דבר בקדשו רבנו האר"י זצ"ל. וכתבו משם רבנו מהר"א מגרמיזא בעל 'הרקח' זצ"ל, כי כל עניני פיוטיהם ודקדוקיהם קבלה איש מפי איש ורב מרב וכו'."

"ועל השנות המנהגים בין ספרדים לאשכנזים ואיטלקים וכיוצא, כבר כתב רבנו האר"י ז"ל שכל אחד הוא לפי שרש השבט לו ויניקתו והשפעתו, והם דברים העומדים ברומו של עולם, ולכן אין לזוז כל אחד ממנהגו וכו'."

"כלל העולה, דנדוי שנדו לאיש הנזכר בשאלה - נדוי, וצריך התרה כשיתודה וישאל מחילה, וימין מקרבת להקל מעליו, ורב המקום, לפניו ילך דבר, להוכיחו בטוב טעם ולשון רכה תסבר יסבר ולא ידע אשר חטא על הנפש ושב ורפא לו."

ואתא כלבא

הַכֶּלֶב בָּא וְנִשְׁדָּךְ אֶת הַחֲתוּל. אוֹלָם לֹא רַק חֲתוּלִים נוֹשְׁדִים כֶּלֶב. רוֹאִים אָנוּ שְׂפָעָמִים גַּם אֶת הָאָדָם בָּא הַכֶּלֶב לְנִשְׁדָּךְ!

וְאִי שֶׁנֶּאֱמַר בְּפִסּוּק: "וּמִוֹרְאֲכֶם וְחֲתֻכֶם יִהְיֶה עַל כָּל חַיַּת הָאָרֶץ וְעַל כָּל עוֹף הַשָּׁמַיִם" (בְּרֵאשִׁית ט, ב), כָּל זֶה אִמּוֹר רַק בְּשַׁעַה שֶׁהָאָדָם מְשַׁמֵּר אֶת צִלְמוֹ הָאֱלֹקִי בְּקִדְשָׁה וְטַהֲרָה - אִזּוֹ יִרְאִים מִמֶּנּוּ בְּעֲלֵי הַחַיִּים וְאִינָם שׁוֹלְטִים בּוֹ, אֲבָל אִם פָּגַע בְּצִלְמֵ הָאֱלֹקִי, הֵרִי הוּא דוֹמָה לְחִתָּה... וּמוֹבֵן שְׁחִיּוֹת טוֹרְפוֹת וְנוֹשְׁכוֹת זֹאת זֹאת...

סִפְרָה לִי אִמּוֹ הִישִׁישָׁה שֶׁל הֵרָה"ג ר' אֲשֶׁר צִימְרָמֶן זַצ"ל, כִּי רָאֵתָה בְּעֵינֶיךָ הַמַּעֲשֵׂה אֲשֶׁר נִחְרַת הֵיטֵב בְּזִכְרוֹנָה, שֶׁבְּצַעֲרֵירוּתָה הִיָּתָה נִשְׁאָרַת לְבַד עִם יִלְדֶיהָ, כִּי בַעֲלָהּ הָיָה יוֹצֵא לְכַפָּרִים וְלַעֲזָרוֹת שֶׁמְסַבִּיב לְעִיר שֶׁגָּרוּ בָּהּ, וְהָיָה מוֹצֵא אֶת פְּרִנְסוֹתוֹ בְּמַכִּירַת סְחוּרוֹת, וְלִקְרֹאת שַׁבַּת הָיָה חוֹזֵר לְבֵיתוֹ וּמְבִיא טָרֶף לְבֵיתוֹ, בְּמַצֵּב זֶה לֹא יִפְלֵא שֶׁהִיָּתָה פּוֹחֲדַת לְהַשְׁאֵר לְבִדְהָ בְּבֵיתָהּ, וְלִכְךָ הֵבִיאוּ כֶּלֶב שְׂמִירָה שֶׁעֲמַד תְּמִיד לִיד הַדְּלֵת הַעֲשׂוּיָה מְזֻכּוֹכִית, וְכָל אֵימַת שֶׁהִתְקַרַב אָדָם זָר לְבֵית הָיָה הַכֶּלֶב פּוֹתַח בְּנִבְיחוֹת, כִּדּוֹ יִכְלֶה לְהַבְחִין מִי הוּא הַבָּא אֶל בֵּיתָהּ, וְכִדּוֹ הִרְגִישָׁה בְּטוֹחָה יוֹתֵר וּרְגוּעָה.

וְהֵנָּה הִגַּה"צ ר' אֶלְחָנָן וְסֶרְמֶן ה' יִקָּם דָּמוֹ זַצ"ל, כִּשְׁהָיָה מְגִיעַ לְאִמְרִיקָה הָיָה סוֹר תְּמִיד לְבַקֵּר בְּבֵיתִי, מֵאַחַר שֶׁהָיָה יָדִיד הַמְשַׁפָּחָה, וּרְאָה זֶה פְּלֵא: תְּמִיד כַּאֲשֶׁר הִתְקַרַב ר' אֶלְחָנָן לְבֵיתִי, הָיָה הַכֶּלֶב נֹאֲלָם דּוֹמִיָּה, וְלֹא חָרַץ לְשׁוֹנוֹ כֶּלֶל... הוּא אֲשֶׁר אִמְרָנוּ: מִי אֲשֶׁר מוֹרְאוֹ מִהִקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הֵרִי שְׂמֵתִירָאִים הַחַיִּים מִפְּנֵינוּ...

וְכִדּוֹ גַּם שְׂמַעְתִּי מֵאַחַד שֶׁלְמַד בִּישִׁיבַת מִיר הַמַּעֲטִירָה, וְהָיוּ שָׁם שְׁתֵּי דַרְכִּים לְלַכֵּת לִישִׁיבָה - אַחַת אֶרְכָּה וּקְצָרָה וְאַחַת קְצָרָה וְאַרְכָּה, כְּלוֹמַר: שֶׁבְּדַרְךָ הָאֶרְכָּה הָיָה זֶה עַל יָדֵי שְׂבִיל סְלוּל, וְהַדְּרָךְ הַקְּצָרָה הִיָּתָה עַל יָדֵי שֶׁהָיָה צָרִיךְ לְקַפֵּץ וּלְדַלֵּג מֵעַל גְּדָרוֹת חֲצֵרִים, וּפַעַם בָּאוּ כַּמָּה תַלְמִידִים לְר' יַחְזִקְאֵל הַמְשַׁגִּיחַ זַצ"ל לְבֵיתוֹ, וּמִשְׁהַגִּיעַ הִזְמִין לְלַכֵּת אֶל הִישִׁיבָה קָם ר' יַחְזִקְאֵל עִם הַבַּחּוּרִים לְלַכֵּת אֶל הִישִׁיבָה, וְהוּא הָיָה הוֹלֵךְ לִישִׁיבָה בְּדַרְךָ הַקְּצָרָה שֶׁהָיוּ צָרִיכִים לְקַפֵּץ אֶת הַגְּדָרוֹת, כִּי בְּדַרְךָ הַשְּׂבִיל הָיָה קָצַת פְּרִיצוֹת, וּמוֹבֵן שֶׁהַבַּחּוּרִים הִתְלוּוּ לְר' יַחְזִקְאֵל בְּהַלּוּכּוֹ בְּדַרְךָ.

וּמִשְׁהַגִּיעוֹ לְאַחַת הַחֲצֵרוֹת רָאוּ אִיךָ שֶׁכֶּלֶב אֶחָד גָּדוֹל עוֹמֵד לְמוֹלָם לְבַל יַעֲבֵרוּ בְּחָצֵר, וּפְנֵי פְתוּחַ לְרוֹחָה

לְטָרְפָם, וּפְחָדוֹ הַבְּחוּרִים לְקַפֵּץ עִמּוֹ לְחָצֵר, אָמַר לָהֶם רַ' יְחִזְקֵאל, שֶׁכָּל אֶחָד יִתְפַּס בְּכַנְף גְּלִימָתוֹ, וְכֵן יִקְפְּצוּ וְלֹא יִפְגְּעוּ בְּמֵאוּמָה מִן הַכֶּלֶב, וְלָבָם הִיָּה בֵּל עִמָּם, אָבֵל רַ' יְחִזְקֵאל אָמַר לָהֶם שְׁעָדִיף לוֹ לָלֶכֶת כָּאֵן - מֵאַשֵּׁר לָלֶכֶת בְּמִקוֹם שְׂיֵשׁ פְּרִיצוֹת, וְלֹא הִיָּתָה לָהֶם כָּל בְּרָרָה, וְאַזְרוּ עַז וְאַחֲזוּ בְּשׁוּלֵי גְלִימָתוֹ וְקַפְּצוּ, וּמִשָּׂאֵד קַפְּצוּ רַבֵּץ הַכֶּלֶב עַל מְקוֹמוֹ וְאַפְלוּ לֹא נָבַח.

כָּד הֵם הַצְדִּיקִים אֲשֶׁר מוֹרָא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּלִבָּבָם - בְּאוֹתָהּ מִדָּה חֲתִית מִפְּנֵיהֶם. הַחַיּוֹת

בקש "מי שברך" ל...כלב

סַח הַגָּאוֹן רַבִּי שְׂמוּאֵל מֵאִיר מִלֶּר זצ"ל:

פַּעַם נִסְעַתִּי בְּמוֹנֵית מְעִיר רַבְנוֹתִי, בֵּית-גַּם, לְהִנְעֵץ בְּמַרְן הַרֵב שֶׁד זצ"ל. הַמוֹנֵית הַמְתִּינָה וּכְשִׁירְדָתִי מִדִּירָתוֹ אָמַרְתִּי לְנֶהֱג: "בְּרוּךְ שֶׁחֲלַק מִחֲכָמָתוֹ לִירְאָיו! אֲשֶׁרִי הַדּוֹר שֶׁמָּרְן מְנַהִיגוּ!"

שָׁמַע הַנֶּהֱג שְׁאַנּוּ חוֹנִים לְפִתַּח בֵּיתוֹ שֶׁל גְּדוֹל הַדּוֹר, הַתְּרַגֵּשׁ וְאָמַר שֶׁבְּרָצוֹנוֹ לְבַקֵּשׁ בְּרָכָה דְּחוּפָה לְחוּלָה. שְׁבִתִּי וְעֲלִיתִי עִמּוֹ וְנִכְנַסְנוּ אֶל הַקְּדֵשׁ פְּנִימָה. לְתַדְהֵמְתִי שׁוֹמֵעַ אָנִי שֶׁהוּא מְבַקֵּשׁ מִמָּרְן לַעֲשׂוֹת "מִי שֶׁבְּרָךְ" לְכַלְבָּתוֹ הַחוּלָה...

לֹא הָאֵמַנְתִּי לְמִשְׁמַע אֲזִנִּי. בְּקִשְׁתִּי לְגַעַר בּוֹ, אָבֵל רָאִיתִי שֶׁמָּרְן שׁוֹמֵעַ אֶת הַבְּקָשָׁה בְּכַבֵּד רֹאשׁ, שׁוֹאֵל עַל אוֹדוֹת הַמְּחַלָּה שֶׁמִּמֶּנָּה סוּבְּלַת הַכֶּלֶבָה, חוֹקֵר כַּמָּה זְמַן הִיא סוּבְּלַת וְעַד כַּמָּה הִיא מְתִיֶסֶרֶת, וְכֵלּוֹ מְלֵא הַזְּדָהוֹת עִם הָאִישׁ וְחֲמָלָה עַל הַיְצוֹר הַסוּבֵּל.

בְּסוּפוֹ שֶׁל דְּבַר נִגַּשׁ לְבִרְכַת "מִי שֶׁבְּרָךְ" לְחוּלָה. פָּתַח אֶת הַסְּדוּר וְשָׂאֵל לְשֵׁם הַכֶּלֶבָה.

עָנָה הָאִישׁ לְשִׁמָּה.

"בֵּית...?! - שָׂאֵל מָרְן...

או אז הבין נהג המונית שלא בדיוק מקבל לערוך "מי
שברך" לכלבה...

מרו זצ"ל גרם לו שזבין זאת בשיא העדינות
וההתחשבות...

זוהי גדלות. להבין גם ללב ש של היהודי הטועה ובמתינות ובסבלנות עד
אין קץ, בקרבה, באהבה, לקרבו לרבונו-של-עולם. ואכן הגרא"מ שך
זצ"ל ידע ברב חכמתו להכניס ל"ראשם" של "עמך ישראל" ה"תוהים
והטועים". ואין לדך דרך נפלאה יותר לחזר ללבם בדרך זו, עד שיאמרו
"טועים אנחנו!".

בגמר הסדר ואמירת הפזמונים, יאמר שיר השירים במתינות
ובנעימה. אם השנה טרם חטפתו, חיב לעסק בהלכות הפסח ובספור
הנסים והנפלאות שעשה הקדוש ברוך הוא עם אבותינו ביציאת
מצרים.

שיר השירים

ונהגו לומר אחר הסדר מגלת שיר השירים.

לְשֵׁם יְחֻד קִדְשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא
וְשְׂכִינְתִּיהָ בְּדַחִילוֹ וְרַחִימוֹ, וְרַחִימוֹ
וְדַחִילוֹ, לִיחְדָּא שֵׁם יִיָּהּ בְּוִיָּהּ
בְּיֻחֻדָּא שְׁלִים (יְהוָה) בְּשֵׁם כָּל יִשְׂרָאֵל,
הִנֵּה אֲנַחְנוּ בְּאִים לְשִׁיר בְּקוֹל נְעִים
שִׁיר הַשִּׁירִים לְתַקּוֹן אֶת שְׂרָשָׁה
בְּמָקוֹם עֲלִיוֹן. וְיִהִי נֵעַם יְהוָה אֱלֹהֵינוּ

עָלִינוּ וּמַעֲשֵׂה יַדֵּינוּ כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ,
וּמַעֲשֵׂה יַדֵּינוּ כּוֹנֵנָהוּ:

א שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לְשִׁלְמָה:
יִשְׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ כִּי טוֹבִים
דְּדִידֶךָ מִיַּיִן: לָרִיחַ שְׁמֹנֶיךָ טוֹבִים שְׁמֹן
תּוֹרֵק שְׁמֶךָ עַל כֵּן עֲלָמוֹת אֶהְבוּךָ:
מִשְׁכְּנִי אֲחֲרֶיךָ נְרוּצָה הֶבִיאֲנִי הַמֶּלֶךְ
חֲדָרָיו נְגִילָה וְנִשְׁמָחָה בְּךָ נִזְפִּירָה
דְּדִידֶךָ מִיַּיִן מִיִּשְׁרָיִם אֶהְבוּךָ: שְׁחוּרָה
אֲנִי וְנֶאֱוָה בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם כְּאֵהְלִי קֶדֶר
כִּירִיעוֹת שִׁלְמָה: אֵל תִּרְאוּנִי שְׁאַנִּי
שְׁחַרְחַרְתַּ שְׁשִׁזְפַּתְנִי הַשְׁמֵשׁ בְּנִי אֲמִי
נֶחְרוּ בִי שְׁמֵנִי נִטְרָה אֶת הַכְּרָמִים
כְּרָמִי שְׁלִי לֹא נִטְרַתִּי: הַגִּידָה לִּי
שְׁאַהֲבָה נִפְשִׁי אֵיכָה תִרְעָה אֵיכָה
תִרְבִּיץ בַּצְּהָרִים שִׁלְמָה אֵהְיָה כְּעֵטִיָה
עַל עֲדָרֵי חֲבָרֶיךָ: אִם לֹא תִדְעֵי לְךָ
הִיפָה בְּנָשִׁים צְאִי לְךָ בְּעֵקְבֵי הַצֹּאן
וְרַעֲי אֶת גְּדִיתֶיךָ עַל מִשְׁפְּנוֹת הָרֹעִים:
לְסִסְתִּי בְּרֻכְבִּי פִרְעָה דְּמִיתֶיךָ

רְעִיתִי: נָאוּ לְחַיֵּיךְ בַּתָּרִים צוֹאֲרֶךְ
בַּחֲרוּזִים: תּוֹרֵי זָהָב נַעֲשֶׂה לָךְ עִם
נְקֻדּוֹת הַכָּסֶף: עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בְּמִסְבוֹ
נִרְדֵּי נָתַן רִיחוֹ: צָרוּר הַמֶּר דּוֹדֵי לִי בֵּין
שְׂדֵי יָלִין: אֲשַׁכֵּל הַכֶּפֶר דּוֹדֵי לִי
בְּכַרְמֵי עֵין גְּדִי: הֶנֶךְ יָפָה רְעִיתִי הֶנֶךְ
יָפָה עֵינֶיךָ יוֹנִים: הֶנֶךְ יָפָה דּוֹדֵי אֵף
נְעִים אֵף עַרְשָׁנוּ רַעֲנָנָה: קָרוֹת בְּתִינוּ
אֲרָזִים רַהֲיִטְנוּ בְרוֹתִים:

ב אֲנִי חֲבַצֶּלֶת הַשָּׂרוֹן שׁוֹשֶׁנֶת
הָעֵמְקִים: כְּשׁוֹשֶׁנָּה בֵּין הַחוּחִים כֵּן
רְעִיתִי בֵּין הַבָּנוֹת: כְּתַפּוּחַ בְּעֵצֵי הַיַּעַר
כֵּן דּוֹדֵי בֵּין הַבָּנִים בְּצֵלוֹ חֲמֻדָּתִי
וַיִּשְׁבְּתִי וּפְרִיּוֹ מִתּוֹק לְחֶפְזִי: הֶבִיאֲנִי
אֶל בֵּית הַיָּיִן וְדָגְלוּ עָלַי אֲהָבָה:
סִמְכוֹנִי בְּאֲשֵׁישׁוֹת רַפְדוֹנִי בַתַּפּוּחִים
כִּי חוֹלֵת אֲהָבָה אָנִי: שְׁמָאלוֹ תַחַת
לְרֵאשִׁי וַיְמִינִי תַחֲבִקֵנִי: הִשְׁבַּעְתִּי
אֶתְכֶם בָּנוֹת יְרוּשָׁלַם בְּצַבָּאוֹת אוֹ
בְּאֵילוֹת הַשָּׂדֶה אִם תַּעֲרִוּוּ וְאִם
תַּעוֹרְרוּ אֶת הָאֲהָבָה עַד שֶׁתַּחֲפֹץ: קוֹל

דוּדֵי הַנֶּה זֶה בָּא מִדֶּלֶג עַל הַהָרִים
מִקֶּפֶץ עַל הַגְּבְעוֹת: דוּמָה דוּדֵי לְצַבִּי
אוֹ לְעַפְר הָאֵילִים הַנֶּה זֶה עוֹמֵד אַחַר
כְּתִלְנוּ מִשְׁגִּיחַ מִן הַחֲלָנוֹת מִצִּיץ מִן
הַחֲרָפִים: עֲנֵה דוּדֵי וְאָמַר לִי קוֹמִי לָךְ
רְעִיתִי יִפְתִּי וּלְכִי לָךְ: כִּי הַנֶּה הַסְתָּו
עָבַר הַגֶּשֶׁם חָלַף הַלֵּךְ לוֹ: הַנְּצַנִּים
נִרְאוּ בְּאֶרֶץ עֵת הַזְּמִיר הַגִּיעַ וְקוֹל
הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאֶרְצֵנוּ: הַתְּאַנָּה חֲנֻטָּה
פָּגְיָה וְהַגְּפָנִים סְמָדָר נִתְּנוּ רִיחַ קוֹמִי
לָךְ רְעִיתִי יִפְתִּי וּלְכִי לָךְ: יוֹנְתִי בְּחֲגוּי
הַסֶּלַע בְּסִתֵּר הַמְּדִרְגָּה הַרְאִינִי אֶת
מִרְאִיךָ הַשְּׁמִיעֵינִי אֶת קוֹלְךָ כִּי קוֹלְךָ
עָרַב וּמִרְאִיךָ נְאוּהָ: אַחְזוּ לָנוּ שׁוֹעֲלִים
שׁוֹעֲלִים קֶטְנִים מְחַבְּלִים פְּרָמִים
וּכְרָמֵינוּ סְמָדָר: דוּדֵי לִי וְאֲנִי לוֹ
הָרְעָה בְּשׁוֹשָׁנִים: עַד שִׁפּוּחַ הַיּוֹם
וְנָסוּ הַצִּלְלִים סַב דָּמָה לָךְ דוּדֵי לְצַבִּי
אוֹ לְעַפְר הָאֵילִים עַל הָרֵי בְּתָר:

ג עַל מִשְׁכְּבִי בְּלִילוֹת בְּקִשְׁתִּי אֶת
שְׂאֵהָבָה נִפְשִׁי בְּקִשְׁתִּיו וְלֹא

מִצָּאתִיו: אֶקוֹמָה נָא וְאֶסוּבָּה בְּעִיר
בְּשׁוּקִים וּבְרַחְבוֹת אֲבַקֶּשֶׁה אֶת
שְׂאֵהְבָה נִפְשִׁי בְקִשְׁתִּיו וְלֹא
מִצָּאתִיו: מִצָּאוֹנֵי הַשְּׁמָרִים הַסְּבָבִים
בְּעִיר אֶת שְׂאֵהְבָה נִפְשִׁי רְאִיתֶם:
כִּמְעַט שְׁעַבְרָתִי מֵהֶם עַד שֶׁמִּצָּאתִי
אֶת שְׂאֵהְבָה נִפְשִׁי אֲחִזְתִּיו וְלֹא אֲרַפְּנוּ
עַד שֶׁהֵבִיאתִיו אֶל בֵּית אִמִּי וְאֶל חֹדֶר
הַזֹּרֵתִי: הַשְּׁבַעְתִּי אֶתְכֶם בָּנוֹת
יְרוּשָׁלַם בְּצַבָּאוֹת אוֹ בְּאֵילוֹת הַשָּׂדֶה
אִם תִּעִירוּ וְאִם תִּעוֹרְרוּ אֶת הָאֵהָבָה
עַד שֶׁתִּחַפֵּץ: מִי זֹאת עֲלָה מִן הַמִּדְבָּר
כְּתִימָרוֹת עֶשֶׂן מִקְטָרֶת מוֹר וּלְבוֹנָה
מִכָּל אֲבָקֶת רוּכָל: הִנֵּה מִטָּתוֹ
שְׁלֵשֶׁלְמָה שְׁשִׁים גְּבָרִים סָבִיב לָהּ
מִגְּבָרֵי יִשְׂרָאֵל: כָּל־אֲחִזֵּי חָרֵב
מִלְמָדֵי מִלְחָמָה אִישׁ חָרְבוּ עַל יָרְכוּ
מִפֶּחַד בְּלִילוֹת: אֶפְרַיִן עָשָׂה לוֹ
הַמֶּלֶךְ שְׁלֵמָה מֵעֵצֵי הַלְּבָנוֹן: עֲמוּדָיו
עָשָׂה כֶּסֶף רְפִידָתוֹ זָהָב מְרַכְּבוּ אֲרָגְמָן
תּוֹכוֹ רְצוּף אֵהָבָה מִבָּנוֹת יְרוּשָׁלַם:

צִיּוֹן וְרֵאיוֹן בְּנֹת צִיּוֹן בְּמִלְךָ
שְׁלָמָה בְּעֶטְרָה שְׁעֶטְרָה לֹא אָמוּ בַיּוֹם
חֲתַנְתּוּ וּבַיּוֹם שְׁמַחַת לְבוֹ:

ד הִנֵּךְ יָפָה רְעִיתִי הִנֵּךְ יָפָה עֵינֶיךָ
יוֹנִים מִבַּעַד לְצַמְתֶּךָ שְׁעָרֶךָ כְּעֶדְר
הָעֵזִים שְׁגָלְשׁוּ מֵהָר גִּלְעָד: שְׁנֵיךָ
כְּעֶדְר הַקְּצוּבוֹת שְׁעָלוּ מִן הַרְחָצָה
שְׁכָלֶם מִתְאַיְמוֹת וְשִׁכְלָה אֵין בָּהֶם:
כְּחוֹט הַשָּׁנִי שְׁפַתְתֶּיךָ וּמִדְבָּרֶיךָ נְאוּה
כְּפֶלַח הָרִמּוֹן רִקְתֶּךָ מִבַּעַד לְצַמְתֶּךָ:
כְּמַגְדָּל דָּוִד צִוְאַרְךָ בְּנוֹי לְתַלְפִּיּוֹת
אֶלֶף הַמָּגֵן תָּלוּי עָלָיו כֹּל שְׁלֹטֵי
הַגְּבוּרִים: שְׁנֵי שְׁדֵיךָ כְּשְׁנֵי עֶפְרַיִם
תְּאוּמֵי צְבִיָּה הָרוּעִים בְּשׁוֹשָׁנִים: עַד
שְׁיַפּוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצְּלָלִים אֵלֶיךָ לִי אֶל
הָר הַמּוֹר וְאֶל גְּבַעַת הַלְּבוֹנָה: כְּלָךְ
יָפָה רְעִיתִי וּמוֹם אֵין בְּךָ: אֲתִי מְלַבְּנוֹן
כֹּלָה אֲתִי מְלַבְּנוֹן תְּבוֹאֵי תְּשׁוּרֵי
מִרְאֵשׁ אֲמָנָה מִרְאֵשׁ שְׁנִיר וְחֶרְמוֹן
מִמַּעֲנוֹת אֲרִיּוֹת מֵהָרֵרִי נִמְרִים:
לְבַבְתִּנִּי אֲחַתִּי כֹלָה לְבַבְתִּנִּי (באחד)

בְּאַחַת מֵעֵינֶיךָ בְּאַחַד עֶנְק מִצֹּרְנֶיךָ:
מֵה יָפוּ דְדִיךָ אַחְתִּי כֹלָה מֵה טָבוּ
דְדִיךָ מֵיִן וְרִיחַ שְׁמֵנֶיךָ מִכָּל בְּשָׁמִים:
נֹפֶת תִּטְפְּנָה שְׂפֹתוֹתֶיךָ כֹּלָה דְבִשׁ
וְחֶלֶב תַּחַת לְשׁוֹנֶךָ וְרִיחַ שְׁלֹמֹתֶיךָ
כְּרִיחַ לְבָנוֹן: גֵּן נָעוּל אַחְתִּי כֹלָה גֵּל
נָעוּל מֵעֵין חָתוּם: שְׁלַחֶיךָ פְּרָדִים
רְמוֹנִים עִם פְּרִי מִגְדִּים כְּפָרִים עִם
נְרָדִים: נֶרֶד וְכַרְפָּס קָנָה וְקַנְמוֹן עִם
כָּל עֵצִי לְבוֹנָה מִר וְאַהֲלוֹת עִם כָּל
רֵאשֵׁי בְּשָׁמִים: מֵעֵין גְּנִים בְּאֵר מַיִם
חַיִּים וְנִזְלִים מִן לְבָנוֹן: עוֹרֵי צָפוֹן
וּבּוֹאֵי תֵימָן הִפִּיחֵי גֵנִי יִזְלוּ בְּשָׁמִיו
יְבֹא דוֹדֵי לְגִנּוֹ וַיֹּאכֵל פְּרִי מִגְדָּיו:

ה בָּאתִי לְגִנִּי אַחְתִּי כֹלָה אָרִיתִי מוֹרֵי
עִם בְּשָׁמִי אֲכַלְתִּי יַעֲרֵי עִם דְּבִשֵׁי
שְׁתִּיתִי יַיִן עִם חֶלְבִי אֲכָלוּ רַעִים
שָׁתוּ וְשָׁכְרוּ דוֹדִים: אֲנִי יֹשֵׁנָה וְלִבִּי
עַר קוֹל דוֹדֵי דוֹפֵק פֶּתַחִי לִי אַחְתִּי
רַעִיתִי יוֹנְתִי תִמְתִּי שְׂרָאשֵׁי נִמְלָא טַל
קוֹצוֹתֵי רְסִיסֵי לִילָה: פֶּשֶׁטֶתִי אֶת

כִּתְנִיתִי אִיכָכָה אֶלְבָּשְׁנָה רְחַצְתִּי אֶת
רַגְלֵי אִיכָכָה אֶטְנַפִּים: דּוֹדֵי שְׁלַח יָדוֹ
מִן הַחֹר וּמַעֲי הָמוּ עָלָיו: קִמַּתִּי אֲנִי
לְפֶתַח לְדוֹדֵי וְיָדַי נָטְפוּ מוֹר וְאֶצְבְּעֹתַי
מוֹר עֶבֶר עַל פְּפוֹת הַמִּנְעוּל: פִּתַּחְתִּי
אֲנִי לְדוֹדֵי וְדוֹדֵי חָמַק עֶבֶר נִפְשִׁי
יֵצֵאָה בְּדַבְּרוֹ בְּקִשְׁתִּיהוּ וְלֹא
מִצְאָתִיהוּ קִרְאָתִיו וְלֹא עֲנִנִי: מִצְאָנִי
הַשְּׂמֵרִים הַסְּבָבִים בְּעִיר הַכּוֹנֵי
פְּצֵעוֹנֵי נִשְׂאוּ אֶת רֵדִידֵי מַעְלֵי שְׂמֵרֵי
הַחֲמוֹת: הַשְּׂבַעְתִּי אֶתְכֶם בָּנוֹת
יְרוּשָׁלַם אִם תִּמְצְאוּ אֶת דּוֹדֵי מֶה
תִּגִּידוּ לוֹ שְׂחוֹלַת אֶהְבָּה אֲנִי: מֶה
דּוֹדְךָ מִדּוֹד הַיָּפָה בְּנָשִׁים מֶה דּוֹדְךָ
מִדּוֹד שְׂפָכָה הַשְּׂבַעְתָּנוּ: דּוֹדֵי צַח
וְאָדוּם דָּגוּל מִרְבָּה: רֵאשׁוּ פֶתֶם פֹּז
קוֹצוֹתֵינוּ תִלְתְּלִים שְׂחָרוֹת כְּעוֹרֵב:
עֵינָיו פִּיוֹנִים עַל אֶפְיָקֵי מַיִם רְחֻצוֹת
בְּחָלֵב יִשְׁבּוֹת עַל מִלְּאָת: לְחָנוֹ
כְּעָרוּגַת הַבֶּשֶׂם מְגַדְלוֹת מְרַקְחִים
שְׂפִתוֹתֵינוּ שׁוֹשְׁנִים נִטְפוֹת מוֹר עֶבֶר:

יָדִיו גְּלִילֵי זָהָב מִמְּלָאִים בַּתְּרֵשִׁישׁ
מֵעִיו עֶשֶׂת שָׁן מְעַלְפֶת סְפִירִים:
שׁוֹקִיו עֲמוּדֵי שֵׁשׁ מִיִּסְדִּים עַל אֲדָנֵי
פֶּז מֵרֵאָהוּ כְּלָבָנוֹן בַּחֹר כְּאַרְזִים: חֲכוּ
מִמַּתְקִים וְכָלוּ מִחֲמָדִים זֶה דוּדֵי וְזֶה
רְעֵי בָנוֹת יְרוּשָׁלַם:

ו אָנָּה הֶלֶךְ דוּדֵךְ הֵיפָה בַּנְּשִׁים אָנָּה
פָּנָה דוּדֵךְ וְנִבְקָשְׁנוּ עִמָּךְ: דוּדֵי יָרֵד
לָגֵנוּ לְעֲרוּגוֹת הַבָּשָׂם לְרַעוֹת בַּגָּנִים
וְלִלְקֹט שׁוֹשְׁנִים: אֲנִי לְדוּדֵי וְדוּדֵי לִי
הָרַעָה בַּשׁוֹשְׁנִים: יָפָה אֶת רְעִיתִי
כְּתֹרְצָה נְאוּה כִּירוּשָׁלַם אֵימָה
כְּנִדְגָלוֹת: הִסְבִּי עֵינַיִךְ מִנִּגְדֵי שָׁהִם
הִרְהִיבֵנִי שְׁעָרֶךְ כְּעֵדֶר הָעֵזִים שֶׁגִּלְשׁוּ
מִן הַגִּלְעָד: שְׁנִיךְ כְּעֵדֶר הָרַחֲלִים
שֶׁעָלוּ מִן הָרַחֲצָה שְׁכָלָם מִתְּאִימוֹת
וְשִׁכְּלָה אֵין בָּהֶם: כְּפָלַח הָרְמוֹן רִקְתֶּךָ
מִבַּעַד לְצַמֶּתֶךָ: שְׁשִׁים הֵמָּה מְלָכוֹת
וְשִׁמְנִים פִּילִגְשִׁים וְעֵלְמוֹת אֵין
מִסְפָּר: אַחַת הִיא יוֹנָתִי תַמָּתִי אַחַת
הִיא לְאֵמָה בָּרָה הִיא לְיוֹלְדָתָהּ רְאוּהָ

בָּנוֹת וַיֵּאֲשְׁרוּהָ מְלָכוֹת וּפִילֵגְשִׁים
וַיְהַלְלוּהָ: מִי זֹאת הַנְּשֻׁקָהּ כָּמוֹ
שָׁחַר יָפָה כָּלִבְנָה בָּרָה כַּחֲמָה אֵימָה
כַּנְּדָגְלוֹת: אֶל גִּנַּת אֶגּוֹז יִרְדְּתִי לִרְאוֹת
בְּאָבִי הַנְּחַל לִרְאוֹת הַפְּרָחַה הַגֶּפֶן
הַנִּצּוֹ הַרְמָנִים: לֹא יִדְעֵתִי נַפְשִׁי
שְׂמֵתִנִּי מִרְכָּבוֹת עַמִּי נְדִיב:

ז שׁוּבֵי שׁוּבֵי הַשׁוֹלְמִית שׁוּבֵי שׁוּבֵי
וְנַחֲזָה בְּךָ מֶה תִּחְזוּ בַשׁוֹלְמִית כְּמַחֲלַת
הַמַּחֲנִים: מֶה יָפוּ פְעָמֶיךָ בַּנְּעָלִים בַּת
נְדִיב חֲמוּקֵי יִרְכִיךָ כָּמוֹ חֲלָאִים
מַעֲשֵׂה יָדֵי אָמֹן: שָׁרִירךָ אֲגֹן הַסֵּהַר
אֶל יַחֲסֹר הַמָּזֶג בְּטִנְךָ עֲרַמַת חֲטִים
סוּגָה בַשׁוֹשְׁנִים: שְׁנֵי שְׂדֵיךָ כְּשְׁנֵי
עֶפְרַיִם תִּתְּאֲמִי צְבִיָּה: צוּאֲרֶךְ כְּמַגִּדֵל
הַשָּׁן עֵינֶיךָ בְּרָכוֹת בְּחֶשְׁבֹּן עַל שֵׁעַר
בַּת רַבִּים אֶפְךָ כְּמַגִּדֵל הַלְּבָנוֹן צוּפָה
פָּנֵי דַמְשֵׁק: רֵאשֶׁךְ עֲלֶיךָ כְּכַרְמֵל
וְדַלֵּת רֵאשֶׁךְ כְּאַרְגָּמֹן מֶלֶךְ אֶסּוּר
בְּרֵהֲטִים: מֶה יָפִית וּמֶה נְעַמְתָּ
אַהֲבָה בַת־עֲנוּגִים: זֹאת קוֹמַתְךָ

דַּמַּתָּה לְתֹמֶר וּשְׂדֵיךָ לְאַשְׁכְּלוֹת:
אָמַרְתִּי אֶעֱלֶה בְּתֹמֶר אַחֲזֶה בְּסַנְסַנִּי
וַיְהִינִי נֹא שְׂדֵיךָ כְּאַשְׁכְּלוֹת הַגֶּפֶן וְרִיחַ
אִפְךָ פִּתְפוּחִים: וְחִכְךָ כִּיִּין הַטּוֹב
הוֹלֵךְ לְדוּדֵי לְמִישָׁרִים דוֹבֵב שְׁפִתֵי
יִשְׁנַיִם: אֲנִי לְדוּדֵי וְעָלִי תְּשׁוּקָתוֹ:
לָכֵה דוּדֵי נִצָּא הַשָּׂדֶה נְלִינָה
בְּכַפָּרִים: נִשְׁפִּימָה לְכַרְמִים נִרְאֶה
אִם פָּרְחָה הַגֶּפֶן פֶּתַח הַסְּמֶדֶר הַנִּצּוֹ
הָרְמוֹנִים שָׁם אָתֶן אֶת דְּדֵי לְךָ:
הַדּוֹדָאִים נָתַנוּ רִיחַ וְעַל פֶּתַחֲנוּ כָּל
מְגֻדִים חֲדָשִׁים גַּם יִשְׁנַיִם דוּדֵי
צִפְנִתִּי לְךָ:

ח מִי יִתְנֶךָ כְּאֵח לִי יוֹנֵק שְׂדֵי אֲמִי
אֲמַצְאֶךָ בַּחוּץ אֲשַׁקֶּךָ גַּם לֹא יְבוֹזוּ לִי:
אֲנִהְגֶּךָ אֲבִיאֶךָ אֶל בֵּית אֲמִי תִלְמַדְנִי
אֲשַׁקֶּךָ מִיִּין הָרְקַח מֵעֵסִיס רְמָנִי:
שָׁמְאֵלוּ תַּחַת רֵאשִׁי וַיְמִינֵנוּ תַּחְבֵּקְנִי:
הַשְּׁבַעְתִּי אֶתְכֶם בָּנוֹת יְרוּשָׁלַם מֶה
תְּעִירוּ וּמֶה תְּעַרְרוּ אֶת הָאֵהָבָה עַד
שֶׁתַּחֲפֹץ: מִי זֹאת עָלָה מִן הַמְּדַבֵּר

מִתְרַפֶּקֶת עַל דּוֹדָהּ תַּחַת הַתְּפוּחַ
עוֹרֶרְתִּידָּ שָׁמָּה חִבְּלֶתְךָ אִמָּךְ שָׁמָּה
חִבְּלָה יִלְדֶתְךָ: שִׁימְנִי כַחֲוֹתֶם עַל לִבְךָ
כַּחֲוֹתֶם עַל זְרוּעֶךָ כִּי עֵזָה כִּמּוֹת אֲהַבָּה
קָשָׁה כְּשָׂאוֹל קִנְיָה רִשְׁפִּיהָ רִשְׁפִּי
אִישׁ שֶׁלְהִבְתִּיהָ: מִיָּם רַבִּים לֹא יוֹכְלוּ
לְכַבּוֹת אֶת הָאֲהָבָה וְנִהְרֹת לֹא
יִשְׁטַפוּהָ אִם יִתֵּן אִישׁ אֶת כָּל הוֹן
בֵּיתוֹ בְּאֲהָבָה בּוֹז יְבוֹזוּ לוֹ: אָחוֹת לָנוּ
קִטְנָה וְשָׂדִים אֵין לָהּ מִה נַעֲשֶׂה
לְאַחֲתָנוּ בַּיּוֹם שֶׁיִּדְבַּר בָּהּ: אִם חוֹמָה
הִיא נִבְנֶה עָלֶיהָ טִירַת כָּסֶף וְאִם דָּלַת
הִיא נִצּוֹר עָלֶיהָ לוּחַ אֶרֶז: אֲנִי חוֹמָה
וְשָׂדֵי כַּמְגִדְלוֹת אֵז הִיִּיתִי בְּעֵינָיו
כְּמוֹצֵאת שָׁלוֹם: כָּרֶם הִיא לְשִׁלְמָה
בְּבַעַל הַמּוֹן נָתַן אֶת הַכָּרֶם לְנִטְרִים
אִישׁ יָבֵא בְּפָרִיו אֶלֶף כָּסֶף: כָּרְמִי שְׁלִי
לְפָנַי הָאֶלֶף לָךְ שִׁלְמָה וּמֵאֲתִים
לְנִטְרִים אֶת פָּרִיו: הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגְּנִים
חִבְּרִים מִקְשִׁיבִים לְקוֹלְךָ

הַשְּׁמַיִמִים: בְּרַח דְּוֹדֵי וּדְמָה לְךָ לְצַבִּי
אוֹ לְעַפֵּר הָאֵלִים עַל הָרִי בְּשָׁמַיִם:

רַבּוֹן כָּל הָעוֹלָמִים יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנַי
יְהוָה אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתַי שְׁבֻזֹּת
שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר קָרִיתִי וְלִמְדָתִי
שֶׁהוּא קֹדֶשׁ הַקְּדוּשִׁים, בְּזֻכּוֹת פְּסוּקֵינוּ,
וּבְזֻכּוֹת תְּבוּתָנוּ, וּבְזֻכּוֹת אוֹתֵינוּ,
וּבְזֻכּוֹת נְקֻדּוֹתֵינוּ, וּבְזֻכּוֹת טְעָמֵינוּ
וּרְצוּפֵינוּ וּרְמֻזֵינוּ וְסוּדוֹתֵינוּ הַקְּדוּשִׁים
וְהַטְּהוֹרִים הַנּוֹרָאִים הַיוֹצְאִים מִמֶּנּוּ.
שְׁתֵּהא שְׁעָה זוֹ שְׁעַת רַחֲמִים שְׁעַת
הַקְּשָׁבָה שְׁעַת הַאֲזָנָה, וְנִקְרָא
וְתִעֲנֵנוּ, נַעֲתִיר לְךָ וְהַעֲתֵר לָנוּ, וְיִהְיֶה
עוֹלָה לְפָנֶיךָ קְרִיאַת וְלִמּוּד שִׁיר
הַשִּׁירִים כְּאֵלוֹ הַשִּׁגְנוּ כָּל הַסּוּדוֹת
הַנִּפְלְאוֹת וְהַנּוֹרָאוֹת אֲשֶׁר הֵם
חֲתוּמִים וְסֻתּוּמִים בּוֹ בְּכָל תְּנַאֲיוֹ,
וְנִזְכָּה לְמָקוֹם שֶׁהַנִּפְשׁוֹת הָרוּחוֹת
וְהַנְּשָׁמוֹת נְחַצְבוֹת מִשָּׁם וְכֵאלוֹ עָשִׂינוּ
כָּל מָה שֶׁמִּטָּל עָלֵינוּ לְהַשִּׁיג בֵּין בְּגִלְגוּל
זֶה בֵּין בְּגִלְגוּלִים אַחֲרָיִם, וְלִהְיוֹת מִן

הַעוֹלָיִם וְהַזֹּכִיִּים לְעוֹלָם הַבָּא עִם
שָׂאֵר צְדִיקִים וְחַסִּידִים, וּמֵלֵא כָּל
מְשָׁלוֹת לְבָנָיו לְטוֹבָה וְתִהְיֶה עִם
לְבָבָיו וְאָמְרֵי פִינוּ בְּעֵת מַחְשַׁבְתָּנוּ,
וְעִם יַדְיָנוּ בְּעֵת מַעֲבָדָנוּ, וְתִשְׁלַח בְּרָכָה
וְהַצְלָחָה וְהַרְוָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂי יַדְיָנוּ,
וּמַעֲפָר עֲנֵיָנוּ תִקְיַמְנוּ מֵאֲשֵׁפוֹת דַּלוּתָנוּ
תָּרוּמָמָנוּ, וְתִשָּׁיב שְׂכִינְתְּךָ לְעִיר
קֹדֶשְׁךָ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, אָמֵן :

שִׁיר הַשִּׁירִים

כְּתַב הַגָּאוֹן רַבֵּי מַנְחֵם מְנַשֶּׁה זְצ"ל :

מְצַאֲתִי בְּסִפּוֹר כְּתִיבַת-יָד מִתִּימָנִים מַעֲשֶׂה בִּיהוּדֵי אֶחָד,
בְּעַל מְלֹאכָה פְּשוּט, אֲשֶׁר אָמַנְסָם לֹא זָכָה לְלַמֵּד הַרְבֵּה, אִךְ
עָשָׂה לוֹ מְנַהֵג, שֶׁבְּכָל יוֹם שָׁשִׁי אַחֲרֵי הַצְּהַרִּים הָיָה הוֹלֵךְ
לְטַבֵּל בְּמַקְוֵה טְהוֹרָה וְלוֹבֵשׁ בְּגָדֵי שַׁבָּת. הָיָה יוֹשֵׁב בְּפִנֵּת
בֵּיתוֹ וְאוֹמֵר שִׁיר הַשִּׁירִים מְלֶכֶה בְּמַלְכָה בְּשִׂמְחָה רַבָּה
וּבְנִגּוֹן יָפֵה, וְהָיָה מְאָרִיךְ בְּאַמִּירְתּוֹ כְּשֵׁתֵי שָׁעוֹת.

בְּמוֹתוֹ, דָּנוּהוּ בְּבֵית דִּין שֶׁל מַעֲלָה כְּפִי מַעֲשָׂיו - לְרַדֵּת
לְגִיּהֲנָם. מְסֻרוּהוּ בְּיַד הַמְּלָאָךְ לְמִסְרוֹ לְדוּמָה, הַמְּמַנְהָ עַל
הַגִּיּהֲנָם. כְּשֶׁבָּאוּ לְמִסְרוֹ, שָׁמְעוּ לְפִתְעָ זְמֶרָה נִפְלְאָה שֶׁל
שִׁיר הַשִּׁירִים, וְהִיתָה הַמְּנַגִּינָה עֲרָבָה כָּל כָּךְ, עַד שֶׁשָּׁבְתָה
נְהַמַּת הַלְהַבּוֹת שֶׁל הַגִּיּהֲנָם, וְאֵף הַמְּמַנְהָ נִמְשָׁךְ אַחֲרֵי
הַנְּגִינָה הַנִּפְלְאָה, וְהִמְתִּין עַד שֶׁיִּפְסֹק. אָבֵל מֵרַגַע לְרַגַע גָּבְרָה
הַנְּגִינָה, וְהַקּוֹל הָיָה הוֹלֵךְ וְחוֹזֵק. רָאָה הַמְּמַנְהָ שֶׁפִּסְקָה
לְהַבֵּת הַגִּיּהֲנָם, וְחִמְתּוֹ בְּעֶרְבָה בּוֹ. הוֹרָה לְמַלְאָךְ לְטַל אֶת
הַנְּדוּן וְלְהַחֲזִירוֹ, כִּי כָּל זְמַן שֶׁהוּא עוֹמֵד שָׁם, נִשְׁמַעַת
זְמֶרֶת הַשִּׁירִים, וְהַגִּיּהֲנָם שׁוֹבֵת מִמְּלֹאכְתּוֹ.

הַחֲזִיר הַמְּמֵנָה אֶת הָאִישׁ לִפְנֵי בֵּית דִּין שֶׁל מַעֲלָה, וְאָמַר,
שָׂאשׁ הִגִּיהֶנּוּם שׁוֹבֵתֶת בְּגִינוּ. הוֹרוּ שְׂיַחְסֵד מִמֶּנּוּ שֶׁלֵּב
הִיסוּרִים, וְהוּא יוֹבָא מִיַּד לְמַחְצָתוֹ בְּגַן הָעֵדֶן. בָּא הַנֶּפֶטָר
בְּלִיל שֶׁבֶת לְרַב הָעִיר בְּחִלּוּמוֹ וְסָח לוֹ כָּל הַמַּעֲשֶׂה כְּדֵי
לְזַכּוֹת אֶת הַרְבִּים שְׂיִנְהֵגוּ כְּמוֹתָו. (אַהֲבַת חַיִּים, וַיְרָא)

הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֲנַחְנוּ אוֹהֲבִים אוֹתָךְ!

שִׁיר הַמְּשֻׁבָּח וְהַמַּעֲלָה שֶׁבְּשִׁירִים...

כָּל הַשִּׁירִים קְדָשׁ וְשִׁיר הַשִּׁירִים קְדָשׁ קְדָשִׁים.

רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אֵין הָעוֹלָם כְּדָאֵי כְּיוֹם שְׁנַתָּן בּוֹ שִׁיר הַשִּׁירִים! (נִלְקוּט
שְׂמַעוֹנֵי שִׁיר הַשִּׁירִים)

בְּלִיל הַסֵּדֶר, בְּסִיוָם הַהֲגָדָה, אָנוּ קוֹרְאִים אֶת שִׁיר הַשִּׁירִים, וְיָדוּעַ שֶׁשְׁלֹמֹה
חִבֵּר שִׁירִים הַרְבֵּה, אֶלְפִי וְחִמְשָׁה שִׁירִים, כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר "וַיְהִי שִׁירוֹ חִמְשָׁה
וְאֶלְפִי" (מְלָכִים א' ה', יב). כָּל הַשִּׁירִים נֶאֱמַר עֲלֵיהֶם שֶׁהֵם הָיוּ בְּבַחֲיַנְתָּ קְדָשׁ
אֶדְ עַל שִׁיר הַשִּׁירִים נֶאֱמַר שֶׁהוּא קְדָשׁ קְדָשִׁים. עוֹד נֶאֱמָרוּ עֶשֶׂר שִׁירוֹת
בְּעוֹלָם וַנְצִיֵּן אֶת חֻלְקוֹ:

אָדָם הָרֵאשׁוֹן אָמַר: "מְזִמּוֹר שִׁיר לְיוֹם הַשֶּׁבֶת" (תְּהִלִּים צא).

כְּאֲשֶׁר נִבְקַע הַיָּם פְּתַחוֹ כְּלָם וְאָמְרוּ כְּאֶחָד שִׁירָה, כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר "אִזְ יִשִּׁיר
מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת".

מֹשֶׁה רִבְּנוֹ אָמַר אֶת שִׁירַת הָאֲזִינוּ, כְּמוֹ שְׁנֶאֱמַר "הָאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם
וְאֲדַבְּרָה" (דְּבָרִים לב).

דְּבוּרָה וַיְבָרַק בֶּן אֲבִינֵעַם אָמְרוּ שִׁירָה: "וַתִּשֵּׁר דְּבוּרָה וַיְבָרַק בֶּן אֲבִינֵעַם"
(שׁוֹפְטִים ה).

דָּוִד הַמֶּלֶךְ גַּם שָׁר לְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, שְׁנֶאֱמַר: "וַיִּדְבֹּר דָּוִד לֵה' אֶת דְּבָרֵי
הַשִּׁירָה הַזֹּאת" (שְׁמוּאֵל ב' כב, א).

וְהַשִּׁירָה הָאֲחֵרוֹנָה עֲתִידִים לוֹמַר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּשֵׁיִצְאוּ מִהַגְּלוּת, כְּמוֹ
שְׁנֶאֱמַר "הַשִּׁיר יִהְיֶה לְכֶם בְּלִיל הַתְּקֵדֶשׁ חֵג וְשִׂמְחַת לֵבָב" (שְׁעִיָּה ל, כט).
זֶה יִהְיֶה בְּשַׁעַת שְׁעוֹלִים לְרֵאוֹת לִפְנֵי ה' שְׁלוֹשׁ פְּעָמִים בְּשָׁנָה בְּמִיַּנִּי זָמַר
וְקוֹל תֵּן לְעֵלוֹת לְהַר ה' לְעַבְדֵי לִפְנֵי צוּר יִשְׂרָאֵל.

לְכַאוֹרָה מְדוּעַ נֹאמֵר עַל שִׁיר הַשִּׁירִים שֶׁהוּא קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים וְהַמְעֵלָה
שֶׁבַשִּׁירִים? הֲיִתְכֹן שֶׁמְעֵלְתוֹ גְּדוּלָה לְמַשָּׁל מִשִּׁירַת הַיָּם שֶׁעָלְיָה נֹאמֵר "זֶה
א-לי וְאַנְוָהוּ" או שִׁירַת דָּוִד או שִׁירַת דְּבוּרָה?

כִּד שׁוֹאֵל הַגֵּר "יִמֵּן זַע"ל בְּסִפְרוֹ "דְּרֻכֵי מוֹסֵר" וּמִתְרַץ, כִּי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
שָׂרוּ אֶת שִׁירַת הַיָּם רַק לְאַחַר שֶׁרָאוּ אֶת מַפְלַת מִצְרַיִם כְּמוֹ שֶׁנֹּאמֵר "וַיִּרְא
יִשְׂרָאֵל אֶת מִצְרַיִם מֵת עַל שִׁפְתַי הַיָּם" (שְׁמוֹת יד, ט), וּבִשְׁבִילֵם נִבְקַע הַיָּם
וְאִז אָמַר שִׁירָה, וְזֶה דְּבַר טְבָעִי, כִּי מִי לֹא יִשִּׁיר עַל מִתְנַה כָּל כִּד נִפְלְאָה
שֶׁקִּבְלוּ מִהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, מְלַבֵּד שֶׁהֵם עִבְרוּ אֶת הַיָּם וְרָאוּ בְּעֵינֵיהֶם אֶת
קְרִיעַת יַם סוּף רָאוּ גַם בְּמַפְלַת שׁוֹנְאֵיהֶם שֶׁהֶעֱבִידוּ אוֹתָם בְּפָרָד. זֶה הִיְתָה
בְּעֵצָם מַעֲיֵן נִקְמָה מִתּוֹקָה, עַל זֶה וְדַאי אוֹמְרִים שִׁירָה.

גַּם דָּוִד אָמַר שִׁירָה לְאַחַר שֶׁהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא הִצִּיל אוֹתוֹ מִכַּף כָּל אוֹיְבָיו
וּמִיַּד שָׂאוּל. וְדַאי שֶׁעַל יְשׁוּעָה כְּזֹאת כְּדַאי לֹאמֵר שִׁירָה.

לְעַמַּת זֶה, בְּשִׁיר הַשִּׁירִים מִתְאַר שְׁלֵמָה אֶת הַסֶּבֶל שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל וְקִשֵּׁי
הַגְּלוּת, כְּמוֹ שֶׁנֹּאמֵר "מִצְאוּנֵי הַשְּׁמַרִים הַסֶּבְבִים בְּעִיר הַכּוֹנֵי פְּצְעוֹנֵי"
(שִׁיר הַשִּׁירִים ה) וּבְכָל זֹאת אוֹמְרִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: "אִם תִּמְצְאוּ אֶת דּוֹדֵי מָה
תִּגִּידוּ לוֹ שְׁחוּלַת אֶהְבֶּה אֲנִי".

זוֹהִי הַמְדַרְגָּה הַגְּדוּלָה בְּיוֹתֵר. אִם בְּשַׁעַת הַסֶּבֶל הַנוֹרָא בְּיוֹתֵר אוֹמְרִים
שִׁירָה וּשְׁמַחִים בְּיִסוּרִים זֶה מְעֵלָה גְבוּהָה מְאֹד.

וּמִכָּאֵן מוּבֵן מְדוּעַ נִבְחַר שִׁיר הַשִּׁירִים כְּמִשְׁבַּח בְּיוֹתֵר. לֹא רַק שֶׁלֹּא
מִתְלוֹנְנִים עַל הַסֶּבֶל הַנוֹרָא אֲלָא אוֹמְרִים לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: רְבוּנוּ שֶׁל
עוֹלָם! אֲנִי אוֹהֵב אוֹתְךָ! אֲנִי "חוּלָה אֶהְבֶּה עֲלֶיךָ" אֵף עַל פִּי הַיִּסוּרִים,
הַמִּכּוֹת וְהַסֶּבֶל הַגְּדוֹל שֶׁאֲנִי עוֹבְרִים.

בְּסִפְר "אֲנִי מֵאֲמִין" הוּבָא מְעֵשָׂה נִפְלְאָ שֶׁסִּפֵּר הָרַב אֶפְרַיִם אֲשֵׁרִי:

בְּזִמְן הַשׁוֹאָה פָּרְצוּ הַנָּאצִּים לְבֵית הַמִּדְרָשׁ הַיְשׁוֹן שֶׁל
קוֹבְנָה, בְּהַדְרָכָתָם שֶׁל שְׂכֵנֵינוּ הַלִּיטְאִים ה"טוֹבִים", וְצוּוּ
לְהַפְסִיק אֶת הַתַּפְלָה. הֵם צָפוּ לְבִהְלָה וְלִמְהוּמָה. אָדָּ
טְעוֹת הִיְתָה בְּגֵדָם. הִיְהוּדִים עֲמָדוּ כְּמַקְדָּם, עֲטוּרִים
בְּטִלִּית וּבִתְפִלִּין; אִישׁ מֵהֶם לֹא בָּכָה. הֵם נִצְבוּ
בְּמַקְוֵמוֹתֵיהֶם. אִישׁ לֹא זָע. לֹא נִשְׁמָעָה אֲנָחָה, רַק תַּפְלָה
בְּלַחֵשׁ.

רַבִּים וְדַאי הַחֲלוּ בְּאַמִּירַת וְדוּי, אָדָּ אִישׁ מֵהֶם, לֹא מִן
הַזְּקֵנִים וְלֹא מִן הַצְּעִירִים, מִמֶּשׁ אֵף אֶחָד, לֹא בָּכָה וְלֹא
הִתְחַנֵּן עַל נַפְשׁוֹ בְּפָנֵי הַמְרַצְחִים. בְּאֲמֵץ לֵב וּבִשְׁקֵט
הִישִׁירוּ הִיְהוּדִים אֶת מַבְטֵיהֶם לְעֵבֶר הָעֵינַיִם הַרְצָחָנִיּוֹת.

לאחר רגע נתאושו הנאצים מתדהמתם והתנפלו
במכות רצח על המתפללים. לאחר זמן הובילום בחוצות
קובנה מכים, מענים ופצועים, אך איש לא נפל ברוחו.

הם צעדו בשקט ובשלוה, עטופים בטליתותיהם
ועטורים בתפליהם, כאלו צעדו במצעד צבאי. כך
הובילום אל האגם ושם צווי עליהם לחפר בורות.
עטופים בטליתות חפרו את הבורות כשבראשם
מתנוססים תפלין של ראש - והכל בשקט וללא בהלה.
איש לא השלה את עצמו ביחס לגורלו אך גם ברגעים
האחרונים לא נשברו.

מסביב התאסף אספסוף של אנטישמים ליטאיים,
שהחלו להתגרות ביהודים. אך הללו לא הגיבו והמשיכו
בתפלותיהם בכונה עצומה, בהתלהבות קדש. הם פתחו
באמירת ודוי בהמשיכם לחפר את הבורות ולא שעו כלל
לנעשה סביבם.

כאשר ירו בהם הנאצים והם פרעו ונפלו, נשמע נגון של
אמירת תהלים - נגונם המלבב והנרגש של יהודי ליטא
באמירת תהלים של נעים זמירות ישראל, וכך נפלו
קדושי בית המדרש הישן לתוך הקברים שפרו לעצמם.

אך כדאי שנשא אל את עצמנו האם גם אנו מרגישים כך כלפי הקדוש ברוך
הוא. האם כאשר אנו נתקלים בקשיים או בייסורים קשים אנו יכולים
לומר בפה מלא: "רבנו של עולם! תודה! תודה על המכות והסבל שאני
מקבל ממך. אני אוהב אותך!"?

אין ספק, כי רק מתי מעט ויחידי סגולה יכולים להעיד על עצמם שכך הם
חשים כל ית שיהם מקבלים יסורים.

ה"חפץ חיים" זצ"ל היה רגיל ללמד דעת את העם לבל יבעטו בייסורים,
והיה שגור בפיו מאמר הגר"א זצ"ל: "אלמלא היסורין לא היינו מוצאים
ידינו ורגלינו ביום המשפט!"

אם נתבונן בדרך של גדולי רבותינו, ונגלה שגדלתם הגיעה אליהם דוקא
כשעמדו במצב של נסיונות וקשיים.

כל עבודתו של האדם והצלחתו היא דוקא במצב של קשיים, וככל שירבו
הנסיונות שם תבחן עבודתו של האדם.

הבה נבחן את עצמנו: כיצד נראית אהבתנו להקדוש ברוך הוא כאשר אנו חשים את "מפתו"? האם גם אז אנו אומרים "תודה, רבנו של עולם"?

אין ספק, לך התפנו שלמה המלך: "הכונני פצעוני". הסבל הוא נורא - אך עם כל זה - הקדוש ברוך הוא, אגחנו אוהבים אותך!

קריאת שמע על המטה בליל הסדר

בידוע, אין אומרים בליל הסדר את כל קריאת שמע על המטה, אלא רק פרשה ראשונה "שמע" וברכת "המפיל".

את טעמו של מנהג זה באר רבי שלום שבדרון זצ"ל באפן נפלא:

בלילה הזה אנו מצוים על ספור יציאת מצרים, "וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משבח". ומהו שיעור החיוב למעשה? - "חייב אדם לעסק בהלכות הפסח וביציאת מצרים, ולספר בנסים ובנפלאות שעשה הקדוש ברוך הוא לאבותינו, עד שתחטפנו שנה" (שו"ע ארח חיים סימן תפא ס"ב).

והנה, חיוב ספור היציאה הוא מדאורייתא, ואלו קריאת שמע על המטה אינה אלא ענין דרבנן. ממילא, מי שעדן יש בכחו לקרא קריאת שמע, מטל עליו החיוב לספר ביציאת מצרים ואינו רשאי לבטל את החיוב מדאורייתא, אלא ומשיך עוד ועוד לספר ביציאת מצרים, עד שבאמת "שתחטפנו שנה"!!!

ודברי פי חכם חן!

מילואים - אסופת אמרים

כנגד ארבעה בנים דברה תורה:

חכמינו קבעו על פי מקורות התורה כי מדבר בארבעה בנים, שלכל אחד מהם יש להשיב את המענה הראוי לו, בבחינת "חנף לנער על פי דרכו".

ומדבר על ארבעה בנים - סוגי אפי שונים, חנוף שונה, ידע שונה ודרכי התנהגות נפרדות.

הדגמה אישית - היא תנאי בסיסי לחנוך והוראה

דורשי רשומות כבר רמזו מפאן יסוד נפלא, והוא הדגמה אישית - שהיא תנאי בסיסי לחנוך והוראה. וזה שאמר "חכם - מה הוא אומר?", רוצה לומר "חכם" משמש תחלה דגמה להוראתו - "מה הוא אומר?", אומר מה שהוא נוהג בעצמו.

וכאן המקום להעתיק תמצית דברים שנכתבו ב"חגים וזמנים" ח"ב מאמר "דגמה אישית" על אודות ענן זה:

כידוע פרשת תצוה (שמות כח, כ) אינה פותחת כדרך כל הפרשיות - "וידבר ה' אל משה לאמר" אלא בלשון "ואתה תצוה". וכבר עמדו על כך המפרשים, ובארו כל אחד כי ה' הטובה עליו.

ולפי הנראה באה התורה להורות לנו בזה, שהדגמה אישית היא תנאי להוראה וחנוך: "ואתה" - קדם כל שמש אתה דגמה להוראתך ואחר כך "תצוה" לאחרים.

וכך מצינו לארץ מסכת אבות נסח חודי, שאינו מצוי בכל מסכתות הש"ס: "הוא היה אומר...", כלומר "הוא היה" - דגמה אישית להוראתו, ורק אחר כך "אומר" - צוה כן לאחרים. מפני שמסכת אבות, העוסקת בלה בהוראות מוסר והנהגות דרך ארץ, ראוי לה להעיד בראש ובראשונה שבעל השמועה שמש דגמה אישית להוראתו.

וזהו יסוד החנוך ושרש המנהיגות, שכן הורה או מורה ואין צריך לומר מנהיג, לעולם לא יוכל להעביר את מסריו, בלא שהוא משמש בעצמו דגמה אישית להוראתו.

מעשה באחד מבתי הרפואה הגדולים בארץ, שהתקיים בו יום עיון בנושא נזקי העשון, בהשתתפות מאות מעשנים כבדים.

בִּפְתַח הַדִּיּוּן הַקָּרוֹן בְּפָנֵי הַנוֹכְחִים סָרַט מְבַהֵל בְּמִיחָד
הַמְתָּאֵר אֶת הַנְּזָקִים הַחֲמוּרִים הַנִּגְרָמִים עֵקֶב הָעֲשׂוּן.
בְּמִשְׁאֵל שֶׁנֶּעְרַךְ אַחֲרֵי הַקָּרְנָת הַסָּרַט, הִבִּיעוּ רַבִּים
מִהַמְשִׁתַּתְּפִים אֶת נְכוּנוֹתָם לְהִתְחִיל מִיָּדִית בְּתִהְלִיךְ
גְּמִילָה. אוּלַם, עֲבָדָה אַחַת מְחַקָּה לְחִלוּטִין אֶת
הַחֲלָטָתָם...

הַפְּרוֹפֶסוֹר שֶׁהֶרְצָה בְּפָנֵיהֶם שָׁלַף לְפָתַע סִיגְרִיָּה מְכִיסוֹ
וְהִפְטִיר: "עֲכָשׁוּ נִתְחִיל בְּשֵׁלֵב הַשְּׂאֵלוֹת וְהַתְּשׁוּבוֹת..."

הִנֵּה כִּי כֹן אֲמַנֵּם לֹא חָל שׁוּם שְׁנוּי בְּתִכּוֹן הַמְדַעִי שֶׁהֲצַג בְּפָנֵיהֶם וְגַם
הַתְּמוּנוֹת שֶׁהֶקְרַנוּ לְנֶגֶד עֵינֵיהֶם הָיוּ נְכוּנוֹת, אֲדָּךְ דְּבַר אֶחָד נִשְׁתַּנָּה -
"הַדְּגָמָא הָאִישִׁית". וְזֶה לְמַעֲשֵׂה הַכֹּל...

ההבדל בין שאלת החכם - לרשע

שְׂאֵלָה מְפָרֶסֶמֶת וִידוּעָה הִיא, מָה הַהֶבְדֵּל בֵּין שְׂאֵלַת הַבֵּן הַחֲכָם לְשְׂאֵלַתוֹ
שֶׁל הַבֵּן הַרְשָׁע. אִם הַרְשָׁע מְצַטִּין לְרַעָה בְּכָד שֶׁהוּא מְטִיחַ "לְכֶם" וּמוֹצִיא
אֶת עַצְמוֹ מִן הַכֹּל, וְהֵלֵא גַם הַחֲכָם אוֹמֵר בְּשְׂאֵלָתוֹ "אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֱלֹקֵינוּ
אֶתְכֶם", אֶתְכֶם וְלֹא אוֹתוֹ, אִם כֹּן גַּם הוּא, לְכַאוֹרָה, הוֹצִיא עַצְמוֹ מִן
הַכֹּל?

א. אֵלֵא, אִם נִתְבַּוֵּן בְּפִתְיחָה לְשְׂאֵלַת הַחֲכָם, נִבְחִין שְׂיֵשׁ תּוֹסֶפֶת שֶׁל מֵלֶךְ
אַחַת: "כִּי יִשְׁאַלְךָ בְּנֵךְ מִחֵר לֵאמֹר". מִדּוּעַ הוֹסִיפָה הַתּוֹרָה אֶת הַמֵּלֶךְ
"לֵאמֹר"? מִפְּנֵי שֶׁבְּכָל מְקוֹם מִתְפָּרֶשֶׁת הַמֵּלֶךְ "לֵאמֹר" - לֵאמֹר לְאַחֲרִים.
אֲף כָּאן, הַחֲכָם לֹא שׂוֹאֵל בְּשִׁבִיל עַצְמוֹ, הוּא אֵינְנוּ זְקוּק לְדַרְשׁוֹת
וְלְהַסְבִּירִים. כָּל שְׂאֵלָתוֹ הִיא מָה לוֹמֵר לְאַחֲרִים הַשׂוֹאֲלִים, אוֹתָם
הַמְלַעֲיָגִים עַל הַמְצׁוֹוֹת וְתוֹקְפִים אֶת שׁוֹמְרֵי הַדָּת בְּקִשְׁיוֹת.

הַחֲכָם רוֹצֵה לְדַעַת מָה לְהַשִּׁיב לָהֶם בְּבַחֲיַנַת "דַּע מָה שֶׁתְּשִׁיב". מִמִּילָא,
לֹא קִשָּׂה מִדּוּעַ נֵאמַר "אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֱלֹקֵינוּ אֶתְכֶם", מִפְּנֵי שֶׁזֶּה לֹא שְׂאֵלַת
הַחֲכָם עַצְמוֹ, אֵלֵא צְטוּיט שֶׁל שְׂאֵלַת הַרְשָׁעִים, לָהֶם הַחֲכָם מִבְּקֵשׁ לַעֲנוֹת.
וְאוֹתָם רְשָׁעִים בְּאִמְרָם "אֶתְכֶם", בְּאִמְתַּת מִתְכַּוְּנִים לְהוֹצִיא עַצְמָם מִן
הַכֹּל. [עַל פִּי "תְּפָאֶרֶת יְהוֹנָתָן"]

ב. הַהֶבְדֵּל בֵּינֵיהֶם מְצוּי כְּבָר בְּרַקַע לְדַבְּרִים. לְפָנֵי שְׂאֵלָתוֹ שֶׁל הַחֲכָם כְּתוּב:
"וְהָיָה כִּי יִשְׁאַלְךָ בְּנֵךְ" (דְּבָרִים ו, כ), "יִשְׁאַלְךָ" זֶה כְּבָר מוֹכִיחַ שֶׁהַבֵּן הוּא
חֲכָם, כְּמוֹ שֶׁאִמַר בֶּן זֹמָא בְּאִבּוֹת (פ"ד מ"ב): "אֵיזְהוּ חֲכָם? הַלּוֹמֵד מִכָּל

אדם, שְׁנֵאמַר 'מְכַל מְלַמְדֵי הַשְּׂכֵלְתֵי'. בֶּן שְׁמַצִּיג שְׂאֵלוֹת, בֶּן שְׂרוּצָה לְדַעַת, בֶּן שֵׁישׁ לוֹ דְרָד-אָרֶץ לָאֵב שְׁמַבִּין יוֹתֵר מִמֶּנּוּ - זֶה עֲצֻמוֹ מוֹכִיחַ שֶׁהוּא חָכֵם. **לֹא נִסַּח הַשְּׂאֵלָה אֶלָּא הַגִּישָׁה שְׁלוֹ**, הִיא הִיא הַמוֹכִיחָה עַל חֻכְמָתוֹ.

אֶצֶל הַבֵּן הָרָשָׁע לִפְנֵי הַמְּלִים "מָה הָעֲבָדָה הַזֹּאת לָכֶם", כְּתוּב: "וְהָיָה כִּי יֹאמְרוּ אֵלֵיכֶם" (שְׁמוֹת יב, כו). בְּזֶה נִמְדָּדַת רְשָׁעוֹתָיו: הוּא חוֹשֵׁב שֶׁהוּא יוֹדֵעַ הַכֹּל, הוּא יוֹתֵר חָכֵם מִכֹּלֶם, הוּא לֹא צָרִיךְ לִשְׁמַעַ מֵאִישׁ. הוּא אוֹמֵר, מְכַרִּיז, מְטִיחַ וּמְתַרִּיס. זֶהוּ הַהֶבְדֵּל הַבְּסִיסִי בֵּין הַחָכֵם הַשּׂוֹאֵל לְבֵין הָרָשָׁע הַמְתַרִּיס. [עַל פִּי הַגֵּר"א]

ג. בְּאֵמֶת לֹא עַל מָה שְׁאֵמַר הָרָשָׁע "לָכֶם" תִּלְוֹנְתֵנוּ. עֵקֶר הַהֶבְדֵּל בֵּין שְׂאֵלַת הַחָכֵם לְשְׂאֵלַת הָרָשָׁע הוּא, שֶׁהַחָכֵם בְּשְׂאֵלָתוֹ מְזַכֵּיר שֵׁם שָׁמַיִם: "אֲשֶׁר צָנָה ה' אֱלֹהֵינוּ אֶתְכֶם", וְאֵלּוֹ הָרָשָׁע לֹא מְזַכֵּיר שֵׁם שָׁמַיִם בְּשְׂאֵלָתוֹ. דְּבַר זֶה מַעֲיֵד עַל הָרָשָׁע שֶׁהוּא כּוֹפֵר בְּעֵקֶר וְלָכֵן אֵף אֲנִי נִקְהָה אֶת שְׁנֵינוּ.

לְאוֹר הַהֶסְבֵּר הַזֶּה צָרִיךְ לְהוֹסִיף אוֹת ו' בְּדַבְרֵי בַעַל הַהֲגָדָה: "וּלְפִי שֶׁהוֹצִיא אֶת עֲצֻמוֹ מִן הַכָּלֵל וְכִפֵּר בְּעֵקֶר", שֶׁכֵּן "כִּפֵּר בְּעֵקֶר" הוּא לֹא מִמָּה שְׁאֵמַר "אֶתְכֶם" אֶלָּא מִמָּה שֶׁלֹּא הִזְכִּיר שֵׁם שָׁמַיִם.

ד. כָּלֵל יִסוּדֵי בְּקִיּוֹם תּוֹרָה וּמִצְוֹת: אֵף עַל פִּי שְׁאֵנוּ מִצְוִיִּים לְחַקֵּר וְלְדַעַת אֶת שְׂרָשֵׁי הַמִּצְוָה וְטַעְמָהּ, **אִין הַדְּבָר מַעֲכָב בְּמַעֲשֵׂה הַמִּצְוָה. הַעֲבָדָה שְׂאִין אֲנוּ מְבִינִים אֶת טַעְמֵי הַמִּצְוֹת אִינָה מְתִירָה לָנוּ לְהַשְׁתַּהוּת בְּקִיּוֹם הַמִּצְוָה.** עֲלֵינוּ לַעֲשׂוֹת מַכְח צְוִי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, וְלֹא בְּגִלְל שְׁכֵלְנוּ אוֹ הַבְּנֵתֵנוּ.

שְׂאֵלַת הַחָכֵם כְּתוּבָה בַּתּוֹרָה כֶּךָ: "כִּי יִשְׂאָלְךָ בֵּןךָ מָחָר לֵאמֹר מָה הָעֵדוּת וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צָנָה ה' אֱלֹהֵינוּ אֶתְכֶם". הוּא לֹא שׂוֹאֵל הַיּוֹם אֶת שְׂאֵלָתוֹ. **הַיּוֹם הוּא מְקִיִּים אֶת הַמִּצְוָה כִּי כֶּךָ רָאָה אֶצֶל רַבּוֹתָיו.** הוּא עוֹד יַחְקֵר בְּטַעְמָן שֶׁל הָעֵדוּת, הַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים, אֵד לֹא הַיּוֹם בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה הַמִּצְוָה. אִין בְּחֹסֵר הַבְּנֵתוֹ לְהַעִיב בְּמַשְׁהוֹ עַל מַעֲשֵׂה הַמִּצְוָה אוֹתָהּ הוּא מְקִיִּים.

הָרָשָׁע לְעֵמְתוֹ, שׂוֹאֵל "מָה הָעֲבָדָה הַזֹּאת לָכֶם". הוּא שׂוֹאֵל בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂה, כְּשֶׁהַמִּצְוָה "הַזֹּאת" "מִנְחַת" לְפָתְחוּ. **הוּא לֹא מְקִיֵּמָה אִם הִיא לֹא בְּקוֹ אַחַד עִם הַבְּנֵתוֹ.** הוּא יְקִיֵּמָה רַק אִם יִשְׂרָה בְּעֵינָיו אוֹתָהּ מִצְוָה.

"וּלְפִי שֶׁהוֹצִיא עֲצֻמוֹ מִן הַכָּלֵל" - הוֹצִיא אֶת עֲצֻמוֹ מִכָּלֵל עֲשִׂית הַמִּצְוֹת, בְּעֵקֶר".

"רשע מה הוא אומר?"

הַרְשַׁע אֹמֵר - אֵינוֹ שׂוֹאֵל

שְׂאֵל בְּנִי

מִקְשִׁים הַמְּלַבֵּי"ם וּבַעַל "מִשְׁדֵּךְ חֲכָמָה": בְּכָל הַבְּנִים, לְמַעַט הַבֵּן הַרְשָׁע, נִזְכָּרָה לְשׁוֹן "שְׂאֵלָה":

בְּשִׂאלַת הַבֵּן הַחֲכָם: "כִּי יִשְׂאֵלְךָ בְּנֶךָ מָחָר לֵאמֹר מָה הָעֵדוּת וְהַחֲקִים וְהַמְשָׁפְטִים אֲשֶׁר צָנְהָ ה' אֱלֹהֵינוּ אֶתְכֶם" (דְּבָרִים ו, ט).

בְּשִׂאלַת הַבֵּן הַתָּם: "וְהָיָה כִּי יִשְׂאֵלְךָ בְּנֶךָ מָחָר לֵאמֹר מָה זֹאת" (שְׁמוֹת יג, יד).

וְאֵלוֹ אֶצֶל שְׂאֵלַת הַבֵּן הַרְשָׁע לֹא נִזְכָּרָה לְשׁוֹן שְׂאֵלָה: "וְהָיָה כִּי יֹאמְרוּ אֲלֵיכֶם בְּנֵיכֶם".

מִפְּנֵי מָה לֹא נִזְכָּרָה גַּם כָּאן לְשׁוֹן שְׂאֵלָה?

(שְׂאֵלַת הַבֵּן שְׂאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְשִׂאֵל לֹא נִזְכָּרָה, שְׂכֵן אֵין הוּא יוֹדֵעַ לְשִׂאֵל וְיִשְׁנֶה מִצָּנְהָ לְסַפֵּר לוֹ גַּם בְּלִי שְׂשִׂאֵל).

זֹאת וְעוֹד: אֶצֶל שְׂאֵר הַבְּנִים נִזְכָּרָה לְשׁוֹן "לֵאמֹר", דְּבָר שְׂאֵינוֹ נִזְכָּר אֶצֶל הַבֵּן הַרְשָׁע.

תְּשׁוּבָה:

הַחֲכָם וְהַתָּם אַךְ שׂוֹאֵלִים וּמְצַפִּים לְתְּשׁוּבָה. מְשׁוּם כֵּן מוֹפִיעָה שָׁם הַמְּלָכָה "לֵאמֹר", אֲשֶׁר מְלַמֶּדֶת כִּי צָפוּ לְתְּשׁוּבָה אֲשֶׁר תֵּאמַר לָהֶם, וּכְמוֹ שְׂדָרְשׁוּ חַי"ל בְּמִקּוּמוֹת אַחֲרַיִם אֶת מוֹבְנָה שֶׁל מְלָכָה זוֹ.

לֹא כֵן הַבֵּן הַרְשָׁע, אֲשֶׁר לֹא בָּא לְשִׂאֵל שְׂאֵלָה וְאֲשֶׁר אֵינוֹ מְצַפֶּה לְתְּשׁוּבָה כְּלָשְׁהִי. בְּאִמְרוֹ "מָה הָעֵבֶדְהָ הַזֹּאת לָכֶם" אֵין פְּוִנְתּוֹ אֶלָּא לְלַעַג לְעִבּוּדָה, אֲשֶׁר לְדַעְתּוֹ הִיא דְּבָר בָּטֵל וּמִיָּתֵר, וְאֵין רְצוֹנוֹ בְּתְּשׁוּבָה כְּלָשְׁהִי. כָּל רְצוֹנוֹ שֶׁתִּשָּׂאֵר קְשִׁיתוֹ בְּחִלּוֹל הָעוֹלָם, כְּדִי שִׂיְהִיָּה הַלַּעַג חֲזָק, וּמְשׁוּם כֵּן לֹא הִזְכִּירוּ אֶצְלוֹ בְּטוֹי הַשְּׂאֵלָה וְהַמְּלָכָה "לֵאמֹר".

רשע ... הקהה את שניו

יש שֶׁהַהֲנָהגָה הַחֲנוּכִית הַנִּדְרָרֶשֶׁת מְחִיבֶת לְנִקְט "שְׂמַאל דּוּחָה", כְּאִמּוֹר כָּאן בְּתְּשׁוּבָה עַל שְׂאֵלַת הַבֵּן הַרְשָׁע "הַקְּהָה אֶת שְׁנָיו". מוֹבֵן שֶׁהַדְּבָרִים

אמורים רק במקרים יוצאי דפן של בן שסר מדרך אבות, אלא שבנדון זה מתקיים וכוונת קדום בין שתי גישות, מה היא ההתייחסות הראויה לבן תועה שפזה, הלרחק אם לקרב; האם לנתק בידיים את הפתיל או לשמר ולו במעט על הקיים, גם במחיר כבד; שהרי קשה תרבות רעה בתוך ביתו של אדם...

רבנו הגרי"ח זוננפלד זצ"ל הביא סמך לענין זה מהמעשה שמתאר בתורה, כאשר שרה אמנו ראתה את ישמעאל מצחק ונזעקה אל אברהם לשלח את ישמעאל מן הבית, ואברהם הסס בדבר, "ויאמר אלקים אל אברהם אל ירע בעיניך על הנער ועל אמתך, כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקלה, כי ביצחק יקרא לך זרע" (בראשית כא, יב). כלומר, אם רצונך שיצחק ימשיך את דרכך ויקרא על שמך - לא נותרה לך בררה אלא הפרידהו מישמעאל.

והטעמים רבנו את הדברים, שהנה לכוונה יש להבין מהיכן הגיעה שרה למסקנה זו - לצוות את אברהם לגרש את בן האמה, הרי סוף כל סוף ישמעאל בנו של אברהם היה, וכל חטאו הסתכם בזה ש"מצחק היה".

אלא שכאן מתגלה לנו השקפת התורה, מהי דרכם של בני ישמעאל, אשר תחלת מעשיהם - צחוק, אך בסופם גלוי עריות ושפיכות דמים. אמנם כלפי חוץ ישמעאל רק היה מצחק, אבל למעשה בנוסף לזה הוא היה עובר את העברות החמורות ביותר. ולכן פנתה שרה אל אברהם בדרשה "כי לא יירש וגוי עם בני עם יצחק". ומנגד - אברהם אבינו עליו השלום חשש מלגרש את ישמעאל, שהרי כל זמן שישמעאל שרוי בביתו, ונמצא בצותא עם יצחק, הרי יש סכוי שלא ינתק הקשר לדרכו של אברהם, או אז ישפע ולו במעט מרוממות הבית הגדול. אך מנגד טענה שרה, כי חוששת היא שיותר ממה שישמעאל ישפע ממדותיו של יצחק עלול יצחק ללמד ממעשיו וממדותיו המקלקלות של ישמעאל.

אז בא דבר ה' אל אברהם והכריע בסגיה העמקה: "אל ירע בעיניך על הנער ועל אמתך, כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקלה, כי ביצחק יקרא לך זרע" - אם ברצונך שיצחק יקרא על שמך, אין בררה אלא להרחיק את הרע מן הטוב. אם לאו - עלול אהיה לאבד גם את יצחק, וגם הוא לא יקרא על שמך. ואף אם בעיניך נראה הוא רק כ"מצחק", יש לדעת כי הדבר מעיד על עמק הרע הטמון בו אשר הוא חמור ביותר. וסיים רבנו שהכרעה זו, כאובה ככל שתהיה, ראויה לשעתה ונכונה לדורות - "גר" (רבי יוסף חיים זוננפלד)

החכם מבקש לדעת טעמי המצוה

רבים מן המפרשים דנים בשאלה מה בין החכם לרשע. הלא כשם שהרשע אומר "מה העבדה הזאת לכם" והוציא את עצמו מן הכלל, שלא אומר "לנו", כן גם החכם אומר "אתכם" ולא אומר "אותנו"!

בספר "חזון עובדיה" לגר"ע יוסף שליט"א מביא בשם "שבלי הלקט", שהואיל והחכם הזכיר "ה' אלקינו" בשאלתו וכלל עצמו עמם, ודאי שפאשר סיים "אתכם" לא נתפון להוציא עצמו מן הכלל, אלא לפי שאין שוחטין את הפסח על הקטן (פסחים צא.), לכן אומר "אתכם".

טעם נוסף מובא בשם "פנים נפות" וה"פלי יקר":

אמנם הרשות נתונה לחקר, להבין ולהשפיל בשרשי טעמי המצוות, אף על פי שכל חקי התורה בגזרת מלך, אך נוכל לבקש טעם למצוה כפי שכתב מרן החיד"א זצ"ל בספר "לב דוד", שחייב אדם למען דעת טעמי המצוות לפי הפשט על פי ידיעתו והבנתו שלא יהיה בכלל "ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלמדה", בכל זאת טוב לחקר הדבר לאחר עשייתה ולא מקדם לכן כי אולי לא ימצא טעם נכון בדבר ויבוא לזלזל במצוה, כפי שהקדימו ישראל "נעשה" ל"נשמע" כשם שהעבד לא ישאל את רבו בשעה שמצוהו לעשות איזה דבר מה טעם בעשייה אלא עושהו מייד ואחר כך יוכל לבקש מרבו טעם אם ימצא חן בעיניו אז יודיעו.

ומעתה יובנו הדברים היטב. אצל החכם נאמר "כי ישאלך בנך מחר לאמר מה העדת והחקים והמשפטים אשר צונו ה' אלקינו אתכם". החכם אינו מטריד את העולם בקשיות בשעת שחיטת הפסח אלא רק למחר. קדם הוא מקים את הצווי ועושה ורק לאחר מכן, למחר, הוא שואל. רק לאחר שקים את המצוה כהלכתה וכמשפטה הוא שואל כדי להבין ולהשפיל טעם המצוה ודקדוקיה.

לעמתו הרשע שואל "מה העבדה הזאת לכם". הוא מראה באצבע בשעת עשיית המצוה וברצונו לדעת תכף ומיד אם יש טעם המתקבל על הדעת לכל מעשה שחיטת הפסח, הקרבתו וצלייתו לקיחתו ומשפטו, ואם אין טעם המובן לפי שכלו אזי הוא לא מקים המצוה.

הגאון החתם סופר זצ"ל היה אומר: כל החקירות ביסודות האמונה בחזקת סכנה הן, מקצר המשגיג ומעמק המשג, ובנקל יוכל האדם לפל ברשת הטעות, כי שגיאות מי יבין, וכמו שכתוב: "במפלא ממך אל תדרש". ולכן קדם שבא האדם לחקר ולדרש, עליו לקבע בדעתו באפן נמרץ לאמר: אני מאמין באמונה שלמה שכל דברי התורה הקדושה אמת, והכל נתנו מרועה אחד, אלא שברצוני להבין גדלת התורה הקדושה וערפה הנצחי.

וזוהי פונת הפסוק: "וארשתיה לי באמונה" - שאם האמונה נחקקה על מורשת לבד ברב עז ותעצומות, אז "וידעת את ה'" (שם), תוכל לחקר

וּלְהַתְּבוּנָה לְהַפִּיר אֶת בּוֹרְאָהּ, כְּמוֹ שְׁנֵאמֵר "בְּכָל דְּרָכֶיךָ דַּעְהוּ וְהוּא יִישָׁר אַרְחוֹתֶיךָ". וְזֶהוּ גַם כֵּן מֵה שְׁאוּמְרִים בְּתַפְלָה "אֵין פְּאַלְקִינוּ, אֵין פְּאַדוֹנֵנוּ" וְכוּ' וְאַחַר כֵּן: "מִי פְּאַלְקִינוּ, מִי פְּאַדוֹנֵנוּ" וְכוּ'. וְלְכַאוֹרָה הִיא צָרִיךְ לְהִיּוֹת לְהַפִּיךָ: תַּחֲלָה בְּלִשׁוֹן שְׂאֵלָה "מִי פְּאַלְקִינוּ, מִי פְּאַדוֹנֵנוּ" וְאַחַר כֵּן תִּשׁוּבָה לְדַבֵּר: "אֵין פְּאַלְקִינוּ, אֵין פְּאַדוֹנֵנוּ!" וְלִפִּי הָאִמּוֹר נִיחָא, כִּי "רְאֵשִׁית חֲכָמָה יִרְאֵת הִיא" - לְהֵאֲמִין בְּיַחֲוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְרַק לְאַחַר שְׁנִקְבַּע הַדְּבָר בְּלִבּוֹ בְּאִפְסוֹן מַחֲלֵט וּבְרוּר, כְּאָמְרוּ: "אֵין פְּאַלְקִינוּ, אֵין פְּאַדוֹנֵנוּ"! רַק אִז רִשְׁאֵי לְחַקֵּר וּלְהַתְּבוּנָה כִּי "מִי פְּאַלְקִינוּ, מִי פְּאַדוֹנֵנוּ"?

בַּסֵּפֶר "קִנְיַן הַתּוֹרָה" מוּבָא מַעֲשֵׂה הַמְּחַדָּד אֶת שְׂאֵלוֹת הַחֲכָם וְהַרְשָׁע:

נִכְדוּ שֶׁל מֶרֶן הָרַב שָׁד זצ"ל שְׂאֵלוֹ: "מֵה בֵּין שְׂאֵלַת הַחֲכָם לְשְׂאֵלַת הַרְשָׁע, הֲרֵי שְׁנֵיהֶם שׂוֹאֲלִים לְטַעַם מְצוּוֹת הַחֲגִי?"

חִידוֹ מֶרֶן זצ"ל וְעָנָה: "דַּע לָךְ כָּלֵל, אוֹתָהּ שְׂאֵלָה עֲצָמָה - תְּלוּי מִי שׂוֹאֵל אוֹתָהּ..."

וְהוֹסִיף: "הַסִּפֵּת וְשָׁמַע מַעֲשֵׂה שְׁהִיָּה. שְׁמַעְתִּיו מִדּוֹדִי, מֶרֶן הַגָּאוֹן רַבִּי אִיסֵר זִלְמָן מְלַצֵּר זצ"ל.

אֶחָד מִבְּעָלֵי הַמוֹסֵר נִקְלַע לַעֲיָרָה אַחַת בְּחֻדְשׁ אֱלוּל וְלֵן בְּאַכְסִינְיָה. בְּאִמְצַע הַלְּיָלָה שָׁמַע קוֹל קִינָה וְנִהִי בּוֹקֵעַ מִחֲלוֹן הַבַּיִת הַסְּמוּךְ: 'אֱלֵלִי לִי, עֲבֵר הַקִּיץ וְאָנוּ כְּבָר בְּאִמְצַע אֱלוּל! מֵה יִהְיֶה הַסּוּף?!"

שָׁמַע הַצַּדִּיק וְהַדְּבָרִים פְּלָחוּ אֶת לִבּוֹ. שָׁנְתוֹ נִדְדָה, וְהוּא עָרַךְ חֲשָׁבוֹן נֶפֶשׁ בְּדַמְעוֹת שְׁלִישׁ. כִּי אָכֹן, הַקִּיץ עֲבֵר וְכְבָר אִמְצַע אֱלוּל, וּמֵה יִהְיֶה הַסּוּף!...

עִם שַׁחַר הִלְךָ לְתַפְלַת שַׁחֲרִית וְהַתְּעַנְנּוּ אֶצֶל בְּאֵי בַּיִת - הַכְּנֶסֶת מִי מִתְּגוֹרֵר בְּבַיִת הַסְּמוּךְ לְאַכְסִינְיָה. הִרְאוּ עַל אֲדָם פְּשׁוּט, בְּיַרְכְּתֵי בַּיִת הַמְּדַרְשׁ. הִנֵּה כִּי כֹן נִתְגַּלְגְּלָה לִידוֹ הַזְּכוּת לִפְגֹּשׁ בְּצַדִּיק נִסְתָּר!

לְאַחַר הַתַּפְלָה הַתְּקָרַב אֵלָיו וְנִסָּה לְדוֹבְבוֹ בְּדַבָּרִים הַעוֹמְדִים בְּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם. אִךְ הִלָּה הַתְּבוּנָה בּוֹ בְּמִפְטַת תְּמָה, אֵינּוּ יוֹדַע מְאוּמָה, וְנִכְרִים הָיוּ דַּבְּרֵי אָמַת: אֲדָם פְּשׁוּט הוּא וְרִדוּד-מַחֲשָׁבָה.

הַתְּבַלְבֵּל הַצַּדִּיק: "וּמִי הִיא זֶה שְׁקוֹנָה בְּאִישׁוֹן לֵיל שְׁעֵבֵר הַקִּיץ וְכְבָר אִמְצַע אֱלוּל, וּמֵה יִהְיֶה הַסּוּף?!"

"אני הוא," - הודה האיש - "הוגע בעצמך, לילה אחר לילה עוטים עלי היתושים ועוקצים ללא רחם! מילא בקיץ, זמנם הוא. אבל באלול - הגיע זמנם להעלם, הלא כן?..."

"הנה פי כן," - סיים מרון - "אותה התבטאות, תלוי מי אומרה!"

איך שואל החכם טעם על חקה?

חק שבתורה טעמו נסתר מאתנו והמצוה חתומה וסתומה, ואם כן על מה ולמה שואל החכם? חכם זה, מתוך שחכם הוא, כלום אין הוא יודע שאין לשאל בטעמה של חקה? ומתוך שחכם הוא, הלא יודע הוא כי תכלית השאלה ומטרתה היא המענה שעליה, וכי אין טעם לשאל שאלה אשר תשאר ללא מענה, ואם כן הלמאי הוא שואל, כלום יענו לו על שאלתו?

אך באמת כתוב "מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל" (תהלים קמו, יט), שבני ישראל יודעים הטעם בחקה! ("שפת אמת"). אם כן, זה הדבר אשר מנח בשאלת החכם - אגא, אמרו לי טעמה של חקה. משפטים מבין אני, אך לא את החקים, ולכן מי אשר יודע, שיאמר לי הטעם לכל דבר.

נמצא ששאלת החכם היא בטוי והבעת השתוקקות וכמיהה אדירה מעמקי לבו להבנת טעם החקים.

אך הרשע פונתו אינה להוסיף חכמה או דעת, אין פונתו לידע טעמי המצוות. כל מטרתו היא לקנטר, לבעט, לא לדעת, לשאל כדי לשאל ולא לצפות לתשובה ועל כן אין משיבים לו.

אין ספק, שכאשר אנו נבקש לידע טעמי המצוות כדי לקימו, הדבר יקל עלינו ביתר שאת בעת קיומן.

**"והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור
זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים" (שמות
יג, ח)**

חנך לנער "ביום ההוא"

בהגדה של פסח אנו רואים דבר מענין בתשובה על שאלתם של ארבעת הבנים:

הרשע - שואל "מה העבדה הזאת לכם" - לכם ולא לו...

והתשובה הנתנת לו היא: אמר לו "בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים" - לי ולא לו...

שאינו יודע לשאל - מה אומרים לו? "והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים".

לכאורה, תשובה זה לשני אנשים השונים באפים ובמעשיהם, ומהו בעצם הקשר בין הרשע לזה שאינו יודע לשאל?

הדברים מבארים יפה על פי דברי ה"כתב סופר":

"חנך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה" - ישנו כלל גדול וחשוב בחנוך הילדים: "חנך לנער". בעודו נער יש להשריש בלבו את יסודות האמונה. הילד בעודו רך בשנים עדין בשל הוא לקלט את כל אשר יאמרו לו. בגיל זה הרי הוא נחשב ככלי-קבול ויכלת הקליטה שלו גדולה ביותר.

אולם יש, לצערנו, הורים החושבים שהם "מבינים גדולים" בחנוך ו"דואגים לילד", ואינם רוצים להכביד עלם על הילד רך השנים. וטענתם עמהם: "הוא קטן ורך בשנים, אינו מבין, אינו יודע, עדין הוא לא בשל לכך, ואין זה נורא כל כך אם הוא אינו מקפיד על קיום מצוות בגיל צעיר כל כך". לטענתם יש לתת לילד "בחירה חפשית" ושהוא יבחר "מרצונו הטוב".

אך דא עקא, דוקא הורים אלו הם הסובלים העקריים. כאשר מגיע הנער לגיל ההתבגרות מאבדים הם את השליטה עליו, והוא כבר אינו נשמע להוראותיהם, ואז הדבר לפלא בעיניהם... מנסים הם להבין למה, "הרי לא מנענו ממנו דבר", ואינם מבינים שזו אחת הבעיות בחנוכו של הילד לתת לו הכל לפי מאויו ורצונותיו, וככל שהוא נעשה מבגר יותר הבעיות הולכות ומחריפות, אז מפתח הוא אישיות עצמית ולא תמיד זוכר הוא את כל הטובה שזכה לה מהוריו ואף הטובה עצמה הופכת לחלק מסבות התנכרותו אליהם, כיון שאין הם יכולים לספק כל רצונותיו.

זאת באה התורה להזהיר אותנו: "והגדת לבנך ביום ההוא" - עוד בטרם יבוא לשאל אותך, עוד בטרם הוא מפתח את שכלו ובונה לעצמו את עולם הערכים שלו, אז דוקא יש להחדיר בו את יסודות האמונה, ואם חס ושלום לא תקפיד על כך, ולא תדע לחנך "ביום ההוא" - בזמן שהוא קטן,

עלול לצמח לך בן רשע חס ושלום, ואתה לא תרגיש באיזו מהירות זה קורה!

כאות לכך התורה נתנה תשובה זהה על שאלותיהם של שני הבנים, הן לרשע והן לשאינו יודע לשאל, לומר לך: זה וזה חד הם. הרשע לא נולד כשהוא רשע - הוא בראשית צמיחתו החל את מסכת חייו כ"מי שאינו יודע לשאל", אז עדין היה מוכן להקשיב ולהאזין לדבריך, אלא שהאשמה היא רק שהחמצת את ההזדמנות הנדירה החד-פעמית שהיתה לך ואת הנעשה אין להשיב.

חובתנו היא לזכר ולהשמיע לילדינו בזמן הנכון - "ביום ההוא" - את דברינו, אף כי אין ספק, שכל ילד הוא עולם בפני עצמו ואין לבו ומחשבתו של זה דומה לחברו.

בספר **"חובת התלמידים"** בהקדמה הסביר זאת האדמו"ר מפייסצ'נה זצוק"ל השם יקם דמו בצורה נפלאה:

אם נחזר אל תוך נפש הנער ונתבונן בנסיונות זכים ואמתיים בכל מהלכה, נראה שכל פי רב אין הנער סר מדרכי ה' בפעם אחת, לא מחלל שבת בפעם אחת, אף אינו יוצא מבית המדרש לטרטיקאות פתאם. הגמרא (שבת קה:) אומרת: "כך אמנותו של יצר הרע, היום אומר לו עשה כך ולמחר עשה כך" וכו'.

בהשקפה ראשונה מתקבל הרשם מגמרא זאת שהילד איננו מתחיל מיד בעברות חמורות, אלא בהדרגה הולך מהקל אל הכבד, גם בדעתו פנימה המשבר לא נעשה פתאם ובפעם אחת, רק לפני שנה או יותר התחילה דעתו להתפצע מעט, פצע ואינו פצע, כנגע נראה לי בבית, רק כנגע, נגע ואינו נגע, וממנו מבצבצת מחשבה דקה מן הדקה, להסתכל על התורה ועבודה פעל דבר נבזה ובטלנות, ועל עולם החיצוני של הוללות, בערות ופחזות כפינה וטוב, ואז גם סבה קלה יכולה לגרם פצע כזה, כי מצערה היא בראשיתה ואינה פועלת הרבה עליו ועל מעשיו, רבותיו אף חבריו היותר קרובים אינם מכירים בו אז שום השתנות, אך מעט מעט הפצע מתעמק בנפשו ומתרחב במחשבתו ומנפץ ועד בשר מכלה, ופתאם קול רעש נשמע, והנה עזב את בית אלקים ונפל לבאר שחת, רחמנא לצלן. עד כאן לשונו.

זוהי חובתנו כהורים וכמחנכים כאשר אנו מתחילים לראות נצנים של רפיון בעבודת ה', חגיבים לבדק ולא לזלזל, לדעת שהדברים עלולים להתפתח למצב שאחר כך לא תהיה לנו שליטה על הנעשה. עלינו לפקח עין בוחנת על התנהגות ילדינו, לבדק יום-יום ולא להשאיר את האחריות לאחרים כיון שאם חס ושלום היילד יסטה מדרך הישר, לא נוכל לומר "ידינו לא שפכו את הדם הזה!"

זו פְּנִיַת הַכְּתוּב "וְהָיָה כִּי יִשְׁאַלְךָ בְּנֶךָ בַּיּוֹם הַהוּא", לֵאמֹר: זָכַר אֶת שְׂאֵלוֹתַי הַיּוֹם וַעֲנֵה לוֹ נְכוֹנָה, וּמִן הַשָּׁמַיִם יִסְיְעוּךָ לְכוֹנֵנוּ לְדֶרֶךְ הָאֱמֶת, וְאִם כָּדָר תַּעֲשֶׂה - רַבִּים סְכוּיִיךָ שֶׁתִּזְכֶּה בְּבָנִים צְדִיקִים, בְּנֵי תוֹרָה וַיֵּרְאֵי ה'. אֵד עֲלֵינוּ לְדַעַת, שֶׁהַדֶּרֶךְ הָעִקְרִית לְהַקְנוֹת לְבָנִים אֶת אֲהַבַת הַתּוֹרָה הִיא בְּאִמְצָעוֹת הַדְּגָמָא הָאִישִׁית.

ואף אתה הקהה את שניו

"וְאִם אַתָּה הַקְּהֵה אֶת שְׁנָיו, וְאָמַר לוֹ: 'בְּעֵבוֹר זֶה עָשָׂה ה' לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרַיִם'"

אֵין מְשִׁיבִים לְרָשָׁע

הַתְּשׁוּבָה לְבֵן הַרָשָׁע, מְפָרֶשֶׁת בְּכַתּוּב: "וְהָיָה כִּי יֹאמְרוּ אֲלֵיכֶם בְּנֵיכֶם מָה הָעֵבֶדְהָ הַזֹּאת לָכֶם?" וְאָמַרְתֶּם: זָבַח פֶּסַח הוּא לֵה' אֲשֶׁר פֶּסַח עַל בְּתֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם בְּנִגְפוֹ אֶת מִצְרַיִם וְאֶת בְּתֵינוּ הִצִּיל."

וְיָדוּעַ דְּקָדוּקוֹ שֶׁל הַגֵּר"א בְּכַתּוּב הַזֶּה: פְּרָשָׁה תּוֹרָה שִׁיאֲמָרוּ הַדְּבָרִים כְּתוּבָה לְשֵׁאלַת הַבֵּן - לְשֵׁאֵינוּ יוֹדֵעַ לְשֵׁאל נֶאֱמַר "וְהִגַּדְתָּ לְבְנֶךָ" (שְׁמוֹת יג, ח) לְבֵן הַתָּם עוֹנִים "וְאָמַרְתָּ אֵלָיו", "וְאָמַרְתָּ לְבְנֶךָ" (דְּבָרִים ו, כא) בְּחֻכְם. אָבֵל כָּאֵן בְּמִקְרָא הָאֲמוֹר בְּבֵן רָשָׁע, נֶאֱמַר "וְאָמַרְתֶּם" סֵתֶם, וְלֹא נֶאֱמַר "וְאָמַרְתֶּם לוֹ".

וּבְאֵר אֲדוֹנָנוּ הַגֵּר"א, שֶׁאֵין מְשִׁיבִים לְרָשָׁע. שֶׁהָרִי הוּא עֲצָמוֹ גַּם כֵּן לֹא הִפְנָה אֵלָינוּ שְׂאֵלָה, אֶלָּא קִבַּע וְהִתְרִיס לְנִגְדָנוּ, כְּנֶאֱמַר בְּעֵנָן: "וְהָיָה כִּי יֹאמְרוּ אֲלֵיכֶם בְּנֵיכֶם מָה הָעֵבֶדְהָ הַזֹּאת לָכֶם" - וְלֹא כְּהָאֲמוֹר אֲצֵל הַתָּם וְהַחֻכְם: "כִּי" יִשְׁאַלְךָ בְּנֶךָ. וְהֵיכֵן שֶׁאֵין שְׂאֵלָה, אֵין מִן הַצָּרָף לְהַשִּׁיב. אֲמַנְסָ בִּיחֹס לְבֵן שֶׁאֵינוּ יוֹדֵעַ לְשֵׁאל, נְצַטוּינוּ בִּ"אֶת פֶּתַח לוֹ", אָבֵל אֲצֵל רָשָׁע כְּבָר נֶאֱמַר, "אֵל תּוֹכַח לָךְ" (מְשִׁלִּי ט, ח).

וְהוֹסִיף וּבְאֵר בְּזֶה עוֹד אֶת דְּקָדוּקַ לְשׁוֹן הַמַּגִּיד כָּאֵן: "לִי, וְלֹא לוֹ, אֵלוֹ הָיָה שָׁם, לֹא הָיָה נִגְאָל." וּמִשְׁמַע, שֶׁאֵין הָאֵב מִתְפַּנֵּה לְדַבֵּר עִם הַבֵּן הַרָשָׁע עֲצָמוֹ, אֶלָּא שְׁתוּף כְּדִי דַבְּרוּ עִם הָאֲחֵרִים, עֲלִיו לְהַפְנוֹת רְמִז לְעֵבֶרוֹ, לְהַקְהוֹת אֶת שְׁנָיו. וְ"הַקְהֵה" זֶה, בְּוַדָּאֵי אֵין בֵּה מְשׁוּם גּוּף מְצוֹת סְפוּר לְבֵן הַרָשָׁע, אֶלָּא שֶׁהוּא מְחַנֵּף בְּזֶה אֶת בְּנֵי בֵיתוֹ הָאֲחֵרִים, שֶׁלֹּא יִמְשָׁכוּ אַחֲרָיו.

וּמְשָׁל נֶאֱמַר בְּזֶה:

מִשָּׁל לְכַפָּאִים שֶׁהִזְעִקוּ לְכַבּוֹת דְּלֶקְהָ גְדוֹלָה. בְּהִגִּיעַם לְמִקּוֹם וּבְרֵאוֹתֵם אֶת עֲצַמַת הַדְּלֶקְהָ הַמְּשִׁתּוֹלֶלֶת, הִחֲלוּ לְהִתִּיזוּ מִיָּם, דּוֹקָא לְעֵבֶר הַבְּתִים הַסְּמוּכִים לְמִקּוֹם הַשְּׂרָפָה, אָבַל הַבֵּית הַבּוֹעֵר עֲצָמוֹ, לֹא שָׁתוּ אֵלָיו לְבָם וְלֹא הִתִּיזוּ עָלָיו, וְלֹא זָכָה אֶלָּא לְכַמָּה פְּרוּרֵי טַפִּין שֶׁנִּתְּזוּ עָלָיו מִמִּילָא.

הַצְּבוּר הָרַב שֶׁנִּתְקַהֵּל בְּמִקּוֹם תַּמָּה לְפֶשֶׁר הַדְּבָר. וְדִיָּרֵי הַבְּתִים הַסְּמוּכִים שֶׁהֵמִים הִתִּיזוּ עֲלֵיהֶם בְּזָרֵם שׁוֹטֵף, נִקְהְלוּ עַל הַכַּפָּאִים בְּמַחָאָה נִמְרָצֶת: "מָה לָּכֶם לְהִשְׁחִית אֶת רְכוּשֵׁנוּ? הִטְחוּ עֵינֵיכֶם מֵרֵאוֹת הַיָּכָן מִקּוֹר הַתְּבַעְרָה. הֵן לֹא הִזְעַקְתֶּם לְהִתִּיזוּ מִיָּם בְּעֵלְמָא, אֶלָּא לְכַבּוֹת הַדְּלֶקְהָ. וְעֵינֵיכֶם הָרֵאוֹת שֶׁבְּבִתֵּינוּ לֹא אֶחְזָה הָאֵשׁ. טַפְלוּ אִפּוֹא בְּבֵית הַבּוֹעֵר עֲצָמוֹ!"

הַשִּׁיבוּם הַכַּפָּאִים: "שׁוֹטִים שֶׁבְּעוֹלָם! וְכִי אֵינְכֶם רוֹאִים בְּעֲצַמְכֶם, שֶׁמְצַבּוּ שֶׁל הַבֵּית הַבּוֹעֵר כְּשֶׁלְּעֲצָמוֹ הֵנוּ בְּכִי רַע. הַסְּכוּי לְהַצִּילוֹ אֶפְסִי, וְגַם אִם הֵצֵל נֶצִּיל מִשְׁהוּ, יִהְיוּ אֵלּוּ שְׂרָרִים מְפַחְמִים בְּלָבָד. לְעַמַּת זֹאת, עָלִינוּ לְדַאֵג מִבְּעוֹד מוֹעֵד, לְבְּתִים הַסְּמוּכִים. כָּל עוֹד לֹא הִתְפַּשְׁטָה הָאֵשׁ וְלֹא אֶחְזָה בָּהֶם, אֶפְשָׁר עֲדִין לְהִגֹּן עֲלֵיהֶם בְּזֶרְמֵי מִיָּם כְּבִירִים לְבַל תִּתְּפַס בָּהֶם."

הַרְשָׁע עֲצָמוֹ, אֵין סְכוּי שְׂיֵאוֹת לְקַבֵּל תְּשׁוּבָה וּלְהַפְּנִימָה. אָבַל הַבְּנִים הָאֲחֵרִים זְקוּקִים לְתַגּוּבָה, כְּדִי שֶׁלֹּא תֵאֲחַז בָּהֶם אִשׁוּ שֶׁל רָשָׁע.

בְּסִפּוֹר "אַסְפַּת מַעֲרֻכוֹת" שׁוֹאֵל הָרַב הַגָּאוֹן יַעֲקֹב חַיִּים גוֹלְדוויִּכְט זצ"ל: אִם כֵּן, מָהוּ זֶה הָאִמּוֹר בְּכַתּוּב בְּתַגּוּבָה לְדַבְּרֵי הַרְשָׁע: "וְאַמְרַתֶּם זָבַח פֶּסַח הוּא לְהוֹ אֲשֶׁר פֶּסַח גּוֹ"?"

וְנִרְאָה לְבָאֵר שֶׁהַרְשָׁע, אֵין מוֹכִיחִין אוֹתוֹ, אָבַל מוֹחִין בְּעַדוֹ. וּמַחָאָה, לֹא נוֹעֲדָה בְּעַקְרָה לְמִנַּע בְּיַד הָעוֹבֵר עֲבֵרָה מִלְּעֵבֶר. תִּרְרָף פְּקִידָתָהּ הוּא לְהִגֹּן עָלֵינוּ עֲצָמָנוּ, שֶׁנוֹכַחְנוּ בְּשַׁעַת מַעֲשֵׂהָ. כִּי הָרוֹאֶה מַעֲשֵׂי רָשָׁע וּמִתְבּוֹנֵן בְּפָנָיו, אֵי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִשְׁפַּע מִמֶּנּוּ, בְּמַעַט אוֹ בְּהִרְבָּה. וְכִבֵּר קָבְעוּ חַכְמִים לֵאמֹר: "כָּל הָרוֹאֶה סוּטָה בְּקִלְקוּלָהּ, יִזִּיר עֲצָמוֹ מִן הַיָּיִן" (סוּטָה ב.).

וְכַדְמוֹת הַדְּבָרִים, בָּאֵר הַגָּאוֹן רַבֵּי אַבְרָהָם אֵלִיהוּ דְּסַלְר זצ"ל, שֶׁעַל כֵּן נִאֲמַרְהָ הִלְכָה בְּמַחֲיָבֵי מִיתַת בֵּית דִּין: "יַד הָעֵדִים תִּנְהִיָּה בּוֹ בְּרֵאוֹשְׁנָה לְהַמִּיתוֹ" (דְּבָרִים יז, ז). כִּי הֵם אֵלּוּ שֶׁנוֹכַחוּ בְּשַׁעַת הַרְשָׁע, הֵם שֶׁהִתְרוּ בּוֹ

וְשָׁמְעוּ אֶת ה' אֵף עַל פִּי כֹה" הַדּוֹקְנֵי שְׁלוֹ. וְעַל כֵּן הֵם הַחֲזִיבִים יוֹתֵר מִכָּל, בְּתִגּוּבַת הוֹלָמֶת.

וְכִיּוֹצֵא בְּזוֹ מִבְּאֵר הַגְּרִי"ז מִבְּרִיסק זְצ"ל, בְּבִאוּר מַה שְּׁאָמְרוּ חֲכָמִים: "אִיּוֹב שֶׁשָּׁתַק (לְעֻצַּת פְּרָעָה עַל יִשְׂרָאֵל) נִדּוֹן בְּיִסּוּרֵי" (סוֹטָה יא.). כִּי הַשְּׁתִּיקָה כְּשֶׁלְעֻצְמָה לְתַכְנִית רָשָׁע שְׁטָנִית, כְּגוֹן זֶה שֶׁל "כָּל הַבֵּן הַיְלֹוֹד הַיְאָרָה תִּשְׁלִיכֶהוּ" (שְׁמוֹת א, כב), הִנֵּה שָׂרֵשׁ פּוֹרָה רָאשׁ. אִי-הַתִּגּוּבָה כְּשֶׁלְעֻצְמָה הִנֵּה חֲטָא הִטְעוֹן כְּפָרָה.

וְאֵף כָּאֵן, כְּאֲשֶׁר שׁוֹמְעִים אֶת הַטְּחַת הַרְשָׁע הַמְּחַצֶּפֶת: "מַה הָעֵבֶדָה הַזֹּאת לָכֶם!" עֲלִינוּ לְהַגִּיב מִיַּדִּית בְּדַבָּרִים אֲמוּנָיִים: "זָבַח פֶּסַח הוּא לֵה' אֲשֶׁר פֶּסַח עַל בְּתֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִצְרַיִם וְגו'" , שְׁאֵלְמָלָא כֵּן, נִהָא אָנוּ עֲצִמְנוּ נִפְגָּעִים מִן הַבּוֹטוֹת הַזֵּוּ.

וְכֹן מִשְׁמַע דְּקְדוּק לְשׁוֹן רַש"י בְּעֵינָן: "בְּעִבוּר זֶה עָשָׂה ה' לִי" - כָּאֵן רָמַז תְּשׁוּבָה לְבֵן הַרְשָׁע. כִּי כָּאֵן בְּלִבָּד, הַדְּבָרִים מְכֻוּנִים בְּרָמַז שֶׁל עֲקִיפִין מִיָּהָא לְבֵן הַרְשָׁע. אֲבָל זֶה הָאֲמוּרָה בְּמִקּוּמָה: "וְאִמְרַתֶּם זָבַח פֶּסַח וְגו'", אִינְהָ תְּשׁוּבָה לוֹ, אֲלָא מַעֲשֵׂה מְחָאָה בְּעֵלְמָא, שְׁלֵא נֹעֵד לְאֲזַנְיוּ הָעֵרְלוֹת כָּלֵל.

לָמָּה לֹא מַחְזִירִים אֶת הַרְשָׁע בְּתִשׁוּבָה ?

שְׁאֵל בְּנֵי

לָמָּה מְרַחֲקִים אֶת הַרְשָׁע וּמְקַהִים אֶת שְׁנֵיו, הֲרֵי אֲדַרְבֵּה, צְרִיכִים לְקַרְבוּ וּלְהַחְזִירוּ בְּתִשׁוּבָה? לָמָּה מְשִׁיבִין לוֹ דְּבָרֵי חֲדוּדִין כְּאֵלֶּה, הֲרֵי גַם הוּא נִקְרָא בְּנוֹ?

תְּשׁוּבָה:

אֲלָא, אֵין כּוֹנֵת בְּעַל הַהַגָּדָה בְּאָמְרוּ "הִקְהָה אֶת שְׁנֵיו" שְׁצָרִיד לְגִנּוֹת סָתָם אֶת הַבֵּן הַרְשָׁע, כִּי אִם לְהַחְלִישׁ אֶת כַּח הַרְעָה הַפּוֹעֵל בְּקַרְבוּ, וְעַל יָדֵי שְׁיִבְטַל עֲצִמוּ אֶל הַחֲכָם יִהְיֶה גַם לוֹ תִקּוּן.

פֶּסַח הוּא זְמַן שְׁמַאִיר אֶת הָאָדָם... כָּל אֶחָד יִכּוֹל לְהוֹצִיא אֶת עֲצִמוּ מִן הַמִּצְרַיִם (מִלְשׁוֹן "יִצִּיאַת מִצְרַיִם"). אֲפֹלוּ מִי שֶׁדַּעְתּוֹ מְעַרְבֶּבֶת וְעוֹד אֵין לוֹ מַחְשְׁבוֹת טְהוֹרוֹת יִכּוֹל לְהוֹשֵׁעַ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּיִצִּיאַת מִצְרַיִם: "וְגַם עָרַב רַב עָלָה אִתָּם". גַּם הַרְשָׁע מְסַגֵּל לְהִיּוֹת לוֹ תִקּוּן בְּיָמִים אֵלוּ עַל יָדֵי תְּשׁוּבָה... פֶּסַח הוּא זְמַן לְכָל...

אָד עֲלִינוּ לְזָכֵר: רַק עַל רָשָׁע, שֶׁהוּא רָשָׁע בְּאֵמֶת, נֹאמֵר "הִקְהָה אֶת שְׁנֵינוּ", אָד אִם אֵין אָנוּ יוֹדְעִים בְּוַדָּאוֹת שֶׁמְדַבֵּר כָּאן בְּאָדָם רָשָׁע וְדַאי שְׁחֹבְתֵנוּ לְקָרְבוֹ וּלְעוֹדָדוֹ.

כִּד רָאִינוּ אֶצֶל פְּרָעָה, שֶׁעָלּוּ כְּתַב הַרְמַב"ם, שֶׁמוֹנְעִים מִמֶּנּוּ דַרְכֵי תְּשׁוּבָה, כִּי הַרְשָׁעִים אָף בְּפִתְחָהּ שֶׁל גִּיהֶנֶם אֵינָם שְׁבִים. עַד כִּדֵי כִד רָשָׁעוֹתֶם טְבוּעָה בְּהֶם, שֶׁהֵם אֵינָם יְכוּלִים לְהִשְׁתַּחֲרֵר מִמֶּנָּה, אֶפְלוּ יוֹדְעִים הֵם אֶת הָאֵמֶת. אָד אִם אַכֵּן דַּעַתְנוּ נוֹטָה בְּבִירוֹר לְדַעַת שֶׁמְדַבֵּר בְּרָשָׁע נְקִים אֶת מֵאֵמֶר הַמְשָׁנָה בְּאֵבוֹת (א, ז): "אַל תִּתְחַבֵּר לְרָשָׁע". (רַבִּי אַבְרָהָם מְרַדְכֵי אֶלְתֵּר מְגוּר, ה"אמרי אֵמֶת")

יכול מראש חדש

זְהִירוֹת בְּצַעֲרֹן שֶׁל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

מִסְפָּרַת פְּלֵתוֹ שֶׁל רַבִּי יוֹסֵף חַיִּים זִנְנֶפֶלְד זצ"ל, אֲשֶׁת בְּנוֹ ר' אֶלְיָהוּ מְרַדְכֵי ז"ל:

אַחֲרֵי פְּטִירַת חַמּוֹתַי וּמָרָן זצ"ל נִשְׁאַר בְּגִפוֹ, עֲבַרְנוּ עִם הַמְשָׁפְחָה לְגוֹר בְּדִירְתוֹ. בְּיָמִים הֵהֵם הָיוּ מוֹשִׁיבִים כּוֹבֶסֶת עַל גְּבִי גִיגִית מְלֵאָה מִיָּם, וּמִהֶנֶץ הַחֲמָה עַד שְׁעַת שְׁקִיעָה הִיָּתָה מְשַׁשְׁשֶׁת אֶת יָדֶיהָ בְּכַבִּיסָה, וְכָל זֹאת תְּמוֹנֵת שְׁכָר זְעוּם וְעֵלוֹב. בְּדַרְךְ כָּלֵל הִיָּתָה זוֹ פְּרִנְסָתוֹ שֶׁל הָעֲנִיּוֹת שֶׁמִּבֵּין מְשַׁפְּחוֹת יוֹצְאֵי אֲרָצוֹת הַמְזֻרָח. וְהִנֵּה בְּשַׁעַת בְּקָר מְקַדְמֶת, בְּטָרִם יֵצֵא חַמִּי זצ"ל לְתַפְלַת שְׁחָרִית כְּנֹתִיקִין, נִשְׁמְעוּ מְרַחֵק קוֹלוֹת מְרִיבָה נְרָגְזִים, הַבָּאִים מְכוּוֹן מַעֲלָה "בְּתֵי מַחְסָה". "אוֹלֵי תִטְרִיחֵי עֲצָמָי לְצֵאת וְלָרְאוֹת מֵה פֶּשֶׁר הַקּוֹלוֹת וְהַצְּנוּחוֹת בְּשַׁעַת בְּקָר מְקַדְמֶת כְּזֹאת?" - פָּנָה אֵלַי בְּאֲדִיבוֹת חַמִּי הַצְּדִיק זצ"ל.

כְּשֶׁחֲזַרְתִּי סְפָרְתִי לוֹ כִּי אַחַת מִנְשׁוֹת "בְּתֵי מַחְסָה" הַזְּמִינָה אֲשֶׁה תִימְנֶנָּה שְׁגָרָה בְּכַפֵּר הַשִּׁילוּחַ, שֶׁתְּבוֹא לְכַבֵּס אֶצְלָה הַיּוֹם. וְהִנֵּה כְּשֶׁבָּאָה הַמְסַכְנָה בְּעוֹד חֲשׂוֹף וְאֶפְלָה בְּחוּץ, סָרְבָה הָאֲשֶׁה לְהוֹשִׁיבָה עַל הַכַּבִּיסָה, בְּטַעֲנָה כִּי שְׂכָחָה שֶׁהַיּוֹם רֵאשׁ חֹדֶשׁ, וְאֶלּוּ הָאֲשֶׁה תִימְנֶנָּה מִתְרִיעָה כְּנִגְדָה וְצוּחוֹת, שֶׁאִם לֹא תַעֲבֹד הַיּוֹם, לֹא יִהְיֶה לָּהּ מִמָּה לְהַבִּיא טָרֶף לְעוֹלָלֶיהָ, כִּי בַעֲלָה שׁוֹכֵב חוֹלָה בְּבֵית וְהִיא הַמְפְּרִנֶּסֶת הַיְחִידָה שֶׁל הַמְשָׁפְחָה.

מִשְׁשָׁמַע חָמִי אֶת הַסְּפוּר, פָּנָה אֵלַי: "הָאִם יֵשׁ לָךְ בְּמָה
לְהַעֲסִיק אֶת הַכּוֹבֵסֶת?" מִשְׁנַעֲנָה בְּחִיּוּב, פָּנָה אֵלַי וְאָמַר:
"עָלִי וְהִזְמִינִי אֶת הַכּוֹבֵסֶת הַתִּימְנִיָּה וְהוֹשִׁיבֵי אוֹתָהּ
לְכַבֵּס. לְצַעַר בֵּת יִשְׂרָאֵל עַל־וּבָה וְעַנְיָה שְׁטַפְלֵי תְלוּיִים בָּהּ,
חֲמוּר מִלְעֵבֶר עַל מְנַהֲגִי".

אַחֲרֵי שֶׁהִכְנַתִּי אֶת הַגִּיגִית וְהִדְלַקְתִּי מִתְחַתֵּיקָ אֶת
הַ"פְּרִימוּס", וְהוֹשַׁבְתִּי לַיְדָה אֶת הַכּוֹבֵסֶת, בָּאָה אוֹתָהּ
אִשָּׁה בְּרִיצָה, וּבִקְשָׁה מִהַכּוֹבֵסֶת לְבוֹא אֵלֶיהָ...

"אִם לָרֵב מִתֵּר לְכַבֵּס בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ, מִתֵּר גַּם לִי!"... (רַבִּי
יוֹסֵף חַיִּים זִוּנְנֶפֶלְד)

"והגדת לבנד"

בְּדַרְךְ שֶׁל דִּגְמָא אִישִׁית

"בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרָה וְגו' אֵינְנו שֹׁמְעֵ בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ וְגו'" (דְּבָרִים כ"א,
יח).

וְקִשָּׁה: לְשֵׁם מָה מוֹסִיפָה הַתּוֹרָה "אֵינְנו שֹׁמְעֵ בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ"?
וְכִי עַל מָה וְלָמָּה זֶה הוּא קְרוּי בֶּן סוֹרֵר אִם לֹא שָׁמְאָן לְשֹׁמְעֵ בְּקוֹל הוֹרָיו?

מִתְרַץ "הַשָּׂרָף" מְקוֹצֵק: הַתּוֹרָה הִקְדוּשָׁה בָּאָה לְלַמְּדֵנוּ מָה הַסִּבָּה שֶׁהֵבִין
הַסוֹרֵר הִגִּיעַ לְמַצְבוֹ הַמְּבִישׁ. הוּא לֹא שֹׁמְעֵ אֶת קוֹל אָבִיו, הַקוֹל קוֹל יַעֲקֹב,
בְּלִמְדוֹ תּוֹרָה בְּבֵיתוֹ; הוּא לֹא שֹׁמְעֵ אֶת אָבָא מְבָרֵךְ בְּרִפְתַּת הַמְּזוּזוֹן בְּקוֹל,
בְּכֹנֶנֶה הָרְאוּיָה, וְגַם לֹא שֹׁמְעוֹ קוֹרָא קְרִיאַת שְׁמַע בְּדַקְדוּק הָאוֹתִיּוֹת וְכוּ'.

גַּם אֶת אִמּוֹ הוּא לֹא שֹׁמְעֵ אוֹמְרַת תְּהִלִּים וּמִתְחַנֵּנֶת לְאֶלְקִים עַל בְּנֵיהָ
שֶׁיִּגְדְּלוּ וְיִצְמָחוּ לִירְאֵי אֱלֹקִים, לֹא שֹׁמְעָה מִתְּפִלָּת כְּמוֹ שֶׁאִשָּׁה יְהוּדִיָּה
צְרִיכָה לְהִתְפַּלֵּל, וְלָכֵן נִהְפָּךְ לְבֶן סוֹרֵר.

יְסוּד זֶה שֶׁל הַדִּגְמָא הָאִישִׁית שֶׁל הַהוֹרִים, מְשָׁלִים אֶת הַנְּאָמֵר עַל הַחוּבָה
לִיצֵר אֲוִירָה נְנוּחָה וּשְׁלֵוָה בְּבֵית. כִּי בְּעוֹד שֶׁיִּצְיֵרֶת הָאֲוִירָה הַטּוֹבָה
מִתְמַקְדֶּת יוֹתֵר בְּמָה לֹא לַעֲשׂוֹת, דְּהֵינּוּ שְׁלֵא לְהִתְנַגֵּשׁ עִם הַיֶּלֶד יֵתֵר עַל
הַמֶּדָּה, הַיְסוּד שֶׁל הַדִּגְמָא הָאִישִׁית מְדַבֵּר בְּמִנְחִים אֶקְטִיבִיִּים וּמַעֲשִׂיִּים.

ושגני היסודות האלה משלימים זה את זה בִּיתר שְׁאֵת, כִּי אִם נֹצֶרֶת בְּבֵית אֹיְרָה נְעִימָה וּלְבַבִּית, נִתְּנָת לִילָד אֶפְשָׁרוֹת טוֹבָה יוֹתֵר לְעֶקֶב אַחֲרֵי מַעֲשֵׂי הוֹרָיו וּלְלַמֵּד מִדְּרָכֵיהֶם. רַק בְּצוּרָה זֹה הוּא מְרַגֵּשׁ קִרְבָּה נְפֹשִׁית וּמְעַנֵּן בְּחֶפֶץ רַב לְקַחַת מֵהֶם מִשָּׁל וּדְגָמָא לְדִרְכֵי הַחַיִּים.

וְהִיא אִם יִנְצְלוּ הַהוֹרִים הַזְדַּמְנוֹת זֹה וַיִּשְׁפְּרוּ מַעֲשֵׂיהֶם בַּהֲנַהֲגָה הָרְאוּיָה בִּינָם לְבֵין עֲצָמָם, בִּינָם לְבֵין הַמָּקוֹם וְגַם בִּינָם לְבֵין יְלָדֵיהֶם - יֵשׁ לְתִלּוֹת תִּקְוָה רַבָּה בְּעֵתִיד.

בְּרֵאשׁ וּבְרֵאשׁוֹנָה, חֲבִיבִים אֲנוּ לְחַנֵּךְ אֶת עֲצָמֵנוּ, וְכַלְשׁוֹן הַגָּאוֹן רַבִּי שִׁמְשׁוֹן רַפָּאֵל הִירֶשֶׁ ׀ בְּסִפְרוֹ "יִסּוּדוֹת הַחֲנוּךְ" (ח"ב עמ' נה'): "וּלְפִיכֶךָ שׁוּמָה עָלֵינוּ לְהִתְחִיל, לֹא יֵאָחֵר מִשְׁעַת לְדַתּוֹ שֶׁל בְּכוֹרֵנוּ, אֲשֶׁר הִי חוֹנֵן אוֹתָנוּ, לְנִדָּר נִדָּר קְדוֹשׁ, כִּי מִשְׁעָה זֹה וְאֵילֶךְ נְחַנֵּךְ אֶת עֲצָמֵנוּ, כְּדִי שְׁנוּכַל לְחַנֵּךְ אֶת בְּנֵינוּ בְּרוּחַ הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת".

הַהוֹרִים צְרִיכִים לְהַחֲשִׁיב אֶת עֲצָמָם בְּחֲנִיכִים לְכָל דָּבָר, לְתִינוּקוֹת שֶׁל בֵּית רַבֵּן הָעוֹמְדִים לְקַבֵּל אֶת חֲנוּכָם הָרֵאשׁוֹן, וְרַק אִם יִרְגִּישׁוּ כֶּךָ וַיְחִיו בְּרוּחַ זֹה הַלְכָה לְמַעֲשֵׂה, יוּכְלוּ לְהַבִּיא גַם אֶת יְלָדֵיהֶם לְצַעַד בְּעֶקְבוֹתֵיהֶם.

הַדְּגָמָא שֶׁהֵיִלָּד צְרִיךְ לְלַמֵּד מֵהוֹרָיו נְחִלְקָת לְשִׁלוּשָׁה חֻלְקִים, וּלְכָל אֶחָד מֵהֶם נֹדַעַת חֲשִׁיבוֹת מְרַבָּה. שׁוּמָה עַל הָאָבָא לְהֵרְאוֹת דְּגָמָא נְאוֹתָה בְּמַעֲשֵׂים הַמְשַׁתְּפִיכִים אֶל תְּחוּמוֹ וְלִ"שִׁטַּח שְׁפוּטוֹ"; חוֹבָה עַל הָאִם לְהוֹיֹת דְּגָמָא לְעוֹלָלִיָּהּ בְּדַבָּרִים הַנוֹגְעִים לָהּ; וּמִטַּל עַל שְׁנֵיהֶם לְהַצְטִיר בְּצוּתָא כְּדַמְיוֹת חִיּוּבִיוֹת בְּדַבָּרִים הַמְשַׁתְּפִים שְׁלֵהֶם.

יִסוּד זֶה שֶׁל הַדְּגָמָא הָאִישִׁית נִתֵּן לְהַבְנִה עַל פִּי כָּל הַגִּיּוֹן. כִּי הָרִי לִילָד בְּגִיל הָרֶךָ אֵין נְטִיָּה עֲצָמָאִית לְכוּוֹן מְסִיָּם, הוּא גַם אֵינוֹ בֵּר דְּעָה לְהַבִּין בְּשִׁכְלוֹ מָה הַדְּבָר הָרְאוּי לְעֲשׂוֹתוֹ וּמַמָּה לְהַמְנַע.

הוּא נָתוּן כְּלוֹ תַּחַת הַרְשָׁמִים הַנְּצוּדִים בְּעֵינָיו, וּמִשְׁפַּע מֵהֶם. מִן הַרְשָׁמִים הֶלְלוּ מִתְּפַתַּחַת אִישִׁיוֹתוֹ, וּמַמָּה שְׁקוּלְטוֹת אֲזַנָּיו נֹצֶרֶת הַמַּדּוֹת שְׁלוֹ, תַּכוּנוֹתָיו וְאֶפְיוֹ לְכָל יְמֵי חַיָּיו.

לְכוּ, אִם הוּא רוֹאָה בְּהוֹרָיו אֲנָשִׁי אֶמֶת, שׁוֹנְאֵי בְּצַע, וְכֹאֲלָה שְׁאִינָם מִיַּחֲסִים חֲשִׁיבוֹת לְדַבָּרִים שֶׁל הַבֵּל, גַּם הוּא לֹא יִתְהַבֵּל, וְכָל דְּאֲגָתוֹ תִּהְיֶה נִתּוּנָה לְעַנְיָנִים שְׁבָרוּחַ. כְּאֲשֶׁר הַהוֹרִים מְשַׁפְּעִים בְּאַהֲבַת תּוֹרָה, וּמוֹכִיחִים זֹאת בְּפִנֵּי יְלָדֵיהֶם, יֵשׁ סְכוּי רַב שְׁגָם הַדּוֹר הַבָּא יִצְמַח וַיִּגְדַּל מִתּוֹךְ אַהֲבַת תּוֹרָה אֶמֶתִית.

בְּהַקְדַּמְתוֹ הַנִּרְגָּשֶׁת לְסִפְר "אֲבָנֵי חוֹן", שֶׁל הָרַב הַגָּאוֹן רַבִּי אֲבָרָהָם יַעֲקֹב זִילְבֶּרְשְׁטֵיין שְׁלִיט"א, כּוֹתֵב אָבִי הַמַּחֲבֵר, הַגֵּר"י זִילְבֶּרְשְׁטֵיין שְׁלִיט"א, מַעֲט מֵהַנְּהַגוֹת הַחֲנוּךְ שֶׁל הַרְבֵּנִית מְרַת עֶלְזָה-שׁוֹשַׁנָּה עָלֶיהָ הַשְּׁלוֹם, וְהַדְּבָרִים רְאוּיִים לְהִיוֹת נִשְׁמָעִים בְּכָל בֵּית:

באתי בזה להזכיר את רעיתי הצדקת המפלגת בכל מדה
נכונה, הרבנית עלזה שושנה עליה השלום, בת מרן
עטרת ישראל יבדל לחיים טובים וארכים, הנרי"ש
אלישיב שליט"א, שבזכותה זכה בני נ"י לחבר ספר על
ה'מנחת חנוך'.

היא היתה כלה מסכת חנוך לבניה, וקשה לתאר במלים
את עצם שמחתה כשהיתה מלנה מילדותו את בנינו
הרה"ג ר' אברהם יעקב שליט"א לירושלים, לבית אביה
שליט"א, שהיה מקציב לו זמן מסים להעניק לו
מחכמתו ויראתו.

רעיתי עליה השלום לבשה בגדי שבת ועיניה זלגו דמעות,
ולבה היה הומה לראות את בנה שומע תורה מאביה
שליט"א. יום טוב היתה עושה על כל מסכת שלמד,
והקריבה כל אשר לה על מנת לשמע את קול התורה
יוצא מפיו.

היא עלתה גם לביתו של מרן הגאון ה"אבי עזרי" זצ"ל,
כדי להודות לו על השעורים הנפלאים שהוא משפיע
בישיבה, ובנינו נ"י היה חוזר עליהם בביתנו בחדוה
ובשמחה. גם בקשה ממנו שמדי פעם ידבר עמה בלמוד.
לי לא היה האמץ לעשות זאת, והיא החליטה שחייבת
היא להביע את אשר על לבה.

היא גם הכניסה בלב בניה דגמא של ארוח של אנשים
לא שפויים בביתה, אשר בכחותיה הדלים וברוחה
האדירה שקמה אותם, וזו היתה מסכת חנוך עצומה
לבניה. היא היתה שומעת מהם חרפתה ברבים ולא
היתה משיבה בגבורה עצומה. וקבלה בדומיה את
חרפתה, אשר "חטאה" היחיד היה בזה שארחה אותם
בביתה חנם לשם ה' יתברך בלבד.

היא הצליחה להעביר את כח ההתמדה העצום שראתה
אצל אביה לבניה. לא היה לה בעולמה כלום; כל חפצה
היה להעניק ליוצאי חלציה תורה ויראת שמים, וזכאית
נשמתה בגן עדו, בצל אמה הרבנית שיינע חיה אלישיב
עליה השלום, שהיתה לה למורה דרך בחכמתה
וביראתה ורדיפת השלום שלה". עד כאן לשון דבריו של
הרב.

אם רואים את ילדיה בתפארת התמדתם העצומה, ובאהבת התורה היוקדת שלהם, צריך לדעת שמקורה של אהבה זו הוא באמס הגדולה עליה השלום. כי כאשר ההורים מהוים דגמא לילדיהם בעניינים אלה, ומתפללים עליהם תמיד שיזכו להיות גדולים בתורה, יש להם לקוות שהילדים לא יכזיבו.

ומכאן כדאי להאיר את עיניהם אל האמא המשקיעה כחות נפש, זמן ומרץ ללא לאות בחינוך ילדיה, מן הראוי שידע מהי הדרך הנכונה שכדאי לשם להפנות את כל הכחות.

ה"בבא סאלי" נלחם למען חנוך טהור

חנוך הילדים הוא אחת המשיומות הקשות ביותר המטלות על ההורים. כל בר דעת מבין כי חנוכו של הילד תלוי בשני גורמים: החנוך בבית והחנוך בספר כאשר האחד משלים את השני.

אין ספק, כי הורה השולח את בנו לבית ספר מסוים רק בגלל קרבתו לביתו, וזו הסבה המכריעה בשקולים - אף על פי שבבית ספר זה אין מלמדים לפי השקפת התורה, הרי שהורה זה הוא בבחינת חוטא ומחטיא את נפשות ילדיו.

לא אחת התלבטיות רבות מקננות בלבם של הורים מסימים לגבי ההחלטה בבחירת המוסד החנוכי ולעתים שקולים זרים הם המכריעים את הכף, כגון: שכר הלימוד, הסעה, קרבה לבית, כאשר הם אמנם דברים חשובים אך לא עקריים. מן הראוי להשמיע לאותם הורים שאסור שסבות טכניות מעין אלו יהיו השקול העקרי והמכריע בהחלטה!

לא אחת הורים רבים מתקשים להבין מדוע זה קורה לבן שלהם, איך פתאם הוא "בורח להם מהידים", מדוע הדת הפכה אצלו לעל, מדוע אין לו חשק לתורה.

הורים החפצים בהצלחת בנייהם חייבים לדעת כי עבודתם החנוכית בבית היא הבסיס להצלחת הילד אך מנגד לעקב אחר השגיו ולהיות בקשר מתמיד עם מחנכיו.

הבבא סאלי זצ"ל ידע כי אחת מאבני היסוד לחנוכו הטהור והקדוש של הילד הוא מקום חנוכו ועל כן הקפיד מאד בענין.

מעשה נפלא על כך מובא בספר "סידנא בבא סאלי":

כַּאֲשֶׁר כָּהֵן הַגָּאוֹן הַקְדוֹשׁ רִבְנוּ יִשְׂרָאֵל אֲבִיחֻצִירָא זְצ"ל
כְּרַבָּה שֶׁל בּוּדְנִיב שְׁבַמְרוּקוֹ, נִסַּע פְּעַם לַכְּפָרִים סָבִיב כְּדֵי
לְעַמֵּד עַל מִשְׁמַר הַדָּת וְהַמְצוֹת. נֶצְלוּ הַמְשֻׁכִּילִים אֶת
הָעֵדְרוֹ, שְׁכָרוּ מְבִנָּה מְפֹאָר, וְהַחֲלוּ בְּרִשׁוֹם תַּלְמִידִים
לְבֵית סֵפֶר בְּרוּחַ הַהִשְׁפָּלָה הַכְּפָרְנִית.

כְּשֶׁשָּׁב הַבַּבְּא סְאֵלִי מִמַּסְעוֹ הָיוּ הַלְמוּדִים בְּעֲצוּמָם. כִּינֵס
אֶת הַקָּהֵל וְדָרַשׁ בְּמַפְגִּיעַ לְהוֹצִיא אֶת הַיְלָדִים מִבֵּית
הַסֵּפֶר הַמַּעֲבִירָם עַל דָּתָם. הִלְלוּ לֹא הַחֲרִישׁוּ. מִנְהַל בֵּית
הַסֵּפֶר עֶבֶר מִבֵּית לְבֵית וּפְתָה אֶת הַהוֹרִים בְּחֻלְקַת לְשׁוֹן
וּבְמַתַּת יָד לְהַשְׁאִיר אֶת הַבְּנִים בְּבֵית סֵפֶרוֹ. נֶעֱנָה הַבַּבְּא
סְאֵלִי וְאָמַר: "אָב שְׁלֹא יוֹצִיא אֶת בְּנָיו מִבֵּית הַסֵּפֶר
הַחֲלוּנִי, מִבְּטַח לוֹ שְׁבָנוּ לֹא יוֹצִיא שְׁנָתוֹ!"

לְמַחֲרַת הַיּוֹם נִסְגַּר בֵּית הַסֵּפֶר בְּאִין תַּלְמִידִים...

אֲדָּה הַשְׁטֵן לֹא אָמַר נוֹאֵשׁ. הַמְשֻׁכִּילִים הִחְלִיטוּ לְכַפּוֹת אֶת
אֲרָסִם דְּרָדָּה מִשְׁרַד הַחֲנוּדָּה הַמְרוּקָאִי וּלְחֹקֵק חֵק שְׁיַחֲבִיב
אֶת הַיְהוּדִים לְשַׁלַּח אֶת בְּנֵיהֶם לַחֲנוּדָּה הַכְּלָלִי.

הַבַּבְּא סְאֵלִי הִחְלִיט לְלַחֵם בַּחֵק. שֶׁר הַמְשֻׁטְרָה הַכִּירוּ
אִישִׁית וְהוּא הָיָה בְּנוֹ שֶׁל הַפְּחָה בְּעִיר בּוּדְנִיב. הָעֲרֻצָּתוֹ
שֶׁל הַפְּחָה לַבַּבְּא סְאֵלִי הִיָּתָה כֹּה רַבָּה, עַד שֶׁבִקְשׁוּ שְׁיַתִּיר
לְבָנוּ, אוֹפְקִיר, לְהַתְרוּעֵעַ בְּקִטְנוּתוֹ עִם בְּנֵי בֵּיתוֹ שֶׁל הָרֵב.
עָתָה גְּדַל אוֹפְקִיר, עָלָה בְּסֵלֶם הַתַּפְּקִידִים עַד שֶׁהָיָה לְשֶׁר
הַמְשֻׁטְרָה.

נִסַּע הַבַּבְּא סְאֵלִי לְעִיר הַמְּלוּכָה רַבָּאט וּבִקֵּשׁ לְהוֹעֵד עִם
אוֹפְקִיר. הַתְּבַרֵּר שֶׁהוּא שׁוֹהָה עִתָּה עִם חֲבָרָיו הַשְּׂרִים
בִּישִׁיבַת הַמְּמִשְׁלָה. בִּקֵּשׁ הַבַּבְּא סְאֵלִי לְהוֹדִיעוֹ שֶׁהוּא
מִמְתִּין לוֹ. לְהַפְתָּעַת הַכֹּל, קִטַּע אוֹפְקִיר אֶת הַשְּׁתַּתְּפוּתוֹ
בִּישִׁיבָה וַיֵּצֵא אֶל הָרֵב.

"מִדּוּעַ זֶה בָּא כְּבוֹד הָרֵב לְבַקְרָנִי?" - שָׁאֵל בְּיִרְאָת כְּבוֹד.

"עִם יִשְׂרָאֵל וְתוֹרָתוֹ נְתוּנִים בְּיַדֶּיךָ!" - אָמַר לוֹ הַבַּבְּא
סְאֵלִי בְּהַתְרַגְּשׁוֹת עֲצוּמָה.

"אֵינִי מִבִּין" - אָמַר אוֹפְקִיר.

"עוֹמְדִים לְחֹקֵק חֵק הַמִּיַּעַד לְהַרְעִיל אֶת לְבוֹת יְלָדֵי
יִשְׂרָאֵל, לְהַלְעִיטֵם בְּלְמוּדֵי כְּפִירָה וְאַפִּיקוֹרְסוֹת!" -
הַסְּבִיר הָרֵב בְּהַתְרַגְּשׁוֹת.

שָׁמַע אוֹפְקִיר עַל הַחֹק הַמְצָע, אִךְ עֲנָן זֶה לֹא הָיָה בְּתַחוּם סְמִכוּתוֹ.

"אֲנִי שֶׁר הַמְשֻׁטָּרָה" - הַזְכִּיר לְאוֹרְחוֹ - "לֹא שֶׁר הַחֲנוּף!"

"לֹא" - הַשִּׁיב הַבָּא סָאֵלִי - "יָדַע לָךְ, כִּי מֵרַגַע זֶה וְאֵילָךְ אֵינְךָ שֶׁר הַמְשֻׁטָּרָה אֶלָּא שֶׁר הַחֲנוּף!"

"הַכִּיצַד?" - תָּמָה אוֹפְקִיר.

"זֶה עֵתָה הַחֲלִיטָה הַמְמַשְׁלָה בְּהַעֲדָרְךָ לְמִנּוּתְךָ כְּשֶׁר הַחֲנוּף!" - הוֹדִיעוּ הָרַב.

"אִם כִּנִּים דְּבִרְיָךְ, רַבִּי, מִבְּטִיחַ אֲנִי לָךְ חֲגִיגִית כִּי הַחֹק לֹא יִתְקַבֵּל." - עָנָה אוֹפְקִיר הַמְפֹתֵעַ.

הוּא שָׁב לִישִׁיבַת הַמְמַשְׁלָה שֶׁם הַתְּקַבֵּל בְּתַרְוֵעוֹת וּבְבִרְכוֹת וּבְשֻׁרוֹהוּ כִּי זֶה עֵתָה נִבְחַר פֶּה אֶחָד לְכַהֲנֵת שֶׁר הַחֲנוּף...

הַדָּבָר הָרֵאשׁוֹן שֶׁעָשָׂה בְּכַהֲנָתוֹ הַחֲדָשָׁה - בְּטוֹל הַצָּעַת הַחֹק לְחַיֵּב אֶת יְלָדֵי יִשְׂרָאֵל בְּלִמּוּדֵי כְּפִירָה, וּלְאַפְשֹׁר לָהֶם לְהַמְשִׁיךְ בְּחֲנוּכְכֶם הַמְקוֹרֵי בְרוּחַ מוֹרְשֵׁת הַדּוֹרוֹת.

"הֵבֵה נִתְחַכְמָה לוֹ"

"בְּמִדָּה שְׂאָדָם מוֹדָד מוֹדְדִין לוֹ".

שְׁלֹשָׁה הָיוּ בְּאוֹתָהּ עֲצָה : בְּלָעַם וְאִיּוֹב וַיִּתְרוּ.

בְּלָעַם שְׂיַעֲצֶךָ - נִהְרַג. אִיּוֹב שְׂשִׁיתֶק - נִדּוֹן בְּיִסּוּרִים.

יִתְרוֹ שְׂבָרַח - זָכוּ בְּנָיו שְׂיִשְׁבּוּ בְּלִשְׁכַת הַגְּזִית. (סוֹטָה יא.)

"בְּמִדָּה שְׂאָדָם מוֹדָד מוֹדְדִין לוֹ". כֹּלל הוּא, כִּי הַשְׂכָּר וְהַעֲנָשׁ בְּאִים עַל הָאָדָם מִדָּה כְּנֻגַד מִדָּה. אִם, לְמַשָּׁל, מִדָּד הָאָדָם וְנָתַן צְדָקָה לְעֵנִי מְלֹא חֲפָנָיו, מוֹדָד הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּחֲפָנָיו וְנָתַן לוֹ שְׂכָרוֹ (סִינְהֶדְרִין ק.). וְכֵן גַּם עֲנָשׁוֹ שֶׁל הָאָדָם בָּא מִדָּה כְּנֻגַד מִדָּה : כִּיּוֹן שְׂקִשְׁטָה הַסּוֹטָה עֲצָמָה לְעֵבְרָה,

צִוְתָהּ הַתּוֹרָה לְנִזְלָה (סוֹטָה ח:). שְׁמִשּׁוֹן הַלֵּךְ אַחַר עֵינָיו וְנָתַן עֵינָיו בְּדִלְיָהּ, "כִּי הִיא יְשָׁרָה בְּעֵינָיו", לְפִיכָּךְ נִקְרָו פְּלִשְׁתִּים אֶת עֵינָיו (סוֹטָה ט:). וְשִׁתִּי הִרְשָׁעָה הִיטָה מְבִיאָה בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל וּמִפְּשִׁיטָתָן עֲרֻמוֹת, לְפִיכָּךְ צָוָה אַחֲשֹׁרוֹשׁ לְהַבִּיאָהּ לְפָנָיו לְמִשְׁתָּה כִּשְׁהִיא עֲרָמָה (מְגִלָּה יב:).

אָף עֲנִשָׁם שֶׁל בַּלְעָם וַיִּתְרוּ הִיא מְדָה כְּנֶגֶד מְדָה:

בַּלְעָם, שְׂיַעֲץ שְׂיַהֲרֵגוּ יְלָדֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלִיכוּם לְנֶהֱר, לְפִיכָּךְ נֶעֱנַשׁ וְנִדּוֹן לְמִיתָה. אָף יִתְרוֹ קִבֵּל שְׂכָרוֹ מְדָה כְּנֶגֶד מְדָה, שְׁהָרִי הִיא עֲשִׂיר מִפְּלָג, וְכָל חֲקֵי מְצָרִים הִיוּ עַל פִּיו, וַיֵּשֶׁב בְּכַבּוּדוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְכִינּוֹן שְׁוֹתֵר עַל הַכֹּל וּבָרַח, זָכָה לְכַבּוּד גָּדוֹל שְׂיִשְׁבּוּ מִבְּנֵי בְּנֵי בַלְשֵׁכַת הַגְּזִית.

וְאוּלָּם, מַה מְדָה כְּנֶגֶד מְדָה יֵשׁ אֶצְלֵי אִיּוֹב שְׂכִינּוֹן שְׁשֵׁתֶק נִדּוֹן בְּיִסּוּרִים?

אֲלָא לְאִיּוֹב הִיוּ שְׂקוּלִים וְחִשְׁבוֹנוֹת רַבִּים לְשִׁתִּיקָה שְׁגָזַר עָלָיו לְנִכַח הָעֲצָה "כָּל הַיּוֹם הַיְלֹוד הַיְאָרָה תִּשְׁלִיכוּהוּ". הוּא סָבַר, כִּי אָף עַל פִּי שְׁמֹן הַדִּין עָלָיו לְמַחּוֹת, אוּלָּם בְּמִקְרָה הִזָּה לֹא תוֹעִיל הַמְּחָאָה וְלֹא כְלוּם, וְאִם כֵּן "כְּשֵׁם שְׂמִצּוֹה לּוֹמֵר דָּבָר הַנִּשְׁמָע כִּי מְצוּה שְׁלֵא לּוֹמֵר דָּבָר שְׂאִינּוֹ נִשְׁמָע" (בְּמִחוֹת סה:). וְאֲדַרְבָּה, סָבַר אִיּוֹב כִּי מוּטָב שְׁלֵא לְמַחּוֹת עֲתָה, וְאִזּוֹ יִשְׂאָר בְּמִשְׁרָתוֹ וּבְמַעֲמָדוֹ, כִּי שְׂאֲחַר כִּי כְּשִׁתְּבוּא הַהִזְדַּמְנוֹת הַרְאוּיָהּ, יִהְיֶה בְּיָדוֹ לְפַעַל לְטוֹבַת יִשְׂרָאֵל.

הַבִּיא עָלָיו הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא יִסּוּרִים, כִּי שְׂאִיּוֹב יִזְעַק מִרָה עַל יִסּוּרָיו.

וְאוּלָּם, לְכַאֲוָרָה, לְשֵׁם מָה יִזְעַק וְצוּחַ עַל יִסּוּרָיו, וְכִי יֵשׁ בְּכַךְ כִּי לְהוֹעִיל וְלוֹ בְּמִשְׁהוּ?

אֲלָא זֶה הַכֹּל: כְּשִׁכּוֹאֵב - זוֹעֵקִים. וְאִם אָף עַל פִּי שְׂאִין בְּכַךְ כִּי לְהוֹעִיל מְאוּמָה, מְכַל מְקוּם הָאָדָם זוֹעֵק כָּל אִימַת שְׁחָשׁ כְּאֵב וְצַעַר, מִדּוּעַ אִפּוּא לֹא יִזְעַק אִיּוֹב עַל גְּזֵרַת הַבָּנִים?

עַל כְּרַחֲדֵי, שְׁהַגְזָרָה לֹא נִגְעָה לְלִבּוֹ וְלֹא כְּאֵבָה לּוֹ כְּאֵב אִמְתִּי.

אִיּוֹב שְׁשֵׁתֶק נִדּוֹן בְּיִסּוּרִים, מְדָה כְּנֶגֶד מְדָה... (בְּשֵׁם מִרְוֹ הַגְּרִי"ז)

"וְאוּרָאךְ מִתְּבוּסַת בְּדַמִּיךְ"

תְּעִלּוּמַת רְצַח הַנְּעָרָה הַנוֹצְרִיָּה

בַּיַעַר סָמוּךְ לַעֲיָרָה יְהוּדִית נִמְצְאָה נַעֲרָה נוֹצְרִיָה הַרוּגָה.
הַיְדִיעָה נְפוּצָה חִישׁ מֵהָרַב בְּכַפְרֵי הַסְּבִיבָה, וּמִיַּד הַחֲלוּ בֵּין
הַגּוֹיִים לְדַבֵּר עַל כָּךְ שֶׁיֵּד הַיְהוּדִים בְּרָצַח, מִכִּיּוֹן שֶׁהֵם
זְקוּקִים לְדָם נוֹצְרִים בְּשִׁבִיל לְלוֹשׁ בּוֹ אֶת מִצּוֹתֵיהֶם,
וְהַיָּמִים הָיוּ סָמוּכִים לְפָסַח...

הַיַּעַר הָיָה בְּרִשּׁוֹתָיו שֶׁל חוֹכֵר יַעֲרוֹת יְהוּדִי בְּשֵׁם ר' שְׁמוּאֵל, שֶׁגַּר בְּעֲיָרָה הַיְהוּדִית הַסָּמוּכָה. הוּא חָכַר אֶת
הַיַּעַר מֵאֵת פְּרִיץ הַסְּבִיבָה בְּשִׁבִיל לְכַרֵּת אֶת עֵצָיו. וּמוֹבָן
שֶׁהַחֲשָׁד נֶפֶל עָלָיו.

הַנְּרָצַחַת הָיְתָה בְּתוֹ שֶׁל אֶחָד הַפּוֹעֲלִים הַנְּכַרְיִים מֵעוֹבְדֵי
שֶׁל ר' שְׁמוּאֵל בַּיַּעַר, הִיא הָיְתָה מִבִּיאָה בְּכָל יוֹם אֶכָּל
לְאִבֶּיהָ בַּיַּעַר, וְגַם בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם עֲשֵׂתָה כָּךְ. ר' שְׁמוּאֵל הָיָה
בַּיַּעַר בְּשָׁעָה שֶׁהָרַצַּח אָרַע, וּמִיַּד לְאַחַר מִכּוֹן עֲזַב אֶת הַיַּעַר.
הֵאֵם זְקוּקִים עוֹד לְהוֹכְחוֹת "מִשְׁכְּנָעוֹת" יוֹתֵר שֶׁהֵנְהוּ
הַרוֹצְחִים?

מִיַּד נִמְצָא גַם "עֵד רְאִיָּה". נַעַר בֶּן עֶשְׂרִים הַעִיד שֶׁהוּא
בְּעֵצְמוֹ הָיָה בַּיַּעַר בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. הוּא שָׁמַע צְעָקוֹת וְרָץ
מֵהָר אֶל הַמָּקוֹם שֶׁמִּמֶּנּוּ הִגִּיעַ הַקוֹל. כְּשֶׁהִגִּיעַ לְשֵׁם רְאָה
כֶּבֶד אֶת הַנַּעֲרָה מֵתָה. הוּא עוֹד הַסְּפִיק לְרֵאוֹת אֶת חוֹכֵר
הַיַּעַר הַיְהוּדִי כְּשֶׁהוּא מִתְרַחֵק מִן הַמָּקוֹם, וּבִידוֹ סָפִין
מִטְּפִיט דָּם וְסִיר גְדוֹל בּוֹ קִבֵּל אֶת דָּם הַנְּרָצַחַת.

ר' שְׁמוּאֵל נֶאֱסַר וְאֵתוֹ נֶאֱסְרוּ גַם הָרַב וְרֵאשֵׁי הַקְּהָל,
מִכִּיּוֹן שֶׁנּוֹדַע שֶׁבִּלְיָהּ לְפָנָיו כּוֹן הָיְתָה אֶסְפָּה בְּבֵית ר' שְׁמוּאֵל
וּ"בְרוּר" אִפּוֹא שֶׁהָרַצַּח תִּכְנֶן אֲזוֹ, וְנַעֲשֶׂה עַל דַּעַת
כָּל רְאֵשֵׁי הַקְּהָל.

רֵאשֵׁי הַפְּעִילִים בְּהַסְתָּה נֶגְדַת הַיְהוּדִים הָיוּ הַכֹּמֵר וְהַפְּרִיץ.
הֵם דָּרְשׁוּ מִשְׁפָּט מֵהָרַב נֶגְדַת הָאֲסִירִים.

יְהוּדֵי הַמָּקוֹם שֶׁלְּחוּ מִיַּד שְׁלוּחִים אֶל הַצַּדִּיק ר' לִוִי יִצְחָק
מִבְּרִדִּיטְשׁוֹב זְצ"ל, לְהוֹדִיעַ לוֹ עַל צָרְתָם וּלְבַקְשׁוֹ לְפַעֵל
לִישׁוּעָתָם. הַצַּדִּיק חִזַּק אֶת רוּחָם הַנּוֹאֲשֵׁת, עוֹדַד אוֹתָם
בְּדַבָּרִים וְאָמַר לָהֶם שֶׁיִּבְקְשׁוּ רַחֲמִים וְיִגְזְרוּ תַעֲנִית,
וְהִתְשׁוּעָה מִן הַשָּׁמַיִם בּוֹא תְּבוֹא.

ב.

בְּיוֹם בְּהָרַב אֶחָד הוֹפִיעַ בְּחִדְרוֹ שֶׁל הַצַּדִּיק מִבְּרִדִּיטְשׁוֹב
אֶדָם לֹא מִכָּר. לְפִי לְבוֹשׁוֹ וְאִפּוֹן דְּבוּרוֹ נִרְאָה כְּאֶכָּר רוּסִי.
מֵה טִיבוֹ שֶׁל גּוֹי אֶצֶל הַצַּדִּיק מִבְּרִדִּיטְשׁוֹב? הָיָה הַדַּבֵּר

לְחִידָה בְּעֵינַי כָּל. וּכְשֶׁבִקֵּשׁ לְהַכְנִס אֶל הַרְבֵּי לֹא נִתְּנוּ
הַגְּבָאִי.

"מִה מְדַמִּים אַתֶּם, שְׂאֲנִי גוֹי?" - אָמַר הָאָדָם הַמּוֹזֵר -
"יְהוּדֵי אֲנִי! וְאַלְמָלָא קָרָא לִי הַרְבֵּי לֹא הֵייתִי בְּאֵ
אֱלֹיו"...

מִשְׁשֹׁמְעוּ "נִסְח" כְּזֶה פִתְחוּ לְפָנָיו אֶת הַדָּלֶת. הַרְבֵּי קִבֵּל
אוֹתוֹ בְּ"שְׁלוֹם עֲלֵיכֶם" לְבָבִי וְשׁוֹחַח אֶתוֹ בִּידִידוֹת.

עַד מִהֲרָה נוֹדַע בְּחֶצֶר טִיבוֹ שֶׁל עֲנָן. אוֹתוֹ אָדָם הָיָה
יְהוּדֵי שְׂגָר בֵּין הַגּוֹיִם. הוּא דָּבַק בְּסִבִּיבֹתוֹ הַגּוֹיִית, לְבַשׁ
כְּגוֹי וְחִי כְּמִנְהַגֵּי הַגּוֹיִם, עַד שֶׁכִּמְעַט שָׁכַח אֶת מוֹצְאוֹ
הַיְהוּדִי. אוּלָם עוֹד הִבְהִיב בְּלִבּוֹ זִיק חֲלָשׁ וְלֹא נִרְגַּשׁ שֶׁל
יְהוּדוּת, שֶׁלֹּא נִתֵּן לְהַפְרִירוֹ מִבְּעַד לְפְרָצוֹן הַגּוֹיִם הַמְּגֻשָּׁם
שָׁלוֹ.

הַצְּדִיק מִבְּרִדִּיטְשׁוֹב שֶׁיָּדַע מִמֶּנּוּ שֶׁלַח לְקָרָא לוֹ. הַשְּׁלִיחַ
שֶׁל הַרְבֵּי אָמַר לוֹ בְּמִפְרָשׁ, שְׂאִין הַצְּדִיק מִבְּקֵשׁ לְהוֹכִיחוֹ
עַל מַעֲשָׂיו וְלְהַשְׁפִּיעַ עָלָיו שְׂיִחְזֹר לְמוֹטָב, אֲלֵא הוּא רוֹצֵה
מִמֶּנּוּ טוֹבָה בְּעֵנָן שֶׁל הַצְּלֵת נְפֻשׁוֹת. הַהוּא הָיָה בְּעַל לֵב
טוֹב, וּמִשְׁשֹׁמְעַ עָד, מִהֲרָ לְבוֹא.

הַרְבֵּי סִפֵּר לוֹ עַל הַמְּאָרֶע שֶׁנִּפְּל בְּאוֹתָהּ עֵינָהּ, וְעַל הַסִּפְּנָה
הַמְּרַחֶפֶת עַל יְהוּדֵי הַמְּקוֹם מִעֲלִילַת הַדָּם שֶׁנִּטְפְּלָה
עֲלֵיהֶם. הוּא אָמַר לוֹ: "בְּיָדְךָ לְעֹזֵר לְאַחִיךָ וְהַחֻבָּה עָלֶיךָ
לְעִשׂוֹת זֹאת".

"כִּי־צָדִיק?" - שְׂאֵל הַלֵּה.

"הֲלֹא מִרְאָה שֶׁל גוֹי לְךָ?" - עָנָה הַרְבֵּי - "וְלֹא יִקְשֶׁה עָלֶיךָ
לְבוֹא בֵּין הַגּוֹיִם שֶׁל אוֹתָהּ עֵינָהּ וְלִקְשֹׁר שִׂיחָה עִמָּהֶם.
תִּשְׁתַּדֵּל אִפּוֹא לְהוֹצִיא מֵהֶם פְּרֻטִים הַיְדוּעִים לָהֶם עַל
דְּבַר הַרְצָח. אוּלַי תוּכַל לְהַפִּיר אֶת מְזֻמּוֹתֵיהֶם הַשְּׁפָלוֹת
נֶגְדַת הַיְהוּדִים".

ג.

הַיְהוּדֵי הַמְּתַנַּכֵּר קִבֵּל אֶת הַתְּפִקִיד שֶׁהֵטִיל עָלָיו הַצְּדִיק
מִבְּרִדִּיטְשׁוֹב. הוּא יָדַע כִּמָּה קִשָּׁה הַמְּשִׁימָה שֶׁקִּבֵּל עָלָיו,
אֲבָל הָיָה נָכוֹן לְעִשׂוֹת אֶת הַכָּל בְּשִׁבִיל לְהַצִּיל אֶת אֲחָיו
הַנִּתְּוֹנִים בְּסִפְּנָה.

בְּמִסּוּהַ שֶׁל סוֹחֵר נוֹדֵד נִכְנָס אֶל אוֹתוֹ הַכֹּפֵר וְהַחֵל לְהִתְרוֹעֵעַ עִם תּוֹשְׁבָיו. הָיָה מְרַבֵּה שְׂיָחָה עִם הַכֹּפְרָיִים עַל כּוֹסוֹת יִי"ש, וְעַד מְהֵרָה נוֹדַע לוֹ מִי וּמִי הָעוֹמְדִים בְּרֹאשׁ הַהִסְתָּה נֶגֶד הַיְהוּדִים. כֵּן נוֹדַע לוֹ עַל דְּבַר הַנַּעַר "עַד הָרֵאִיה" שֶׁהַעִיד נֶגֶד ר' שְׁמוּאֵל.

הוא מהר להתנדד עם הנער ונעשה כרע כאח לו. היה מזמינו תכופות לבתי היין והיה משקהו כוסות מלאות ממשקאות האלכוהול המשפחים ביותר, ובהזדמנויות כאלה היה הנער מגלה לפניו את כל לבו. ביחוד היה ה"סוחר" מרבה לדבר עם הנער דברי שנאה נגד היהודים.

פעם בהיות ה"סוחר" בחברת הנער, והנער היה שְׁתוּי כהגון, אמר אליו ה"סוחר" בתוך דבריו נגד היהודים: "אני הייתי נכון אפלו לרצח נוצרי בשביל שאפשר יהיה להטיל את האשמה על היהודים".

"הלא זהו בדיוק מה שעשיתי אני", - הפליט הנער השְׁתוּי.

"סיפר הכל בדיוק" - אמר לו ה"סוחר" בשמחה מסתרת - "בפני ידיד כמוני מתר לך לגלות הכל".

הנער ספר שהוא במו ידיו רצח את הנערה. הוא הסתכסך עמה, ובהיותם לבדם ביער עמד ודקרה למות. אחרי מעשהו נקפו לבו ורגש של חרטה לא נתן לו מנוח. הוא מהר אל הכפר והתנדה לפניו. והכמר אמר לו, שרק בזה יכפר עונו, אם יעיד שחוכר היער שמואל רצח את הנערה. הוא קבל עליו לעשות כן, והכמר הביא אותו אל הפריץ ושלשטם יחד תכננו את העלילה נגד היהודים.

משגמר הנער את ספורו החל להתפכח משכרונו וכמעט התחרט על שגלה את סודו לאחר. אבל ה"סוחר" תפס אותו בדבריו והפך פתאם את עורו. הוא התחיל לדבר דברי כבושין על לב הנער, ויסר אותו על עון דמי נקיים שהוא לוקח על ראשו, בזה שהוא מטיל על אחרים את אשמת הרצח שהוא בצע. ולבסוף אים עליו שהוא יופיע בפני בית המשפט ויספר את כל מה ששמע כעת מפיו.

הנער התחלחל ונשבר. הוא בקש מה"סוחר" שיִדְרֵךְ אותו איך לנהג.

”עליך פשוט להופיע בבית המשפט ולומר שעדותך בדויה, ורק הכומר הוא ששם את העדות הזאת בפיד.” - אמר לו ה”סוחר” והנער קבל עליו לעשות כן.

וכך היה. המשפט בטל והאסירים שלחו לחפשי. היהודים נשמו לרוחה והכומר והפריץ יצאו מהענין חפויי ראש.

הזכות הגדולה של הצלת אחיו היהודים מסכנה, הלהיטה את הזיק היהודי החלוש בלבן של היהודי המתנער, והפכתו לשלהבת. לבן היהודי נתעורר מתרדמתו, הוא החל לחזר למוטב ובעזרתו של הצדיק מפרדיטשוב הפך להיות בעל תשובה גמור. וכך ביחד עם הצלת חיייהם של אחיו היהודים הציל את נפשו הוא לחיי עולם הבא.

”ונצעק אל ה”

באמונה - תושיע ה’

בני ישראל יוצאים ממצרים אף דרכם אינה סוגה בשושנים. מצרים רודפים אחריהם מאחור ורוצים להשמידם ואלו מלפנים נמצא הים.

הדבר הטבעי והמתבקש מאלו שעושה משה רבנו הוא לזעק אל ה’, להתחנן שירחם עליהם ויצילם וכך הוא עשה, אף מה הפלא שעל תפלתו של משה הקדוש ברוך הוא עונה לו בשלילה, כמו שנאמר: ”ויאמר ה’ אל משה מה תצעק אלי? דבר אל בני ישראל ויסעו! ואתה הרים את מטף וגו”.

שואל ”אור החיים” הקדוש: וכי מה היה לו לעשות? למול מי יצעק אם לא לה’ אלקיו ובפרט בעת צרה? ולכאורה אנו רואים שאף נתקבלה תפלתו כי הקדוש ברוך הוא מצוה אותו: ”ואתה הרים את מטף”.

ועוד קשה: הקדוש ברוך הוא מצוה אותו ”דבר אל בני ישראל ויסעו”, להיכן יסעו אם מצרים רודף מאחוריהם והים לפנייהם?! ואם הפונה אחר שיבקע הים אם כן היה לו לומר קדם ”הרים את מטף” ואחר כן ”דבר אל בני ישראל”.

מתרץ "אור החיים" הקדוש, שמדת הדין טוענת שאינם ראויים ואין כח ברחמים כנגד מדת הדין המונעת. **ראה הקדוש ברוך הוא שמצד מעשיהם אינם ראויים.**

הרי פשוט הדבר שלהקדוש ברוך הוא אין קשי בקריעת ים סוף, כמו שנאמר "גוער בים ויבשהו" (נחום א, ד), אלא כפי שמביא **בזהר הנגלה**: בזמן שישׂראל עמדו לפני הים, ובקש הקדוש ברוך הוא לקרע להם את ים סוף, בא רהב, השר הממנה על מצרים, ותבע דין מלפני הקדוש ברוך הוא.

אמר לפניו: "רבונו של עולם, מדוע אתה רוצה לעשות דין במצרים ולקרע הים לישראל? הרי כלם חוטאים לפניך, וכל דרכיך בדין ואמת. אלו עובדי עבודה זרה ואלו עובדי עבודה זרה, אלו חטאו בגלוי עריות ואלו חטאו בגלוי עריות, אלו שופכי דמים ואלו שופכי דמים".

באותה שעה היה קשה לפניו לעבר על מדת הדין. והיו ישראל נוסעים אל תוך הים שנאמר: "ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו". והיה קשה לפני הקדוש ברוך הוא לעבר על מדת דינו ולקרע להם את ים סוף.

אך כאשר הקדוש ברוך הוא אמר למשה "דבר אל בני ישראל" כונתו היתה להגביר צד החסד והרחמים ו**יתעצמו באמונה בכל לבם** "ויסעו" אל הים קדם שיחלק, וזאת על סמך הבטחון כי אני אעשה להם נס ובאמצעות זה תתגבר מדת הרחמים. כי רק על ידי הגברת האמונה נתן למנע את קטרוגו של שר מצרים.

על כן עלינו להתחזק באמונה ולדעת מה רב כחה ועצמתה שמסגלת היא להתגבר על כל המקטרגים והמשטינים. זו הזכות שהים נבקע לבני ישראל.

והצדיק הראשון שגרם לכך הוא נחשון בן עמינדב שקפץ ראשון אל הים, אך גם עם פניסתו למים הם עדין לא נבקעו עד שהמים הגיעו לגרוננו, עד שאמר "הושיעני אלהים כי באו מים עד נפש" (תהלים סט, ב).

אין ספק, כי כאשר הקדוש ברוך הוא רואה את מסירות נפשו של האדם לקיים את רצונו בכח האמונה - הישועה אינה מתמהמהת אף לרגע!

אנשים רבים חושבים שהישועה צריכה להגיע באפן מידי כאשר יש צרה, ולא אחת מתרעמים על הקדוש ברוך הוא מדוע היא מתמהמהת ודוקא אז נחלשים הם בכח אמונתם.

אך דוקא כעת צריך לבוא לידי בטוי כח אמונתו בהקדוש ברוך הוא.

את הפסוק "דרך אמונה בחרתי משפטיך שויתי" (תהלים קיט) היה רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל מבאר: "מפני שבחרתי דרך של אמונה תמימה ושלמה בה, לכן כל המשפטים של ה' הם שוים בעיני, וברור לי שהכל במשפט". וכשהגיעה אליו מירושלים הידיעה המרה על פטירת בנו הבכור רבי משה ז"ל בלונדון, מיד אמר בהתרגשות: "דרך אמונה בחרתי - משפטיך שויתי, וממילא אין לי שום טענות..."

למדרגה זו צפה הקדוש ברוך הוא מבני ישראל, וכאשר הגיעו לאמונה אמתית ושלמה בה - אז נבקע היס.

"אלו עשר מכות שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים"

מהי תכלית המכות?

שואל בעל "אמרי יהודה" על ההגדה:

יש להתבונן: מדוע היה צריך הקדוש ברוך הוא להכות את מצרים בעשר מכות שונות, וכי לא היה די להם במכה אחת נצחת עד להכנעתם?

זאת ועוד: גם כשכבר נשבר לב פרעה, הכביד שוב ה' את לבו - "בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו למען שתי אתתי אלה בקרב" (שמות י, א).

אם כן, מהי תכלית המכות? מה, בעצם, רצה הקדוש ברוך הוא ללמדנו בנתינת כל עשר המכות?

על כרחך צריך לומר, שתכלית רבוי המכות לא הייתה כדי להכניע את מצרים, אלא כדי להראות את כחו וגבורתו של הקדוש ברוך הוא בכל מעשה הבריאה: דם וצפרדע - על המים, כנים - על הארץ, ערב ודבר - על החיה והבהמה, שחין ומכת בכורות - על האדם, ברד וחשך - על מערכות השמים. כל זה נועד להשריש אמונה ובטחון בקרב לבם של ישראל וידיעתם כי אני ה'".

נמצא שהמכות עצמן לא היו אלא התעללות, וזה שאמר הכתוב: "למען תספר גוי את אשר התעללתי במצרים". וזה מוכח מדברי הרמב"ם (הלכות תשובה פ"ו ה"ג): "ואפשר שיחטא אדם חטא גדול או חטאים רבים עד שיתן הדין לפני דין האמת שיהא הפרעון מזה החוטא וכו' שמונעין ממנו התשובה ואין מניחין לו רשות לשוב מרשעו כדי שימות ויאבד בחטאו שעשה... לפיכך כתוב בתורה 'ואני אחזק את לב פרעה לפי

שְׁחָטָא מַעֲצָמוּ תַחֲלָה... נָתַן הַדִּין לְמוֹנֵעַ תְּשׁוּבָה מִמֶּנּוּ עַד שֶׁנִּפְרַע מִמֶּנּוּ, לְפִיכָךְ חִזַּק הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת לְבוֹ.

"וְלָמָּה הָיָה שׁוֹלַח לּוֹ בְּיַד מֹשֶׁה וְאוֹמֵר לוֹ שְׁלַח וַעֲשֵׂה תְּשׁוּבָה... כְּדֵי לְהוֹדִיעַ לְבָאֵי עוֹלָם שֶׁבְזִמְן שְׁמוֹנֵעַ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הַתְּשׁוּבָה לְחוּטָא, אֵינּוּ יָכוֹל לְשׁוּב אֶלָּא יָמוּת בְּרָשָׁעוֹ". עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ.

וְהַדְּבָרִים מִדְּבָרִים בְּעַד עֲצָמָם, שֶׁתְּכַלִּית הַהֲתַעַלְלוֹת בְּפָרְעָה הֵיְתָה לְלַמֵּד אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כַּחוֹ וּגְבוּרָתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְדַרְכֵי הַנְּהַגְתּוֹ עִם בְּרוּאָיו.

עֲתָה נִשְׁכִּיל לְלַמֵּד שְׁיֵשׁ עֲבֵרוֹת שֶׁ"מוֹנְעִים מִמֶּנּוּ דַרְכֵי הַתְּשׁוּבָה עַד שֶׁיִּשׁוּב מִחֻטָּאוֹ".
אוֹי לְמַתְבוּנָו!

"אלו עשר המכות שהביא הקדוש ברוך הוא על המצרים במצרים ואלו הן"

תְּכַלִּית הַמִּכּוֹת - לְעוֹרֵר אֶת פְּרַעַה לַחֲזוֹר בְּתְּשׁוּבָה.

מִדּוּעַ הִבִּיא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כָּל כָּךְ הַרְבֵּה מִכּוֹת עַל הַמִּצְרַיִם, הֲלֹא אֶפְשָׁר הָיָה לְהִבִּיא רַק אֶת מַכַּת בְּכוֹרוֹת, וּמִיָּד הָיָה פְּרַעַה מְשַׁלַּח אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל? וּבְכֻלָּל, מָה הֵיְתָה הַתּוֹעֵלֶת בְּאוֹתָן מִכּוֹת, הֲלֹא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הִקְשָׁה אֶת לְבוֹ?

אֶלָּא שְׁיֵשׁ הַבְּדֵל בֵּין תִּשְׁעַ הַמִּכּוֹת לְמַכַּת בְּכוֹרוֹת. מַכַּת בְּכוֹרוֹת בָּאָה לְהַעֲנִישׁ אֶת פְּרַעַה עַל כָּל שְׁעוֹלָל לְעַם יִשְׂרָאֵל. **אוֹלָם שְׂאֵר הַמִּכּוֹת לֹא הָיוּ עֹנֵשׁ לְפְרַעַה, אֶלָּא בָּאוּ לְעוֹרֵר אֶת פְּרַעַה לַחֲזוֹר בְּתְּשׁוּבָה.**

הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא מְעַנֵּן לְהַעֲנִישׁ אֶת הַרְשָׁעִים, אֶלָּא שֶׁיִּחְזְרוּ בְּתְּשׁוּבָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "חֵי אֲנִי נָאִם ה' אִם אֶחֱפֹץ בְּמוֹת הַרְשָׁע, כִּי אִם בְּשׁוּב רָשָׁע מִדְּרָכּוֹ וְחָיָה" (יחזקאל לג, יא). וְלָכֵן הִבִּיא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת תִּשְׁעַ הַמִּכּוֹת, שֶׁהֵן אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים מִפְּלָאִים, בְּמִטְרָה שֶׁפְּרַעַה וּמִצְרַיִם יִרְאוּ אֶת גְּדֻלַּת ה' וְיִכְנָעוּ מִלְּפָנָיו וְכָךְ יִחְזְרוּ בְּתְּשׁוּבָה. אֵלּוֹ הָיָה פְּרַעַה חוֹזֵר בְּתְּשׁוּבָה, אֶפְלוֹ אִם לֹא הֵיְתָה זֶה תְּשׁוּבָה מֵאֲהָבָה שֶׁעָלֶיהָ נֶאֱמַר שֶׁהִיא מַגַּעַת עַד כִּסָּא הַכְּבוֹד וְשִׁ"עוֹנוֹת נַחֲשָׁבִים לוֹ כְּזִכְיוֹת" (יומָא פו:), אֶלָּא רַק תְּשׁוּבָה מִיִּרְאָה - יִרְאֵת הָעֵנֶשׁ, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא הָיָה מְקַבֵּל אֶת תְּשׁוּבָתוֹ וְלֹא הָיָה מְעַנִּישׁוֹ.

בָּרַם, הִיָּה מְקוּם לְחַשֵּׁשׁ שְׂאֵמָנָם פְּרַעַה יִשְׁלַח אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעִקְבוֹת
הַמִּכּוֹת שֶׁקָּבַל, אֲדָּה לֹא תִהְיֶה בְּזָה חֲזָרָה בְּתִשׁוּבָה כָּלֵל, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עֹדֵן
לֹא מִכִּיר בְּגִדְלוֹ שֶׁל ה' וְאֵינָנו יָרָא מִפְּנֵיו, אֲלֵא הוּא פֶּשׁוּט לֹא יָכוֹל לְסַבֵּל
אֶת הַמִּכּוֹת וְלָכֵן הוּא מְשַׁלַּח אֶת יִשְׂרָאֵל. לָכֵן, הַקִּשָּׁה ה' אֶת לֵב פְּרַעַה וְנָתַן
לוֹ כַּח לְסַבֵּל אֶת הַמִּכּוֹת, וְלֹא לְשַׁלַּח אֶת יִשְׂרָאֵל רַק כְּדֵי לְהַפְטִיר מֵהֶם,
וְכַעַת הִיָּתֶה הַבְּחִירָה בְּיַד פְּרַעַה, הָאֵם לְהַתְעוֹרֵר עַל יְדֵי הַמִּכּוֹת וּלְהַכְנִיעַ
מִפְּנֵי ה' אוֹ לְהַמְשִׁיךְ לְמִרְדּוֹ בּוֹ. [עַל פִּי סְפֹרְנוֹ]

וּבְכַד לֹא הִשְׁגָּה הַמְטָרָה שֶׁפְּרַעַה יִגִּיעַ לְיַד הַכְּרָה שֶׁה' הוּא הָאֱלֹקִים, אֲלֵא
כָּאֵן פְּרַעַה מְשַׁחֵרֵר אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַק בְּגִלְלֵי סְבִלּוֹ הָאִישִׁי.

עַל כֵּן הִבִּיא הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עֶשֶׂר מִכּוֹת עַל מִצְרַיִם כְּדֵי לְעוֹרְרֵם לַעֲשׂוֹת
חֲשִׁבוֹן נַפְשׁ עַל סִבַּת הַמִּכּוֹת כְּדֵי שִׁתְּעוֹרְרוּ לְשׁוּבָה בְּתִשׁוּבָה.

”עמלנו - אלו הבנים”

סְגֻלוֹת רַבּוֹת יִשְׁנֶן כִּיצַד לְזָכוֹת בְּבָנִים תַּלְמִידֵי-חֻכְמַיִם. אֵין סִפְקָא, כִּי הַדָּרֵךְ
הַנְּכוֹנָה וְהָרְאוּיָה בְּיוֹתֵר הִיא לְמוּד בְּצוּתָא מִדֵּי יוֹם בְּיוֹמוֹ עִם הַבָּנִים.

אֲדָּה יֵשׁ דָּרֵךְ נּוֹסֶפֶת וּמְעַנִּינָת שְׁגָם הִיא יֵשׁ בְּאִפְשָׁרוּתָה לְזָכוֹתָנוּ בְּבָנִים
תַּלְמִידֵי-חֻכְמַיִם:

בְּאַחַת הַקְּהֵלוֹת הַחֲרָדִיּוֹת בְּדָרוֹם הָאָרֶץ יֵשׁ מְשַׁפְּחָה שֶׁכָּל
יְלָדֶיהָ, עַד הָאֲחֵרוֹן, גָּדְלוּ לְתַפְאֵרַת בְּצוּרָה שְׁבָאָמַת לֹא
רוֹאִים כְּמוֹתָהּ בְּמִשְׁפָּחוֹת רַבּוֹת, עַד כְּדֵי כִּךְ שֶׁכַּמָּה
מִחֲבָרֵי הַקְּהֵלָה הֵיחָא אָמְרוּ שֶׁכַּאֲשֶׁר רוֹאִים יְלָד מְחַנֵּךְ
מְסֻתוֹבֵב בְּבֵית הַמְדָרֶשׁ, מְשִׁיכִים אוֹתוֹ בְּאִפְן אוֹטוֹמָטִי
אֶל הַמְשַׁפְּחָה הַהִיא...

זֶה לֹא רַק הָעֵמֶל וְהַהֲתַמָּדָה בְּתוֹרָה, וְלֹא רַק צוּרַת
הַתַּפְּלָה שֶׁלָּהֶם, שֶׁכֻּלָּה אוֹמְרַת הוֹד וְהִדָּר, אֲלֵא הַרְבֵּה
יּוֹתֵר מִזֶּה. מְדַבֵּר בְּיִלְדִים שֶׁיִּרְאֵת הַשָּׁמַיִם כָּל כִּךְ נִשְׁקָפֶת
מְדַמוֹתָם, עַד שֶׁהֵם וְיִרְאֵת שָׁמַיִם - חַד הוּא.

גַּם יַחְסִיָּהֶם אֶל הַסְּבִיבָה, הַתִּיַּחְסוּתָם הָאֲדִיבָה וְהַנְּעִימָה
לְכָל בֶּר-אָנוּשׁ, יִהְיֶה מִי שִׁיָּהִיָּה, מוֹשֶׁכֶת אֶת לֵב כָּל
רוֹאֵיהֶם.

וְאַחַר כָּל זֹאת, הַהֲתַמָּדָה שֶׁלָּהֶם בְּתוֹרָה נְעִשִׁית בְּחֻשָּׁק
רַב, וְנִכְרַ שֶׁהַלְמוּד הוּא הַדָּבָר הַמְּאֲשֵׁר בְּיוֹתֵר בְּחִיָּהֶם.

זרע ברך ה' במלא המובן ובמלא המשמעות של המשג
המקדש הזה.

כדי להבין כיצד זה קורה, התברר שיש מאחורי הקלעים
ספור נפלא:

ראש המשפחה, תלמיד-חכם בעל שעור קומה, מגיע מדי
יום, בשעה ארבע לפנות בקר, לבית-הכנסת. הוא נכנס
אל המסדרון ופותח את "חדר הנקיון" של בית המדרש,
בו נמצאים המטאטא והספונג'דור, הדליים והמרי
הנקיון.

האבא, תלמיד-חכם כשלעצמו, ומי שעמל על התורה
באחד הכוללים של הקהלה, מוציא משם את הכלים
לשטיפת הרצפות, מפשיל את שרווליו, ממלא מים מן
הברז, מכניס לדלי מעט סבון ריחני ו... מתחיל לשטף
את המסדרון.

את השטיפה הוא מבצע במקר רב, כמי שאכפת לו על
ביתו-שלו, לא מותר גם על הפנות. כל זה לוקח דקות
ארכות.

הוא לא מסתפק במסדרון, אלא נכנס אף לבית הכנסת
עצמו, ועובד גם שם במקר רב.

אבי המשפחה נמנה עם אחד ממתפללי מנין הותיקין
בבית הכנסת, אלא שהוא מקדים לפני כלם ושוטף מדי
יום את המסדרון הגדול שלפני ההיכל ואת ההיכל
עצמו.

כשפגיעים המתפללים, הם מרגישים בצחצוחו של
המקום, בנקיונו ובטהרתו, ואינם יודעים מי עושה
עבורם את המלאכה המקדשת הזו.

מי שמגלה אכפתיות לנקיונו של בית ה', ומשתדל
שהאנשים הבאים לשם יריחו ריחות טובים ונעימים,
מוכיח בכך שזה ביתו השני, ואולי הראשון... ואז
הקדוש ברוך הוא הופך את המקום הזה למקום
הטבעי של ילדיו.

ברור אפוא, שזו עלת ההצלחה העל-טבעית של ילדיו של
התלמיד-חכם הנ"ל, ומכאן נובע החשק הבלתי-נדלה
שלהם ללמד וללמד וללמד.

אך זה עוד לא הכל. מיד לאחר שהוא שוטף את הרצפה, הוא מתחיל לשוטף עוד משהו... את דף הסדור...

והפעם, הוא עושה זאת בדמעות עיניו...

לאחר אמירת כמה פרקי תהלים, הוא מתפלל אל השם ותברך בלשוננו-שלו, ומתחנן לפניו בדמעות של ממש, על חיימקיה שלו ועל מוישלה שלו, על שלוימי ועל יהודלה ועל כל היתר.

והתפלה הזו, ככל שהיא נאמרת בשפה פשוטה יותר, כך היא מרגשת יותר. במשך כארבעים דקות מתפלל התלמיד-החכם המפלא ההוא לאביו שבשמים שיתן בלב בןיו את השמחה ללמוד תורה.

הוא מזכיר ומונה אותם בשמותיהם אחד לאחד, ואומר: "אנא, אבי שבשמים, עזר לנו שלחיימקיה שלנו יהיה חשק ללמד, ולא יעב אותנו שום מחסום ושום מפריע. אלא שישב כל ימיו על התורה ועל העבודה."

וכך, כאמור, הוא מונה את שמותיהם של כל בןיו ובנותיו, ומבקש עליהם בתפלה הבוקעת הישר מן הלב.

מי שעוקב אחר ה"מסלול הלילי" של האבא הזה, דרך שטיפת הרצפה ו"שטיפת" הסדור, יבין את סוד ההצלחה הגדולה של ילדיו.

"עמלנו אלו הבנים"

העמל גם בילדים מחנכים

שואל חתני היקר, ר' יצחק ברנס נ"י:

בדברי ההגדה הללו ישנה קשיה עצומה העולה מאליה מקריאת הדברים: היכן נאמר בפסוק "כל הבן הילוד היארה תשליכהו" (שמות א, כב) שהבנים הם "עמלנו", הרי נזכר בו רק הצווי של פרעה להשליך את הזכרים ליאור?

אָלאַ, שְׁבִהְכֶרַח צָרִיךְ לוֹמַר, שְׂזֵה שְׁחַנוּךְ הַיְלָדִים דּוֹרֵשׁ עֲמַל - הוּא דָבָר כֹּה פְּשוּט שְׂאִין צָרִיךְ לְהִבְיֵא לּוֹ רְאִיָּה מִהַכְּתוּב (וְלָכֵן מִסְתַּפְּקִים בְּרְאִיָּה רַק לְעֵצֶם הַעֲבָדָה שֶׁהַמְצָרִים הִרְעוּ לָנוּ בְּעֵינֵי הַבְּנִים - אַךְ לֹא לִ"עֲמַלִּי")!

בְּעַל הַהֲגָדָה אֶפְלוּ אֵינָנוּ נִדְרָשׁ לְסַמֵּךְ אוֹ לְחַזֵּק לְדַבְּרֵינוּ, מְשׁוּם שֶׁהָעֲמַל בְּחַנוּךְ הַבְּנִים הוּא מוֹבָן מֵאֵלָיו מִמֶּשׁ!

דָּבָר נוֹסֵף נִתֵּן לְלַמֵּד מִכָּאן - שֶׁהַהוֹרִים צָרִיכִים לְהִשְׁקִיעַ אֶת כָּל עֲמַלָם בְּחַנוּךְ הַיְלָדִים גַּם אִם הַיְלָד "טוֹב" וִ"מְמַשְׁמַע" וּמְחַנֵּךְ מֵעֲצָמוֹ. אִין לְהִסְתַּפֵּק בְּכַךְ אֶלָּא גַם בְּמִקְרָה כְּזֶה יֵשׁ "לְעֲמַל" בְּחַנוּךְ, שֶׁהִרִי חַנוּךְ הַבְּנִים נִקְרָא "עֲמַל" לְלֹא כָּל חִלּוּק בֵּין סוּגֵי הַיְלָדִים וְהַמְחַנְכִים. לְלַמֵּדנוּ, שְׁגַם בַּיְלָד הַמְצַלַח בְּיוֹתֵר יֵשׁ "לְעֲמַל".

וְכֹאשֶׁר מְתִיגְעִים בְּעֵינֵי חַנוּךְ כְּדָבָעִי, אֲזִי זוֹכִים לִיְלָדִים שֶׁעֲלִיהֶם נֶאֱמַר "הֵם הַכִּירוּהוּ וַתַּחֲלֶה" (הֵם רָאוּ אֶת הַשְּׂכִינָה עַל יָם סוּף רֵאשׁוּנִים) וְיָכְלוּ לְהִרְאוֹת בְּאַצְבָּע "זֶה אֶ-לִי וְאַנְוָהוּ"...

הַרְבֵּי אֲרִיָּה שְׂכֵטֵר שְׁלִיטֵי"א, שְׂזֵכָה לְהַמְנוֹת עִם מְקַרְבָּיו שֶׁל הַרְבֵּי הַזָּקֵן מְסַקְוִיר זַצ"ל סִפֵּר סִפּוֹר מְאֵלָף:

בְּמִלְחַמַת הָעוֹלָם הַשְּׂנֵי עָבְרוּ עַל הַרְבֵּי מְסַקְוִיר תְּהַפּוּכוֹת רַבּוֹת. הוּא וּמִשְׁפָּחָתוֹ נִרְדְּפוּ עַל נַפְשָׁם עַד שֶׁהַמִּלְחָמָה הִסְתַּיְמָה וְהַסְכָּנָה חָלְפָה. הַסְכָּנָה הַגְּשָׁמִית חָלְפָה, הַחֲשֵׁשׁ מִפְּנֵי הַרְג וְרִצָּח. אֲבָל הַסְכָּנָה הָרוּחַנִית אֵימָה בְּמִלָּא עָזָה.

הוּא מְצָא אֶת עֲצָמוֹ בְּעִיר בּוֹקֶרֶשֶׁט בְּרוֹמַנְיָה, בְּעוֹלָם חֶרֶב וּמִכָּה. הִישִׁיבוֹת חֶרְבוֹ, בְּתֵי הַמְדַרְשׁ שְׁמָמוֹ.

עִקַּר דְּאֲגָתוֹ שֶׁל הַרְבֵּי הִיְתָה מִפְּנֵי לְחַנוּךְ בְּנוֹתָיו הַרְבּוֹת. הוּא לֹא הֵנִיחַ לָהֶן לְהִתְרוֹעֵעַ עִם יְלָדֵי הַשְּׂכוּנָה, וְהָיָה מְחַנֵּךְ אוֹתָן בְּעֲצָמוֹ. הָיָה פּוֹנֵה מְלַמּוּדָיו וְסִפְרָיו וּמְשׁוֹחַח אֶתֵּן וְאֵף מְשַׁחֵק עִמּוֹ!

יוֹם אֶחָד הִיְתָה חֲתָנָה אֲצֵל קְרוּבֵי מִשְׁפָּחָה. הַרְבֵּי הִיְתָה לְקַחָה עִמָּה אֶת הַבְּנוֹת. כְּשֶׁהִגִּיעָה הָעֵת לְחֹזֵר בְּקִשׁוֹ הַבְּנוֹת לְהִשָּׂאֵר מְעַט. הַבְּטִיחוּ קְרוּבֵי מִשְׁפָּחָה, שֶׁהֵם יִחְזִירוּן הַבֵּיתָה.

שְׁבֵה הַרְבֵּי לְבַדָּה. כְּשֶׁהִתְקַרְבָּה אֶל הַבֵּית, רָאָתָה שֶׁבְּעֵלָהּ, הַרְבֵּי עוֹמֵד בְּחִלּוֹן וּמְצַפֶּה לְשׁוּבָה. כְּשֶׁרָאָה שֶׁשְׁבֵה לְבַדָּה קָרָא בְּחִרְדָּה: "הֵיכֵן הַבְּנוֹת?!"

ספרה לו הרבנית שנשארו בכתנה בהשגחת קרובים.
מהר הרבי ושלח את משמשו להביאן מיד והוא עצמו
לא מש מהחלון עד שובן.
השתוממה הרבנית ושאלה: "מה אם תהינה שם עוד
רבע שעה?"
ענה הרבי: "מי יודע איזו תולעת יכולה לחדר באותן
חמש-עשרה דקות..."
ואמנם, זכה הרבי מסקוויר וכל צאצאיו בנו בתים של
תורה וקדשה, לרב נחת ואורה.

כלפי מה הדברים אמורים? החגים הם ימי ששון ושמחה, ימי התעלות
וקדשה. עם זאת אמרו חז"ל, שהחג עלול להיות הזמן הנורא ביותר
בשנה מהיותו תקופת חפש ובטלה.

בשבע עינים יש להשגיח על בלויי הילדים היקרים לנו כל כך, כדי שלא
יחדרו, חלילה, תולעים לבסתן הנפלא, לפרות החמד שלנו, ולא ירקיבו!

למה דוקא עשר מכות הכו פרעה ומצרים, לא פחות ולא יותר?

טעם נכון בדבר כתב בעל "מעשי ה'": כיון שאמרו חז"ל במסכת אבות
"בעשרה מאמרות נברא העולם", והם כנגד עשרת הדברות שנתנה בהם
תורה לישראל, לפי שאין קיום לעולם אלא בזכות למוד התורה וקיומה.

על כך שאלו חז"ל: "והלא במאמר אחד יכול להבראות?" אם כן, מדוע
היה צריך ה' לברא את העולם בעשרה מאמרות?

משיבים חז"ל: "אלא להפרע מן הרשעים שמאבדו את העולם שנברא
בעשרה מאמרות, ולתן שכר טוב לצדיקים שמקימים את העולם בעשרה
מאמרות".

פרוש, שהצדיקים על ידי שמקימים את עשרת הדברות מקימים את
העולם שנברא בעשרה מאמרות, ואלו הרשעים המבטלים את עשרת
הדברות מבטלים את העולם שנברא בעשרה מאמרות.

וְהָלֹא פָרַעַה שָׁאֵמַר "לֹא יִדְעֵתִי אֶת ה'" וְהִכְחִישׁ אֶת בְּרִיאַת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא
בְּעֲשָׂרָה מְאֻמְרוֹת, דִּין הוּא שְׂיִלְקָה עֶשֶׂר מִכּוֹת כְּנֶגֶד עֲשָׂרָה מְאֻמְרוֹת
שֶׁבְטָל!

קריעת ים סוף

ד' פְּתוֹת עָשׂוּ אֲבוֹתֵינוּ עַל הַיָּם: אַחַת אוֹמְרַת נִפְל לָיָם, וְאַחַת אוֹמְרַת נִחְזַר
לְמִצְרַיִם, וְאַחַת אוֹמְרַת נַעֲשֶׂה עִמָּהֶם מִלְחָמָה, וְאַחַת אוֹמְרַת נִצּוּחַ כְּנֶגְדָן.
זוֹ שָׁאֵמְרָה נִפְל לָיָם - אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה: "הִתְיַצְבוּ וּרְאוּ אֶת יְשׁוּעַת ה'",
וְזוֹ שָׁאֵמְרָה נִחְזַר לְמִצְרַיִם - אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה: "לֹא תוֹסִיפוּן לְרְאוֹתֵם". וְזוֹ
שָׁאֵמְרָה נַעֲשֶׂה עִמָּהֶם מִלְחָמָה - אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה: "ה' יִלְחֶם לָכֶם". וְזוֹ
שָׁאֵמְרָה נִצּוּחַ כְּנֶגְדָן - אָמַר לָהֶם מֹשֶׁה: "וְאַתֶּם תַּחֲרִישׁוּן". (ירוּשְׁלַמִּי תַעֲנִית
ב)

"וַיָּבֵאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבְשָׁה" - אִם בַּיָּם לָמָּה בַּיַּבְשָׁה? וְאִם
בַּיַּבְשָׁה לָמָּה בְּתוֹךְ הַיָּם? אֶלֶּא מִכָּאֵן אֲתָה לְיָד שְׁלֹא נִקְרַע לָהֶם הַיָּם עַד
שֶׁבָּאוּ לְתוֹכּוֹ עַד חֲטָמָם וְאַחַר כֵּן נַעֲשֶׂה לָהֶם יַבְשָׁה. (שְׁמוֹת רַבֵּה פְּרָשָׁה א)

בְּשַׁעַה שָׁאֵמַר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה "וְאַתָּה הָרַם אֶת מִטְדָּךְ" נִבְקְעוּ כָּל
מַעֲיִנוֹת תְּהוֹם שֶׁבְּעוֹלָם אֶפְלוּ מִיָּם שֶׁבְּכַדִּים וְשֶׁבְּגִתוֹת וְשֶׁבְּצִלְחוֹת. (שׁוּחַר
טוֹב תְּהִלִּים יח)

הֵיטָה בֵּת יִשְׂרָאֵל עוֹבְרַת בַּיָּם וּבְנָה בַּיַּדָּה וּבּוֹכָה, וּפּוֹשְׁטַת יָדָה וְנוֹטְלַת
תְּפוּחַ אוֹ רִמּוֹן מִתּוֹךְ הַיָּם וְנוֹתְנַת לוֹ.

י' נִסִּים נַעֲשׂוּ לָהֶם עַל הַיָּם: נִבְקַע לָהֶם הַיָּם, וְנִבְקַע כְּמִין כֶּפֶה וְכוּ', וְנִחְלַק
לִיַּיב שְׁבִילִים וְכוּ', וְנַעֲשֶׂה יַבְשָׁה וְכוּ', וְנַעֲשֶׂה כְּמִין טִיט וְכוּ' וְנַעֲשׂוּ הַמַּיִם
פְּרוּרִים וְכוּ', וְנַעֲשׂוּ סִלְעִים סִלְעִים וְכוּ', וְנַעֲשׂוּ גִזְרִים גִּזְרִים וְכוּ', וְנַעֲשׂוּ
עֲרֻמוֹת עֲרֻמוֹת וְכוּ', וְנַעֲשׂוּ כְּמוֹ גֵד וְכוּ', וְיִצְאוּ לָהֶם כַּדֵּי מִיָּם מִתּוֹקִים
מִתּוֹךְ מְלוּחִים וְקָפְאוּ הַמַּיִם וְנַעֲשׂוּ כְּכִלֵּי זְכוּכִית וְכוּ'. (תַּנְחוּמָא בְּשַׁלַּח)

מכת בכורות

הַתּוֹרָה מְסַפֶּרֶת לָנוּ, שֶׁבְּשַׁעַה שֶׁהִכָּה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶת בְּכוֹרֵי מִצְרַיִם
"הֵיטָה צָעָקָה גְּדֹלָה בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר כָּמְהוּ לֹא נִהְיְתָה וְכָמְהוּ לֹא
תִסָּף" (שְׁמוֹת יא, ו), "וַתְּהִי צָעָקָה גְּדֹלָה בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם כִּי אֵין בֵּית אֲשֶׁר
אֵין שָׁם מֵת" (שָׁם יב, ל).

אין ספק, שגם אם לא הייתה צעקה גדולה בכל המפלות הראשונות, מכל מקום שקט גדול לא היה במצרים זה שנה שלמה בזמן המפלות...

די לנו בדמיון קל כדי להבין שכשצפרדע קטנה מזנקת לתוך הפה, או שבשעה שעקרת הבית מסיטה את החלון ובן-רגע נשאבים על פניה נחילים של מעופפים במפת ארבה - שקט גדול לא שרר שם...

גם גניחותיהם של המצרים במפת כנים שהיו פחצים בגופם (כלשון חז"ל במדרש), ובמפת שחין שכאבה יותר מכל המפלות שהיו לפניה (ראה מדרש בשלח) לבטח שלא עברו בקול דממה דקה...

ובמפת ערב, כאשר ראה אדם נחש ארוך ה' אמות ועב כקורת בית הבד מטפס ועולה בגרם המדרגות אל ביתו, או שמבעד הדלת שומע הוא היטב את כבד פסיעותיו של הדב התר אחרי טרף ולאחר שעה קלה שומע הוא את עצמות בנו נמעכות בפי האריה. וכי לא היו שם צעקות? - ונדאי היו גם היו!

לשם מה הקדמנו כל זה? כדי להבין יותר את התמה שבמפת בכורות.

הן אמת שבמפת בכורות הייתה צעקה גדולה יותר, והטעם: "כי אין בית אין שם מת", אך אם זהו הטעם - תמויה ההפרש הגדול בין מפת בכורות לשאר המפלות, שלא מצינו שהזכירה התורה את ענין הצעקה אלא במפת בכורות!

וביותר, שהרי לא תארה התורה כלל את פרטי הכאב בכל שאר המפלות, היאך התנהגו המצרים וכיצד הגיבו על המפלות, ומדוע נשתנתה בזה מפת בכורות שהזכר בה שתהיה "צעקה גדולה במצרים"?

הדבר יבאר בעזרת השם בהקדמת שאלה נוספת.

הרי לאחר חמש מפלות שבהן לא נכנע פרעה ולא שלח את בני ישראל - הכביד ה' את לבו לבל ישלח. ואם כן צריך להבין איך הצליחה מפת בכורות להקהות את קשי הלב שנעשה משמים?

ואם נפשך לומר, שמפת בכורות הייתה קשה יותר משאר המפלות במה ש"אין בית אשר אין שם מת" - הנה לנו במדרש שגם בשאר מפלות היו מתים בהן המצרים, ולא רק בכור הבית - אלא אפלו כמה מבית אחד!!

שכך וכך מתארים לנו חז"ל במדרש: "שלח בהן ערב - אריות, זאבים, נמרים ודבים ונשרים. היה למצרי חמשה בנים והיה נותן לישראל להוציאן לשוק בידו. בא ארי - נוטל אחד, זאב - נוטל אחד, דב - אחד, נמר - אחד, נשר - אחד. היה נכנס לתוך ביתו של מצרי לבידו. אומר לו: היכן בני? הוא אומר לו: אעשה חשבון, בא הארי - נוטל אחד, והזאב - אחד, הדב - אחד, נמר אחד, נשר - אחד." (תנחומא בא פרשה ד).

הרי לנו שלא היה במכת בכורות בעצמה קשי הרבה יותר גדול משאר המכות, ואם כן שוב חוזרת השאלה: כיצד הקהה מכת בכורות את קשי הלב שמשמים?

לא, שהשנוי והחדוש שבמכת בכורות היה שבמכה זו רצה ה' שיגיע הקץ, ולפיכך הסיר מפרעה את כבדות הלב - כדי שישלח ויוציא את בני ישראל בפעל!

אלו הקדוש ברוך הוא היה מסלק מפרעה את קשי הלב במכת חשך - הרי שכבר אז היה פרעה מוציא את בני ישראל!!!

נמצא, שהרי זה ממש כמו שאם תשים על האש זמן רב סיר מהדק היטב (סיר לחץ) ולפתע תסיר את הפקק - הכל יעוף בן-רגע. כך נהג ה' עם פרעה...

ה' הכביד את לבו ולא הניח לו להפנע בכל המכות, ועל כן כאשר הסיר את כבד לבבו במכת בכורות - היה זה כמסיר מכסה הסיר, שלא רק את מכת בכורות הרגישו פרעה ועבדיו - אלא שאז הרגישו לפתע את כל המכות יחד... פתאם צפו ועלו כל מכאוביהם ממעמקי לבם...

כעת הרגישו המצרים כאילו הכו בבת-אחת בדם, צפרדע, כנים, ערב, דבר, שחין, ברד ארבה, חשך ובכורות... וממילא הצעקה שהיתה שם אף היא לא היתה צעקת מכת בכורות בלבד - אלא צעקת דם, צפרדע וכיו' - כל עשר המכות כאחד!

מעתה, אין כל קשי בטעם הזכרת הצעקה שבמכת בכורות, שכן צעקה זו לא היתה כצעקת שאר המכות, אלא צעקה של כל המכות בלון! לקיים מה שנאמר: "והיתה צעקה גדלה בכל ארץ מצרים אשר כמהו לא נהיתה וכמהו לא" תסף!"